

УОЛТЪР СКОТ ПИРАТЪТ

Част 9 от „Уейвърли“

Превод от английски: Борис Миндов, 1979

chitanka.info

*Всичко у него...
е от морето променено.
Шекспир — „Бурята“*

ПРЕДИСЛОВИЕ

Имаше там кораб, рече той.

С пълно право можем да започнем този кратък увод с цитат от „Старият моряк“, тъй като именно на борда на кораб авторът придоби скромните знания и сведения за хората и природата, които се опита да въплъти в романа „Пиратът“.

Авторът бе поканен да придружава една комисия на службата за северните фарове, която възнамеряваше да обиколи през лятото и есента на 1814 г. крайбрежието на Шотландия и различните групи острови, спадащи към нея, главно с цел да провери състоянието на многобройните фарове, подведомствени на тази служба — постройки, твърде важни както с оглед на общополезните им функции, така и на държавните интереси. В комисията, натоварена с тази отговорна държавна работа, влизат *ex officio*^[1] и шерифите^[2] на всички крайморски шотландски графства. Тези джентълмени работят на доброволни начала, но когато се наложи да обикалят фаровете, им се предоставя добре снабдена и екипирана въоръжена яхта. Към комисията е придаден отличният инженер мистър Робърт Стивънсън^[3], за да ѝ помага като консултант-специалист. Авторът придружаваше тази експедиция като гост, защото графство Селкъркшир, на което се смята за шериф, подобно на кралство Бохемия в историята на ефрейтор Трим^[4] няма в района си пристанище, затова най-висшият му представител не влиза в тази комисия — обстоятелство от неособено значение, като се има пред вид, че всички членове на комисията бяха стари, близки приятели, с еднаква професионална подготовка и готови всячески да си помагат.

Важната работа, която представляваше главната цел на пътуването, имаше тази приятна страна, че беше свързана с посещаването на забележителни места, интересни за любознателния пътешественик; защото всеки див нос или опасен риф, който трябва да

се отбележи! с фар, обикновено се намира в близост до скали, пещери и буруни, предлагащи великолепна гледка. Освен това разполагахме свободно с времето си и тъй като повечето бяхме плавали с платноходки по реки и езера, можехме винаги да превърнем неблагоприятен вятър в попътен и да се насочим във фордевинд към някой интересен за нас обект откъм подветрената ни страна.

Така, с намерение да вършим общественополезна работа и същевременно да си направим лично удоволствие, на 26 юли 1814 година потеглихме от пристанището Лийт, минахме край източния бряг на Шотландия, разгледахме различните му забележителности, после се насочихме към Шетландските и Оркнейските острови, добавихме се известно време да съзерцаваме чудесиите на тия места, които ни разкриха толкова нови за нас неща; след като видяхме всичко заслужаващо внимание в древната Ultima Thule^[5], където слънцето почти не смяташе за нужно да си ляга, защото по това време на годината ставаше толкова рано, ние заобиколихме най-северния край на Шотландия и огледахме набързо Хебридските острови, където намерихме много добри приятели. После, за да не се каже, че малката ни експедиция е лишена от обаянието на опасността, имахме щастието да зърнем отдалеч, както ни казаха, един американски кръстосвач, и възможността да си представим как щяхме да изглеждаме, ако като завършек на пътешествието ни бяха откарали като пленници в Съединените щати.^[6] След като навестихме поетичните брегове на Морвън и околностите на Обън, прескочихме към бреговете на Ирландия и споходихме Пътя на великаните^[7], за да го сравним със Стафа, която бяхме видели по маршрута си. Най-сетне, към средата на септември, приключихме пътешествието си в пристанището Грийнък в устието на Клайд.

Така завърши приятното ни странствуване, за което допринесе отличната екипировка на кораба, а също и екипажът му, от който можаха да се отделят достатъчно хора за лодката, след като се оставеха необходимите на борда, така че имахме възможност да слизаме „а брега, щом нещо възбудеше любопитството н“. Хвърляйки за миг поглед назад към това щастливо време от живота ми, искам да добавя, че между шестимата или седмина приятели, които извършиха тава пътешествие, нито веднъж не възникна ни най-малко пререкание или разногласие, макар че някои безспорно имаха различни вкусове и

наклонности и бяха принудени да прекарат няколко седмици на малко карабче; всеки като че ли се стремеше да подчини личните си желания на желанията на приятелите си. Благодарение на това единомислие всички цели на нашата малка експедиция бяха изпълнени и можехме да приемем, че за това време напълно подхождаха думите от прекрасната морска песен на шотландския поет Алън Кънингам:

*Просторът морски наш бе дом
и весело живяхме!*

Но и в най-чистите спомени за наслада скръбта примесва своята горчилка. Когато се върнах от пътуването, което ми достави такова удоволствие, научих, че съдбата преждевременно е лишила родината от една дама^[8], която достойно бе украсявала заемания от нея висок ранг и дълго време ме бе удостоявала със своето приятелство. Последвалата по-късно кончина на един от спътниците ми, и то най-близкия приятел, който съм имал на тоя свят, също хвърля сянка върху моите спомени, които щяха да бъдат много приятни, ако не бяха тези горести.

Искам да отбележа тук накратко, че работата ми по време на това пътуване — доколкото може да се каже, че имах някаква работа — беше да се опитам да издиря места, които биха ми послужили в „Господарят на островите“, поема, с която тогава се заканвах да даря публиката, но впоследствие отпечатах без особен успех. Но тъй като по това време анонимният роман „Уейвърли“ печелеше популярност, аз вече предвкусвах възможността да направя втори опит в тази област на литературата и на дивите Оркнейски и Шетландски острови видях много неща, които по моя преценка биха били извънредно интересни, ако тези острови станат някога място на действието на повествование за измислени събития. Историята за пирата Гау научих от една стара врачка, чието главно препитание беше да търгува с благоприятни ветрове, които продаваше на моряците от Стромнес. Няма нищо по-интересно от добродушието и гостоприемството на шотландците, което ми беше толкова по-трогателно, тъй като някои от тях са дружили и кореспондирани с баща ми.

Наложи се да се върна едно-две поколения назад, за да намеря материали, по които да възстановя образа на някогашния юдалер^[9], тъй като коренното население до голяма степен е изместено от шотландското дребно дворянство, а езикът и своеобразните му нрави напълно са изчезнали. Единствената разлика, която може да се забележи сега между аристокрацията от тези острови и от Шотландия, е в това, че състоянието и имуществото на нашите по-северни сънародници е по-равномерно разпределено помежду им и че сред тези местни земевладелци няма много богати хора, които, показвайки разкоша си, да карат останалите да недоволствуват от своята участ. Както се убедих лично, поради тази именно причина — всеобщото равенство на състоянието и естествената му последица — евтиния живот, офицерите от един елитен полк, служили дотогава в гарнизона на форт Шарлот в Лъруик, бяха разтревожени, че вече ги отзовават от страна, където заплатите им, съвсем недостатъчни да покрият разходите в столицата, напълно задоволяваха техните нужди, и ми беше чудно, да слушам хора, родени във весела Англия, да съжаляват, че трябва да напуснат мрачните острови на Ultima Thule.

Такива са дребните подробности, свързани с написването на тази книга, която излезе няколко години след приятното пътешествие, на което дължи началото си.

Картината на нравите, изобразена в романа, по принуда е до голяма степен плод на въображението ми и макар и да почива донякъде на смътни догадки за това, което е било в миналото, все пак дава добра представа за характера на обществото на тези затънтени, но интересни острови.

В едно отношение критиците ме осъдиха малко прибързано, произнасяйки се, че образът на Норна бил чисто и просто копие на Мег Мерилиз. Сигурно не съм успял да изразя точно каквото исках и желях, иначе този образ нямаше да бъде разбран така погрешно; защото мисля, всеки, който си направи труда да прочете внимателно „Пиратът“, не може да не забележи, че Норна, жертва на угризение на съвестта и на умопомрачение, подведена от собствената си измама и просмукана до дъното на душата си от всички ония невероятни предания и глупави суеверия на Севера, е нещо по-различно от Дъмфризширската циганка^[10], чиито претенции за свръхестествени способности не надминават възможностите на една норуудска врачка.

Този характер ми се струва достатъчно обоснован, макар че, трябва да се признае, постройката, издигната от автора върху тези основи, съвсем не е идеална, иначе нямаше да има нужда от тия бележки. Неубедително е и твърдението на Норна, че притежава способност и възможност да внушава на околните онази вяра в свръхестествените ѝ дарби, която разстройва разсъдъка. И все пак изумително е какъв успех може да има сред лековерното и невежо население една измамница, когато тя е същевременно и фанатичка. Това ни напомня куплета, който уверява, че

*Колкото приятно е да мамии,
толкова е и да те мамят.*

Действително, както съм изтъквал и в друга случаи, привидното обясняване на явленията или случките от свръхестествен характер с естествени причини често в хода на един разказ изглежда почти толкова неправдоподобно, колкото приказка за таласъми. Дори геният на мисис Редклиф^[11] не винаги е успявал да превъзмогне такава трудност.

Ебътсфърд, 1 май 1831 г.

[1] По задължение (лат.). Б. пр. ↑

[2] Шериф — висше административно и съдебно длъжностно лице на графство в Англия. Б. пр. ↑

[3] Робърт Стивънсън (1772–1850) — голям специалист по строежа и обзавеждането на фаровете, дядо на прочутия писател Робърт Луис Стивънсън. Б. пр. ↑

[4] Ефрейтор Трим — герой на романа „Животът и мненията на Тристрам Шенди“ от английския писател Лорънс Сърн (1713–1768). Разказва историята на бохемския крал, който бил нещастен, понеже много обичал мореплаването, ала в цялото му кралство нямало нито едно морско пристанище. Б. пр. ↑

[5] Далечна Туле (лат.) — така наричали древните гърци и римляни най-северните известни им земи в Атлантическия океан. Б. пр. ↑

[6] По това време (1812–1814 г.) Съединените щати водели така наречената Втора война за независимост срещу Англия. Б. пр. ↑

[7] Път на великаните — скалист нос в Северна Ирландия. Нарича се така, понеже според легендата през него великаните преминавали в Шотландия. Б. пр. ↑

[8] Авторът има пред вид своята роднина херцогиня Баклю. Б. пр. ↑

[9] Юдалери се наричали в Шетландия свободните от васални тегоби земевладелци, получили правата си по старите норвежки закони, докато васалните, феодални владения били въведени на островите от шотландците. Б. а. ↑

[10] Дъмфризширската циганка — Мег Мерилиз, една от главните героини на романа на Скот „Гай Менъринг“. Б. пр. ↑

[11] Ен Редклиф (1764–1823) — английска романистка, представителка на така наречения готически роман, изобилстващ с тайнствени сцени, на които на края Редклиф давало разумно обяснение. Б. пр. ↑

ГЛАВА I

*Морето тръпне във захлас
и шепне морно вятър тих;
но кой над Туле вдига глас:
„За тебе арфа изгорих“?*
Макнийл

Дългият, тесен и неправилен по форма остров, наричан обикновено Мейнланд, или Главен Шетланд, тъй като е безспорно най-големият от този архипелаг, както е добре известно на моряците, които плават из бурните морета, заобикалящи древната Туле, завършва с необикновено висока скала, наименувана Съмбъра Хед, която, подлагайки откритото си чело и голите си склонове на яростните вълни, представлява крайната югоизточна точка на острова. Този висок величествен нос непрекъснато е изложен на напора на мощно и буйно течение, което се образува между Оркнейските и Шетландските острови и се носи със сила, превъзходана само от силата на течението в пролива Пентланд Фърт; името му Руст ъв Съмбъра произхожда от названието на горепоменатия нос — с думата руст на тия острови се обозначават такива течения.

Откъм сушата носът е покрит с ниска трева, а склоновете му се спускат стръмно към малък провлак, в който морето е прорязало тесни заливчета, постепенно задълбаваци се все по-навътре от двете страни на острова, тъй че след време вероятно ще се съединят и окончателно ще откъснат Съмбъра Хед, и сегашният нос ще стане самотно скалисто островче, отделено от главния остров, на който понастоящем е крайна точка.

Ала в миналото хората, изглежда, са смятали такова събитие за далечно или малко вероятно, защото в старо време един норвежки викинг, който според други предания и както показва названието на

това място — Ярлсхоф — е бил някогашният ярл, или граф на Оркнейските острови, избрал тази тясна ивица земя, за да си построи замък. Този замък отдавна е напуснат и дори останките му трудно могат да се забележат, защото подвижните пясъци, носени от бурните ветрове, които духат из тия неспокойни краища, са навели и почти затрупали развалините на постройките; но в края на седемнайсети век част от графския замък беше все още здрава и обитаема. Тя представляваше неугледна постройка от грубо одялан камък и нищо в нея не радваше окото и не вълнуваше въображението; днешният читател може да си я представи най-добре като голяма, старинна, продълговата къща с островърх покрив с плочи от сив пясъчник. Малките прозорчета, не много на брой, бяха пръснати безредно тук-там из цялата сграда. Някога към главния корпус са били прилепени няколко по-малки пристройки, заети от служебни помещения и спомагателни стаи, в които е била настанена свитата и прислугата на графа. Но и те сега са в развалини: мертеците са използвани за горене или за други цели, стените — изкъртени на много места, а като венец на разрухата пясъкът вече е проникнал между руините и засипал някогашните жилищни помещения е две-три стъпки дебел слой.

Сред това опустошение жителите на Ярлсхоф бяха съумели с упорит труд и усърдие да запазят в добро състояние няколко декара земя, оградена като градина, която, заслонена от стените на самата къща срещу свирепия напор на морските ветрове, раждаше подходящи за климата зеленчуци или по-право такива, на които морските бури позволяваха да растат; защото, макар че студовете на тези острови не са така люти, както във вътрешността на Шотландия, все пак едва ли могат да се отглеждат дори най-обикновени кухненски зеленчуци, ако не ги пази някаква стена; колкото до храсти или дървета, за тях и дума не може да става, такава е силата на помитащите морски ветрове.

Недалеч от замъка, близо до морския бряг, точно където заливчето образува нещо като естествено пристанище, в което бяха подслонени три-четири рибарски ладии, се намираха няколко бедни къщурки на жителите на селцето Ярлсхоф, които държаха под аренда цялата земя на лендлорда^[1] при обичайните за онова време, разбира се, доста тежки условия, налагани на арендатори като тях. Самият лендлорд живееше в имение, разположено на по-добра местност в друга част на острова, и рядко навестяваше владенията си при

Съмбъра Хед. Той беше почтен, добродушен шетландски джентълмен, малко сприхав — неизбежен резултат от това, че го заобикаляха подчинени, с може би прекалена слабост към трапезни компании, изглежда защото разполагаше с много свободно време, ала непринуден и великодушен към подчинените си, любезен и гостоприемен към външни хора. Той също произхождаше от стар и благороден норвежки род — обстоятелство, което му печелеше благоразположението на понизшите съсловия, повечето от които имаха същото потекло, докато лордовете или земевладелците са обикновено от шотландски произход и в онова далечно време още се смятаха за чуждоземни и нежелани пришълци. Магнус Тройл, считащ се за потомък на същия граф, който според преданието е основал Ярлсхоф, особено ревностно поддържаше това гледище.

Сегашните жители на Ярлсхоф много пъти бяха изпитвали добротата и благосклонността на арендатора на тия земи. Когато мистър Мъртън — така се казваше сегашният обитател на стария замък — пристигна за пръв път на Шетландските острови, тоест няколко години преди началото на настоящото повествование, той бе посрещнат в къщата на мистър Тройл с онова топло и сърдечно гостоприемство, е което се отличават островитяните. Никой не го запита откъде е, где отива, с каква цел посещава такова далечно кътче на империята или колко време ще остане тук. Той пристигна като съвсем непознат, ала моментално бе отрупан е безброй покани; и всяка къща, в която влезеше като гост, му ставаше като дом, в който можеше да остане колкото си иска и да живее като член на семейството, незабелязван от никого и самият той незабелязващ никого, докато не сметнеше за необходимо да потърси подслон другаде. Това привидно безразличие към сана, личността и общественото положение на госта не се дължеше на равнодушие на любезните му домакини, защото островитяните са по природа любопитни като всички, а на деликатността им, която ги караше да смятат за нарушение на законите на гостоприемството задаването на въпроси, на които гостът трудно или с неохота би отговорил; така че вместо да се мъчат, както правят в други страни, да изтръгнат от мистър Мъртън такива неща, които той би предпочел да премълчи, галантните шетландци се задоволяваха да събират ревностно откъслечни сведения, каквито могат да се почерпят от един разговор.

Но мистър Безил Мъртън беше склонен да откровеничи или дори неволно да се изповяда толкова, колкото една скала в арабската пустиня би дала вода, и може би никога досега учтивостта на благородните жители на Туле не бе подлагана на такова сурово изпитание, защото смятаха, че доброто възпитание налага да се въздържат да разпитват за положението на толкова тайнствена личност.

Всичко, което се знаеше всъщност за него, лесно можеше да се обобщи накратко. Мистър Мъртън пристигнал в Лъруик, тогава вече придобил известно значение, но още непризнат за плавен град на острова, с холандски кораб, придружен само от своя син, красиво момче на четиринайсетина години. Самият той сигурно минавал четиридесетте. Капитанът-холандец го запознал с няколко свои добри приятели, на които доставял джин и джинджифилови сладки срещу нискорасли шотландски говеда, пушени гъски и чорапи от овча вълна; и макар че холандецът казал само, че „минхер Мъртън пла-ати пътя си като истински дже-ентълмен и освен туй дал на мо-оряците по един крайцдолар“, благодарение на този отзив пътникът от холандския кораб успял да влезе в почтен кръг от познати, който постепенно се разширил, тъй като се оказало, че чужденецът е много културен човек.

Това се узна почти мимо желанието на самия мистър Мъртън, защото не обичаше да говори не само за себе си, но и на общи теми. Но когато успяваха понякога да го въвлекат в спор, той неволно се проявяваше като много начетен човек с богат жизнен опит; а друг път, сякаш да се отплати за предложеното му гостоприемство, волю-неволю, противно на природните си наклонности, се принуждаваше да общува с околните, особено ако разговорът придобиеше сериозен, мрачен или язвителен тон, какъвто най подхождаше на собствения му темперамент. В такива случаи шетландци стигаха до единодушното заключение, че този човек ще да има отлично образование, обаче с един фрапантен пропуск, а именно, че мистър Мъртън едва можеше да различи носа от кърмата на кораба, а от управление на кораб разбираше колкото една крава. Учудваха се, че такова крещящо непознаване на най-необходимото изкуство в живота (поне такава се смяташе то на Шетландските острови) може да съществува редом с дарбите му в други области; но фактът си е факт.

Като се изключат случаите, когато го предизвикваха да се саморазкрие по горепосочения начин, Безил Мъртън оставаше верен

на саможивия си мрачен нрав. Шумни веселия избягваше; и дори умерената веселост на приятелска компания неминуемо го хвърляше в още по-дълбоко униние от обикновено.

У жените винаги се забелязва своеобразна склонност да вникват в тайните и да облекчават болката, особено когато се отнася за красив мъж в разцвета на силите. Ето защо този тайнствен и замислен непознат лесно би намерил между русокосите и синеоки дъщери на Туле такава, която да се заеме да го утешава, стига да прояви желание да приеме любезната услуга; ала той не само не правеше това, но и като че ли дори избягваше компанията на противния пол, към който при душевните си и телесни болки обикновено прибъгваме за съчувствие и утеха.

Към тези странности мистър Мъртън прибавяше и една друга, особено неприятна за неговия домакин и главен покровител, Магнус Тройл. Този шетландски магнат, който, както вече казахме, произхождаше по бащина линия от стар норвежки род в резултат от брака на негов представител с датска аристократка, вярваше дълбоко, че чаша холандски джин или нанц^[2] е най-добрият лек срещу всякакви тревоги и горести. Но мистър Мъртън никога не си служеше с такива средства; той пиеше вода и само вода, и колкото да го увещаваха и умоляваха, не бяха в състояние да го накарат да кусне по-силна напитка от тази, която предлага бистрият извор. А именно това Магнус Тройл не можеше да търпи; то погазваше старите закони на Севера за гостоприемството, така строго спазвани от него, и макар да обичаше да разправя, че никога в живота си не си е лягал пиан (впрочем смисъла, за който той разбираше тази дума), все пак не можеше да се докаже, че действително се е случвало да заспива в напълно трезво състояние. Ето защо би могло да се запита: какво предлагаше този непознат на обществото, за да изкупи недоволството, предизвикано от студеното му и резервирано държане? Преди всичко имаше обноските и самоувереността на човек с обществено положение; и макар да се предполагаше, че не е богат, все пак от разходите му можеше да се заключи, че не е съвсем беден. Освен това мистър Мъртън притежаваше дарбата да говори, макар и както вече намекнахме, само когато решеше да я покаже, и изразяваше човекомразството и отвращението си от дейността и отношенията в обикновения живот често с такива парадокси, че ги мислеха за проява на находчивост

поради липса на нещо по-възвишено. И най-важното — тъй като тайната на мистър Мъртън им се струваше непроницаема, самото му присъствие беше интересно като гатанка, която хората обичат да препрочитат по няколко пъти именно защото не могат да я отгатнат.

Въпреки тези свои качества Мъртън имаше разногласия със своя домакин по толкова много важни въпроси, че след като погостува известно време в главната му резиденция, една вечер, след два часа, преседени в пълно мълчание и посрѣбване на бренди и вода — тоест Магнус консумираше алкохола, а Мъртън — природната напитка, Магнус Тройл бе приятно изненадан, когато гостът го помоли да му даде под наем изоставения замък в Ярлсхоф, разположен точно под Съмбѣра Хед, на другия край на областта Дънроснес. „Тъкмо ще се отърва от него — рече си Магнус — и мрачната му физиономия няма вече да пречи на бутилката да обикаля масата. Само че ако си отиде, ще се разоря да купувам лимони, защото само погледът му беше достатъчен, за да подкисели цял океан пунш.“

Все пак добросърдечният шетландец конкретно и без задни мисли се залови да обяснява на мистър Мъртън на какво усамотение и неудобства ще бъде обречен там.

— В старата къща — каза той — липсват дори най-необходимите мебели... на много мили наоколо няма жива душа... за храна ще имате предимно солена треска, а компания ще ви правят само чайките и рибоядите.

— Любезни приятелю — отвърна Мъртън, — ако искате да посочите обстоятелството, поради което това място да е за мен по-привлекателно от всяко друго, то е, че в близост до убежището ми няма да има нито човешки разкош, нито човешко общество, аз търся само къде да подслоня главата си и сина си при лошо време. Затова ми кажете какъв наем искате, мистър Тройл, и ми позволете да стана ваш наемател в Ярлсхоф.

— Наем ли? — откликна шетландецът. — Че какъв наем мога да искам аз за стара къща, в която от смъртта на майка ми — бог да я прости! — не е живял никой, а колкото до подслон, старите стени са достатъчно дебели и ще издържат още на много трусове. Но, за бога, мистър Мъртън, обмислете добре намерението си. За такива като нас дори е лудост да живеят в Ярлсхоф, а камо ли за вас, човек от друг край от Англия ли, от Шотландия ли, от Ирландия ли, не знаем...

— Но това не е толкова важно — прекъсна го Мъртън малко рязко.

— Разбира се, не е важно дори и колкото люспа на херинга — отвърна лордът, — само че, откровено казано, вие ми харесвате, защото не сте шотландец — вярвам, че не сте шотландец. Те долитат тук като прелетни патици — всеки управител на имение е домъкнал цяло ято свои роднини и както забелязвам, на всичко отгоре и собствените си птички, свили са тук гнезда завинаги — иди, та ти изгони обратно в голите им планини или равнини, след като вече са вкусили от нашето шетландско говеждо и са видели нашите хубави воу^[3] и заливи. Не, сър — продължи Магнус с голямо въодушевление, като сегиз-тогиз посръбваше полуразредения алкохол, който едновременно разпалваше омразата му към нашествениците и подтискаше предизвиканите от тях мрачни мисли, — не, сър, няма ги вече на тези острови старите времена и добрите нрави; защото някогашните ни земевладелци — нашите Патерсъновци, Фиевци, Шлагбренъровци, Торбиорновци — са изместени от Гифърдовци, Скотавци, Маутавци, хора, самите имена на които показват, че те или предците им са чужди на земята, на която ние, Тройловци, живеем, дълго преди Торфения Ейнар да е научил тукашните хора да използват торфа за ториво и признателното потомство му дало тоя прякор, за да ознаменува това откритие.

Владетелят на Ярлсхоф можеше да говори безкрай на тази тема, и Мъртън се зарадва, като вадя, че се задълбава в нея, понеже знаеше, че така няма да се налага да участва в разговора и ще може да се отдаде на собствените си мрачни мисли, докато шетландецът философствува за променилите се времена и хора. Но точно когато Магнус бе стигнал до печалния извод, че „май след сто години едва ли ще остане един мерк^[4], даже един юр^[5] земя на норвежците, истинските шетландски юдалери“, изведнъж си спомни за присъствието на своя гост и се опря внезапно.

— С това не искам да кажа — додаде той, прекъсвайки словоизлиянието си, — че съм против настаняването ви в моето имение, мистър Мъртън... Само че Ярлсхоф... е диво място... Отдето и да сте, сигурно и вие като другите чуждоземци ще кажете, че климатът ви е по-добър от нашия, всички разправяте така. И въпреки това искате убежище на такова място, което даже тукашните хора

отбягват. Няма ли да сръбнете? — вметна той между другото. — Е, тогава за ваше здраве.

— Любезни господине — отвърна Мъртън, — за мен климатът няма значение; стига ми да имам достатъчно въздух да напълня дробовете си, все едно дали ще бъде арабски или лапландски.

— Въздух ще имате достатъчно — отговори Магнус, — поне това няма да ви липсва... чужденците твърдят, че бил влажничък, ала и на туй имаме цяр... А наздраве, мистър Мъртън... Вие трябва да се научите на това, а и лула да пушите; виж, тогава, както казвате, шетландският въздух ще ви бъде като арабския. Впрочем виждали ли сте Ярлсхоф?

Странникът призна, че не.

— Значи — възрази Магнус — нямате представа какво правите. Ако мислите, че там е удобно заливче като тук и че къщата е разположена на брега на затворено воу, тъй че селдата ще идва до вратата ви, лъжете се, драги. В Ярлсхоф ще виждате само бурните вълни, които бъртят голите скали, и течението Руст във Съмбъра, което се движи със скорост петнайсет възла в час.

— Поне няма да виждам потока на човешките страсти — отвърна Мъртън.

— И от изгрев до залез ще чувате само писъка и крясъка на кормораните, буревестниците и чайките.

— И с това ще се примиря, приятелю — отговори странникът, — само и само да не чувам плетене на женски езици.

— Аха — възкликна норманът, — говорите така, защото тъкмо чувате щерките ми Мина и Бренда да пеят в градината с вашия Мордонт. Аз пък предпочитам нежните им гласове пред гласа на чучулигата — чух я веднъж в Кейтнес, или на славея — за него само съм чел... Но с кого ще играят момичетата, когато Мордонт ни напусне?

— Ще минат и без него — отвърна Мъртън; — млади или стари, винаги ще намерят кого да въртят на пръста си... Но по-важно е да зная, мистър Тройл, ще ми дадете ли под наем стария замък в Ярлсхоф?

— С удоволствие, щом сте решили да живеете на такова усамотено място.

— А наемът? — продължи Мъртън.

— Наемът ли? — повтори Магнус. — Хм... там ще имате *планти крув*^[6], който се наричаше някога градина, и право на *скетхолд* — пасище за добитъка, плюс шестпенсов мерк от брега, където местните хора ще ви ловят риба — за всичко това осем *лиспунда*^[7] масло и осем сребърни шилинга годишно няма да бъдат много, нали?

Мистър Мъртън прие тези толкова умерени условия и оттогава заживя почти неотлъчно в усамотения замък, който описахме в началото на тази глава, търпейки не само безропотно, но и като че ли с мрачно задоволство всички лишения, които това толкова диво и затънтено място неизбежно носеше на своя обитател.

[1] Лендлорд — едър английски земевладелец, който не се грижи сам за стопанисването на земите си, а ги дава на други под аренда (наем). Б. пр. ↑

[2] Нанц — спиртно питие, чието название произхожда от името на френския град Нант, където най-напред са го приготвяли. Б. пр. ↑

[3] Воу — солени езера. Б. пр. ↑

[4] Мерк — мярка за земя на Шетландските острови, между един и два акра. Б. пр. ↑

[5] Юр — 1/8 мерк. Б. пр. ↑

[6] Парче земя за зеленчукова градина. Свободните обичаи на страната позволяват на всяко лице, което сметне това за изгодно, да си избере малко парче незаграден хълмист пущинак, да го ограда с камъни и да отглежда на него зеленчуци, докато почвата се изтощи от добивите, след което го напуска и си загражда друго. Смята се, че тази свобода ни най-малко не накърнява правата на собственика или арендатора, така че ако някой скъперник не допусне на земята си *планти крув*, шетландците се отнасят с презрение към него. Б. а. ↑

[7] Един лиспунд е равен на около тридесет английски фунта. Б. а. ↑

ГЛАВА II

*Така създаден е човек, Анселмо —
сред тази пустош и море размирно
душата му намира туй, което
в покой и красота не би изпитал.*
Старинна драма

Малобройните жители на селището Ярлсхоф отначало с тревога научиха, че в порутената ограда, която все още наричаха замъка, е дошъл да живее човек, по обществено положение стоящ по-високо от тях. В ония дни (защото сега времената са станали по-добри) присъствието на по-висшестояща особа при това положение почти неминуемо носеше допълнителни тегоби и данъци, за които феодалната система под един или друг предлог намираще хиляди оправдания. При всеки такъв случай част от мизерния доход, който арендаторът изкарваше с непосилен труд, се предаваше на всевластния му съсед и господар, наричан тексман. Но пренаемателите скоро разбраха, че няма защо да се страхуват от такава тегоба от страна на Безил Мъртън. Личните му средства, независимо дали бяха големи или малки, стигаха поне за покриване на всички негови разходи, които, като се има пред вид начинът му на живот, бяха крайно скромни. Малкото книги и прибори, които успяваше да си набави според възможностите от Лондон, представляваха разкош, който за тези острови беше белег на необикновено богатство; но, от друга страна, масата и останалите удобства в Ярлсхоф не надвишаваха това, което притежаваше дори и най-бедният шетландски собственик.

Ала жителите на селцето много малко се интересуваха от положението на този по-високостоящ от тях човек, защото разбраха, че с присъствието му тук работите им не само не се влошават, но и вървят към по-добро; и след като се отърсиха от страха, че той може да ги

тормози, те се запретнаха дружно да извлекат колкото е възможно по-голяма полза от него, прибягвайки до различни дребни хитрости — ту го скубеха безбожно, ту се мъчеха да го изнудват, и известно време новодошлият търпеше с най-философско безразличие. Една случка обаче представи характера му в нова светлина и окончателно прекрати всякакви по-нататъшни опити да се измъкне нещо повече от него.

В кухнята на замъка избухна спор между една стара гувернантка, която служеше за домоуправителка на мистър Мъртън, и Суейн Ериксън, един от най-кадърните шетландци, които са ловили риба е лодка в хаафа^[1]; този спор, както винаги в подобни случаи, толкова се разпалваше и придобиваше такива гръмогласни нотки, че стигна до ушите на господаря (както наричаха Мъртън), който, уединен в една усамотена кула, беше погълнат в изучаване съдържанието на нова книга от Лондон, която след дълго чакане бе стигнала Хъл, откъдето с риболовен кораб се бе добрала до Лъруик, а оттам — до Ярлсхоф. Ядосан до крайност, както става винаги с бездействащи хора, когато нещо неприятно ги подтикне към действие, Мъртън слезе на полесражението и така внезапно, безапелационно и строго настоя да му се обясни причината за спора, че враждуващите страни, въпреки опитите си да се изплъзнат, не можаха да скрият от него, че разпратата им се отнася за правото на честната гувернантка и не по-малко честния рибар да си поделят почти стопроцентовата надбавка върху цената на треската, която първата бе купила от втория за нуждите на живеещите в замъка Ярлсхоф.

Когато това се изясни напълно и бе признато от спорещите страни, мистър Мъртън впи във виновниците поглед, в който като че дълбокото презрение се бореше със зараждащ се гняв.

— Слушай, дърта вещице — каза той най-после на домоуправителката, — махай се веднага от къщата ми и знай, че те уволнявам не загдето си лъжкиня, крадла и неблагодарна безсрамница — защото тези качества са ти така присъщи, както името „жена“, — а загдето дръзваш да се караш в къщата ми на висок глас... А ти, мошенико, дето си мислиш, че можеш да дереш един чужденец, както се дере кит, трябва да разбереш, че аз добре зная правата, които по пълномощие на вашия господар Магнус Тройл съм властен да упражнявам над вас, когато пожелае. Ще ме накарате да изляза от себе си, та да изпитате на собствения си гръб, че както лесно разваляте

моето спокойствие, така лесно мога и аз да разваля вашето. Зная какво е скет^[2] и уотъл^[3], и хокхън^[4], и хегалеф^[5], и всякакви други налози, с които ви притесняват вашите господари още от старо време, та чак до наши дни; и едва ли ще се намери между вас такъв, който да не се разкайва, че е имал дързостта не само да ми краде парите, но и да развали спокойствието ми с тази олелия на вашето противно северно наречие, която проглушава човека повече от крясъка на цяло ято полярни чайки.

Засраменият Суейн не можа да отговори друго, освен да помоли смирено негова светлост да благоволи да задържи треската безплатно и да не прави въпрос по-нататък; ала мистър Мъртън бе кипнал дотам, че вече не можеше да сдържа гнева си и като захвърли с една ръка парите в лицето на рибаря, с другата го изблъска от помещението, след което запокити и рибата подире му.

Тук в държането на чуждоземеца имаше толкова страшна и сурова ярост, че Суейн не само не се опря да си прибере парите и стоката, но и побягна, колкото му държат краката, към селцето да предупреди другарите си, че ако продължават и занапред да ядосват мистър Мъртън, той ще стане за тях истински Пейт Стюарт^[6] и ще сече глави и ще беси без съд и милост.

Там довтаса и уволнената домоуправителка да се посъветва със съседи и роднини (защото и тя беше от това село) що да стори, та да се върне на толкова привлекателната служба, от която така внезапно бе отстранена. Старият ранслар^[7] на селото, чийто глас беше най-властен на заседанията на общинския съвет, като чу какво е станало, се произнесе, че Суейн Ериксън наистина е прекалил, опитвайки се да ограби безбожно мистър Мъртън, и че каквато и причина да изтъква тексманът за този изблик на гняв, действителната причина сигурно е, че му е поискал за един фунт треска едно пени, а не половин пени; затова призовава всички никога занапред да не искат повече от три пенса надбавка на шилинг, на което господарят на замъка естествено няма да се сърди, тъй като не им желае нищо лошо, следователно може да се очаква, че поне до известна степен ще бъде готов да им прави добро.

— А три на дванайсет — заключи опитният ранслар — е приемлива и сносна печалба, която и бог, и свети Роналд ще благословят.

Съобразявайки се с така благоразумно препоръчваната им тарифа, жителите на Ярлсхоф продължиха да мамят Мъртън само в приличните рамки на двайсет и пет процента — мерило, което всички богаташи, военни доставчици, борсови спекуланти и други, които благодарение на бързото си преуспяване напоследък са могли да заживеят на широка нога в този край, би трябвало да приемат като напълно справедлива тегоба спрямо селските им съседи. Навярно и Мъртън беше на това мнение, защото след тази случка въпросът за домашните му разходи престана вече да го вълнува.

След като уредиха собствените си работи, ярлсхофските старейшини се заловиха да обсъждат случая със Суърта, уволнената домоуправителка, изгонена от замъка, която много желаеа да върнат на длъжността ѝ като опитна и полезна съюзничка, ако това можеше да стане. Но тъй като тук мъдростта им изневери, отчаяната Суърта се видя принудена да прибегне до услугите на Мордонт Мъртън, чието благоразположение бе спечелила с това, че знаеше старинни норвежки балади и страшни разкази за трау, или драу (гномите на скалдите^[8]), с които суеверните хора в старо време са населили много усамотени пещери и мрачни клисури в Дънроснес, както и всички други области на Шетландия.

— Суърта — каза младежът, — едва ли ще успея да сторя нещо за теб, но ти сама можеш да направиш нещо за себе си. Гневът на баща ми е като яростта на ония старовремешни юнаци, бърсъркарите^[9], за които се говори в твоите песни.

— Да, да, рибке на моето сърце — отвърна старата жена с жално стенание, — бърсъркарите са юнаци, които живеели в блажените времена на свети Олаф^[10] и се хвърляли като луди и срещу мечове, и срещу копия, и срещу харпуни, и срещу мускети и ги правели на късчета, както млад кит къса мрежите за лов на селда, а после, когато бесът им се уталожел, ставали нежни и кротички като агънца.^[11]

— Точно така е и с баща ми, Суърта — отвърна Мордонт. — Само че като му мине, никак не обича да мисли за гнева си; и той е като бърсъркарите — днес може да беснее, а утре да не го е грижа за нищо. Затова не е назначил никого на твое място в замъка и откакто ти си отиде, не е сготвена нито хапка топла гозба и не е опечен нито зальк хляб, та я караме само с каквата сухоежбина ни падне под ръка. Така че мога да ти гарантирам, Суърта, ако се престашиш да се върнеш в

замъка и се заловиш както винаги за работата си, няма да чуеш нито думица от него.

Отначало Суърта се поколеба да изпълни този смел съвет. Тя каза: „Когато мистър Мъртън кипна, приличаше повече на сатана, отколкото на бърсъркар; от очите му изскачаше огън, а от устата му — пяна; а да се спускам в такава рискована работа е все едно да изкушавам провидението.“

Но насърчена от сина, най-подир се реши да застане още веднъж лице с лице срещу бащата; и като се премени в обичайното си домашно облекло, както изрично я посъветва Мордонт, тя се смъкна в замъка и веднага се залови отново с различните си и многобройни задължения и изглеждаше толкова вдълбочена в домакинска работа, като че изобщо не я е напускала.

През първия ден от връщането си Суърта гледаше да не се мярка пред очите на своя господар с надежда, че след като три дни кара само със студено месо, горещото ядене, стотвено със скромното ѝ умение, ще възвърне неговото благоразположение. Ала когато Мордонт ѝ доложи, че баща му дори не е забелязал промяната в яденето, а и тя самата забеляза, че макар от време на време да се въртеше около него, присъствието ѝ не прави никакво впечатление на своенравния ѝ господар, Суърта започна да си въобразява, че цялата тази случка е изхвъркнала от ума на мистър Мъртън, и се залови да изпълнява задълженията си както преди. Тя остана с това твърдо убеждение до деня, когато при спор с другата слугиня ѝ се случи да повиши глас, а господарят, който в това време минаваше край полесражението, ѝ хвърли унищожителен поглед и произнесе една-единствена дума: „Помни!“, и то с такъв тон, че Суърта стиска езика зад зъбите си много седмици след това.

Докато при управляването на домакинството си Мъртън проявяваше своеобразие, не по-малко своеобразен изглеждаше и начинът, по който възпитаваше сина си. Той се въздържаше да показва към юношата родителски чувства; и все пак когато се намираще в нормално състояние, по-нататъшното образование на Мордонт като че ли беше най-висшата цел на живота му. Той имаше достатъчно и книги, и ерудиция, за да се заеме с ролята на домашен учител по основните отрасли на знанието; и в това си качество беше последователен, търпелив и строг, да не кажем суров, изисквайки от

своя ученик усърдие, необходимо за да сполучи. Но при усвояването на историята, към която често насочваха вниманието си, както и при изучаването на класическите автори, неведнъж се случваше да се натъкнат на факти или мисли, които моментално действуваха на Мъртън и изведнъж го докарваха до онова състояние, което Суърта, Суейн и дори Мордонт започнаха да наричат негов „черен час“. Обикновено той усещаше приближаването му и се оттегляше в едно вътрешно помещение, в което дори на Мордонт не позволяваше да влиза. Тук прекарваше в усамотение по цели дни, дори седмици, излизайки само от време на време, колкото да хапне по мъничко от това, което са се погрижили да му оставят някъде наблизко. Друг път, особено през зимното слънцестоене, когато почти всеки прекарва мрачното време в къщи, в гуляи и веселие, този нещастник се загръщаше с тъмна моряшка пелерина и бродеше край брега на бурното море или из дивия пуцинак, отдавайки се на печалните си блуждаещи мисли под студеното небе, още повече че при тези разходки оставаше незабелязан и не срещаше никого.

Когато Мордонт възмъжа, той се научи да различава особените признаци, които предшествуваха тези изблици на безрадостно униние, и се стараеше да предпазва злочестия си баща от несвоевременно вмешателство на чужди хора (което винаги то вбесяваше), както и да бъде доволен напълно с всичко необходимо, за да живее. Мордонт забеляза, че пристъпите на меланхолия у баща му значително се удължаваха, ако в такъв „черен час“ случайно му попаднеше под окото. Ето защо от уважение към баща си, както и с цел да задоволи присъщата на възрастта си склонност към движение и развлечение, Мордонт свикна често да се отлъчва от замъка Ярлсхоф и дори от окръга, уверен, че ако в негово отсъствие „черният час“ мине, баща му едва ли ще се интересува как неговият син прекарва свободното си време, само и само да не бъде очевиден на минутите му на слабост — нещо, което Мъртън не можеше да понася.

Така че в такива моменти всички видове развлечения, които този край можеше да предложи, бяха на разположение на младия Мъртън, който през тези паузи в образованието му имаше възможност да прояви с пълна сила присъщата си смелост, жизненост и решителност. Често заедно със селските младежи той се увличаше в оня опасен лов, в сравнение с който „страшният занаят на берачите на морски

копър“^[12] е разходка по равно: нерядко се присъединяваше към среднощни походи за търсене на яйца или пиленца на морски птици по шеметните скали и при тези смели начинания проявяваше сръчност, хладнокръвие и енергия, с които — толкова млад и при това чуждоземец — смайваше дори най-старите птицеловци.^[13]

Друг път Мордонт придружаваше Суейн и други рибари в продължителните им и опасни експедиции далеч навътре в морето, усвоявайки под тяхно наставление мореплаването, в което тези островитяни не падат по-долу от останалите поданици на Британската империя и може би дори ги превъзхождат. Такива походи, като оставим настрана риболова, бяха истинско удоволствие за Мордонт.

В ония времена старите норвежки саги още се помиеха добре и често се разказваха от рибарите, запазили стария норвежки език, на който са говорили прадедите им. В мрачната романтика на тези скандинавски сказания се криеше много обаяние за младия слушател; а според Мордонт чудните легенди за бърсъркари, викинги, гноми, великани и магьосници, които слушаше от кореняците-шетландци, не само не отстъпваха на античните предания на древността, но дори и ги превъзхождаха. Често му обясняваха, че в еди-коя си позната местност се е разигравало действието на фантастичните поеми, които се полудекламираха, полупееха с гласове, дрезгави, ако не и гръмовити като вълните, над които се носеха; сочеха му залива, по който плаваха, като място на кървава морска битка; едва забележимата купчина камъни, стърчаща над продълговатия нос — като дън, тоест замък на някой си могъщ ярл или прочут пират; далечният и самотен сив камък в пустото блато бележеше гроба на герой, дивата пещера, из която морето мятеше тежки, широки и непрестанно прииждащи вълни — свърталище на известна магьосница.

Океанът също си имаше тайни, чието очарование се подсилваше от мъгливия полумрак, през който той едва прозираше повече от половин година. Бездънните му гълбини и загадъчни пещери, както разправяха Суейн и други познавачи на старите легенди, криеха такива чудесии, които сегашните мореплаватели отхвърлят с презрение. Казваха, че в тихото лунно заливче, където надиплените вълни плискат примесени с раковини гладък пясък на брега, още можела да се види плъзгащата се по водата сирена и често да се чуе гласът ѝ, който, преплетен с въздишките на вятъра, възпява подземните чудеса или

изрича тържествено пророчества за бъдещи събития. И до днес се вярваше, че в недрата на Северния океан още се спотайва кракентът, най-голямата жива твар; и често, когато мъгливо покривало забулва морската далечина, очите на някой опитен моряк съзират рогата на чудовищния левиатан^[14], които ту потъват, ту изскачат от валмата мъгла; тогава лодкарят натисва с всички сили веслата или разпъва платната и бяга надалеч, да не би внезапният водовъртеж, предизвикан от гмурването на тази чудовищна грамада към дъното, да повлече крехката ладийка в обятията на безбройните пипала. Тук се носеше славата и на морската змия, която, надигайки се от океанските дълбини, проточва чак до небесата неимоверно дългата си шия, покрита с грива като боен кон, и с големите си пламтящи очи като че ли търси от височината на мачта плячка или жертва.

Много удивителни истории за тези и за още други, по-малко известни морски чудовища се разправяха тогава между шотландците, чиито потомци и до ден днешен не са загубили напълно вяра в тях. Такива легенди всъщност са разпространени навред сред простолюдието; но те поразяват въображението особено силно из дълбоките и опасни северни морета, сред пропасти и носове, високи стотици стъпки, сред труднопроходими проливи, течения и водовъртежи, вековни рифове, над които се пени и кипи неуморният океан, тъмни пещери, в чиито недра не се е осмелил да проникне шито човек, мито ладия, усамотени и често безлюдни острови и тук-там развалини на стари северни крепости, които едва се забелязват в мътната светлина на полярната зима. Подобни суеверия даваха приятен и занимателен подтик на фантазията на романтичния по душа Мордонт, когато с полусъмнение и полувяра слушаше песните за тези природни чудеса и същества, плод на лековерно въображение, изпълнявани на грубия, но жив език па древните скалди.

Но на Мордонт не липсваха и по-леки, по-изтънчени развлечения, които по подхождаха за възрастта му от фантастичните предания и рискованите начинания, за които вече споменахме. Зимата, когато късият ден пречи да се работи, в Шетландия е време на гощавки, празненства и веселби. Всичко, което рибарят е успял да припечели през лятото, се харчи и често пропилява за веселие и гостоприемство около домашното му огнище през тоя сезон; а земевладелците и благородниците от острова дават пълна воля на

склонността си към пиршества и приятни компании, къщите им гъмжат от гости и прогонват зимните несгоди с шеги, закачки и песни, с танци и чаша вино.

Сред забавите на това весело, макар и сурово време на годината нямаше младеж, който да придава повече страст на танците или жизнерадост на веселбата от младия странник Мордонт Мъртън. Когато душевното състояние на баща му позволяваше или по-право налагаше неговото отсъствие, той ходеше от къща на къща и навсякъде беше желан гост, който с удоволствие присъединяваше гласа си към песните и нозете си — към танците. Той се придвижваше от едно до друго имение на гостоприемните шотландци с лодка, или, ако времето, както често се случваше, не позволяваше да си послужи с това средство, прибягваше до някое от многобройните понита, които бродеха на стада из просторните блата и бяха, така да се каже, на разположение на всеки, който може да ги улови. Мордонт беше ненадминат в изпълнението на войнствения танц със саби — развлечение, което води началото си от обичаите на древните скандинавци. Той умееше да свири на гю^[15] и на обикновена цигулка тъжните и прочувствени местни мелодии и с голям жар м вещица да ги разнообрази е по-живите напеви на Северна Шотландия. Когато група маскирани веселяци, или гизарди, както им викат в Шотландия, тръгнеха да навестят някой съседен лерд или богат юдалер, те знаеха, че ако успеят да убедят Мордонт Мъртън да се нагърби с ролята на скъдлър, или водач на групата, начинанието им ще се увенчае с успех. Тогава със закачки и лудории повеждаше той свитата си от къща на къща и където отидеше, носеше веселие и оставяше домакините да съжаляват, когато си тръгнеше. Така Мордонт стана известен на всички и любимец на повечето семейства, съставляващи патриархалното общество на Главния остров; ала най-често и с най-голямо желание посещаваше къщата на наемодателя и покровителя на баща си.

Но не само сърдечният и непринуден прием на достопочтения стар магнат, нито съзнанието, че е фактически благодетел на баща му, беше причина за тези чести посещения. Протегнатата радушно ръка се поемаше също тъй радушно от госта, когато старият юдалер, привдигайки се от огромното си кресло, изработено от масивен дъб, гравирано грубо от резбарското длето на някакъв хамбургски

дърводелец и облицовано отвътре с добре обработени тюленови кожи, произнасяше своето „добре дошъл“ с такъв гръмовит глас, с какъвто в старо време приветствували началото на юла^[16], най-големия празник на готите. Ала в тая къща имаше магнит, който привличаше много по-силно, и по-млади сърца, които приветствуваха госта, макар и не толкова гръмогласно, но със същата искреност, както веселият юдалер. Но това е въпрос, който не може да се разисква в края на глава.

[1] Тоест в открито море, за разлика от риболова по крайбрежието Б. а. ↑

[2] Скет — поземлен данък, който шетландците плащали на държавата. Б. пр. ↑

[3] Уогъл — данък, вземан ежегодно от населението. Б. пр. ↑

[4] Хокхън — такса за сечене на дървета и храсти. Б. пр. ↑

[5] Хегалеф — данък за ползуване на земя. Б. пр. ↑

[6] В случая вероятно става дума за Петрик Стюарт, граф Оркнейски, екзекутиран за тирания и угнетяване на жителите на тези далечни острови в началото на седемнайсети век. Б. а. ↑

[7] Ранслар — длъжностно лице на Шетландските острови, натоварено с полицейски функции. Б. пр. ↑

[8] Скалди — старогръцки поети-певци от IX—XIII в. Б. пр. ↑

[9] Бърсъркари — храбри воители, изобразени в староскандинавската литература. Б. пр. ↑

[10] Свети Олаф — норвежки крал (царувал от 1015 до 1030 г.), смятан за покровител на Норвегия. Б. пр. ↑

[11] Сагите на скалдите изобилствуват с описания на тези юнаци и не оставят никакво съмнение, че бърсъркарите, наричани така, понеже се биели без броня, умеели да се разпалват с помощта на билки, при което ставали силни и буйни като луди. Знае се, че индийските воители постигат същото с помощта на опиум и хашиш. Б. а. ↑

[12] Леко изменени думи на Едгар Глостър от трагедията на Шекспир „Крал Лир“ (действие IV, сцена 6), които той произнася, застанал на края на пропастта и загледан в пълзящите по скалите берачи на морски копър. Б. пр. ↑

[13] Все пак понякога стават злополуки. Когато през 1814 г. посетих остров Феър Айл, около две седмици преди пристигането ни,

едно клето четиринайсетгодишно момче се бе убило, падайки от скалите. Това нещастие станало почти пред очите на майка му, която копаела торф недалеч от това място. Детето паднало в морето и никой не го видял вече. Ала островитяните смятат този вид смърт за почтена; и тъй като децата започват да се занимават с катерачество от много ранни години, злополуки се случват много по-рядко, отколкото би могло да се очаква. Б. а. ↑

[14] Левиатан — огромно морско чудовище, за което се говори в библията. Б. пр. ↑

[15] Гю — шетландски лъков инструмент от рода на цигулката, с две струни от конски косъм. Б. пр. ↑

[16] Юл — най-тържественният празник на готите и древните скандинавци, който започвал в деня на пролетното равноденствие; посвещавал се на бога на слънцето Фрейр, символ на който било колелото (hjol). Б. пр. ↑

ГЛАВА III

*О, Беси Бел и Мери Грей,
девойки нежни, мили,
що в къщичка, где ручей пей,
глави сте подслонили.*

*Залюбих Беси аз без свян,
не можех ден без нея...
Но Мери стана моя блян —
за нея днес копнея.
Шотландска песен*

Вече споменахме за Мина и Бренда, дъщерите на Магнус Тройл. Майка им беше умряла преди много години и сега те бяха хубави девойки, по-голямата — едва осемнайсетгодишна, тоест с една-две години по-малка от Мордонт Мъртън, а втората не бе навършила седемнайсет. Те бяха радост за сърцето на баща си и светлина за старческите му очи; и макар да ги глезеше дотолкова, че можеше да навлече неприятности и на себе си, и на самите тях, те му се отплащаха за нежността с такава обич, че дори сляпото угаждане не пораждаше ни най-малка непочтителност или женски каприз. Разликата в характерите и външността им бе просто изумителна, макар и както винаги съчетана с известна семейна прилика.

Майката на тези девойки беше шотландска лейди от планинските краища на Съдърланд, дъщеря на знатен вожд, който, прогонен от родината си при междуособиците от седемнайсети век, намерил убежище на тези мирни острови, които въпреки бедността и уединеността си имали поне това предимство, че оставали недокоснати от вражди и неопетнени от граждански размирици. Бащата (името му било Сент Клер) тъгувал за родната долина, за

феодалния си замък, за хората от своя клан, за загубената власт и умрял скоро след пристигането си на Шетландските острови. Красотата на осиротялата му дъщеря, въпреки шотландското ѝ потекло, смекчила коравото сърце на Магнус Тройл. Той започнал да я ухажва, чувствата му намерили отклик и тя станала негова жена; но умряла на петата година от брачния им живот и го оставила да жалее за краткотрайното семейно щастие.

От майка си Мина бе наследила величавата осанка и тъмните очи, гарвановочерните къдрици и изящно очертаните вежди, които показваха, че поне по майчина линия няма кръвта на Туле. Бузите ѝ —

О, нежни ги наричай, бледи — не!^[1]

бяха обагрени с такава лека и нежна руменина, че мнозина смятаха преобладаването на кремавия цвят на лилиите за неестествено. Но в това първенство на бледото цвете нямаше нищо болезнено или безжизнено; то беше истинският, естественият цвят на здравето и особено хармонизираше на чертите, като че ли сътворени да отразяват съзерцателен и благороден характер. Ала чуеше ли разказ за неволя или неправда, кръвта обливаше бузите на Мина, показвайки ясно колко горещо тупти сърцето ѝ, макар че обикновено изразът на лицето и държането показваха сериозен, сдържан и затворен характер. Ако ли пък понякога на външни хора им се стореше, че тези изящни черти са помрачени от тъга, за която възрастта и положението едва ли биха дали основание, като я опознаеха по-добре, те скоро се убеждаваха, че истинската причина за нейната сериозност беше кроткият ѝ, благ и тих нрав и душевната сила, които я караха да не обръща внимание на банални, нищожни събития. И когато разберяха, че меланхолията не се дължи на действителна мъка, а само на влечението на душата ѝ към нещо по-възвишено от това, което я заобикаляше, мнозина бяха склонни да ѝ пожелаят повече щастие, но едва ли да промени държането си така, че да стане по-весела, толкова очарователна беше със своята естествена, непресторена сериозност. С една дума, въпреки желанието ни да избегнем изтърканото сравнение с ангел, не можем да не признаем, че в хладната ѝ външна красота, в отмерената, но грациозна лекота на движенията, в музиката на гласа ѝ

и във ведрата чистота на погледа имаше нещо, което показваше, че Мина Тройл естествено принадлежи към някакъв по-висш и по-добър свят и е просто случайна гостенка в този свят, недостоен за нея.

Бренда, която по хубост почти не отстъпваше на Мина, мила и невинна като нея, толкова се различаваше от сестра си по външност, колкото бяха различни по характер, по вкусове и по държане. Буйните ѝ къдрици имаха оня светлокестеняв цвят, на който случайно попаднал слънчев лъч придава златист блясък, но отмине ли лъчът, отново потъмняват. Очите, устата, красивият низ от зъби, който в изблик на непринудена веселост тя често показваше, свежият и здрав, но не прекалено бляскав тен, който придаваше на кожата отсянка на пресен сняг, говореха за действителния ѝ скандинавски произход. Кръшна снага, малко по-ниска от Мина, но изваяна по-изящно и хармонично, безгрижна и почти детински лека походка, поглед, който поради естествената, ведра веселост на характера като че ли се взираше с наслада във всичко, будеха възхищението на всеки дори повече от достойнствата на сестра ѝ, макар че възхищението, което предизвикваше Мина, беше може би по-силно и по-благоговейно.

Склонностите на тези прекрасни сестри бяха различни като външността им. Що се отнася до нежните чувства, може да се каже, че едната не стоеше по-долу от другата, толкова силна беше привързаността им към техния баща и една към друга. Но веселостта на Бренда се проявяваше във всекидневния живот и изглеждаше неизтощима и безгранична. А не толкова жизнерадостната ѝ сестра като че ли не виждаше в обществото нищо, което да я заинтересува и да ѝ достави удоволствие; тя предпочиташе да се оставя покорно да бъде повлечена от потока на веселието и развлеченията, без да положи ни най-малко усилие да му даде тласък. Мина по-скоро понасяше веселбата, отколкото да се забавлява, и най-голямото удоволствие ѝ правеха по-сериозните и по-уединени занимания. Познанията, които могат да се почерпят от книгите, ѝ бяха недостъпни. Шетландия предлагаше по онова време малко възможности да се научат мъдростите, предавани

От мъртвите на живите;

а и Магнус Тройл, така както го описахме, не беше човек, в чийто дом биха могли да се намерят средства за придобиване на такива знания. Но пред Мина стоеше книгата на природата — най-чудната книга, която винаги буди удивление и възхищение, дори когато не можем да я разберем. Растителността на тези диви краища, раковините по бреговете и многобройните птици, които обитават техните скали и пещери, бяха известни на Мина Тройл като на най-опитните птицеловци. Наблюдателността ѝ просто смайваше и рядко се смущаваше от други чувства. А знанията, които придобиваше благодарение на неотклонното си и търпеливо внимание, се запечатваха незаличимо в природно силната ѝ памет. При това величието на заобикалящата я дива и мрачна природа я вълнуваше дълбоко. Океанът с цялото си великолепно и страховито многообразие, стръмните скали, които ехтяха от непрестанния грохот на вълните и крясъка на морските птици, криеха за Мина очарование почти във всеки облик, който им придаваха сменящите се годишни времена. Пропита с възторженост, присъща на романтичните предци, от които произхождаше майка ѝ, любовта към природата беше за нея страст, способна не само да увлича, но и да вълнува душата ѝ. Картини, които сестра ѝ наблюдаваше с мимолетно, бързо изчезващо страхопочитание или вълнение, продължаваха дълго да поглъщат въображението на Мина, и не само в усамотение или в тишината на нощта, но и в компания. Така че понякога, когато седеше в семеен кръг като красива статуя, мислите ѝ не бяха там, а се рееха надалеч, към дивия морски бряг и още по-дивите планини на родните ѝ острови. Ала когато се опомнеше и се включеше с интерес в разговора, малцина имаха като нея дарбата да го направят приятен за околните; и при все че понякога в държането ѝ имаше нещо, което вдъхваше и уважение (макар и още много млада), и симпатия, все пак веселата ѝ, очарователна и мила сестра беше всеобща любимка не по-малко от затворената и замислена Мина.

Всъщност двете прекрасни сестри бяха не само отрада за приятелите си, но и гордост за тези острови, където хората от определено съсловие поради откъснатостта от останалия свят и присъщото си гостоприемство се чувствуваха слети в дружна общност. Един странствуващ поет и музикант-любител, който след много прекеждия се бе върнал да прекара края на живота си на родните

острови, възпя дъщерите на Магнус с поема, която озаглави „Вечерница и Зорница“; и описвайки там Мина, като че ли бе предугадил, макар и в груба форма, прекрасните стихове на лорд Байрън:

*Пленителна като нощта
под ясни звездни небеса,
тя в хубостта си съчета
от ден лице, от мрак коса
и поглед, пълен с бистрота,
като разискрена роса.^[2]*

Бащата обичаше дъщерите си толкова силно, че трудно можеше да се каже коя от двете повече; все пак при разходка навън му се нравеше може би по-сериозната, а край огнището — веселата; искаше да бъде с Мина, когато му беше тъжно, а с Бренда — когато беше весел; с други думи, предпочиташе Мина сутрин, а Бренда — вечер, когато чашата е обиколила трапезата.

Но още по-странното е, че чувствата на Мордонт Мъртън към двете сестри като че ли се уравниаваха със същата безпристрастност, както тия на баща им. Още от детинство, както отбелязахме, той биваше чест гост в жилището на Магнус в Бъра-Уестра, макар че то отстоеше на около двайсет мили от Ярлсхоф. Непроходимата местност между тези две резиденции, покрита с хълмове и блата, където походката е неустойчива и кракът затъва, и тук-там пресечена от морски заливи или ръкави, врязващи се от двете страни на острова, както и от сладководни реки и езера, правеше пътуването трудно и дори опасно зиме; ала щом душевното състояние на баща му подсказеше, че е за предпочитане да го няма, можете да бъдете сигурни, че на другия ден ще намерите Мордонт в Бъра-Уестра, където, пренебрегнал всички опасности и трудности, пристигаше за по-малко време и от най-бързоходния островитянин.

Разбира се, шетландците бяха убедени, че ухажва една от дъщерите на Магнус; а като имаха пред вид голямата слабост на стария юдалер към младежа, никой не се съмняваше, че Мордонт се домогва до ръката на някоя от тия знатни хубавици, която като зестра,

полагаща се на любимото дете, ще му донесе обширни земи на островчетата, из каменистите блата и по крайбрежието, където гъмжи от риба, с надежда в бъдеще да минат в негово владение и половината от имотите на стария род на Тройловци, когато сегашният им собственик не бъде вече между живите. Всичко това изглеждаше напълно логично предположение и поне на теория по-солидно обосновано от много други, които се разпространяват из тоя свят като безспорни истини. Но уви! Въпреки че поведението на двете страни беше обект на зорко наблюдение, никой не можеше да определи главното, а именно — към коя от младите девойки клоняха чувствата на Мордонт. Наглед той се отнасяше към тях обикновено както любещ и предан брат би се отнасял с двете си сестри, които дотолкова му бяха еднакво скъпи, че един дъх би наклонил везните на привързаността. Ако пък понякога, както често се случваше, едната девойка станеше предпочитан обект на неговото внимание, очевидно това беше така, защото обстоятелствата даваха повод да се проявят по-особено и непосредствено присъщите ѝ дарби и наклонности.

И двете сестри бяха отлични изпълнителки на простиците мелодии на Севера и Мордонт, който им беше помощник и понякога съветник, когато се занимаваха с това прекрасно изкуство, помагаше на Мина да усвои ония сурови, тържествени и прости песни, с които едновременните скалди и арфисти възпявали подвизите на герои, а скоро се залови със същото усърдие да учи Бренда на по-живата и по-сложна музика, които любещият баща набавяше на дъщерите си от английската или шотландската столица. И докато разговаряше с тях, Мордонт, чиято дълбока и пламенна възторженост се съчетаваше с веселите и неудържими пориви на младостта, с еднаква готовност се вслушваше и в пламенните и поетични фантазии на Мина, и в живото и често остроумно бърбене на по-веселата ѝ сестра. С една дума, до такава степен се пазеше да не покаже предпочитание към едната или другата девойка, че понякога го чуваха да казва: Мина му изглеждала най-очарователна, когато безгрижната ѝ сестра я карала, поне временно, да забрави обичайната си сериозност, а Бренда — най-привлекателна, когато седяла и слушала кротко сестра си Мина, споделяйки пламенните ѝ възторзи.

Ето защо обществото на главния остров, да си послужим с израза на ловците, загуби дирята в умозаклученията си и след като дълго се

колеба между двете девойки, най-после реши, че младият човек непременно ще се ожени за една от тях, ала за коя от двете, ще стане ясно едва когато настъпващото възмъжаване или намесата на безцеремонния стар Магнус накарат мистър Мордонт Мъртън да определи най-после към коя клонят чувствата му.

„Ама че работа — говореха често, — не е тукашен, доколкото се знае, няма пукнат грош, а взел да се назлъндисва, като че ли само да пожелае и може да вземе една от двете най-знатни хубавици на Шетландия! Да бях на мястото на Магнус Тройл, щях на бърза ръка да оправя цялата работа...“ — и тъй нататък. Ала всички тези забележки се правеха шепнешком, защото в спривавия характер на юдалера още имаше от оня плам на старите норвежци, който правеше рискована всяка своеволна намеса в семейните му работи. Такива бяха отношенията на Мордонт Мъртън със семейството на мистър Тройл от Бъра-Уестра по време на долуописаните събития.

[1] Стих из поемата „Кристабел“ на английския романтик Самюел Коулридж (1772–1834). Б. пр. ↑

[2] Преводът е на Любен Любенов и Григор Ланков. ↑

ГЛАВА IV

*За път не бива го такова утро —
мъгла обвива ридове, гори, поля,
както вдовица нова — тъмно було;
и, бога ми, макар мекосърдечен,
въздишки и сълзи бих предпочел,
и жалби, и възхвали за мъртвеца,
отколкото гласа на урагана,
когато той вилней над мен.
Флечър и Месинджър —
„Двойната сватба“*

Беше късна пролет, когато след цяла седмица развлечения и веселие в Бъра-Уестра Мордонт Мъртън се сбогува със семейството, заявявайки, че трябва да се върне в Ярлсхоф. На намерението му се противопоставиха девоите и най-вече самият Магнус: тон не виждаше причина, която да налага връщането на Мордонт в Ярлсхоф. Ако баща му иска да го види, което впрочем Магнус не вярваше, достатъчно е мистър Мъртън да скочи в лодката на Суейн или да яхне някое пони, в случай че предпочита да пътува по суша, и ще види не само сина си, то покрай него и още двама души, на които ще бъде много приятно да се уверят, че не е загубил напълно дар слово но време на дългото си усамотение, „макар че, трябва да призная — додаде славният юдалер, — докато живееше при нас, никой друг не си служеше толкова рядко с този дар“.

Мордонт се съгласи с всичко, което се отнасяше за мълчаливостта и необщителността на баща му, но същевременно изтъкна, че първата от тия черти още повече налага да се върне веднага, тъй като синът е обичайното средство за свръзка между бащата и останалите, а втората потвърждава тази наложителност,

защото мистър Мъртън няма с кого друго да общува, така че се нуждае час по-скоро от присъствието на сина си. Колкото до идването на баща му в Бъра-Уестра, „все едно — каза Мордонт — да чакаш Съмбъра Хед да дойде тук“.

— А от такъв гост ще ни стане бая тясно — рече Магнус. — Но днес ще останете за обед, нали? Чакаме Мюнисови, Куендейлови, Торсливоуви и не знам още кои, а освен тридесетте души, които прекараха в къщата ми тази блажена нощ, ще имаме още толкова, колкото легла могат да се поберат в спалните, беседките, хамбарите и навесите за лодки, пък може да стане нужда да спят и на слама — а ти искаш да пропуснеш всичко това!

— И веселите танци тая вечер — вметна Бренда е полуукорителен, полусърдит тон. — А когато от остров Паба дойдат младежи да изпълняват танца на сабите, кой ще излезе насреща им от наша страна, за да защити честта на Главния Шетланд?

— Изкусни танцьори на Главния Шетланд колкото щещ, Бренда — отвърна Мордонт, — дори и никога вече да не стана да танцувам. А където има добри танцьори. Бренда Тройл винаги ще си намери достоен кавалер. Но аз тази вечер трябва да мина с танцова стъпка пущинаците на Дънроснес.

— Не говори така, Мордонт — каза Мина, която по време на този разговор гледаше загрижено нещо през прозореца; — не минавай поне днес през Дънроснеските пущинаци.

— А защо не днес, Мина — отвърна през смях Мордонт, — защо да бъде утре, а не днес?

— О, утринната мъгла е надвиснала тежко над оная редица островчета и от зори не ни позволява да зърнем нито веднъж Фитфул Хед, високия нос, с който завършва оная величествена планинска верига. Птиците летят към брега, а дивата гъска изглежда през мъглата голяма колкото корморан^[1]. Виж, дори буревестниците и грабливите морелетници гледат да се приютят между скалите.

— А могат да издържат на буря по-добре от кралска фрегата — вметна баща й. — Щом бягат да се крият така, значи може да се очаква лошо време.

— Затова остани у нас — каза Мина на приятеля си; — бурята ще бъде страшна, ала колко красиво ще бъде да я наблюдаваме от Бъра-Уестра, щом никой от близките ни не е изложен на нейния бяс.

Усещаш ли, въздухът е тежък и задушен, макар да не е още лято, а денят — толкова тих, че нито една тревичка не помръдва в степта. Остани при нас, Мордонт; бурята, която тези признаци предвещават, ще бъде страховита.

— Значи ще трябва да тръгвам по-скоро — заключи Мордонт, неспособен да отрича признаците, които не бяха отбягнали от зоркото му, наблюдателно око. — Ако ли пък бурята се развилнее много, ще остана да пренощувам в Стърбъра.

— Какво! — провикна се Магнус. — Нима ще ни оставиш, за да гостуващ на изпратения от новия губернатор нов шотландски тексман, който трябва да учи нас, шетландоките диваци, на нови неща? Върви, където искаш, момко, щом ги пееш такива.

— Ами, не — възрази Мордонт; — просто любопитствувах да видя новите сечива, които е донесъл.

— Да, да, глупците винаги зяпват, като видят за пръв път нещо ново. Бих искал да зная ще издържи ли новото му рало на шетландските скали? — отвърна Магнус.

— Няма да мина през Стърбъра — каза младежът, съобразявайки се с предубеждението на своя покровител към нововъведенията, — ако всички тия признаци докарат буря; но в случай че само завали дъжд, което е по-вероятно, мисля, че не ще да се стопя, ако се понамокрят.

— Няма да се отървем само с дъжд — каза Мина; — погледни как облаците все повече се стъстяват и оловносивата им маса е нашарена с червеникави и морави ивици — те предвещават буря.

— Всичко виждам — отговори Мордонт; — но те ми показват само че не бива да се бавя повече тук. Сбогом, Мина; ще ти пратя орлови пера, ако на остров Феър Айл или на Фула още могат да се намерят орли. Всичко хубаво и на теб, мила моя Бренда, и мисли за мен, па колкото и добре да танцуват момците от остров Паба.

— Щом си решил да тръгваш, поне се пази — казаха едновременно двете сестри.

Старият Магнус привидно им се скара, загдето допускат, че може да има опасност за един енергичен млад човек от някаква си пролетна буря, била тя по море или по суша; но и той на края предупреди Мордонт да се пази, сериозно го посъветва да отложи пътуването си или поне да се отбие в Стърбъра.

— Защото — каза юдалерът, — както се вика, дважд меря, веднъж режи; а тъй като къщата на тоя шотландец е точно откъм подветрената ти страна, няма как, при буря всеки покрив е пристанище. Но не си въобразявай, че ще намериш вратата му отключена, каквато и буря да вилнее навън; в Шотландия има такива неща като резета и лостове, изглежда и те са от нововъведенията на този човек, но, слава на свети Роналд, тук са непознати освен големия катинар на стария замък Скелоуей, който всички тичат да видят. Но върви, Мордонт, щом си решил да тръгваш. Да беше с три години по-голям, щях да ти дам сега да сръбнеш една чашка за добър път, ала младите не бива да пият никога, освен след като се наобядват. Ще пия вместо теб, този хубав обичай не бива да се престъпва, иначе може лошо да те сполети. Е, на добър път, момчето ми.

И като рече това, гаврътна една висока стъклена чаша толкова спокойно, като че беше изворна вода. Така, обсипан от всички със съжаления и грижовни съвети, Мордонт напусна гостоприемния дом и като погледна удобствата, с които беше заобиколен там, и гъстия пушек, който изскачаше на валма от комините, представи си първо безлюдната и уединена пустота на Ярлсхоф, след това сравни мрачната и унила меланхолия на баща си с топлотата и добросърдечието на тези, с които се разделяше, и мислите, нахлули в главата му, го накараха неволно да въздъхне.

Признаците за буря потвърдиха предсказанията на Мина. Мордонт не бе вървял и три часа, когато вятърът, така мъртвешки затихнал сутринта, започна най-напред да стене и въздиша, сякаш оплакваше предварително злините, които щеше да причини със своя бяс, като луд в състояние на мрачна угнетеност пред припадък на буйство; после, засилвайки се постепенно, зави, забесня и зарева с цялата ярост на северна буря. Той бе съпроводен от проливен дъжд, примесен с градушка, който шибаше с неукротимо настървение хълмовете и скалите, заобикалящи пътника, като отвличаше вниманието му и го затрудняваше, въпреки огромните му усилия, да поддържа правилната посока в местност, където нямаше нито пътища, нито дори едва забележима пътечка, която да води стъпките на странника, комуто на всичко отгоре се изпречваха тук-там потоци, големи локви, езера и лагуни. Всички тези вътрешни води сега се мятаха в бързеи от въртяща се пяна, голяма част от която бесният

вихър подхващаше, разбъркваше и отнасяше далеч от коритото ѝ; а соленият вкус на капките, които биеха в лицето на Мордонт, показваше, че струите на вътрешните езера и потоци се смесваха с пръските на далечния океан, разбунен от урагана.

Мордонт Мъртън напредваше неотстъпно сред това страшно развихряне на стихииите като човек, комуто тази тяхна борба е позната и за когото усилията, които полагаше, за да превъзмогне тяхното буйство, бяха белег на решителност и мъжество. Чувствуваше дори, както се случва обикновено с хора, които трябва да преодолеят големи трудности, че надмощието му над тях ще бъде за него нещо като възвисяваща победа. Да вижда и различава пътя си, когато вятърът помиташе добитъка по баирите и сваляше птиците от небето, беше най-убедителното доказателство за собственото му превъзходство.

— Във всеки случай — рече си той — в Бъра-Уестра няма да чуят за мен същото, както за изкуфелия старец Ринган Юънсън, който потънал с лодката си между рейда и рифа. Щом умея да се катеря по скалите, не ме плашат ни огън, ни вода, ни вълни в морето, ни тресавище на сушата.

Така той се придвижваше неотстъпно напред, борейки се с бурята, и тъй като нямаше обичайните знаци, по които се води пътникът (защото скалите, планините и носовете бяха обвити в мъгла и мрак), разчиташе на инстинктивната си съобразителност; благодарение на нея и на отдавнашното си познанство с тези диви местности можеше да се ориентира и по най-незначителния предмет, който можеше да му служи при такива обстоятелства за пътеводен знак. Така, повтаряме, се промъкваше той напред, като ту се спираше, ту дори залягаше, когато вятърът станеше неудържим; а щом поутихнеше, се понасяше бързо и смело напред, използвайки дори напора му, или когато това беше невъзможно, се придвижваше подобно на кораб срещу вятъра при къси халсове, без да се отклони нито стъпка от пътя, който с такава мъка бе налучкал.

И все пак, въпреки опитността и решителността на Мордонт, положението му беше доста несигурно и дори опасно; и то не защото моряшката куртка и панталони, обичайното пътно облекло на младите хора из тия острови, бяха съвсем прогизнали — при този влажен климат това би могло да се случи за кратко време в който и да е ден; истинската опасност се криеше в това, че въпреки неимоверните си

усилия той се придвижваше много бавно през придошлите потоци, разлели се широко навред, и през мочурищата, набъбнали двойно от проливния дъжд, които правеха обичайните пътища крайно рисковани и често принуждаваха пътника да прави големи, в обикновени случаи ненужни заобиколки. Ето защо Мордонт, който в упорита борба с вятъра, дъжда и умората от дългия път, въпреки младостта и силите си, на няколко пъти сбърка пътя и се почувствува загубен, искрено се зарадва, когато най-после съгледа имението Стърбъра, или Харфра — така наричаха резиденцията на мистър Триптолемус Йелоули, когото губернаторът на Оркнейските и Шетландските острови, твърде амбициозен човек, бе определил за свой представител, с чиято помощ искаше да въведе в Ultima Thule на старите римляни дух на новаторство, който в ония далечни времена едва ли съществуваше дори в самата Шотландия.

Най-подир, след немалко мъчнотии, Мордонт бе стигнал къщата на този достоен земеделец — единственото убежище от неукротимата буря, което можеше да се намери на много мили наоколо; но когато се запъти право към вратата, без ни най-малко да се съмнява, че ще го приемат веднага, доста се учуди, като видя, че тя е затворена не само с резе, което беше оправдано при такова време, но дори и с лост — нещо, както вече бе намекнал Магнус Тройл, почти невиджано в архипелага. И естествено, загубил търпение както от нестихващата буря, така и от срещнатите тъй неочаквани и необикновени пречки, поради които не можеше да влезе веднага, младежът зачука, завика и на края заудря по вратата с тояга и камъни. Но тъй като се наложи дълго да изразява нетърпението си с викане и тропане, без да получи никакъв отговор, ще използваме тия минути, за да осведомим читателя кой е Триптолемус Йелоули и отде произхожда толкова странното му име.

Старият Джаспър Йелоули, бащата на Триптолемус (макар и роден в подножието на Роузбъри-Топинг), бе подведен от някакъв благороден шотландски граф, който със северняшката си хитрост съумя да убеди недоверчивия йоркширец да вземе под аренда една ферма в Мърнз^[2], където, излишно е да добавяме, намери положението съвсем не такова, каквото бе очаквал. Напразно се запретна смелият фермер да работи мъжки, за да превъзмогне със сръчност и усилен труд мъчнотиите, дължащи се на студената почва и влажния климат.

Навярно той щеше да се справи с тях, но поради близостта на Гремпианските планини^[3] беше постоянно изложен на посещения от страна на живеещите в подножието им джентълмени в кариани шотландски костюми и докато благодарение на това младият Норвал^[4] станал воин и герой, същото докара Джаспър Йелоули до просяшка тояга. Наистина той получи известно възмездие с впечатлението, което румените му бузи и яката снага съумяха да направят на мис Барбара Клинкскейл, дъщеря на покойния и сестра на живия тогава Клинкскейл от селището със същото име.

Местните хора смятаха този брачен съюз за ужасен и противоестествен, като се има пред вид, че родът Клинкскейл притежаваше в еднаква степен, ако не и повече, и самолюбие, и свидливостта на шотландците. Но мис Бейби имаше на разположение внушително състояние от две хиляди марки, беше будна жена и при това от цели двамадесет години мајор^[5] и sui juris^[6] (както я уверяваше писарят, който изготвяше брачния договор); затова, нехаейки за възможните последици и сплетни, встъпи в брак с добросърдечния йоркширски йоман^[7]. Нейният брат и по-състоятелните й роднини се отдръпнаха от нея възмутени и едва не се отрекоха от така опозорилата се тяхна близка. Но към рода Клинкскейл спадаха (както към всички други шотландски семейства от онова време) голям брой не толкова придиричиви сродници — десети и шестнайсети братовчеди, които не само признаха своята родственица Бейби след венчавката ѝ с Йелоули, но дори и паднаха дотам да ядат фасул със свинско (при все че на времето шотландците се гнусяха от свинското не по-малко от самите евреи) с нейния съпруг и с радост биха закрепили тази близост с малък заем от негова страна, ако схватливата му жена (която разбираше от такива капани като всяка друга жена в Мърнз) не осуети тази стъпка към сближаване. Тя съумя дори да накара младия Дейлбиликет, стария Дъгалд Берсуърд, лерда на Бендиброл, и други да платят за гостоприемството, което смяташе за неприлично да им откаже, като ги използва за посредници в преговорите си с хитрите селяци, живеещи отвъд Керн^[8]: като видяха, че обектът на досегашните им грабежи се е сродил с „големци, които го поздравяват и на църква, и на пазара“, те се съгласиха срещу умерено годишно обезщетение да престанат да го ограбват.

Този изключителен успех накара Джаспър да се примири с властта, която жена му започна да упражнява над него и която се затвърди още повече, когато се оказа, че мисис Йелоули... момент... как най-деликатно да се изразим... е в положение. По този случай ѝ се присъни знаменателен сън, както става обикновено с бъдещите майки, когато им е писано да родят гениално дете. „Взело, та ѝ се присънило“, както се изрази нейният съпруг, че благополучно се е освободила от бременност, като родила рало, впрегнато с три чифта енгъсширски волове; и тъй като разбираше много от такива поличби, седна с приятелките си да гадае какво може да значи това. След дълго колебание добродушният Джаспър се пристраши да изкаже собствено мнение: че това видение било свързано по-скоро с минали, отколкото с бъдещи неща и може би се дължи на лекото нервно разстройство, което претърпяла жена му, когато на път към къщи се сблъскала със собственото му голямо рало с шестте вола, гордост на сърцето му. Но добрите съседки вдигнаха такава олелия срещу това тълкувание, че Джаспър се принуди да си запуши ушите и да избяга от стаята.

— Я какви ги разправя! — възмути се една стара презвитерианка. — Я какви ги разправя! Пък и се кланя на воловете си като на Ветилския телец^[9]! Не, не, не подир земно рало ще се помъкне хубавото момченце — защото ще се роди непременно момченце, — а подир ралото на духа... и вярвам един ден да го видя да ми кима от амвона или, още по-добре — от високо, от някой баир.

— Я остави тия презвитериански галиматии — обади се старата лейди Гленпрозинг. — Защо милото детенце на нашата съседка да клати до побъркване глава като нашия благочестив отец Джеймз Гътри, дете не ви слиза от устата? Не, не, то ще тръгне по-далеч, по верен път, и ще стане добър помощник на енорийския свещеник, а току виж, че стигнало до епископа, та какво лошо има в това?

Ръкавицата, така явно хвърлена от една пророчица, бе подхваната от друга и спорът между презвитерианската и епископалната църква се разпали с такава настървеност и бе огласен с такива крясъци или по-право писъци, че чашката канелен ликьор само наля масло в огъня; едва когато Джаспър влезе отново с дръжката на ралото в ръка, страхът от самото му присъствие и срамът от такова непристойно държане „пред чужд мъж“ накара спорещите да се поукротят.

Не зная дали от нетърпение да роди същество, на което е отредена такава славна, макар и неясна съдба, или пък беше много уплашена от развихрилата се около нея врява, ала изведнъж горката мис Йелоули се поболя; след време дори, противно на общоприетите и употребявани в такива случаи думи, казаха, че била „много по-зле, отколкото се предполагаше“. Тя се възползува от тази благоприятна възможност (тъй като все още беше с бистър ум), за да изтръгне от милозливия си съпруг две обещания: първо, да кръсти детето, чието раждане щеше да ѝ коства може би толкова скъпо, с име, свързано с поличбата, с която провидението я бе ощастливило, и второ, да го подготви за свещеническа служба. Съобразителният йоркширец се съгласи да изпълни всички желания на жена си, смятайки, че поне сега тя има пълно право да налага волята си по такива въпроси. Така, при тези условия, се роди отроче от мъжки пол, но състоянието на майката дълги дни не ѝ позволяваше да запита доколко са изпълнени те. А когато се посъвзе, ѝ съобщиха, че тъй като се наложило детето да бъде кръстено незабавно, сложили му името Триптолемус^[10]; свещеникът, човек с класическо образование, сметна, че това прозвище съдържа красив античен намек за митичното рало, впрегнато с три чифта волове. Мис Йелоули не беше особено очарована от начина, по който бяха изпълнили желал нето ѝ, но тъй като от роптаене имаше толкова малко полза, колкото в известния случай с Тристрам Шенди^[11], тя се примири с това езическо име, то се зарече да предотврати възможното му влияние върху вкусовете и склонностите на кръщелничето, като му даде такова възпитание, че и през ум да не му минава за палешници, ножери, дръжки, отметателни дъски и каквото и да било друго, свързано с робския труд над ралото.

Хитрият йоркширец Джаспър се подсмивваше под мустак, като виждаше, че крушата няма да падне по-далеч от дървото и че малкият Трипи ще се метне по-скоро на баща си този весел йоркширски йоман, отколкото на благородната, но малко кисела жилка на рода Клинкскейл. Със скрито задоволство забелязваше той, че най-любимата люлчина песен на младенеца беше „Свирката на орача“, а първите думи, които се научи да срича, бяха имената на воловете; нещо повече, „хлапето“ предпочиташе домашното пиво пред двупенсовото шотландско и особено му беше неприятно да изпуска половницата, когато Джаспър с помощта на някакъв способ, на който

само той му знаеше цаката, съумееше при варенето на бирата да увеличи количеството на малца два пъти над допустимото и от най-волната рецепта, позволена в дома на пестеливата му съпруга. Бащата забелязваше също, че когато нищо друго не беше в състояние да спре детския плач, щом подрънчеше до ухото му оглавник, Трип обезателно млъкваше. Всички тия признаци го караха скришом да си дава дума, че момчето ще стане истински йоркширец и ще наследи съвсем малко от чертите на майка си и на нейния род.

Междувременно, почти една година след раждането на Триптолемус, мисис Йелоули се сдоби с момиче, което кръстиха ла майка му, Барбара; още от ранно детство то правеше впечатление със заострения нос и тънките устни, с които семейство Клинкскейл се отличаваше сред жителите на Мърнз; и колкото повече растеше, поривът, с който грабеше, и упоритостта, с която отказваше да върне играчките на Триптолемус, заедно със склонността да хапе, да щипе и да драще при най-малък повод и дори без повод, бяха преценени от внимателните наблюдатели като доказателства, че мис Бейби е „цяла майчица“. Завистниците не се сдържаха дори да подхвърлят, че в случая заядливостта на рода Клинкскейл не е нито охладена, нито смекчена от кръвта на Стара Англия; че младият Дейлбиликет се върти много около къщата и прави странно впечатление, че мисис Йелоули, която, както е известно на всички, не дава нищо току-така, с такова изключително внимание пълни чашата и чинията на този безделник, мошеник и нехранимайко. Ала достатъчно беше поне веднъж да погледнат строгото и рядко добродетелно лице на мисис Йелоули, за да признаят, че тя има безупречно поведение, а Дейлбиликет — изискан вкус.

В това време младият Триптолемус, след като придоби известни знания, доколкото беше IV състояние да му ги даде свещеникът (защото макар че мисис Йелоули принадлежеше към останките от преследваното презвитерианство, нейният весел съпруг, възпитан сред черни раса и молитвеници, продължаваше да се придържа към установената от закона църква), когато му дойде времето, бе изпратен в колежа „Сент Ендрюз“ да продължи образованието си. Отиде той там, ала с едно око все попоглеждаше назад към бащиното рало, бащините палачинки и бащиното пиво, на което слабото пиво в колежа, наричано обикновено „помия“, беше жалък заместител — и всичко това му

навяваше тъжни спомени. Обаче напредваше в учението, проявявайки особена склонност към такива антични автори, предмет на чиито изследвания е усъвършенствуването на земеделието. Той четеше търпеливо „Буколиките“ на Вергилий, знаеше наизуст „Георгиките“, ала „Енеида“ ле можеше никак да понася; особено критично се отнасяше към известния стих, в който се описва кавалерийска атака, защото, доколкото разбираше думата *putrem*^[12], излизаше, че конниците, увлечени в боен плам, по невнимание препускат през токущо разорана и наторена нива. Катон, римският цензор, му беше любимец между античните герои и философи, но не заради строгата си етичност, а за трактата „*De re rustica*“^[13]. От устата му не слизаше изразът на Цицерон „*Jam neminem antepones Catoni*“^[14]. Ценеше високо Паладий^[15] и Теренций Варон^[16], а с Колумела^[17] нито за миг не се разделяше. Към тези древни знаменитости прибавяше и по-съвременните Тъсър^[18], и Хартлиб^[19] и други автори ла трудове по селско стопанство, като не забравяше И премъдростите на „Овчарят от Солсбърийската долина“^[20], и някои от по-осведомените филوماتи^[21], които, вместо да тъпчат алманасите си е празни пророчества за политически събития, предричаха кои семена ще покълнат и кои не и насочваха вниманието на читателите си към ония култури, от които с положителност може да се очаква добър урожай; изобщо скромни мъдреци, които безразлични към възходите и паденията на империите, се задоволяват да дават напътствия кога е най-подходящо за жътва и сеитба, да гадаят какво време може да се очаква всеки месец; ако например рече бог през януари ще имаме сняг, а колкото за юли, авторът залага честта си, че почти целият този месец ще бъде слънчев. И все пак, макар че ректорът на колежа „Сент Ендрюз“ беше, общо взето много доволен от спокойния, трудолюбив и прилежен Триптолемус Йелоули и го смяташе, поне засега, достоен за име от четири срички с латинско окончание, той никак не харесваше изключителното му внимание към любимите автори. Непрекъснато да ровиш ума си в земята, наторена или ненаторена, казваше той, намирисва на пръст, ако не и на нещо по-лошо; й напразно се мъчеше да го убеди да се залови с по-възвишени предмети — история, поезия и богословие. Триптолемус Йелоули следваше упорито своите наклонности: не мислеше, че от битката при Фарсала^[22] е зависела

свободата на света, а промишляваше колко ли богат урожай са дали ематийските поля^[23] на другата година. Колкото до родната поезия, едва ли някой беше в състояние да убеди Триптолемус да прочете поне един-единствен куплет; изключение правеше само гореспоменатият Тъсър, чиито „Сто съвета за добрия селски стопанин“ знаеше наизуст, а също и „Видението на Петър орача“^[24], която книга, примамен от заглавието, жадно купи от един амбулантен книжар, но като прочете първите две страници, я запрати в огъня като безсрамен и неточно озаглавен политически пасквил. Колкото до богословието, той сложи точка и на този въпрос, като напоили на своите преподаватели, че след грехопадението на човека му е съдено да обработва земята и да изкарва хляба си с труда на тялото и потта на челото си и че лично той е решен да: върши според ситите си тази толкова необходима за съществуването работа, като остави на други да гадаят колкото си щат по-отвлечените тайни на теологията.

При такъв тесен кръгзор, ограничен до въпросите на селския живот, съмнително беше дали напредъкът на Триптолемус в учението и предполагаемото му приложение щеше да задоволи поне донякъде честолюбивите надежди на любещата му майка. Наистина нямаше нищо против да се посвети на свещеническа служба, напълно подходяща за присъщата му леност, която е характерна понякога за хората с умозрителни наклонности. Откровено казано, той си бе наумил (дано намерението му да беше сериозно) шест дни седмично да обработва земята, а на седмия, както му е редно, да държи проповед, после да обядва с някой охранен земевладелец от средна ръка или селски лерд, след обедата да изпуши с тях една лула, да сръбне някоя чашка и да си поприказват насаме на неизчерпаемата тема

Quid faciat laetas segetes^[25]

Впрочем за осъществяването на този план беше нужна, както се казваше тогава, не само „здрава основа“, но и свещеническа къща, а за да се сдобиеш с такава къща, трябваше да признаеш епископалната църква и да се примириш с много други ужасни неща, характерни за това време. Съществуваше известно съмнение доколко притежаването

на къща, земя и свещеническа заплата в пари и натура може да превъзмogne предразположението на добрата лейди към презвитерианството; но не стана нужда привързаността ѝ да бъде подложена на изпитание. Тя умря преди синът ѝ да завърши образованието си, оставяйки опечаления си съпруг толкова неутешим, колкото и можеше да се очаква. Първият акт на безразделната власт на стария Джаспър беше да прибере сина си от „Сент Ендрюз“, за да му помага в домашната работа. И тук именно би могло да се очаква, че нашият Триптолемус, повикан да приложи на практика това, което така старателно бе учил на теория, ще се почувствува — да си послужим с едно сравнение, което той лично би намерил за много сполучливо — като крава, влязла в детелинена нива. Уви, колко погрешни са сметките и измамни надеждите на човечеството!

Един смеещ се философ, Демокрит^[26] на нашето време, веднъж, мъдрувайки върху нравите, сравняваше човешкия живот с дъска, нашарена с дупки, за всяка от които има шипче, което пасва тъкмо за нея, но тъй като шипчетата се запъхват набързо и безразборно, случайността води неминуемо до много неприятни грешки. „Защото колко често виждаме — завърши прочувствено ораторът, — колко често, повтарям, виждаме закръглен човек да се пъха в триъгълна дупка!“ Тази нова илюстрация на прищевките на съдбата накара всички присъстващи да се превият от смях, с изключение на един дебел общински съветник, който изглежда помисли, че това се отнася за него, и забеляза, че тук няма нищо смешно. Тава много сполучливо сравнение показва ясно като бял ден, че Триптолемус Йелоули е излязъл от утробата на майка си най-малко сто години преждевременно. Ако се бе появил на сцената в наше време, сиреч ако бе живял и творил когато и да е през последните тридесет-четиридесет години, той непременно щеше да заеме поста подпредседател на някое бележито земеделско дружество и да върши цялата тази работа под покровителството на някой благороден херцог или лорд, който, в зависимост от случая, би могъл да знае, а може и да не знае разликата между кон и кола. Той непременно би се издигнал до такова високо положение, защото беше изключително добре запознат с всички ония тънкости, които, макар и абсолютно безполезни на практика, несъмнено помагат много на човека да си изгради име като познавач във всяка област и особено в земеделието. Но уви! Както вече

споменахме, Триптолемус Йелоули се бе появил на тоя свят най-малко с един век преждевременно; защото вместо да седи на кресло и с чукче в ръка и чаша портвайн пред себе си да вдига наздравица „за скотовъдството във всичките му отрасли“, баща му го принуди да застане между ръчките на ралото и да кара воловете, чиято красота в наше време би възпявал, и нямаше да ги мушка в бутоните с остен, а с вилица на трапезата. Старият Джаспър се оплакваше, че макар никой да не говори така увлекателно за общинското и частното, за пшеница и рапица, за угар и пасбища, както неговият начетен син (когото винаги наричаше Толимус), все пак, „дявол да го вземе — добавяше този нов Сенека^[27], — за нищо не го бива, ех, за нищо не го бива!“ Нещата се влошиха още повече, когато след няколко години състарилият се и грохнал Джаспър бе принуден, както се случва обикновено, лека-полека да предаде юздите на управлението на своя учен, но неопитен син.

Човек би помислил, че природата му правеше напук, та му се падна ферма на най-калпавите и трудно обработваеми земи в Мърнз, място, което като че ли раждаше всичко друго, само не и каквото желаше земеделецът: и изобилие от магарешки тръни, което показваше, че почвата е суха, и цели гъсталаци от папрат — признак на влажна почва, и коприва — белег, че тук е торено с вар, и дълбоки бразди на най-неподходящи места, което означава, че в старо време, според народните предания, е бил обработвана от пиктите^[28]. Имаше и предостатъчно камъни, които според убеждението на едни фермери топят земята, и безброй извори, които пък според други я охлаждат и овлажняват. Напразно се мъчеше горкият Триптолемус, вслушвайки се в съветите ту на едните, ту на другите, да извлече нещо от предполагаемите свойства на почвата. Не можеше да изкара дори бучица масълце, за да го бие и да си намаже хляба; на същия хал е бил впрочем и злочестият Тъсър, чиито „Сто съвета за добрия селски стопанин“, толкова полезни за други негови съвременници, на самия него не донесли и сто пенса доход.^[29]

Всъщност, с изключение на някакви си сто акра орна земя, до която старият Джаспър отколе бе сметнал за благоразумно да ограничи усилията си, нито педя от останалото не го биваше за нищо друго, освен да къса хамутите и да измъчва добитъка. А колкото до оная част, обработването на която действително носеше някакъв доход, разходите

около фермерските начинания на Триптолемус и склонността му към експериментиране скоро заличиха всякаква полза от тази работа. „Хората и добитъкът — признаваше той с въздишка, когато говореше за ратаите и конете си, — вършат всичко, ала и всичко изпояждат“ — равносметка, с която вероятно завършват счетоводните книги на много благородници-фермери.

В наше време това положение бързо би опропастило Триптолемус: ще получи банков кредит, ще вземе да прави различни комбинации с полици без покритие и скоро ще види реколтата и инвентара си конфискувани от шерифа; но в ония времена не беше толкова лесно да се разори човек. Стопанствата на шотландските арендатори бяха на такова еднакво мизерно равнище, че извънредно трудно можеше да се намери някаква удобна точка, та като се изкачи човек до нея, да падне така, че наистина да успее да си счупи главата. Те бяха кажи-речи в положението на хора, които, абсолютно лишени от възможността да сключват заеми, може да стигнат до сиромашия, но в никой случай до банкрут. Впрочем, въпреки че всички начинания на Триптолемус се проваляха, свързаните с тях разходи се покриваха със спестяванията на извънредно икономичната му сестра Барбара; а старанията ѝ в това отношение бяха наистина смайващи. Единствено тя беше в състояние, ако това бе изобщо възможно, да осъществи идеите на учения философ, който обявявал спането за прищявка, а яденето — чисто и просто за навик и си давал вид пред всички, че се е отказал и от едното, и от другото, докато за нещастие не се разкрило, че имал интимни връзки с готвачката па семейството, която като възмездие за лишенията го пускала тайно да влиза в кухненския килер и да дели леглото ѝ. Но Барбара Йелоули не си служеше с такива хитрости. Тя ставаше рано, лягаше си късно и нейните измъчени от изтощително бодърствуване и работа слугини смятаха, че като котка не спи по цели ноци. Колкото до яденето, въздухът като че ли беше най-апетитното ѝ блюдо и на драго сърце би го направила такъв и за всички около себе си. Брат ѝ обаче, не само мързелив по природа, но и голям чревоугодник, с удоволствие би кусвал сегиз-тогиз мръвка месо, макар и само за да разбере доколко угоени са овцете му; но такава мисъл би шокирала мис Барбара толкова, колкото, ако предложиш за ядене дете; и понеже беше по характер отстъпчив и сговорлив, Триптолемус се примири с необходимостта вечно да пости и се

смяташе за безкрайно щастлив, ако успееше да измъкне малко масълце за овесената си питка или (тъй като живееха на брега на Еск) да избегне неотменната необходимост да яде съомга през шест от седемте дни на седмицата, независимо от годишното време.

Но макар че мис Барбара неизменно прибавяше към общия капитал всички спестявания, които неимоверната ѝ способност да икономисва успяваше да скъта, и при все че постепенно похарчиха за спешни нужди цялото или почти цялото майчино наследство, приближаваше времето, когато може би нямаше да бъдат в състояние да устоят повече на злостастната звезда на Триптолемус, както се изразяваше самият той, или на естествените резултати от неразумните му начинания, както пък се изразяваха другите. За щастие в този тягостен и критичен момент ненадейно им се притече и помощ някакъв бог. Казано на ясен английски език, благородният лорд, собственик на тяхната ферма, пристигна в намиращия се в съседство свой замък е екипажа си, впрегнат с шест коня, с придружаващите го лакеи — сиреч с цялото великолепие на седемнайсети век.

Тази знатна личност, син на благородника, който бе докарал стария Джаспър от Йоркшир в тоя край, беше като баща си човек много предприемчив и с голямо въображение. Въпреки превратностите на онова време той бе съумял да уреди много добре собственото си положение, получавайки за няколко години управлението на далечните Оркнейски и Шетландски острови^[30] срещу определен наем, с право в качеството си на губернатор да взема каквото може от имотите или доходите на държавата в тези области. А сега негово превъзходителство си бе втълпил в главата мисълта, сама по себе си много правилна, че може да извлече далеч по-голяма полза от дадените му права, ако усъвършенствува обработването на държавните земи както на Оркнейските, така и на Шетландските острови; и тъй като знаеше това-онова за нашия приятел Триптолемус, заключи (може би за зла чест), че този човек би могъл да му помогне да изпълни плановете си. Той прати да го повикат в големия му замък и беше толкова възхитен от вещината, с която нашият приятел разглеждаше всеки въпрос, свързан със селското стопанство, че незабавно си осигури сътрудничеството на такъв ценен помощник, като най-напред го избави от сегашната му недоходна ферма.

Това стана почти изцяло според условията, поставени от Триптолемус, който от дългогодишен опит скришом си бе извлякъл една печална поука: че без ни най-малко да подценява или да се съмнява в способностите си, все пак е по-добре да остави главоболията и рисковете преди всичко на своя работодател. Ала той обрисова пред покровителя си такива бляскави възможности за доходи, че лорд-губернаторът се отказа от всякаква мисъл да даде на своя подвластен дял от очакваните печалби; защото колкото и примитивни да бяха методите в селското стопанство на Шотландия, те далеч превъзхождаха тия, които се знаеха и прилагаха в областите на Туле, а Триптолемус Йелоули смяташе, че владее тези тайни далеч по-добре от всичко, което се знаеше и прилагаше дори в самия Мърнз. Така че от предлаганите подобрения можеше да се очаква двойна полза: губернаторът щеше да взема целия доход, от който ще отделя прилично възнаграждение за своя иконом Йелоули, като му предостави освен това къща и фамилна ферма за издръжка на семейството му. Радост обзе сърцето на мисис Барбара, като научи за щастливия завършек на тази работа, която можеше да приключи така злополучно, както даването на фермата им Колдейкърз под аренда.

— Ако не можем да свързваме двата края сега, когато всичко ще влиза и нищо няма да излиза от къщи — рече тя, — значи сме по-лоши и от езичници!

Известно време Триптолемус беше улисан в много трескава дейност: пухтеше и пъшкаше, ядеше и пиеше във всяка попаднала му крайпътна кръчма и едновременно поръчваше и трупаше земеделски сечива, необходими за жителите на тези обречени острови, чиито съдбини бяха застрашени от тази коренна промяна. Странни биха изглеждали тези сечива, ако се представеха на някое съвременно земеделско дружество; но всичко е относително и тромавото, грубо оръдие от дърво, наричано старо шотландско рало, би се сторило на днешния шотландски фермер не по-малко чудновато, отколкото броните и шлемовете на воините на Кортес^[31] — на полк от съвременната ни армия. Обаче воините на Кортес завладели Мексико, а въвеждането на шотландското рало несъмнено би подобрило извънредно много състоянието на селското стопанство в Туле.

Не ни е ясно още защо Триптолемус предпочете да се установи на местожителство на Шетландските, а не на Оркнейските острови.

Може би смяташе, че от двата сродни народа жителите на първия архипелаг са по-скромни и по-хрисими; или може би разположението на предоставената му къща и ферма (действително задоволително) му се струваше за предпочитане пред това, което имаше възможност да получи на Помена (така се нарича главният остров на Оркнейския архипелаг). В Харфра, или Стърбъра, както я наричали някога по останките от една пиктска крепост, разположена почти до чифлика, икономът се настани с всички надлежни нрава, решен да оправдае името, което носеше, като се постарее както с наставления, така и с личен пример да просвети шетландците и да разшири твърде ограничените им знания за основните сфери на човешката дейност.

[1] Кормораните могат често да се видят да летят стремглаво над бурните води около Шетландския архипелаг, а още по-често — нахаквали на редици по рифовете, като отряд черни брауншвайгци в 1815 г. Б. а. (В 1809 г. брауншвайгският херцог Фридрих-Вилхелм създаде корпус за борба с Наполеон. Бойните мундири на брауншвайгците били черни. В 1815 г. брауншвайгският корпус се сражавал рамо до рамо с англичаните срещу войските на Наполеоновия маршал Ней в битката при Катр-Бра. Б. пр. ↑

[2] Мърнз — графство в Източна Шотландия, граничещо със Северно море. Б. пр. ↑

[3] Гремпиански планини — планинска верига в Пъртското графство в Северна Шотландия. Б. пр. ↑

[4] Норвал — пастир, един от главните герои на трагедията на английския писател Джон Хоум (1722–1808) „Дъглас“. През XVIII век тази трагедия се радвала на голяма популярност, а авторът и бил наричан шотландски Шекспир. Б. пр. ↑

[5] Пълнолетна (лат.) Б. пр. ↑

[6] Правоспособна (лат.) Б. пр. ↑

[7] Йоман — среден или заможен селянин в Англия през XVI—XVIII век. Б. пр. ↑

[8] Керн — връх в Германските планини. Б. пр. ↑

[9] Ветилски телец — според библията златен телец, на който по заповед на цар Йеровоам се кланяли жителите на Ветил — столица на Израелското царство. Б. пр. ↑

[10] Триптолемус — латинизирана форма на името на старогръцкия митичен герой Триптолем, любимец на богинята Деметра, който въвел в Атика земеделието. Б. пр. ↑

[11] В романа на английския писател Лорънс Стърн (1713–1768) „Животът и мненията на Тристрам Шенди, джентълмен“ се разказва, че бащата на героя, голям любител на античността и вярващ във влиянието на имената върху съдбата на хората, решил да го кръсти Трисмегист (тоест „трикратно велик“, както наричали древните гърци бог Хермес). Слугинята, която предавала на свещеника желанието на бащата, запомнила само първата сричка „трис“, на което свещеникът отговорил, че така може да започва само едно име — Тристрам („многострадален“). Като научила как са кръстили сина ѝ, мисис Шенди изпаднала в истерия, но било вече късно да се промени името на детето. Б. а. ↑

[12] Рожкава, наторена (лат.). Б. пр. ↑

[13] „За селското стопанство“ (лат.) Б. пр. ↑

[14] „Никого не можеш да поставиш над Катон“ (лат.). Б. пр. ↑

[15] Паладий (IV в.) — римски писател, автор на 14-томния труд „За селското стопанство“. Б. пр. ↑

[16] Теренций Варом (116–28 пр.н.е.) — римски държавен деец и писател, автор между другото на диалога „За селското стопанство“. Б. пр. ↑

[17] Колумела (I в.) — римски писател, автор на книгата „За селското стопанство“, написана в проза и отчасти в стихове. Б. пр. ↑

[18] Томас Тъсър (1524–1580) — автор на поетични и прозаични съчинения по селско стопанство, между които и на споменатите по-нататък от Скот „Сто съвета за добрия селски стопанин“. Б. пр. ↑

[19] Самюел Хартлиб (ум. 1610) — автор на трудове по въпросите на образованието и селското стопанство. Б. пр. ↑

[20] „Овчарят от Солсбърийската долина“ — произведение на английската писателка Хана Мор (1745–1833). Б. пр. ↑

[21] Филомати (гръц.) — любители на науките. Б. пр. ↑

[22] Фарсала — град в Тесалия (Гърция), където в 48 г. пр.н.е. станала битка между войските на Юлий Цезар и Помпей, в резултат от която се установила диктатурата на Цезар. Б. пр. ↑

[23] Ематия — равнина в древна Македония, упоменавана от Вергилий в поемата му „Георгики“. Б. пр. ↑

[24] „Видението на Петър орача“ — алегорична поема на средновековния английски поет Уилям Ленгланд (1332–1400), чийто герой разказва за неволите на селяните под гнета на феодалите. Б. пр. ↑

[25] Какво прави нивата плодovита (лат.) — думи, с които започва Вергилиевата поема „Георгики“. Б. пр. ↑

[26] Демокрит (460–370 пр.н.е.) — древногръцки философ-материалист, наричан необяснимо защо Смеещия се философ. Б. пр. ↑

[27] Луций Аней Сенека (1–65 н.е.) — римски писател и философ, един от най-видните представители на стоицизма, според който смисълът на живота е в смирението, в задоволяването с малко. Б. пр. ↑

[28] Пикти — най-старите жители на Шотландия. През IX век били покорени и асимилирани от скотите. Б. пр. ↑

[29] Английският агроном признава това в следните стихове:

*Възпявах ралото, земята,
как жъне се и как се сее;
но с мъка вадех си комата,
затуй за друго вече нея.*

Б. а. ↑

[30] Управление на Шетландия. — По това време Оркнейските и Шетландските острови се намираха под властта на графовете Мортън, дадена им първоначално в 1643 г., потвърдена в 1707 г. и станала неограничена в 1742 г. В резултат от това семейството се сдоби с голямо имущество и влияние, което упражняваха обикновено чрез пълномошници, наричани губернатори. В 1766 г. тогавашният граф Мортън продаде тези имоти на сър Лорънс Дъндас и сега те се намират във владение на неговия син лорд Дъндас. Б. а. ↑

[31] Ернандо Кортес (1485–1547) — испански конквистадор, покорител на Мексико. Б. пр. ↑

ГЛАВА V

*Вилнее вятърът навън,
вред — мраз и мокрота.
Мъжът жената си гълчи:
„Затваряй таз врата!“*

*„Не виждаш ли — отвърна тя. —
затънала съм в труд:
цял век отворена да е,
търпяла бих на студ!“*
Старинна песен

Можем само да се надяваме, че любезният читател не намира последната част на предишната глава прекалено скучна; във всеки случай нетърпението му едва ли може да се сравни с това на младия Мордонт Мъртън, който, докато бляскаше светкавица след светкавица, докато вятърът се въртеше и мятеше ту насам, ту нататък, духайки с цялата ярост па ураган, и докато го плискаше проливен дъжд, стоеше пред вратата на старото имение Харфра, тропаше, викаше и крещеше, чакайки с нетърпение да го пуснат, и не можеше да проумее по какви причини отказваха подслон на странник, особено в такова ужасно време. И като разбра най-после, че напразно чука и вика, топ се отдръпна от фасадата на къщата толкова, колкото да може да види комините; и още повече се отчая, когато сред „бурята и мрака“ успя да забележи, че макар да приближаваше пладне — по онова време задължителен час за обед на тези острови, — от димоотводите не изскачаше нито струйка пушек, която да показва, че вътре се готвят за ядене.

Гневното нетърпение на Мордонт сега се превърна в съжаление и тревога; защото толкова бе свикнал с радушното гостоприемство на

шотландците, че тутакси му хрумна да не би семейството да е сполетяно от някакво страшно и необяснимо нещастие; затова незабавно се залови да търси удобно място, отдето да се вмъкне насилствено в къщата, за да разбере какво става с нейните обитатели и същевременно да се подслони от все по-развихрящата се буря. Но и тези негови усилия останаха така безрезултатни, както предишните му шумни настоявания да бъде пуснат. Всъщност Триптолемус и сестра му вече бяха чули цялата олелия отвън и спорили доста разгорещено дали да отворят вратата или не.

Мис Бейби, както вече я описахме, не беше твърде разположена да изпълнява обредите на гостоприемството. Някога във фермата им Колдейкърз в Мърнз всички бедни странници, амбулантни търговци, цигани, неизменни просяци и, други я мразеха и се страхуваха от нея; никой от тях, обичаше да се хвали тя, не би посмял да твърди, че е чул да хлопне резето на вратата ѝ. Изключителната честност и простота на шотландците от всички съсловия беше непозната за новодошлите заселници, затова подозрението и страхът, прибавени към скъперничеството, караха мис Бейби да избягва всякакви странствуващи гости от съмнителен характер; страхът действуваше и на самия Триптолемус, който, макар и да не беше нито подозрителен, нито стиснат, все лак знаеше, че добрите хора са малко, а още по-малко са добрите селски стопани, и благоразумно се придържаше към мъдрото правило, че самосъхранението е основният закон на природата. Тези забележки могат да послужат за един вид коментар на следния диалог, който се състоя между брата и сестрата.

— Ох, сполай ти, боже — каза Триптолемус, докато седеше и прелистваше стария си училищен Вергилий, — хубав ден се случи за сеитба на ечемика! Добре го е казал мъдрият мантуанец^[1] за *ventis surgentibus*^[2], пък и за воя на планините, и за кълтящите брегове... Ала къде са тук горите, Бейби? Кажи ми, моля те, сестро Бейби, къде ще намерим по тия нови за нас места *petogum turtur*^[3]?

— Какви глупости си задрънкар там? — измърмори Бейби, като подаде глава от едно тъмно кътче на кухнята, където се занимаваше с някаква незнайна домашна работа.

Нейният брат, който бе заговорил повече от навик, отколкото нарочно, щом съзря заострения ѝ червен нос, пронизителните сиви очички, и заострените черти на алчната ѝ физиономия, обградена от

краищата на незавързаното боне, които висяха от двете страни, тутакси се убеди, че въпросът му едва ли ще намери отклик, тъй че ще трябва да изтърпи поредния обстрел, преди да успее да подемe отново заченатата тема.

— Слушай, мистър Йелоули — подхвана го сестра му Бейби, като застана в средата на стаята, — какво си се разкряскал, когато съм затънала до туша в домакинска работа?

— О, не, за нищо особено, Бейби — отвърна Триптолемус, — просто си думам, че вярно, тук си имаме и море, и вятър, и дъжд, колкото щеш, ала къде е гората, кажи ми, Бейби, къде са дървата?

— Дървата ли? — повтори Бейби. — Да не бях аз да се грижа за дърва повече от тебе, братко, скоро в тая къща нямаше да се намери и дърво за цял, освен касапския дръвник, който е на раменете ти, Триптолемус. Ако става дума за останките от корабокрушение, които момчетата домъкнаха вчера, знай, че шест унции^[4] от тях отидоха тая сутрин да ти сваря овесената каша, макар че според мен, ако беше пестелив човек, щеше да се задоволиш с дремък^[5], щом толкова държиш да имаш закуска, а не да хабим само за една сутрин и брашно, и дърва.

— С други думи, Бейби — отвърна Триптолемус, който понякога обичаше да влага ирония и в най-сериозен тон, — искаш да кажеш, че когато имаме огън, не бива да си готвим ядене, а когато имаме ядене, не трябва да палим огън, защото е прекалено голям разкош да се наслаждаваме и на двете в един и същи ден! Добре поне, че не предлагаш да умрем от студ и глад *unico contextu*^[6]. Но трябва да знаеш, че за нищо на света не бих изтраял само на сурово овесено брашно, размито с вода, както и да го наричаш — дремък или крауди. Аз искам топло ядене.

— Уф, че си прост! — възмути се Бейби. — Щом си толкова махнаджия, не може ли да си свариш овесената каша в неделя и да я ядеш студена в понеделник? Колко по-придирчиви и от тебе ги има, дето се облизват след такава ядене.

— Да ни пази господ, сестрице — възкликна Триптолемус. — Ако я карам така, свършено е с мен: остава ми само да разпрегна воловете от ралото, да легна и да чакам предсмъртните си мъки. С това, дето го имаме тук, в тази къща, можем да храним с брашно цяла

Шетландия една година, а ти си взела да ми опяваш за паница топла каша!

— Ш-шт, стига си плещил, глупчо! — сряза го Бейби, оглеждайки се боязливо. — Ти с всичкия ли си, та си се раздрънкал какво имало в къщата, пък и така ли го криеш! Чакай, на всичко отгоре чувам да се хлопа на външната врата!

— Тогава върви да отвориш, Бейби — каза брат й, за когото воичко, което обещавахе да прекъсне спора, беше добре дошло.

— Я го гледай: върви да отвориш! — повтори Бейби хем ядосана, хем уплашена, хем щастлива, че превъзхожда по ум брат ей. — Я го гледай: върви да отвориш, вика! Да не искаш да пуснем разбойниците да отмъкнат всичко, що е в къщата?

— Разбойници! — повтори на свой ред Триптолемус. — Та в тоя край има толкова разбойници, колкото агнета на Коледа. Сто пъти съм ти повтарял и пак ти го казвам: тук няма планинци да ни грабят. Хората в тази страна са мирни и почтени. О *fortunati nimium!*^[7]

— Какво може да ти помогне свети Риниан^[8], Толимус? — възкликна сестра му, която помисли цитата за призив към този католически светец. — Пък и дори да няма планинци, и тези може да не са стока. Вчера минаха край къщата седмина или осмина нехранимайковци със същите злодейски мутри като ония, дето слизаха някога от Клакнабен; в ръцете си имаха страшни оръжия, китоловни ножове им казват, ама изглеждат досущ като ками и кинжали. Честни хора не биха носили такова оръжие.

В затишието между напорите на страшната буря, която беснееше навън, се чуваха ясно ударите и виковете на Мордонт. Братът и сестрата се спогледаха, здравата объркани и уплашени.

— Ако са чули за парите — промълви Бейби и от страх носът й от червен стана син, — спукана ни е работата!

— Викаше ми да мълча, ала кой се е раздрънкал сега, а? — каза Триптолемус. — Притичай до таванското прозорче да видиш колко са, а аз в това време ще заредя старата си испанска ловна пушка... но върви така, като че стъпваш по току-що снесени яйца.

Бейби се примъкна до прозореца и доложи, че вижда само „един млад хаймана, който се е разтропал и развикал като луд. А колко още са скрити, не мога да кажа“.

— Скрити ли? Глупости! — тросна се Триптолемус, като сложи настрана с разтреперана ръка шомпола, с който зареждаше пушката. — Обзалагам се, че никой не се крие там, иначе щяхме да го чуем... Този е някой нещастник, настигнат от бурята, който иска да се подслони под нашия покрив и да се подкрепи с нещо. Отвари вратата, Бейби, това е по християнски.

— Но християнски ли е да се катери през прозореца? — възрази Бейби и нададе много жален писък, тъй като Мордонт Мъртън, който бе отворил със сила един от прозорците, скочи в стаята; от него шуртеше вода като от речен бог.

Обърканият Триптолемус насочи към влезлия още незаредената пушка, ала неканеният гост се развика:

— Стойте, стойте... за какъв дявол държите вратите си залостени в такова време и се целите с пушката си в главата ми, като че съм тюлен?

— А кой си ти, приятелю, и какво търсиш тук? — попита Триптолемус, като опря пушката си с приклада о пода, с дулото нагоре.

— Какво търся ли? — възкликна Мордонт. — Търся всичко — и месце за хапване, и нещо за пийване, и огън — да се изсуша, и легло — да пренощувам, и пони, което утре сутринта да ме закара до Ярлсхоф.

— А ти разправяше, че тук нямало нито катерани^[9], нито натрапници, дето искат да ги приютиш и нахраниш — упрекна Бейби агронома. — Чувал ли си някой от нашенските парцаланковци да каже така открито и дръзко какво иска? Хайде, хайде, приятелю — додаде тя, обръщайки се към Мордонт, — изпявай си песента и се измитай оттук. Тази къща е на иконома на негово превъзходителство губернатора, а не хан за скитници и просяци.

Мордонт се изсмя в лицето ѝ, като чу това безразсъдно искане.

— Да напусна строени за подслон стени — възкликна той, — и то при такава буря? За какъв ме смятате? Да не ме мислите за буревестник или за корморан, та с пляскане на ръце и кряска не като луда искате да ме прогоните навън в тая буря?

— А вие, младежо — произнесе Триптолемус сериозно, — да не възнамерявате да останете в къщата ми *volens nolens*^[10], с други думи — все едно дали ви желаем или не?

— Дали ме желаете! — извика Мордонт. — Но какво право имате да желаете или не? Не чувате ли гръмотевиците? Не чувате ли пляска на дъжда? Не виждате ли светкавиците? И не знаете ли, че тази е единствената къща на разстояние не знам колко мили? Вижте какво, уважаеми господине и госпожо, това може да е шотландска шега, но тя звучи странно в ушите на шетландец. На всичко отгоре сте угасили огъня, а зъбите ми играят джига^[11] от студ; но и тая работа бързо ще оправя.

Той грабна машата, разрови жарта в огнището и разпали големите буци торф, които според сметките на стопанката трябваше да поддържат огъня дълги часове, без да изгарят; после, като хвърли поглед наоколо, забеляза в един ъгъл купчината изхвърлени от морето останки, които мис Бейби изразходваше на унции, и хвърли наведнъж две-три дъски в огнището, което, почувствувало такова ненадейно подкрепление, взе да праща в комина такива облаци дим, каквито от дълго време не бяха изскачали от имението Харфра.

Докато наканеният гост се разпореждаше така като стопанин в къщата им, Бейби подбутваше и мушкаше иконома да изгони натрапника. Но Триптолемус Йелоули нямаше нито смелост, нито желание да направи това, пък и обстоятелствата като че ли не предвещаваха благополучен завършек на евентуално спречкване с младия странник. Яките ръце и стройното тяло на Мордонт Мъртън се открояваха особено внушително под простата му моряшка дреха; а с черните си бляскави очи, изящно изваяна глава, оживено лице, гъсти черни къдри и смел, открит поглед непознатият представляваше много рязък контраст с домакина, на когото бе натрапил присъствието си. Триптолемус беше нисък, тромав, кривокрак ученик на Церера^[12], чийто дебел като патладжан нос, вирнат нагоре и с красив меден оттенък на върха, комай показваше, че притежателят му от време на време служеше и на Бакхус^[13]. Не ще и дума, схватката между хора, толкова нееднакви по фигура и сила, би била неравна; а и разликата между двайсетте и петдесетте години също нямаше да бъде в полза на по-слабия. Но икономът беше по душа честен и добър и след като бързо се убеди, че единственото желание на госта му е да получи подслон срещу бурята, въпреки насъскванията на сестра си бе готов да стори благодеяние, толкова естествено и необходимо за един млад човек е такава симпатична външност. Така че сега се чудеше как най-

ловко да премине от ролята на суров защитник на домашната си крепост срещу такова безочливо нахълтване към ролята на гостоприемен домакин, ала в тоя момент Бейби, която стоеше ужасена от крайно безцеремонното държане и обноски на непознатия, заговори, за да се оправдае.

— Честна дума, момко — рече тя на Мордонт, — ти никак не си от стеснителните: какъв огън запали, и то с най-хубавите дърва — не въглищен прах и тезеци, а хубави дъбови дъски!

— Те не ви струват почти нищо, мадам — отвърна Мордонт безгрижно; — и не бива да се стискате чак толкова, че да лишавате огъня от това, което морето ни дава даром. Тези хубави дъбови шпангоути^[14] са изпълнили последния си дълг на земята и в океана и не са могли да издържат повече под нозете на сърцатите мъже, които са управлявали кораба.

— Кое то си е право, право си е — рече старата жена, вече омекнала, — страшно трябва да е на море в такова време. Седни да се сгреееш и без туй дървата си горят.

— Да, да — потвърди Триптолемус, приятно е да гледаш толкова хубав огън. Аз не съм виждал такъв откакто напуснах Колдейкърз.

— И няма да видиш скоро пак — каза Бейби, — освен ако не се подпали къщата или не се открият наблизко каменни въглища.

— А защо да не се открият тук въглища? — възкликна тържествено икономът. — Слушай, защо да не се намерят въглища в Шетландия, както се намериха и във Файф, и особено сега, когато губернаторът има тук далновиден и внимателен човек да извърши необходимите дирения? Нали, доколкото зная, и Шетландия, и Файф са риболовни райони?

— Виж какво ще ти кажа, Тилемус Йелоули — възрази сестра му, която имаше солидни основания да се страхува, че брат ѝ може да тръгне по неверен път, — обещаеш ли на милорда да изкара пари от такава вятърничава работа, преди още да сме пуснали корени тук, ще ни натирят да се развяваме пак насам-нататък. Зная си аз, подхвърли ли ти някой дума за златна мина, ще почнеш веднага да го уверяваш, че няма да чака дори година и в кесията му ще зазвънтят португалски жълтици.

— Че защо не? — възкликна Триптолемус. — Сигурно и през ум не ти минава, че на Оркнейските острови има една местност, която се

казва Офир^[15] или нещо от тоя род, че е твърде възможно Соломон, мъдрият нар на евреите, да е пратил натам корабите и слугите си за четиристотин и петдесет таланта^[16]. Според мен той най-добре е знаел къде да отиде или да праща, пък и ти, предполагам, вярваш писаното в библията ти, нали, Бейби?

Като чу, че споменават свещеното писание, Бейби тутакси млъкна, колкото и *mai à propos*^[17] да се бяха позовали на него, и отговори само с неопределено „хм“, изразяващо недоверие или може би насмешка, докато брат и продължи, обръщайки се към Мордонт:

— Ех, ще видите колко що промени нещата това злато дори в злочест край като вашия. Предполагам, че на тия острови не сте чували нито за мед, нито за желязна руда, нали?

Мордонт отговори, че чул да има мед при Конигсбърнийските скали.

— Да, младежо, медна руда е открита и при езерото Лох във Суона. Ала вие, най-младите, сигурно си мислите, че знаете повече от такива като мен!

Бейби, която през цялото това време внимателно, и грижливо изучаваше младия човек, сега се намеси, по съвсем неочакван за брат й начин:

— Я по-добре, мистър Йелоули, дай на тоя момък сухи дрехи и се погрижи да го нахраниш, а не да седиш там и да му дотягащ с вятърничавите си приказки, сякаш времето не е достатъчно ветровито и без твоя помощ; пък и момчето би могло да сръбне малко бленд^[18] или нещо друго, ако бъдеш така любезен да го поканиш.

Триптолемус изглеждаше твърде учуден от това предложение, като имаше пред вид от кого изхождаше то, но Мордонт отговори, че „много би се радвал да получи сухи дрехи, но моли да го извинят, че няма да пие нищо, докато не похапне“.

Ето защо Триптолемус го заведе в една съседна стая и като му даде дрехи за преобличане, остави го да се оправя, а сам се върна в кухнята, силно озадачен от необичайния за сестра му изблик на гостоприемство. „Трябва да е фей^[19] — рече си той, — а в такъв случай няма да изкара дълго, и макар че тогава ще наследя цялата й зестра, все пак ще ми бъде жал за нея; защото добре управляваше домакинството — е, от време на време стяга повечко юздите, но пък по-здро̀во стои на седлото.“

Когато Триптолемус се върна в кухнята, той видя, че подозренията му са се потвърдили, защото сестра му вършеше нещо наистина безумно: слагаше в тенджерата пушената гъска, която отдавна висеше заедно с други свои посестрими над голямото огнище, и си мърмореше:

— Рано или късно все ще се яде, защо да няма той късмет горкото момче?

— Какво значи това, сестрице? — попита Триптолемус. — Сложила си и питка да печеш, и гъска да вариш. Какъв ден сме днес според теб?

— Ами същият, който са имали израилтяните, когато насядали около котлите с месо в Египет, скъпи Триптолемус; но ти даже не знаеш какво имаш в къщата си този щастлив ден.

— Вярно — призна Триптолемус, — зная толкова, колкото породата на кон, който никога не съм виждал. Помислих този момък за просяк, ала виждам, че се държи като възпитан човек, пък и няма вързопче.

— И ти отбираш от тия работи толкова, колкото черните ти волове — подхвърли насмешливо сестра му Бейби; — но щом не познаваш този човек, познаваш ли поне Тронда Дронсдотър?

— Тронда Дронсдотър! — повтори Триптолемус. — Как да не я познавам, като ѝ плащам по два шотландски пенса на ден да върши работа в тая къща? Макар че, чини ми се, работи тъй, като че всичко, до което се допре, ѝ пари. Петимен съм да давам на някоя шотландка по четири английски сребърни пенса.

— Това са най-разумните думи, които си казал от тая щастлива сутрин насам... Та Тронда познава добре този момък и често ми е говорила за него. Викат на баща му Мълчаливеца от Съмбъра и разправят, че бил магьосник.

— Хайде, хайде! Глупости, глупости! Какин ли врели-некипели не се дрънкат тук! — възмути се братът. — Речеш ли да ги накараш да ти поработят някой ден, или ще са прекрачили машата, или ще са срещнали лош човек, или лодката им се обърнала с нос към слънцето, и цял ден нищичко няма да ти пипнат.

— Добре, добре, братко, много си ми умен ти — рече Бейби, — нали си учил латински в „Сент Ендрюз“; ала като си толкова учен, можеш ли ми каза какво има на врата си този момък?

— Копринена кърпа, мокра като пачавра, затуй преди малко му дадох едно от шалчетата си — отговори Триптолемус.

— Копринена кърпа, а! — повиши глас Бейби, но после изведнъж пак го сниши, като че ли се боеше да не я чуят. — Златна верижка е това!

— Златна верижка ли! — възкликна Триптолемус.

— Тава е истината, миличък. Ее, какво ще кажеш? Както чух от Тронда, тукашните хора разправяли, че царят на драу я подарил на баща му, Мълчаливеца от Съмбъра.

— Като говориш, или говори разумно, или по-добре сама бъди мълчаливка! — тросна се Триптолемус. — Значи, излиза, че това момче е син на богат чужденец, а ти му даваш гъската, дето щеше да пазиш за Архангелов ден!

— Прав си, братко, само че трябва и бога да почитаме, и приятели да си създаваме; пък и момчето — додаде Бейби (защото дори тя не беше лишена от слабостта на своя пол към красивата външност), — момчето има толкова хубаво лице.

— Колко хубави личица би натирила, колкото и да ти се молят, щом нямат златна верижка — забеляза Триптолемус.

— Така е, така е — отвърна Барбара; — зер няма да влизам в разноски заради всеки скитник или просяк, който има късмет да мине край вратата ни, когато го завали дъжд? А тоя момък се радва на добро име и е известен по тия краища, пък и Тронда вика, че щял да се жени за една от дъщерите на богатия юдалер Магнус Тройл и деня на сватбата щели да определят, когато момчето — бог да му е на помощ! — реши коя от двете да вземе. Тъй че и доброто ни име, и спокойствието ни ще отидат по дяволите, ако не му помогнем сега, макар че дойде като изневиделица.

— Най-добрият довод да пуснеш човек в къщата си е, че не смееш да му кажеш да се маха — произнесе Триптолемус. — Но тъй като този е от благородна жилка, ще му дам да разбере е кого си има работа в мое лице. — И като пристъпи към вратата, извика: — *Neus tibi, Dave!*^[20]

— *Adsum*^[21] — отговори младежът, влизайки в стаята.

— Хм! — измънка ученият Триптолемус. — Личи, че не е съвсем невежа по класическите езици. Но ще го изпитам още... Разбирате ли от земеделие, млади господине?

— Откровено казано, сър, не — отговори Мордонт. — Мен са ме учили да браздя морето и да жъна по чукарите.

— Да браздите морето! — възкликна Триптолемус. — Такива бразди нямат нужда от брануване; — колкото до жъненето по чукарите, изглежда, имате пред вид яйцата на чайките, или как ги наричат тук. Рансларът трябва да забрани със заповед такава жътва: всеки порядъчен човек може да си строши кокалите, като се катери по тия чукари. Право да си кажа, не мога да разбера какво удоволствие им прави на някои да висят на въже между земята и небето. Ако питате мен, аз бих вързал другия край на въжето за бесилката; така поне ще бъда спокоен, че няма да падна.

— Хм, а аз бих ви посъветвал да опитате — отвърна Мордонт. — Уверявам ви, няма на тоя свят по-възвишено усещане от това, да си увиснал във въздуха между някоя шеметно висока скала и ревящия океан; тогава въжето, което те държи, ти се струва тъничко като копринен конец, а камъкът, на който си се закрепил с единия крак — толкова тесен, че само чайка може да се смести на него; да изпитваш и да знаеш всичко това и едновременно да бъдеш напълно уверен, че ловкостта на крайниците ти и силата на духа те поддържат така сигурно, както крилата — ястреба, тогава наистина се чувствуваш почти откъснат от земята, която тъпчеш!

Триптолемус слушаше е облещени очи това възторжено описание на едно развлечение, което не го теглеше особено; а сестра му, гледайки светналите очи и гордата осанка на младия смелчак, възкликна:

— Бога ми, голям юнак си ти, момко!

— Какъв ти юнак! — възрази Йелоули. — Бих казал, надут гъсок, дето гони ветровете, вместо да си стои на terra firma!^[22] Но тук санким има гъсок, който ще ни бъде по-полезен, когато се свари добре. Я ни дай, Бейби, чинии и сол... всъщност може да си е достатъчно солено... хубава мръвка, брей! Ала мисля, че само шетландците са способни на тоя свят да се излагат на такива опасности, за да ловят гъски, а като ги хванат, да почнат да ги варят.

— Не ще и дума — подкрепи го сестра му (това беше единственият въпрос през тоя ден, когато мненията им съвпадаха), — никоя домакиня нито в Енгъс, нито в Мърнз не би седнала да вари гъска, когато може да я опече на шиш... Я, кой е пък тоя! — додаде тя,

поглеждайки с дълбоко възмущение към входа. — Така е: отвориш ли портата, какви ли не кучета ще ти се намъкнат... Но кой му отвори?

— Аз, разбира се — отвърна Мордонт; — нима ще оставите клетник да блъска вратата ви и никой да не му отваря в такова време?... Ей с това ще позасилим огъня — добави той, като издърпа дъбовото резе, с което беше залостена вратата, и го хвърли в огнището, откъдето разярената мис Бейби тутакси го измъкна и се разкряска:

— Та туй дърво е довлечено от морето, такова не се намира лесно тука, а тоя го джаска като борова цепеница!... Но кой си, ако може да попитам? — додаде тя, обръщайки се към непознатия. — Не съм виждала досега такъв нахален просяк!

— Ако ви е приятно, ваша светлост, аз съм амбулантен търговец — отговори неканеният гост, набит, нисък, простичък на вид човечец, който наистина имаше скромната външност на амбулантен търговец, наричан на тия острови джегър, — никога не ми се е случвало да пътувам в такъв лош ден и никога не съм желал така да се подслоня някъде. А тук, слава богу, има и огън, и подслон!

Като рече това, той придърпа едно столче до огъня и без да се церемони повече, седна на него. Мис Бейби го пронизваше с ястребов поглед, чудейки се как да даде израз на негодуванието си с нещо погорещо от думи, и врящата тенджерка май й се виждаше тъкмо подходяща за тази цел, ала в тоя момент една стара, полумъртва от глад слугиня — споменатата вече Тронда, която делеше с Барбара грижите за домакинството и досега се бе спотайвала в някое далечно кътче на къщата, влезе куцешком в стаята и се развика, което показваше, че трябва да се очаква някаква нова тревога.

Известно време единствените звуци, които можеше да произнесе, бяха: „О, господарю! О, господарке!“, а после закряска:

— Най-хубавите неща в къщата... най-хубавите неща в къщата... слагайте ги на масата, само че и те няма да стигнат... Иде старата Норна от Фитфул Хед, най-страшната жена на островите!

— Къде ли се е лутала? — запита се Мордонт, който явно споделяше учудването, ако не и тревогата на старата слугиня. — Но въпросът е излишен: колкото по-лошо е времето, толкова по-вероятно е тя да броди насам-нататък.

— Какво, на всичко отгоре и скитница? — възкликна обърканата Бейби, едва ли ме побесняла от тази непрекъсната върволица гости. —

Ех, ще ѝ дам аз да разбере как се скита, само брат ми да е мъж на място и в Скелоуей да се намери позорен стълб!

— Не е изковано още на наковалня желязото, което би я удържало — обади се старата слугиня. — Тя иде... иде... За бога, говорете ѝ кротко и благо, иначе ще ни оплете в конците си!

При тези думи в стаята влезе една жена, толкова висока, че качулката ѝ почти опираше до горния праг на вратата, прекръсти се и произнесе с тържествен глас:

— Бог и свети Роналд да благословят отворената врата и страшно проклятие от тях и от мен да сполети скъперниците, дето не разтварят великодушно ръка!

— А коя си ти, та смееш да благославяш и да проклитай в чужда къща? Що за страна е тази, дето не можеш да поседиш нито час спокойно, да служиш богу и да се грижиш за имота си, без да ти се навират разни скитници и скитнички, да хленчат и да просят един след друг, като стадо диви гъски?

Схватливият читател лесно може да се сети, че тази реч бе произнесена от мис Бейби, и да си представи как щеше да подействува тя на последната неканена гостенка, ако старата слугиня и Мордонт не бяха се обърнали веднага към засегнатата, за да укротят възмущението ѝ; при това слугинята ѝ каза умолително няколко думи на норвежки, а Мордонт изрече на английски:

— Те са чуждоземци, Норна, и не знаят нито името ти, нито каква си; не познават и обичаите на нашата страна, затова трябва да им простим за негостоприемството.

— Не съм аз негостоприемен, момко — възрази Триптолемус, — *miseris succurrere disco*^[23]... гъската, която трябваше да виси над огнището до Архангелов ден, се вари в тенджерата за вас; но да имах и двайсет гъски, виждам, че пак ще се намерят уста, които да ги изядат до перце... Ред трябва да сложим тука.

— Какъв ред трябва да се сложи, жалки робе? — възкликна загадъчната Норна, извъръщайки се към него така внезапно и рязко, че го накара да се сепне. — Какъв ред трябва да се сложи? Докарай тук, ако щеш, новоизлюпените си рала, лопати и брани, смени оръдията на нашите деди — от палешника до мишеловката, но знай, че си в страна, покорена някога от русокосите северни юнаци, и ни остави поне тяхното гостоприемство, да се види, че водим потеклото си от някога

благородни и великодушни люде. Предупреждавам те, пази се — докато Норна гледа от върха на Фитфул Хед необятните води, всеки тук ще съумее да се защити. Ако мъжете на Туле са престанали да бъдат герои и да предлагат пир на гарваните, жените не са забравили изкуството, което ни е издигало някога до кралици и пророчици.

Жената, която произнесе тази странна тирада, беше колкото поразителна по външност, толкова и прекалено високомерна в държане и език. С лицето, гласа и фигурата си тя добре би представила на сцената Бондука, или Боадицея^[24] на бритите, мъдрата Веледа^[25]. Аурина^[26] или друга прочута вещателка, която някога напътвала в боя някое племе на древните готи. Благородните и правилни черти на нейното лице биха били красиви, ако не бяха похабени от времето и суровата природа на родната ѝ страна. Годините, а може би и мъката бяха позагасили огъня на тъмносините очи, които почти преливаха в черно, и поръсили със сняг кичурите коса, подаващи се изпод качулката и разрошени от буйството на бурята. Горната ѝ дреха, от която капеше вода, беше от груба тъмна материя, наричана уодмел, на времето много употребявана на Шетландските острови, както и в Исландия и Норвегия. Ала когато свили от раменете си това наметало, се показа къс жакет от тъмносиньо кадифе, щамповано с фигури, и подходяща камизола в пурпурен цвят, обшита с потъмняло сребро. Коланът беше обкован със сребърни украшения, изобразяващи знаците на планетите; синя престилка, извезана с подобни емблеми, покриваше фуста от тъмночервено сукно. Грубите, тежки и здрави обувки от полусурова местна кожа бяха вързани върху червените чорапи с ремъчета, като римските котурни. На колана си носеше оръжие с твърде неопределен вид, което можеше да мине и за жертвен нож, и за кинжал, в зависимост от ролята, която би приписало на притежателката му въображението на страничния наблюдател — на жрица или на магьосница. В ръката си държеше четиристенна тояга с издълбани по нея рунически^[27] знаци и фигури, образуващи един от ония преносими вечни календари, с които са си служили древните жители на Скандинавия; в очите на суеверните хора тази тояга би изглеждала като оракулска пръчка.

Такива бяха външността, чертите и облеклото на Норна от Фитфул Хед, към която много от жителите на острова се отнасяха с уважение, мнозина — със страх, но почти всички с нещо като

благоговение. Във всяка друга част на Шотландия дори не толкова подозрителни обстоятелства биха предизвикали разследване от страна на ония жестоки инквизитори, на които на времето Тайният съвет на краля често прехвърляше пълномощията си да преследват, изтезават и на края да изгорят на клада обвинените в магьосничество или чародейство. Но суеверията от този род минават през два етапа, преди да отмрат окончателно. В началните фази от развитието на обществото тия, за които се смята, че притежават свръхестествена сила, са обект на почит. Със затвърдяването на религията и на знанията отначало към тези хора изпитват омраза и страх, а накрая ги смятат за измамници. Шотландия се намираще във втория стадий: страхът от магьосничеството беше голям, а омразата към подозираните в магьосничество — силна. Шетландските острови все още бяха малък самостоятелен свят, където между по-низшите и по-невежи съсловия се бяха запазили старите суеверия на Севера, затова едно време се тачеха надарените със свръхестествени способности и с власт над стихии — почит, представлявала съставна част от древната скандинавска религия. Макар населението на Туле да смяташе, че някои от магьосниците вършат делата си в съюз със сатаната, същевременно то дълбоко вярваше, че други имат работа с духове от по-различен, не толкова противен род — с древните гноми, наричани в Шетландия трау или драу, с днешните феи и тъй нататък.

Между подозираните в общуване с безплътни духове въпросната Норна, потомка и представителка на семейство, отдавна претендиращо за такива дарби, заемаше толкова видно положение, че в чест на тези свръхестествени способности ѝ бе дадено името на една от ония съдбоносни сестри^[28], които предат нишката на човешката съдба. Самата тя и родителите ѝ старателно криеха нейното истинско кръщелно име, защото като суеверни хора свързваха разкриването му с някакви пагубни последици. В ония времена се хвърляше съмнение само върху това, дали е придобила предполагаемите си способности със законни средства. В наши дни би се поставил въпросът измамница ли е, или въображението ѝ е било така дълбоко повлияно от тайнствата на нейното въображаемо изкуство, че може до известна степен да е повярвала в собствените си претенции за свръхестествени познания. Едно беше безспорно: че играе ролята си с такава убедителна самоувереност, в изражението и държането ѝ имаше такава

поразително достойнство и същевременно проявяваше такава решителност и се отличаваше с такава сила на словото, че и най-големият скептик трудно би се усъмнил в искреността на нейния възторг, макар че претенциите ѝ биха го накарали да се усмихне.

[1] Мъдрият мантуанец: Вергилий е бил родом от град Мантуа. Б. пр. ↑

[2] Напиращите ветрове (лат.). Б. пр. ↑

[3] Шепотът на горите (лат.). Б. пр. ↑

[4] Унция — английска мярка за тегло, равна на 28,35 грама. Б. пр. ↑

[5] Дремък — шотландско ядене — сурова каша от брашно и вода. Б. пр. ↑

[6] Съединени ведно (лат.). Б. пр. ↑

[7] О, безкрайно щастливи! (лат.). Б. пр. ↑

[8] Свети Риниан (Ниниан) (360–432) — църковен деятел на територията на днешна Шотландия, покръстил пиктите. Шотландците го смятат за свой покровител. Б. пр. ↑

[9] Катерани — така се наричали в Шотландия планинците, които крадели добитъка на жителите от равнините. Б. пр. ↑

[10] Волю-незолю (лат.). Б. пр. ↑

[11] Джига — национален английски танц. Б. пр. ↑

[12] Церера — римска богиня па земеделието и плодородието. Б. пр. ↑

[13] Бакхус, или Дионис — в гръцката и римската митология, бог на растителността, лозята, плодородието и необузданото веселие. Б. пр. ↑

[14] Шпангоути — ребра на кораб, към които се прикрепя външната обшивка, образуваща корабния корпус. Б. пр. ↑

[15] Офир — легендарна страна, богата на злато, споменавана в библията. Б. пр. ↑

[16] Талант — мярка за тегло и парична единица в античния свят. Б. пр. ↑

[17] Неуместно (фр.). Б. пр. ↑

[18] Бленд — местна напитка от мътеница. Б. пр. ↑

[19] Когато характерът на човека се промени внезапно — например скъперник стане щедър или черногледец — веселяк, на

шотландски диалект му викат „фей“, с други думи — обречен на скорошна смърт, на която промените в характера са сигурен признак. Б. а. ↑

[20] Хей, Даве! (лат). Дав е често срещано в римските комедии име на роб. Б. пр. ↑

[21] — Тук съм (лат.). Б. пр. ↑

[22] Твърда земя (лат.). Б. пр. ↑

[23] Уча се да помагам на несретниците (лат.). Б. пр. ↑

[24] Бомдука, или Боадицея — кралица на едно от британските племена през I в. н.е. Под нейно предводителство в 61 г. бритите въстанали срещу римското владичество. Б. пр. ↑

[25] Веледа — жрица на германското племе бруктери (I в.), известна като пророчица. Б. пр. ↑

[26] Аурина — жрица на древните германци. Б. пр. ↑

[27] Руни, руническо писмо — най-старата германска писменост. Б. пр. ↑

[28] Съдбоносни сестри, или Норни — в скандинавската митология, три сестри, които живеят в чертог под корените на „световното дърво“ и определят съдбата на всеки човек. Б. пр. ↑

ГЛАВА VI

*...Ако със твоето изкуство
вълните си разбунил, усмири ги!*
Шекспир — „Бурята“

Малко преди Норна да влезе, ураганът бе поусмирил буйството си, иначе пророчицата нямаше да може да стигне дотук в неговия разгар. Но едва се беше присъединила така ненадейно към компанията, която случайността бе събрала в жилището на Триптолемус Йелоули, и бурята изведнъж забушува отново с предишната сила, вилнеейки около къщата с такава ярост, че намиращите се вътре не чувствуваха вече нищо друго освен страх да не би старата постройка да рухне върху главите им.

Мис Бейби даде израз на уплахата си с гръмогласни възклицания:

— Господ да ни е на помощ... май наистина е настъпил денят на страшния съд... що за страна е това — само палячовци и вещици! А ти, глупчо — додаде тя, обръщайки се към брат си (защото във всичките й изблици имаше капка жлъч), — заряза хубавия Мърнз и се довлече тук, където в къщата ти се мъкнат само нахални просяци и нехранимайковци, а навън небето излива гнева си!

— Повярвай ми, сестро Бейби — отвърна оскърбеният агроном... — всичко ще се промени и ще се оправи... с изключение — добави той през зъби — на опърничавия характер на една проклета вещица, способна да направи самата буря още по-люта!

В това време старата слугиня и амбулантният търговец отправяха към Норна някакви страстни молби, от които стопанинът на къщата не разбра нищо, тъй като бяха изказани на норвежки.

Тя ги слушаше с надменен и равнодушен вид и най-последно отговори високо на английски:

— Няма да го сторя. Дори ако до сутринта къщата рухне в развалини, кому ще бъдат нужни този смахнат новатор и тази жалка скъперница, които живеят в нея? Те са дошли тук да променят шетландските обичаи, ха да видим сега ще им допадне ли шетландската буря... Които не искат да загинат, да напуснат тази къща!

Амбулантният търговец грабна малката си раница и се залови бързо да я връзва на гърба си, старата слугиня метна пелерината на раменете си и двамата като че ли се готвеха да се махнат по-скоро от къщата.

Триптолемус Йелоули, обезпокоен от тези странни действия попита Мордонт с разтреперан от страх глас мисли ли, че има някаква опасност... толкова голяма опасност?

— Не зная — отвърна младежът, — но май не съм виждал досега такава буря. Норна може по-добре от всеки друг да ни каже кога ще утихне; защото никой на тези острови не познава времето като нея.

— И само на това ли е способна Норна според теб? — попита пророчицата. — Знай, че способностите ѝ не са ограничени в толкова тесни предели. Чуй ме, Мордонт, младежо от чужда страна, но с благо сърце: ще напуснеш ли тази обречена къща заедно с тия, които се готвят сега да бягат от нея?

— Няма... няма да я напусна, Норна — отговори Мордонт. — Не зная по каква причина желаш да се махна оттук, но тези мъгляви заплахи няма да ме накарат да напусна дома, в който ме посрещнаха тъй любезно в такава буря. Ако стопаните не са свикнали на нашето безгранично гостоприемство, толкова повече трябва да съм им признателен, загдето престъпиха своите обичаи и ми разтвориха вратите си.

— Храбър момък! — каза мис Бейби, чието суеверие засилваше още повече страха ѝ от заплахите на тази, която всички смятаха за магьосница; но въпреки своята сприхавост, тесногърдие и вечно недоволство, тя таеше е душата си, като всички колоритни личности, някакви искрици на по-възвишени чувства, които я караха да цени великодушието, макар и да смяташе, че би ѝ струвало скъпо сама да го прояви. — Храбър момък — повтори тя — и заслужава даже десет гъски; да имах толкова, непременно щях да му ги сваря или опека. Обзалагам се, че е син на джентълмен, а не на скъперник.

— Чуй ме, млади Мордонт — настояваше Норна, — махни се от тази къща. Съдбата ти е отредила голямо бъдеще... не бива да оставаш в този бордей да бъдеш смазан сред жалките му развалини заедно с останките на още по-жалките му обитатели, чийто живот е безполезен за света като бурените, които растат на сламения покрив, но скоро ще бъдат смачкани заедно с обезобразените им тела.

— Аз... аз... аз ще изляза — промълви Йелоули, който макар и да се мъчеше да се държи като учен и умен човек, все пак започваше да се плаши как ще свърши всичко, защото къщата беше стара и стените страшно се клатеха от бурята.

— Защо е нужно това? — учуди се сестра му. — Надявам се, че повелителят на ветровете още няма власт над тези, които са създадени по образ и подобие божие, за да събори върху главите ни такава здрава къща само защото някаква си смахната никаквица (тук тя стрелна пророчицата с осмъртителен поглед) ни се перчи с чародейната си сила, сякаш сме кучета и трябва да пълзим от една само нейна дума!

— Ама аз — заоправдава се Триптолемус, засрамен от вълнението си — исках само да погледна дали бурята не е повалила ечемика ми; но ако тази порядъчна жена благоволи да ни почака, чини ми се, по-добре ще бъде да поседнем и да по-траем, докато вятърът утихне и пак стане време за работа.

— Порядъчна жена, а! — повтори Бейби. — Мръсна вещица и крадла!... Измитай се оттук, никаквице такава! — додаде тя, обръщайки се направо към Норна. — Вън от тази почтена къща, докато не съм те подхванала с бухалката!

Норна й хвърли поглед, пълен с най-дълбоко презрение; после пристъпи към прозореца и като че ли се загледа замислено в небето, докато старата слугиня Тронда се приближи колкото се може повече до господарката си и в името на всичко, което е скъпо на мъжа и жената, я замоли:

— Не дразнете Норна от Фитфул Хед! В цяла Шотландия нямате такава жена — да умее да язди облак не по-зле от ездач на шетландско пони.

— Ще доживея аз да я видя да язди пушека на цяла бъчва катран — промърмори мис Бейби, — тъкмо кон за нея!

Норна пак стрелна разярената мис Бейби Йелоули с поглед, изпълнен с неописуемо презрение, което надменните и черти

изразяваха така добре; после се приближи до прозореца, обърнат към северозапад, отдето в момента като че ли духаше вятърът, постоя известно време със скръстени ръце, загледана в оловносивото небе, забулено от гъстите облаци, които бурята гонеше на последователни тласъци, като от време на време утихваше за няколко мъчителни и мрачни мига, за да избухне наново.

Норна наблюдаваше тази борба на стихииите, като че ли този двубой ѝ беше познат; и все пак в суровото спокойствие на чертите ѝ имаше отсянка на страхопочитание и едновременно на властност, както заклинател гледа духа, който сам е извикал, и макар да знае как да го покори с магията си, все още е в образ, страшен за същество в плът и кръв. Присъстващите се държаха различно, всеки според чувствата си. Мордонт, макар и неравнодушен към опасността, на която бяха изложени, беше по-скоро любопитен, отколкото уплашен. Той бе чувал, че уж Норна имала власт над стихииите, и сега чакаше случай да се увери с очите си, че действително е така. Триптолемус Йелоули стоеше объркан от това, което беше извън мисловните му възможности и, откровено казано, почтеният агроном изпитваше повече страх, отколкото любопитство. Сестра му пет пари не даваше за нищо, но трудно можеше да се каже какво се отразяваше повече в пронизителните ѝ очи и тънките стиснати устни — яд или страх. Амбулантният търговец и старата Тронда, убедени, че къщата никога няма да рухне, докато страшната Норна е под нейния покрив, бяха готови да хукнат в същия миг, щом и тя тръгне.

Известно време Норна гледа небето неподвижно и в най-дълбоко мълчание, после изведнъж с бавно и тържествено движение протегна черната си дъбова тояга към оная част от небосвода, отдето вятърът духаше най-ситно, и в момента на най-бесния му порив запя норвежко заклинание, все още запазено на остров Уист под названието „Песен на Рейм-кенера“^[1], макар че някои я наричат „Песен на бурята“. Долу даваме свободен превод, защото е невъзможно да се предадат дословно много елиптични и метафорични изрази, характерни за древноскандинавската поезия:

*Свирепи орльо на северозапада далечен,
ти, що в ноктите си мълниите носиш,*

ти, що с криле могъщи океана пениш,
ти, що стада погубваш, корабите гониш,
ти, що събаряш кули,
сред крясъка на свойта ярост,
сред плясъка на устремни криле,
макар тоз крясък да е крясък на един народ загиващ,
макар крилете ти да са днес тътена на хиляди
вълни,
в гнева и устрема си все пак чуваш
гласа на Рейм-кенара.

Ти боровете на Тронхайм си срещал,
до дънера изкоренени, с проснати корони,
ти срещал си скиталеца на океана.
Най-якия и строен кораб на безстрашния пират,
пред теб е свеждал той марсел^[2],
която и пред кралската армада не е сваял,
ти кулата си срещал, вбила в облаците връх —
несъкрушима твърдина на ярловете някогашни,
и камънаците на нейните зъбци
лежат сега на гостоприемното огнище,
но трябва да се преклониш и ти,
о, горди облако-гонителю,
щом чуеш пак гласа на Рейм-кенара.
Има стихове, що спират елена във гората,
макар че черни кучета му тичат по следите,
има стихове, що могат полета на ястреб да
прекъснат
както сокол с качулка на главата и вързани крака
покорно вслушва се в свирката на своя господар
ловец.
На воплите предсмъртни на моряците се смееш ти,
на трясъка на падаща гора
и на риданията на тълпите коленичили,
когато храмът срутва се над тях посред молитва,
но има звуци, в които трябва да се вслушваш също
ти,

щом пее ги гласът на Рейм-кенара.

*Колко злини си ти изсипал над морето,
вдовици пръстите си кършат на брега,
колко злини си ти изсипал над земята,
орачът скръстил е ръце отчаян.
Достатъчно си махал със криле —
нека утихне океана мрачен;
стига святкал си ти с очи —
стрелите гръмометни да засият в колчана на
Один^[3],
усмири се, казвам ти, невидимий летецо на небесата
северозападни,
заспи ти по волята на Норна Рейм-кенара!*

Както вече казахме, Мордонт по природа много обичаше романтичната поезия и романтичните положения; ето защо никак не е чудно, че слушаше с интерес страшното заклинание към най-страшния от ветровете, произнасяно с такъв пламенен екстаз. Но макар че в страната, където живееше, му се бе случвало да чува толкова много за руническата поезия и скандинавските заклинания, в случая той не беше толкова лековерен да допусне, че бушувалата доскоро с такава била буря, която сега започваше да утихва, е укротена от магическата песен на Норна. В едно нямаше съмнение: че вихърът като че ли отминаваше и очакваната опасност беше вече далеч; но по всяка вероятност този завършек отдавна бе предвиден от вещателката по признаци, недоловими за хора, които са отскоро в този край или не са се отнесли към природните явления с вниманието на точен и зорък наблюдател. В опитността на Норна той ни най-малко не се съмняваше, а това до голяма степен обясняваше привидната свръхестественост на действията ѝ. Обаче благородните черти на нейното лице, полузакрито от разрешената коса, и величествеността, с която едновременно заплашително и повелително се обръщаше към невидимия дух на бурята, го подтикваха сериозно да повярва в надмощието на окултното изкуство над силите на природата; защото ако действително имаше на земята жена с такава власт над

установените закони на вселената, Норна от Фитфул Хед, ако се съди по държането, осанката и чертите на лицето, беше родена тъкмо за тази възвишена роля.

Останалите лесно повярваха в това. Тронда и амбулантният търговец нямаше нужда да бъдат убеждавани; те отдавна вярваха в пълната власт на Норна над стихиите. Триптолемус и сестра му обаче се споглеждаха с недоумение и тревога, особено когато вятърът започна явно да отслабва, което личеше най-вече в паузите, които Норна правеше между строфите на своето заклинание. След последната строфа настъпи продължително мълчание, подир което вече с променена, по-мека модулация на гласа и мелодията, Норна запя отново:

*Орльо на далечните северозападни води,
ти чу гласа на Рейм-кенара,
по нейна воля сви криле широки
и прилепи ги кротко до телото.
Аз благославям те по пътя ти обратен!
И кога от висините слезеш,
да бъде сладък твоят сън във дълбините
тайнствени на океана
и спи, докле съдбата те пробуди пак;
орльо на северозапада, ти чу гласа на Рейм-кенара!*

— Хубава песен за жътва — зърното не би се ронило тогава — прошушна агрономът на сестра си. — Трябва да й говорим с по-благидуми, Бейби — за сто шотландски лири може да ни издаде тайната си.

— За сто глупашки чутури! — сопна се Бейби. — По-добре й предложи пет сребърни марки в брой. Всички вещици, които съм познавала досега, са бедни като Йов^[4].

Норна се извърна към тях, сякаш бе отгатнала мислите им; а може и действително да умееше това. Тя ги отмина с поглед, изпълнен с най-гордо презрение, и като се приближи до масата, на която вече бе сложен скромният обед на мисис Барбара, от една глинена кана наля в малка дървена чаша бленд — възкисела напитка, направена от бито

мляко. После си отчупи къшей ечемичена питка и като хапна и сръбна, се обърна отново към свидливите домакини:

— Не ви изказвам благодарност за яденето и пиенето — рече тя, — защото не ме поканихте на вашата трапеза; благодарността, отправена към скъперника, е като небесната роса по Фулските скали, която с нищо не може да те подкрепи. Не ви изказвам благодарност — повтори тя и като извади от джоба си една наглед голяма и тежка кожена кесия, добави: — а ви плащам с нещо, което ще оцените по-високо от признателността на цялото население на Хиалтландия^[5]. Да не кажете, че Норна от Фитфул Хед е яла от вашия хляб и пила от вашата чаша и ви е оставила да се вайкате, че ви е оцетила.

Като изрече това, тя сложи на масата малка старинна златна монета с грубо, полуизтрито изображение на някакъв древен скандинавски крал.

Триптолемус и сестра му се възпротивиха енергично на тази щедрост: първият запротестира, че тук не е кръчма, а втората възкликна:

— Тая вещица май се е побъркала? Где се е чуло и видяло някой от почтеното семейство Клинкскейл да взема пари за ядене!

— Или в знак на добри чувства — промърмори брат й; — дръж на своето сестрице.

— Ти пък какви ги дрънкаш, кютюк такъв! — смъмри го добрата му сестрица, която се сещаше какво значи това мърморене. — Върни дрънкулката на тази вещица и се радвай, че можеш така лесно да се отървеш от нея — току-виж, че утре станала на камък, ако не и на нещо още по-лошо.

Почтеният иконом взе монетата, за да я върне, но неволно се сепна, като погледна образа на нея, и с разтреперана ръка я подаде на сестра си.

— Да — заговори отново вещателката, сякаш четеше мислите на учудената двойка, — вече сте виждали такава монета. Но внимавайте, когато я харчите! Користолюбивите и скъперниците няма да видят добро от нея — тя е спечелена в благородна борба и трябва да бъде похарчена с благородна щедрост. Имането, скрито под студено огнище, подобно на скритата дарба, един ден ще свидетелствува против скъперничеството на своите притежатели.

Този двусмислен намек, изглежда, разтревожи и учуди много мис Бейби и нейния брат. Последният се опита със заекване да каже нещо, което звучеше като покана към Норна да остане цяла нощ у тях или поне да дели „вечерята“ им, както се изрази най-напред; но като огледа околните и си спомни ограниченото съдържание на тенджерата, се поправи, изказвайки надежда, че тя ще опита поне мъничко от „леката закуска, която ще бъде на трапезата, преди човек да свари да разпрегне ралото“.

— Не, не ми прилича да ям тук... не ми прилича да спя тук — отвърна Норна; — аз ще ви избавя не само от присъствието си, но ще отведа и нежелания ви гост. Мордонт — додаде тя, обръщайки се към младия Мъртън, — „черният час“ е вече минал и баща ти те чака тази вечер.

— И ти ли отиваш натам? — попита Мордонт. — В такъв случай ще хапна само един залък, а след това ще ти помогна из пътя, добра майко. Потопите трябва да са придошли и е опасно да се върви.

— Нашите пътища се разделят — отвърна пророчицата, — пък и Норна няма нужда от ръка на смъртен да я подкрепя. Мен ме викат далеч на изток хора, които знаят как да облекчат стъпките ми... А ти, Брайс Снейлсфут — продължи тя, обръщайки се към амбулантния търговец, — върви бързо в Съмбъра. Рустът ще те дари с богата жътва, заслужава да я прибереш. Много ценна стока ще чака занапред нов стопанин, а усърдният шкипер ще си спи спокойно в морските дълбини и няма да го е грижа, че вързопи и сандъци се блъскат о брега.

— Не, не, добра майко — възрази Снейлсфут, — не желая аз лични облаги с цената на човешки живот, а съм признателен на всевишния, че дарява с благословията си моята скромна търговийка. Но не ще и дума — когато един губи, друг печели; а тъй като тези бури разсипват много нещо на земята, редно е да ни пращат туй-онуй и от морето. Тъй че ще си позволя като теб, майчице, да си взема къшей ечемичен хляб и да сръбна глътка бренди, ще кажа „останете със здраве“ и „сполай ви“ на този добър джентълмен и на тази лейди и ще поема към Ярлсхоф, както ме съветваш.

— Да — отвърна вещателката, — където има кръвопролитие, се събират орлите; а където има корабни останки на брега, търговецът бърза да разпродаде плячката, както акулата — да се нагости с мърша.

Това порицание — ако наистина беше порицание — изглежда остана непонятно за пътуващия търговец, който, петимен за печалба, взе раницата и аршина си и попита Мордонт с фамилиарността, допустима в такава дива страна, ще се съгласи ли да му прави компания.

— Аз ще поостана да обядвам с мистър Йелоули и мис Бейби — отговори младежът — и ще тръгна след половин час.

— Тогава ще си взема пая — каза търговецът. И като измънка под нос някаква молитва, без да се церемони повече, си отчупи, както се привидя на свидливата мис Бейби, две трети от хляба, смукна продължително от каната с бленда, грабна цяла шепа от малките рибета, наричани силок, които слугинята тъкмо слагаше на масата, и спокойно си излезе от стаята.

— Ей богу — възкликна ограбената мис Бейби, — право дума народът: рече ли странствуващият търговец, че е жаден, знай, че е гладен^[6]! Ех, де да се прилагаха законите против скитниците в тая страна... Ала на почтени хора не бих затворила вратата — додаде тя, поглеждайки Мордонт, — особено в такова време, като че е настъпило второто пришествие. Но виждам, че гъската е вече по чиниите, горката.

Тя изрече това с тон на съжаление за пушената гъска, която макар и висяла дълго като безжизнен труп над огнището ѝ, беше много по-привлекателна за мис Бейби в този си вид, отколкото когато бе крякала сред облаците. Мордонт се засмя и зае мястото си, после се обърна да погледне Норна, но по време на разговора с търговеца тя се бе измъкнала от стаята.

— Слава богу, че се махна тази нацупена вещица — каза мис Бейби, — макар че остави тая златна монета да ни черпи во веки веков.

— Ш-шт, господарке, мълчете, за бога! — предупреди я Тронда Дронсдотър. — Кой знае къде е сега! Отде да знаем дали не ни подслушва, макар и да не можем да я видим.

Мис Бейби се озърна уплашено, по тутакси се оборава, защото по природа беше колкото сприхава, толкова и храбра, и рече:

— Както я гонех преди, така я гоня и сега, пък ако ще да ме вижда и чува или да се върти някъде... А ти, ти, тъпако — обърна се тя към клетия Йелоули, — какво си се облецил? Уж си бил студент в „Сент Ендрюз“, учил си наука и латински, както сам разправяш, а се уплаши от бръщолевенията на някаква си смахната баба! Хайде, драги,

прочети най-хубавата молитва, дето си научил в колежа, все едно дали има тук вещица, или няма — нека си обядваме и пет пари да не даваме за нея. А колкото до златната й монета, няма да позволя да кажат, че съм й я задигнала. Ще я дам на някой сиромас... Сиреч ще му я завещая след смъртта си, а дотогава ще я пазя в кесията си и няма да я харча. Прочети най-хубавата си молитва от колежа, драги, пък след това да хапнем и пийнем.

— Май по-добре да прочетете oramus^[7] на свети Роналд и да хвърлите шест пенса през лявото си рамо, господарю — обади се Тронда^[8].

— Та да я отмъкнеш, а, шмекерка такава! — сряза я неумолимата мис Бейби. — Бая има да се трепеш, докато спечелиш толкова пари... Седни, Триптолемус, и избий от главата си небивалиците на онази полуумна...

— Полуумна или умна — отвърна Йелоули, който вече не знаеше какво да прави, — ама знае много повече от мен. А страшно беше, като гледаш как вятър утихва от гласа на смъртна като нас... пък какво рече там за плочата на огнището... просто не зная що да мисля...

— Като не знаеш що да мислиш — тросна се мис Бейби, — поне си дръж езика!

Агрономът не отговори нищо, а седна на скромната трапеза и я подели необикновено сърдечно с новия си познайник, който пръв бе нахълтал тук като неканен гост и последен щеше да си отиде. Рибетата изчезнаха бързо, а пушената гъска с всичките си подправки изхвъркна така светкавично, че за Тронда, на която се полагаше да оглозга кокалите, не остана никаква или почти никаква работа. След обета домакинът извади бутилката си с бренди, но Мордонт, който по принцип беше въздържател почти като баща си, удостои с много малко внимание тази необичайна проява на гостоприемство.

По време на обета домакините научиха толкова много за младия Мордонт и за баща му, че дори Бейби се възпротиви на желанието му да си облече пак мокрите дрехи и настоя (с риск към всички разходи за тоя ден да прибави и скъпа вечеря) да остане у тях до сутринта. Но казаното от Норна бе засилило още повече желанието на младежа да се прибере у дома си, а и колкото и радушно гостоприемство да му се оказваше в Стърбъра, нищо в тази къща не го привличаше да остане повече тук. Затова той се съгласи да си послужи с дрехите на иконома,

като обеща да ги върне и да поръча да му донесат неговите; след това се сбогува любезно с домакина и с мис Бейби, която, колкото и да скърбеше за загубената си гъска, все пак сметна, че такъв красив и весел момък заслужава тия разноски (тъй като те и без това бяха неизбежни).

[1] Рейм-кенара (шотл.). — заклинателка, буквално — вещь в стиховете. Б. пр. ↑

[2] Марсел — второто отдолу платно на мачтата. Б. пр. ↑

[3] Один — в скандинавската митология, върховен бог, създател на земята и човека. Б. пр. ↑

[4] Йов — библейски праведник, когото бог поставил на изпитание, като го лишил от имот, семейство и здраве. Б. пр. ↑

[5] Хиалтландия — буквално: планинска страна; древнонорвежко название на Шетландските острови. Б. пр. ↑

[6] Жаждата на странствуващия търговец е станала пословична в Шотландия, защото тези хора обикновено искат скромно само чаша вода, а всъщност желаят да ги нахранят. Б. а. ↑

[7] (Вместо ogetus) — „Да се помолим“ (лат.). Б. пр. ↑

[8] Макар че шетландците отдавна да се примирили с протестантството, някои стари обреди на католическото суеверие дълго още са се запазили сред тях. При много силна буря например рибарят обещава ogetus на свети Роналд и изпълнява обета си, като хвърля монета през прозореца на разрушен католически параклис. Б. а.

↑

ГЛАВА VII

*Океанът бурен нищо не оставя
той наполовина свършено, а бърза
мъртвите моряци жадно да погълне
и да им предложи гробница достойна.
Старинна пиеса*

От Стърбъра до Ярлсхоф имаше десет „дълги шотландски мили“ и макар че пешеходецът не срещаше по пътя си всички ония пречки, на които се е натъквал Тем О’Шентър^[1] защото в страна, където няма нито плетища, нито каменни огради, но може да има също „нито бариери, нито прелели“ все пак броят и естеството на „торфените блата и течащите води“ напълно уравновесяващо липсата на горепосочените препятствия и правеше пътуването трудно и опасно като прословутото завръщане на Тем О’Шентър от Ейр. Обаче Мордонт не срещна по пътя си нито вещица, нито магьосник. Денят бе вече доста дълъг и той пристигна благополучно в Ярлсхоф към единайсет часа вечерта. Навред около къщата беше тихо и тъмно и едва след като изсвири два-три пъти под прозореца па Суърта, тя се отзова на сигнала.

При първото изсвирване Суърта сънуваше нещо приятно един млад китоловец, който преди четиридесетина години бе давал подобен сигнал под прозореца на колибата ѝ; при второто се събуди и си спомни, че Джони Фий от години вече спи дълбок сън сред ледените вълни на Гренландия и че тя е гувернантка па мистър Мъртън в Ярлсхоф; на третото стана и отвори прозореца.

— Кой е в този късен час? — попита тя.

— Аз съм — отговори младежът.

— А защо не влезете? Вратата е затворена само с мандалото, в кухнята под торфа тлее огън, а до огнището има прахан; можете да си

запалите свещ.

— Всичко това е хубаво — отвърна Мордонт, — само че аз искам да зная как е баща ми.

— Ами както винаги криво-ляво... добрият господар пита за вас, мистър Мордонт; зер много далеч ходите и късно се прибирате, млади господине.

— Значи „черният час“ е минал, Суърта?

— Точно тъй, мистър Мордонт — отвърна гувернантката; — и баща ви пак стана разумен и добър, доколкото може да бъде, горкият господар. Вчера на два пъти му заговорих сама, по свой почин; първият път ми отговори учтиво, както правите вие, а на втория ми заповяда да не му досаждам; после ми мина през ума, че три е щастливо число, затуй му заговорих още веднъж — за късмет, а той ме нарече дърто дрънкало, ала съвсем кротко и чинно.

— Стига, стига, Суърта — прекъсна я Мордонт; — а сега стани да ми намериш нещо за ядене, защото обедът ми беше много оскъден.

— Сигурно сте били у новите заселници в Стърбъра, защото няма друга къща на островите, където да не ви дадат от най-хубавото, което имат. А не срещнахте ли Норна от Фитфул Хед? Тази сутрин тя отиде в Стърбъра, а се върна в града вечерта.

— Вършала ли се е? Тогава значи е тук! Но как е могла да извърви повече от три левги^[2] за толкова кратко време?

— Кой я знае как пътува! — отговори Суърта. — Ала я чух със собствените си уши да разправя на ранслара, че възнамерявала да намине днес в Бъра-Уестра да поговори с Мина Тройл, само че в Стърбъра (по-право каза Харфра, защото никога не го нарича другояче) видяла нещо, което я накарало да се върне обратно в града. Но заобиколете отзад, там ще намерите ядене, колкото щете: килерчето за провизии не е празно, пък и не е под ключ, макар че господарят ми е чужденец и, както казва рансларът, горният му такелаж не е твърде в ред.

Вслушвайки се в съвета на гувернантката, Мордонт заобиколи къщата и се озова в кухнята, където грижливата Суърта бързо му сложи обилна, макар и скромна вечеря, която го възнагради за оскъдното гостоприемство, оказано му в Стърбъра.

На сутринта, чувствувайки още известна умора, младият Мъртън стана от леглото по-късно от обикновено; затова, противно на

установения ред, завари баща си в помещението, което им служеше и за столова, и за всичко друго, само не за спалня и кухня. Синът поздрави бащата е мълчалив поклон и зачака да му заговори.

— Вчера май те нямаше, Мордонт? — рече Мъртън.

Мордонт бе отсъствувал повече от една седмица, но често забелязваше, че през периодите на лошо настроение баща му сякаш не усещаше как тече времето. Затова на въпроса на стария мистър Мъртън отговори утвърдително.

— И предполагам, че си бил в Бъра-Уестра? — продължи баща му.

— Да, сър — отвърна Мордонт.

След това Мъртън-старши потъна за известно време и дълбоко мълчание, крачейки из стаята така мрачно замислен, като че ли предстоеше нов пристъп на меланхолия. Ала изведнъж се обърна към сина си и произнесе с въпросителен тон:

— Магнус Тройл има две дъщери — сега те трябва да са вече госпожици... и сигурно ги смятат за хубавици?

— Да, всички, сър — отговори Мордонт, учуден, че баща му го разпитва за представителки на пол, към който обикновено се отнасяше с презрение, а учудването му се засили още повече от следващия въпрос, зададен ненадейно като предишния:

— Коя намираш за по-красива?

— Аз ли, сър? — отвърна синът с известно недоумение, но без да се смути. — Откровено казано, не мога да се произнеса... никога не съм се замислял коя е по-хубава. И двете са много симпатични.

— Ти отбягваш въпроса ми, Мордонт; може да имам някаква особена причина да искам да чуя мнението ти. Аз не съм свикнал да хвърлям думите си на вятъра, затова те питам повторно: коя от дъщерите на Магнус Тройл е според теб по-кростава?

— Откровено казано, сър... — отвърна Мордонт. — Но вие сигурно се шегувате, като ми задавате такъв въпрос.

— Младежо — отговори Мъртън и очите му започнаха да се въртят и да святкат от нетърпение, — аз никога не се шегувам. Настоявам да отговорите на моя въпрос.

— Но, сър, честна дума — каза Мордонт, — не е по силите ми да направя избор между младите лейди... те и двете са много хубави, но

съвсем не си приличат. Мина е брюнетка и по-сериозна от сестра си — по-сериозна, но съвсем не скучна и намусена.

— Хм — промърмори баща му, — ти също имаш сериозно възпитание и тази Мина, предполагам, ти се нрави повече?

— Не, сър, в никой случай не мога да ѝ дам предпочитание пред нейната сестра Бренда, която е игрива като агънце в пролетно утро — по-ниска от Мина, но така добре сложена и такава превъзходна танцьорка...

— Че по умее да забавлява един млад човек със скучен дом и мрачен баща? — вметна мистър Мъртън.

Нищо друго в държането на баща му не бе учудвало Мордонт толкова, както упоритостта, с която той продължаваше да говори на тема, така чужда на обичайния му начин на мислене и на разговор; но синът се ограничи да отговори още веднъж, че и двете млади лейди са прекрасни, ала никога и през ум не му е минавало да постави едната над другата, което би било несправедливо и към двете... че други може да дадат предпочитание на една от тях, според това кои момичета харесват повече — сериозните или веселите, мургавите или светлокожите, но лично той не вижда у едната някакво особено качество, на което да не съответствува друго, не по-малко привлекателно у втората.

Безразличието, с което Мордонт даде това обяснение, може би не задоволи баща му по интересувания го въпрос, но в тоя момент влезе Суърта със закуската и младежът, въпреки че бе вечерял късно, се нахвърли върху яденето с апетит, който наведе стария Мъртън на мисълта, че закуската е много по-важна за него от току-що водения разговор и че няма какво да каже повече в допълнение към дадения вече отговор. Бащата сложи длан над очите си и дълго гледа вторачено младежа, погълнат в яденето. В нито един негов жест не се забелязваше нито обърканост, нито съзнание, че го наблюдават; всичко у него беше искрено, естествено и непринудено.

— Сърцето му е свободно — промърмори си Мъртън. — Интересно, толкова млад, толкова жизнерадостен и толкова чувствителен, толкова красив и толкова привлекателен и с лице, и с фигура, а на тази възраст и при такива обстоятелства още да е избягнал мрежата, в която се хващат всички на тоя свят!

Когато закуската свърши, старият Мъртън, вместо да предложи както обикновено на сина си, който чакаше разпорежданията му, да се залови с едно или друго от учебните си занимания, взе шапката и бастуна си и пожела Мордонт да го придружи до върха на скалата, наречена Съмбъра Хед, за да погледат оттам океана, който сигурно още не се е укротил от вчерашната буря. Мордонт беше на такава възраст, когато младите хора с удоволствие заменят заседналата работа със занимания, изискващи движение, затова скочи живо да изпълни желанието на баща си; и само след няколко минути двамата вече изкачваха хълма, който откъм сушата се издигаше във вид на дълъг, стръмен и тревист скат, а от върха към морето се спущаше рязко в страшна върла пропаст.

Денят беше чудесен, а вятърът — толкова слаб, че едва раздвижваше леките пухкави облачета, пръснати по хоризонта, и като забулваше от време на време с тях слънцето, изпъстряше земята с онова шаренило от светлини и сенки, което често придава на гола и открита местност поне за известно време особено очарование, близко до разнообразието на обработената и засадена земя. Хиляди бързо сменящи се отсенки на светлината и сянката играеха над безкрайните простори от диви тресавища, скали и фиорди, които, колкото по-високо се изкачваха бащата и синът, се разстилаха във все по-широк и по-широк кръг около тях.

Старият Мъртън честичко се спираше да огледа околната панорама и отначало син му помисли, че се любува на нейните красоти; но колкото по-високо възлизаха на хълма, постепенно забеляза, че баща му се задъхва и крачи неуверено и трудно, и с известна тревога разбра, че старият Мъртън няма повече сили и изкачването е за него по-трудно и изморително от обикновено. Мордонт се приближи до баща си и мълчаливо му подаде ръка за опора, което беше от негова страна колкото проява на уважение на млад към човек на напреднала възраст, толкова и на синовна почит; а и Мъртън отначало като че ли схвана това в такъв смисъл, защото безмълвно прие така предложената му помощ.

Но бащата се възползува от подкрепата на сина си само две-три минути. Не бяха изминали и петдесет ярда^[3], когато той внезапно, да не кажем грубо, отблъсна Мордонт от себе си и сякаш жилнат от някакъв неочакван спомен, заизкачва стръмнината с такива широки и

бързи крачки, че Мордонт на свой ред бе принуден да се понапъне, за да не изостава. Той добре знаеше своенравността на баща си; от много дребни случки бе разбрал, че баща му не го обича, макар че полага толкова грижи за образованието му и за него Мордонт е единственият мил човек на тоя свят. Но никога не бе чувствувал това така силно и осезателно, както сега, когато Мъртън толкова неочаквано и рязко отблъсна помощта на сина си, която в повечето случаи по-старите хора приемат охотно от млади, с които дори нямат такива тесни връзки, като дан, която е еднакво приятно и да предлагаш, и да получаващ. Мъртън обаче като че ли не забеляза как подеждва неговата грубост върху чувствата на сина му. Той се спря на нещо като равна тераса, която в момента бяха стигнали, и се обърна към сина си с равнодушен, може би донякъде пресилено равнодушен тон:

— Тъй като, изглежда, нищо особено не те привлича на тези диви острови, Мордонт, сигурно понякога ти се приисква да надзърнеш и малко по-надалеч, отвъд заобикалящия те свят?

— Честна дума, сър — отвърна Мордонт, — уверявам ви; никога досега не съм мислил за такова нещо.

— А защо не, млади момко? — попита баща му. — Смятам, че това би било естествено за годините ти. Когато бях на твоята възраст, не ме задоволяваха дори красивите и разнообразни простори на Великобритания, а камо ли тези опасани от морето торфени блата.

— Никога не ми е идвало на ум да напуцам Шетландия, сър — отговори синът. — Тук съм щастлив, имам си приятели. А и на вас, сър, ще ви липсвам, освен ако...

— Охо, да не би да искаш да ме убедиш — някак побърза да го прекъсне баща му, — че стоиш тук или желаеш да останеш тук само от любов към мен?

— Че защо не, сър? — отвърна Мордонт кротко. — Това е мой дълг и се надявам, че съм го изпълнявал досега.

— О, да — потвърди Мъртън със същия тон, — твой дълг, твой дълг. Нещо като дълга на кучето да върви по петите на слугата, който го храни.

— А нима то не прави така, сър? — каза Мордонт.

— Да — съгласи се баща му, като извърна глава настрана, — но се умилква само на ония, които го милват.

— Надявам се, сър — отвърна Мордонт, — че не съм се посрамил в това отношение?

— Е, стига... стига за това — тросна се Мъртън, — и двамата сме направили достатъчно един за друг... ще трябва скоро да се разделим... Нека това ни бъде утешение... ако при раздялата имаме нужда от утешение.

— Готов съм да изпълня вашите желания — заяви Мордонт, не особено огорчен от предлаганата му възможност да види широкия свят. — Предполагам, няма да имате нищо против да започна странствуването си с китоловен кораб през ловния сезон.

— С китоловен кораб! — повтори Мъртън. — Хубав начин наистина да видиш света! Но това не са думи от твоите уста. Достатъчно засега по този въпрос. Я ми кажи къде се подслони вчера от бурята?

— В Стърбъра, в къщата на новия управител от Шотландия.

— Аха, у тоя смахнат педант и хитър интригант — каза Мъртън. — И кой още беше там?

— Сестра му, сър — отговори Мордонт, — и старата Норна от Фитфул Хед.

— Какво! Повелителката на магическите сили? — усмихна се Мъртън подигравателно. — Тая, дето може да промени посоката на вятъра само като накриви качулката си, както правел крал Ерик^[4], като въртял шапката си? Тази дама май много шари насам-нататък... Но как я кара тя? Все тъп ли богатее, като продава попътни ветрове на желаещите да стигнат пристанище?

— Откровено казано, не зная, сър — отговори Мордонт, възпиран от известни спомени да възприеме охотно подигравателния тон на баща си.

— Сигурно мислиш, че въпросът е твърде сериозен за шеги или че може би стоката ѝ е твърде лековата, за да заслужава внимание — продължи Мъртън със същия саркастичен тон — най-силната за него изява на веселост. — Но размисли добре. Всичко на този свят се купува и продава, та защо не и вятърът, стига продавачът да намери купувачи? Земята е разграбена от повърхността до най-дълбоките си недра; огънят и горивото се изкупуват и разпродават наляво и надясно; нещастниците, конто хвърлят мрежите си из бурния океан, откупват правото да се удавят в него. На какво основание би могъл въздухът да

бъде изключен от тази повсеместна търговия? Всичко над земята, под земята и около земята си има цена, продавачи и купувачи. В много страни свещениците ще ти продадат късче от царството небесно, а във всички страни хората са готови за здраве, богатство и спокойна съвест да си купят значителна част дори от ада. Та защо и Норна да не се занимава с такава търговия?

— Защо не, наистина — отвърна Мордонт; — само че според мен тя трябва да пласира стоката си на дребно. А вчера търгуваше на едро — и всеки получаваше за парите си повече, отколкото му се полага.

— Може и да е така — каза баща му, спирайки се до края на стръмната урва, която бяха стигнали; от нея дълбоката бездна се спущаше отвесно към необятния и бурен океан. — И последиците още личат.

Откъм морето този висок нос се състои от мек, ронлив камък, наричан лиска, който лека-полека вследствие на атмосферните влияния се руши и разпада, цепи се на големи плочи, надвиснали над пропастта; при силна буря те често се откъсват, политат с опустошителен грохот и се строполясват в бездната, където вълните плискат подножието на канарата. Някои от тези огромни каменни отломки са пръснати в подножието на скалите, от които са се откъртели, и прибоят се пени и бушува между тях с ярост, характерна за тези ширини.

В момента, когато Мъртън и неговият син гледаха от ръба на пропастта, необятното море все още беше развълнувано от вчерашната буря, която бе го разбунила твърде силно, за да може да се успокои тъй скоро. Поради това буруните блъскаха носа с оглушителна и ослепителна ярост и заплашваха мигом да пометат всичко, което срещнеха по пътя си. Природата със своето величие, красота или страхотия винаги е криела властна привлекателност, която дори навикът не може що-годе да отслаби; затова и баща, и син седнаха на скалата да погледат тази безкрайна борба между вълните, които в гнева си биеха чак до подножието на канарата.

Изведнъж Мордонт, който имаше по-остро зрение и може би побудно внимание от баща си, скочи и се провикна:

— Боже мой, в Руста има кораб!

Мъртън погледна на северозапад и сред бушуващите вълни видя някакъв предмет.

— Без платна е — забеляза той и като се взря в предмета с далекогледа си, добави: — И без мачти, само скелетът му стърчи над водата.

— И се носи право към Сърбъра Хед — възкликна Мордонт ужасен, — и няма ни най-малка възможност да заобиколи носа!

— А и не си прави труд да го заобиколи — каза баща му, — навярно екипажът го е напуснал.

— В буря като вчерашната — додаде Мордонт, — когато нито една лодка не би оцеляла, дори и да я карат най-опитните гребци, всички трябва да са загинали.

— Така е по всяка вероятност — произнесе баща му с мрачно спокойствие; — рано или късно, все някой ден е трябвало да загинат. И не е ли все едно дали птицеловецът, от когото никой не може да се отърве, ги е уловил, всички наведнъж с един замах на мрежата си върху тая разбита палуба, или ги е хващал един по един, който му попаднал под ръка? Какво значение има това? И на палубата, и на бойното поле смъртта ни дебне така, както и на масата, и на леглото; и ако се спасим от едно, оставаме да влачим жалко и мъчително съществуване, докато загинем от друго. Тъй че нека дойде тоя час — часът, към който разумът би трябвало да ни подтиква, макар че природата е вкоренила в нас такъв силен страх от него! Тез(и) размишления те учудват, защото животът е още нещо ново за теб. Но преди да стигнеш моята възраст, те ще бъдат обичайни спътници на твоите мисли.

— Но нима, сър — попита Мордонт, — такова отвращение от живота е неизбежна последица от напредналата възраст?

— За всички, които имат разум да преценят какво всъщност представлява той — отвърна Мъртън. — Тези, у които, като Магнус Тройл, животинските инстинкти надделяват до такава степен, че изпитват удоволствие единствено от удовлетворяването на плътските си потребности, може като животните да намират наслада в самото съществуване.

На Мордонт не се хареса нито тази философия, нито приведенният пример. Той смяташе, че човек, който като добрия стар юдалер изпълнява дълга си към ближните, има по-голямо право

слънцето да озари с щастие заника на живота му, отколкото ако се отнася равнодушно към всичко. Но Мордонт изостави тази тема, защото влезеше ли в спор, баща му винаги се дразнеше, затова пак насочи вниманието си към пострадалия от бурята кораб.

Скелетът му — тъй като почти нищо друго не бе останало от него, — подхванат от течението, се носеше с голяма скорост към подножието на скалата, на върха на която стояха бащата и синът. Много време мина обаче, докато различат ясно това, което изпърво им се стори черно петънце сред вълните, а после, когато дойде по-наблизо, им заприлича на кит, който ту едва подава над водата тръбната си перка, ту показва грамадния си чер хълбок. Сега обаче виждаха по-ясно, че е кораб, защото огромните гърбести вълни, които го тласкаха към брега, ту го издигаха високо на повърхността, ту го потапяха в дълбоките си бразди. Наглед беше кораб с двеста-триста тона водоизместимост, пригоден да се отбранява, защото се виждаха оръдейни амбразури. Той бе останал без мачти вероятно от вчерашната буря и лежеше полупотънал върху вълните, които го подмятаха в бясната си игра. Несъмнено екипажът, виждайки, че не може нито да управлява кораба, нито да изпомпи водата, се е накачил на лодките и го е изоставил на произвола на съдбата. Тъй че що се отнася до живота на екипажа, нямаше никаква причина за опасения; и все пак Мордонт и баща му със затаен от ужас дъх гледаха как корабът — това рядко творение, с което човешкият гений се мъчи да надвие вълните и да се пребори с ветровете — е на път да се разпадне под техните удари.

Той се носеше стремително напред и колкото повече се приближаваше, толкова по-голям изглеждаше огромният му черен скелет. А когато дойде вече съвсем наблизо, яхна гребена па една чудовищна вълна, която го повлече, докато най-после се разби заедно с товара си в скалата, с което стихииите окончателно възтържествуваха над творението на човешките ръце. Една вълна, казахме, повдигайки злополучния кораб, оголи напълно целия му корпус, след което го понесе към скалата. Но когато вълната се отдръпна от брега, корабът престана да съществува и оттеглящият се талаз помъкна обратно в открито море само безброй греди, дъски, бурета и други подобни предмети, за да бъдат пак подхванати от следващата вълна и запокитени отново към скалата.

Точно в този миг на Мордонт му се стори, че вижда човек, плаващ на дъска или бъчва, която, отнасяна настрана от главното течение, като че ли се насочваше към една малка пясъчна ивица на брега, където водата беше плитка, а вълните се разбиваха по-кратко. Първата мисъл на безстрашния Мордонт; като съзря опасността, беше да извика: „Той е жив и все още може да бъде спасен!“ А втората, когато измери бързо с поглед стръмнината — да прекрачи ръба на скалата (това именно подсказваше стремителното му движение) и като използва всяка пукнатинка, издатинка и цепнатинка, да започне спускане, което на страничния наблюдател би се сторило истинска лудост.

— Стой, заповядвам ти, безумецо! — извика баща му. — Това значи сигурна смърт. Стой, поеми по-безопасната пътечка вляво.

Но Мордонт беше вече напълно погълнат от своето рисковано начинание.

„Защо ли го спирам? — рече си бащата, усмирявайки своето безпокойство със суровата и безсърдечна философия, чиито принципи бе възприел. — Ако умре сега, изпълнен с благородни и възвишени пориви, решен да изпълни човешкия си дълг, щастлив от мисълта, че може да прояви младежката си сила и енергия — ако умре сега, дали няма да избегне мизантропията, угризението на съвестта, старостта и съзнанието за преходността на тялото и душата? Но аз не искам да виждам това... не искам... не мога да гледам тъй внезапно да угасне пламъкът на младата му душа.“

Затова Мъртън се отвърна от пропастта и забърза наляво, към една р и в а, или цепнатина в скалата, на повече от четвърт миля оттам, отдето започваше една пътека, наречена Стъпките на Ерик — нито безопасна, нито лека, ала единствената, която жителите на Ярлсхоф използваха в случай на нужда, за да се спуснат до подножието на крайбрежните скали.

Но дълго преди Мъртън да стигне горния край на този проход, неговият смел и пъргав син вече бе свършил несравнимо по-опасното си начинание. Макар че при слушането бе срещал препятствия, незабележими отгоре, които го караха да се отклонява от правия път и да криволичи, те не бяха в състояние да го спрат. Много пъти големи каменни блокове, на които понечваше да стъпи с цялата си тежест, се плъзваха изпод краката му и с грохот се строполяваха в бушуващия

океан; а веднъж-дваж такива откъснали се каменни отломки се търкулваха край него, сякаш искаха да го повлекат в главоломния си устрем. Но смелото сърце, вярното око, твърдата ръка и здравите нозе му помогнаха да се измъкне благополучно от това дръзко изпитание и след някакви си седем минути той беше вече в подножието на скалата, от върха на която се бе спуснал с риск на живота си.

Мястото, където стоеше сега, представляваше малка коса от камъни, пясък и чакъл, вдадена в морето, което отдясно биеше самото подножие на скалите, а отляво плискаше тясна пясъчна ивица, простираща се до долния край на пролуката в скалите, наречена Стъпките на Ерик, по която бащата на Мордонт възнамеряваше да се спусне.

Когато корабът се разцепи и разпадна на парчета, всичко, което след първия сблъсък бе изплувало над вълните, сега бе погълнато от океана, с изключение на няколко отломки, бурета, сандъци и други подобни, които силният водовъртеж, образуван при отдръпването на вълните, изхвърли на брега или стовари на тясната коса, на която стоеше Мордонт. Между тях остро му око откри предмета, който още отначало бе привлякъл вниманието му, а сега, гледан от по-близко разстояние, се оказа наистина човек, и то в най-опасно положение. Ръцете му още стискаха здраво и конвулсивно дъската, за която се бе уловил в момента на сблъсъка, но съзнанието и способността да се движи бяха го напуснали; а в положението, в което лежеше дъската — отчасти изхвърлена на брега, отчасти потопена във водата, — имаше опасност вълните отново да я отнесат и в такъв случай гибелта на човека беше неизбежна. Едва схванал всичко това, Мордонт видя приближаването на една огромна вълна и побърза да се притече на помощ, преди да се е разбила в брега, защото знаеше, че при отдръпването си тя положително щеше да отнесе и нещастника.

Той се хвърли в прибоя и се вкопчи в тялото с настървеността, с която куче сграбчва плячката си, макар и подтикван от други подбуди. Отдръпващата се вълна обаче се оказа по-мощна, отколкото бе очаквал, и му се наложи с борба както за собствения си живот, така и за живота на непознатия да противостои на нейното притегляне, защото, колкото и опитен плувец да беше, силното течение неминуемо щеше да го разбие в скалите или да го отнесе в морето. Но Мордонт устоя и преди да връхлети друга подобна вълна, изтегли на малката ивица сух пясък

и тялото на непознатия, и дъската, която той продължаваше да стиска здраво. Но как да запази, как да съживи наново гаснещия живот и чезнещите сили, как да пренесе на по-сигурно място пострадалия, който не беше в състояние да помогне с нищо за собственото си спасяване — питаше се тревожно Мордонт, но не можеше да намери отговор на тези въпроси.

Той погледна към върха на скалата, където бе оставил баща си, и му извика за помощ, ала очите му не можеха да различат неговата фигура, а на вика му отговори само крясъкът на морските птици. Младежът пак отправи взор към пострадалия. Богато обшитите с дантели според тогавашната мода дрехи, финото бельо и пръстените по ръцете показваха, че човекът е с високо положение, а чертите на лицето, макар и бледо и обезобразено — че е млад и красив. Той още дишаше, но толкова слабо, че дъхът му почти не се усещаше, а животът едва мъждееше в тялото и всеки миг можеше да угасне съвсем, ако не бъде подкрепен веднага. Да развърже кърпата на врата му, да го обърне с лице към вятъра и да го привдигне с ръце — това бе всичко, което можа да направи Мордонт за него, докато се оглеждаше тревожно да види някой, който би му помогнал да пренесе нещастника на по-сигурно място.

В този миг съзря някакъв човек, който се движеше бавно и предпазливо по брега. Отначало помисли обнадежден, че е баща му, но изведнъж си спомни, че той още не е успял да стигне дотук по обиколната пътека, която по неволя е трябвало да поеме, а освен това забеляза, че човекът, който се приближаваше към него, беше по-нисък на ръст.

Когато онзи дойде съвсем наблизко, Мордонт лесно позна амбулантния търговец, когото бе видял вчера в Харфра, а и много пъти преди това бе имал случай да срещне. Той завика с всички сили: „Хей, Брайс! Брайс, ела тук!“ Но търговецът, зает да събира останките от корабокрушението и да ги мъкне по-далеч от прибоя, известно време не обърна внимание на виковете му.

Най-после той се приближи до Мордонт, но не за да му помогне, а за да го нахока, загдето така лекомислено е взел да върши благодеяния.

— Ти луд ли си? — занарежда Брайс. — От толкова време живееш в Шетландия, а си се заловил с риск на живота си да спасяваш

удавник! Не знаеш ли, че ако му върнеш живота, той непременно ще ти напакости с нещо?... Я елате, мистър Мордонт, да свършим една полезна работа. Помогнете ми да измъкна на брега един-два от тия сандъци, докато не е довтасал някой друг, а ние с пас като добри християни ще си поделим пратеното ни от бога и ще му изкажем благодарност.

На Мордонт действително му беше познато това жестоко суеверие, разпространено някога сред простолюдието на Шетландските острови и така широко вкоренено може би за да служи на някои като оправдание да отказват помощ на злочестите жертви на корабокрушенията, а същевременно и да разграбват имуществото им. Във всеки случай убеждението, че ако спасиш давец се човек, той непременно ще ти причини някакво зло в бъдеще, странно противоречеше на характера на тези островитяни; гостоприемни, великодушни и безкористни във всички други случаи, все пак това суеверие ги подтиква понякога да отказват помощ на изпаднали в смъртна опасност, толкова често срещана по тези скалисти и бурни брегове. Щастливи сме да добавим, че увещанията и примерът на новите заселници са изкоренили и последните останки от това безчовечно суеверие, споменът за което може би е запазен у живите и до днес. Странно, че тези хора могат да бъдат безсърдечни към изпадналите в беда, на която те самите са постоянно изложени; но може би като гледат често и съзнават тази опасност, чувството им за последиците от нея, независимо дали засягат тях или други, силно се е притъпило.

Брайс се придържаше особено упорито към това старо поверие, най-вече защото пълненето на раницата му зависеше не толкова от складовете на Лъруик или Къркуол, колкото от последиците от такава северозападна буря като вчерашната, за която като човек по своему много набожен той рядко пропускаше да отправи гореща благодарност към бога. Всъщност за него казваха, че ако бе употребил толкова време да помага на претърпелите корабокрушение моряци, колкото да плякосва техните вързопи и сандъци, щеше да спаси живота на мнозина, но да загуби много бельо. Сега той не обръщаше никакво внимание на настойчивите молби на Мордонт, макар че и двамата стояха на една и съща пясъчна коса. Брайс знаеше добре, че на това място именно прибоят струпва плячката, която океанът изхвърля; и

сега, възползвайки се от благоприятния случай, не го интересуваше нищо друго, освен да прибере и да си присвои това, което му се струваше най-леко за носене и най-ценно. Най-после Мордонт видя, че почтеният търговец хвърля око на един як моряшки сандък, който изглежда чуждоземни дърводелци бяха направили от някакво индийско дърво и за по-голяма издръжливост обковали с мед. Здравият катинар устоя на всички напъни на Брайс да го отвори, докато на края най-спокойно извади от джоба си едно много изящно чукче и длето и се залови да разбива пантите.

Възмутен до крайност от това своеволие, Мордонт грабна една търкаляща се наблизко дъска, която е служила за опора на краката в някоя лодка, и като сложи внимателно на пясъка живия си товар, пристъпи към Брайс, размаха заплашително дъската и извика:

— Слушай, мошенико бездушен и безчовечен! Ако не станеш веднага и не ми помогнеш да свестя този човек и да го измъкна подалеч от прибоя, не само ще те пребия на място, но и ще разкажа на Магнус Тройл, че крадеш, та да ти дръпне такъв бой, че кокалите ти да счупи, а след туй и да те изгони от Мейнланд!

В същия миг, когато тези не твърде любезни думи стигнаха до ушите на Брайс, капакът на сандъка отскочи и разкри пред очите му примамливото си съдържание: различно облекло за суша и за море, ризи — обикновени и обшити с дантели, сребърен компас, сабя със сребърна дръжка и други ценни неща, които, както беше добре известно на търговеца, щяха бързо да се разграбят. Той бе почти готов да скочи, да грабне сабята — оръжие както за сечене, така и за мушкане — и както казва Спенсър^[5], да „начене бран“, за да защити трофеите и да прекрати всякаква намеса. Макар и нисък на ръст, но як, набит и не съвсем още минал разцвета на силите си, при това с подобро оръжие под ръка, Брайс можеше да причини на Мордонт повече неприятности, отколкото младежът заслужаваше с благородството си на странствуващ рицар.

На многократните енергични настоявания на Мордонт да остави плячката и да помогне на умиращия търговецът отвърна с предизвикателен тон:

— Не ругайте, сър, не ругайте, сър... няма да търпя да ме ругаят! Аз си вземам каквото ми се полага от чужденците и ако се опитате

дори да ме пипнете с пръст, ще ви дам такъв урок, че до Коледа ще го помните!

Мордонт беше готов тозчас да изпита храбростта на търговеца, но внезапно един глас зад него произнесе: „Стойте!“ Беше гласът на Норна от Фитфул Хед, която в разгара на препирнята се бе приближила неусетно до тях.

— Стойте! — повтори тя. — А ти, Брайс, окажи на Мордонт помощта, която иска. И те уверявам, че от това ще имаш по-голяма полза, отколкото от всичко друго, което би спечелил днес.

— Но туй е скъпо ленено платно — каза амбулантният търговец, опипвайки една от ризите с вид на познавач, както домакините и специалистите преценяват изделията на тъкачния стан, — скъпо ленено платно и здраво като басма. И все пак, майко, ще изпълня твоята молба; бих изпълнил и молбата на мистър Мордонт — додаде той, като смени предизвикателния си тон с мазно хленчене, с каквото предумваше клиентите си, — ако не си бе послужил с такива неприлични ругатни, от които кръвта ми кипна така, че насмалко не излязох от кожата си. — След това извади от джоба си една манерка и се приближи до корабокрушенеца. — Първокачествено бренди — обяви той, и ако това не го съживи, не зная дали нещо друго би му помогнало. — След тези думи Брайс отпи предварително една глътка, сякаш да докаже качеството на питието, и тъкмо се канеше да поднесе манерката до устата на пострадалия, изведнъж си дръпна ръката и погледна Норна. — Ако му помогна, ще ме предпазиш ли от всякакво зло, което този човек може да ми причини? Нали знаеш, майко, какво казва народът.

Вместо отговор Норна взе манерката от ръката на търговеца и започна да разтрива слепоочията и гърлото на корабокрушенеца, като заповяда на Мордонт да наведе главата му така, че да може да повърне морската вода, която бе нагълтал при даването.

Амбулантният търговец гледа безучастно една минута, а после рече:

— Май сега, когато не е вече във водата, а лежи на сухо и сигурно място на брега, не е страшно да му се помогне; и май главната опасност е за тия, които първи го докоснат; ала наистина е много жал да гледаш как пръстените са се врязали в подутите пръсти на този клетник, посинели като несварен рак. — Като каза това, той улови

студената ръка на човека, която с треперливо движение бе показала, че животът се възвръща, и се залови с благородното дело да сваля пръстените, наглед доста ценни.

— Ако ти е скъп животът, не пипай — произнесе Норна строго, — иначе ще направя така, че ще се простиш с обиколките си из островите.

— О, майчице, за бога, не говори така! — замоли се търговецът. — Ще сторя каквото искаш и както пожелаеш. Не стига дете вчера ревматизмът ме въртеше в гърба, ами на всичко отгоре остава аз, нещастният, да не мога да се движа спокойно из страната и да си карам търговийката — да изкарвам с честен труд хляба си и да прибирам каквото господ изхвърли на нашите брегове.

— Тогава слушай — рече жената, — слушай и няма да съжالياваш: вдигни тоя човек на широките си плещи. Животът му е ценен, и ти ще бъдеш възнаграден.

— Ще трябва — каза търговецът, като погледна замислено сандъка с изкъртения капак и другите неща, пръснати по пясъка, — защото този човек застана между мен и това имане, което би могло да ме направи богат за цял живот; а сега то ще се търкаля тук, докато следващият прилив го откъдне в морето ведно с ония, на които е принадлежало вчера сутринта.

— Не бой се — отвърна Норна, — все някой ще го прибере. Гледай, идат вече черни врани обонянието им не е по-лошо от твоето.

Тя беше нрава: неколцина селяни от Ярлсхоф вече бързаха покрай брега, да вземат и те пая си от плячката. Като ги видя да се приближават, амбулантният търговец запъшка жално:

— Ох, ох, ей сега ярлсховци ще се разшетат тук; отдалеч усещат такива работи и след малко няма да оставят даже гнило въженце; а на всичко отгоре не им идва на ум да благодарят на бога за този дар. Пък и старият ранслар Нийл Роналдсън, дето и на една миля не може да ходи, за да слуша проповедта на свещеника, чуе ли, че е потънал кораб, и на десет ще тича.

Ала Норна изглежда имаше такава непрекословна власт над него, че той, без да му мисли много, метна на гърба си човека, който вече явно даваше признаци, че се съживява, и подкрепян от Мордонт се помъкна безропотно с товара си по брега. Преди да го понесат,

непознатият посочи сандъка и се помъчи да промълви нещо, на което Норна отговори:

— Добре. Ще бъде запазен.

Вървейки към пътеката Стъпките на Ерик, по която трябваше да се изкачат на скалите, те срещнаха ярлсхофци, които бързаха в обратна посока. Минавайки край тях, и мъже, и жени почтително даваха път на Норна и ѝ се кланяха, при което по лицата на мнозина се четеше страх. Тя отмина няколко крачки, после се обърна и повика ранслара, който придружаваше съселаните си в грабителската им експедиция (при все че това беше по-скоро обичай, отколкото закон).

— Нийл Роналдсън — каза Норна, — запомни думите ми. Хей там има един сандък с току-що изкъртен капак. Погрижи се да го приберат в къщата ти в Ярлсхоф така, както си е. Но внимавай да не вземат и да не пипат нищо. Надзърне ли някой в него, по-добре да си влезе в гроба. Аз не обичам да си хвърлям думите на вятъра и да не ми се подчиняват.

— Волята ти ще бъде изпълнена, майко — отговори Роналдсън. — Обещавам да не бутаме сандъка, щом така заповядваш.

Далеч зад останалите селяни креташе една старица, мърмореше си под нос и проклинаше своята немощ, заради която изоставаше от другите, ала все пак бързаше с всички сили да свари и тя да си вземе пая от плячката.

Когато ги настигна, Мордонт с учудване позна старата домоуправителка на баща си.

— Какво става, Суърта? — попита той. — Що търсиш толкова далеч от къщи?

— Мръднах само да видя къде се е запилял старият господар, а с него и ваша светлост — отговори Суърта, която се чувствуваше като хваната на местопрестъплението, защото неведнъж мистър Мъртън се бе изказвал крайно неодобрително за експедициите от рода на тази, в която домоуправителката му участвуваше сега.

Но Мордонт беше твърде погълнат от мислите си, за да обърне особено внимание на нейната простъпка.

— Виждала ли си баща ми? — попита той.

— И още как — отвърна Суърта. — Добрият джентълмен се смъкваше сам-самичък по Стъпките на Ерик и добре, че не намери смъртта си там — нали знаете, не го бива за катерач. Та успях да го

предумам да се прибере в къщи... и тъкмо ви търсех да изтичате подире му дотам, защото, чини ми се, никак не е добре.

— Баща ми не е добре? — възкликна Мордонт, спомняйки си, че в началото на утринната им разходка му се видя премалял.

— Никак не е добре... никак не е добре — завайка се Суърта, клатейки жално глава, — има съвсем болнав вид... съвсем болнав вид... а му текнало да се спуска по ривата!

— Прибирай се, Мордонт — каза Норна, която слушаше разговора им. — Аз ще се погрижа за всичко, което е нужно на този човек, а ако се интересуваш, ще го намериш у ранслара. Ти направи каквото можа, с нищо повече не си в състояние да му помогнеш.

Мордонт чувствуваше, че Норна е права, и като заповяда на Суърта да го последва незабавно, пое пътеката към къщи.

Суърта се помъкна неохотно в същата посока подир младия си господар, но когато той навлезе в процепа на скалата и го загуби от очи, изведнъж зави обратно, като си мърмореше:

— Да бързам към къщи ли? Няма го майстора! Да бързам към къщи и да пропусна такъв сгоден случай да се сдобия с нова пелерина и ново шалче, каквито от десет години не съм виждала? О, не, в никой случай! Рядко ни се е падал такъв късмет — да дойде нещо тлъстичко на нашия бряг... още от времето на крал Чарли, когато се разби „Джени и Джеймз“.

Като рече това, тя ускори колкото може повече крачка и превъзмогвайки със силата на волята си слабостта на тялото, се понесе напред с необичайна бързина, за да вземе дяла си от плячката. Скоро стигна брега, където рансларът, който не пропускаше да натъпче своите торби, същевременно увещаваше останалите да си делят справедливо, както подобава на добри съседи, и да дават по нещичко на старите и немощните, така че, додаде той благонравно, бог да осени с благословията си този бряг и да им прати „още много разбити кораби, преди да е дошла зимата“.

[1] Тем О’Шентър — герой на едноименната поема на Робърт Бърнс (178!), който се прибирал от кръчмата в късна доба и се натъкнал на хоро на нечисти сили. Б. пр. ↑

[2] Левга — мярка за разстояние, равна на три мили. Б. пр. ↑

[3] Ярд — мярка за дължина, равна на 91,4 см. — Б. пр. ↑

[4] Ерик — шведски крал, който според преданието можел да насочва ветровете натам, накъдето обръщал козирката на шапката си. Б. пр. ↑

[5] Едмънд Спенсър (1552–1599) — английски поет от епохата на Възраждането. Цитираният израз се среща често а най-известната му поема — „Кралицата на феите“. Б. пр. ↑

ГЛАВА VIII

*Той беше млад, левент, красна и силен кито тигър див,
достоеен бащин син; но виж, засвири ли тръби и почне шумна
веселба — той сякаш е делфин.*

Уърдсуърт — „Ру“

Бързоногият Мордонт Мъртън скоро стигна Ярлсхоф. Той влезе в къщи почти тичешком, защото това, което сам бе забелязал тази сутрин, като че ли потвърждаваше тревожните мисли, които Суърта не току-тъй бе събудила у него със своя разказ. Обаче завари баща си във вътрешната стая, където си почиваше от уморителната разходка и още с първия му въпрос синът се убеди, че добрата женица бе прибягнала до малка хитрост, за да се отърве и от двамата.

— Къде е умирацията, за чието спасяване ти така благоразумно рискува собствената си глава? — обърна се старият Мъртън към младия.

— Норна пое грижата за него, сър — отговори Мордонт; — тя разбира от такива неща.

— Значи не само магьосница, но и знахарка? — рече старият Мъртън. — Слава богу — една грижа по-малко. Но аз побързах да се върна в къщи, както ме посъветва Суърта, да потърся шарпия^[1] и превръзки, защото тя споменаваше нещо за счупени кокали.

Мордонт замълча, защото добре знаеше, че баща му няма да разпитва повече по този въпрос, а и не искаше да навреди на старата гувернантка или да предизвика у баща си един от ония изблици на гняв, в които изпаднаше, когато, противно на навика си, сметнеше за необходимо да вкара в пътя своята слугиня.

Суърта се прибра от експедицията късно вечерта, капнала от умора, но с доста обемист вързоп, в който изглежда носеше дяла си от плячката. Мордонт веднага я потърси да ѝ се скара за измамата, с която

си бе послужила спрямо него и баща му, но обвиняемата бързо намери какво да отговори.

— Честна дума — заоправдава се тя, — като ви видях, мистър Мордонт, да пълзите надолу по скалата като дива котка, рекох си — на края като нищо ще си счупите кокалите, та добре ще е да имате под ръка бинтове, затуй помолих мистър Мъртън да отиде и къщи да вземе, а топ, право да ви кажа, никак не изглеждаше добре, беше пребелял като смъртник — бог да ме убие, точно така му казах, а и всеки би го казал, ако го видеше тогава.

— Но Суърта — подзе Мордонт, щом се яви възможност да метне между кресливите й оправдания своя дума, — как стана така, че ти, вместо да си гледаш домакинската работа и вретеното, беше тази сутрин по Стъпките на Ерик, за да положиш всички тия излишни грижи за баща ми и мен?... А какво има в тоя вързоп, Суърта? Защото се боя, Суърта, че си престъпила закона и си тръгнала да плякосваш корабни останки.

— Ах, миличкият ми, да те благослови свети Роналд! — възкликна Суърта с полуласкателен-полушеговит тон. — Мигар ще ми попречиш да пременя клетата си снага с нещо по-хубавичко, когато толкова имане се търкаля безстопанствено на пясъка и само чака някой да го грабне? Ах, мистър Мордонт, даже свещеникът ще зареже амвона наред проповедта си, като види разбит кораб на брега, а ти искаш една бедна, неука жена да остане при хурката и къделята. Пък и какво ли ми се падна, като се трепах цял ден: само няколко парцала от батиста, едно-две парчета грубо сукно и още нещичко от тоя род... Силните и смелите на тоя свят обират каймака.

— Да, Суърта — отвърна Мордонт, — и още по-жалко е, че ти и на тоя, и на оня свят ще трябва да изкупуваш греховете си, загдето обираш бедните моряци.

— Ех, момчето ми, кой ще се залови да наказва една стара жена заради някакви си дрипи?... Какви ли не лоши работи се разправят за граф Петрик, ала той направи голямо добро за нашия бряг, като издаде мъдри закони, дето забраняват да се помага на кораби, изхвърлени от вълните на брега^[2]. А моряците, както съм чувала от Брайс амбулантния търговец, губят правото си на собственост, щом килът^[3] докосне пясъка; пък и нали са удавени, умрели горките а на удавниците и умрелите не им трябва никакви земни блага, както на

великите ярдове и викинги едно време не им трябвали вече съкровищата, които заравяли с тях в гробовете и гробниците преди много-много години. Не съм ли ти пяла, мистър Мордонт, песента за Олаф Тръгверсон, който наредил да заровят в гроба му пет златни корони?

— Не, Суърта — отговори Мордонт, комуто нравеше удоволствие да измъчва хитрата стара плячкаджийка, — не си ми я пяла; но трябва да ти кажа, че непознатият, когото Норна отведе в селото, утре ще бъде вече добре и ще те попита къде си скрила нещата, които си откъснала от останките на кораба му.

— Че кой ще посмее да му подхвърли дума за това, миличкият ми? — каза Суърта, гледайки лукаво младия си господар в лицето. — Пък и знай, че между другото имам едно чудесно парче коприна, тъкмо да си ушиеш хубава жилетка, та да се премениш още следващия път, когато тръгнеш на веселба.

Мордонт не можа повече да се сдържи да не се засмее на хитростта на старата жена, която се мъчеше с дял от награбеното да го подкупи като свидетел; като ѝ заповяда да приготви каквото има за вечеря, той се върна при баща си, когото завари седнал на същото място и почти в същата поза, в която го бе оставил.

Когато свършиха набързо скромната вечеря, Мордонт съобщи на баща си, че възнамерява да слезе в селото да види какво става с корабокрушенеца.

Старият Мъртън кимна в знак на съгласие.

— Сигурно се чувствува там неудобно — додаде синът, в отговор на което последва ново утвърдително кимване. — Доколкото може да се съди от външността му — продължи Мордонт, — той е човек с високо положение... и колкото и да се мъчат тия бедни хорица да му угодят, все пак в сегашното му състояние...

— Зная какво искаш да кажеш — прекъсна го баща му; — смяташ, че трябва да му помогнем с нещо. Е, върви тогава при него — ако се нуждае от пари, да ти каже колко му трябва и ще ги получи; но аз нито мога, нито желая да настанявам непознат човек тук, нито пък да поддържам отношения с него. Аз съм се оттеглил в този най-далечен край на Британските острови, за да избягвам нови запознанства и нови лица, и няма да допусна някой такъв да ми се натрапи със своето щастие или неволя. Когато поживееш още десетина

години и опознаеш света, някогашните приятели ще ти оставят такъв спомен, че цял живот след това няма да пожелаеш да имаш други. Но върви... какво чакаш? И кажи на тоя човек да се маха оттук. Не искам да виждам никой друг, освен тези груби лица — познавам добре дребните им хитрости и докъде стигат те и мога де се примирявам с тях като със зло, твърде нищожно, за да дразни. — След това той подхвърли на сина кесията си и му даде знак да тръгва колкото се може по-скоро.

Мордонт стигна бързо селото. В мрачното жилище на Нийл Роналдсън ранслара той завари чужденеца седнал до тлеещия тарф в огнището, на същия сандък, който бе възбудил алчността на благочестивия амбулантен търговец Брайс Снейлсфут.

Самият ранслар отсъствуваше: разпределяше с полагаемата се безпристрастност плячката от загиналия кораб между жителите на своята община, като изслушваше жалбите им и поправяше неправдите, при което (макар че цялата работа от начало до край беше несправедлива и незаконна) изпълняваше до най-малката подробност ролята на мъдър и разсъдлив съдия. Защото в ония времена, а може би и значително по-късно островитяните от по-низшите съсловия поддържаха мнението, споделяно и от варварите при подобни обстоятелства — че всичко изхвърлено на бреговете им става тяхна неоспорима собственост.

Марджъри Бимбистър, достойната съпруга на ранслара, която в момента командуваше къщата, представи Мордонт на своя гост, като каза безцеремонно:

— Това е младият тексман... Може би ще кажете името си на него, щом не искате да го кажете на нас. Ако не беше толкова чевръст, едва ли щяхте да разговаряте сега с някого.

Непознатият стана и стисна ръката на Мордонт, като каза, че доколкото подразбрал, на него дължи спасението на живота си и на тоя сандък.

— Останалото имущество — додаде той, — както виждам, може да се отпише, тъй като тукашните хора са се нахвърлили върху него като дявол върху грешници.

— Какво струва тогава вашето морско изкуство — вметна Марджъри, — щом не сте могли да заобиколите Съмбъра Хед? Зер не се е блъснал той във вас.

— Оставете ни за малко, любезна Марджъри Бимбистър — каза Мордонт, — искам да поговоря насаме с този джентълмен.

— Джентълмен, а! — произнесе Марджъри натъртено. — Не ще и дума, доста симпатичен на вид — додаде тя, като го огледа още веднъж, — ала все пак се съмнявам дали е истински джентълмен.

Мордонт погледна странника, но стигна до съвсем друго заключение. Той беше над среден ръст, с красиво и здраво телосложение. Мордонт не бе общувал много с хора, но му се струваше, че неговият познайник е скитал по различни ширини, което личеше от смелото, загоряло, красиво лице и от непринуденото му и открито държане на моряк. На въпросите на Мордонт как се чувства той отговаряше бодро, уверявайки го, че му стига да си почине една нощ и всички следи от претърпяната катастрофа ще изчезнат. Но говореше с огорчение за алчността и любопитството ма ранслара и жена му.

— Тази бърлива бабичка — каза непознатият — цял ден ме гони да й кажа името на кораба, като че ли не й стига паят от плячката! Аз бях главният собственик на загиналия кораб, а не са ми оставили нищо друго освен дрехите. Няма ли в тази дива страна някакъв магистрат или поне мирови съдия, способен да помогне на човек, попаднал между такива разбойници?

Мордонт посочи Магнус Тройл, най-големия земевладелец и същевременно фоуд, тоест местен окръжен съдия, като човек, който може най-добре да възстанови правдата; същевременно изказа съжаление, че лично той като още съвсем млад, а баща му — като уединил се тук чужденец не са в състояние да му осигурят необходимата закрила.

— О, не, вие направихте достатъчно за мен — каза морякът, — но да имах подръка поне петима от четиридесетте смелчаци, с които сега се гощават рибите, нямаше да търся правда, а сам щях да си я извоювам, дявол да го вземе!

— Четиридесет! — възкликна Мордонт. — Множко са за кораб с такива размери.

— Но и те не стигаха. Имахме десет бордови оръдия, без да се броят тия на носа и кърмата; но в открито море загубихме много хора, а се претоварихме със стока. Шест от оръдията си използвахме за баласт... Хора ли? Да имах достатъчно, нямаше да я оплескаме така!

Изтрепах се да работят на помпите, а после наскачаха в лодките и ме оставиха сам на кораба — ако ще да плавам, ако ще да се давя. Но си получиха заслуженото тия негодници и сега мога великодушно да им простя: вълните погълнаха лодките, всички от екипажа загинаха, а аз съм тук.

— Значи сте дошли на север от Западна Индия? — попита Мордонт.

— Да, да, корабът се казваше „Добра надежда“, капер^[4] от Бристол. Много му вървеше в Карибско море — и в търговията, и в каперството, но вече си е изял късмета. Моето име е Клемънт Кливланд, капитан и един от собствениците на кораба, както казах вече... родом съм от Бристол... баща ми, старият Клем Кливланд от Коледж Грийн, беше известен на всички в общината.

Мордонт нямаше право да разпитва повече и все пак се чувствуваше вътрешно не напълно удовлетворен. В държането на чужденеца се долавяше умишлена грубост, нещо като предизвикателност, които обстоятелствата не оправдаваха. Капитан Кливланд бе пострадал несправедливо от островитяните, но в лицето на Мордонт бе намерил само доброжелател и защитник, а излизаше, че винеше всички наоколо за злочестините, от които се оплакваше. Мордонт сведе очи и замълча, мислейки си дали не е по-добре да се махне оттук или да продължава и занапред да предлага услугите си. Кливланд като че ли отгатна мислите му, защото веднага добави някак помирително:

— Аз съм пряк човек, мистър Мъртън — доколкото разбрах, такова ви е името, — и на всичко отгоре разорен, а от това никой не става по-учтив. Но вие се отнесохте към мен като добър приятел и може би в душата ми има повече благодарност, отколкото в думите ми. Затова, преди да напусна това място, ще ви подаря ловната си пушка; с нея можете от осемдесет крачки да забиете сто едри сачми в широкопола холандска шапка... и с куршуми е много точна — от сто и петдесет ярда съм улучвал див бик... но имам още две, не по-лоши, а може би и по-хубави от нея, тъй че можете да задържите тая за себе си.

— Но това значи и аз да взема пай от награбеното — възрази Мордонт през смях.

— Нищо подобно — успокои го Кливланд, отваряйки един сандък, в който имаше няколко пушки и пистолета, — както виждате,

успях да спася не само дрехите си, но и личното си оръжие — и то благодарение на оная висока старица с тъмното наметало. А между нас казано, това струва колкото всичко останало, което съм загубил, защото — додаде той, като сниши глас и се озърна, — когато казвам пред тези сухоземни акули, че съм разорен, съвсем не значи, че съм гол като пушка. Не, тук имам нещо по-солидно от сачми за морски птици. — Като рече това, той извади една обемиста торбичка с надпис „Едри сачми“ и я показа набързо на Мордонт: тя беше пълна с испански пистоли и портагези (както се наричаха тогава едрите португалски монети). — Ето — додаде той с усмивка, — имам достатъчно баласт, за да придам отново устойчивост на кораба. И тъй, ще вземете ли пушката?

— Щом искате да ми я подарите. — отвърна Мордонт през смях, — с удоволствие ще я взема. Тъкмо мислех да ви попитам от името на баща си — добави той, като извади кесията — не се ли нуждаете от повече такъв баласт?

— Благодаря, но както виждате, имам си достатъчно... вземете старата ми приятелка и дано тя ви служи така добре, както служеше на мен, макар че се съмнявам дали ще извърши такова славно пътешествие с вас. Предполагам, че знаете да стреляте?

— Горедолу — отвърна Мордонт, любувайки се на красивата малокалибрена испанска пушка със златни инкрустации и необикновено дълга цев, каквито се употребяват главно за лов на морски птици и за стрелкови състезания.

— Със сачми — продължи дарителят — няма равна на нея по точност, а с куршум от най-високата скала на вашия непристъпен бряг можете да убиете тюлен на двеста ярда навътре Р морето. Но пак ви казвам: тази вехтория никога няма да ви върши такава работа, каквато свърши на мен.

— Едва ли ще мога да си служа така сръчно с нея — каза Мордонт.

— Хм, възможно е — отвърна Кливланд, — но не е там въпросът. Как ви се струва например да застреляте кормчията, както се случи веднъж, когато атакувахме чрез абордаж един испански кораб? Испанецът се обърка здравата, а ние се нахвърлихме откъм носа със саби и го превзехме... ама си струваше труда — беше яка бригантина^[5], „El Santo Francisco“^[6], на път за Порто Бело^[7] със злато

и негри. И само това малко късче олово ни донесе два̀сет хиляди пистола.

— Аз още не съм стрелял по такъв дивеч — каза Мордонт.

— Е, всичко с времето си: не можеш да вдигнеш котвата, докато течението не ти позволи. Но вие сте здрав, красив, енергичен младеж. Какво ви пречи да тръгнете на лов за такива дрънкулки? — сложи той ръка на торбичката със златото.

— Баща ми казва, че скоро ще ме прати на път — отговори Мордонт, който, приучен да се отнася с голямо уважение към военните моряци, се почувствува поласкан от предложението на този човек, който му се струваше истински моряк.

— Уважавам го за това му хрумване — рече капитанът — и преди да вдигна котва, непременно ще го навестя. Аз имам консорт^[8], който, дяволите да го вземат, сега се върти някъде около тия острови. Сигурно ще ме търси, макар че се разделихме в буря, стига и той да не е отишъл при Дейви Джонс^[9]... Впрочем беше по-добре екипиран от нас и не толкова претоварен и положително се е отървал. Ще ви опънем там койка и само за едно плаване ще ви направим и моряк, и мъж.

— Много хубаво ще бъде — каза Мордонт, който страстно жадуваше да види света по-добре, отколкото му позволяваше досегашната откъснатост от него, — но баща ми трябва да реши.

— Баща ви ли? Пфу! — изсумтя капитан Кливланд. — Всъщност имате пълно право — поправи се той. — Дявол да го вземе, аз съм прекарал толкова време по море, че не мога да си представя друг да решава, освен капитана и собственика. Но вие сте напълно прав. Веднага ще отида да поговоря лично на стария джентълмен. Предполагам, че той живее в оная хубава нова постройка, която виждам на четвърт миля оттук?

— Наистина живее в оная стара полуразрушена къща — отвърна Мордонт, — но не желае да приема никакви посетители.

— Тогава те трябва сам да уредите тази работа, защото не мога да остана в тия ширини. Щом баща ви не е съдия, ще трябва да се отнеса до същия тоя Магнус — нали така се казва? — който, макар и да не е мирови съдия, но нещо от тоя род и ще може да реши въпроса. Тези типове ми задигнаха две-три неща, на които много държа и искам

да си ги възвърна — нека задържат останалото и да вървят по дяволите. Ще ми дадете ли някакво препоръчително писмо до него?

— Едва ли ще ви бъде необходимо — отвърна Мордонт. — Достатъчно е, че сте корабкрушенец и се нуждаете от помощ; но за всеки случай мога да ви дам такова писмо.

— Ето с това ще го напишете — каза морякът, като извади от сандъка си една кутия с писмени принадлежности. — А тъй като люковете са разбити, аз междувременно ще ги закова и ще подреда товара.

Докато Мордонт, изпълнявайки изказаното желание, беше зает да пише на Магнус Тройл писмо, в което описваше обстоятелствата, при които Кливланд е бил изхвърлен на техния бряг, капитанът, след като предварително подбра и отдели настрана някои дрехи и необходими принадлежности, достатъчни да напълнят цяла раница, взе чук и гвоздеи и се залови майсторски да заковава капака на своя моряшки сандък, после за по-сигурно го подсили с въже, което усука и върза със сръчността на опитен моряк.

— Оставям ви да пазите всичко — рече той, — с изключение на това — показа торбичката със златото — и тези — посочи една сабя и няколко пистолета, — които ще ме предпазят от възможна раздяла с моите портагези.

— В тази страна няма да се наложи да си послужите с оръжие, капитан Кливланд — отговори Мордонт; — едно дете може да тръгне от Съмбър а Хед до Ско тъв Ънст^[10] с кесия злато и никой да не го пипне.

— Много смело казано, млади господине, като се има пред вид какво става навън в тоя момент.

— О — отвърна Мордонт малко засрамен, — нашите хора смятат за своя законна собственост всичко, което вълните изхвърлят на брега. Човек би помислил, че са ученици на сър Артигъл^[11], който казва:

*Към своето право всеки се стреми,
и щом морето страшно забеснее
и кораб беззащитен загърми,
кога от него нещо оцелее
и блъснат го вълните на брега,*

за всеки туй е дар небесен.

— За тези думи до края на живота си ще се отнасям с уважение към поемите и баладите — рече капитан Кливланд, — макар че на времето ги обичах много. Ала хубаво правило е това и много моряци се съобразяват с него. Право казвате: каквото прати морето, е наше. Но ако вашите добри хорица мислят, че и сушата като морето може да им предостави безстопанствени неща, тогава ще се осмеля да взема и сабята, и пистолетите. А вас ви моля да приберете сандъка ми във вашата къща, докато благодарение на влиянието си тук намерите водач, който да ми показва пътя и да носи багажа.

— По море ли ще пътувате или по суша? — попита Мордонт вместо отговор.

— Как по море?! — възкликна Кливланд. — В някоя от тези черупки, и то пукната на всичко отгоре? Не, не, по суша, по суша, докато не разбере с какви хора, с какъв кораб и по какъв маршрут ще пътувам.

Така двамата се разделиха. Капитан Кливланд получи водач, който да го заведе до Бъра-Уестра, а сандъкът му бе внимателно пренесен в замъка Ярлсхоф.

[1] Шарпия — конци, измъкнати от памучен плат, употребяващи някога вместо памук и марля като превързочен материал. Б. пр. ↑

[2] Това отговаря буквално на действителността. Б. а. ↑

[3] Кил — четиристенна греда по дъното на кораба от носа до кърмата. Б. пр. ↑

[4] Капер — специално въоръжен с цел за грабеж (каперство) частен кораб. — Пиратски кораб. Б. пр. ↑

[5] Бригантина — лек двумачтов кораб. Б. пр. ↑

[6] „Свети Франциск“ (исп.) Б. пр. ↑

[7] Порто Бело (сега Порто Вельо) — град в Панама, славил се някога с хубавото си пристанище. Б. пр. ↑

[8] Консорт — кораб, плаващ заедно с друг. Б. пр. ↑

[9] Дейви Джонс — на английски моряшки жаргон — морски дявол. „Да отидеш при Дейви Джонс“ значи да отидеш на морското дъно. Б. пр. ↑

[10] Ско ъв Ънст — най-северният нос на Шетландските острови. Б. пр. ↑

[11] Сър Артигъл — действащо лице от поемата на Спенсър „Кралицата на феите“, предшественик на кралската династия на Тюдорите. Б. пр. ↑

ГЛАВА IX

*Вежлив, внимателен търговец той е
и не те подлъгва като Автолик^[1]
с шеги безвкусни и закачки плоски,
а стоката си вещо украсява
с съвети умни, както гъска тлъста
с какула и със розмарин подправят.
Старинна пиеса*

На другата сутрин Мордонт в отговор на въпросите на баща си започна да му разказва за корабокрушенеца, когото бе спасил от вълните. Но едва пристъпи към подробностите, съобщени му от Кливланд, и мистър Мъртън стана някак неспокоен — скочи бързо и като прекоси два-три пъти стаята, се оттегли във вътрешното помещение, където обикновено се уединяваше, когато усетеше пристъп на душевното си страдание. Вечерта той се появи отново без ни най-малък признак на неразположение, но, разбира се, синът избягваше да зачеква въпроса, който толкова го бе развълнувал.

Така че на Мордонт Мъртън бе предоставено без ничия помощ полека-лека да си състави мнение за своя нов познайник, изпратен му от морето; и на края за голямо свое учудване стигна до заключение, общо взето по-неблагоприятно за чужденеца, отколкото можеше да се очаква. Мордонт намираще нещо отблъскващо у този човек. Вярно, той беше красив мъж, с непринудено и предразполагащо държане, но същевременно се долавяше някакво високомерие, което не се харесваше твърде на Мордонт. Макар че като запален ловец младежът се радваше много на подарената му испанска пушка и я разглобяваше и сглобяваше наново с голямо увлечение, разглеждайки внимателно и най-малките части на спускателния механизъм и украшенията, все пак

в края на краищата изпитваше известно угризение от начина, по който се бе сдобил с нея.

„Не биваше да я приемам — мислеше си той; — капитан Кливланд ми я даде може би като отплата за дребната услуга, която му направих; ала щеше да бъде неприлично да откажа на толкова любезно предложение. Във всеки случай не ми се вижда човек, комуто бих желал да бъда задължен.“

Но след цял ден успешен лов той се примири с подаръка и подобно на повечето млади ловци при такива обстоятелства заключи, че всички други пушки са детски играчки в сравнение с тази. Ала му се струваше скучно и уничително да се задоволи да стреля чайки и тюлени, когато може да стреля французи и испанци... да се хвърля на абордаж срещу кораби и да убива кормчии. Баща му бе намекнал за възможността да напусне скоро тези острови, но неопитният младеж не можеше да си представи каква друга професия може да залови, освен тая, свързана с морето, което познаваше още от детинство. Отначало той нямаше по-голяма амбиция от това, да дели с моряците трудностите и опасностите на една риболовна експедиция до Гренландия, защото именно там шетландските моряци срещаха най-страшни изпитания. Но сега, когато отново бушуваше война, а подвизите на сър Франсис Дрейк^[2], на капитан Морган^[3] и на други смели авантюристи, за които бе чел в една книжка, купена от Брайс Снейлсфут, му бяха направили толкова дълбоко впечатление, че често си спомняше за предложението на капитан Кливланд да го вземе на море, макар че привлекателността на такова начинание се помрачаваше донякъде от съмнение, дали на края няма да се разочарова от бъдещия си командир. Той вече се бе убедил, че Кливланд е прекалено самоуверен, а може да се окаже и тиранин и тъй като дори в любезността му се долавяше надменност и високомерие, при гневните му изблици това неприятно качество можеше да се прояви по-брутално, отколкото би било по вкуса на плаващите под негово командване. И все пак, ако въпреки всички тези рискове успееше да изтръгне съгласието на баща си, с каква радост, мислеше си Мордонт, щеше да се впусне към непознати страни и невероятни приключения, при които се надяваше да извърши такива подвизи, че да му служат за неизчерпаема тема пред прекрасните сестри от Бъра-Уестра; а когато го слушат, Мина ще плаче, Бренда ще се усмихва, но и двете ще се

прехласват! И това ще бъде наградата за делата му и за преживените опасности; защото домашното огнище на Магнус Тройл привличаше като магнит мислите му и в каквито и мечтателни висини да витаеха те, на края винаги слизаха там.

Понякога на Мордонт му хрумваше да отвори дума пред баща си за разговора, който бе водил с капитан Кливланд, и за предложението на моряка; но когато съвсем накратко и с общи думи разказа историята на този човек още на другата сутрин, след като той напусна селото, това подеждаше така лошо върху душевното състояние на мистър Мъртън, че после избягваше дори да зачеква този въпрос. Все ще успее, мислеше си той, да му загатна някак за предложението на капитан Кливланд, когато пристигне консьортът му и той повтори предложението си вече по-официално. А това, смяташе Мордонт, вероятно щеше скоро да стане.

Но дните ставаха седмици, седмиците — месеци, а нямаше никаква вест от Кливланд; успя само при едно от посещенията на Брайс Снейлсфут да узнае, че капитанът се е настанил в Бъра-Уестра като член на семейството. Това донякъде учуди Мордонт, макар че по силата на безграничното гостоприемство на островитяните, което Магнус Тройл поради богатството и нрава си довеждаше до крайност, беше може би съвсем естествено странникът да остане у семейството, докато сметне за нужно. Все пак чудно, че не е отишъл да търси своя консьорт на някой от северните острови или не се е настанил в Лъруик, където рибарските кораби често носят новини от бреговете и пристанищата на Шотландия и Холандия. А и защо не праща човек да вземе сандъка, оставен в Ярлсхоф? Пък и в края на краищата, помисли си Мордонт, редно би било поне от учтивост да му прати някакво съобщение, с което да покаже, че не го е забравил.

Тези мисли се преплитаха и с една друга, още по-неприятна и потрудно обяснима. Преди да дойде този човек, не минаваше и седмица, без Мордонт да получи някакво любезно приветствие или знак, че не го забравят в Бъра-Уестра; не липсваха и поводи за поддържане на тази постоянна връзка: ту на Мина й трябваша думите на някаква норвежка балада, ту се нуждаеше от пера или яйца, или раковини, или образци на редки морски водорасли за различните и колекции; ту Бренда пращаше някаква гатанка за разгадаване или песен за заучаване; ту почтеният стар юдалер с грозно надраскана бележчица, която човек би

помислил за древен рунически надпис, пращаше сърдечни поздрави на добрия си млад приятел ведно с нещо за похапване и настойчива молба да дойде колкото се може по-скоро в Бъра-Уестра и да остане там колкото е възможно по-дълго. Тези любезни знаци на внимание често се пращаха със специален куриер, а освен него всеки, който пътуваше от единия до другия замък било по суша, било по море, носеше на Мордонт някакво приятелско приветствие от юдалера и неговото семейство. Напоследък обаче това общуване ставаше все по-рядко и от няколко седмици никой не бе идвал да донесе вест от Бъра-Уестра. Мордонт забеляза и почувствува тази промяна и мисълта за нея не излизаше от главата му, когато разпитваше Брайс, доколкото му позволяваше гордостта и предпазливостта, за да разбере причината на този обрат. Но докато подпитваше амбулантния търговец няма ли никакви местни новини, той се мъчеше да изглежда равнодушен.

— О, големи новини — отвърна търговецът, — и то с лопата да ги ринеш! Този смахнат човек, новият иконом, си е наумил да смени бисмарите и лиспундите^[4]; а пък нашият славен фоуд, Магнус Тройл, се е заклел, че по-скоро ще хвърли иконома Йелоули от връх Браса Крейг, отколкото да ги замени с кантар или нещо друго.

— Това ли е всичко? — попита Мордонт без особен интерес.

— Дали е всичко? Повече и не е нужно според мен — отвърна амбулантният търговец. — Че как ще купуват и продават хората, като им се сменят теглилките?

— Много правилно — съгласи се Мордонт; — но я ми кажи не си ли чувал да се навъртат край брега чуждестранни кораби?

— Шест холандски риболовни кораба край Браса и, както подочух, един галиот^[5] с висока кърма и гафелен грот, закотвен в залива Скелоуей. Сигурно е от Норвегия.

— А военни кораби или шлюпове^[6] нямаше ли?

— Нито един — отговори търговецът, — куриерският кораб „Сокол“ отплава с насила взети моряци. Ех, да нямаше на него нашенци, щях да река: да го прати господ на морското дъно!

— А нещо ново от Бъра-Уестра?... Добре ли са всички в семейството?

— Много са добре... даже, струва ми се, прекалено много: па веселба, па смях, па танци всяка вечер — и все с тоя капитан,

разправят, с чужденеца, дето живее у тях... дето недавна го намерихте на брега при Съмбъра Хед... ала тогава никак не му беше до смях.

— Значи веселба и танци всяка вечер! възкликна Мордонт, не особено зарадван от това. — А с коя танцува капитан Кливланд?

— Предполагам, с която му скимне — отвърна амбулантният търговец; — във всеки случай всички там му играят по свирката. Ала не е моя работа да им се бъркам, нямам даже ищах да гледам лудориите и магариите им. Знайте само едно: че животът е изтъкан от гнила прежда.

— Ги, Брайс, защо продаваш такава калпава стока, за да не забравят хората тази ценна истина — забеляза Мордонт, възмутен както от тона на отговора, така и от притворството на отговарящия.

— Аз пък не забравям, че и вие, мистър Мордонт, обичате да танцувате и да се веселите; но съм стар човек и не мога да си кривя душата. Ала се обзалагам, че непременно ще бъдете на бала, който ще се състои в Бъра-Уестра срещу Ивановден (свети Йоан, както му казват заслепените простосмъртни), и сигурно ще се нуждате от нещо похубаво — панталони, жилетки и тем подобни? А аз имам такава стока от Фландрия... — Като рече това, търговецът сложи подвижния си магазин на масата и се залови да го разопакова.

— Бал! — повтори Мордонт. — Бал срещу Ивановден?... Да не би да са те накарали да ме поканиш на него, Брайс?

— Не... но вие и без това знаете, че и с покана, и без покана ще сте добре дошъл там. Този капитан — как се казваше? — ще бъде церемониалмайстор, както се казва официално, сиреч нещо като пръв в компанията.

— Дявол да го вземе! — не се сдържа неприятно изненаданият Мордонт.

— Всяко нещо с времето си — отвърна амбулантният търговец, — не бързайте да подкарвате чуждо стадо... дяволът ще си вземе своето, уверявам ви, ще намери каквото му трябва. Не ме гледайте като дива котка — всичко, каквото казвам, е истина. А тоя капитан — как му беше името? — купи от мен жилетка, ей сега ще ви покажа — пурпурна, със златни кантове и богата бродерия; аз имам за вас също такава, само че на зелен фон; ако искате да бъдете като капитана, непременно си я купете, защото на сегашните момичета окото им е все в златото. Ето, погледнете — додаде той, показвайки стоката си от

всички страни, — вижте я първо на светло, а после светлината да минава през нея, по посока на косъма и обратно — все е първо качество, доставил съм я от Антверпен, струва четири долара; тоя капитан толкова я хареса, че ми хвърли жълтица и каза да не му връщам рестото и да вървя на м... си! Лекомислен сквернословец, но ми е жал за него.

Без да разпитва много-много за какво му е жал за житейската волност или за религиозните заблуди на капитан Кливланд, Мордонт обърна гръб на търговеца, скръсти ръце и се заразхожда из стаята, като си мърмореше:

— Не съм поканен... Чужд човек да бъде разпоредник на празненството! — думи, които той си повтаряше с такава разпаленост, че Брайс долови отчасти смисъла им.

— Колкото до поканата, мога почти смело да кажа, че ще ви покапят, мистър Мордонт.

— Значи споменаха името ми? зарадва се Мордонт.

— Не мога да ви гарантирам — отвърна Брайс Снейлсфут, — само че не извърщайте глава с такава кисела гримаса, като тюлен, когато напуща брега; защото, трябва да ви кажа, с ушите си чух, че там ще бъдат всички нашенски веселяци и е немислимо да пропуснат вас, отдавнашен добър приятел и най-добрия танцьор на такива веселби (дай боже да можете след време да се похвалите с нещо по-пристойно!), оттук до Ънст^[7] няма човек, способен да ви надиграе, щом засвири цигулката. Според мен можете да се смятате за поканен... тъй че не е зле да си купите жилетка, защото всички там ще бъдат издокарани от главата до петите — да бъде милостив господ към тях!

При това търговецът следеше с изцъклените си зелени очи всяко движение на младия Мордонт Мъртън, който крачеше назад-напред из стаята в дълбок размисъл, а Брайс изглежда тълкуваше съвсем погрешно това, мислейки като Клавдио^[8], че ако човек е угрижен, причината е, че сигурно няма пари. Ето защо Брайс, след като помълча, се обърна към него със следните думи:

— Не му берете грижата, мистър Мордонт. От капитана взех колкото се полага, ала с вас ще се разберем по приятелски — нали сте ми добър приятел и клиент, ще ви взема, както се казва, според кесията... а мога да почакам и до Мартинов ден^[9], даже до Петдесетница^[10]. Аз съм деликатен човек, мистър Мордонт — пази

боже да препирам някого, още повече приятел, който винаги ми е плащал в брой. Съгласен съм дори да Яъ дадете за дрехата пера, или кожи на морска видра, или някакви други кожи — никой по-добре от вас не знае как да си набави такава стока; нали аз, струва ми се, ви доставих най-доброкачествен барут. Не си спомням дали ви казах, че тон беше от сандъка на капитан Плънкет, дето загина преди шест години при Ско тъв Ънст с въоръжената бригантина „Мери“. Той също беше отличен птицеловец и за мой късмет сандъкът му бе изхвърлен на брега сухичък. Аз продавам от него само на добри стрелци. Та, както казах, ако имате такава стока, за да я заменим за жилетката, ще можем да се спазарим с вас, защото непременно ще бъдете желан в Бъра-Уестра срещу Ивановден, а не бива да изглеждате по-лошо от капитана... ще бъде неприлично.

— Във всеки случай ще отида там, все едно дали съм желан или не — отвърна Мордонт, като се спря изведнъж и измъкна жилетката от ръцете на търговеца, — и, както казвате, няма да се посрамя.

— По-внимателно, по-внимателно, мистър Мордонт — възкликна амбулантният търговец; — хващате я като че е топ груб уодмел... ще я направите на парцали... зер нежна ми е стоката... пък и не забравяйте, че струва четири долара... Да ви ги впиша ли в книгата?

— Не — побърза да отговори Мордонт и като извади кесията си, захвърли парите.

— Е, със здраве да носите тая дреха — каза весело търговецът, — а аз да вкарам парите ви в добра работа; и да ни пази господ от земна суета и земна лакомия; и да ви праща бели ленени ризи, които са за предпочитане пред всякакви там муселини, батисти и коприни, дето ги носят простосмъртните; а на мен да прати таланти, които струват повече от хубавите испански златни песети и холандски долари... и... но, боже господи, какво му става на тоя момък, та мачка такава безценна коприна като шепа сено?

В тоя момент влезе старата домоуправителка Суърта, на която Мордонт подхвърли покупката си с безразлична пренебрежителност, сякаш искаше час по-скоро да се отърве от нея; и като й заповяда да я прибере, грабна пушката си, която стоеше в ъгъла, взе ловните си принадлежности и без да забелязва опитите на Брайс да завърже разговор за „чудесната тюленова кожа, мека като чорт“, от която бяха направени ремъкът и калъфът на пушката му, излезе бързо от стаята.

Амбулантният търговец с обещаните си зелени алчни зъркели, търсеци непрекъснато келепир, известно време остана загледан подир клиента, който се бе отнесъл с такова неуважение към стоката му.

Суърта също гледаше малко учудено след младия си господар.

— Това момче не е на себе си — промърмори тя.

— Не е на себе си, а? — повтори търговецът. — И той ще откачи като баща си! Да се отнася така със стока, която му струваше четири долара!... Заваян като файфец^[11], както казват рибарите от източните краища.

— Четири долара за този зелен парцал! — възмути се Суърта, като чу неволно изтръгналите се от устата на търговеца думи. — Добре се е подредил! И си мисля: дали той е голям ахмак, или ти, Брайс Снейлсфут, си голяма лисица.

— Ама аз не казах, че му струва баш четири долара — поправи се Снейлсфут; — пък и дори да струва толкова, момчето си има свои пари и може да разполага с тях както си иска, зер не е вече малък. Санким и стоката си струва парите, и дори повече.

— Санким — повтори хладно Суърта — да видим какво мисли баща му по тоя въпрос.

— Не вярвам да сте толкова лоша, мисис Суърта — каза търговецът; — това ще бъде черна неблагодарност за хубавото шалче, което съм ви донесъл чак от Лъруик.

— А кой знае колко ще ме оскубеш за него — рече Суърта, — защото така завършват винаги добрите ти дела.

— Кажй ти колко ще ми дадеш; а може и да почакам, докато дойдеш да купуваш нещо за домакинството или за твоя господар, тогава ще го впишем в общата сметка.

— Право казваш, Брайс Снейлсфут, тъкмо си мислех, че скоро ще ни трябват покривки и кърпи за маса — кой ще ти вземе тук да преде и тъй нататък; като няма къщата стопанка, нищо не можем да направим.

— Ето това значи според мен да живееш по светото писание — каза амбулантният търговец. — „Вървете при ония, що купуват и продават.“ Много полезни думи!

— Просто е удоволствие да имаш работа с разумен човек, който умее от всичко да извлече полза — рече Суърта. — Сега, като гледам

по-внимателно жилетката на този глупчо, мисля, че наистина си заслужава четирите долара.

[1] Автолик — действащо лице от пиесата на Шекспир „Зимна приказка“, скитник и крадец, преоблечен като амбулантен търговец. Б. пр. ↑

[2] Франсис Дрейк (1545–1595) — английски мореплавател, извършвал набези срещу бреговете на Африка и Америка, ограбил и потопил много испански кораби, участвувал в унищожаването на испанския флот през 1588 г. Б. пр. ↑

[3] Хенри Морган (1635–1688) — вицегубернатар на Ямайка. В 1666 г. станал „адмирал“ на английските капери. Б. пр. ↑

[4] Бисмари и лиспунди — стари норвежки мерки за тегло, употребявани на Шетландските острови. Б. пр. ↑

[5] Галпот — малък бърз кораб. Б. пр. ↑

[6] Шлюп — едномачтов платноход. Б. пр. ↑

[7] Ънст — най-северният от Шотландските острови. Б. пр. ↑

[8] Клавдио — действащо лице в комедията на Шекспир „Много шум за нищо“. Авторът го споменава погрешно, тъй като цитираната мисъл принадлежи на друго действащо лице — дон Педро. Б. пр. ↑

[9] Мартинов ден — 11 ноември. Б. пр. ↑

[10] Петдесетница — черковен празник петдесет дни след Великден. Б. пр. ↑

[11] Файфец — жител на графството Файф в Източна Шотландия. Б. пр. ↑

ГЛАВА X

*Аз имах власт над стихииите и над годишните времена.
Слънцето, изпълнявайки волята ми, покорно минаваше от
тропик на тропик; по моя заповед облаците се изливаха в
порой.*

Семюел Джонсън — „Раселас“

Всяка тревога, която дойде неочаквано и събуди горчиви мисли, кара хората в напреднала възраст да изпаднат в мрачно и печално бездействие, а младите подтиква към пламенни и смели дела, подобно на ранен елен, който се опитва да притъпи болката от стрелата със светкавичен бяг. Когато Мордонт взе пушката си и изскочи от замъка Ярлсхоф, той се устреми бързо през пущинаци и мъртвило с единствената цел да избяга, ако е възможно, от душевната си болка. Гордостта му беше дълбоко накърнена от съобщението на амбулантния търговец, което потвърждаваше напълно подозренията, предизвикани от продължителното и обидно мълчание на приятелите му от Бъра-Уестра.

Ако орисницата бе обрекла Цезар, както казва поетът, да бъде на моравата борецът най-добър, победата на съперника му в такъв простолуден двубой би била за него толкова унижителна, колкото поражението от противник, който му оспорва господството над света. Така и Мордонт Мъртън, паднал в собствените си очи от висотата, която заемаше като пръв между младежта на острова, се чувствуваше оскърбен, огорчен и същевременно унижен. Двете хубави сестри, чиито усмивки всички се домогваха да получат, с които бе общувал в дух на такава близост и привързаност, към която със същата непринуденост и чистосърдечност несъзнателно се примесваше нежност, смътна, но подълбока от братска любов — и те като че ли го бяха забравили. Добре му беше известно, че според единодушното мнение на цял Дънроснес и дори на целия остров той имаше всички изгледи да стане избраник

на сърцето на която и да било от двете; а сега изведнъж, без ни най-малко да е виновен за това, значеше толкова малко за тях, че бе загубил дори привилегията да им бъде обикновен познат. Стариият юдалер, чийто сърдечен и пряк характер предполагаше по-голямо постоянство в приятелските чувства, май се бе оказал неверен като дъщерите си и горкият Мордонт бе загубил едновременно и усмивките на две хубавици, и благосклонността на една влиятелна личност. Затова той ускори крачка, за да избяга, ако е възможно, от тези тревожни мисли.

Без да знае точно къде отива, Мордонт крачеше бързо из местност, в която нито плетища, нито стени, нито каквито и да било огради не препречват пътя на пешеходеца, докато най-после стигна едно усамотено място, където между стръмни възвишения, обрасли с пирен, спускащи се рязко до самия край на водата, се е сгушило едно от ония малки сладководни езера, каквито често се срещат на Шетландските острови; от тях водят началото си поточета и речици, които напояват страната и карат малките воденички, мелеци зърното на местното население.

Беше топъл летен ден; сребрилата омара, пронизваща въздуха, както става често в Шетландия, смекчаваше и позамъгляваше слънчевите лъчи и отслабваше резкия контраст между светлина и сянка, намятайки дори на яркото пладне полупрозрачното було на вечерния здрач. Малкото езеро, което нямаше и три четвърти миля обиколка, лежеше безметежно спокойно; повърхността му се набръчкваше само когато някоя от многобройните водни птици, плъзгащи се леко по нея, се гмурнеше за миг във водата. Дълбочината придаваше на водата оня лазурен синкавозеленикав оттенък, благодарение на който езерото носеше името Грийн Лох^[1]; сега то се простираше като такова гладко огледало между околните мрачни възвишения, отразяващи се в дълбините му, че трудно можеше да се разграничи водата от сушата; нещо повече, поради непрозрачността на въздуха вследствие на леката мъгла човек, незапознат с тукашните места, дори не би разбрал, че пред него има водно пространство. Трудно бихме могли да си представим по-пустинна гледка, всички подробности на която изпъкваха рязко поради ведрия, спокоен въздух, безметежната сивота на небето и тихото, безбурно време. Даже водните птици, които гъмжаха на това място, се въздържаха да летят и да крещат както обикновено, а плаваха безшумно по спокойната вода.

Без някаква определена цел, без някакво определено намерение, почти без да съзнава какво прави, Мордонт вдигна ловната си пушка и стреля над езерото. Едрите сачми набръчкаха част от повърхността му като градушка, гърмежът отекна във възвишенията и ехото го повтори няколко пъти; водните птици хвъркнаха и закръжиха в безредие, откликвайки на ехото с хиляди най-различни гласове — от гърлестите стонове на морската или черногърба чайка до плачливия писък на арктическата рибарка и трипръстата чайка.

Известно време Мордонт гледа това гъмжило с неприязън, каквато сега беше склонен да изпитва към цялата природа, към всички нейни творения — и живи, и неодушевени, макар и съвсем чужди на душевните му страдания.

— Добре, добре — говореше си той, — кръжете, гмуркайте се, кряскайте и вдигайте врява колкото си щете, само защото сте видели невидан досега предмет и чули необикновен звук. Такива като вас ги има много по широкия свят. Но вие поне ще разберете — додаде той, зареждайки наново пушката си, — че необикновените предмети и необикновените звуци, пък и необичайните запознанства понякога крият известна опасност... Ала защо да изливам яда си върху тези безобидни чайки? — добави той след кратко мълчание. — Те нямат нищо общо с приятелите, които са ме забравили... Аз ги обичах толкова... а толкова скоро ме изоставиха заради първия странник, случайно изхвърлен на брега!

Докато стоеше облегнат на пушката си и понесен от потока на тези неприятни мисли, размишленията му бяха неочаквано прекъснати от някого, който го докосна за рамото. Той се огледа и видя Норна от Фитфул Хед, загърната в тъмната си широка пелерина. Тя го бе видяла от билото на хълма и слязла до езерото по една малка падинка, която я закриваше до момента, когато стигна с безшумна стъпка толкова близо до него, че докосването ѝ го накара да се обърне.

Мордонт Мъртън по природа не беше нито страхлив, нито лековерен, а необикновената му начетеност го бе предпазила до известна степен от зловредното влияние на суеверието; но тъй като живееше на Шетландските острови в края на седемнайсети век, би било истинско чудо, ако споделяше миروгледа, който възникна в Шотландия най-малко две поколения по-късно. Дълбоко в душата си той се съмняваше във всемогъществото на свръхестествените

способности на Норна, дори в самото им съществуване, а в страна, където всички ги признаваха, това неверие беше смела стъпка напред, макар че все още не отиваше по-далеч от съмнението. Не ще и дума, Норна беше необикновена жена, надарена с енергия, която я издигаше над всички други, а в постъпките си се ръководеше от свои особени подбуди, явно независещи от обикновени житейски страсти. Обзет от тези мисли, с които се беше пропил още от юношески години, Мордонт гледаше с известна тревога тази загадъчна жена, озовала се неочаквано така близо и устремила в него ония тъжни и студени очи, с които злокобните девици, наричани в норвежката митология валкирии^[2], или „избирайки на обречените на смърт“, гледали младите юнаци, определени да участвуват ведно с тях в пиршеството на Один.

Действително да срещнеш ненадейно Норна на четири очи, на усамотено място, далеч от човешки поглед, се смяташе за лоша поличба; а в такива случаи обикновено се вярваше, че тя е вещателка на злото и самата среща с нея е лошо предзнаменование. Малцина от островитяните, макар и свикнали да я виждат от време на време между хората, не биха потреперали, ако я срещнат по пустите брегове на Грийн Лох.

— Аз никога не съм ти причинявала зло, Мордонт Мъртън — заговори тя, доловила може би в погледа на младежа следа от това суеверно чувство. — Никога не си виждал и няма да видиш нещо лошо от мене.

— А и мен не ме е страх — отвърна Мордонт, мъчейки се да пропъди лошото предчувствие, което му се струваше недостойно за мъж. — Защо да ме е страх, майко? Ти винаги си се отнасяла дружелюбно с мен.

— Ти не си тукашен, Мордонт, и все пак никому от тия, в чиито вени тече шетландска кръв, даже никому от благородните потомци на древните оркнейски ярлове, които седят около огнището на Магнус Тройл, не желая така доброто, както на теб, любезни и храбри момко. Когато закачих на шията ти тази вълшебна верижка, изкована, както знаят всички на нашите острови, не от простосмъртен майстор, а от драу^[3] в скривалищата им в пещерите, ти беше едва на петнайсет години; ала кракът ти е стъпвал вече на Момина скала при Нортмейвън, на която дотогава бе стъпвал само ципестият крак на морската чайка, а лодката ти е прониквала в най-дълбоката от

бринастърските пещери, където по-рано само гренландските тюлени^[4] дремеха в непрогледния мрак. Затова ти подарих този свещен амулет; и добре знаеш, че от тоя ден нататък всички на нашите острови те имат като син или като брат, стоящ по дарба над другите младежи и закрилян от същества, чиято сила се проявява в оня час, когато нощта среща деня.

— Уви, майко! — възкликна Мордонт. — Твоят мил подарък може действително да ми е спечелил благосклонността на другите, но не беше в състояние да ми я запази, или пък аз не съумях да я запазя... Но има ли значение това? Ще свикна да карам без другите, както те могат да карат без мен. Баща ми казва, че скоро ще напусна тези острови, затова, майко Норна, ще ти върна вълшебния дар — нека той донесе на друг по-трайно щастие, отколкото на мен.

— Не презирай даровете на безименното племе — каза Норна, като се намръщи; после сменяйки изведнъж недоволния тон с тон на мрачна тържественост, продължи: — Не ги презирай, о, Мордонт, но и не се мъчи да им угодничиш! Седни на оня сив камък... ти си мой осиновен син и аз ще отхвърля, доколкото ми е възможно, всички ония неща, които ме делят от простосмъртните, и ще говоря с теб като майка с дете.

В треперещия ѝ глас се долавяше мъка, която ведно с тържествения тон и внушителната осанка може би целеше да възбуди съчувствие и да привлече внимание. Мордонт седна на посочения му камък — отломък, който, откъснат от канарата при някоя зимна буря, сега лежеше редом с други, пръснати в подножието, до самия край на водата. Норна също седна на един камък, на около три стъпки от първия, намести наметалото си така, че едва се виждаха очите, челото и кичур побеляла коса, засенчени от тъмната вълнена качулка; след това продължи с тон, в който въображаемата важност и тежест, тъй често характерни за лудостта, явно се бореха с дълбокото въздействие на някаква необикновена и скрита душевна болка.

— Аз не съм била винаги такава, каквато съм сега — заговори тя. — Не съм била винаги мъдра, всемогъща, властна жена, пред която младите се стъписват смутени, а старите свалят шапка от побелелите си глави. Имаше време, когато появяването ми не пресичаше веселието, когато съчувствувах на човешките страсти и делях човешките радости и скърби. То беше време на безсилие... време на

безумие... време на безгрижен и празен смях... време на безпричинни и безсмислени сълзи; и все пак, въпреки безумствата и скърбите, и слабостите на това време, какво не бих дала Норна от Фитфул Хед, за да стане отново невинното и щастливо момиче, каквото беше на млади години! Слушай ме, Мордонт, слушай търпеливо; защото ще чуеш жалби, които никога не са звучали в уши на простосмъртен и никога вече няма да прозвучат в уши на простосмъртен. Ще бъда такава, каквато трябва да бъда — продължи тя, като се изправи и протегна слабата си и съсухрена ръка, — господарка и закрилница на тези диви и забравени острови; ще бъда тая, чиито нозе вълната намокря само по нейна повеля, дори когато никой друг не може да обуздае яростта ѝ; тая, чиято одежда вихърът не смее да докосне даже когато събаря покривите на къщите. Бъди ми свидетел, Мордонт Мъртън — ти, който чу думите ми в Харфра, който видя как те укротиха бурята, — обещавай да ми бъдеш свидетел!

Да ѝ възрази в този момент на върховен екстаз би било жестоко и безполезно, дори ако Мордонт беше напълно убеден, че пред него стои луда, а не жена със свръхестествена сила.

— Чух те да пееш — отвърна той — и видях как бурята отслабна.

— Отслабна ли? — възкликна Норна и тупна ядно земята с черната си дъбова тояга. — Ти казваш само половината истина: тя утихна веднага... усмири се по-бързо от дете в ръцете на бавачка... Но стига, ти познаваш силата ми... ала не знаеш... никой смъртен не знае и никога няма да узнае с каква цена я придобих аз. Не, Мордонт, никога, дори за безграничната власт, с която са се гордели древните норвежци, когато пряпорците им се развявали победоносно от Берген до Палестина — никога, за никакви богатства на света не разменяй душевното си спокойствие за величие като величието на Норна. — Тя седна отново на камъка, закри лицето си с наметалото, оброни глава на дланите си и по конвулсивното движение на гърдите ѝ личеше, че плаче горчиво.

— Мила Норна — подзе Мордонт, но се спря, чудейки се какво да каже, за да утеша тази нещастна жена, — мила Норна — продължи той, — ако нещо измъчва душата ти, не е ли по-добре да отидеш при добрия свещеник в Дънроснес? Разправят, че от години не си се събирала с християни... а това не е нито хубаво, нито прилично. Ти си

известна като лечителка на телесни болки; ала когато е болна душата, трябва да се отнасяме до лечителя на душите.

Норна, която досега седеше с наведена глава, се понадигна бавно от мястото си, но после се изправи рязко, отметна мантията си, протегна ръка и със запенена уста, святкащи очи и глас, приличен на писък, се провикна:

— Ти ли ми казваш това... ти ли ме съветваш да отида при свещеник! Нима искаш добрият човечец да умре от ужас? Аз между християни! Нима искаш покривът да се срути върху Невинните богомолци и кръвта им да се смеси с молитвите им? Аз... аз да се обърна към всемилостивия изцелител! Нима искаш сатаната да поиска жертвата си открито пред бога и людете?

Крайното вълнение на злочестата вещателка естествено наведе Мордонт на мисълта, широко разпространена и общоприета в тази суеверна страна тогава.

— Нещастнице — произнесе той, — ако наистина си се съюзила със силите на злото, защо не искаш още отсега да се покаеш? Но прави каквото щеш, аз не мога, не смея като християнин да оставам повече с теб; и вземи си обратно подаръка — добави той, подавайки верижката. — От него нищо добро не може да се очаква, ако вече не е причинил зло.

— Успири се и ме изслушай, глупаво момче — рече Норна спокойно, сякаш тревогата и ужасът, които бе доловила в лицето на Мордонт, я бяха накарали да се опомни. — Изслушай ме, моля те. Аз не съм от тия, които са се съюзили с врага на човешкия род и дължат нему изкуството и силата си. И макар че съм предразположила неземните сили към себе си чрез саможертва, която човешки език не би посмял да назове, все пак бог е свидетел, че вината ми за това жертвоприношение не е по-голяма от вината на слепец, паднал в пропаст, която не е могъл нито да види, нито да избегне. О, не ме напущай... не бягай от мен... в този час на слабост! Остани с мен, докато мине изкушението, иначе ще се хвърля в това езеро и ще се избавя едновременно и от силата, и от злочестината си!

Мордонт, който винаги се бе отнасял към тази странна жена с нещо като преклонение, дължащо се несъмнено на добротата и вниманието, които тя бе проявявала към него още отначало, седна смирено на мястото си и се приготви да я слуша по-нататък, с надежда

постепенно тя да превъзмогне силното си вълнение. Не мина много и наистина, както очакваше събеседникът ѝ, Норна като че ли се овладя и продължи с обичайния си твърд и властен тон:

— Не за себе си исках да ти говоря, Мордонт, когато те видях от върха на оная сива скала и се спуснах по пътеката да те посрещна. За зло или за добро, съдбата ми е определена безвъзвратно. За себе си вече не мисля; ала към тези, които обича, Норна от Фитфул Хед все още питае чувствата, които я свързват с човешкия род. Слушай какво ще ти кажа. Представи си орел, най-благородната птица, която си свива гнездо на тия шеметни скали, и в гнездото на този орел се е вмъкнала пепелянка — ще му помогнеш ли да смаже влечугото, за да спасиш благородното потомство на господаря на северното небе?

— Говори по-ясно, Норна — каза Мордонт, — ако искаш да те разбере и да ти отговоря. Аз не умея да отгатвам гатанка.

— Тогава ще ти го кажа просто и ясно: ти познаваш добре семейството, което живее в Бъра-Уестра — прекрасните дъщери на благородния стар юдалер Магнус Тройл, Мина и Бренда, нали? Познаваш ги и ги обичаш?

— Познавах ги, майко — отговори Мордонт, — и ги обичах... ти най-добре знаеш това.

— Да ги опознаеш веднъж — произнесе Норна натъртено, — значи да ги опознаеш за цял живот. Да ги обикнеш веднъж, значи да ги обикнеш за вечни времена.

— Да ги обикнеш веднъж, значи винаги да им желаяш доброто — отвърна младежът; — но нищо повече. Ще бъда откровен с теб, Норна: членовете на семейството в Бъра-Уестра напоследък не ми обръщат никакво внимание. Ала кажи ми как да им угодя и ще ти докажа колко прекрасно помня предишната доброта и колко малко ме наскърбява сегашната хладина.

— Добре го каза и аз ще проверя искреността на думите ти (рече Норна. — Магнус Тройл е приютил в пазвата си змия... прекрасните му дъщери са изложени на козните на един злодей.

— Навярно имаш пред вид чужденеца Кливланд? — попита Мордонт.

— Да, чужденеца, както се нарича самият той — отвърна Норна, — същия, когото намерихме изхвърлен на брега в подножието на Съмбъра Хед като непотребна шепа водорасли. Нещо отвътре ми

подказваше да го оставим да си лежи там, докато вълните го отнесат така, както са го довели. Сега се разкайвам, че не се вслушах в това, което ми подказваше разумът.

— А аз — каза Мордонт — никак не се разкайвам, че изпълних християнския си дълг. И имам ли право да постъпя другояче? Щом Мина, Бренда, Магнус и останалите харесват този чужденец повече от мен, нямам основание да се обиждам; та нали ще ми се смеят, ако река да се меря с него.

— Прав си и вярвам, че ще заслужат безкористното ти приятелство.

— Но не мога да разбера — подзе отново Мордонт — с какво според вас бих могъл да им бъда полезен. Току-що научих от Брайс амбулантния търговец, че този капитан Кливланд се чувства вече съвсем близък с дамите в Бъра-Уестра и със самия юдалер. Не искам да се натрапвам там, където не съм желан, нито да сравнявам домораслите си качества с достойнствата на капитан Кливланд. Той може да им разказва за битки, докато аз мога да говоря само за птичи гнезда... може да разправя как е убивал французи, а аз — само как съм убивал тюлени... той ходи наконтен и с горделиво вдигната глава, а аз съм с грубо облекло и просто възпитание. Галантни кавалери като него могат лесно да хванат в примка сърцата на заобикалящите ги, както птицеловецът хваща кайрата с пръчка и капан.

— Ти си несправедлив към себе си — възрази Норна, — несправедлив към себе си, а още по-несправедлив към Мина и Бренда. И не вярвай на приказките на Брайс — и той като хищната косатка е готов да кривне от пътя си и да се гмурне за най-нищожната мръвка, подхвърлена му от рибаря. Във всеки случай, ако действително Магнус Тройл вече не те уважава както по-рано, знай, че този лицемер има пръст в това. Ала нека си плете кошницата, аз няма да го изпускам от око.

— Но защо, майко — попита Мордонт, — не кажеш на Магнус същото, което каза на мен?

— Защото — отговори Норна, — който в самомнителността си се смята за много умен, трябва да получи горчив урок от собствения си опит. Още вчера говорих с Магнус, и какво ми отговори? „Мила Норна, ти старееш.“ И го казва човек, с когото ме овързват толкова много и толкова тесни връзки... Магнус Тройл, потомък на древни

норвежки ярлове, да ми казва това! И то за да се хареса на тоя, когото морето изхвърли като куп ненужни водорасли! Но щом презира съветите на старите, нека го вразумят младите; и да бъде благодарен, че не го оставяме да пати сам от собственото си безумие. Затуй върви както винаги в Бъра-Уестра за празника на свети Йоан Кръстител.

— Но нямам покана — каза Мордонт, — не съм нужен, не съм желан, забравен съм... може дори да не ме познаят, ако отида там; ала да ти призная истината, майко, мислех да отида.

— Правилна ти е мисълта и се вслушай в нея — отвърна Норна; — щом търсим приятелите си, когато са болни телом, защо да не ги потърсим, когато са болни духом, подпухнали от охолство? Непременно върви... пък може да се срещнем там. А дотогава пътищата ни са разделени. На добър час и не говори никому за тази среща.

Те се разделиха. Мордонт остана до езерото, следейки с очи Норна, докато високата ѝ мрачна фигура изчезна между завоите на падината, по която се спущаше. Мордонт се върна в бащината си къща, решен да се вслуша в съвета, който така щастливо съвпаднаше със собствените му желания.

[1] Грийн Лох значи Зелено езеро. Б. пр. ↑

[2] Валкирии — в скандинавската митология войнствени девици, дъщери на Один, които се носят над бойното поле и предричат победа или смърт на сражаващите се воители. Те отнасят загиналите герои във Валхала (жилището на мъртвите). Б. пр. ↑

[3] Драу, или трау, произхождащи от норвежките дуергари и донякъде сродни на гномите, живеят като тях във вътрешността на зелените хълмове и пещерите и проявяват силата си най-вече в полунощ. Те умеят майсторски да правят всякакви неща от желязо, а също и от скъпоценни метали и са понякога благосклонни към простосмъртните, но в повечето случаи своенравни и зловни. Вярата в тяхното съществуване е все още широко разпространена сред простолюдието на Шетландските острови. На съседните Фарерски острови ги наричат фодънскенланди, или подземни хора; а Лъкас Джейкъбсън Дийбз, добре запознат с тяхната природа, твърди, че населяват места, осквернени от пролята кръв или от някакви греховни

дела. Те си имат нещо като върховно управление, по всичко изглежда — монархическо. Б. а. ↑

[4] Най-големите тюлени, които търсят убежище в най-усамотените места. Б. а. ↑

ГЛАВА ХІ

*...Привичките ви стари,
обичаи и нрави ще сменя.
И ядене, и пиене, и слово,
походка, мисъл, поглед ще са други
дори местата ви на брачното ви ложе:
жената — в края, мъжът — до стената;
ще преобърна всичко и ще променя
и ще го нарека реформа аз!
„Не се погаждаме“*

Денят на празника приближаваше, а все още не идеше покана за оня гост, без когото доскоро не минаваше веселба на острова; от друга страна, до ушите му стигаше мълга за радушния прием, който старият юдалер от Бъра-Уестра оказва на капитан Кливланд. Суърта и рансларът клатеха глави, като слушаха за тези промени, и с намеци и заобикалки напомняха на Мордонт, че сам е виновен за изпадането си в немилост, щом така неблагоприятно е помогнал в спасяването на чужденеца, когато той е лежал под скалата Съмбъра Хед и всеки миг вълните можели да го отнесат обратно.

— Най-добре е човек да не се бърка в работата на солената вода — казваше Суърта; — изпречиш ли й се, ще си имаш беля.

— Право казваш — обади се рансларът, — умните хора оставят на вълните и на въжето каквото им се е паднало — никога не е излизало нещо хубаво от полуудавен или полуобесен. Кой застреля Уил Патерсън край Нос! Май холандецът, когото спаси от удавяне. Може да е християнски да хвърлиш на давец се дъска или въже, но според мене стой по-далеч от него, ако искаш да си караш кефа и да не те вкара в беля.

— Умен човек си, рансларе, и честен — въздъхна Суърта, — знаеш как и кога да помогнеш на ближния си не по-зле от всеки друг, който умее да хвърля мрежа.

— Така си е — отвърна рансларът, — много съм живял аз и съм чувал какво си разправят старите хора за тая работа; и в цяла Шетландия няма да се намери човек, който като мен да се притече по християнски да помогне някому на твърда земя, ала викне ли „помощ“ от солена вода, вече е друго.

— И представи си, този човек, Кливланд, взел да мъти водата на мистър Мордонт — рече Суърта, — а миналата Троица нашето момче беше за Магнус Тройл гордостта на острова, пък Магнус, ако остане все тъй честен и доблестен, ще бъде почитан като най-умния и най-богатия в цяла Шетландия!

— Това няма да му помогне — отсъди рансларът с много дълбокомъдрен вид. Работата е там, Суърта, че и най-умният от нас (трябва смирено да призная, че не се смятам за такъв) не е по-умен от една чайка и ще прокопса от неблагоприятното си колкото мен, ако прекрача Съмбъра Хед. Веднъж-дваж в живота и аз съм бивал на този хал. Но скоро ще видим каква беля ще излезе от всичко туй, защото добро не може да се очаква.

А Суърта добави със същия дълбокомъдрено-пророчески тон:

— Да, да, много право казваш, добро не може в никой случай да се очаква.

Тези мрачни предсказания, повтаряни от време на време, лека-полека подеждуваха на Мордонт. Естествено той не мислеше, че неприятното положение, в което се намираше, е било неизбежна и съдбоносна последица от благородната му постъпка — спасяването на давящ се човек; и все пак чувствуваше като че го оплита някаква магия, естеството и обхватът на която му оставаха неясни; с една дума, че някаква сила, явно враждебна и неподдаваща се на волята му, направлява неговата съдба. Заинтригуван и същевременно силно разтревожен, все пак той беше решен на всяка цена да се яви на предстоящото празненство, твърдо убеден, че непременно ще се случи нещо необикновено, което ще определи бъдещите му планове и по-нататъшния му живот.

Тъй като в това време здравословното състояние на стария Мъртън беше добро, налагаше се синът да му разкрие намерението си

да отиде в Бъра-Уестра. А когато стори това, баща му пожела да узнае каква особена причина го кара да ходи там тъкмо сега.

— Сега е време на веселби — отговори младежът — и всички се събират на тях.

— И ти сигурно изгаряш от нетърпение да прибавиш към тях още един глупак. Е, върви... но внимавай, когато крачиш по избрания от теб път — той може да се окаже по-опасен дори от стръмните скали на Фула.

— Ако смея да запитам, сър, от какво искате да ме предпазите? — каза на свой ред Мордонт, нарушавайки сдържаността, която обикновено се съблюдаваше в отношенията между него и чудатия му баща.

— Магнус Тройл — подзе старият Мъртън — има две дъщери, а ти си на възраст, когато мъжете гледат на такива капризни същества с пристрастни очи, за да проклинат след това деня, когато са видели за пръв път небето! Предупреждавам те, пази се от тях, защото както смъртта и грехът са дошли на тоя свят от жената, така и нежните им слова и още по-нежните им погледи неминуемо ще донесат пълно разорение и гибел на всеки, който им повярва.

Наистина понякога Мордонт бе забелязвал у баща си подчертана неприязън към женския пол, но никога досега не бе го чувал да я изразява така открито и остро. Той отговори, че за него дъщерите на Магнус Тройл са като всички други жени на островите.

— За мен дори те имат още по-малко значение — додаде Мордонт, — защото скъсаха дружбата помежду ни, без да ми кажат причината за това.

— А ти отиваш да си я възвърнеш отново? — попита баща му. — Глупава пеперуда, която веднъж е избягнала пламъка на свещта, без да опърли крилата си! Не ти ли стига мракът на тези пущинаци, където нищо не те заплашва, та бързаш да хвъркнеш пак към пламъка, който на края неминуемо ще те изгори? Но защо да хвърлям думите си на вятъра и да те отклонявам от неизбежната ти участ? Върви, където съдбата те зове.

На другия ден, сиреч срещу големия празник, Мордонт тръгна за Бъра-Уестра, като по пътя размишляваше ту върху заръките на Норна, ту върху зловещите думи на баща си, ту върху лошите прокоби на

Суърта и ранслара на Ярлсхоф, и всички тези мрачни предсказания му навяваха тъжни, подтискащи мисли.

„Това ми предвещава хладен прием в Бъра-Уестра — рече си той, — но затова и моят престой ще бъде по-кратък. Искам само да разбера дали този пришълец-моряк е успял да ги подмами, или всичко това се дължи чисто и просто на непостоянния характер и на склонността им да сменят компанията си. Ако е вярно първото, аз ще покажа на какво съм способен и нека капитан Кливланд се пази; ако ли пък е второто, тогава сбогом на Бъра-Уестра и на всичките ѝ обитатели.“

Докато обмисляше последната възможност, наранената гордост и избликът на нежност към тия, с които може би щеше да се раздели завинаги, го накараха да се просълзи, но той побърза да обърше сълзите и като ускори крачка, продължи нататък.

Сега времето беше ясно и тихо, затова Мордонт се движеше с лекота, контрастираща рязко с трудностите, които бе срещнал преди по същия път; ала в главата му нахлуваха съвсем не толкова приятни мисли.

„Тогава подложих гърдите си на вятъра — говореше си той, — но сърцето ми беше спокойно и щастливо. Защо не съм сега така безгрижен, дори и ако трябва да се боря за това с най-свирепата буря, бушувала някога над тези пусти хълмове!“

С такива мисли към обед той пристигна в Харфра, където, ако си спомня читателят, живееше изобретателният мистър Йелоули. Сега нашият пътник се бе погрижил да не зависи никак от този дом, прочут по целия остров със скъперничеството и негостоприемството си, затова си носеше малка торбичка с провизии, достатъчни и за по-дълъг път. Обаче от учтивост или по-скоро от желание да се отърси от неспокойните си мисли, Мордонт все пак не пропусна да се отбие в къщата, където завари пълна бъркотия. Самият Триптолемус, обут във високи до над колената ботуши, трополеше нагоре-надолу по стълбите и подвикваше нещо на сестра си и слугинята Тронда, а те му отговаряха с още по-пронизителни и неразбрани крясъци. Най-после се появи и мис Бейби, пременила почтената си особа в така наричания на времето „Йосиф“ — дълга и широка Пелерина за езда, която някога е била зелена, а сега от лекета и кръпки бе заприличала на разноцветната одежда на патриарха, чието име носеше. Премяната ѝ завършваше с висока островърха шапка, купена много отдавна, когато

суетността бе надделяла над скъперничеството, и украсена с перо, което бе изтраяло на толкова вятър и дъжд, като че ли е стояло на крилото на чайка; освен това в ръката си държеше старомоден камшик, обкован със сребро. Това облекло, както и решителният вид и пъргавата походка на мис Барбара Йелоули ясно показваха, че тя се е приготвила за път и, както се казва, пет пари не дава какво ще си помислят за това нейно намерение.

Тя първа забеляза, че Мордонт е дошъл, и го посрещна някак със смесени чувства.

— О, боже мой! — възкликна тя. — Та това е веселият момък с онова нещо на шията, който излапа гъската ни, без да му мигне окото, като че ли е морска чучулига! — Възхищението от златната верижка, която предишния път ѝ бе направила толкова дълбоко впечатление, се долавяше в първата част на словото ѝ, и споменът за преждевременната кончина на пушената гъска — във втората. — Обзалагам се — додаде тя веднага, — че пътят ни е един и същ.

— Аз отивам в Бъра-Уестра — мис Йелоули отвърна Мордонт. — О, много ни е приятно, че ще си правим компания — продължи тя. — Още е рано за обед, но ако искате ечемичена питка и глътка бленд... макар че е вредно да се пътува с пълен стомах, пък и ще ви убие апетита за гощавката, която ни очаква днес; а там сигурно ще има какви ли не хубави неща.

Мордонт извади провизиите си и като обясни, че не иска този път да им бъде в тежест, ги покани да делят с него това, което можеше да им предложи. Горкият Триптолемус, който рядко виждаше и половината от лакомствата, които гостът му имаше за обед, се нахвърли върху богатото ядене, както Санчо върху „паяната“ от тенджерата на Камачо^[1], и дори самата лейди не можа да устои на изкушението, макар да му се поддаде по-сдържано и дори с известно стеснение.

— Угасихме огъня — обясни тя, — защото ми е жал да хабя дървата в такава студена страна, пък и не ми се готвеше, понеже скоро ни предстоеше път. Но трябва да кажа, че „похапката“ на младия джентълмен никак не изглежда лоша, а освен туй съм любопитна да разбера по същия начин ли пушат тук говеждото, както в Северна Шотландия.

След всички тези заплетени аргументи мис Бейби се залови с голям апетит да опитва лакомствата, предложени ѝ така изневиделица.

Когато свърши тази импровизирана гощавка, икономът заяви, че е време да тръгват; чак сега Мордонт разбра, че любезността, с която го посрещна мис Бейби, не е била съвсем безкористна: нито тя, нито ученият Триптолемус не бяха твърде склонни да се впуснат из дивите пущинаци на Шетландия без помощта на водач и макар че можеха да се възползват от услугите на някой от ратаите си, все пак пестеливият агроном забеляза, че това би значило да загуби най-малко един работен ден, а сестра му засили още повече опасенията му, като вметна:

— Един работен ден? По-добре кажи двайсет! Защото подушат ли носовете им варено зеле и чуят ли ушите им скрибуцане на цигулка, иди след това, че ги събери, ако можеш!

Пристигането на Мордонт точно когато им трябваше, да не говорим за хубавото ядене, което бе донесъл, сега го правеха толкова желан гост, доколкото това би било възможно в семейство, което обикновено се ужасяваше от мисълта, че изобщо гост може да прекрачи прага му; при това мистър Йелоули никак не беше равнодушен към приятната възможност да разкаже подробно на младия си спътник за своите новаторски планове и да се наслади на нещо, което съдбата рядко му пращаше — компанията на търпелив и внимателен слушател.

Тъй като икономът и сестра му възнамеряваха да пътуват на кон, трябваше да намерят такъв и на своя водач и спътник; а това не беше трудно, защото из просторната степ, която служи за пасище на добитъка от всички околни села, скитат волно безброй космати, набити, късокраки понита. Тук пасат пъстра смесица от шотландски понита, гъски, свине, кози, овце и дребни шетландски крави, често на такива многобройни стада, че едва могат да се изхранят от оскъдната растителност. Разбира се, всяко от тези животни е нечия собственост и на всяко е обгорена или татуирана дамгата на стопанина му; но ако на някой пътник му потрябва пони, той най-безцеремонно хваща първото, което му попадне, слага му оглавник и след като го поязди, колкото му е необходимо, пуска животното само да си намери пътя към къщи — работа, в която понитата проявяват голяма съобразителност.

Макар че това общо ползуване на личната собственост беше едно от чудовищните беззакония, които икономът си бе поставил за цел

своевременно да премахне, все пак като умен човек той не се свенеше в същото време да се възползува от тази общоразпространена практика и снизходително признаваше, че е особено удобна за хора като него — без свои понита, с които да си услужат съседите им за отплата. Ето защо докараха от хълма три шетландски понита — дребни космати животни, които приличаха по-скоро на мечки, отколкото на потомци на конското племе, но достатъчно силни и тялом, и дугом, за да търпят умора и всякакви теглила, като всички живи същества на земята.

Две от тези кончета бяха вече подготвени и напълно екипирани за път. Едното, определено да носи прекрасната особа на мис Бейби, се кипреше с огромно дамско седло и на доста почтена възраст — грамада от възглавнички и подложки, от двете страни на която висеше чул от старинна тъкан, имитация на гоблен; предназначен първоначално за кон с нормален ръст, той покриваше миниатюрното пони, на което беше наметнат сега, от ушите до опашката и от плешките до глезените, оставяйки да се вижда само главата, която се зъбеше свирепо изпод всички тия дипли, като хералдичен лъв, надзъртащ иззад храсталак. Мордонт повдигна галантно прелестната мис Йелоули и с не особени усилия я разположи на върха на това хълмоподобно седло. Може би, чувствувайки се така любезно обслужвана от кавалер и изпитвайки отдавна непознатото усещане, че е облечена в най-хубавата си премяна, мис Бейби се отдаде на някои непривични размишления, които за миг освежиха обичайните мисли за пестеливост, представляващи ежедневната ѝ всепоглъщаща грижа. Тя погледна избелелия си „йосиф“ и дългия чул, увиснал от седлото, и с усмивка подхвърли на Мордонт, че „пътуването е приятна работа при хубаво време и забавна компания“, ако, додаде тя, поглеждайки едно място, където бродерията се беше протрила и поокъсала, „амуницията не се износваше толкова бързо“.

В това време брат ѝ яхна смело своето конче и тъй като въпреки ясното време реши да наметне върху другото си облекло и една дълга червена пелерина, понито му се загуби още повече в гънки от кончето на сестра му. Нещо повече, то се случи добиче с много буен и опърничав нрав: под тежестта на Триптолемус заподскача и се заизвива с живост, която въпреки йоркширското потекло на ездача го караше да се чувствува доста неудобно на седлото; а тъй като самото пони се забелязваше само при внимателно вглеждане, от близко

разстояние тези подскоци приличаха на доброволни движения на загърнатия с пелерина ездач, извършвани без помощта на каквито и да било други крака, освен дадените му от природата, и контрастът между сериозното и дори страдалческо изражение на Триптолемус и енергичните скокове, с които се движеше през степта, би разсмял всеки, който го видеше в това положение.

Мордонт придружаваше тази славна двойка на първото попаднало им пони, което според простите обичаи на времето и на страната бяха успели да набавят за него и което нямаше други принадлежности за езда освен оглавника; а мистър Йелоули, много доволен, че можа толкова лесно да снабди водача си с кон, в душата си реши, че тази варварска традиция, по силата на която пътниците можеха да си вземат коне без разрешението на притежателя, не бива да се премахва в Шетландия, докато не се сдобие сам със собствено стадо понита и не започне да изпитва на свой гръб този обичай.

По отношение на други местни порядки и непорядки обаче Триптолемус не беше толкова толерантен. Той завърза дълъг и отегчителен разговор с Мордонт, или по-право му изнесе цяла лекция за промените, които ще донесе идването му на тези острови. Неопитен в съвременното изкуство, с помощта на което едно имение може да се усъвършенствува до такава степен, че изобщо да се изплъзне от ръцете на своя собственик, все пак Триптолемус притежаваше енергията, ако не и знанията на цяло агрономическо дружество, и никой от последователите му не го надминаваше по благонравието му презрение към необходимостта да се балансират приходите и разходите и по възвишен порив да преобрази коренно лицето на земята; славата, която ще му донесе успехът в това поприще, като всяка добродетел, ще бъде награда за него.

Всяка педя от дивата и планинска местност, през която го водеше Мордонт, подсказваше на пламенното въображение на агронома някаква възможност за подобрене и промяна. Ще прокара път през тази почти непроходима клисура, по която сега можеха да се движат безопасно само четирикраките същества, на които яздеха. Ще замени с по-хубави къщи тези скио, или колиби, построени само от камъни без спойка, където обитателите пушеха или консервираха рибата си — ще варят хубаво пиво вместо бленд, ще садят гори там, където никога дърво не е расло, и ще търсят подземни богатства в страна, където

датският шилинг се смяташе за монета с много голяма стойност. Почтеният агроном, твърдо решен да извърши всички тези и много други промени, говореше с пълна увереност в подкрепата и помощта, които очакваше от по-висшите съсловия и особено от Магнус Тройл.

— Само след няколко часа — казваше той — ще изложа пред този клетник някои от идеите си и ще видите колко признателен ще ми бъде, като на учен, който му носи знания, по-ценни от всякакво богатство.

— Според мен не бива да разчитате много на това — предупреди го Мордонт. — Трудно можеш да насочиш лодката на Магнус Тройл в желаната от теб посока — той обича да се придържа към навиците си и към обичаите на страната, и по-скоро ще научиш понито си да се гмурка като тюлен, отколкото да накараш Магнус да замени някакъв норвежки обичай с шотландски; и все пак, макар и да се придържа много към старите традиции, като всеки човек и той може да бъде променлив в отношенията със старите си приятели.

— Heus, tu inepte!^[2] — произнесе възпитаникът на „Сент Ендрюз“. — Постоянен или променлив, какво значение може да има това? Не съм ли аз облечен тук с пълно доверие и с пълна власт, та някакъв си фюуд, с което варварско звание продължава да се кичи този Магнус Тройл, ще дръзне да оспорва възгледите и доводите ми, когато съм достоен представител на самия губернатор на Оркнейските и Шетландските острови?

— И все пак — възрази Мордонт — бих ви посъветвал да не осъждате прибързано неговите предразсъдъци. Магнус Тройл от рождение до ден днешен винаги се е смятал за по-високостоящ от всички други, а е трудно да сложиш юзда на стар кон още от първия път. Освен това той никога в живота си не е слушал търпеливо дълги обяснения, тъй че по всяка вероятност ще възрази против предлаганата от вас реформа, преди още да сте го убедили в нейните предимства.

— Какво говорите, момко! — възкликна икономът. — Има ли на тия острови човек, който да е толкова сляп, че да не вижда всички техни злочастни недостатъци? Възможно ли е човек — додаде той, разпалвайки се все повече, — възможно ли е дори животно да гледа онова нещо там, което имат наглостта да наричат мелница, без да потрепера при мисълта, че трябва да повери зърното на такава жалка таратайка? И тези нещастници са принудени да поддържат най-малко

по петдесет такива във всяка енория, и всяка върти своя мизерен воденичен камък под сламен покрив, не по-голям от пчелен кошер, вместо да имат една голяма и прилична мелница, собственост на някой барон, та тракането ѝ да се чува из цялата околност и брашното да се сипе от жлеба на цели форпити.^[3]

— Ех, ех, братко — обади се сестра му, — голям си умник, брей! Според теб колкото по-скъпо е едно нещо, толкова е по-хубаво. Как не може да проумее умната ти глава, човече, че всеки тук сам си мели брашното и не иска да си има главоболия с баронски мелници, с причисляване към мелници, с мелнични такси и други подобни! Колко пъти съм те чувала да се разправяш със стария Еди Недърстейн, воденичаря от Грайндълбърн, пък и с помощника му, какъв трябвало да бъде уемът в града и на село — на колко мливо да се плаща, колко да се дава на помощниците и какво ли не още; а сега искаш да тръснеш всички тези неприятности на главата на тия нещастници, всеки от които си е построил по една такава мелничка!

— Няма, защо да приказваме за уеми и за възнаграждения на помощници! — тросна се ядосаният агроном. — По-добре дай половината мливо на воденичаря, та да знаеш, че останалото ще ти се смели по християнски, отколкото да изсипеш хубавото си зърно в такава въртележка. Погледни я само, Бейби... Мирувай, говедо проклето! — Това възклицание се отнасяше за понито, което, щом ездачът го спря, за да покаже недостатъците на шетландската мелничка, започна силно да нервничи. — Погледни, ти казвам: мели кажи-речи колкото една ръчна воденичка... няма нито водно, нито зъбчато колело, нито мелничен кош... мирувай, дяволе такъв... за четвърт час не може да ти смели и едно ведро брашно, а и то ще мяза повече на конска ярма, Отколкото на човешко брашно. Ето защо... мирувай, ти казвам... ето защо... като че дяволът е влязъл под кожата на това животно, та не мога да се оправя с него!

Едва изрече последните думи, и понито, което от доста време подскачаше и се въртеше нетърпеливо, изведнъж наведе глава, хвърли къч и мигновено запрати ездача си в малката речица, която въртеше презряното съоръжение — обект на досегашните му наблюдения; после, като се измъкна изпод диплите на наметалото, побягна обратно към родната си степ, цвилейки презрително и мятайки чифтета на всеки пет ярда.

Смеейки се от все сърце на тази злополука, Мордонт помогна на стария човек да стане, докато сестра му го ноздра ви иронично, загдето е имал късмет да падне в плитка шотландска речица, а не в дълбок шотландски воденичен вир. Триптолемус обаче не благоволи да отговори на този сарказъм, а щом се изправи на крака, отърси се и видя, че гънките на наметалото му са го спасили от по-сериозно намокряне в малкото поточе, викна с все гърло:

— Ще докарам жребци чак от Ленъркшир и разплодни кобили от Еършир, но няма да оставя на островите нито един от тези проклети изроди да чупят главите на добрите хора... Чуваш ли, Бейби, аз ще отърва страната от тях!

— Я по-добре си изстискай наметалото, Триптолемус — отвърна Бейби.

В това време Мордонт се мъчеше да хване друго пони от стадото, което се навърташе недалеч от тях, и като изплете оглавник от папур, настани обезсърчения агроном на по-кратко, макар и не толкова пъргаво животно, на което можеше да се чувства по-спокоен, отколкото на предишното.

Ала падането на мистър Йелоули бе подействувало като силно успокоително на душата му и цели пет мили той почти не пророни дума, давайки пълна воля на печалните въздихания и ридания на сестра си Бейби за стария оглавник, който понито бе отмъкнало в бягството си и който, забеляза тя, на Света Троица щеше да навърши осемнайсет години полезна служба, а вече може да се смята за загубен. Като видя, че сега има свободно поле за действие, старата лейди се впусна да чете лекция за пестеливостта, според нея добродетел, състояща се от цяла система лишения, които, макар и в случая да имаха за единствена цел пестене на пари, биха се смятали за висше достойнство на всеки набожен аскет, ако се основаваха на други принципи.

Мордонт почти не я прекъсваше, тъй като при мисълта, че вече приближават Бъра-Уестра, се интересуваше повече как ще го посрещнат там двете прекрасни девойки, отколкото досадното бърбрене на една старица, колкото и дълбокомъдрено да се мъчеше да го убеди, че слабата бира е по-полезна за здравето от силната и че ако при падането брат ѝ бе контузил глезена си, камфор и масло ще го оправят по-бързо от церовете на всички лекари в света.

Но пустата блатиста степ, по която бе минавал пътят им досега, се смени с по-приятна гледка: пред очите им се разкри едно солено езеро, или по-право морски ръкав, врязан дълбоко навътре в сушата и заобиколен от плодородна равнина с посеви, каквито опитното око на Триптолемус Йелоули не бе виждало досега в Шетландия. Сред тази земя Гошен^[4] се издигаше замъкът Бъра-Уестра, защитен на север и изток от верига обрасли с пиреи хълмове, извисяващи се зад него, а отпред се разкриваше прекрасна гледка към езерото и съединения с него океан, както и към съседните острови и далечните планини. Над самия замък, както и почти над всяка къщурка в близкото село, се издигаше гъст облак дим и пара, който показваше, че не само в жилището на самия Магнус, но и в цялата околност се готвеха за празника.

— Бога ми — възкликна мисис Бейби Йелоули, — ще помислиш, че цялото село гори! Чак склоновете на хълмовете са се пропили с миризмите на разточителството, и гладен човек подържи ли ечемичената питка в пушека, дете изскача от всички тия комини, не му трябва друг катък.^[5]

[1] Камачо — богаташ от романа на Сервантес „Дон Кихот“, на чиято сватба присъствувал Санчо Панса. Б. пр. ↑

[2] Ех ти, глупчо! (лат.). Б. пр. ↑

[3] Форпит — мярка за насипни вещества около 2 литра. Б. пр. ↑

[4] Земя Гошен — плодородна и богата местност в Египет, в която живеели евреите по време на египетското си пленничество. Б. пр. ↑

[5] „Катък“ в Шетландия наричат всичко, което служи за добавка към сухия хляб, като сирене, сушена риба или някаква друга прибавка. Б. а. ↑

ГЛАВА XII

*...Ето виждаш —
приятел, а сърцето му е хладно.
Когато вехне любовта, Луцилий,
със външен церемониал я гиздят,
но вярата убива се с преструвка.
Шекспир — „Юлий Цезар“*

Ако миризмата, която се носеше от комините на Бъра-Уестра към големите възвишения, заобикалящи замъка, би могла, както смяташе мис Барбара, да нахрани гладните, то шумът, който долиташе оттам, би възвърнал слуха на глухите. Той беше смесица от всевъзможни звуци, и всички те предвещаваха радушен прием и веселба. Не по-малко привлекателна беше и гледката, която се разкриваше пред очите.

Отвред прииждаше гъмжило от приятели, и пуснатите им на свобода понита тичаха из степта във всички посоки, за да се върнат колкото се може по-скоро на любимите си пасища — така, както казахме вече, обикновено се разпускаше свиканата за един ден кавалерия. На едно малко, но удобно пристанище, свързано с къщата и със селото, слизаха от лодките си ония гости, които живееха на далечни острови и по крайбрежието, затова предпочитаха да дойдат по море. Мордонт и спътниците му виждаха как групите се спираха от време на време, за да се поздравят взаимно, а после продължаваха полека една след друга към къщата, чиято винаги отворена врата поглъщаше толкова много хора, че сградата, макар и по размери достойна за богатството и гостоприемството на домакина, в случая, изглежда, едва ли щеше да побере толкова гости.

Сред врявата от весели провиквания и приветствия, която се вдигаше при влизането на всяка нова компания, Мордонт като че ли долови гръмогласния смях и сърдечното „добре дошли“ на самия

многоуважаем домакин, което още повече засили тревожното му съмнение, дали и на него ще окажат оня сърдечен прием, с който така великодушно удостояваха всички други. Когато се приближиха, тримата пътници чуха импровизираните скрибуцания и игриви рулади на изкусните цигулари, които вече нетърпеливо изтръгваха от лъковете си звуците, предназначени да веселят гостите тази вечер. Чуваха се също крясъците на помощник-готвачите и гръмките ругатни на самия готвач — иначе неблагозвучни, но сега, смесвайки се с други и предизвиквайки някои приятни асоциации, хармонираха сполучливо с останалите партии на хора, който винаги предшествува селска веселба.

Междувременно новодошлите се придвижваха напред, всеки погълнат в собствените си мисли. За мислите на Мордонт вече споменахме. Бейби беше изпаднала в дълбоко отчаяние, изумена от огромното количество провизии, сготвени на един път, за да нахранят всички тези кряскащи около нея гърла — чудовищно прахосничество, което макар и никак да не я засягаше, все пак я хвърляше в ужас, както и най-равкодушният зрител би се стреснал, ако види клане, при все че лично него не го заплашва. С две думи, едва не припадна, като гледаше това излишество, подобно на Брюс абисинеца^[1], когато по заповед на рас Михаил пред очите му наскочи на парчета нещастните певци от Гондар. Колкото до брат й, тъй като в момента бяха стигнали едно място, където в обичайното за шотландски хамбар безредие бяха нахвърляни груби и остарели шетландски земеделски сечива, мисълта му тутакси се насочи към недостатъците на ралото с една дръжка, или ту иск ар, с което се изравя тор, към шейната, превозваща различен товар, изобщо към всичко, по което обичаите на островитяните се различават от обичаите на шотландците. Гледайки тези несъвършени уреди, кръвта на Триптолемус Йелоули кипваше като на храбър воин, когато види герба и знамето на врага, с когото ще се бие. Верен на възвишените си пориви, той мислеше не толкова за глада, възбуден от дългия път, макар и да му предстоеше да го утоли с гощавка, каквато рядко се падаше на човек като него, колкото за работата, с която се бе нагърбил — да облагороди нравите и да усъвършенствува земеделието на Шетландсюите острови.

— *Jacta est alea*^[2] — мърмореше си той; — днешният ден ще покаже достойни ли са шетландците за нашите усилия, или главите им са негодни за обработване като торфени блата. Все пак нека

внимаваме, за да налучкаме сгоден момент да се изкажем. От собствен опит зная, че при сегашното положение на плътските нужди трябва да се даде предимство пред духовните потребности. Една хапка от тази говежда пържола, която мирише толкова приятно, би била подходящо встъпление към великия ми план за подобряване породата на добитъка.

В това време новодошлите бяха вече стигнали ниската, но разкошна фасада на резиденцията на Магнус Тройл, очевидно строена на части в различно време, при което огромни неугледни пристройки са били прибавяни набързо към главния корпус, според нуждите, налагани от все по-голямото благосъстояние и по-многочислено семейство на сменящите се един след друг собственици. На голям, широк, но нисък портал, поддържан от две масивни колони, украсени с резба, служили някога за носови украшения на кораби, разбили се в тоя бряг, стоеше самият Магнус и изпълняваше задължението си на гостоприемен домакин да посреща и поздравява многобройните гости, които прииждаха един след друг. На мощната му, внушителна фигура добре отиваше дрехата, в която бе облечен — син кафтан със старинна кройка и алена подплата, със златна везба по шевовете, илиците и широките ръкави. Силните и мъжествени черти на лицето му, румено и загоряло поради честото излагане на суровото време, гъстата и дълга, придаваща му много внушителен вид посребрена коса, вързана небрежно с панделка откъм тила и напиреща буйно изпод украсената със златни ширити шапка, показваха едновременно и напредналата му възраст, и пламения му и все пак уравновесен характер, и здравето му телосложение. Когато нашите пътници се приближиха до него, по лицето му като че премина сянка на недоволство, която прекъсна за миг изблика на непринудено и чистосърдечно радушие, с което бе приемал всички пристигнали досега гости. Пристъпвайки към Триптолемус Йелоули, той се изправи така, че да се покаже не само като сърдечен и гостоприемен домакин, длъжен да посрещне госта любезно, но и като богат юдалер, горд с високото си положение.

— Добре дошли, мистър Йелоули! — обърна се той към иконома, — добре дошли в Уестра... Вятърът ви е довял на суров бряг и ние, тукашните, трябва да бъдем колкото се може по-внимателни към вас. Това е, струва ми се, вашата сестра... мис Барбара Йелоули, позволете ми честта да ви поздравя като съсед, — И със смела и доблестна любезност, която не се среща вече в нашето покварено време, дръзна

да поднесе приветствие на повяхналата буза на старата мома, която усмири обичайната си свадливост дотам, че прие тази проява на вежливост с нещо подобно на усмивка. След това домакинят изгледа внимателно Мордонт Мъртън и без да му подаде ръка, с малко пресекив от подтисканото вълнение глас каза:

— Добре дошли и вие, мистър Мордонт.

— Ако не бях добре дошъл — отвърна Мордонт, с право докачен от студеното отношение на домакиня, — нямаше да бъда тук... но още не е късно да се върна.

— Момко — отговори Магнус, — вие най-добре знаете, че никой не може да се върне от тази врата, без да обиди стопанина. Моля ви, не притеснявайте гостите ми с неуместните си подозрения. Когато Магнус Тройл казва „добре дошъл“, всеки, който може да го чуе, е добре дошъл, защото го казва достатъчно високо за всички... Влизайте, влизайте, уважаеми гости, да видим с какво ще ви гощават моите момичета.

Като рече това и се постара да бъде еднакво учтив с всички, за да не помисли Мордонт, че някоя любезност се отнася само за него, или да се обиди, че не му се оказва достатъчно внимание, юдалерът въведе гостите в къщата си, където две големи стаи, изпълняващи в случая ролята на нещо като сегашната гостна, бяха вече пълни с пъстро множество.

Мебелировката тук беше сравнително проста, свойствена за положението на тези острови, заобиколени от бурно море. Всъщност, както повечето големи земевладелци в Шотландия, Магнус Тройл беше много внимателен към всякакви пътници, изпаднали в беда както на суша, така и по море, и много пъти бе използвал цялата си власт, за да защити имуществото и живота на мореплаватели-корабокрушенци; но на този опасен бряг толкова често ставаха корабокрушения и толкова много безстопанствени вещи се изхвърляха постоянно на сушата, че вътрешната подредба на къщата му свидетелствуваше достатъчно за злодеянията на океана и за упражняването на ония права, които юристите наричат „флотсъм и джетсъм“.^[3] Столовете, наредени край стените, бяха от тия, които се използват в каютите, а и много от тях имаха чуждестранен произход; огледалата и шкафчетата, сложени до тях за украса или за домашни нужди, ако се съди по формата им, са били правени за кораби, а едно-две от шкафчетата бяха от непознато

чуждоземно дърво. Дори междинната стена, която делеше двете помещения, очевидно беше скована от преградата на някакъв голям кораб и несръчно пригодена от някой местен дърводелец за сегашното ѝ предназначение. От пръв поглед тези явни белези и символи на човешкото нещастие биха се сторили на чужденец прекалено контрастиращи с картината на веселие, за фон на която служеха в момента; но за местните хора това съчетание беше толкова привично, че нито за миг не нарушаваше веселбата им.

За по-младите участници в това пиршество присъствието на Мордонт беше като свежа струя на отрада. Всички го наобиколиха, чудеха се къде се е губил толкова време и го обсипваха с въпроси, от които ясно личеше, че са смятали отсъствието му за напълно доброволно. Този радушен прием смъкна поне един камък от душата на младежа: каквито и предубеждения да имаха обитателите на Бъра-Уестра спрямо него, те си бяха тяхна лична работа; и вече не го измъчваше мисълта, че е паднал в очите на цялото общество — когато му дойде времето, ще трябва да се оправдава само пред едно семейство. Това беше утешително, макар че сърцето му продължаваше да тупа неспокойно при мисълта за предстоящата среща с отчуждилите се от него, но все още любими приятелки. Обяснявайки отсъствието си със здравословното състояние на своя баща, той тръгна от група на група приятели и гости всеки от които като че ли се стремеше да го задържи колкото се може по-дълго, и след като се отърва от спътниците си, които се лепяха като тръни за него, представяйки ги на едно-две по-знатни семейства, най-после стигна вратата на малка стая свързана с една от споменатите вече големи зали и предоставена на Мина и Бренда да подредят по свой вкус и да я смятат за своя.

Мордонт бе допринесъл много с находчивостта и труда си за обзавеждането на тази любима стая и за нейната украса. Разбира се, при последното си пребиваване в Бъра-Уестра той бе имал възможност да влиза и да остава там така свободно, както истинските ѝ стопанки. Но сега положението се беше толкова променливо, че стоеше с пръст на дръжката на вратата и тъкмо се чудеше да си позволи ли волността да я натисне, когато гласът на Бренда произнесе: „Но влезте“ — с тон на човек, обезпокоен от нежелателен посетител, когото ще се постарее да изслуша и да изпрати колкото се може по-бързо.

Като чу тази подкана, Мордонт влезе в чудновата подредената стая на сестрите, която по случай предстоящия празник беше нагиздена с много украшения, между които и някои доста ценни. В момента, когато влезе Мордонт, дъщерите на Магнус бяха седнали да обсъдят оживено нещо, с чужденеца Кливланд и с едно дребно, хилаво старче, в чиито очи още светлееше силата на духа, която му бе помагала да превъзмогне хилядите превратности на променливия и несигурен живот, и макар че сега, на стари години, белите му коси не вдъхваха такова благоговейно уважение, все пак благодарение на този дух привличаше по-силно, отколкото ако имаше по-сериозна и по-прозаична външност и характер. Дръпвайки се за малко настрана, той наблюдаваше срещата между Мордонт и двете прекрасни сестри с поглед, в който любопитството се примесваше с лукава проникателност.

Приемът, с който бе удостоен младежът, общо взето, не се различаваше от приема, оказан му от самия Магнус; но девойките не съумяха да прикрият така добре чувството си, че от последната им среща насам обстоятелствата много са се променили. Когато ставаха, и двете се изчервиха и без да протегнат ръка или да подадат буза — нещо, което не само се допускаше, но и кажи-речи се изискваше от тогавашните обичаи, — поздравиха Мордонт така, както биха поздравили обикновен познат. Но руменината на по-голямата сестра беше един от ония мимолетни признаци на краткотрайно вълнение, които изчезват така бързо, както и предизвикалото ги чувство. След миг тя стоеше пред младежа вече спокойна и студена, отговаряйки със съдържана и предпазлива вежливост на обичайните любезности, които Мордонт с треперлив глас се мъчеше да ѝ изкаже. Вълнението на Бренда беше, поне външно, по-дълбоко и по-прочувствено. Руменина изби във всяка частица на красивата ѝ кожа, която дрехата позволяваше да се види, дори по нежната шия и горния край на изящно изваяните гърди. Тя не се и опита да отговори на плахия поздрав, отправен от Мордонт лично към нея, а вторачи в него очи, в които неудоволствието беше явно примесено със съжаление при спомена за някогашното време. Мордонт моментално се убеди, че приятелското чувство на Мина към него е угаснало, но вероятно все още може да си възвърне приятелството на по-благодушната Бренда; ала човек е толкова променчив, че макар младежът да не правеше досега особена разлика

между двете красиви и привлекателни момичета, благосклонността на тази, която му се бе струвала по-равнодушна, сега му се виждаше по-желана.

Тези трескави мисли бяха прекъснати от Кливланд, който пристъпи с прямотата на военен да поздрави своя спасител, след като от учтивост бе почакал гостът и стопанките да си разменят обичайните приветствия. Той се приближи с такъв доброжелателен вид, че макар Мордонт да беше убеден, че е загубил благосклонността на обитателите на Бъра-Уестра, откакто този чуждоземен, се появи на брега и се настани като близък в семейството, не му оставаше нищо друго, освен да отговори на учтивостта му така, както го изисква приличието, да приеме благодарствените му думи с доволен вид и да изрази надежда, че е прекарал приятно времето си от предишната им среща насам.

Кливланд понечи да отговори, но го прекъсна споменатото старче, което се завтече напред, улови Мордонт за ръката и го целуна по челото, а после повтори въпроса му и едновременно отговори:

— Как прекарваме времето си в Бъра-Уестра? Ти ли питаш това, принце на канарите и стръмнините? Как ще минава другояче, освен понесено върху крилете на красотата и веселието?

— И на шегите и песните, добри ми стари приятелю — добави Мордонт полусериозно-полушеговито, стискайки сърдечно ръката на стареца. — Не е възможно те да липсват там, където е Клод Холкро!

— Не ми се смей, Мордонт, мое добро момче — отвърна старчето; — когато краката ти започнат едва да се влачат като моите, остроумието ти замръзне, а гласът ти запее фалшиво...

— Как може да се черните така, добри мой учителю? — възрази Мордонт, готов да се възползува от странностите на стария си приятел, за да завърже нещо като разговор, да разчупи неловкостта на тази странна среща и междувременно да понаблюдава, преди да е поискал обяснения за явно промененото отношение на семейството към него. — Не говорете така — продължи той. — Времето, стари приятелю, е милостиво към барда. Нима сам не казвате, че поетът дели безсмъртието на своите песни? И съм уверен, че великият английски поет, за когото ни разказвахте, е бил по-стар от вас, когато е служел като загребни^[4] на всички лондонски остроумци.

Мордонт намекваше за една случка, която беше за Холкро, както казват французите, „cheval de bataille“,^[5] и всяко споменаване за нея бе достатъчно, за да го накара да се метне моментално на седлото и да препусне в пълен кариер с любимия си кон.

В смеещите се очи на стареца запламтя нещо като екстаз, който простосмъртните биха нарекли лудост, и се впусна в темата, на която най-много обичаше да говори.

— Уви, уви, драги ми Мордонт Мъртън, среброто си е винаги сребро и не губи лъскавината си от употреба, а оловото си е винаги олово и колкото повече стои, толкова повече потъмнява. Бедният Клод Холкро не е достоен да се мери с безсмъртния Джон Драйдън.^[6] Ала както може би съм ти казвал и преди, истината е, че съм виждал този велик човек, по-право ходех в „Кафенето на талантите“^[7], както го наричаха тогава, и веднъж дори взех щипка емфие от неговата табакера. Трябва да съм ти разказвал тази случка, но капитан Кливланд никога не я е чувал, затуй ще добавя, че тогава живеех на Ръсел стрийт... не ви питам, но сигурно знаете Ръсел стрийт в Ковънт гардън, капитан Кливланд?

— Зная точно къде се намира, мистър Холкро — отвърна капитанът с усмивка, — но, струва ми се, вчера вие споменахте това, а освен туй сега ни предстои важна работа — да изсвирите песента, която ще учим.

— Тя не е подходяща за момента — каза Холкро, — трябва да измислим нещо, в което да участвува и нашият скъп Мордонт, най-добрият глас на острова както в соло, така и ведно с други. И няма да докосна струна, докато Мордонт Мъртън не се включи в нашия концерт... Какво ще кажете, моя прекрасна Вечернице? Какво мислите, моя светла Зорнице? — додаде той, обръщайки се към девойките, на които, както вече споменахме, отдавна бе дал тези алегорични имена.

— Мистър Мордонт Мъртън — проговори Мина — дойде много късно, за да се присъедини към нашия хор... много жалко, но няма как.

— Как? Какво? — възкликна Холкро живо. — Как така много късно? Нали досега все заедно сте се занимавали? Честна дума, мили мои момичета, старите песни са най-хубави, а старите приятели — най-верни. Трябва да признаем, мистър Кливланд има отличен бас, но според мен за първия номер трябва да разчитате на ефекта, който ще

направи една от двайсетте чудесни песни, в които тенорът на Мордонт хармонира така добре е вашите очарователни гласчета... ето, струва ми се, моята прекрасна Зорница дълбоко в душата си приема тази промяна в програмата.

— Никога в живота си не си се мамил така жестоко, дядо Холкро — отвърна Бренда, чиито бузи отново поруменяха, ала този път като че ли по-скоро от раздражение, отколкото от смущение.

— Но как така? — учуди се старецът, като помълча и погледна първо едната, а после другата сестра. — Днес май Вечерницата изгрява на мрачно небе, а Зорницата — на кървав небосклон? А това предвещава лошо време... Какво ви става, момичета? На кого сте сърдити? Боя се, че на мен: защото, когато млади като вас се скарат, винаги старите излизат виновни.

— Не си виновен ти, дядо Холкро — отвърна Мина, като стана и улови сестра си подръка, — ако изобщо има някой виновен.

— Тогава, Мина — обади се Мордонт, стараейки се да смекчи гласа си така, че да звучи безразлично и шеговито, — излиза, че ви е обидил този, който дойде последен.

— Когато не се обръща внимание на обидата — отговори Мина с присъщата си сериозност, — няма значение кой е виновен за нея.

— Възможно ли е, Мина — възкликна Мордонт, — ти да ми говориш така?... И ти ли, Бренда, си готова да ме съдиш тъй жестоко, без да ми позволиш дори минута честно и откровено обяснение?

— Хора, които знаят по-добре от нас — отговори Бренда с тих, но решителен глас, — казаха волята си и тя трябва да се изпълни... Сестрице, мисля, че много се задържахме тук и ще ни чакат другаде... Мистър Мъртън да прощава, но днес сме много заети.

Двете сестри се уловиха подръка. Напразно се мъчеше Холкро да ги спре, провиквайки се с театрален жест:

О, Ден и Нощ, това е много странно!

После се обърна към Мордонт Мъртън и добави:

— Момичетата са в състояние на неустойчивост, което означава, както е казал много право нашият велик поет Спенсър, че

*Непостоянство властвува весден
сред живите създания навред.*

— Капитан Кливланд — продължи той, — не знаете ли случайно какво е разстроило тези две млади грации?

— Ако вземеш да дириш защо вятърът мени посоката си или жената настроението си — отговори Кливланд, — съвсем Ще объркаш сметките. Да бях на мястото на мистър Мордонт, нямаше да разпитвам повече тези горди хубавици.

— Няма що, приятелски съвет, капитан Кливланд — каза Мордонт, — и макар че не съм ви го искал, ще се вслушам в него. Но позволете ми да запитам: дали самият вие сте толкова безразличен към мнението на вашите приятелки, колкото бихте искали да бъде аз?

— Кой, аз ли? — попита капитанът е вид на пълно равнодушие. — Аз никога не съм се замислял за такива неща. Не съм виждал досега жена, за която да заслужава да си спомням, когато съм вдигнал котва. На брега е друго: там мога да се смея, да пея, да танцувам и да се любя, ако ми харесва, с двайсет момичета, дори и по-грозни от тия, които са ни зарязали, и няма да им се разсърдя, ако променят курса си, щом чуят боцманската свирка. Обзалагам се, че рано или късно и аз, и те ще завием обратно.

Болният рядко се радва, когато го утешават, че болестта, от която се оплаква, не е толкова сериозна; така и Мордонт се чувствуваше обиден от капитан Кливланд, първо, загдето забелязваше смущението му, и второ, за това, че се мъчеше да му натрапи собствените си схващания; ето защо отговори малко рязко, че „като капитан Кливланд могат да мислят само хора, владеещи изкуството да стават всеобщи любимци, където и да ги захвърли съдбата, и за които няма значение, че някъде ще загубят, защото са сигурни, че другаде ще го наваксат със заслугите си“.

Всичко това бе казано твърде иронично; но трябва да се признае, че, както личеше, капитанът разбираше по-добре светските работи и съзнаваше поне външните си качества, а това правеше намесата му двойно по-неприятна. Както казва сър Лъшъс О’Тригър,^[8] капитан Кливланд имаше такъв вид на победител, че явно дразнеше. Той беше млад, красив и самоуверен, с малко пруби обноси на моряк, но те му

подхождаха, изглеждаха естествени и може би прилягаха особено на простите нрави на далечната страна, в която се намираше сега и където дори в най-знатните семейства една по-голяма изтънченост би го направила не толкова желателен събеседник. В случая капитанът се задоволи да се усмихне добродушно на явното недоволство на Мордонт Мъртън и да отвърне:

— Вие ми се сърдите, добри приятелю, но не можете да ме накарате и аз да ви се разсърдя. Прелестните ръчички на всички хубавици, които съм видял в живота си, никога нямаше да ме измъкнат от Руст ъв Съмбъра. Затова ви моля да не се препирате с мен, защото мистър Холкро ми е свидетел тук, че съм свил и знамето, и марсела, и ако ми дадете бордов залп, няма да ви отговоря с нито един изстрел.

— Да, да, Мордонт — намеси се Холкро, — трябва да станете приятели с капитан Кливланд. Не се карай никога с приятел заради женски капризи. Я си представи, драги, щяхме ли да пишем толкова много песни за тях, дявол да ги вземе, ако не бяха така променчиви? Даже славният Драйдън, добрият старец Джон, не би могъл да напише кажи-речи нищо за момиче, което е винаги еднакво — все едно да съчинява стихове за воденичен вир. Нали именно приборите, теченията и водовъртежите, приливите и отливите, които ту настъпват, ту се дръпват, ту налитат, ту отлитат (о, господи, щом си помисля за тях, започвам да говоря в рими!), ту ми се усмихват, ту беснеят, ту ни галят, ту ни гълтат, носят ту разтуха, ту разруха, и тъй нататък и тъй нататък — именно те дават истинска душа на поезията. Никога ли не си чувал моето „Прощаване с девойката от Нортмейвън“?... Тази нещастница се казваше всъщност Бет Стимбистър, но аз за благозвучие я нарекох Мери, а себе си — Хакон, по подобие на великия ми предтеча Хакон Голдмунд, или Хако Златоустия, който дошъл на този остров с Харолд Харфейгър и бил негов главен склад... Но за какво ставаше дума?... Ах, да — за горката Бет Стимбистър: та заради нея (и отчасти заради някакви си там борчове) напуснах Хиалтландските острови (колко по-добре звучи това от Шетландски и даже Зетландски) и запраших по широкия свят. И оттогава доста съм скитал насам-натам... пробивал съм си път, капитане, като всеки простосмъртен, комуто е леко в главата, леко в кесията и затова леко на сърцето, пробивал съм си път и съм плащал за това — кога с пари, кога с остроумие, виждал съм как сменят и свалят крале, както човек би

изгонил арендатор от земята си, познавал съм всички велики умове на епохата и най-вече славния Джон Драйдън — кой на тия острови може да се похвали с такива неща, освен ако не излъже? — вземал съм си емфие от табакерата му... ей сега ще ти разправа как ми се падна тази чест...

— А песента, мистър Холкро? — подсети го капитан Кливланд.

— Песента ли? — повтори Холкро, като улови капитана за копчето, защото толкова често бе виждал как публиката бяга по време на разказите му, че имаше навик предварително да взема всички мерки, за да я задържи. — Песента ли? Аз я дадох в ръкопис, заедно с петнайсет други, на безсмъртния Джон. Но ще я чуете... ще ги чуете всички, ако потраете малко, и ти, Мордонт Мъртън, мое мило момче; от половин година вече кажи-речи не си ми продумвал, а сега искаш да бягаш от мен. — Като рече това, той го улови с другата си ръка.

— Е, щом е взел и двамата ни на буксир — каза морякът, — не ни остава нищо друго, освен да го изслушаме, макар че усуква приказките си като стар военен моряк на нощна вахта.

— Хайде, помълчете сега, не говорете, дайте думата на мен — тросна се поетът; Кливланд и Мордонт се спогледаха с комично изражение на покорност пред съдбата си и зачакаха смирено всеизвестния и неизбежен разказ. — Ще ви разправа всичко — продължи Холкро. — Та залашках се аз по света като много други млади хора, залавах се ту за едно, ту за друго, ту за трето, за да преживявам, защото слава богу, каквото похванех, все ми идеше отръки... ала си оставах верен на музите, макар че тези неблагоородни развратници не благоволяваха да ми се отплатят, като на толкова много дръвници със собствена карета, впрегната с шесторка. Ала карах криво-ляво, докато старият ми братовчед. Лорънс Линклетър, взе, че умря и ми остави ей онова островче, макар че Кълтмалинди му беше всъщност толкова близък роднина, колкото му бях и аз, но Лорънс ценеше ума, при все че го нямаше твърде. Та му остави той това малко островче... голо като Парнас. Ала оттогава си имам пари и за разходи, и за черни дни, и за сиромасите... та и легло, и бутилка за приятели, в което ще се убедите, момчета, ако дойдете с мен, когато свърши тази веселба... Но докъде бях стигнал?

— Дано да сме близо до пристанището — промърмори Кливланд, но и този недвусмислен намек не беше в състояние да

прекъсне вдъхновен разказвач като Холкро.

— А, да — продължи той със самодоволния вид на човек, който е хванал отново нишката на разказа. — Тогава живеех на Ръсел стрийт, у стария Тимъти Тимбълтуейт, на времето най-прочутия шивач на Лондон. Той обличаше и най-умните хора в града, и най-тъпите галеници на съдбата, и караше вторите да плащат за първите. На умен човек никога не отказваше кредит, освен на шега или срещу духовит отговор: и си кореспондираше с най-известните таланти на столицата. Пазеше писма от Краун^[9], Тейт^[10], Прайър^[11], Том Браун^[12] и всички други знаменитости на онова време, и в тях имаше такива бисери на остроумието, че като ги четеш, просто да си умреш от смях, и всички завършваха с молба за отсрочка.

— Такива шеги май никак не са изглеждали смешни па шивача — забеляза Мордонт.

— Напротив, напротив! — възрази панегиристът на шивача. — Тим Тимбълтуейт (той беше родом от Къмбърланд) имаше душа на принц... и впрочем умря богат като принц. И тежко на затлъстелия от плюскане общински съветник, ако попаднеш под „ютията“ на Тим, след като получеше такова писмо — ей богу, с лихва плащаше за всичко! Впрочем смятат, че Тимбълтуейт е прототипът ма малкия Том Бибър в комедията на великия Джон „Вироглавият франт“, и зная, че шиеше на Джон на кредит и отгоре на това му даваше заеми от собствения си джоб, докато всички негови благовъзпитани дворцови приятели му обръщаха гръб. На мен също ми имаше доверие и по едно време цели два месеца не му бях плащал наем за таванската стая. Разбира се, и аз се отплащах както можех — естествено, не умеех нито да кроя, нито да шия, това не би подходило на джентълмен от знатно коляно, но... хм, хм... правех сметките... водех му тефтерите...

Разнасяхте дрехи по къщите на разни таланти и общински съветници и получавахте подслон за тази работа? — прекъсна го Кливланд.

— О, не, не, дявол да го вземе — отвърна Холкро, — нищо подобно!... Ех, че ме объркахте... докъде бях стигнал?

— Нека дяволът да ви определя сега ширината — тросна се капитанът, като издърпа копчето си от здраво стисналите го палец и показалец ш неумолимия бард, — защото сега нямам време да се

занимавам с такива наблюдения. — И като рече това, изхвъркна от стаята.

— Тъп, недодялан, надут дръвник — произнесе Холкро, гледайки подире му; — и възпитанието му е толкова, колкото умът в празната му чутура. Чудя се какво хубаво намират в него Магнус и тези глупави момиченца — непрекъснато им разправя разни ужасни, отегчителни истории за приключенията си и за морски битки, и съм твърдо убеден, че всяка втора дума е лъжа. Мордонт, мое мило момче, нека този човек ти служи за пример, по-право за предупреждение: никога не разправяй безконечни истории за себе си. Ти обичаш понякога да се увличаш в приказки за премеждията си по канари, рифове и тъй нататък, а това само утежнява разговора и пречи на другите да се изкажат. Но виждам, че гориш от нетърпение да чуеш по-нататък... Чакай, докъде бях стигнал?

— Май ще трябва да го отложим за след обета, мистър Холкро — каза Мордонт, който също мислеше как да избяга, макар че искаше да направи това с по-голяма деликатност спрямо стария си познайник, отколкото капитан Кливланд бе сметнал за нужно да прояви.

— О, не, милото ми момче — възкликна Холкро, като видя, че всички ще го изоставят, — не ме напушай поне ти: никога не се води от такъв лош пример на неучтиво отношение към стар познат, Мордонт. На времето съм скитал по какви ли не изнурителни пътища, но винаги ги чувствавах по-леки, когато можех да се опра на ръката на стар приятел като теб.

С тези думи той пусна жилетката на младежа и като го улови внимателно подръка, още по-здраво го сграбчи; Мордонт се примири, тъй като беше трогнат от намека на поета за неучтивото отношение към стари познати, което току-що самият той бе изпитал. Но когато Холкро повтори ужасяващия си въпрос: „Докъде бях стигнал?“, Мордонт, който предпочиташе поезията пред прозата му, напомни на стареца за песента, която според думите му бил съчинил, когато за пръв път напушал Шетландия — песен, която всъщност не беше нещо ново за младежа, но тъй като положително е неизвестна на читателя, ще я приведем тук като красноречиво доказателство за поетичния талант на този твърде музикален потомък на Хако Златоустия; защото според мнението на много меродавни съдници той заемаше почтено място сред тогавашните съчинители на мадригали и умееше не по-

лошо от столичните автори на нежни или остроумни сонети да увековечи в стихове хубавиците от своите планини и долини. При това беше добър музикант и сега, пущайки жертвата си, взе нещо подобно на лютня и почна да я настройва за акомпанимент, като същевременно говореше, за да не губи време:

— Учих се да свиря на лютня — казваше той — при същия човек, който е учил и достопочтения Шедуел^[13] — Дебелия Том му викаха... славният Джон така жестоко го е осмял, ако си спомняш, Мордонт... ей сега ще ти припомня:

*Тъй както нови Арион^[14] те виждам аз
да дрънкаш с нокът лютнята в захлас,
понесен по вълните, а над тях
е ревнол бас, дискант пици от страх.*

Е, лютнята е горе-долу вече настроена... какво да ти изпея, а? Аха, сетих се — баладата за девойката от Нортмейвън, бедната Бет Стимбистър! В стиховете я наричам Мери. Бетси по подхожда за английска песен, а Мери по върви за нашите краища.

Като рече това и след кратка прелюдия, той запя с доста приятен глас и подobaващо чувство следните куплети:

МЕРИ

*Сбогом, о, Нортмейвън,
мрачен Килсуик —
вятър тих и нежен
носи моя вик.
Сбогом на прибоя,
на блажен покой.
Ни си вече моя,
нито аз съм твой!*

Сбогом на скалите,

на бурни вълни,
где Хакон е скитал
във далечни дни.
Там ме чакай, Мери,
на брега седни тъжна,
с поглед вперен
в мрачни далнини.

Клетвите неверни,
що повярвах аз,
във водите черни
захвърли завчас.
Морските сирени
ще ги грабнат там,
ала те за мене
огън са без плам.

О, да бих намерил
остров на честта,
бих се там преселил,
но мечта е то, мечта!
В редом виждам.
Мери, подлости безброй,
зад небесни двери
срещнал бих покой.

— Виждам, че се разнежи, млади приятелю — каза Холкро, когато свърши песента; — така става почти с всеки, който чуе тези куплети. Думите и музиката са мои; и без да смятаме това, че всичко е много добре стъкмено, тук има... хм, как да кажа... простота и непринуденост, а това допада на всяко човешко сърце. Дори баща ти не може да устои — а неговото сърце е така неуязвимо от поезия и музика, че и Аполон не би могъл да го прониже със стрелата си. Но на времето той зле пострада от жени, затова сега ги гледа така накриво... Да, да, такъв е женският чар... всички рано или късно сме му опитали горчилката. Но хайде, милото ми момче, в салона вече се събират

кавалери и дами — голяма напаст са това жените, ала не можем без тях, — само че преди да отидем там, чуй още веднъж края:

зад небесни двери,

значи там, а не на въображаемия остров, какъвто не е имало и никога няма да има —

има сал покой.

Както виждаш, добри момко, няма ги тук непристойните излияния, с които Рочестър^[15] Етъридж и други циници като тях труфят стиховете си. Свещеник спокойно би могъл да пее песента ми, а псалтът да му приглася... Ала ето бие проклетото звънче... време е да вървим... но нищо — тази вечер ще се уединим в някое тихо кътче и ще довърша разказа си.

[1] Има се пред вид Джеймз Брюс (1730–1794) — английски пътешественик, изследовател на Етиопия (Абисиния). Б. пр. ↑

[2] Жребият е хвърлен (лат.) — израз, приписван на Юлий Цезар, когато в 49 г. пр.н.е., въпреки забраната на сената, преминал с легионите си река Рубикон, което предизвикало гражданска война. Б. пр. ↑

[3] Флотсъм — термин в английското право, означаващ плуващи останки от потънал кораб и от неговия товар.

Джетсъм — товар, изхвърлен зад борда при опасност от корабокрушение. Ако собствениците му са загинали, флотсъм и джетсъм се давали на краля. Тези закони постоянно се нарушавали от крайбрежните жители, които си присвоявали всичко, останало след корабокрушение. Б. пр. ↑

[4] Загребни — гребец, който седи на първата откъм кърмата пейка в лодката. Б. пр. ↑

[5] Дословно: боен кон (фр.); в случая — любима тема. Б. пр. ↑

[6] Джон Драйдън (1631–1700) — английски поет и драматург, много ценен от Скот, който работейки върху „Пиратът“, същевременно подготвял за печат второ издание на книгата си „Живот и творчество на Драйдън“. На това се дължат многото цитати от Драйдън в настоящия роман. Б. пр. ↑

[7] „Кафене на талантите“ — лондонско кафене, особено популярно сред лондонските литератори от XVII в. Б. пр. ↑

[8] Сър Лъшъс О’Тригър — действащо лице от комедията на английския драматург Ричард Шеридън (1751–1816) „Съперници“. Имам се пред вид думите му: „Той така очебийно има всички шансове за успех, че само видът му ме дразни“. Б. пр. ↑

[9] Джон Краун (ум. 1703) — английски драматург. Б. пр. ↑

[10] Нейхъм Тейт (1652–1715) — английски поет, драматург, преводач и издател. Б. пр. ↑

[11] Метю Прайър (1664–1712) — английски държавник и поет. Б. пр. ↑

[12] Томас Браун (1663–1704) — английски поет-сатирик. Б. пр. ↑

[13] Томас Шедуел (1642–1692) — английски поет, композитор и драматург, един от основоположниците на така наречената комедия на Реставрацията, върл враг на Драйдън. Б. пр. ↑

[14] Арион — старогръцки поет, който според легендата веднъж след корабкрушение бил спасен от делфини. Б. пр. ↑

[15] Рочестър — английски поет, известен най-вече с не- ??? ↑

ГЛАВА XIII

*Праци трапезата от блага,
във чаши лъскави искрят вина,
ядат и пият всички до пресита.
Когато жаждата и апетита
докрай си утолиха, гостът рече:
„Да ви разказвам дойде време вече“.
„Одисея“^[1]*

Изобилието от лакомства на гостоприемната трапеза на Магнус Тройл, големият брой гости, които пируваха в залата, още по-големият брой придружвачи, бедни познати, ратаи и всевъзможни слуги, които се гощаваха навън с множество не толкова заможни и знатни хора, надошли от селцата и чифлиците на двайсет мили наоколо, за да се възползват от щедростта на великодушния юдалер, смайваха Триптолемус Йелоули и същевременно го караха дълбоко в душата си да се съмнява ще бъде ли благоразумно точно сега, в разгара на веселбата, да предложи на домакина, оглавил такава богата трапеза, коренно изменение на всички обичаи и нрави в страната.

Наистина умният Триптолемус беше дълбоко убеден, че той самият е мъдростта си далеч превъзхожда всички други, събрали се на това пиршество, да не говорим за домакина, чието разточителство в случая беше за Йелоули достатъчно доказателство за безразсъдство. Обаче този Амфитрион,^[2] с когото делеше трапезата, поне засега властвуваше над умовете дори на най-именитите си гости; и макар че угощението преминаваше в добър стил, а вината бяха от подобаващо качество, унижително е да виждаш, че нито изкуството, нито мъдростта, нито дори високото обществено положение са в състояние да придобият естественото си и обичайно превъзходство над дарителя на тия блага, поне докато не поднесат кафето. Триптолемус

чувствуваше цялата сила на това временно превъзходство, но много му се искаше да направи не що, с което да оправдае хвалбите си пред своята сестра и пред своя спътник, затова от време на време ги поглеждаше крадешком — да види дали не е уронил достойнството си, отлагайки обещаното слово за чудовищните неприятели в Шетландия.

Но мис Барбара беше изцяло погълната да наблюдава и следи разхищението, съпровождащо това увеселение, каквото може би никога в живота си не бе виждала, и да се чуди на безразличието на домакинята и пълното пренебрежение на гостите спрямо ония правила за обноски, на които бе научена от детинство. Пируващите посягаха дори на ненаменати блюда, които можеха да почакаат до вечерята, и ги опустошаваха до дъно така безцеремонно, като че са ги омели половин дузина гости; и никой — най-малко самият домакин — не следеше да се ядат само ония блюда, които поради естеството си не можеха да се сервират повторно, и да не се атакуват огромните купчини месо, пастети и други лакомства, които според правилата на доброто домакинство са предопределени да издържат на двойна атака, следователно, според схващанията на мис Барбара за благоприличие, гостите не биваха да се нахвърлят веднага върху тях, а да ги оставят за запас, както Полифем запазил в пещерата си Никой^[3], за да го изяде последен. Потънала в размишления, предизвикани от тези нарушения на етикета, и представяйки си мислено колко много студено, месо би събрала за долапа си от тия остатъци от печено, пържено и варено, та да им стигне поне за една година, мис Барбара малко се интересуваше дали брат ѝ ще се справи с ролята, с която възнамеряваше да се нагърби.

Мордонт Мъртън също беше погълнат от мисли, но съвсем различни от тия, които вълнуваха бъдещия изправител на чудовищните шетландски нрави. Той седеше между две весели девойчета на Туле, които, без ни най-малко да се докачат от това, че в други случаи бе давал предпочитание на дъщерите на юдалера, се радваха на представилата им се възможност да бъдат обект на вниманието на такъв личен момък, който като техен съсед по маса по всяка вероятност ще им бъде и кавалер в предстоящите танци. Но докато обсипваше прекрасните си сътрапезнички с всички изисквани от етикета любезности, същевременно Мордонт не преставаше да наблюдава скришом, но внимателно и зорко отчуждилите се от него

приятелки, Мина и Бренда. От време на време той насочваше вниманието си и към самия юдалер, но не можеше да забележи у него нищо, освен обичайното сърдечно и малко шумно гостоприемство, с което бе свикнал да оживява трапезата при такива многолюдни празненства. Но в различното изражение на лицата на двете девойки се долавяше нещо, което навяваше тъжни мисли.

Капитан Кливланд седеше между сестрите, като усърдно любезничеше и с двете, а от мястото си Мордонт можеше да вижда всичко и да чува голяма част от това, което ставаше помежду им. Ала личеше, че Кливланд дава особено предпочитание на по-голямата. Помладата изглежда също забелязваше това, защото няколко пъти хвърли поглед към Мордонт, комуто се стори, че вижда в очите ѝ нещо като съжаление за прекъснатата дружба и печален спомен за някогашните по-приятни времена; а Мина беше изцяло погълната от любезностите на своя съсед и това само по себе си учудваше и възмущаваше Мордонт.

Мина, сериозната, благоразумната, сдържаната, чертите и обноските на която показваха толкова възвишен характер — Мина, която обичаше усамотението и ония пътища на познанието, по които хората предпочитат да вървят сами — Мина, която мразеше лекомисленото веселие, обичаше замислената печал и разходките до извори и непроходими клисури — с една дума, тази, която по природа беше неподатлива на самонадеяното, грубо и дръзко ухажване на човек като тоя капитан Кливланд, сега, когато той седеше на масата до нея, бе насочила всецяло очи и уши към него, и то с такъв интерес и благосклонно внимание, които за Мордонт, свикнал да отгатва чувствата ѝ по нейното държане, бяха признак на най-дълбоко влечение. Когато забеляза това, в сърцето му се надигна омраза както към избраника, който го бе изместил, така и към Мина, така безсрамно изменила на собствения си характер.

„Какво друго има у тоя човек — мислеше си той, — освен високомерна и дръзка самомнителност, плод единствено на няколко малки похождения по море и дребнав деспотизъм над екипажа на подчинения му кораб? Самият му език е изпъстрен с повече морска терминология, отколкото би употребявал дори най-висш офицер от английския военен флот; а остроумието, което предизвиква толкова усмивки, ми се струва такова, каквото по-рано Мина не би търпяла

нито за миг. Дори Бренда като че ли по-малко се поддава на любезностите му в сравнение с Мина, на която те почти не подхождат.“

Всъщност Мордонт правеше две грешки в тези твърде безпощадни изводи. Първо, гледайки на капитан Кливланд до известна степен с очите на съперник, той осъждаше твърде строго обноските и поведението му. Безспорно те не бяха много изтънчени, но нямаха особено значение в страна, населена от такъв простодушен и невзискателен народ, като едновременните шетландци. От друга страна, у Кливланд се забелязваше моряшка прямота и непринуденост, голяма естествена съобразителност, умерена доза остроумие, безпределна самоувереност и оная предприемчива дързост, която дори при липса на друго привлекателно качество много често носи успех сред прекрасния пол. Но Мордонт грешеше и когато мислеше, че Кливланд сигурно няма да се хареса на Мина Тройл поради толкова многото сериозни несходства в характерите им. Ако имаше малко по-голям житейски опит, той непременно щеше да забележи, че често бракове се сключват между двойки, които никак не си подхождат нито по лице, нито по фигура, а още по-често между хора, съвсем различни по чувства, вкусове, стремежи и схващания; и може би няма да бъде преувеличено, ако кажем, че две трети от познатите ни брачни съюзи са сключени между лица, които, ако се съди а priori^[4], едва ли биха били привлекателни един за друг.

Главна причина за тези странни на пръв поглед аномалии сигурно е мъдрата грижа на провидението, щото умът, талантът и други хубави качества да се разпределят по възможност равномерно между хората. Защото какъв щеше да бъде светът, ако умните се женеха само за умни, образованите — за образовани, добрите — за добри и дори красивите — за красиви? Не е ли очевидно, че тогава нисшите касти иа глупците, невежите, грубияните и изродите (представляващи впрочем мнозинството от човечеството), обречени да общуват само помежду си, постепенно ще стигнат физически и духовно до равнището на орангутаните? Ето защо, когато видим брачен съюз между „нежността и грубостта“, може да оплакваме участта на тоя, комуто е писано да страда, но същевременно да се преклонни пред скрития умисъл на мъдрото провидение, което по този начин уравновесява доброто и злото в живота, възнагражда семейството за лошите качества на единия от родителите с по-добрата

и по-благородна кръв па другия и осигурява на потомството нежните грижи и закрилата поне на единия от ония, на които те са естествено задължение. Ако не ставаха често такива женитби и брачни съюзи, колкото и неподходящи да изглеждат те на пръв поглед, светът нямаше да бъде такъв, какъвто го е предопределил мъдрият господ — място, където доброто се преплита със злото, място на изпитания и страдания, където дори най-големите злочестини се смекчават от нещо, което ги прави поносими за смирените и търпеливи души, и където дори в най-големите блага има неизбежно примес на неприятна горчивина.

Но когато се вземе малко по-внимателно в причините за тези така неочаквани и несъобразни брачни съюзи, ще признаем, че те съвсем не се основават на такова пълно несходство или противоположност на характерите на двете страни, както бихме очаквали да открием, когато гледаме само крайния резултат. Мъдрите цели, които провидението навярно си е поставило, когато е допуснало в брака такава смесица от най-различни наклонности, характери и схващания, се постигат не посредством някаква тайнствена подбуда, която въпреки установените закони на природата подтиква мъжа и жената към съюз с хора, които в очите на света съвсем не им подхождат. Както в постъпките на всекидневния живот, така и в нашето нравствено поведение ни е дадена свобода па волята, но често и в първия, и във втория случай тя заблуждава тези, които я притежават. Затова обикновено се случва така, че особено възторжените натури изграждат във въображението си някакъв идеален образ, пред който се прекланят, а често след това се самоизмамват, откривайки далечна прилика у някакво реално съществуващо лице, на което въображението им прибързано и неоснователно приписва всички качества, необходими, за да стане то възплъщение на физическо и духовно съвършенство. Но никой, може би дори в най-щастливия брак с действително обичан човек, не е намирал от личен опит всички очаквани у него качества; в повечето случаи вижда, че го е сполетяло най-горчиво душевно разочарование и че е издигнал въздушния замък на щастието си върху небесна дъга, която дължи съществуването си единствено на особеното състояние на атмосферата.

Ето защо ако Мордонт познаваше по-добре живота и човешките отношения, не би се учудил толкова, че мъж като Кливланд, красив, смел и енергичен — човек, който явно живее сред опасности и говори за тях като за развлечение, е съумял да накара мечтателна натура като Мина да му припише много от ония (качества, с които пламенното ѝ въображение рисуваше образа на героя. При все че прямите и груби обноси на този човек съвсем не можеха да се нарекат изтънчени, поне в тях нямаше притворство; и макар явно да му липсваше светски блясък, той притежаваше достатъчно природен усет и добро възпитание, за да поддържа създадената от него илюзия, поне с външните си прояви. Едва ли е нужно да добавяме, че тези бележки се отнасят единствено за така наречените бракове по любов; защото ако едната страна основава, своята привързаност върху материални блага, например парични доходи или недвижимо имущество па другата страна, тя неминуемо се разочарова, когато ги придобие, и с горчивина разбира, че е надценила щастието, което носят те, или подценила свързаните с тях неприятности.

Тъй като имаме известно пристрастие към изобразената от нас тъмнокоса хубавица, ние с удоволствие ѝ посветихме това отстъпление, за да обясним поведението ѝ, което, трябва да признаем, изглежда твърде неестествено в такова повествование, макар че в обикновения живот се наблюдава много често; става дума да обясним как стана така, че Мина надцени склонностите, дарбите и способностите на един красив млад мъж, който ѝ посвещаваше цялото си време и внимание и чиито любезности я правеха обект на завист за почти всички останали млади жени на това многолюдно пиршество. Може би ако нашите прекрасни читателки сложат ръка на сърцето си, ще признаят, че когато някой мъж прояви изискан вкус, като измежду цял кръг съпернички, готови с охота да приемат неговото ухажване, си избере една за обект на внимание, това му дава право — ако не заради друго, то поне от взаимност — да очаква от избраницата си по-голяма благосклонност и дори пристрастие. Във всеки случай, ако след всичко гореказано поведението на Мина все пак ви се струва нелогично и неестествено, вината не е у нас, защото ние излагаме фактите такива, каквито са, и не претендираме да придаваме по-голяма достоверност на събития, които наглед противоречат на действителността, нито да

при писваме постоянство на най-непостоянното нещо на тоя свят — сърцето на красивата и обожавана жена.

Нуждата, майка на всички изкуства, може да научи също на притворство, и Мордонт, макар и нов неин ученик, не пропусна да приложи уроците ѝ. Нямаше съмнение, че за да следи поведението на тези, към които беше насочено цялото му внимание, той трябваше да крие собствените си чувства и поне да си дава вид, че е толкова увлечен от прекрасните си сътрапезнички, щото Мина и Бренда да помислят, че всичко друго му е безразлично. Тези весели и непринудени девойки, Меди и Клара Гроутсетър, смятани за най-добрите кандидатки за женитба на острова, които в момента се чувствуваха много щастливи, че са седнали далеч от бдителното око на своята леля, достопочтената стара лейди Глоуроуръм, с радост посрещнаха опитите на Мордонт да бъде любезен и забавен и му отговориха с взаимност. Скоро между тях се завърза оживен разговор, за който кавалерът, както става обикновено в такива случаи, допринасяше с остроумието си или с усилията си да бъде остроумен, а дамите се смееха и възхищаваха от все сърце на всичко. Обаче сред това показно веселие Мордонт не пропускаше от време на време да наблюдава по възможност скришом държането на двете дъщери на Магнус; и пак му се стори, че по-голямата, увлечена в разговор с Кливланд, не се интересуваше ни най-малко от околните, докато Бренда, разбрала, че вече не ѝ обръщат внимание, сега по-неприкрито поглеждаше с изражение на тревога и печал към компанията, в която се намираше Мордонт. Той се почувствува трогнат от смущението и безпокойството, изписани, както му се струваше, на лицето ѝ, и мълчаливо реши още същата вечер да ѝ поиска по-изчерпателно обяснение. Доколкото си спомняше, Норна бе казала, че тези две мили девойки са в опасност, естеството на която премълча, но Мордонт подозираше, че тя се криеше в заблуждението им относно истинския характер на този дързък и самонадеян чужденец, и тайно реши да направи всичко възможно, за да демаскира Кливланд и да спаси приятелките си от детинство.

Погълнат от тези мисли, постепенно той започна да обръща все по-малко внимание на сестри Гроутсетър и може би съвсем щеше да забрави, че трябва да се преструва на равнодушен зрител, ако в тоя момент не бе даден знак на дамите да се оттеглят от трапезата. Мина с

присъщата си грация и малко тържествено наведе глава, за да се поклони на всички, при което хвърли към Кливланд твърде многозначителен и благосклонен поглед. Бренда, изчервена както винаги, когато усетеше, че и най-малкото ѝ движение се следи от околните, побърза да направи същия той прощален поклон със смущение, почти неловкост, които обаче поради младостта и свенливостта ѝ изглеждаха едновременно и естествени, и забавни. На Мордонт отново му се стори, че сред цялото това множество очите ѝ са приковани единствено в пето. За пръв път той се осмели да срещне той поглед и да му отвърне; а като забелязва това, Бренда се изчерви още повече, и във вълнението ѝ беше примесено известно недоволство.

Когато дамите се оттеглиха, мъжете се заловиха да пият сериозно и с увлечение, което според тогавашните обичаи предшествуваше вечерните танци. Сам старият Магнус с думи и с личен пример ги подканяше „да се възползват добре от тази възможност, защото скоро дамите ще ги поканят да се пор аз тъп чат“. Същевременно той даде знак на един беловлас слуга, в облекло на данцигски шкипер, който стоеше зад него и освен многото си други задължения изпълняваше и длъжността виночерпец.

— Ерик Скамбестър — запита господарят му, — натоварен ли е вече хубавият кораб „Веселият кантонски моряк“?

— Даже претъпкан — отговори Ганимед^[5] на Бъра-Уестра — с добър нанц, ямайска захар и португалски лимони, да не говорим за мускатовите орехчета, сухарите и водата, налята направо от Шеликотския извор.

Дълго и гръмогласно се смяха гостите на тази установена по традиция постоянна шега между юдалера и неговия виночерпец, която служеше винаги като встъпление към внасянето на една купа за пунш с огромни размери — подарък от капитана на един от корабите на почтената Източноиндийска компания, който на път от Китай за родината бе отнесен от вълнението на север, в Лъруикския залив, където успя да се отърве от част от товара си, без да се съобрази много добросъвестно с правилника на кралските митници.

Магнус Тройл, който беше не само един от главните клиенти на капитан Кули, но и му бе направил много услуги, при отплаването на кораба получи за отплата този великолепен пиршески съд, който със самия си вид, когато старият Ерик Скамбестър влезе, превит под

тежестта му, предизвика ропот на одобрение сред множеството. След това с пълни догоре чаши бяха вдигнати хубавите традиционни наздравници за благополучието на Шетландия, „Смърт на главите, на които никога не растат коси!“ — беше пожеланието за успех в риболова, произнесено гръмогласно от юдалера. При всеобщи аплодисменти Клод Холкро предложи: „Наздраве за уважаемия домакин, за милите сестрици стопанки; наздраве за човешкия род, смърт на рибите, голям берекет!“ Същото пожелание бе изказано по-изразително от един беловлас връстник на Магнус с думите: „Да отвори бог устата на сивата риба и да простре ръката си над посевите!“

На всички бе дадена пълна възможност да подкрепят тези интересни тостове. Тези, които бяха най-близо до побиращата цялото Средиземно море купа, получаваха полагаемите им се порции лично от юдалера, който със собствената си щедра ръка ги разпределяше в големи високи чаши, а тия, които седяха по-надалеч, пълнеха чашите си от една разкошна сребърна гарафа, наричана шеговито „лодката“: пълнена от време на време с пунш от голямата купа, тя служеше за прехвърляне на скъпоценното ѝ течно съдържание до най-отдалечените краища на масата, предизвиквайки с честите си пътешествия шегички и закачки Търговските отношения на шетландците с чуждестранни кораби, както и с тези, които се връщаха от Антилските острови, бяха спомогнали отдавна да се разпространи у тях вкусът към силната напитка, с която беше натоварен „Веселият кантонски моряк“, и из целия Тулски архипелаг нямаше човек, който да смесва чудните ѝ съставки така изкусно, както старият Ерик Скамбестър, заради което беше известен надлъж и нашир из островите с прякора Пунш-майстора, по примера на старите норвежци, които давали на Роло Бързоногия^[6] и други герои на техните балади прозвища, изразяващи изключителната им сила или ловкост, с която превъзхождали всички останали.

Добрата напитка не закъсня да прояви развеселяващите си свойства и когато настроението на пируващите се приповдигна достатъчно, неколцина от тях изпълниха много сполучливо няколко стари норвежки гуляйджийски песни, с което искаха да покажат, че макар поради липса на възможности сегашните шетландци да не могат да проявяват бойните качества на своите предци, все пак още умеят

дейно и усърдно да вкусват от сладостите на Валхала, които се състоят в поглъщане на океани от медовина и тъмно пиво, обещани от Один на ония, които заслужат да отидат в неговия скандинавски рай. На края, разпалени от безброй чаши и песни, стеснителните се престашиха, а мълчаливите се разбъбраха — на всички им се развързаха езиците, а никой не искаше да слуша — всеки бе яхнал своето конче и подканяше настойчиво съседите си да станат свидетели на неговата ловкост. Между другите беше и малкият бард, който, приседнал до нашия приятел Мордонт Мъртън, изразяваше твърдата си решителност да подхване и завърши във всичките му ширини и дължини разказа за запознаването си със славния Джон Драйдън, а въодушевилият се Триптолемус Йелоули се отърси от неволната плахост, предизвикана от заобикалящото го изобилие и от уважението, оказвано на Магнус Тройл от насъбралите се гости, и се залови да излага пред учудения и малко оскърбен юдалер някои от проектите си за подобрения на островите, с които се бе хвалил пред спътниците си по време на тазсутрешното пътуване.

Но за нововъведенията, които предлагаше, и за отношението на Магнус Тройл към тях ще разкажем в следващата глава.

[1] Авторът използва римувания превод на „Одисея“ от поета Александър Поуп. Б. пр. ↑

[2] Амфитрион — гръцки митологичен герой, символ на гостоприемен домакин. Б. пр. ↑

[3] Така се нарекъл Одисей пред циклопа Полифем, който обещал да го изяде последен. Б. пр. ↑

[4] Преди и извън всякакъв опит (лат.). Б. пр. ↑

[5] Ганимед — в старогръцката митология красив младеж, виночерпец на боговете. Б. пр. ↑

[6] Роло Бързоногия — вожд на викингите, който завладял Нормандия в началото на X век и основал държавата на норманите. Б. пр. ↑

ГЛАВА XIV

*Обичаше за нас закон са —
те нали традиция са стара?
А религията пък е за онези,
дето вярват: всъщност пак е обичай —
като дедите почит да дадеш.
Обичай е всичко и затуй го тачим.
Старинна пиеса*

Оставихме гостите на Магнус Тройл в разгара на пиршеството и веселбата. Мордонт, който подобно на баща си избягваше гуляйджийската чаша, не участвуваше в оживлението, предизвикано от товара, с който „лодката“ обикаляше масата. Но колкото и да изглеждаше в подтиснато настроение, той охотно се увлече в приказките на Холкро, който в сегашното състояние на младежа, когато беше готов да поеме ролята на слушател, го избра за своя жертва, подтикван кажи-речи от същия инстинкт, който тласка сивия гарван към болната овца в стадото, която най-търпеливо ще се отдаде на хищните му нокти. Поетът с радост се възползува от предимствата, които му даваше разсеяността на Мордонт и неговото нежелание да окаже енергична съпротива. С безпогрешна ловкост, присъща на прозаиците, с помощта на безгранични отклонения той съумя да разтегли разказа си двойно, така че подобно на кон, движещ се в grand pas,^[1] наглед препускаше стремително напред, а всъщност едва ли изминаваше и един ярд на четвърт час. Ала най-после Холкро успя да изложи с всичките й подробности и добавки историята на своя добър хазяин — майстора-шивач от Ръсел стрият, като обрисова накратко и петима негови роднини, разказа анекдоти за трима от главните му съперници и вмъкна някои общи бележки за облеклото и модата от това време; а след като обходи по този начин околностите и външните

укрепления на своето повествование, на края стигна до главната крепост, както би могло да се окаже в случая „Кафенето на талантите“. Обаче се поспря на прага му, за да обясни на какви основания неговият хазяин имал правото да влиза в този всеизвестен храм на музите.

— Това право — каза Холкро — се крепеше главно на две качества: търпение и търпимост, защото моят приятел Тимбълтуейт сам беше остроумен човек и никога не се докачаше от шегите, които зевзеците, постоянни клиенти на това заведение, подхвърляха наляво и надясно като фишеци и бомбички в карнавална нощ; и макар че някои от тези зевзеци — предполагам, повечето от тях — може би имаха вземане-даване с него, той нямаше навика да напомня на талантливите хора за такива неприятни дреболии. Това, драги ми Мордонт, може да ти се стори обикновена учтивост, защото в тая страна рядко се случва някой да взема или да дава в заем и защото, слава богу, няма нито съдебни пристави, нито шерифи, които да стиснат сиромаша за врата, а няма и затвори, в които да го натикат, но, уверявам те, такъв кротък като агънце човек, какъвто беше моят беден мил покоен хазяин Тимбълтуейт, рядко ще намериш в регистрите на Лондон. Мога да ти разкажа такива неща, които тези мръсни лондонски занаятчии погаждаха не само на други, но и на мен, че косата ти ще настръхне... Ала какво се е задърлил старият Магнус, дяволите да го вземат? Разкряскал се, като че иска да заглуши северозападния вятър.

Действително старият юдалер ревеше с цяло гърло, когато реформаторските проекти, с които икономът смело го бе притиснал, най-после го изкараха от кожата му и (да си послужим с един Осианов^[2] израз) като прибор, разбиващ се в скала, отговори:

— Стига с тия дървета, господин икономе... не ми разправяйте за дървета! Да няма на острова дори нито едно достатъчно високо, за да се обеси някой глупак, пак пет пари не давам. Не ни трябват други дървета освен тия, дето стърча? в нашите пристанища — хубави дървета, на които клони им са рейте, а листа — стоящият такелаж.

— Само че що се отнася до пресушаването на Брейбастърското езеро, за което ви говорих, мистър Магнус Тройл — продължаваше упоритият агроном, — според мен то ще има много важни последици, а това може да стане по два начина — или през Линклейтърската

долина, или по Скалместърекия поток. Така че, като измерим равнището им...

— Има и трети начин, мистър Йелоули — прекъсна го стопанинът.

— Откровено казано, не виждам друг — възрази Триптолемус с цялата сериозност, която остроумец би желал да придаде на своята шега, — защото от юг е хълмът, наричан Брейбастър, а от север — висок рид... името му е щукнало от главата ми...

— Оставете тия хълмове и ридове, мистър Йелоули — има трети начин за пресушаване на езерото и той е единственият, който ще позволя да се изпробва, докато съм жив. Вие казвате, че лорд губернаторът и аз сме собственици на тези места е, така да е. Та, значи, нека всеки от нас изсипе в езерото по равно бренди, лимонов сок и захар — един-два кораба са достатъчни, — после да съберем всички весели юдалери от тоя край и след двацет и четири часа върху мястото на сегашното Брейбастърско езеро ще видите суха земя.

Гръмогласен одобрителен смях изпроводи тази толкова навременна и уместна шега и принуди Триптолемус поне за известно време да млъкне; присъстващите вдигнаха весела наздравица, изпяха игрива песен, разтовариха още веднъж сладостите на кораба, купата направи нов щедър кръг, а спорът между Магнус и Триптолемус, който с изострената си разпаленост бе привлякъл вниманието на цялата компания, сега потъна и се сля във всеобщата врява на празничната трапеза. Ала в това време поетът Холкро бе успял отново да прикове вниманието на Мордонт Мъртън.

— Докъде бях стигнал? — запита той с тон, който по-красноречиво от всякакви думи показваше на уморения му слушател колко още от този объркан разказ му оставаше да чуе. — Аха, сетих се — тъкмо бяхме пред прага на „Кафенето на талантите“... то беше открито от един...

— О, не, уважаеми мистър Холкро — прекъсна го малко нетърпеливо слушателят му, — аз искам да ми разкажете за срещата си с Драйдън.

— Аха, със славния Джон ли? Разбира се... ъ-ъ... докъде бях стигнал? Да, до „Кафенето на талантите“... Та ти казвам, още не бяхме прекрачили прага и прислугата, и всички останали ме зяпнаха ей така;

добрият Тимбълтуейт им беше вече познат... А-а, като става дума за туй, мога да ти разправа една история...

— Ами Джон Драйдън? — възкликна Мордонт с тон, който пресичаше всякакви по-нататъшни отклонения.

— Да, да, славният Джон... докъде бях стигнал?... Аха, застанахме ние до тезгяха, един там мелеше кафе, друг пък правеше пакетчета тютюн по за едно пени — една лула тютюн и едно ядене струваха точно по едно пени — и тогава за пръв път го видях с очите си. До него седеше някой си Денис, който...

— А Джон Драйдън... как изглеждаше той? — запита Мордонт.

— Беше дребно пълничко старче, с естествена побеляла коса и отлично ушит чер костюм, който му стоеше прилепнал като ръкавица. Добрият Тимбълтуейт сам кроеше дрехите на славния Джон, а ръкава, уверявам те, изпилваше чудно... Но тук човек не може да каже сваятна приказка... да го вземат мътните тоя шотландец, пак са се счепкали със стария Магнус!

Действително беше така; и макар че този път разказът на Холкро не бе прекъснат от гръмотевица, с каквато може да се сравни предишният гороломен изблик на юдалера, все пак се водеше шумен и разпален спор, при който въпроси, отговори, възражения и остроумни реплики се сипеха непрестанно едно след друго като далечни трясъци на ожесточена пушечна престрелка.

— Да се вслушвам в гласа на разума ли, сър? — крещеше юдалерът. — Сега ще чуем гласа на разума и ще поговорим разумно, а ако разумът не е достатъчен, ще влезе в работа и поезията... Хей, Холкро, скъпи приятелю!

Макар и прекъснат по средата на най-любимия си разказ (ако това, което нямаше нито начало, нито край, можеше да има среда), бардът настръхна при тоя зов, като корпус лека пехота, получил заповед да се притече на помощ на гренадирите, изправи се гордо, тупна с пестник по масата и даде да се разбере, че е готов да подкрепи своя гостоприемен стопанин, както подобава на признателен гост. Триптолемус малко се сепна от това подкрепление за своя противник, като благоразумен пълководец посред стремителната си атака, която бе започнал срещу странните шетландски обичаи, и заговори пак едва когато юдалерът го предизвика с обидния си въпрос:

— Е, къде е сега гласът на разума, мистър Йелоули, с който преди малко ми проглушавахте ушите?

— Потрайте, уважаеми сър — отвърна агрономът. — Какво можете да кажете вие или който и да било друг в защита на това нищожество, което в тази безпросветна страна наричате рало? Та дори дивите планинци в Кейтнес и Съдърланд могат да свършат и повече, и по-добра работа със своя гаскромх или как го наричат там.

— Че какво толкова лошо му намирате на нашето рало, сър? — отвърна юдалерът. Позволете ми да чуя вашите възражения. Оре си то нашата земя, какво искате повече от него?

— Има само една дръжка, или както ѝ казвате, кокила — отговори Триптолемус.

— А кому са притрябвали, дявол да го вземе — обади се поетът, който искаше да каже нещо духовито, — две кокили, щом може да ходи само с една?

— Или, да речем — вметна Магнус Тройл, — как ще може Нийл от Лъпнес, който остана с една ръка, когато падна от скалата Чупиврат, да кара рало с две дръжки?

— Хамутът ви е от сурова тюленова кожа — не мирясваше Триптолемус.

— Така се икономисва обработена кожа — отговори Магнус Тройл.

— Освен туй го теглят четири нещастни вола, запрегнати един до друг — додаде агрономът, — а подир това жалко оръдие трябва да се мъкнат две жени и да доизкусуряват браздите с лопати.

— Я по-добре си сръбнете, мистър Йелоули — каза юдалерът, — и както казвате в Шотландия, „хич едно пени не давайте“. Нашият добитък е честолюбив и не оставя друг да го изпреварва; мъжете ни са така внимателни и възпитани, че за нищо на света не биха работили на полето без женска компания; ралата ни орат земята, земята ни дава ечемик, варим си пиво, ядем си свой хляб и странникът е винаги добре дошъл на нашата трапеза. Ха наздраве, мистър Йелоули.

Това бе изречено е тон, който окончателно слагаше точка на всякакви по-нататъшни разисквания, затова Холкро прошушна на Мордонт:

— Въпросът е решен, така че можем да продължим за славния Джон... И тъй седи си той с елегантния чер костюм — от две години

неплатен, както ми казва после моят добър хазяин, — а какви очи! — не пламтящият, изгарящ, орлов поглед, който ние, поетите, обичаме да описваме, а кротък, дълбок, замислен и същевременно проникателен поглед — в живота си не съм виждал такъв, освен у малкия Стивън Клийнког, цигуларя от Папастоу, който...

— А Джон Драйдън? — намеси се Мордонт, конто поради липса на по-добро развлечение бе започнал да се увлича от разказа на стария джентълмен и да не му дава да се отклонява, както овчарите подгонват обратно в стадото буен овен, когато искат да го уловят.

С обичайната фраза „А, вярно... славният Джон“ разказвачът се върна на темата си:

— И тъй, сър, хвърли той поглед — такъв, какъвто го описах — към моя хазяин и рече: „Драги ми Тим, какво има пак?“ и всички таланти, лордове и джентълмени, които все се въртяха около него като момиченца около сергиджия на панаир, ни сториха път, а ние се приближихме до камината, където той си имаше свое постоянно кресло — чувал съм, че лете го изнасяли на балкона, но тогава, когато имах щастието да го видя, то беше до камината, — приближи се Тим Тимбълтуейт, промъквайки се горд като лъв през множеството, а подир него и аз с малък пакет под мишница; бях го взел хем да услужа на моя хазяин, понеже разносвачът му отсъствуваше, хем да имам повод за присъствието си тук, защото в „Кафенето на талантите“ не се допускаха външни лица без работа... Чувал съм, че сър Чарлз Седли казал много остроумно по този въпрос...

— Но вие пак забравихте славния Джон — прекъсна го Мордонт.

— Да, с право може да се нарече славен. Сега величаят разни там Блекморовци, Шедуеловци и какви ли не други, дето не са достойни да завържат връзките на обувките на Джон... „Е — пита той хазяина ми, — какво имаш там?“ А Тим му се поклони, уверявам те, по-ниско дори отколкото на херцог, и каза, че си позволил да дойде да му покаже плата, който лейди Елизабет си избрала за нощница. „А кой от твоите гъсоци, Тим, го носи под крилото си?“ — „Този е, с извинение, оркнейски гъсок, мистър Драйдън — отговори Тим, винаги готов да подхвърли нещо духовито, — и ви е донесъл ръкопис със стихотворения, да ги прегледа ваша светлост.“ — „Аха, значи е земноводен?“ — рече славният Джон, като взе ръкописа... а аз, право да ти кажа, в тоя момент бях петимен да застава срещу цяла батарея

топове, нежели да слушам шумоленето на тетрадката ми, когато я разтваряше, макар че не проронваше нито една обидна дума, а после прегледа стиховете и благоволи да каже с много насърчителен тон и с такава добродушна усмивка на лицето... разбира се, не бих сравнявал усмивката на един шишкав стар джентълмен с усмивката на Мина или на Бренда — но беше най-приятната усмивка, която съм виждал... „Я гледай, Тим — рече, — този твой гъсок ще се превърне в ръцете ти на лебед.“ При това се поусмихна и всички се разсмяха, а най-силно тези, които стояха най-далеч и не можеха да чуят шегата, защото всички знаеха, че когато се усмихне, значи има нещо смешно, та се смееха на доверие; а после шегата взе да минава от уста на уста — от младите студенти по право през остроумните до контетата и всички заразпитваха кои сме ние; един французин даже ги уверяваше, че авторът е чисто и просто мосьо Тим Тимбълтуейт, но така бъркаше ту Дъмбълтейт, ту Тимбълтейт, че си рекох: отиде, та се не видя това обяснение...

„Също като твоята история“ — помисли си Мордонт, ала най-после гръмкият и решителен глас на юдалера сложи точка на повествованието.

— Не искам да ви слушам повече, господин икономе — провикна се той.

— Но позволете ми поне да ви кажа една-две думи за породата на вашите коне — молеше Йелоули с жален глас. — Вашите коне, уважаеми сър, по размери са като котки, а по лошотия — като тигри!

— Що се отнася до размерите им — отвърна Магнус, — така полесно се качваме и слизаме от тях (което Триптолемус изпита тази сутрин на собствения си гръб, помисли си Мордонт), а колкото до лошотията им, който не може да им излезе на глава, нека да не ги възсяда.

Съзнанието, че сам си е виновен, накара агронома да се въздържи от отговор. Той само хвърли жален поглед на Мордонт, сякаш го умоляваше да запази в тайна търкулването му, а юдалерът, разбрал, че е надвил (макар и да не подозираше причината за това), додаде с висок и суров тон, присъщ на човек, свикнал цял живот да не среща и да не търпи противодействие:

— Кълна се в кръвта на свети мъченик Магнус — каза той, — голям хитрец сте, господин икономе Йелоули! Идвате при нас от чужда

страна, без да разбирате нито нашите закони, нито нравите ни, нито езика ни, а искате да се разпореждате тук и всички да ви станем роби!

— Ученици, уважаеми сър, мои ученици поправи го Йелоули, — и единствено за ваше добро.

— Не ни прилича на стари години да ходим на училище — отвърна шетландецът. — И искам да ви кажа още веднъж: ще сеем и жънем зърното си, както са правили нашите деди, ще ядем каквото бог ни даде и вратите ни ще бъдат отворени за чужденци така, както и техните би трябвало да бъдат отворени. Ако нещо куца в обичаите ни, с време ще го оправим А на Ивановден човек трябва да има леко сърце и пъргави нозе. И който продума още веднъж за гласа на разума, както му казвате вие, или за нещо от този род, давам ви честна дума, че ще нагълта цял пинт^[3] морска вода! А сега да натоварим още веднъж хубавия кораб „Веселият кантонски моряк“ в името на приятелите му, останалите да се отзоват на цигуларите, които вече ни подканят. Обзалагам се, че крачетата на всички девойчета вече шават от нетърпение. А вие, мистър Йелоули, не се докачайте... охо-о, драги, „Веселият моряк“ вече здравата те е разклатил... (Действително в движенията на достопочтения Триптолемус се забелязваше известна неустойчивост, когато стана и тръгна към домакина)... но нищо, ще ти помогнем да възвърнеш сухоземната си походка, та да се повъртиш с тези гиздави хубавици. Хайде, Триптолемус... дай да те хвана на бордаж, че може да се претреп... претрепеш, драги ми Триптолемус... ха-ха-ха!

Като рече това, все още якият, макар и брулен от много ветрове, юдалер се понесе напред като стар военен кораб, издържал на стотици бури, и повлече госта си на буксир, като току-що завладян трофей. Повечето от участниците в пиршеството последваха предводителя с весели провиквания, а няколко упорити гуляйджии, възползувайки се от свободата, предоставена им от юдалера, останаха да разтоварват пак „Веселия моряк“, вдигайки наздравници за отсъстващия домакин, за благополучието на дома му и всякакви други благопожелания, които им хрумнеха, като повод да обърнат още една чаша чудесен пунш.

Скоро останалите напълниха танцувалната зала — помещение, което носеше белега на простотата на епохата и на страната. Тогава в Шотландия гостни и салони имаше само в къщите на аристократите, а на Шетландските острови те бяха нещо съвсем непознато. Но дългият,

нисък безформен склад, използван понякога за съхраняване на стока, понякога за струпване на какви ли не непотребни вехтории, пък и за хиляди други цели, беше добре известен на младите хора от Дънроснес и от много други окръзи като място за весели танци, които се развихряха при честите празненства, уреждани от Магнус Тройл.

На пръв поглед тази бална зала би шокирала едно изискано общество, събрало се да играе кадрил или валс. Лампите, свещите, корабните фенери и всевъзможните други „канделабри“ не можеха да осветят достатъчно това, макар и ниско, както казахме вече, помещение, а само хвърляха бледи лъчи върху пода и купчините стока и различни предмети, струпани навред. Тук имаше и зимнина, и стоки, предназначени за износ и дарове за Нептун, направени му заради претърпели корабокрушение кораби, чиито собственици са останали неизвестни, и предмети, получени от стопанина срещу риба и различни произведения на имението му, защото и той като повечето други чифликчии от това време беше едновременно и земевладелец, и търговец. Всички тези сандъци, кутии, бурета и други със съдържанието си сега бяха струпани настрана едно връз друго, за да отворят място за танцуващите, които изпълняваха грациозните си и живи местни танци така леко и пъргаво, като че ли се намираха в най-разкошния салон на Сентджеймския дворец.

Групичката старци, които наблюдаваха танцьорите, твърде наподобяваха стари тритони, загледани в игрите на морските нимфи — толкова суров вид бяха придобили повечето от тях в борбата със стихии и толкова приличаха на тези митични обитатели на морските дълбини е рунтавите коси и бради, които мнозина носеха по стар норвежки обичай. Младите, напротив, бяха необикновено красиви, високи, стройни и грациозни, мъжете — с дълги коси и още незагрубели от суровата природа свежи лица със здрава руменина, смекчена у жените от неописуема нежност. Благодарение на вродената си музикалност те умееха много точно да следват ритъма на оркестъра, който свиреше доста сносно, а старците, изправени наоколо или насядали кротко на старите корабни сандъци, служещи за столове, одумваха танцуващите, сравнявайки изпълнението им с едновременните си успехи, или се сгряваха с някоя и друга чашка от купата, която продължаваше да ги обикаля, щракаха с пръсти и потропваха в такт с музиката.

Мордонт наблюдаваше тази картина на всеобщо веселие с горчивото съзнание, че загубил привилегированото си положение, вече не изпълняваше важното задължение на водач на танците или ръководител на игрите, прехвърлено на чужденеца Кливланд. Но в стремежа си да прикрие своето огорчение, което, както съзнаваше сам, не беше нито умно да поддържа, нито достойно да показва като мъж, той се приближи до прекрасните си съседки, на които се бе толкова харесал на трапезата, с намерение да покани някоя от тях за дама в танците. Но тази ужасна дърта баба, лейди Глоуроуръм, която бе търпяла прекомерната веселост на племенничките си по време на вечерята само защото мястото ѝ на масата не позволяваше тогава да се намеси, сега никак не беше склонна да допусне понататъшно сближение, каквато опасност криеше поканата на Мордонт. Затова от името на двете си племеннички, които седяха до нея нацупени, сърдити и мълчаливи, тя се нагърби да уведоми Мордонт, след като му поблагодари за вниманието че те вече са ангажирани за цялата вечер. Ала като продължи да наблюдава момичетата отдалеч, той има възможност да се убеди, че мнимата ангажираност беше само повод да се отърват от него, защото видя, че двете весели сестри се впуснаха в танца с първите млади кавалери, които ги поканиха след него. Възмутен от тази явна обида и нежелаещ да се изложи на друга, Мордонт Мъртън се отдръпна от кръга на танцуващите, смеси се с тълпата от по-второстепенни гости, струпали се в дъното на помещението като зрители, и там, скрит от чужди погледи, се помъчи да преглътне унижението си по възможност по-безболезнено, ала с не особен успех, и с цялото философско спокойствие, на което беше способна младостта, но и то не му помогна.

[1] Галоп (фр.). Б. пр. ↑

[2] Осиан — легендарен ирландски певец (III в. н.е.). Б. пр. ↑

[3] Пинт — мярка за обем (0,57 л). Б. пр. ↑

ГЛАВА XV

*На мене факел? Нека си поскачат
танцьорите безгрижни по камъша.
Аз зная си урока на дедите:
внеси свещта и гледай си спокойно.
Шекспир — „Ромео и Жулиета“*

Младежът, казва моралистът Джонсън, забравя пръчката, която е яхнал като конче, а зрелият мъж — първата си любов, затова мъката на Мордонт Мъртън, когато го отстраниха така от веселите танци, може да се стори дреболия на много от читателите, които впрочем биха сметнали възмущението си за напълно основателно, ако ги лишат от обичайното им място в друго някакво сбирнище. Тук обаче не липсваха развлечения за хора, на които танците не подхождаха или нямаха щастието да си намерят партньори по вкуса. Холкро, който сега се чувствуваше напълно в стихията си, бе насъбрал около себе си публика, на която декламираше своята поезия с целия плам на самия славен Джон, и получаваше в отплата аплодисменти, раздавани обикновено на поети, които сами рецитират стиховете си — поне докато отзивите за тях могат да стигат до ушите на автора. Поезията на Холкро наистина би заинтересувала не само любител на старото, но и почитател на музите, защото някои от произведенията му бяха превод или подражание на скалдските саги, които рибарите на тези острови пееха доскоро, тъй че когато поемите на Грей^[1] стигнали до Оркнейските острови, старите хора веднага познали в одата „Съдбоносните сестри“ руническите стихове, които под заглавие „Магъосниците“ слушали с възхищение или страх още в детинство, а рибарите от Северен Роналдшо и други далечни острови пеят и до днес, когато ги помолят да изпълнят някоя норвежка песен.

Полузаслушан в декламациите, полупотънал в собствените си мисли, Мордонт Мъртън стоеше до вратата на помещението, в най-външния кръг на малобройните слушатели, наобиколили стария Холкро, пред които бардът пееше следното подражание на норманска песен, като от време на време оживяваше тъжната, дива, монотонна мелодия с наблягане на някои пасажи:

ПЕСЕНТА НА ХАРОЛД ХАРФЕЙГЪР

*Слънце кърваво изгрява,
вятър жалостно завява,
от скала орел излита,
гладен вълк из дола скита,
врани реят се в небето,
псета тичат из полето
и надигат всички крясък,
рев и грач, и вой, и писък:
„Харолд славен стяг развява,
всеки тук ще се гоцава!“*

*Конски тропот, буйни гриви
и воини горделиви,
шлемове безброй лъчисти,
брони лъскави и чисти,
звън на копия се чува,
вожд зове, коне лудуват
и догде викът му стига,
бардът звучен глас надига:
„Пеш, на кон — напред, да браним
в бой юнашка чест, нормани!“*

*Сън, почивка забравете
и не бройте колко мрете,
гладни, жадни, но безстрашни
по пътеки стръмни, прашни*

*слезте във нивята бойни
с живи класове безбройни.
Не жалете враговете —
жътва кървава жънете.
Тъй без страх от смърт и рани,
пеш, на кон — напред, нормани!*

*О, герои, що съдбата
е избрала на земята,
Один със усмивка мрачна
праща дъщеря юначна,
чуйте що ви пожелава:
мир, победа, злато, слава
или на Валхала пирът,
гдето ейл^[2] и кръв извираат.
Нека грачат кобно врани,
с чест умрете, о, нормани!“*

— Бедните, нещастни, заслепени езичници! — възкликна Триптолемус с дълбока въздишка, прилична на стенание. — Говорят все за чаши пиво, но питам аз: засявали ли са някога поне парченце земя, макар и до къщата си?

— Значи толкова по-голяма похвала заслужват, съседе Йелоули — отвърна поетът, — щом са умеели да варят пиво без ечемик.

— Ечемик ли? Вятър работа! — възкликна по-сведущият агроном. — Де се е чул и видял ечемик по тия краища? Овес, драги ми приятелю, само овес имат тук и ми е чудно даже как изкласява. Дращите земята с нещо допотопно, което наричате рало, все едно че я чешете със зъбите на гребен. А я погледнете палешника, пък и ножера, и плаза на едно истинско, здраво шотландско рало, а зад него — здравеняк, същински Самсон, натиснал дръжките така, че цяла планина ще разоре; чифт яки волове и чифт широкогръди коне теглят ралото, газят пръст и глина и оставят отзад бразда колкото водосточна канава! Който е видял такова нещо, има какво да разправя, а не тези страшни старовремски истории за войни и кланета, от които вашата

страна и без туй е патила много, а вие сте се заловили да възпявате и превъзнасяте такива кръвожадни дела, мистър Клод Холкро.

— Това е кощунство! — провикна се възмутено дребничкият поет, изправяйки се гордо, като че ли му бе поверена цялата отбрана на Оркнейския архипелаг. — Кощунство е да клеветиш родината на човек, който нито е подготвен, нито пък знае как да се защити или да противодействува по друг начин. Наистина имаше време, когато не можехме да варим хубава бира и ракия, ала винаги сме знаели къде да ги намерим готови; а сега потомците на викингите, на юнаците и бърсъркарите като жени са неспособни да си служат с меч. Може да ги похвалите, че умеят да размахват чевръсто веслата и да се катерят смело по скалите, но, мили мои хиалталандци, дори славният Джон какво друго би могъл да каже за вас, което да заслужава да се чуе?

— Достойни думи, благородни поете! — възкликна Кливланд, който в паузата между танците бе застанал до разговарящите. — Старите юнаци, за които ни разказахте снощи, заслужават да бъдат възпявани под звуците на арфа. Те били храбреци, приятели на морето и врагове на всички, които плавали по него. Корабите им може да са били много тромави, но ако е вярно, че са стигали с тях чак до Левант^[3], едва ли е имало други, които като тях сърчно да са вдигали марсела.

— Да — съгласи се Холкро, — много право казвате. В ония времена, който живеел на по-малко от двайсет мили от синьото море, не можел да опази живота и имуществото си. Известно е, че във всички църкви на Европа служели молебени за спасение от жестокостта на норманите. Във Франция и Англия, та дори в Шотландия, колкото и да се перчат днес шотландците, нямало залив или пристанище, където нашите прадеди да не са се чувствували поголеми господари от самите жалки местни жители. А сега, представете си, не можем дори да сеем ечемика си без помощта на шотландците... (тук тон хвърли саркастичен поглед на агронома)... Как бих искал та доживея деня отново да си кръстосаме шпагите с тях!

— Това се казва герой! — отсъди Кливланд.

— Ех — продължаваше малкият бард, — да можех да видя нашите кораби, наричани някога морски дракони, да плават отново под гарвановочерно знаме, развято на мачтата, с блеснали от оръжие палуби, а не затрупани със сушени треска — тогаз ще се запретнем

ние да изтръгнем с ръцете си това, което бедната земя ни отказва... ще се разплащаме за всички предишни огорчения и сегашни обиди... ще жънем каквото никога не сме сели и ще сечем каквото никога не сме садили... ще бродим със смях по света и с усмивка ще го напуснем, когато ни удари часът!

Така говореше Клод Холкро, вярно — не съвсем сериозно или поне в не съвсем трезво състояние, с глава (и без туй не много на място) замаяна от петдесет добре запаметени саги и на всичко отгоре пет чаши шотландско уиски и бренди, ала Кливланд го тупна полушеговито-полусериозно по рамото и повтори:

— Това се казва герой!

— Глупак според мен — обади се Магнус Тройл, чието внимание също бе привлечено от разпалеността на мънички: бард. — Къде ще бродиш сега и с кого ще се биеш? Струва ми се, всички сме поданици на едно кралство и трябва да ви на помня, че вашето пътешествие може да ви доведе до пристанището, наречено бесило... Не обичам аз шотландците — не се обиждайте, мистър Йелоули, по-право щях да ги търпя, ако си стояха мирно в своята страна и оставеха на мира и нас, и нравите, и обичаите ни; а ако си въобразяват, че ще се нахвърля върху им като бесен едновременен бърсъркар, има да чакат до второ пришествие. С това, което ни праща морето и ни дава земята, както гласи пословицата, и в компания с добри съседни, които да ни помагат да се справяме с тези блага, свети Магнус да ми е на помощ, но мисля, че можем да се смятаме за много щастливи!

— Зная аз що е война — обади се един старец — и по-скоро бих се впуснал да преплавам дълбочините на Съмбъра Руст с мидена черупка и дори с нещо още по-мизерно, нежели да се бия отново.

— А в кои войни, ако може да попитам, сте проявили храбростта си? — рече Холкро, който от уважение към домакина се въздържаше да спори с него, но никак не би се отказал да опита силите си с по-слаб противник.

— Принудиха ме — отвърна старият Тритон^[4] — да служа в армията на Монтроуз^[5], когато дойде тук към хиляда шестстотин петдесет и първа година и волю-неволю вдигна мнозина от нас, да ни прережат гърлата в Стратнейвърнските пуцинаци^[6]... Никога няма да забравя това... какъв глад търпяхме тогава... бях готов да дам всичко на тоя свят за хубава бъра-уестърска пържола или за чиния солена

рибка!... Ала не щеш ли, домъкнаха планинците едно апетитно стадо говеда и без много-много да си поплюваме, изпозастреляхме ги, заклахме ги, одрахме ги, па се заловихме да ги печем и варим, кой както завърне; и тъкмо по брадите ни потече лой, чуваме — бог да ни е на помощ! — конски тропот, после гръмнаха два-три пъти, а след туй — цял залп... офицерите ни викат да се строим, ние гледаме отде да офейкаме, ала точно в тоя миг се нахвърлиха върху нас — и конници, и пехотинци, предвождани от стария Джон Ъри или Хъри^[7], не зная точно как му беше името — че като ни емнаха, като ни замлатиха — изпонатръшкахме се като говедата, дето бяхме клали само преди пет минути.

— А Монтроуз — чу се нежният глас на прелестната Мина, — какво стана с Монтроуз и как изглеждаше той?

— Като лъв, подгонен от ловци — отвърна старият джентълмен, — но аз нямах възможност да се озъртам много, защото гледах час по-скоро да прехвърля баира.

— И значи го оставихте така? произнесе Мина с тон на най-дълбоко презрение.

— Не беше вината моя, мис Мина — отговори старецът малко засрамено, — пък и не бях там по свое желание. А и с какво можех да му бъда полезен? Всички останали бягаха като овце, защо да стоя и аз?

— Можехте да умрете с него — каза Мина.

— И да живеете вечно с него в безсмъртни стихове! — вметна Клод Холкро.

— Благодаря ви, мис Мина — каза прямодушният шетландец, — благодаря и на вас, стари приятелю Клод, но след като съм жив, предпочитам да изпия една хубава чаша бира за здравето и на двама ви, отколкото да съчинявате песни в моя чест четиридесет или петдесет години след смъртта ми. Ала какво значение имаше тогава дали ще бягаш, или ще се биеш, когато резултатът беше един и същ: хванаха клетия Монтроуз въпреки доблестните му дела, хванаха и мен, въпреки че нямах доблестни дела; него, горкия, го обесиха, а мен...

— А вас, вярвам в справедливостта на всевишния, са ви нашибали и натрили със сол — додаде Кливланд, излязъл от кожата си от досадния разказ на миролюбивия шетландец за собствената му страхливост, от която той, види се, никак не се срамуваше.

— Вие си шибайте конете и си солете говеждото — намеси се Магнус. — Да не си въобразявате, че вашите дръзки моряшки закачки ще накарат скромния ни стар съсед Хааген да се черви, загдето не се е оставил да го убият преди няколко десетки години? Вие сам сте гледали смъртта в лицето, храбри млади приятелю, но с очите на младеж, жаден за прослава, а ние сме мирен народ — мирен, докато някой не дръзне да оскърби нас или съседите ни; и тогава може би ще разберат, че норвежката ни кръв не е много по-студена от тая, която е текла в жилите на старите скандинавци, дали ни имена и родословие... Но хайде, хайде да вървим да гледаме танца със саби, та чужденците, които са между нас, да видят, че ръцете и оръжията ни не са още съвсем отвикнали едни от други.

От един стар сандък с оръжие подбраха набързо дузина къси саби, ръждивите петна по които показваха колко рядко са били водени от ножниците, въоръжиха с тях същия брой млади шетландци, към които се присъединиха шест момичета начело с Мина Тройл, и музикантите тутакси засвириха мелодия, подходяща за този старинен норвежки боен танц, може би и досега играй по тия далечни острови.

Първите фигури бяха грациозни и тържествени: младежите с високо вдигнати саби играеха полека и плавно, но постепенно и мелодията, и съответните движения на танцуващите ставаха все по-бързи и по-бързи; те кръстосваха сабите си в такт с музиката и с такъв жар, че цялата тази игра се стори на зрителите твърде опасна, макар танцьорите да съгласуваха ударите на оръжията си така уверено, точно и безпогрешно, че всъщност нямаше нищо страшно. Най-изумителното в тази игра беше смелостта на танцьорките, които, заобиколени от фехтовачите, приличаха на сабинянки^[8] в ръцете на своите възлюблени римляни, или пък, минавайки под стоманената арка, която младежите образуваха, кръстосвайки оръжие над главите на прекрасните си партньорки — на амазонки, присъединили се към лирическия танц на воините на Тезей^[9]. Но най-поразителна и сполучлива фигура беше Мина Тройл, не току-тъй отдавна наречена от Холкро Кралица на сабите, която се провираше между фехтовачите така, като че ли всички тези оголени остриета ѝ бяха обичайна среда и послушни играчки. А когато фигурите на танца взеха да стават по-сложни, когато близкият, непрестанен сблъсък на оръжията караше някой от дружките ѝ да се свиват и потреперват от страх, бузите,

устните и очите на Мина сякаш показваха, че колкото по-бързо святкаха и по-силно звънтяха сабите около нея, толкова по-самоуверена ставаше тя, като че ли се чувствуваше в стихията си. И на края, когато музиката сакна, тя според правилата на танца остана за миг сама сред залата като някаква принцеса, която дава знак на своята стража и свита — танцуващите с нея младежи и девойки — да се отдръпне и да я остави за известно време самичка. Мина беше като обаяна от някакво видение, плод на собствената ѝ фантазия, и с целия си вид и държане съвпаднаше напълно със съвършения образ, който олицетворяваше в очите на зрителите; но опомняйки се почти моментално, тя се изчерви, сякаш за миг засрамена, че е обект на всеобщо внимание, и подаде грациозно ръка на Кливланд, който, макар и да не бе участвувал в танца, сметна за свое задължение да я заведе на мястото ѝ.

Когато минаваха край Мордонт Мъртън, той успя да забележи, че капитанът шепнеша нещо на ухото на Мина, а тя, отговаряйки му набързо, се смути още повече, отколкото когато към края бяха насочени погледите на всички присъстващи. Видяното отново събуди подозренията на Мордонт, защото познаваше добре характера на Мина и знаеше с какво равнодушие и безразличие посрещаше обичайните комплименти и любезности, с които поради красотата и положението ѝ често я обсипваха.

„Възможно ли е наистина да обича този чужденец? — мярна се в главата на Мордонт неприятна мисъл. — Но дори да е така, какво ме засяга това?“ — беше следващата му мисъл, веднага след която стигна до извода, че макар никога да не бе търсил нищо повече освен приятелство и сега го е загубил, все пак поради предишната си близост имаше право да бъде огорчен и сърдит на Мина, загдето бе прехвърлила чувствата си върху човек, според Мордонт, недостоеен за нея. В тези разсъждения може би беше примесена известна доза наранено достойнство или някаква неуловима сянка на самосъжаление, скрити под маската на безпристрастно великодушие, но дори в най-възвишените ни помисли неволно се промъкват толкова много лоши примеси, че е неприятно да вникваш твърде надълбоко във вътрешните подбуди и на най-благовидните постъпки; във всеки случай бихме посъветвали всекиго да взема за чиста монета

благородните намерения на ближните си и да Проверява най-внимателно чистотата на собствените си подбуди.

След танца със сабите имаше и различни други изпълнения от тоя род, а също и песни, в които певците влагаха цялата си душа, докато слушателите се възползуваха от всеки сгоден случай да пригласят на някоя любима мелодия. В такива случаи музиката, макар и проста и дори примитивна, завладява съвсем естествено благородната душа и буди ония силни чувства, които не са способни да постигнат дори най-добрите произведения на най-изкусните композитори — прекалено изтънчени за неподготвеното ухо, макар и безспорно доставящи своеобразна наслада на тия, които благодарение на природните си дарби и образованието си могат да разбират и харесват тези трудни и сложни звукосъчетания.

Беше около полунощ, когато тропането по вратата на замъка, съпроводено със звън на гю и лангспил^[10], извести, че са дошли нови гости, на които според гостоприемния обичай на страната веднага им бяха отворени вратите.

[1] Тома Грей (1716–1771) — английски поет, написал въз основа на скандинавската поезия две поеми — „Съдбоносните сестри“ и „Пронародът на Один“. Б. пр. ↑

[2] Ейл — английска бира. Б. пр. ↑

[3] Левант — старо название на страните по източното крайбрежие Средиземно море. Б. пр. ↑

[4] Тритон — според гръцката митология син на Посейдон и Афродита, морски бог с човешко тяло и рибя опашка. Б. пр. ↑

[5] Джеймз Грейъм Монтроуз (1612–1650) — маркиз, вожд на антиреспубликанските въстания в 1645 и 1656 г. Скот му посветил романа си „Легенда за Монтроуз“. Б. пр. ↑

[6] При последния си и безразсъден опит да нахлуе в Шотландия Монтроуз допълнил малката си армия, съставена от датчани и шотландски монархисти, с няколко отреда необучени новобранци, набързо свикани, или по-право насила вдигнати, от Оркнейските и Шетландските острови, но тъй като нито делото му, нито военната служба им били присърце, в сражение се проявили като посредствени бойци. Б. а. ↑

[7] Тук, както ще бъде отбелязано и по-нататък в текста, паметта е изневерила много на стария шетландец. Сър Джон Ъри, храбър войник-наемник, служел по това време в армията на Монтроуз и бил пленен заедно с него. Но толкова често минавал ту на една, ту на друга страна, че тази грешка е обяснима. След войната бил екзекутиран, тъй че не можел вече Уоруик на нищо да изменя.

Отрядът, който разбил Монтроуз, бил командован от Стречън. Б. а. ↑

[8] Сабинянки — според римските предания момичета от племето на сабиняните, пленени по време на празненство от млади римляни по заповед на Ромул, основател и първи цар на Рим. Б. пр. ↑

[9] Тезей — според старогръцката митология атински цар, който тръгнал с войската си за страната на войнствените амазонки и отвлякъл тяхната царица Антиопа. Б. пр. ↑

[10] Лангспил — вид арфа, разпространена на Шетландските острови. Б. пр. ↑

ГЛАВА XVI

*Подказва ми сърцето,
че някаква беда вещаят ни звездите
и страшният ѝ път ще да започне
от тази нощна веселба.
Шекспир — „Сън в лятна нощ“*

Според обичая, спазван често в цял свят при такива празненства, новодошлите бяха в своеобразни маскарадни костюми, изобразяващи тритони и сирени, с които старите легенди и народни поверия са населили северните морета. Тритоните, наричани от тогавашните шетландци шупелтини, представляваха младежи в чудновато облекло, с изкуствени коси и бради от ленени влакна и венци от морски водорасли, с нанизани на тях раковини и други дарове на морето; такива украшения имаше и на техните светлосини и зеленикави мантии от вече няколко пъти споменатия уодмел. Те държаха тризъбци и други подобаващи им емблеми; към тях верният на класическия си вкус Клод Холкро, майсторена тази маскировка, не бе забравил да добави и огромни конусообразни раковини, които едно-две от тези морски божества от време на време надуваха и острите им, дрезгави звуци отекваха неприятно в ушите на околните.

Участващите в това шествие nereиди и морски нифми показваха както винаги малко по-добър вкус и въображение в облеклото си от своите партньори. Фантастичните им одежди от зелени коприни и други скъпи и изящни тъкани бяха скроени така, че да бъдат колкото се може по-близо до представата за обитателите на водите и същевременно да показват в най-благоприятна светлина фигурите и лицата на прекрасните създания, които ги носеха. Гривните и раковините, украсяващи шията, ръцете и глезените на очарователните сирени, в някои случаи бяха преплетени с истински

перли; изобщо с вида си дъщерите на Туле биха оказали чест на двора на самата Амфитрита, особено с дългите си светли къдрици, сини очи и бели лица с приятни черти. Не се наемаме да твърдим, че всяка от тези маскирани девойки изобразяваше истинска сирена със същата точност, както робините на Клеопатра, които според коментаторите на Шекспир се изхитрили да си сложат рибешки опашки, и то така изкусно, че изглеждали като украшения. Въсъщност, ако шетландските сирени не бяха оставили краката си в естественото им състояние, нямаше да могат да изпълняват много красивия танц, с който възнаградиха публиката за оказания им горещ прием.

Скоро се разбра, че маскираните не са външни хора, а част от гостите, които малко преди това се бяха измъкнали неусетно, за да се преоблекат така и да разнообразят веселата вечер с още едно развлечение. Музата на Клод Холкро, винаги дейна в такива случаи, ги бе дарила с подходяща песен, препис от която даваме по-долу. Песента се изпълняваше поред от сирена и тритон, като мъжките и женските полухорове подхващаха припева и пригласяха на главните изпълнители.

СИРЕНА

*В морски дълбини живеем,
с бисер кичим си чела,
за викинги древни пеем,
славим техните дела.
Над чертозите ни стене
буря в горестна печал,
както влюбен на колене,
пред любимата примрял.
Бързи като чучулиги,
литваме към вас завчас,
северни чеда игриви,
да празнуваме със вас.*

ТРИТОН

*Както ралото земята,
порим пенести вълни,
гоним устремно змията морска
в ширни далнини.
Щом чудовища се сбият,
ний тръбим със боен плам,
а тръбите тъжно вият,
щом рибар загива там.
Но надвили мрачините,
тръгнаха сме в този час,
северни чеда честити,
да се веселим със вас.*

СИРЕНИ И ТРИТОНИ

*Нека бурята бушува,
празник весел ни зове,
само радост да се чува,
не тъжовни гласове.
Ваште веселби безпечни
са отрада и за нас,
и от дълбини далечни
се понасяме в екстаз,
с песни, смях и раковини,
за наслада и за пир.
О, на Туле юначини,
да се веселим безспир!*

В заключителния хор се вляха гласовете на всички, без тритоните с конусообразните раковини, които те се бяха научили да надуват като своеобразен груб акомпанимент с добър ефект. Думите на песента и изпълнението ѝ от маскираните бяха възнаградени с шумни аплодисменти от всички, които се смятаха за вещи съдници по тия въпроси, и най-вече от Триптолемус Йелоули: тъй като ухото му бе уловило скъпите нему звукосъчетания „рало“ и „земя“, а мозъкът му беше толкова просмукан с пунш, че можеше да схваща думите само в най-буквалния им смисъл, приканвайки Мордонт да му бъде свидетел,

той заяви на всеослушание, че макар и да е грехота да се хаби толкова много хубав лен за брадите и перуките на тритоните, в песента е имало единствените разумни думи, които е чул през целия тоя ден.

Но Мордонт нема време да отговори на този призив, защото беше погълнат всецяло да следи най-внимателно движенията на една от маскираните девойки, която още при влизането си му бе дала скришом знак, който му подсказа, че може да очаква някакво важно съобщение от нея, макар и да не знаеше коя всъщност е тя. Сирената, която така смело го бе докоснала за ръката и съпроводида този жест с изразителен поглед, за да привлече вниманието му, беше маскирана много по-грижливо от дружките си; широката и свободна мантия закриваше цялата ѝ фигура, а лицето беше скрито под копринена маска. Мордонт забеляза, че лека-полека тя се отдели от групата и най-после, като че ли търсеше въздух, застана до отворената врата на съседната стая, хвърли му още веднъж многозначителен поглед и възползувайки се от това, че вниманието на гостите беше насочено към останалите участници в маскарада, се измъкна от залата.

Без да се колебае, Мордонт се впусна незабавно подир тайнствената си пътеводителка, защото с право можем да наречем така маската, която се поспря, за да му покаже накъде ще тръгне, а после закрачи бързо към брега на воу, тоест соленото езеро, ширнало се пред тях; леките му вълни блестяха и трептяха под лъчите на пълната луна, която, озарявайки светлия здрач на тия ширини през лятото, правеше съвсем незабележимо отсъствието на слънцето, чиято чезнеща следа още се виждаше по вълните на запад, докато на хоризонта от изток вече започваше да пламти зората.

Ето защо никак не беше трудно за Мордонт да следи маскираната си пътеводителка, която през рътлини и долини вървеше бързо към морето; лъкатушейки между крайбрежните скали, тя го поведе към мястото, където по времето, когато беше добре приет в Бъра-Уестра, собственоръчно бе построил нещо като уединена беседка, под чийто покрив дъщерите на Магнус бяха свикнали при подходящо време да прекарват дълги часове. Тук значи щеше да стане обяснението, защото маската се спря и след кратко колебание седна на грубата скамейка. Но от чии устни щеше да го чуе той? Най-напред му дойде на ум за Норна; но високата ѝ фигура и бавна, величествена походка се различаваха рязко от ръста и вървежа на по-изящната сирена, която се

движеше пред него с такава лека стъпка, като че ли беше истинска нереида, която се е забавила на брега и от страх да не си навлече гнева на Амфитрита, сега бърза да се върне в родната си стихия. Но щом не е Норна, мислеше си Мордонт, само Бренда е способна да ю поведе така, че когато седна на пейката и си свали маската, се оказа наистина Бренда. Макар че, разбира се, не бе направил нищо, заради което да я отбягва, все пак свенливостта овладява така лесно чистосърдечните млади хора, независимо от пола, че той се смути, сякаш наистина се бе озовал ненадейно пред лице, основателно обидено от него. Бренда беше не по-малко смутена, но тъй като сама бе пожелала тази среща и съзнаваше, че тя трябва да бъде колкото се може по-кратка, налагаше се волю-неволю първа да подхване разговора.

— Мордонт — заговори тя с колеблив глас, но после продължи, като се поправи: — Сигурно се учудвате, мистър Мъртън, че съм си позволила тази необичайна волност.

— До тази сутрин, Бренда, — отговори Мордонт, — никакъв знак на дружба или близост от ваша страна или от страна на сестра ви не би ме учудил. Учудва ме повече това, че ме избягвахте безпричинно толкова часове, отколкото, че сега ме удостоявате с тази среща. С какво, за бога, съм ви оскърбил, Бренда, и защо се отнасяте така към мен?

— Достатъчно ли е да ви кажа — отвърна Бренда със сведени очи, — че такава е волята на баща ми?

— Не, не е достатъчно — възрази Мъртън. — Баща ви може да промени така внезапно мнението си за мен и цялото си отношение към мен само под влиянието на някаква жестока заблуда. Имам една-единствена молба към вас: обяснете ми причината; готов съм да падна в очите ви по-ниско дори и от най-простия селяк на тия острови, ако не успея да ви докажа, че тази промяна на мнението се основава единствено на някакво дълбоко недоразумение или чудовищна измама.

— Може и да е така — каза Бренда, — надявам се, че е така... и желанието ми да се срещна тайно с вас е доказателство, че храня такава надежда. Но трудно ми е... по-право невъзможно ми е да ви обясня причината за неприязънта на баща ми. Норна му говори сериозно по този въпрос и се боя, че са се разделили скарани, а вие сам добре знаете, че това не може да стане без нищо.

— Забелязал съм — рече Мордонт, — че баща ви се вслушва много в съветите на Норна и проявява към нейните странности снизходителност, каквато не показва към други... точно това съм забелязал, макар че той не е от ония, дето вярват сляпо в свръхестествените способности, които тя си приписва.

— Те са далечни роднини — отговори Бренда, — а на млади години са били приятели... чувала съм дори, че по едно време възнамерявали да се женят, ала странностите на Норна се проявили веднага след смъртта на баща ѝ и работата се развалила, ако изобщо е имало нещо. Но баща ми безспорно я уважава много и се боя, че предубеждението му към вас е вече твърде дълбоко вкоренено, щом почти са се скарали заради вас.

— О, бог да ви благослови, Бренда, че го нарекохте предубеждение — възкликна Мъртън страстно, — хиляди пъти да ви благослови! Вие винаги сте била с добро сърце... вие не сте способна да бъдете дълго груба, дори и привидно.

— Грубостта ми беше наистина привидна — отвърна Бренда и постепенно тонът ѝ се смекчи, стана непринуден, както бяха разговаряли в детинство. — Аз никога не съм мислила, Мордонт... никога не съм вярвала, че ти можеш да бъдеш груб към Мина или към мен.

— Груб? Кой смее да твърди това? — възкликна Мордонт, поддавайки се на вродената си пламенност. — Който дръзне да го каже, трябва да знае, че няма да оставя езика му да се върти безнаказано между зъбите! Кълна се в свети мъченик Магнус, че ще го откъсна и хвърля на ястребите!

— О недей! — замоли се Бренда. — Гневът ти ме плаши и ще ме принуди да си отида.

— Да си отидеш — повтори Мордонт, — без да разбере нито каква е клеветата, нито кой е този подъл клеветник?

— О, не е само един — отвърна Бренда, — мнозина настройваха баща ми... не мога да ти кажа точно какво, но мнозина говорят...

— И стотици да са, Бренда, аз ще постъпя с тях точно тъй, както казах... Свети мъченико! Да ме обвиняват, че съм се отнасял грубо с тия, които уважавам и ценя най-много на света!... Ей сега ще се върна в замъка и ще накарам баща ти да ми се извини пред всички.

— За бога, недей! — провикна се Бренда. — Не отивай, ако не искаш да ме направиш най-нещастното същество на земята!

— Тогава кажи ми поне основателни ли са подозренията ми — рече Мордонт, — че Кливланд е един от тия, които са ме клеветили?

— Не, не — възрази енергично Бренда, — ти изпадаш в още по-жестоката грешка. Твърдиш, че си ми приятел, аз съм готова да ти докажа, че също съм ти приятелка... но почакай малко, чуй какво искам да ти кажа... разговорът ми и без това продължи много и всеки миг става все по-опасно да бъдем заедно.

— Кажи ми тогава — рече Мъртън, трогнат дълбоко от крайното вълнение и безпокойство на клетото момиче — какво искаш от мен, и те уверявам, че каквато и да е молбата ти, ще направя всичко възможно да я изпълня.

— Хм... такова... този капитан — подхвана Бренда, — този Кливланд...

— Ето на, така си и знаех! — възкликна Мордонт. — Сърцето ми подсказваше, че този човек стои по един или друг начин в дъното на всички тези неприятности и недоразумения!

— Ако не мълчиш и не потърпиш малко — предупреди Бренда, — веднага ще си отида. Това, което исках да кажа, не засяга теб, а друго лице... с една дума, моята сестра Мина. Излишно е да ти говоря за неприязънта ѝ към теб, ала трябва със съжаление да ти разкажа за вниманието, с което той я обгражда.

— То е толкова очебийно, че не може да не направи впечатление — каза Мордонт, — и ако не ме лъжат очите ми, вниманието му се посреща с благосклонност, ако не и с взаимност.

— Точно това ме плаши — рече Бренда. — Отначало и аз бях под обаянието на привлекателната външност, непринудените обноски и романтичните разкази на този човек.

— Външност! — повтори Мордонт. — Вярно, той е строен и доста красив, но както е казал старият Синклер от Куендейл на испанския адмирал: „Плюя му аз на мутрата! Колко по-красиви съм ги виждал на бесилката в Бъра-Мур!“ По обноски би могъл да бъде капитан на капер, а по приказки — панаирджия, който сам си хвали стоката, защото дрънка кажи-речи само за собствените си подвизи.

— Ти се лъжеш — възрази Бренда, — той разказва чудесно за всичко, което е видял и научил, освен това действително е бил е много

далечни страни и е участвувал в много славни битки и разправя за тях с голямо въодушевление, но скромно. Просто ти се струва, че виждаш пламъка и чуваш грохота на оръдията. Но може да говори и съвсем другояче — за чудните дървета и плодове на далечни земи, където хората през цялата година ходят по-леко облечени дори от нас през лятото, а и рядко изобщо носят нещо друго освен батиста и муселин.

— Честна дума, Бренда, изглежда, че той умее да забавлява млади момичета — забеляза Мордонт.

— Вярно — потвърди Бренда простодушно. — И знаеш ли, отначало се хареса повече на мене, отколкото на Мина; и все пак, макар че тя е много по-умна от мен, аз познавам света по-добре от нея, защото съм виждала повече градове: била съм веднъж в Къркуол, а освен това съм ходила три пъти в Лъруик, когато там имаше холандски кораби, тъй че не се лъжа толкова лесно.

— Но кажи ми тогава, Бренда — замоли се Мъртън, — какво те накара да промениш мнението си за този млад човек, на вид така очарователен?

— Ето какво — отговори Бренда, като помисли малко. — Отначало той беше много по-весел, а разказите му не бяха толкова тъжни или страшни, пък и по-често се смееше и танцуваше.

— И може би тогава предпочиташе да танцува повече с Бренда, отколкото със сестра ѝ? — додаде Мордонт.

— Не... не съм уверена — рече Бренда. — Все пак, откровено казано, не подозирах нищо, докато беше еднакво внимателен към нас двете; и знаеш ли, тогава той стоеше за нас наравно с теб, Мордонт, или с младия Суорастър, или всеки друг младеж на островите.

— Но защо тогава — попита Мордонт — не можеш да гледаш спокойно как ухажва сестра ти?... Той е богат или поне така изглежда. Казваш, че е изискан и забавен. Какво още би могло да се желае от един обожател на Мина?

— Мордонт, ти забравяш кои сме — отвърна девойката с гордост, която обаче беше така естествена за нея, както и простодушният тон, с който бе говорила досега. — Шетландските острови са нашият малък свят, може би по почва и климат по-лош от други части на земята — поне така казват чужденците; но той си е наш собствен малък свят, и ние, дъщерите на Магнус Тройл, заемаме най-високо положение в него. И мисля, че не подобава на нас, потомки на викинги и ярлове, да

се хвърляме в обятията на един непознат, който идва на нашия бряг като гага на пролет бог знае отде и може да отлети наесен бог знае накъде.

— И да примами една шетландска патица да хвъркне с него — додаде Мъртън.

— Няма да позволя несериозно отношение към такива неща — тросна се Бренда. — Мина е като мен дъщеря на Магнус Тройл, приятел на чужденците, но и баща на Хиалтландия. Той им оказва нужното гостоприемство, но нека дори най-именитите да не си въобразяват, че могат да се сродят с него, когато си поискат.

Тя изрече това много разпалено, но тутакси добави с по-мек тон:

— Не, Мордонт, не мисли, че Мина Тройл е способна да забрави дълга към баща си и бащината си кръв дотам, та да мечтае за брак с този Кливланд, но тя може така да се увлече по него, че да разруши собственото си щастие. Защото по душа е такава, че се вживява много силно и дълбоко; спомняш ли си как Ула Сторлсън се качваше всеки ден на Восдейл Хед да погледне дали не идва корабът на възлюбения ѝ, а той изобщо не се върна? Като си представя унилата ѝ походка, бледите ѝ бузи, очите, които лека-полека гаснеха като светилник, на който се е свършило маслото... като си спомня трескавия поглед, в който трептеше нещо като надежда, когато се изкачваше сутрин на скалата, и дълбокото, безотрадно отчаяние, изписано на челото ѝ, когато се връщаше — като си мисля за всичко това, учудва ли те, че се страхувам за Мина, чието сърце е създадено да лелее вярно и дълбоко зародилото се в него нежно чувство.

— Не ме учудва — каза Мордонт, изпълнен с искрено съчувствие към клетата девойка, защото не само чуваше треперещия ѝ глас, но и можеше да различи в тази светла нощ сълзите, които трептяха в очите ѝ, докато рисуваше картината, която мислено свързваше със сестра си. — Не ме учудва, че изпитваш такива чувства и страхове, подбудени само от най-чиста обич; и ако ми посочиш с какво мога да помогна на твоята сестринска любов, ще видиш, че съм готов при нужда да жертвувам живота си така, както когато се катерех по скалите, за да ви донеса яйца от кайра, и, повярвайте ми, каквото и да са говорили на баща ти и на теб дори за най-малко неуважение или грубост от моя страна, то е лъжа, която само демон е способен да измисли.

— Вярвам ти — отвърна Бренда, като му подаде ръка, — вярвам ти и сега, когато възвърнах доверието си към такъв стар приятел, по-леко ми е на сърцето. Не зная как можеш да ни помогнеш, но именно по съвета, по-право по нареждане на Норна се реших да ти разкрия всичко това; и просто се чудя — додаде тя, като се озърна — как имах смелост да го направя. Сега ти знаеш всичко, което мога да ти кажа за опасността, която заплашва сестра ми. Не изпускай от очи тоя Кливланд... пази се да не се спречкаш с него, защото лошо те чака от такъв опитен воин.

— Не разбирам — рече младежът — защо тъкмо мен лошо да ме чака. Зная само, че със здравите мускули и смелото сърце, които господ ми е дал, и като се има пред вид, че се боря за правдата, не ме е страх от спречкване, което Кливланд може би ще поиска да предизвика.

— Тогава, ако не заради теб, то поне заради Мина — замоли се Бренда, — заради баща ми... заради мен... заради всички, избягвай каквато и да било свада с него; достатъчно е да го следиш и да се помъчиш да разбереш кой е и какви са намеренията му към нас. Той спомена, че Щял да отиде на Оркнейските острови да потърси консорта, който го придружавал, но минава ден след ден, седмица след седмица, а не заминава; и докато прави компания на баща ми в пиенето и разказва на Мина романтични истории за други народи и за битки в далечни диви и непознати краища, времето лети и този човек, за когото не знаем нищо друго, освен че е чуждоземен, лека-полека влиза все повече в нашия кръг и става неразделен негов член... А сега, сбогом, Норна се надява да те сдобри с баща ми и те моли утре да не си отиваш от Бъра-Уестра, колкото и хладно да се държат той и сестра ми към тебе. Аз също — каза тя, протягайки ръка — трябва да си сложа маска на неприязненост като към нежелан посетител, но в душата си ние пак сме си един за друг Бренда и Мордонт. А сега да се разделяме по-скоро, защото не бива да ни виждат заедно.

Тя му подаде ръка, но я отдръпна малко смутено, засмя се и се изчерви, когато той съвсем непринудено понечи да притисне устните си до нея. За миг Мордонт се опита да я задържи, защото тази среща го бе изпълнила с такава радост, каквато, макар и често да оставаше насаме с Бренда, никога не беше изпитвал. Но тя се отскубна и като махна още веднъж с ръка за сбогом и му показа една пътека,

противоположна на тая, която самата тя щеше да поеме, закрачи бързо към къщи и скоро изчезна зад скалите.

Мордонт стоеше загледан подире ѝ в душевно състояние, непознато му дотогава. Човек може дълго и спокойно да ходи по несигурната неутрална територия между любовта и приятелството, докато внезапно се види принуден да признае властта на едната или другата сила; тогава често се случва тази, която с години е смятал само за приятелка, изведнъж да се превърне в любима. И нищо чудно, че от тоя момент настъпи такава промяна в чувствата на Мордонт, макар че нямаше още ясна представа за нея. Една красива и очарователна девойка, която доскоро, както му се струваше, го бе презирала и мразила, неочаквано, с доверлива искреност му бе разкрила душата си; и ако нещо можеше да направи това преобразяване, само по себе си толкова ненадейно и толкова приятно, още по-обаятелно, то беше невинната и чистосърдечна простота на Бренда, която придаваше очарователност на всичките ѝ постъпки и думи. Самата обстановка може би имаше своето въздействие, макар че в случая почти нямаше нужда от нейната помощ. Но прекрасното лице изглежда още по-прекрасно при лунна светлина, а сладкият глас звучи още по-сладко сред шепота на лятната нощ. Затова Мордонт, който в това време вече се бе върнал в замъка, беше готов да слуша с необикновено за него търпение и снизхождение възторжените словоизлияния на Клод Холкро за лунната светлина, вдъхновени от кратка разходка на чист въздух, предприета с цел да разпръсне парите на хубавия пунш, който не бе жалил по време на празненството.

— Слънцето, момчето ми — говореше той, — е фенер за всеки нещастен труженик: то изскача с ослепителен блясък от изток, за да прикани цял свят към труд и мъки; а веселата луна ни осветява пътя към насладите и любовта.

— И към безумието, ако се не лъжа — вметна Мордонт, колкото да каже нещо.

— Нека да е така — отвърна Холкро, — стига да не се превърне в черна меланхолия... Драги ми млади приятелю, обитателите на този луд свят прекалено много се стремят да не загубят разсъдъка си, или, както се изразяват самите те, умът им да бъде винаги на място. Доколкото зная, често ме наричат полуумен, а съм живял толкова добре на тоя свят, като че ли имам двойна доза ум. Но чакай... за какво

ставаше дума? Аха, за луната... И тъй, драги, луната е самата душа на любовта и поезията. Според мен едва ли е имало истински влюбен, който да не е започнал сонет в нейна чест поне с думите: „О, ти...“

— Луната — обади се агрономът, чийто език вече започваше да се преплита — налива зърното, поне така казват старите хора, и напълва орехите, което всъщност не е толкова важно — *sperge nuces, pueri*^[1].

— Глоба, глоба! — завика юдалерът, чийто език също почваше да се преплита. — Агрономът говори на гръцки... Кълна се в костите на свети Магнус, чието име нося — ако не ни изпее веднага една песен, ще го накарам да излока цялата „лодка“ с пунша!

— От много вода и воденичарят се дави — отвърна Триптолемус. — Сега мозъкът ми има нужда повече от пресушаване, отколкото от ново поливане с алкохол.

— Тогава пей — заповяда властният стопанин, — защото никой не може да говори тук на друг език, освен на благороден норвежки, приятен холандски или датски, а в краен случай на простолюдно шотландско наречие. Затуй, Ерик Скамбестър, дай тука „лодката“ и я напълни догоре — глоба за забавяне.

Но преди гарафата да бе успяла да стигне до агронома, той, виждайки, че „лодката“ вече е тръгнала на път и се приближава към него на къси халсове (защото самият Скамбестър в това време вече бе загубил ориентировка), направи отчаяно усилие и запя или, по-право, закряка йоркширска жетварска лесен, която баща му пееше едно време, когато сръбнеше, по мелодията на „Хей, Добин, карай колата“. Печалната физиономия на певеца и безнадеждно фалшивият му глас бяха в такъв чуден контраст с веселите думи и мелодия, че достопочтеният Триптолемус изглеждаше смешен като гост, дошъл на гуляй в официалния костюм на дядо си. С тази шега всъщност завърши вечерта, защото дори якият и държелив Магнус бе започнал да усеща властта на Морфей^[2]. Гостите се разотидоха кой както може по отредените им стаи и кътчета за почивка и скоро замъкът, досега толкова шумен, потъна отново в мъртва тишина.

[1] Сипете орехи, момчета (лат.). Б. пр. ↑

[2] Морфей — в гръцката митология бог на съня. Б. пр. ↑

ГЛАВА XVII

*Наскачаха във лодките си смело
за бран с чудовищата, всички взели
лопати, вили, копия, секири —
оръдия на боя и на мира,
и всеки тук със подвиг е готов
да извоюва слава или пък любов,
и от скалите гледат преbledнели
девойки красни, старци побелели.*

На сутринта след такъв празник, какъвто бе устроен от Магнус Тройл, обикновено липсва онова напрежение, което оживяваше снощната веселба, както може би е забелязал запознатият със светския живот читател след официална закуска при конни състезания в провинциален град, защото в така нареченото висше общество обикновено гостите прекарват тези мъчителни минути всеки в стаята си. В Бъра-Уестра, разбира се, нямаше помещения за такова уединяване, тъй че момичетата с преbledнели бузи и сънливите, непрекъснато прозяващи се по-стари дами бяха принудени да се срещнат с кавалерите си (страдащи от главобол и други неразположения) точно три часа, след като се бяха разделили.

Ерик Скамбестър бе направил всичко в човешките възможности да осигури необходимите средства за разпръсване на скуката на сутрешната закуска. Трапезата пращеше от пушено по шетландски говеждо, баница, печено месо, консервирана и сготвена по всевъзможни начини риба; не липсваха и чуждестранни деликатеси като чай, кафе и шоколад, защото както вече имахме случай да отбележим, поради местоположението си тези острови отрано се бяха запознали с различни предмети на чуждоземен разкош, все още слабо известни в Шотландия, където в по-късно от описваното тук време

един фунт зелен чай бил сварен като зеле, а от друг направили сос за осолено говеждо поради невежество на добрите домакини, на които бил изпратен като рядък подарък.

Освен тези блюда на масата беше разположено цяло изложение от ония целебни илаци, към които прибягват *bon vivants*^[1] под шеговитото название „косъм от ухапалото те куче“. Имаше и силно ирландско аскуибо, и неподправен нанц, и истински холандски джин, и ракия от Кейтнес, и голденвасер^[2] от Хамбург; само ром от памтивека и различни ликьори от Подветрените острови. След всички тези подробности е излишно да споменаваме силното домашно пиво, немската и черната бира, а съвсем под достойнството ни би било да изброяваме всевъзможните яхнии и каши, плюс бленда и разните млечни ястия за ония, които предпочитаха по-леко ядене.

Нищо чудно, че това изобилие от лакомства възбуди апетита и повдигна настроението на уморените гости. Младежите се заловиха незабавно да търсят дамите си от предишната вечер и отново се увлякоха с тях в сладки приказки, благодарение на които нощта бе минала така весело, а Магнус, заобиколен от верните си приятели — яки норвежци, с подкани и личен пример насърчаваше по-старите и по-мрачно настроени гости да се отдадат по-смело на предлаганите им съблазни. До обедата обаче имаше още много време, защото и най-продължителната закуска не може да трае повече от един час, пък и имаше опасност на Клод Холкро да му хрумне да запълни тези празни утринни часове с безконечно декламиране на свои стихове и с разправяне надълго и нашироко на цялата история за запознаването му със славния Джон Драйдън. Но съдбата избави гостите в Бъра-Уестра от такова страшно бедствие, като им прати развлечение точно според вкуса и навиците им.

Повечето от гостите вече работеха усърдно с клечките за зъби, а други се чудеха какво да правят по-нататък, когато с бърза стъпка, плам в очите и харпун в ръка влезе Е риж Скамбестър, за да извести на всички присъстващи, че на брега или почти на брега, сиреч при устието на воу се е проснал кит! В този момент настъпи такова весело, шумно и всеобщо оживление, каквото само ловната страст, така дълбоко вкоренена у човека, може да предизвика. Какво е в сравнение с нея радостта на някакви си селски сквайери^[3], готвеци се да стрелят първите за сезона бекаси, а особено като се имат пред вид размерите

на дивеча; нито хайката за изстребване на лисици в гъстаците на Етрикската гора, нито възбудата на ленокските ловци, когато някой от елените на херцога изскочи от Инч-Мирън, нито дори веселото оживление при лов на лисици с целия му шумен акомпанимент от кучешки лай и звуци на рогове не могат да се сравнят с настървението, с което смелите синове на Туле се втурнаха да премерят силите си с чудовището, което морето им бе изпратило за развлечение, и то така навреме.

Тутакси различните складове на Бъра-Уестра бяха претършувани за всевъзможни оръжия, които можеха да послужат в такъв случай. На един се паднаха харпуни, саби, пики и алебарди, други се задоволиха с вили, лопати и каквото друго им попадне, само да бъде дълго и остро. След като се въоръжиха така набързо, част от тях под командуването на капитан Кливланд забързаха към лодките в малкото заливче, докато останалите се завтекоха по суша към мястото на полесражението.

Внезапна врява, която моментално сложи край на поезията на Холкро и на не по-малко страшната проза на Триптолемус, попречи на клетия агроном да изпълни един замислен от него план — да изпита търпението на шетландците, като им изнесе лекция за земеделието и възможностите на страната. Лесно можем да си обясним защо той прояви толкова слаб интерес към лова, така внезапно изместил словоизлиянията му, и дори нямаше да удостои с поглед това бурно зрелище, ако не го бяха принудили увещанията на мис Бейби.

— Карай натам, драга — подканяше го тази предвидлива особа, — карай натам! Кой знае какво може да докопаш... Разправят, че при подялбата всекиму ще се падне поравно от китовата мас, а с един пинт от нея ще пестим сума пари, когато тталим железния светилник през дългите тъмни нощи, които, говори се, щели да настъпят. Затуй карай натам, драги... ето ти вила за тор... както казват, със страхливо сърце хубавица не се печели... пък отде знаеш, тая мас, когато е прясна, може и да се ядва, а тъй ще си икономисваме и маслото.

Не знаем доколко перспективата да яде прясна мас вместо масло въодушеви и открили Триптолемус, но вероятно като не видя друг изход, той размаха селскостопанското оръдие (оборска вила), с което се въоръжи, и заслиза към брега да води бой с кита.

Положението, в което злочестата съдба бе поставила противника, беше особено благоприятно за начинанието на островитяните.

Необикновено високият прилив бе прехвърлил животното над една широка пясъчна коса във воу, тоест в заливчето, където и лежеше сега. Като усети, че водата започва да се отдръпва, то разбра опасността и с отчаяни усилия се помъчи да мине над плитчината, където вълните се блъскаха в косата, но досега китът бе успял по-скоро да влоши, отколкото да подобри положението си, тъй като отчасти беше излязъл на сухо и това го излагаше особено много на замисляната атака. В този момент именно врагът се нахвърли върху него. Първите редици се състояха от млади и яки мъже, въоръжени с вече описаните от нас различни оръжия, а младите дами и по-възрастните особи от двата пола се настаниха между скалите, надвиснали над полесражението, за да следят и поощряват техните усилия.

Тъй като преди да дойдат до входа на залива, лодките трябваше да заобиколят един малък нос, бойците, които стигнаха брега пеша, имаха достатъчно време да извършат необходимото разузнаване за силите и положението на противника, когато възнамеряваха да нападнат едновременно и по суша, и по море.

Сърцатият и опитен пълководец, какъвто с право бихме могли да наречем юдалера, за нищо на света не беше съгласен да повери тази работа другиму; и наистина както с външния си вид, така и с умното си ръководство той отговаряше на всички изисквания за командирското звание, което си бе присвоил. Шапката със златни галони бе заменил с шапка от мечка кожа, синият сукнен костюм с червена подплата, със златни илици и копчета бе отстъпил място на червена фланелена куртка с черни кокалени копчета, върху която беше наметната риза от тюленова кожа с причудлива везба и плисета на гърдите, каквито носят ескимосите и понякога гренландските китоловци. Огромни моряшки ботуши завършваха костюма му, а в ръката си държеше грамаден китоловен нож, който размахваше сякаш от нетърпение по-скоро да се запретне с разсичането на исполинското животно, проснато пред тях — тоест с отделянето на месото от костите. Но като го огледа поотблизо, той бе принуден да признае, че развлечението, към което бе повел приятелите си, макар и да съответствуваше на широките мащаби на неговото гостоприемство, май криеше своеобразни опасности и мъчнотии.

Животното, дълго над шейсет стъпки, лежеше съвсем неподвижно в най-дълбокото място на воу, където вълните го бяха

изтласкали и където, изглежда, чакаше нов прилив, чието настъпване навярно усещаше инстинктивно. Туктаки се свика съвет на опитните харпунохвъргачи, които решиха единодушно да се опитат да хванат в примка шашката на вцепененото морско чудовище, като другия край на въжето вържат здраво за котви, забити в брега; така то нямаше да може да избяга, ако приливът настъпеше, преди да са се справили с него. Тази деликатна работа бе възложена на три лодки, едната от които юдалерът пожела сам да управлява, а другите две бяха поверени на Кливланд и Мъртън. След като взеха това решение, насядаха на брега и зачакаха с нетърпение пристигането на морския отряд във воу. През този промеждутък Триптолемус Йелоули, след като прецени на око необикновените размери на кита, подхвърли, че според скромното му мнение „впряг не само от шест вола, но и от шейсет вола местна порода не би могъл да измъкне на морския бряг такава грамада от водата, където лежи сега“.

Колкото и маловажна да би се сторила на читателя тази забележка, тя зачекваше въпрос, който винаги караше стария юдалер да излиза от кожата си. Затуй и сега, като хвърли иа Триптолемус бърз и строг поглед, той го запита какво значение има това, дявол да го вземе, щом и сто вола не могат да измъкнат кита на брега? Макар че на мистър Йелоули не му се хареса твърде тонът, с който бе зададен въпросът, все пак собственото му достойнство и личната заинтересованост го принудиха да отговори така:

— Има значение, сър. Вие, мистър Магнус Тройл, сам знаете, пък и всеки, който разбира от тия работи, знае, че китове с такива размери, които не могат да се измъкнат на брега с впряг от шест вола, по право стават собственост на адмирала, а този благороден лорд в момента е плюс това и губернатор на нашите острови.

— Вижте какво ще ви кажа, мистър Триптолемус Йелоули — отвърна юдалерът, — както бих казал и на вашия господар, ако беше тук: всекиму, който рискува живота си, за да измъкне тази риба на брега, се полагат равен дял и пай според нашите хубави стари норвежки традиции и обичаи; дори ако някоя от ония жени, дето гледат сега, само докосне въжето, ще има право да дели наравно с нас; и нещо повече: ако рече, че има причина за това, ще отделим пай и за нероденото и детенце.

Строгийт принцип за справедливост, който предписваше такава подялба, предизвика смях сред мъжете и леко смущение сред жените. Но икономът реши, че е срамота да сложи оръжие така лесно.

— *Suum cuique tribuito*^[4] — произнесе той, — аз ще отстоявам правото на лорда и собственото си право.

— Я гледай! — тросна се Магнус. — А ние, кълна се в костите на свети мъченик Магнус, при тая подялба ще се ръководим единствено от Божиите закони и законите на свети Олаф, които са съществували, когато още и помен не е имало нито от икономи, нито от ковчезници, нито от губернатори! Всеки, който помогне, ще получи своя дял, а останалите — нищо. Така че, господин икономе, поработете и вие с другите и бъдете доволни, че ще делите наравно с тях. Качвайте се бързо на тази лодка (в това време лодките бяха вече заобиколили носа), а вие, момчета, сторете място на икономата на кърмовата пейка — той пръв през тоя благословен ден ще нанесе удар на рибата.

Силният властен глас и навикът да се разпорежда безпрекословно, проявяващ се във всички действия на юдалера, а и съзнанието на самия Триптолемус, че няма да намери съмишленици и поддържници между останалите участници в експедицията, не му оставяха друг изход, освен да се преклони, макар че по този начин изпадеше в съвсем ново за него и при това опасно положение. Обаче той все още се колебаеше и се мъчеше да се оправдава с глас, в който личеше повече страх, отколкото негодувание, колкото и да се стараеше да ги прикрие с весел тон и да представи цялата работа просто като шега. Но в тоя момент чу гласа на Бейби, която му мърмореше на ухото:

— Искаш да загубиш пая си от китовата мас, а? А не мислиш, че иде дългата шетландска зима, когато и в най-ясен декемврийски ден не е по-светло от безлунна нощ в Мърнз!

Този довод от икономично естество, прибавен към страха от юдалера и срамът да не се покаже по-несмел от другите, така повдигна духа на агронома, че той размаха вилата си и се качи на лодката с вид на същински Нептун, носещ високо своя тризъбец.

Трите лодки, определени за тази опасна работа, скоро се приближиха до тъмната грамада, която се бе проснала като островче в най-дълбокото място на воу и ги пусна да доплават до нея, без да

прояви ни най-малък признак на живот. Мълчаливо и предпазливо, както се изискваше от тая крайно деликатна операция, нашите храбреци, след първия си безуспешен опит и продължителни понататъшни усилия, успяха най-после да метнат въже около тялото на неподвижното чудовище и да прехвърлят краищата му на брега, където стотина ръце се заловиха тутакси да го вържат. Но докато сварят да свършат това, започна приливът и юдалерът извести на помощниците си, че или трябва да убият рибата, или поне да я ранят тежко, преди равнището на водата при косата да се повдигне толкова, че вълните да подхванат животното; тогава въпреки дружните им мъжествени усилия има вероятност то да се измъкне.

— Затова — рече той — трябва да се запретваме на работа, а икономът ще има честта да нанесе първия удар.

Храбрият Триптолемус моментално разбра какво се иска от него; трябва да кажем, че търпението, с което китът се остави покорно да му метнат примката, бе поуталожило страха на иконома и значително подронило неговото мнение за това създание. Той заяви, че тази риба не е по-умна и едва ли по-подвижна от най-обикновен охлюв, и повлиян от това съвсем неуместно подценяване на противника си, не дочака нито нужния знак, нито по-добро оръжие, нито по-благоприятно положение, а се изправи енергично и запрати с все сила вилата си в нещастното чудовище. Това безразсъдно започване на военните действия стана толкова бързо, че лодките не свариха дори да се отдръпнат на достатъчно безопасно разстояние от кита.

Магнус Тройл, който само се бе пошегувал с иконома и мислеше всъщност да възложи нанасянето на първия удар на някой по-сръчен копиеносец, едва успя да извика: „Пазете се, момчета, че всички ни ще натопи!“, и чудовището, което ударът на оръжието на иконома изведнъж изкара от пасивното му състояние, с шум, подобен на взрив на парен котел, изхвърли във въздуха огромен фонтан вода и същевременно запляска с опашката си по вълните във всички посоки. Соленият душ, изригнат от чудовището, се стовари върху лодката, командувана от Магнус, а смелият Триптолемус, измокрен до кости, беше толкова смаян и уплашен от последиците на геройския си подвиг, че падна по гръб в краката на спътниците си, които, твърде заети, за да му обръщат внимание, се мъчеха с всички сили да стигнат с лодката плитчината, където щяха да бъдат извън обсега на кита. Агрономът

лежа така няколко минути, тъпкан от нозете на гребците, докато най-после те оставиха веслата, за да изгребат насъбралата се в лодката, вода, след което юдалерът им заповяда да подкарат към брега и да свалят тоя излишен човек, започнал лова така неудачно.

Докато ставаше това, другите лодки също се бяха отдръпнали на по-безопасно разстояние, и сега от тях и от сушата върху злочестия обитател на морските дълбини се посипаха всевъзможни метателни оръжия — от всички страни към него полетяха харпуни и копия, загърмяха пушки и влязоха в действие най-различни други средства, които целяха да дразнят животното, за да губи силите си в безполезна ярост. Когато видя, че от всички страни го заобикаля плитчина, и същевременно усети тялото си стегнато от въжето, то се замята конвулсивно, за да се отскубне, издавайки звуци, подобни на дълбоки и силни стенания, способни да трогнат всекиго, само не и свикнал на тях китоловец. Фонтаните, които изхвърляше от време на време във въздуха, сега бяха примесени с кръв, а и вълните около него също се оцветиха в тъмночервено. В това време нападателите удвоиха усилията си, но особено много залягаха Мордонт Мъртън и Кливланд, които се надпреварваха кой най-смело да се приближи до чудовището, тъй страшно в предсмъртната си агония, и да нанесе най-дълбоки и смъртоносни рани на огромното му туловище.

Най-после борбата като че ли наближи своя край, защото макар че животното продължаваше сегиз-тогиз да се бъхти бясно, за да се освободи, все пак силите му очевидно бяха толкова изчерпани, че дори с помощта на прилива, който сега се бе издигнал доста високо, едва ли щеше да може да се измъкне.

Магнус даде знак да се приближат още повече до кита и същевременно извика:

— Гребете към него, момчета, сега вече не лудува толкова!... Агрономът май ще има през зимата мас за двата си светилника в Харфра... Още по-близо, момчета!

Но преди да успеят да изпълнят тази заповед, другите две лодки бяха отгатнали намерението му; и Мордонт Мъртън, в желанието си да изпъкне пред Кливланд, с цялата сила на която беше способен, заби една къса пика в тялото на животното. Ала морското чудовище като народ, чиито сили изглеждат напълно изтощени от предишни загуби и бедствия, събра цялата си останала мощ за последно отчаяно усилие и

успя. Този удар навярно бе пробил външния защитен слой от тлъстина и достигнал някакъв много чувствителен орган, защото животното изрева силно, изпрати към небето струя солена вода, примесена с кръв, като конец скъса здравето въже, преобърна и лодката на Мъртън с удар на опашката си, с мощен напън се прехвърли през косата, водата над която сега се бе покачила значително вследствие на прилива, и се устреми към морето, отнасяйки със себе си цяла гора от забити в тялото му оръжия и оставяйки подире си тъмночервена следа по водата.

— Отива в морето вашата делва с мас, мистър Йелоули — каза Магнус, — и сега ще трябва или да горите овча лой, или да си лягате на тъмно.

— *Opera et oleum perdidit*^[5] — промърмори Триптолемус; — но да ме глътне кит като Йон^[6], ако взема втори път да ловя такава риба.

— Ала къде е Мордонт Мъртън? — възкликна Клод Холкро и тутакси всички забелязаха, че младежът, зашеметен от удара на китовата опашка, който проби лодката, не можеше да плува към брега като другите моряци и сега вълните го отнасяха безчувствен.

Вече споменахме за странния и безчовечен предразсъдък, поради който тогавашните шетландци твърде неохотно оказваха помощ на давеци се пред очите им хора, макар че именно такава нещастие застрашава най-често островитяните. Но трима се издигнаха над този предразсъдък. Първият беше Клод Холкро, който се хвърли стремглаво от една малка скала във вълните, забравил, както заяви впоследствие, че не знае да плува и макар че умее да си служи с арфа като Арион, няма делфини да му помогнат. Още първото гмурване на поета в дълбока вода обаче му напомни тези недостатъци и той бе принуден да се улови за скалата, от която бе скочил, и успя най-после да стигне брега, щастлив, че се е отървал само с окъпване.

Магнус Тройл, чието великодушно сърце забрави предишната си хладина към Мордонт, когато видя младежа в опасност, искаше моментално да му окаже по-ефикасна помощ, но Ерик Скамбестър го спря.

— Чакайте, сър... чакайте! — извика верният слуга. — Капитан Кливланд вече е уловил мистър Мордонт... оставете двамата чужденци да си помагат, да видим как ще свърши тая работа. Няма да допуснем светилото на нашата страна да угасне заради такива като тях.

Потрайте, сър, моля ви... Бреднес воу не е купа е пунш, та да можеш да измъкнеш оттам човек с черпак и да го сипеш в чаша.

Този разумен довод обаче щеше да мине през едното и да излезе през другото ухо на Магнус, ако самият той не бе видял, че Кливланд наистина скочи от лодката и заплува да помогне на Мордонт, а сега го задържаше над водата, докато лодката дойде да измъкне и двамата. Ала щом непосредствената опасност, която изискваше незабавна помощ, бе отстранена по този начин, желанието на благородния юдалер да помогне също се изпари; а като си опомни причината за обидата, която Мордонт Мъртън му бе нанесъл или смяташе, че му е нанесъл, той се отскубна от ръцете на слугата, обърна презрително гръб към брега и каза, че Ерик е дърт глупак, ако си въобразява, че господарят му се безпокои дали младежът ще изплува, или ще се удави.

Все пак, въпреки привидното си безразличие, Магнус не можа да се сдържи да не надзърне над главите на тия, които бяха наобиколили Мордонт веднага след измъкването му на брега и сега полагаха всички усилия да го свестят; но успя да си придаде вид на пълно равнодушие чак когато младежът се изправи и седна на пясъка, което ясно показваше, че нещастиято няма никакви сериозни последици. Едва тогава, ругаейки спасителите, че не се сещат да дадат на момчето чаша бренди, той си тръгна начумерен, сякаш Мордонт никак не го интересуваше.

Жените, които винаги се следят внимателно една друга, за да видят дали чувствата им не ги издават, не пропуснаха да забележат, че когато сестрите от Бъра-Уестра видяха Мордонт във водата, Мина пребледня като смъртник, а Бренда изпищя няколко пъти от ужас. Но макар че тава предизвика многозначителни кимвания, подмигвания и подмятания, в смисъл, че старите познайници не се забравят лесно, на края почти всички волю-неволю признаха, че едва ли би могло да се очаква от сестрите да останат толкова равнодушни, когато виждат, че другарят им от детинство гине пред техните очи.

Какъвто и интерес та будеше състоянието на Мордонт, докато беше в опасност, той взе да отслабва, когато младежът почна да се свестява, а щом се съвзе напълно, до него бяха останали само Клод Холкро и двама-трима други. На десетина крачки стоеше Кливланд — от косата и дрехите му канеше вода, а лицето му имаше такова особено изражение, че веднага направи впечатление на Мордонт. Леката

усмивка на устните му и надменният поглед в очите показваха, че се е отърсил от мъчителната сдържаност и сега изпитва нещо като презрително задоволство. Клод Холкро побърза да осведоми Мордонт, че дължи живота си на Кливланд, и младежът, като стана от земята, забравил всякакви други чувства, освен чувството на признателност, пристъпи напред с протегнатата ръка, за да изкаже най-гореща благодарност на своя спасител. Но изведнъж се спря смаян, когато Кливланд отстъпи една-две крачки, скръсти ръце на гърдите си и не пое подадената му ръка. Мордонт също се отдръпна, учуден от грубия жест и почти обидения поглед, с които Кливланд, който по-рано бе проявил към него явна сърдечност или най-малкото прямота, се отнасяше към благодарността му сега, когато му бе оказал такава голяма услуга.

— Стига! — каза Кливланд, забелязвайки учудването му. — Излишно е да говорим повече за това. Аз се отплатих и сега сме квит.

— Аз съм ви задължен повече, капитан Кливланд — отвърна Мъртън, — защото изложихте живота си на опасност заради нещо, което аз направих за вас без ни най-малък риск за себе си... Освен това — додаде той, опитвайки се да по-разведри разговора — вие ми подарихте ловната си пушка.

— Само страхливците съзират в играта опасност — каза Кливланд. — Опасността ми е била спътник цял живот и ме е принуждавала в хиляди още по-страшни премеждия, а колкото до пушките, аз си имам достатъчно, пък ако желаете, можем да видим кой по-добре си служи с тях.

В тона, с който изрече това, имаше нещо, което жегна дълбоко Мордонт: „нещо нечисто“, както казва Хамлет, сиреч лоша поличба. Кливланд видя недоумението на младежа, пристъпи почти до него и като сниши глас, произнесе:

— Слушай, млади побратиме. Ние, джентълмените на слуката, имаме един обичай: ако двама гоним един и същ дивеч и се мъчим да си отнемем, взаимно вятъра, смятаме, че шейсет ярда морски бряг и две пушки са добро средство за уреждане на сметките.

— Не ви разбирам, капитан Кливланд — каза Мордонт.

— Така и предполагам... така и предполагам — че няма да ме разберете — отвърна капитанът и като се обърна кръгом, с усмивка, в която се долавяше сарказъм, се смеси с гостите; скоро Мордонт го

видя до Мина, която разговаряше оживено с него, сякаш да благодари за омелата му и благородна постъпка.

„Ако не беше Бренда — помисли си Мордонт, — почти съжалявам, че не ме остави във воу, защото, изглежда, никой не го е грижа жив ли съм или умрял... Две пушки и шейсет ярда морски бряг — това ли му е целта?... Е, може и да я постигне... но не в деня, когато опаси живота ми, рискувайки своя.“

Докато размишляваше така, Ерик Скамбестър шепнеше на Холкро:

— Ако тия двама момци не си напакостват с нещо един на друг, значи вятър са това предсказанията. Мистър Мордонт спасява Кливланд — това е много хубаво. Кливланд за отплата го засенчва в Бъра-Уестра, а можеш да си представиш какво е да изпаднеш в немилост в такава къща, където котлето с пунша никога не се оставя да изстине! Сега пък тоя Кливланд на свой ред има глупостта да измъкне Мордонт от воу — за да видим няма ли да получи за награда вмирисани рибета вместо прясна треска.

— Стига, стига! — срязва го поетът. — Всичко това е бабини деветини, приятелю Ерик, защото, както е казал славният Драйдън... светият Джон.

*Жлъчката, в сърцето ти събрана,
гложди в мислите ти люта рана.*

— Свети Джон ли, свети Джеймз ли — все едно, и двамата може да грешат в тая работа — отвърна Ерик, — защото, струва ми се, нито единият, нито другият не е живял в Шетландия. Смея да кажа само, че ако може да се вярва на старите поговорки, тези двама момци ще си напакостват един на друг; и ако това стане, дано се стовари върху Мордонт Мъртън.

— Но защо, Ерик Скамбестър — ядоса се Холкро, — желаш злото на тоя клет младеж, който струва петдесет такива?

— Всеки да сърба каквото е дробил — отговори Ерик, — мистър Мордонт пие само чиста водица, като тая дърта акула баща си; капитан Кливланд пък, знаеш, обича чашката, както подобава на порядъчен човек и джентълмен.

— Няма що, добре го казваш, и то тъкмо по твоята част — заключи Холкро и като прекъсна разговора, пое обратно към Бъра-Уестра, където Гостите на Магнус вече се връщаха, обсъждайки разпалено из пътя различните епизоди от атаката срещу кита, позасрамени, че въпреки усилията им се бе изплъзнал.

— Само да не чуе капитан Дондердрехт от „Айнтрахт“ в Ротердам — каза Магнус, — веднага ще вземе да разправя, че — гръм и мълния! — ни бива да ловим само камбала.

[1] Гуляйджиите (фр). Б. пр. ↑

[2] Голденвасер (буквално — „златна вода“) — старинен ликьор, получил названието си от това, че му прибавяли малко злато на прах. Б. пр. ↑

[3] Сквайер — земевладелец, чпфликчия. Б. пр. ↑

[4] Нека всеки си получи своето (лат.). Б. пр. ↑

[5] Отиде ми и трудът, и маста (лат.). Б. пр. ↑

[6] Йон — библейски пророк, според легендата прекарал три дни в стомаха на кит. Б. пр. ↑

ГЛАВА XVIII

*Ей стигнах аз до теб, понесъл
щастливи новини, надежди;
ще те зарадвам и с цените.*
Шекспир — „Старият Пистъл“

Орисницата, която понякога, изглежда, страда от угризения на съвестта, дължеше да поправи някои неправди спрямо гостоприемния юдалер, затова възнагради Бъра-Уестра за огорчението, причинено от несполучливия лов на кит, като изпрати там вечерта, същия ден, когато стана въпросното събитие, не друг, а лично амбулантния търговец, или търговския пътник Брайс Снейлсфут, както обичаше да се титулува той; и пристигна с голям блясък, яхнал пони, а вързопът със стоката му, набъбнал почти двойно от обикновените си размери, се кипреше на друго, водено от едно гологлаво и босоного момче.

Тъй като Брайс обяви, че носи много важни новини, тутакси го въведоха в столовата, където (защото в тия диви времена никой не зачиташе човека) му разрешиха да седне на една странична маса и предоставиха щедро всевъзможни лакомства и хубави напитки, а внимателният и гостоприемен Магнус Тройл не му позволи да задава никакви въпроси, докато не утоли глада и жаждата си. След това важно, сякаш бе извършил голямо пътешествие, Брайс съобщи, че вчера тъкмо пристигнал в Лъруик от Къркуол, столицата на Оркнейските острови, и искал да бъде тук още същия ден, но от Фитфул Хед духал много силен вятър.

— Само че при нас нямаше никакъв вятър — забеляза Магнус.

— Значи някоя не е спала — каза амбулантният търговец. — Името ѝ започва с Н. Ала всичко е божия воля.

— Но стига си ме занимавал с никакъв си вятър, Брайс, кажи по-добре какви са новините от Оркнейските острови.

— Такива новини — отвърна Брайс — не сте чували от тридесет години... кажи-речи, от времето на Кромуел.

— Да не е станала нова революция, а? — обади се Холкро. — Да не би да сме имали щастието да се върне крал Джеймз, както някога крал Чарли?^[1]

— Моите новини — отвърна търговецът — струват колкото двайсет крале, с още толкова кралства отгоре. Защото какво хубаво сме видели от революциите? А сме ги виждали, смея да кажа, цяла дузина, и големи, и малки.

— Да не би тук, на север, да е дошъл някой кораб на Източно индийската компания? — попита Магнус Тройл.

— Сега сте по-близо до истината, Фоуде — каза амбулантният търговец, — само че не от Източно индийската компания, а голям въоръжен кораб и пращи от стока, а я разпродават толкова евтино, че почтен човек като мен може да снабди цялата страна с такива чудни неща, каквито цял живот не сте виждали, и то почти на безценица. И сами ще се убедите в това, като развържа вързопа си, защото се надявам да го върна оттук доста поолекнал.

— Добре, добре, Брайс — рече юдалерът, — изглежда, хубава сделка си направил, щом продаваш толкова евтино. Но какъв беше тоя кораб?

— Не мога да кажа точно... Говорих само с капитана, но той не е много приказлив. Ала корабът явно идва от Карибско море, защото носи и атлази, и сърма, и тютюн, честна дума, и вино, и захар колкото щете, и разни сребърни и златни дрънкулки, и на всичко отгоре цели торби злато на прах.

— А как изглеждаше този кораб? — попита Кливланд, види се силно заинтригуван от чутото.

— Солиден кораб — отговори странствуващият търговец, — въоръжен като шхуна, казват, че плавал като делфин, има дванайсет оръдия, а амбразуриите му са за двайсет.

— Научихте ли името на капитана? — произнесе Кливланд тихо от обикновено.

— Казвах му просто „капитане“ — отвърна Брайс Снейлсфут. — У мен е правило никога да не разпитвам много-много хората, с които си имам работа, защото, ще ме извините, капитан Кливланд, ала на много порядъчни капитани не им е приятно да прибавиш към званието

и името; а мен, трябва да знаете, не ме интересува с кого имам работа, стига нещата да вървят добре.

— Брайс Снейлсфут е съобразителен човек — каза юдалерът през смях, — знае, че глупакът може да зададе повече въпроси, отколкото умният би желал да отговори.

— На времето съм имал вземане-даване и с контрабандисти — добави Снейлсфут, — та не мога да разбера защо трябва на устата ти да бъде все името на човека. Но смея да твърдя, че този джентълмен е прекрасен командир... пък и много грижлив: целият екипаж е променен почти като него, даже простите моряци имат копринени шалчета; много дами съм виждал да носят далеч по-лоши, ама се перчат до немай-къде; а пък сребърните копчета, катарамии и други лъскави дрънкулки — брой нямат.

— Идиоти! — процеди Кливланд през зъби, а после додаде високо: — Сигурно често слизат на брега да се поперчат пред къркуолските моми?

— Ни най-малко. Капитанът едва ли ще ги пусне да стъпят на брега, ако и боцманът не е в лодката... а такова животно, право да ви кажа, едва ли е газило някога по палуба... по-скоро ще видиш котка без нокти, отколкото него без сабя и два чифта пистолети на пояса; и всички се страхуват от боцмана кажи-речи колкото от капитана.

— Но това трябва да е Хокинс, ако не и самият дявол! — възкликна Кливланд.

— Тихо, капитане — опря го търговецът, — дали е единият или другият, или двамата заедно, във всеки случай знайте, че вие казахте това, а не аз.

— Е, капитан Кливланд — обади се юдалерът, — този е май същият консорт, за който говорихте.

— Тогава трябва да са имали някаква добра sluка, откакто се разделихме — каза Кливланд, — щом са се замогнали толкова... Но не споменаха ли, търговецо, че са загубили придружаващия ги кораб?

— Споменала, разбира се — отговори Брайс, — наистина подхвърлиха дума за някакъв си спътник, който отишъл при Дейви Джонс из тия морета.

— А ти разказа ли им каквото знаеше за него? — попита юдалерът.

— Да не съм луд, дявол да го вземе, да им разправам такива работи? — отвърна търговецът. — Нали като разберат какво е станало с кораба, ще ме подхванат за товара му, и ще вкарам в беля тия бедни хорица — цял въоръжен кораб да връхлети върху тях заради някакви си жалки дрипи, изхвърлени от морето на техния бряг?

— Без да броим това, което би могло да се намери във вързопа ти, мошенико! — вметна Магнус Тройл, забележка, която предизвика бурен смях. Волю-неволю и юдалерът се присъедини към смеха, с който бе посрещната шегата му, но тутакси придаде пак строг вид на лицето си и каза с необикновено сериозен тон: — Може да се смеете, приятели, но това е проклетие и позор за нашата страна, и докато не се научим да зачитаме правата на пострадалите от ветровете и вълните, заслужено ще ни газят и тъпчат по-силните чуждоземни, които ни управляват.

Присъстващите наведоха глави при тоя укор на Магнус Тройл. Може би някои, дори от по-висшите съсловия, се почувствуваха гузни; ала всички съзнаваха, че не винаги обуздаваха достатъчно строго алчността за грабеж на своите арендатори и дори на простолюдието. Но Кливланд отговори весело:

— Ако тези честни хора наистина са моите другари, гарантирам, че няма да безпокоят вашите сънародници за някакви си сандъци, койки и други подобни вехтории от клетото ми корабче, които течението е изхвърлило на брега. Какво значение има за тях дали тоя боклук е отишъл у Брайс Снейлсфут, на дъното или при дявола? Затова, Брайс, развързвай си вързопа и покажи стоката на дамите, да видим дали няма да се намери нещо, което да им хареса.

— Едва ли е консортът — прошушна Бренда на сестра си, — би се радвал повече на идването му.

— Не, сигурно е същият кораб — отвърна Мина, — видях как очите му светнаха при мисълта, че ще се върне пак при тях, с които е делил толкова опасности.

— Възможно е да са светнали — каза сестра й все тъй шепнешком — при мисълта, че ще може да напусне Шетландия; трудно е да се познае по очите какво чувства сърцето.

— Само не тълкувай лошо мислите на такъв приятел — каза Мина, — защото дори и да се излъжеш, Бренда, поне съвестта ти ще бъде чиста.

По време на този диалог Брайс Снейлсфут се занимаваше с развързването на цяла плетеница от върви и въженца, с които бе грижливо усукана огромната му торба, съшита от най-малко шест ярда щавени тюленови кожи, за по сигурно допълнени със странна и сложна система от всевъзможни ремъци и закопчалки. Това му занимание бе постоянно прекъсвано от юдалера и други, които го обсипваха с въпроси за тайнствения кораб.

— А често ли слизаха щурманите на брега? И как ги посрещаха къркуолци? — питаше Магнус Тройл.

— По-хубаво не може и да бъде — отговори Брайс Снейлсфут, — а капитанът и още един-двама от хората му бяха дори на някои увеселения и танцови забави, уредени в града; ала по едно време почнаха да се разправят за мита, за кралски данъци и други подобни и някои от големците, дето се представят за съдии или дявол знае какви, се посчепкаха с капитана, който им се солна нещо, тогава взеха да го гледат накриво, а той каза, че ще заобиколи острова и ще закара кораба в Стромнес или в Лангхоуп, защото тук е под дулата на къркуолската батарея. Но според мен въпреки всичко ще остане е Къркуол до края на летния панаир.

— Оркнейските големци — рече Магнус Тройл — есе бързат да стегнат колкото се може по-здрово примката, която шотландците са им метнали на шията. Не стига, че им плащаме скет и уотъл, които бяха единствените държавни данъци при нашите добри някогашни норвежки управници, ами ни искат и кралски данъци, и мита? Дълг на всеки честен човек е да се противопостави на тия неща. Така съм правил аз цял живот, така ще правя и до края.

Гостите нададоха радостни и одобрителни възгласи, защото (поне някои от тях) харесвала повече свободомислието на Магнус Тройл за държавните приходи (съвсем естествено за хора, които живеят така уединено и са принудени да търпят толкова много други тегоби), отколкото строгите му схващания за изхвърленото от морето имущество. Но неопитната и по-пламенна Мина отиде по-далеч от баща си: тя прошепна на Бренда — ала думите ѝ бяха чути от Кливланд, — че хрисимите оркнейци са пропуснали всички възможности, дадени им от последните събития, за да освободят островите си от шотландско иго.

— Защо — каза тя — да не се възползуваме от многото промени, станали през последните години, за да отхвърлим несправедливо натрапената ни зависимост и да се върнем под закрилата на Дания, нашата майка-родина? Дали все още се колебаем да направим това, защото аркнейската аристокрация дотолкова се е оплела е роднински и приятелски връзки с пришълците, че е забравила юнашката норманска кръв, наследена от дедите?

Последната част от тази патриотична реч случайно стигна до ушите на нашия приятел Триптолемус, който, искрено предан на протестантската власт, установена след революцията, бе толкова потресен, че се провикна:

— Я гледай! Личи, че младото петле се е научило да пее като стария петел... моля да ме извините, мис, че бъркам родовете — трябваше да кажа „младата кокошка“. Но все пак щастлива е страната, където бащата се опълчва срещу кралските данъци, а дъщерята срещу кралската власт, щом това не завършва с дърво и въже, каквото според мен се полага.

— Дърветата ни са малко — каза Магнус, — а колкото до въжетата, те са ни нужни за такелаж на корабите и не можем да ги хабим за насапунисани вратовръзки.

— И освен това — допълни капитанът, — който посмее да каже нещо лошо за думите та тази млада лейди, по-добре да си пази ушите и езика за по-безвредни неща.

— Ето на — възрази Триптолемус, — така е, когато човек изрече истината право в очите. Тя е опасна за честните хора, както мократа детелина — за кравата, особено в страна, където всеки хлапак е готов да извади нож, щом някое момиче го погледне накриво. Но какви обноски можеш да очакваш от хора, които наричат палешника маркал?

— Слушайте, мистър Йелоули — произнесе капитанът с усмивка, — надявам се, че моите обноски не са от злините, които сте дошли да оправяте тук; всеки подобен опит може да се окаже опасен.

— И Непосилен — додаде сухо Триптолемус. — Но забележките ми, капитан Кливланд, не бива да ви плашат. Моите усилия са насочени към земята и земеделците, а не към морето и моряците — тъй че вие не сте от моята стихия.

— В такъв случай нека бъдем приятели, стари обичаегонителю — рече капитанът.

— Обичаегонител ли! — повтори агрономът, мъчейки се да си спомни наученото на млади години. — Обичаегонител pro^[2] облакогонител, Νεψεληγερέτα^[3] — graecum est^[4] — при кое от пътуванията си сте научили този израз?

— На времето съм пътувал толкова по страниците на книгите, колкото и по моретата — отговори капитанът, — ала последните ми странствувания бяха от такъв род, че ме накараха да забравя някогашните си скитания из класиката... Но ела тук, Брайс... разплете ли най-последе възетата си?... Елате всички да видим има ли в стоката му нещо достойно за гледане.

С горда и едновременно лукава усмивка хитрият търговец показва асортимент от стоки, далеч превъзхождащи тия, с които обикновено бяха пълни вързопите му; особено впечатление правеха някои тъкани и бродерии, толкова красиви и самобитни, украсени с ресни цветове и изработени така изкусно и изящно, с такива фантастични чуждестранни мотиви, че можеха да смят и по-изтънчено общество от непретенциозните жители на Тула. Всички взеха да ги разглеждат и да им се възхищават, а мис Бейби Йелоули вдигна ръце към небесата и възкликна, че е грехота даже да се гледа такова великолепие, а да питаш за цената, е все едно да се обречеш на адски мъки.

Други обаче се престашиха, още повече че лените, искани от търговеца, макар и не чак толкова ниски, че, както заяви сам той, да дава стоката си на безценица или кажи-речи даром, все пак бяха умерени, а това показваше колко лесно се е сдобил с всички тия неща, щом така себеотрицателно бързаше да се отърве от тях. Благодарение на тази евтиния стоката почна буквално да се разграбва, защото в Шетландия, както впрочем и на други места, умните хора купуват не толкова че имат особена нужда от едно или друго, а от благоразумен стремеж да направят изгодна сделка. Лейди Глоуроуръм взе седем долни фусти и цяла дузина корсажи единствено на този принцип, а и останалите присъстващи матрони не й отстъпваха в тази далновидна пресметливост. Юдалерът също накупи доста неща, но главен купувач на онова, което можеше да хване окоето на красивите жени, беше галантният капитан Кливланд, който прерови цялата сергия на амбулантния търговец, за да избере подаръци за дамите от компанията, между които особено внимание оказа на Мина и Бренда Тройл.

— Боя се — каза Магнус Тройл, — че младите дами ще погледнат на тези хубави подаръци като на прощални сувенири и цялата тази щедрост е просто безпогрешен признак, че скоро ще ви загубим?

Този въпрос като че ли смути човека, комуто беше зададен.

— И аз не зная още — отговори той с известна неувереност — дали въпросният кораб е моят консорт или не... Ще трябва да отида до Къркуол да проверя лично, но се надявам след това да се върна пак в Дънроснес, за да се сбогувам с всички.

— В такъв случай — каза юдалерът след кратка пауза — мисля, че ще мога да ви закарам дотам. Трябва непременно да бъда на къркуолския панаир, за да уредя сметките си с търговците, на които дадох да ми продават рибата, а и много пъти съм обещавал на Мина и Бренда да ги заведа да видят панаира. Пък може и вашият консорт или тези чужденци — какви са те, не знам — да имат някаква подходяща за мен стока. Обичам да гледам в склада си толкова много неща, колкото и танцуващи двойки. Ще отидем на Оркнейските острови със собствения ми бриг^[5] и ако искате, мога да ви предложи койка на него.

Кливланд прие предложението с такава радост, че след като обсипа домакина с благодарности, явно реши да ознаменуваме това събитие, като щедро раздаде на присъстващите всички съкровища на Брайс Снейлсфут. Съдържанието на цяла кесия злато премина у амбулантния търговец е такава лекота и безразличие от страна на досегашния ѝ притежател, че те показваха или крайна разточителност, или самочувствие, дължащо се на огромно и неизчерпаемо богатство. Това накара Бейби да прощушне на брат си: „Щом може да си позволи да пилее така пари, сигурно един рейс с разнебитено корито му е докарал повече, ОТКОЛКОТО са изкарали всички шкипери на Дънди със солидните си кораби за цяла година.“

Но злобата, с която направи тази забележка, чувствително се смекчи, когато Кливланд, който тази вечер, изглежда, си бе поставил за цел да спечели сърцата на всички, се приближи до нея с някаква дреха, която приличаше на шотландско наметало, но изтъкана от такава мека вълна, че на пипане напомняше пух от гага.

— Това — каза той — е част от костюма на испанска лейди и се нарича мантия, а тъй като ще бъде точно по мяра на мис Бейби

Йелоули и е много подходяща за мъглявия климат на Шетландия, моля ви да я носите за спомен от мен.

С благосклонна любезност, доколкото беше способно да я изрази лицето ѝ, даматата не само се съгласи да приеме този знак на галантност, но и позволи на дарителя да наметне мантията на ръбестите ѝ костеливи рамене, на които тя, както се изрази Клод Холкро, „увисна досущ като на закачалка“.

Докато капитанът проявяваше по този начин кавалерството си, за голямо удоволствие на присъстващите, което, изглежда, беше всъщност и главната му цел още от самото начало, Мордонт Мъртън купи една малка златна огърлица с тайното намерение при първа възможност да я подари на Бренда. Цената бе уговорена и покупката оставена настрана. Клод Холкро пък пожела да се сдобие с една старинна сребърна табакера, за да си слага емфието, което изразходваше в големи количества. Но бардът рядко носеше у себе си пари, пък и при скитнишкия му живот те почти не му трябваха; а Брайс, от друга страна, понеже досега бе въртял търговията си в брой, възрази, че поради извънредно скромната си печалба от такава рядка и първокачествена стока не може да си позволи да продава на кредит. Мордонт разбра за какво става дума от начина, по който си шепнеха: бардът сочеше въпросната табакера с жест, който изразяваше страстен копнеж, а предпазливият търговец я притискаше с цялата си длан, сякаш го беше страх, че може да ѝ поникнат крила и да хвъркне в джоба на Клод Холкро. Тогава Мордонт Мъртън, в желанието си да направи удоволствие на своя стар приятел, сложи парите за табакерата на масата и заяви, че няма да позволи на мистър Холкро да купи тази табакера, понеже е решил да му я подари.

— Ех, окъпи ми млади приятелю — възрази поетът, — не искам да влизаш така в разноски заради мен. Но, трябва да си призная, тази табакера ми напомня изумително за табакерата на славния Джон, от която имах честта да взема щипка емфие в „Кафенето на талантите“, затова уважавам много повече палеца и показалеца на дясната си ръка, от която и да било друга част на тялото си. Само че ми позволи да ти се издължа, когато треската ми от Ъркастър отиде на пазара.

— Е, уреждайте си сметките, както щете — каза амбулантният търговец, като взе парите на Мордонт, — табакерата е платена и значи купена.

— Как смееш да продаваш повторно нещо, което вече си продал на мен? — намеси се неочаквано капитан Кливланд.

Всички се сепнаха от този гневен вик, нададен от Кливланд, когато, отдръпвайки се от мис Бейби, изведнъж с явно вълнение забеляза какво продава Брайс Снейлсфут. На този рязък и сърдит въпрос амбулантният търговец, боейки се да спори с такъв клиент, отговори със заекване:

— Бог ми е свидетел, че не съм и помислил да ви обиждам.

— Как така, сър, не сте помисляли да ме обиждате, щом продавате моя собственост? — възкликна морякът и протегна ръка едновременно към табакерата и към огърлицата. — Върнете парите на младия джентълмен и се научете занапред да плавате по меридиана на честността.

Смутеният търговец извади неохотно кожената си кесии да върне на Мордонт парите, които току-що бе прибрал там, но младежът не се предаваше така лесно.

— Тези неща — каза той — са вече платени и купени... такива бяха думите ти, Брайс Снейлсфут, мистър Холкро също ги чу, и няма да позволя на теб, нито на който и да било друг да ми отнема моя собственост.

— Ваша собственост ли, младежо? — произнесе Кливланд. — Тя е моя... малко преди да се дръпна от масата, вече се бях спазарил с Брайс за тях.

— Аз... аз... аз не чух много ясно това — запелтечи Брайс, който явно не искаше да обижда нито едната, нито другата страна.

— Хайде, хайде — намеси се юдалерът, — не се карайте за такива дреболии; ей сега ще ни повикат в такелажната — така наричаше той помещението, което служеше за танцувална зала, — а всички трябва да отидем там в добро настроение. Тази вечер тия неща ще останат у Брайс, а утре аз лично ще реша въпроса кому трябва да принадлежат.

Разпорежданията на юдалера в собствената му къща бяха неотменими като законите на мидяните^[6]. Затова двамата млади мъже, измервайки се с очи, в които се четеше мрачна враждебност, се оттеглиха в различни посоки.

Рядко се случва вторият ден на продължително празненство да бъде като първия. И душата, и тялото бяха уморени и не можеха вече

да издържат на веселието и напрежението както по-рано, затова танците на Бъра-Уестра преминаваха повяло от предишната вечер. До полунощ имаше още цял час, но дори неуморният Магнус Тройл, след като изказа съжаление, че в тия упадъчни времена не може да вдъхне на сегашната шетландска младеж поне част от жизнеността, която и до днес трепеше собствената му плът, се видя принуден да даде знак за всеобщо оттегляне на почивка.

Точно в тоя момент Холкро дръпна Мордонт Мъртън малко настрана и му каза, че има да му предаде съобщение от капитан Кливланд.

— Съобщение ли? — рече Мордонт и сърцето МУ затуптя силно. — Да не би да е покана за дуел?

— Каква ти покана за дуел! — възкликна Холкро. — Де се е чуло и видяло на нашите мирни острови да се отправя такава покана? Нима приличам на разносвач на такива покани, и то не за друг, а за тебе? Не съм аз от тия празноглави побойници, както ги нарича славният Джон, и не исках да ти предам съобщение, а просто да ти кажа следното: чини ми се, че този капитан Кливланд е хвърлил голям мерак на нещата, харесани от теб.

— Кълна ти се, че няма да бъдат негови — отвърна Мордонт Мъртън.

— Не, изслушай ме — каза Холкро. — Изглежда, по знаците или гербовете, които са на тях, е разбрал, че някога са били негови. Затуй, ако ми подариш табакерата, която ми обеща, откровено казано, ще я върна на действителния ѝ собственик.

„И Бренда може да направи същото“ — помисли си Мордонт и тутакси отговори гласно:

— Размислих, приятелю. Капитан Кливланд ще получи дрънкулките, на които толкова държи, но при едно условие.

— Ех, ще развалиш всичко с твоите условия — възрази Холкро, — защото, както казва славният Джон, условията не са нищо друго, освен...

— Моля те, изслушай ме търпеливо. Условието ми е да си вземе дрънкулките в замяна на ловната пушка, която приех от него. Така никой никому няма да бъде задължен.

— Виждам аз накъде биеш... досущ като Себастиан и Доракс^[7]. Е, добре, кажи тогава на търговеца да предаде тия неща на Кливланд

— той май ще полудее, ако не си ги получи обратно, — а аз ще съобща на капитана поставените условия, иначе добрият Брайс ще прибере парите и на двама ви, което, мисля, ни най-малко няма да му тежи на съвестта.

С тези думи Холкро тръгна да търси Кливланд, докато Мордонт, забелязвайки Снейлсфут, който като един вид привилегирована личност се бе размесил с навалицата в дъното на танцувалната зала, отиде при него и му нареди при първа възможност да предаде на капитана оспорваните предмети.

— Добре правите, мистър Мордонт — каза амбулантният търговец, — вие сте умен и разсъдлив момък... блага дума желязна врата отваря... Колкото до мен, аз съм готов да ви помогна според скромните си възможности даже в най-дребната работа, защото попаднеш ли между юдалера на Бъра-Уестра и капитан Кливланд, все едно си между дявола и морската бездна; но ми се чини, че в края на краищата юдалерът щеше да застане на ваша страна в тоя спор, понеже е човек, който обича правдата.

— За която, изглежда, вие, мистър Снейлсфут, не давате пукнат грош — каза Мордонт, — иначе нямаше изобщо да има никакъв спор, тъй като правдата явно беше на моя страна, ако бяхте си направили труда да потвърдите истината.

— Мистър Мордонт — подзе търговецът, — трябва да призная, че правдата беше кажи-речи на ваша страна. Но единствената правда, на която държа, е правдата в търговията, например аршинът ми да е дълъг колкото трябва — а той се по-изтъква от толкова дълъг и труден път, — и като купувам и продавам, да бъде точно по мярка и тегло — по двацет и четири мерка на лиспунд. Ала не е моя работа да съдя хората кой е прав и кой крив, защото не съм нито фоуд, нито съдия при едновременния лотинг.

— Никой не ти е искал това, а само да свидетелствуваш според съвестта си — отвърна Мордонт, не много доволен нито от ролята, която търговецът бе играл при спора, нито от тълкуването, което даваше на подбудите за отстъплението на Мордонт.

Но този отговор не се хареса на Брайс Снейлсфут.

— Съвестта ми, мистър Мордонт — каза той, — е чиста като на всеки търговец; само че малко плашлива по природа, не може да търпи

свадливи хора и се спотайва, когато избухне някаква кавга. Откровено казано, гласът ѝ винаги е бил тих и боязлив.

— А ти нямаш навик да се вслушваш много в него — забеляза Мордонт.

— Ала на гърдите ви има нещо, което доказва обратното — каза Брайс решително.

— В гърдите ми ли? — запита Мордонт малко раздражено. — Какво имаш пред вид?

— Казах на гърдите ви, мистър Мордонт, а не в гърдите. Свепен съм, че всеки, който погледне тази жилетка на юнашките ви гърди, веднага ще каже, че търговецът, който е продал такова нещо за четири долара, има не само съвест и чувство за справедливост, но е и благоразположен към своя клиент, затуй не бива да ми се сърдите, че си държах езика зад зъбите, когато се карахте така глупаво.

— Аз да ти се сърдя! — възкликна Мордонт. — Я не говори глупости! Аз нямам за какво да се карам с теб.

— Това ме радва — каза амбулантният търговец, — аз с никого не искам да се карам... още по-малко със стар клиент, и ако послушате съвета ми, няма да се карате и с капитан Кливланд. Той е като ония побойници и главорези, дето са се домъкнали в Къркуол: на тях им е така лесно да заколят човек, както на нас — да одерем кит; занаятът им е да се бият, от него се и прехранват; и като нищо ще видят сметката на такъв като теб, дето грабваш оръжие само за развлечение и от безделие.

В това време гостите почти се бяха разотишли и Мордонт, като се позасмя на предупреждението на търговеца, му пожела лека нощ и се прибра на почивка в стаичката, определена за него от Ерик Скамбестър (който изпълняваше едновременно ролята на камериер и на виночерпец) — нещо като килерче в една от пристройките, обзаведено за случая с висяща койка.

[1] Клод Холкро изразява надежда, че на английския престол ще се върне изгоненият в резултат от държавен преврат в 1688 г. крал Джеймз II от династията на Стюартите, също както през 1660 г. вследствие реставрацията на Стюартите престолът се заел от Чарлз II. Б. пр. ↑

[2] Вместо (лат.). Б. пр. ↑

[3] Облакогонител Зевс (гр.). Б. пр. ↑

[4] Това е на гръцки (лат.). Б. пр. ↑

[5] Бриг — двумачтов платноход. Б. пр. ↑

[6] Според преданието в древната източна държава Мидия (VII—VI в. пр.н.е.) веднъж приетите закони никога не се изменяли и отменяли. Б. пр. ↑

[7] Себастиан и Доракс — действащи лица от трагедията на Драйдън „Дон Себастиан“. В нея португалският крал Себастиан, пленен от маврите, бива спасен от смърт благодарение на португалеца Доракс, който преди това е бил скаран с него поради любовно съперничество. Б. пр. ↑

ГЛАВА XIX

*Същинска нощ аз бродя тик и там,
ту в мраз, ту във мъгла
и видя ли лице, завчас
кому да кажа зная аз
за моите патила.*

Коулридж — „Поема за стария моряк“

Дъщерите на Магнус Тройл спяха на едно легло в стаята, която до смъртта на майката бе служила за спалня на родителите им. Магнус, който се измъчваше много от тази орисия, намрази това помещение. Ето защо отстъпи брачните си покои на своите осиротели дъщери, по-голямата от които беше по онова време едва на около четири години. Докато бяха малки, помещението се използваше за детска стая, а сега, подредена и украсена според обичаите на островите и вкуса на самите прекрасни сестри, им служеше за спалня, или, по старонорвежки, за горница.

Дълги години тук се изповядаха най-съкровени тайни, ако може да се говори за изповед там, където всъщност няма какво да се изповядва, а и сестрите нямаха тайни и всяка мисъл, породена в душата на едната, без никакво колебание или съмнение се доверяваше на другата така непринудено, както бе възникнала. Но откакто Кливланд се настани в замъка Бъра-Уестра, у всяка от красивите сестри се появиха мисли, които не се споделят така лесно и просто, ако едната не е предварително уверена, че изповедта ѝ ще бъде посрещната благосклонно от другата. Мина бе забелязала нещо, което други, не толкова заинтересувани наблюдатели не бяха доловили, а именно, че Бренда имаше по-лошо мнение за Кливланд от самата нея: а Бренда от своя страна смяташе, че Мина твърде прибързано и несправедливо се е присъединила към предубеждението на баща им

спрямо Мордонт Мъртън. Всяка чувствуваше, че отношението към сестра ѝ вече не е същото, и това болезнено чувство засилваше още повече мъчителните страхове, с които и двете трябваше да се борят. Взаимните им отношения в техните външни прояви и във всички ония дребни знаци на внимание, нужни за изразяване на обичта, бяха дори по-сърдечни отпреди, сякаш и двете, съзнавайки, че вътрешната студенина представлява пукнатина в сестринската им привързаност, се стараеха да я изкупят, като удвоят ония външни изяви на обич, без които в друго време, когато нямаше какво да крият, спокойно биха могли да минат.

През описаната вечер сестрите повече от всеки друг път чувствуваха доколко са загубили предишното си взаимно доверие. Предстоящото пътуване до Къркуол, и то тъкмо по време на панаира, когато там се събират какви ли не хора, дошли от островите кой по работа, кой за развлечение, неминуемо щеше да бъде важно събитие в техния толкова прост и еднообразен живот; и ако бе станало преди няколко месеца, Мина и Бренда щяха половината нощ да стоят будни и да обсъждат предварително какво би могло да им се случи при това толкова важно пътуване. Но сега само зачекваха тази тема и после я изоставиха, сякаш от страх да не би тя да предизвика някакъв спор помежду им или по-откровено излагане на мненията, а такова нещо нито едната, нито другата пе желалеше.

Обаче и двете сестри бяха толкова прями и добри но душа, че всяка от тях се смяташе виновна за отчуждението, възникнало помежду им; и когато свършиха молитвата и се оттеглиха на общото легло, те се прегърнаха, целунаха се и си пожелаха по сестрински лека нощ, сякаш взаимно си искаха прошка и си прощаваха, макар че никоя нито пророни, нито чу от другата обидна дума. И скоро и двете потънаха в оня лек и едновременно дълбок сън, който склопва очите само на младите и невинните.

Тази нощ сестрите бяха споходени от сънища, които, макар и различни според настроението и характера на спящите, все пак странно си приличаха.

Мина сънува, че се намира в едно от най-уединените кътчета на брега, наричано Суортастър, където под непрекъснатото въздействие на вълните, които непрестанно подяждаха варовиковите скали, се бе образувала дълбока *халиера*, тоест на местен език подземна пещера,

плискана от приливите и отливите. Много от тях стигат до невъобразима и неизвестна дълбочина под земята и се използват като сигурно убежище от кормораните и тюлените, които не е нито лесно, нито безопасно да гониш из такива необятни бездни: От всички тези халиери Суортастърската се смяташе за най-недостъпната, избягвана и от птицеловците, и от моряците както поради острите ъгли и завои в самата пещера, така и поради подводните камъни, извънредно опасни за лодките и ладиите, които се опитват да проникнат по-навътре в нея, особено при обичайното за острова силно приливно вълнение. На Мина ѝ се присъни, че от черното гърло на тази пещера изскача сирена, но не в класическите одежди на nereida, сътворени от Клод Холкро за снощния карнавал, а с гребен и огледало в ръка, според народното поверие; тя пляскаше вълните с дългата си люспеста опашка, която в местните предания така страшно контрастира с прекрасното лице, дългата коса и голите гърди на земна жена с несравнима хубост. Сирената като че ли ѝ махаше с ръка да дойде при нея и в ушите на Мина звучеше дивата ѝ печална песен, която вещаеше мъки и нещастия.

Видението на Бренда беше съвсем друго, но не по-малко зловещо. Тя сънува, че е седнала в любимата си беседка, заобиколена от баща си и най-близките му приятели, между които и Мордонт Мъртън. Помолиха я да изпее нещо и тя се мъчеше да развесели присъстващите с една игрива песничка, с която винаги жънеше успех и я пееше с такава простодушна и същевременно естествена шеговитост, че почти всеки път предизвикваше гръмогласен смях и ръкопляскания, и всички, независимо дали можеха или не можеха да пеят, неволно започваха да ѝ пригласят. Но този път гласът като че ли ѝ изневеряваше и докато тя напразно се мъчеше да произнесе думите на добре познатата ѝ мелодия, в него зазвуча ниският, див и мрачен тембър на Норна от Фитфул Хед, с който тя изпълняваше диви рунически песни, подобни на тия, които пеели едно време езическите жреци, когато връзвали жертвата (често човешка) на зловещия олтар на Одик или на Тор^[1].

На края двете сестри се събудиха едновременно и с приглушен писък на ужас се хвърлиха в обятията една на друга. Защото звуците, предизвикали сънищата им, не бяха измама на въображението, те съществуваха в действителност и се чуваха в собствената им стая.

Двете момичета веднага познаха този глас, но макар и да знаеха чий е той, все пак се изненадаха и уплашиха, като видяха всеизвестната Норна от Фитфул Хед, седнала до камината, където лете стоеше запален железен светилник, а зиме горяха дървета или торф.

Загърнатата с дългото си и широко наметало от уодмел, Норна бавно се поклащаше назад-напред над бледия пламък на светилника и пееше провлачено и тъжно с глас, в който имаше нещо неземно, следната песен:

*Вълните знаят моя стих —
утихват те, послушни, мирни.
Напразно в хората търсих
сърца смирени и покорни.*

*Едничък час е отреден
за моите слова горчиви,
догде е мракът озарен
от кратките лъчи мъждиви.*

*На Магнус нежни дъщери,
станете вий, преди да съмне,
догде светилникът гори,
ще шепне Норна думи скръбни.*

Дъщерите на Тройл познаваха добре Норна и все пак така неочакваната ѝ поява, и то в такъв час, донякъде ги развълнува, макар и всяка по своему. Те бяха и на коренно различни мнения за свръхестествените способности, които Норна си приписваше.

Мина, надарена с пламенно въображение, макар и по-умна от сестра си, слушаше с увлечение всякакви разкази за чудеса и винаги беше готова да повярва всичко, което даваше плод и подтик на фантазията ѝ, без да вниква по-дълбоко в неговата същност. Бренда, напротив, със своя весел нрав и известна склонност към присмехулство, често не се сдържаше да се изсмее тъкмо на това, което подхранваше мечтателното въображение на Мина, и като всички, които обичат комичното, не беше склонна твърде да се подлъгва и да

трепере пред някакви си басни за свръхестественост. Но тъй като нервите ѝ бяха по-слаби и по-чувствителни от тия на сестра ѝ, страхът често я караше да благоговее пред неща, които разумът ѝ отричаше; така че, както обичаше да казва Клод Холкро, докато Мина вярваше във всички суеверия, разпространявани от паметивека около Бъра-Уестра, без да трепери пред тях, Бренда трепереше, без да им вярва. Дори в нашето по-просветено време мнозина, въпреки здравия си разум и вродената си смелост, се отнасят към тия неща с пламенната възторженост на Мина, и може би още по-много са тия, чиито нерви в един или друг момент са изпитвали като Бренда ужасите, отхвърляни и презирани от разума.

Под влиянието на такива различни чувства и след като премина първоначалната изненада, Мина понечи да скочи от леглото и да посрещне Норна, която според дълбокото ѝ убеждение бе дошла тук по някаква повеля на съдбата. Ала Бренда, за която Норна беше полулуда и все пак с чудноватите си претенции ѝ вдъхваше неволен страх и дори ужас, се вкопча поривисто в сестра си и с тревожен шепот я замоли да повика някого за помощ. Но душата на Мина беше твърде развълнувана от този, както ѝ се струваше, съдбоносен момент в живота ѝ, за да се вслуша в молбите на уплашената си сестра, и като се отскубна от ръцете на Бренда, бързо си навлече един широк пеньоар, прекоси стаята и със сърце, разтуптяно повече от възбуда, отколкото от страх, се обърна към необикновената посетителка със следните думи:

— Норна, ако си дошла тук с някакво поръчение за нас, доколкото разбрах от песента ти, поне едната ще те изслуша с уважение и без боязън.

— Норна, мила Норна — произнесе треперещият глас на Бренда, която, след като Мина бе слязла от леглото, вече не се чувствуваше спокойна там, затова я последва, както бежанци се помъкват подир ариергарда на настъпваща армия, понеже ги е страх да останат сами, и застана полускрита зад сестра си и уловена здраво за полата на пеньоара ѝ. — Норна, мила Норна — промълви тя, — каквото и да имаш да кажеш, отложи го за утре. Ей сега ще повикам Юфейн Фий, нашата домоуправителка, да ти постеле да си легнеш.

— Няма постеля за мен! — отвърна нощната посетителка. — Няма сън за очите ми! Те са виждали как се появяват и изчезват рифовете и скалите между Бъра-Уестра и Оркнейските острови,

виждали са как Мен ъв Хой потъва в морето, а връх Хенгклиф изплува от него, и оттогава не са се склопили за сън и няма да се склопят, докато не изпълня предназначаното. Но седни, Мина, седни и ти, глупава страхливке, почакайте да оправя фитила на светилника... и се облечете, защото разказът ми ще бъде дълъг и докато свърши, ще се разтреперите дори по-силно, отколкото от студ.

— За бога, отложи го тогава, мила Норна, до сутринта! — помоли Бренда. — Скоро ще се съмне, та ако ще ни разказваш нещо страшно, нека бъде на светло, а не на този едва мъждукащ светилник, който просто навява страх!

— Бъди търпеливо, глупаво момиче! — отвърна неканената гостенка. — Не бива Норна да разказва при дневна светлина, защото разказът ѝ може да затъмни слънцето на небето и да помрачи надеждите на стотиците рибари, които ще напуснат тия брегове още преди обед, за да започнат риболов в дълбоки води, и на стотиците семейства, които ще ги чакат да се завъртат. Нека демонът, който гласът ми ще пробуди, разпери черните си криле над пусто море, без нито една лодка и ладия, когато се втурне от планинското си свърталище да се опива от страшните слова, които толкова обича да слуша.

— Имай милост към Бренда, мила Норна, тя е толкова уплашена — замоли се по-голямата сестра, — отложи страшния си разказ поне за друг час и за друго място.

— Не, девойко! — отговори рязко Норна. — Трябва да го разкажа, докато още гори този светилник. Моят разказ не е за дневна светлина... трябва да го разправа пред тоя светилник, който е изкован от веригите на бесилката на жестокия лорд Уодънсвоу, убиец на родния си брат, и гори с... но нека не ви казвам това... знайте само, че горивото му не е нито рибено, нито растително масло!... Вижте, пламъкът му става все по-мъжделив и докато угасне, разказът ми трябва да е свършил. Седнете тук, а аз ще седна срещу вас и ще сложа светилника помежду ни, защото демонът няма да посмее да влезе в светлинния му кръг.

Сестрите се подчиниха. Мина бавно обгърна стаята с боязлив, но същевременно решителен поглед, сякаш очакваше да види Съществуото, което според неясните думи на Норна витаеше наоколо, докато страхът на Бренда беше примесен и с яд, и с нетърпение. Без да

обръща внимание нито на едната, нито на другата, Норна започна разказа си със следните думи:

— Известно ви е, щерки мои, че в жилите ни тече една и съща кръв, но колко близки сме — не знаете, защото съществуваше отдавнашна вражда между дядо ви и този, който имаше нещастieto да ми казва дъщеря... Ще го наричам на малкото му име Ерланд, защото името, което показва родството ми с него, не смея да издам. Дядо ви Олаф бил брат на Ерланд. Но когато дошъл ред братята да си поделят огромните наследствени имения на баща им Ролф Тройл, най-богатият и най-имотен потомък на древните нормани, фюдът присъдил на Ерланд бащините му земи на Оркнейските острови, а на Олаф — тия на Хиатландските острови. Тогава възникнали раздорите между двамата братя, защото Ерланд се смятал онеправдан; а когато и съдиите, и съветниците в лотинга^[2] потвърдили тази подялба, той проклез Хиатландия и нейните обитатели, проклез брат си и неговия род и се оттеглил разгневен на Оркнейските острови.

Но любовта към родните скали и планини все още тлеела в сърцето на Ерланд и той решил да се настани не сред заоблените хълмове на Офир или зелените равнини на Гроймзи, а на дивия планински остров Хой, чийто връх се извисява чак до небесата като скалите на Фула и на Фарерските острови^[3]. Този нещастник Ерланд познаваше тайнствата на древната наука, оставени ни чрез легендите на скалдите и бардите, и главното му занимание на стари години беше да ми предаде тези знания, за което обаче и двамата платихме скъпо. Аз започнах да обхождам всички усамотени гробни могили, всички каменни пирамиди, научих всички свързани с тях поверия и песните за възхвала и упокой на почиващите в тях души на сурови воители. Знаех къде са се принасяли някога жертви на Тор и Один, по кои камъни е текла жертвената кръв, къде е стоял мрачният жрец, къде вождовете с шлемове на главите, които искали да узнаят волята на идола, къде — тълпата от по-прости богомолци, която с ужас или благоговение гледала всичко това. Местата, които боязливите селяни избягваха, не бяха страшни за мен; аз смело пристъпах в магическия кръг и спях при вълшебния извор.

Но за нещастие най обичах да ходя при така наречения Камък на джуджето — останка от далечното минало, която чужденците разглеждаха с любопитство, а местните хора — със страхопочитание.

Той представляваше огромен каменен блок, лежащ сред скали и пропасти, в дъното на една лъкатушна дива клисура на планината Уорд Хил на остров Хой. Във вътрешността на тази скала бяха издълбани — не от ръката на простосмъртен — две ложета с тесен проход помежду им. Сега из тази дупка свободно бродят ветровете, но до нея има един голям камък, който, ако се съди по жлебовете, които още личат при входа ѝ, е служил някога за врата на това необикновено жилище, което според преданията Тролд, прочутото джудже от норвежките саги, пригодило за свое любимо свърталище. Самотните овчари избягват това място, защото, разправят, и до ден днешен при изгрев, на пладне и при залез можела да се види уродливата фигура на обитаващия го магьосник, седнал до Камъка на джуджето. Но аз не се страхувах от тоя призрак, защото като тебе, Мина, имах смело сърце и невинна ръка. Бях дори твърде дръзка в детинското си безстрашие, а силното ми влечение към неизвестното ме подтикваше като нашата прамайка Ева да се стремя към знания дори с непозволени средства. Аз мечтаех да притежавам силата на волуспите и другите прорицателки от времето на нашите прадеди; да имам като тях власт над стихииите и да извиквам от гробовете на загиналите герои, за да ми разкажат за доблестните си дела и да ми покажат скритите си съкровища. Често, когато стоях до Камъка на джуджето, вперила очи в Уорд Хил, който се извисява над тази мрачна долина, виждах сред тъмните скали оня чуден карбункул^[4], който свети като нажежена пещ за тези, които го гледат отдолу, но остава невидим за смелчака, дръзнал да се покатери на шеметните височини, от които пръска сиянието си. Моето пустославно младо сърце гореше от желание да проникне в тази и стотици още други тайни, загатнати, но оставени необяснени в сагите, които четях или слушах от Ерланд; и в дързостта си помолих господаря на Камъка на джуджето да ми помогне да добия знания, недостъпни за простосмъртните.

— И злият дух чу молбата ти? — попита Мина, чиято кръв се смразяваше от разказваното.

— Ш-шт — сниши глас Норна, — не го дразни с упреци... дори сега той е тук... и ни чува.

Бренда скочи от мястото си.

— Ще отида в стаята на Юфейн Фий — каза тя, — а вие, Мина и Норна, останете тук да се разправяте колкото си искате за таласъми и

джуджета; такива истории никога не са ме плашили, но не ми се слушат посред нощ и при такова мрачно осветление.

И понечи да се измъкне от стаята, но сестра и я спря.

— Такава ли е смелостта на тази, която не вярва в свръхестествени чудеса, за които се говори така много в историята на нашите деди? — упрекна я Мина. — Това, което Норна иска да ни каже, сигурно се отнася за съдбата на нашия баща и неговото семейство. Щом мога да слушам аз, уверена, че бог и моята невинност ще ме предпазят от всяко зло, ти, Бренда, която не вярваш в такива сили, още по-малко имаш причина да се страхуваш. Послушай ме, невярващият няма от какво да се бои.

— Може да няма нищо опасно — възрази Бренда, неспособна да сдържи естествената си склонност към хумор, — но както се казва в старата книга със смешки, на страха очите са големи. Все пак, Мина, аз ще стоя при теб... най-вече — додаде тя шепнешком, — защото не искам да те оставя сама с тази ужасна жена, а ако между спалнята ни и стаята на Юфейн Фий нямаше тъмна стълба и дълъг коридор, за по-малко от пет минути щях да я доведа тук.

— Не викай никого тук, девойко, ако ти е скъп животът — предупреди Норна, — и не прекъсвай пак разказа ми, защото той не може, не трябва да продължи, след като угасне тази магическа светлина.

„И слава богу — рече си Бренда, — че маслото з светилника е на свършване! Страшно ми се иска да го духна, но тогава ще бъдем сами с Норна в тъмното, а това е още по-лошо.“

Като разсъди така, тя се примири със съдбата си и седна, решила да доизслуша съвсем спокойно, доколкото ѝ беше възможно разказа на Норна, който продължи така:

— Това се случи един горещ летен ден, около пладне — подзе отново Норна. — Бях седнала до Камъка на джуджето, загледана в Уорд Хил, одето тайнственият и неугасващ карбункул пръскаше лъчите си по-ярко от обикновено, и така ме болеше сърцето от ограничеността на човешките знания, че на края не изтраях и изрекох думите на една старинна сага:

Хаймз мъдрецо, Тролд могъщи,

*ставайте, вдигнете плещи,
вие, що в уста моминска
думи с сила исполинска
влагахте, а във ръката —
жезъла на чудесата,
та над Фула буря кипва,
а при Съмбъра утихва.
Дивни чудеса творихте!
Хаймз и Тролд, къде се скрихте,
где е Один, зъл, всевластен
в този час унил, нещастен?
Тъй и вашта слава мина,
сякаш, лека перушина.*

— Едва произнесох тези думи — продължи Норна, — и небето, дотогава необикновено ясно, изведнъж притъмня така, че заприлича по-скоро на полунощ, отколкото на пладне. Една-единствена светкавица за миг озари цялата пуста местност около мен — степ, тресавища, планини, пропасти; една-единствена гръмотевица събуди ехото, което отекна във всички кътчета на Уорд Хил и продължи да громоли още толкова дълго, че си помислих дали гърмът не е откъртил от върха някоя скала, която се е търкулнала по урви и пропасти в долината. Веднага след това рукна такъв пороен дъжд, че се принудих да избягам от шипащите му струи, като се пъгнах в отвора на тайнствената скала.

Седнах на по-голямото каменно ложе, издълбано в дъното на пещерата, и вторачих поглед в по-малкото, мъчейки се да отгатна как и с каква цел е създадено странното ми убежище. Дали наистина е било сътворено от тоя могъщ Тролд, споменаван в поезията на скалдите? Или е гробница на някой нормандски вожд, погребан с оръжието и богатството си, а може би и с жена му, принесена в жертва, за да не бъде разделен в смъртта от тази, която е обичал най-много в живота? Или е било избрано в по-късни времена от някой благочестив отшелник като място за покаяние? А може да е неволно творение на някой странствуващ занаятчия, когото случайността, прищявката и скуката са подтикнали да се заеме с такава работа? Разказвам ви какви

мисли се въртяха тогава из главата ми, за да разберете, че това, което стана после, не беше плод на предубедено или предразположено въображение, а действително и страшно видение.

Погълната от такива мисли, лека-полека ме налегна сън, от който внезапно ме събуди втора гръмотевица; и когато отворих очи, при мъжделивата светлина, която се процеждаше през горния отвор, видях уродливата и неясна фигура на джуджето Тролд, седнало срещу мен на по-малкото ложе, което заемаше почти изцяло с грозното си четвъртито туловище. Бях смаяна, но не и уплашена, защото в жилите ми още течеше горещата кръв на стария род на Лохлиновци. Джуджето заговори, но на толкова старо норвежко наречие, че малцина, освен мене и баща ми, биха могли да го разберат — на такова наречие са говорели на нашите острови, преди още Олаф да забие кръста върху развалините на езичеството. А и казаното беше мъгляво и неразбираемо — така са се обръщали езическите жреци от името на своите идоли към племената, събрали се при Хелгафелс^[5]. Ето какъв беше смисълът на думите му:

*Хиляда зими отлетяха,
откак нозе девичи спряха
пред моята скалиста стряха.
И ето пак
през моя праг
прекрачва смело
с гордо чело
девойката сърцата.
Но знай, че ще получиш
наградата богата:
от мене ще научиш
изкуството ужасно —
да бъдеш ти всевластна
над заливи и бездни и чукари,
по суша, въздух и морета,
де бури северни бушуват.
Но дарбата чудна, която поиска
безумно и дръзко, ще имаш, когато*

*човека, комуто живота дължиш,
във паметна нощ от живот го лишиш.*

Аз му отговорих с подобни стихове, защото духът на старите скалди от нашия род беше в мен и не само не се страхувах от призрака, с когото се бях уединила в толкова тясно пространство, но и се чувствувах обзела от онова възвишено мъжество, което подтиквало юнаците и жриците на древните друзи към борба с невидимите сили, когато сметнели, че няма вече на земята врагове, с които да заслужава да се борят. Ето защо му отговорих така:

*Кротко слушах и мълчах
пред словата ти чудати,
но смущение и страх
са недъзи непознати
за девойката, която
дойде в твоя тих заслон.
И кълна се в всичко свято:
няма да пророня стон,
от смъртта не се страхувам,
всички болки тя лекува.*

Демонът ме изгледа мрачно, сякаш едновременно раздражен и смаян, а после се обви в гъст облак сернист дим и изчезна. До този момент аз не бях изпитвала страх, но след това той ме облада. Изскочих навън, където бурята вече бе преминала и всичко беше чисто и спокойно. Спрях се за миг да си поема дъх, а после забързах към къщи, размишлявайки по пътя върху думите на призрака, които, както често се случва, тогава не можех да си спомня така ясно, както по-късно.

Може да ви се стори чудно, че такова видение след време се заличи от паметта ми като сън... но така беше. Реших, че то е плод на въображението ми... помислих, че след като бях живяла толкова дълго в усамотение, съм се поддала на фантазии, породени от любимите ми научни занимания. Известно време аз прекъснах тези занимания и

започнах да общувам с младите си връстници. Бях на гости в Къркуол, когато се запознах с баща ви, дошъл там по работа. Той лесно получи достъп до родината, у която се бях настанила и която се зарадва на тази възможност да изглади враждата, разделяща нашите семейства. Годиците, девойки, бяха направили баща ви по-суров, но не и променен — той беше все със същата мъжествена осанка, със същата стара норвежка непринуденост и сърдечност в обноските, същата доблестна смелост и почтеност, но тогава у него имаше повече младежка прямота и благородство, горещо желание да се харесва, склонност сам той да харесва и оная жизненост, която изчезва заедно с младостта. Но макар че с всичко това заслужаваше да бъде обичан и Ерланд ми разреши писмено да приемам ухажванията му, имаше един друг — чужденец, Мина, злокобен чужденец, който владееше неизвестни за нас знания и изтънчени маниери, с които далеч превъзхождаше простидушните обноски на баща ви. Да, всъщност той беше между нас като същество от друга, по-висша раса... Вие ме гледате учудено, сякаш не можете да проумеете с какво мога да привлека такъв възлюблен; но сега у мене няма нищо, което да напомня, че Норна от Фитфул Хед е била някога обичаната и обожавана Ула Тройл — разликата между живото тяло и бездушния труп едва ли е така голяма и страшна, както промяната, която съм претърпяла аз, макар и още да се влача по тая земя. Погледнете ме, девойки... погледнете ме на тази мъждива светлина... Можете ли да повярвате, че това изпито и загрубяло от времето лице... тези очи, почти вкаменени от ужасите, които са видели... тези прошарени коси, провиснали като разкъсани на парцали вимпели на потъващ кораб... че всичко това и тази, на която то принадлежи, са могли някога да бъдат обект на страстна любов?... Светилникът скоро ще угасне, но нека замъждее, докато разказвам за своя позор... Ние се обикнахме тайно, срещяхме се тайно, докато най-последно дадох последното доказателство за тази гибелна и греховна страст!... А сега блесни наново, пламъче вълшебно, толкова силно в своята слабост, озари това малко кътче, та този, който витае около нас, да не посмее да докосне с тъмните си крила осветения от теб кръг... поживей още малко, докато кажа най-страшното, пък после угасвай, когато щещ, и потопи всичко в мрак, черен като престъплението и скръбта ми!

Като изрече това, Норна разклати останалото масло в светилника и осекна гаснещия фитил, след което с глух и пресеклив глас продължи своя разказ.

— Не бива да губя време в празни думи. Любовта ми бе разкрита, но грехът ми остана в тайна. Ерланд дойде ядосан в Помона и ме отведе в усамотеното ни жилище на остров Хой. Той ми забрани да се срещам повече с любимия си и ми заповяда да приема за свой бъдещ съпруг Магнус, чрез когото искаше да заличи обидите, нанесени от баща му. Уви, аз не бях вече достойна за неговата обич — единственото ми желание беше да избягам от бащината си къща, да скрия позора си в прегръдките на моя любим. Нека бъда справедлива към него: той ми беше верен... много, прекалено верен — измяната му би била причина да загубя разсъдъка си, но фаталните последици от неговата вярност ми донесоха десетократно повече нещастия.

Тя помълча и после продължи с див, безумен глас:

— Благодарение на нея аз станах всесилна и злочестна повелителка на моретата и ветровете!

След този пламенен възглас Норна помълча повторно, но продължи да разказва с по-спокоен тон.

— Любимият ми дойде тайно на остров Хой, за да подготви моето бягство, а аз се съгласих да се срещна с него, за да уговорим кога корабът му да влезе в залива. Тръгнах от къщи в полунощ.

Тук Норна като че ли се задъха от мъка и продължи разказа си с откъслечни и несвързани фрази:

— Тръгнах от къщи в полунощ... трябваше да мина край вратата на баща си и забелязах, че е открената... помислих, че ни следи... и за да не го събуди шумът от стъпките ми, затворих фаталната врата — дребна, маловажна постъпка, но, боже мой, какви последици имаше тя!... На сутринта намерихме стаята пълна със задушлив дим... а баща ми — мъртъв... умрял в резултат от постъпката ми... умрял поради непослушанието ми... умрял от моя позор! Всичко по-нататък беше мъгла и мрак... задушлива, зловонна, отровна мъгла обвиваше всичко, което говорех и вършех, всичко, което говорех и вършех около мен, докато най-после се убедих, че съдбата ми е решена, и станах студеното и страшно същество, което виждате сега — повелителка на стихииите, която дели властта на силите, за които човекът и неговите страдания са играчка; така си играе рибарят с акулата, като я измъчва

— избожда очите ѝ с тръни, а после я пуска да се мята сляпа и изнемощяла сред родната си стихия^[6]. Не, момичета, тази, която виждате пред себе си, е равнодушна към безумните страсти, на които душите ви са играчка. Аз съм тази, която направи жертвата... аз съм тази, която лиши от живот човека, комуто дължа живота си... със собствената си постъпка аз изпълних злата прокоба и няма вече място между хората за мен — превъзхождаща всички не само със своето могъщество, но и със своето нещастие!

При тези думи пламъкът на светилника, който отдавна потрепваше, за миг лумна ярко и като че ли щеше да угасне, когато Норна прекъсна разказа си и изрече бързо:

— Стига толкова... той иде... иде... Достатъчно е, че разбрахте коя съм и с какво право ви съветвам и заповядвам... А сега, горди дух, приближи се, ако искаш!

Като каза това, тя угаси светилника и излезе от стаята с обичайната си величествена походка, както долови Мина по звука на отмерените ѝ стъпки.

[1] Тор — в скандинавската митология бог на гърма и покровител на земеделието. Б. пр. ↑

[2] Лотингът бил комисия, или върховен съд на цялата област, която обхваща Оркнейските и Шетландските острови, по устройство нещо като груб първообраз на парламента. Б. а. ↑

[3] Разправят, че от този връх на остров Хой посред лято в полунощ можело да се види слънцето. Така твърди географът Бло, макар че според д-р Уолъс това не е самото слънце, а отражението му в някой облак на хоризонта. Б. а. ↑

[4] Карбункул — гранат, полускъпоценен камък. Б. пр. ↑

[5] Или свещена планина, където норманските жреци се кланяли на своите идоли. Б. а. ↑

[6] С такава жестокост си служат някои рибари, за да изразят отмъстителната си омраза към тези хищни риби. Б. а. ↑

ГЛАВА XX

*Нима споделянето по сестрински,
и клетвите, и сладките минути,
кога кълняхме времето жестоко,
че ни разделя — о, нима туй свърши?
Шекспир — „Сън в лятна нощ“*

Мина беше дълбоко потресена от този страшен разказ, свързващ и обясняващ многото откъслечни намеци за Норна, които бе чувала от баща си и от други близки роднини, и известно време изумлението ѝ, примесено с ужас, беше така силно, че дори не се опитваше да заговори сестра си Бренда. Когато най-после ѝ викна по име, не получи отговор, а като докосна ръката ѝ, усети я студена като лед. Изплашена до смърт, тя дръпна решетката на прозореца, разтвори капациите и пусна в стаята едновременно и свежия въздух, и здрача на северната лятна нощ. Едва тогава забеляза, че сестра ѝ лежи в безсъзнание. Всички мисли за Норна, страшният ѝ разказ и тайнственото ѝ общуване с невидимия свят мигновено изчезнаха от главата на Мина и тя се втурна към стаята на старата домоуправителка да я повика на помощ, без нито за миг да помисли какво може да срещне из дългите, тъмни коридори, през които трябваше да мине.

Старата жена побърза да се притече на помощ на Бренда и веднага да приложи средствата, които, съдейки от опита си, смяташе необходими в случая; но нервната система на клетото момиче беше така разстроена от току-що чутия ужасен разказ, че когато се свести, въпреки усилията си, не можа да се овладее и изпадна в истеричен припадък, който трая доста дълго. Но и той бе превъзмогнат благодарение на опитността на старата Юфейн Фий, добре запозната с всички прости лекове, използвани от шетландците, като даде на болната успокоителна настойка от целебни билки, докато най-после тя

заспа. Мина легна до сестра си, целуна я по бузата и на свой ред също се помъчи да заспи; но като че ли колкото по-настойчиво викаше съня, толкова по-далеч бягаше той от клепките ѝ, и макар от време на време да се унасяше, гласът на неволната отцеубийца сякаш отново прозвучаваше в ушите ѝ и я караше да се стряска.

В ранния утринен час, когато сестрите имаха навик да стават, състоянието им съвсем не беше такова, каквото би могло да се очаква. Здравият сън бе възвърнал жизнерадостния блясък в ясните очи на Бренда и розите отново бяха цъфнали на засмените ѝ бузи; временното неразположение от предната нощ беше оставило толкова малко тревожни следи върху лицето ѝ, колкото невероятните ужаси, разказвани от Норна — върху въображението ѝ. Мина, напротив, изглеждаше унила, подтисната и явно отпаднала от безсъние и тревога. Отначало те почти не си продумваха, може би от страх да не зачекнат такава тягостна тема като случилото се предишната нощ. Едва когато си прочетоха молитвата, което обикновено вършеха заедно, Бренда, която се залови да връзва корсета на Мина (те си правеха взаимно тази услуга при тоалета), забеляза колко бледо е лицето на сестра ѝ и като се увери с един поглед в огледалото, че нейното не е така посърнало, целуна Мина по бузата и каза нежно:

— Клод Холкро беше прав, мила сестрице, когато в изблик на поетично вдъхновение ни нарече Вечерница и Зорница.

— Но защо говориш това тъкмо сега? — попита Мина.

— Защото всяка от нас е най-смела във времето, от което произтича прозвището ѝ: нощес аз едва не умрях от страх, като слушах ония неща, които ти изтърпя храбро и твърдо; а сега, посред бял ден, си спомням за тях съвсем спокойно, дока го ти изглеждаш бледа като привидение при среща със зората.

— Щастлива си ти, Бренда — каза сестра ѝ сериозно, — че можеш толкова бързо да забравиш такива чудеса и ужаси.

— Такива ужаси — отвърна Бренда — никога не се забравят. Дано само разстроеното въображение на тази нещастница! което така умело извиква разни видения, да е обременило душата ѝ с въображаемо престъпление.

— Значи ти — рече Мина — не вярваш ни най-малко в срещата ѝ при Камъка на джуджето, това чудно място, за което се разказват

толкова много легенди и което от векове се тачи като творение на демон и негово свърталище?

— Вярвам — отговори Бренда, — че нашата нещастна роднина не е измамница, затова вярвам, че е била при Камъка на джуджето по време на гръмотевична буря, че е потърсила убежище в него и че когато е припаднала или може би заспала, сънувала нещо, внушено от народните поверия, които са ѝ били толкова познати, но нищо повече не мога да повярвам.

— И все пак последвалите събития — каза Мина — потвърждават злоещите предсказания на привидението.

— Прости ми — рече Бренда, — но според мен съновидението е нямало да ѝ се яви в такъв образ и може би изобщо да се запази в паметта ѝ, ако не са били тези събития. Тя сама ни каза, че почти забравила видението и си го спомнила едва след ужасната смърт на баща си... а и кой може да се закълне, че това, което впоследствие уж си спомнила, не е до голяма степен плод на въображението ѝ, и без това разстроено от страшното нещастие? Ако наистина е видяла джудже-магьосник и е разговаряла с него, едва ли щеше да запомни задълго този разговор... виж, аз бих го запомнила.

— Бренда — отвърна Мина, — не може да не си чувала думите на добрия свещеник в църквата „Свети кръст“, че човешката мъдрост е по-лоша и от безумие, когато се прилага към тайни, недостижими за разума, и че ако не вярваме в недостижимото, не трябва да вярваме и на чувствата си, които на всяка крачка ни сблъскват с колкото действителни, толкова и непознаваеми явления.

— Ти самата си достатъчно образована, сестрице — възрази Бренда, — за да нямаш нужда от поученията на добрия свещеник от „Свети кръст“. Според мен тази негова мисъл важи само за тайнствата на нашата религия, които сме длъжни да приемаме без умуване и съмнение... Що се отнася до обикновения живот, тъй като бог ни е надарил с разум, не е грях да си служим там с него. Но ти, скъпа Мина, имаш по-буйно въображение от мен, затова си склонна да приемаш всички тези невероятни истории за истина, обичаш да си фантазираш за магьосници, джуджета и русалки и много би искала да си имаш винаги на разположение някой малък трау, или елф, както им викат шотландците, със зелено наметало и чифт лъскави крила, преливащи в багри като шийката на скореца.

— Е, така поне ще ти спестя труда да ми връзваш корсета — каза Мина, — и то накриво; защото докато се беше разпалила да ме убеждаваш, си пропуснала два илика.

— Ей сега ще поправа грешката — рече Бренда, — а после, както би се изразил един наш приятел, ще опъна и вържа здраво въжетата. Но ти въздишаш така тежко, че мъчно ще стане тая работа.

— Само въздъгнах при мисълта — отвърна Мина с известно смущение — колко скоро започна да се подиграваш и смееш с нещастията на тази необикновена жена.

— О, бог ми е свидетел, че не се подигравам! — възкликна Бренда малко докачено. — Ти, Мина, преиначаваш в лош и непристоен смисъл всичко, което кажа искрено и чистосърдечно. За мен Норна е жена с изключителни способности, които много често се преплитат с подчертани белези на лудост; но признавам, че няма друга като нея на Шетландските острови, която така безпогрешно да предсказва времето. А що се отнася до това, че имала Някаква власт над стихииите, аз го вярвам не повече, отколкото в детските приказки за крал Ерик, който карал вятъра ла духа оттам, накъдето кривнел шапката си.

Мина, малко раздражена от упоритото неверие на сестра си, отвърна рязко:

— И все пак, Бренда, именно от тази жена — полупобъркана и явна измамница според теб търсиш съвет за това, което сега ти тежи на сърцето!

— Не разбирам какво искаш да кажеш — рече Бренда, като се изчерви силно и се дръпна от сестра си. Но тъй като сега на свой ред бе подложена на церемонията по връзването, не беше трудно на сестра ѝ да я задържи за копринения ширит, с които затягаше корсета, а когато я потупа по врата, тръпките, пробягнали изведнъж по него, и руменината, която го заля, издадоха внезапното смущение на Бренда, нарочно предизвикано от сестра ѝ.

— Не е ли странно, Бренда — продължи Мина вече по-меко, — че след като чужденецът Мордонт Мъртън постъпи така с нас и на всичко отгоре има наглостта да дойде неканен в дом, където присъствието му е нежелателно, ти все още се държиш благосклонно към него? Това, струва ми се, само по себе си би трябвало да те убеди, че тук съществуват такива неща като магии и че самата ти си под тяхното влияние. Не току тъй Мордонт носи верижка от чародейно

злато... помисли си върху това, Бренда, и се опомни, докато не е станало късно.

— Аз нямам нищо общо с Мордонт Мъртън — тросна се Бренда — и нито зная, нито ме е грижа какво носи на шията си той или който и да е друг младеж. Мога спокойно да гледам всички златни верижки на всички общински съветници на Единбург, които не слизат от устата на лейди Глоуроуръм, без да се влюбя в нито един от тях.

И след като си послужи по този начин с женското правило да се оправдае, като подмени частното с общото, тя веднага продължи, но вече с по-друг тон:

— Откровено казано, Мина, мисля, че ти и всички други много прибързано съдите този наш млад приятел, който толкова време ни беше най-близък. Разбери, за мен Мордонт Мъртън не е нещо повече, отколкото за теб... ти най-добре знаеш, че той почти не правеше разлика между нас и че независимо дали има, или няма златна верижка, се погаждаше с нас като брат със сестри; и как можеш изведнъж да се отвърнеш от него само защото някакъв си скитник-моряк, за когото не знаем нищо, и един амбулантен търговец, за когото знаем, че е крадец, мошеник и лъжец, разправят какви ли не сплетни за него. Не вярвам да е казвал, че може да си избира която и да е от нас и че само чака да види на коя ще се паднат Бъра-Уестра и Бреднес-воу... не вярвам да е способен на такива думи и дори през ум да му мине да избира между нас.

— Може би — произнесе Мина хладно — си имала основание да смяташ, че изборът му вече е направен.

— Няма да допусна такива думи! — извика Бренда в изблик на вродената си пламенност и се отскубна от ръцете на сестра си; после се обърна с лице към нея и руменината, от която пламнаха бузите ѝ, се разля още по-ярко по шията и гърдите, доколкото можеха да се видят през горницата на недовързания ѝ корсет. — Няма да допусна такива думи дори от теб, Мина! — додаде тя. — Ти знаеш, че цял живот съм казвала истината, че обичам истината и те уверявам, че Мордонт Мъртън никога не е правил разлика между нас до момента, когато...

Тук тя се спря внезапно, сякаш си спомни нещо, и сестра ѝ попита с усмивка:

— Докога, Бренда? Струва ми се, че твоята любов към истината се задави в думите, които бяха на устата ги.

— До момента, когато ти престана да се отнасяш към него със справедливостта, която заслужава — отговори Бренда троснато. — Това е, щом искаш истината. Ни най-малко не се съмнявам, че той скоро ще те лиши от дружбата си, щом толкова малко я цениш.

— Каквото ще да става — каза Мина, — тогава можеш да си спокойна, че не ще ти бъда съперница нито в дружбата, нито в любовта. Но помисли добре, Бренда... Кливланд няма вина за това... Кливланд не е способен да злослови... не е виновен и Брайс Снейлсфут с лъжите си... Всички наши приятели и познати твърдят, че из целия остров се носела мълга — уж дъщерите на Магнус Тройл търпеливо чакали избора на безименния и безроден чужденец Мордонт Мъртън. Как може да се говори така за нас, потомки на норвежки ярл и дъщери на първия юдалер на Шетландия? Дори да бяхме най-прости селски момичета, дето вдигат ведра с мляко, пак щеше да бъде недостойно за нашата скромност и моминска чест да оставим това току-така.

— Не бива да слушаме какво плещят глупаците — отвърна Бренда разпалено. — Аз лично никога няма да променя мнението си за един добър приятел заради клюкарките на острова, които са способни да изтълкуват превратно дори най-невинни постъпки.

— Но ти чуй какво говорят нашите приятелки — настояваше Мина, — чуй лейди Глоуроуръм, чуй дори Меди и Клара Гроутсетър.

— Да слушам какво говори лейди Глоуроуръм — отвърна Бренда рязко, — значи да слушам най-злия език в цяла Шетландия; а колкото до Меди и Клара Гроутсетър, те се чувствуваха просто на седмото небе, че Мордонт бе седнал помежду им на онзиденшната вечеря, както сама би могла да забележиш; ако не беше наострила уши към по-достоеен кавалер.

— А твоите очи, Бренда, съвсем нямаха по-достойна гледка — възрази по-голямата сестра, — защото ги беше вторачила в един младеж, който според всички други, само не и теб, е говорил за нас с най-дръзка самонадеяност; и дори обвиненията към него да са несправедливи, нескромно и дори неприлично е, както казва лейди Глоуроуръм, да гледаш натам, където е седнал, като знаеш, че така ще потвърдиш сплетните.

— Ще гледам накъдето си искам — тросна се Бренда, която кипваше все повече, — няма да допусна лейди Глоуроуръм да ми

заповядва какво да мисля, какво да говоря и какво да гледам. Според мен Мордонт Мъртън е невинен... и ще продължавам да го смятам за невинен... и ще говоря за него като за невинен; и ако не му говорех и не се отнасях с него както преди, то е за да изпълня желанието на баща си, а не заради това, какво мислят лейди Глоуроуръм и племенничките ѝ, ако ще да са двайсет, а не две, колкото и да смигат, да клатят глави и да дрънкат за нещо, което не им влиза в работата.

— Уви, Бренда — отвърна Мина спокойно, — с такава разпаленост не се защитава обикновен приятел! Пази се... Човекът, който завинаги отнел спокойствието на Норна, бил чужденец, комуто позволила да я ухажда против волята на баща си.

— Чужденец е бил — отговори Бренда натъртено, — но не само по произход, а и по възпитание. Тя не е отрасла от малка с него... не е познавала в резултат от дългогодишната близост добротата и чистосърдечността му. Той наистина е бил чужденец — по характер, по темперамент, по рождение, по обноски и по морал... може би някакъв скитник-авантюрист, изхвърлен от случайността или бурята на нашите острови, който умее да крие притворно сърце под маската на чистосърдечието. Добра ми сестро, пази се сама. В Бъра-Уестра има и други чужденци освен този нещастник Мордонт Мъртън.

За миг Мина като че беше зашеметена от бързината, с която сестра ѝ отхвърли нейните подозрения и предупреждения. Но присъщата гордост ѝ помогна да отвърне с привидно спокойствие:

— Ако бях се отнасяла към теб, Бренда, със същото недоверие, което проявяваш към мен, би трябвало да ти отговоря, че за мен Кливланд не е нищо повече от Мордонт или младия Суортастър, или Лорънс Ериксън, или който и да е друг любим гост на нашия баща. Но смятам, че е под достойнството ми да те мамя или да крия мислите си — аз обичам Клемънт Кливланд.

— О, не говори така, мила ми сестро — възкликна Бренда, като изведнъж смени хапливия тон, с който бе разговаряла досега, с най-дълбока нежност и ласкаво обви с ръце шията на своята сестра, — не говори така, умолявам те! Аз ще се откажа от Мордонт Мъртън... ще се закълна никога да не му проговоря вече, само не повтаряй, че обичаш тоя Кливланд!

— А защо да не го повтарям — възрази Мина, като се освободи внимателно от прегръдките на сестра си, — щом се гордея с това

чувство? Смелостта, силата и енергията на този човек, които е свикнал да заповядва и не знае що е страх — тези именно качества, които те карат да се боиш за мен, ще ме направят щастлива. Спомни си, Бренда, когато ти обичаше да се разхождаш лете по мекия пясък край притихналото море, аз предпочитах да се любувам на беснеещите вълни от ръба на пропастта.

— Точно от това ме е страх — каза Бренда, — от тази склонност към опасното, която сега те тласка към ръба на най-страшната пропаст, в чието дъно са се разбивали вълни. Този човек — не се мръщи, няма да кажа лоша дума за него — дори според твоята пристрастна преценка е суров и властен, свикнал, както казваш ти, да заповядва; и именно по тази причина заповядва там, където няма право да върши това, и командува тоя, комуто би трябвало да се подчинява, хвърля се в опасности не за нещо друго, а заради самата опасност. Така ли е? Е, как можеш тогава да се свързваш с човек с такава буйна и променлива натура, чийто живот е преминал досега в кръвопролития и опасности и който дори когато седи до теб, не може да скрие нетърпението си да се впусне отново в тях? Според мен за този, който обича истински, любимата трябва да бъде по-скъпа и от собствения му живот; а твоят, драга Мина, предпочита удоволствието да причинява смърт на другите.

— Но именно затова го обичам — отвърна Мина. — Аз съм щерка на древните нормани, които с усмивка изпрацали любимите си на бой и ги убивали със собствените си ръце, ако се върнели опозорени. Моят любим би трябвало да се отнася с презрение към мнимите подвизи, с които се стреми да се отличи нашето изродено поколение, или в краен случай да прибегва до тях само за развлечение при липса на по-благородни и по-опасни начинания. Не ми трябва мен китоловец или търсач на птичи гнезда; моят любим трябва да бъде викинг или човек, който в наше време да може да се равнява с него.

— Уви, сестрице! — каза Бренда. — Сега вече сериозно започвам да вярвам в силата на магиите и заклинанията. Спомняш ли си, четох някога една испанска повест, но ти ми я взе понеже казвах, че с възхищението си от древните скандинавски рицари съперничиш дори на смахнатия герой... Аха, изчерви се, а това показва, Мина, че съвестта те гризе и много добре помниш за коя книга става дума... Кое

е по-благоразумно според теб: да сметнеш вятърна мелница за великан или капитана на един жалък пиратски кораб — за викинг?

Сега Мина наистина почервения цялата, разгневена от този намек, в който чувствуваше може би известна доза истина.

— Имаш право да ме обиждаш — каза тя, — след като знаеш тайната ми.

Доброто сърце на Бренда не можеше да понесе този упрек; тя замоли сестра си да ѝ прости за грубостта, и богатата по природа Мина не можа да устои на молбите ѝ.

— Колко сме нещастни — рече тя, бършейки сълзите на сестра си, — че не гледаме с едни и същи очи на нещата; нека да не се правим още по-нещастни, като се обиждаме и нагрубяваме взаимно. Ти вече знаеш тайната ми... а тя може да не остане дълго тайна, защото щом някои обстоятелства ми позволят, непременно ще я споделя с татко, които има право на това. И тъй, повтарям, ти знаеш тайната ми, а ми се струва, че и аз зная твоята, макар че не искаш да я признаеш.

— Но как, Мина — възкликна Бренда, — да ти призная, че изпитвам към някого чувствата, за които намекваш, преди да ми е казал поне една думица, която да оправдае такова признание?

— Разбира се, не, ала скритият огън може да се познае не само по пламъка, но и по горещината.

— Ти разбираш тези признаци, Мина — рече Бренда, като наведе глава и напразно се мъчеше да превъзмогне изкушението да отговори хапливо на забележката на сестра си. — Мога да кажа само, че ако някога залюбя, това ще стане една след като най-малко веднъж-дваж ми се признаят в същите чувства, което досега не ми се е случвало. Но нека да не се караме повече, по-добре да помислим защо Норна ни разказа тази ужасна история и какво цели с нея.

— Може да е било предупреждение — отвърна Мина, — предупреждение, което нашето положение и, не отричам, особено моето, изглежда, я е принудило да направи... Но аз се чувствавам силна, защото съм невинна, а Кливланд — честен.

Бренда искаше да възрази, че не е толкова уверена в последното, колкото в първото, ала от предпазливост и в стремежа си да не разпалва наново предишния мъчителен спор отговори само:

— Чудно, че Норна не каза нищо повече за своя възлюблен. Невъзможно е той да я е изоставил в жалкото състояние, до което я е

докарал.

— Има страдания — каза Мина, като помисли, — когато душата е толкова покрусена, че престава да откликва дори на ония чувства, от които е била завладяна по-рано, така че ужасът и отчаянието може да са задушили мъката на Норна за нейния любим.

— Или той да е избягал от Шетландските острови, страхувайки се от отмъщението на нашия баща — вметна Бренда.

— Ако от страх или малодушие — каза Мина, вдигнала очи към небето — е бил способен да избяга от злината, която сам е причинил, дано отдавна да е понесъл наказанието, отредено от бога за най-долните и най-подлите изменници и страхливци... Но хайде, сестро, сигурно отдавна пи чакат за закуска.

И като се уловиха за ръце, двете сестри излязоха, изпълнени с такова взаимно доверие, каквото отдавна не бе имало между тях, малката им препирня бе изиграла ролята на нещо като *bourrasque*, или внезапна буря, която разпръсква мъглите и облаците и оставя след себе си ведро небе.

На път за помещението, където ставаше закуската, те решиха, че е не само ненужно, но и неблагоприятно да разказват на баща си всички подробности за нощното посещение или да му дадат да разбере, че сега тъжната история за Норна им е по-добре известна от преди.

ГЛАВА XXI

*Изчезнаха завинаги заблуди,
умът уби ги, времето погуби.
Не виждам закипяла сред гората
във лунна нощ на елфите играта.
И призракът, що сам съм си създал,
отдавна в гроба вече е заспал.
Краб — „Библиотеката“*

Поетът, от чиито поучителни стихове сме заимствували мотото на настоящата глава, е зачекнал тема, която сигурно ще раздвижи неволно някаква чувствителна струна в сърцата на много читатели. Суеверието, когато не ни се явява в страшния си образ, а само докосва нежно с ръка душата, крие обаяние, за което не можем да не съжаляваме, дори в ония стадии от развитието на обществото, където влиянието му е почти напълно отстранено от светлината на разума и всеобщото просвещение. Що се отнася до някогашните времена на невежество, със своите тайнствени ужаси суеверието е привличало хора, които нямали друг начин да възбуждат въображението си. Това важи особено за ония по-невинни разновидности на суеверни чувства и обреди, които се преплитали в развлеченията от по-непросветените времена и подобно на гаданията срещу празника Всех святых в Шотландия се възприемали и като игра, и като сериозно прорицание. А с такива чувства дори доста образовани хора в наше време посещават уж на шега някоя врачка, ала не винаги се отнасят съвсем скептично към нейните гадания.

Когато сестрите от Бъра-Уестра влязоха в помещението, определено за закуска, впрочем толкова обилна, колкото описаната от нас предната сутрин, и юдалерът ги смъмра шеговито за закъснението им, те завариха гостите, повечето от които бяха вече закусили,

увлечени в един стар норвежки обред от рода на тия, за които току-що споменахме.

Той изглежда води началото си от поемите на окардите, в които героите и героините току ходят да узнаят съдбата си от някоя магьосница или гадателка, която като например в легендата на Грей „Произходът на Один“ с помощта на рунически заклинания събужда орисницата и изтръгва от нея отговори, често твърде двусмислени, но според тогавашните вярвания криещи смътен намек за бъдещите събития.

Ролята на старата вещателка бе възложена на Юфейн Фий, известната ни вече домоуправителка, която бяха настанили в дълбоката ниша на един голям прозорец, грижливо закрыта с мечи кожи и разни други драперии, за да заприлича на лапландска колиба, отпред с малък отвор, като прозорче на изповедалня, та намиращата се вътре да може да чува лесно задаваните ѝ въпроси, без да вижда този, който ги задава. Седналата тук волуспа, тоест гадателка, трябваше да изслушва запитванията и да им отговаря импровизирано в стихове. Предназначението на драпериите беше да не вижда питащите, защото ако при тези обстоятелства нарочно или неволно изпуснеше нещо относно лицето, задаващо въпроса, често това предизвикваше смях, а понякога даваше повод и за по-сериозни размисления. Гадателката се избираше обикновено между ония, които умееха да импровизират в духа на древната норвежка поезия — не твърде изключителна дарба, като се има пред вид, че мнозина имаха в главата си цял арсенал от старинни стихове, а и правилата на норвежкото стихосложение са извънредно прости. Въпросите също трябваше да се отправят в стихове, но макар че тази импровизаторска дарба беше свойствена на мнозина, все пак не всички я притежаваха, затова всеки задаващ въпроси имаше право да използва посредник, който го улавяше за ръката, заставащ с него до мястото, отдето оракулът изричаше пророчествата си, и излагаше запитването в стихотворна форма.

В случая единодушно замолиха Клод Холкро да се нагърби с ролята на посредник; и след като поклати глава и измърмори за оправдание, че паметта и поетичните способности вече му изневерявали, което обаче тутакси бе опровергано от самоуверената му усмивка и от настойчивостта на цялата компания, веселят старец

пристъпи напред и се приготви да изиграе ролята си в предстоящото зрелище.

Но тъкмо щеше да започва и в разпределението на ролите стана съществена промяна. Норна от Фитфул Хед, която всички, с изключение на двете сестри, смятаха, че е на много мили оттук, неочаквано, без дори да поздрави, влезе в стаята, приближи се тържествено до закритата с мечи кожи ниша и даде знак на седналата там жена да напусне това светилище. Старицата излезе, цялата разтреперана от страх, а и малцина от присъстващите гледаха напълно спокойно внезапното появяване на всеизвестната Норна, от която всички се бояха.

Тя се поспря за миг пред входа на шатрата и като повдигна повесената там кожа, се обърна с лице към север, сякаш търсеше от тая страна на света някакво вдъхновение; после давайки знак на изумените гости, че могат да се приближават един по един до светилището, в което се готвеше да се настани, влезе в шатрата и изчезна от очите им.

Но сега играта не беше вече същата, както я бяха замислили първоначално; за повечето от гостите тя стана нещо по-сериозно от обикновена забава, затова никой не бързаше особено да се допитва до оракула. Самият характер и претенциите на Норна се струваха на почти всички присъстващи твърде сериозни за ролята, с която се бе наела; мъжете си зашепнаха, а жените, както би казал Клод Холкро, представляваха картината, описана от славния Джон Драйдън:

Треперейки от ужас, се сгушиха накуп.

Мълчанието бе прекъснато от мощния, мъжествен глас на юдалера:

— Защо не започвате играта, уважаеми гости? Да не сте се уплашили, че моята роднина ще ни бъде волуспа? Много любезно от нейна страна, че се е нагърбила с роля, която никой на нашите острови не би могъл да изпълни като нея; а играта не бива да спира, защото това ще я направи още по-забавна.

Тъй като компанията продължаваше да мълчи, Магнус Тройл добави:

— Не бива да допуснем да разправят после, че роднината ми е седяла в шатрата, без никой да ѝ продума, сякаш е стара планинска великанка, пред която всички са се смразили от страх. Аз сам ще ѝ заговоря пръв, само че стиховете не се ронят така лесно от езика ми, както преди двайсетина години... Клод Холкро, ела да ми помогнеш.

Уловени ръка за ръка, те се приближиха до светилището на така наречената волуспа и след кратко съвещание Холкро изрече въпроса на своя приятел и покровител. Юдалерът, както много състоятелни хора в Шетландия, за които сър Робърт Сиболд казва, че отрано са се научили на търговия и мореплаване, се интересуваше и от китолова, затова помоли поета да придаде стихотворна форма на въпроса му какви са изгледите за тоя ловен сезон.

КЛОД ХОЛКРО

*Слязла тук от Фитфул Хед
да помогнеш със съвет,
о, кажи, не ни мъчи —
със всевиждащи очи
погледни на север, там,
в непогръкващ слънчев плам,
сред гренландски ледове
кораб бърз и смел снове —
що го чака, що лови?
Казвай тук, не се бави!*

Играта явно ставаше сериозна — всички бяха наострили уши да чуят гласа на Норна, която, без нито за миг да се запъне, отговори от дъното на шатрата, където беше скрита:

НОРНА

*Загрижен е старецът все за блага —
за риба, посеви, земя и стада;
Но види ли стока, родитба безчет,
брадата заскубва си старецът клет.*

Настъпи кратка пауза, която Триптолемус използва, за да прошепне:

— Ако ще десет вещици и още толкова врачки да ми се закълнат, пак няма да повярвам, че свестен човек ще вземе да си скубе брадата или косата, щом добитъкът и посевите му са добре.

Но гласът от шатрата, прекъсвайки всякакви по-нататъшни забележки, занарежда отново тихо и монотонно:

НОРНА

*Със тежък товар е запорил бразди
безстрашният кораб в исландски води;
попътният вятър го носи насам
с гирлянди развети^[1] към нея желан.
Чудовища седем на брой е сразил,
по мачтите челюсти все накачил^[2];
по две Лъруик, Къркоул ще си вземат,
за Бъра-Уестра са трите големи.*

— О, спасете ни, сили небесни! — провикна се Брайс Снейлсфут. — На коя жена й сече пипето толкова, че да предрича такива чудесии? Срегнах в Северен Роналдшо едни, дето видели хубавия кораб „Олаф“ от Лъруик, в който нашият любезен домакин им)а такъв голям дял, че, може да се каже, му е собственик; та помахали те с метлата^[3] и — самата истина ви казвам, както е истина, че има звезди на небето — от кораба им отговорили: „Седем риби“ — точно, колкото посочи Норна в стиховете си!

— Хм... точно седем риби, а? И си чул това в Северен Роналдшо? — запита капитан Кливланд. — И предполагам, че когато си се върнал, си раздрънкал тази интересна новина?

— Думица не съм обелил, капитане — отвърна амбулантният търговец. — Да знаеш колко сергиджии, пътуващи търговци и други от тоя род съм срещал, дето зарязват стоката си да става зян, за да разнасят насам-натам какви ли не сплетни и клюки, ала с такива работи аз не се занимавам. Откъдето се прехвърлих в Дънроснес, дори на трима души не съм продумал, че „Олаф“ е с пълни трюмове.

— Но ако един от тези трима е разгласил по-нататък тази новина — а залагам две срещу едно, че е станало така, — никак не би било трудно на старата лейди да стъкми своето предсказание.

С тия думи се обърна Кливланд към Магнус Тройл, който го изслуша не твърде одобрително. Любовта на юдалера към родината обхващаше и нейните суеверия, а оттук произтичаше и вниманието му към неговата нещастна сродница. И макар че никога не бе подкрепял категорично претенциите ѝ за свръхестествена сила, все пак не търпеше да ги оспорват.

— Норна, моята братовчедка — произнесе той, наблягайки на последната дума, — не поддържа никакви връзки нито с Брайс Снейлсфут, нито с негови познати. Не мога да обясня как се е сдобила с тези сведения, но винаги съм забелязвал, когато шотландци и изобщо чужденци дойдат в Шетландия, все намират обяснение на неща, които остават твърде неясни дори за нас, чиито деди са живели тук от памтивека.

Капитан Кливланд разбра намека и се поклони, без да се опитва да защити скептичните си съждения.

— А сега да продължаваме, приятели славни — каза юдалерът, — и дано всекиму се случат хубави новини като на мен! От три кита могат да излязат... чакайте да пресметна колко бъчви мас...

Гостите обаче явно нямаха желание да го последват и да се обърнат към гадателката в шатрата.

— Някои се радват на хубави новини, дори от устата на дявола — обърна се мис Бейби Йелоули към лейди Глоуроуръм, с която я бе сближило известно сходство в характерите — а тук, милейди, твърде много ми намирисва на магьосничество, което добри християнки като нас, милейди, не могат да допуснат.

— Може донякъде да сте права, мадам — отвърна достопочтената лейди Глоуроуръм, — само че ние, хиалтландците, сме особени хора. А дори тази жена да е вещица, все пак тя е приятелка и близка сродница на нашия фоуд, затуй ще бъде неприлично да отказваме да ни гадаят бъдещето като всички — останали; тъй че няма да е зле и моите племеннички да си минат по реда. Пък ако има нещо лошо, ще могат и да се покаят, когато му дойде времето, мис Йелоули.

Тъй като другите продължаваха да се боят и колебаят, Холкро, който по сбърчените вежди на стария юдалер и по нетърпеливото помръдване на десния му крак — сякаш едва се сдържаше да не тропне — разбра, че търпението на домакина се изчерпва, смело заяви, че не като посредник на други, а лично от свое име ще зададе на гадателката следващия въпрос. Той помълча една минута, за да подбере римите си, и се обърна към нея със следните думи:

КЛОД ХОЛКРО

*Слязла тук от Фитфулд Хед
да помогнеш със съвет,
знаеш стихове безчет,
преживели век след век,
о, кажи, не ме мъчи,
виж със своите очи:
като Хакон Златоуст
ще ли бъда аз прочут
хиалтландски бард достоен
като Джон със стих упоен?*

Гласът на вещателката тутакси прозвуча от светилището:

НОРНА

*Детето с кукли си играе,
а старец друго си мечтае.
Ръка различно дърпа струна
и всеки има си фортуна.
Орелът хвърка в небесата,
гмурецът газя в плитчината,
където кротките тюлени
го слушат как крещи и стене.*

Холкро прехапа устна, повдигна рамене, но веднага пак възвърна доброто си настроение и придобитата по силата на отдавнашен навик способност да импровизира бързо, макар и доста посредствено, па смело отвърна:

КЛОД ХОЛКРО

*Гмурец да съм, не е беда
да газя в плитката вода,
но в пещери, между скали
куршум не виждам, ни стрели.
А моят глас, макар и див,
неблагозвучен, некрасив,
с вълните северни се смесва
и пътник морен го харесва,
защото хубаво звучи,
кога с морето заечи!*

Щом малкият бард се отдръпна с бодра стъпка и доволен вид, всички му изръкопляскаха, загдето така мъжествено бе приел участта си, в която беше сведен до положението на обикновен гмурец. Но въпреки смирената му и безстрашна самопожертвователност никой друг не се осмели да се допита до страшната Норна.

— Жалки страхливци! — възкликна юдалерът. — И вие ли се боите, капитан Кливланд, да говорите с една стара жена?... Хайде, запитайте я поне нещо... запитайте например не е ли вашият консорт дванайсеторъдейният шлюп, дето се намира в Къркоул?

Кливланд погледна Мина и навярно като разбра, че тя чакаше с тревога какво ще отговори на баща ѝ, след кратко колебание се престраши.

— Аз никога не съм се страхувал нито от мъж, нито от жена... Мистър Холкро, вие чухте въпроса, който нашият домакин желае да задам — кажете го от мое име с ваши думи, защото трябва да призная, че отбирам от поезия толкова, колкото и от врачуване.

Холкро не чака ла го молят повторно, а като улови капитан Кливланд за ръката според реда, предписан от играта, изложи въпроса, подсказан на чужденеца от юдалера, със следните думи:

КЛОД ХОЛКРО

*Слязла тук от Фитфул Хед
да помогнеш със съвет,
гледай: кораб отдалеч
е дошъл със топ и меч,
всеки там е пременен
във коприна и сатен,
а товар — неоценим;
стока, злато и рубин.
Има ли морякът смел
там другари, дял и цел?*

Този път мълчанието трая повечко от обикновено и когато най-после вещателката отговори, гласът ѝ беше по-тих, макар и твърд както преди:

НОРНА

*Сякаш е слънце — злато блести
и ручей от кърви шурти.
Във залива зърнах сокол настървен
към жертвата своя със злост устремен
и, грабнал я, литна в червено облян,
за кръв зажъднял, от жестокост пиян.
Ръката си виж: ако тя червенеет,
и ти си моряко, от тези злодеи.*

С презрителна усмивка Кливланд протегна ръка:

— Едва ли някой е имал работа с Guardia Costas^[4] така често като мен, когато съм плавал из Карибско море; но никога не съм имал на ръката си петно, което да не може да се избърше с мокра кърпа.

Тук юдалерът се намеси с мощния си глас:

— Не може да се погоди човек с тия испанци отвъд екватора — сто пъти съм чувал това от капитан Трагендек и от достопочтения стар комодор Рюмелар, а двамата са били и в Хондураския залив, и навред по тия места... Аз лично мразя всички испанци, откакто идвали тук в 1588 година и ограбили жителите на остров Феър Айл до последната трошица^[5]. Чувал съм дядо си да разправя това, и някъде из къщата се намира една стара история на Холандия, от която се вижда какви поразии са вършили едно време в Холандия и Белгия. Нито човещина, нито съвест има у тях.

— Вярно... вярно, стари приятелю — каза Кливланд, те пазят владенията си в Западна Индия така ревниво, както старец младата си жена; и ако успеят ла ви издебнат и завладеят, до края на живота си ще се бърхтите в техните мини... затова и се бием с тях, заковали знамето си с гвоздеи на мачтата.

— И добре правите! — провикна се юдалерът. — Старото английско знаме не бива никога да се смъква! Като си представя английския флот, почти се чувствавам англичанин, само че така ще замязам много на нашите шотландски съседи... Но моля ви, без докачение, джентълмени... нали всички тук сме добри приятели, всички сте ми скъпи гости... Хайде, Бренда, ти ще продължиш играта... твой ред е да вземеш думата, всеизвестно е, че знаеш сума норвежки стихове.

— Но нито един не подхожда за нашата игра, татко — отвърна Бренда, отдръпвайки се.

— Глупости! — каза баща ѝ, като я побутна напред, а Холкро я хвана почти насила за ръката. — Ненавременната скромност разваля всяка веселба... Ти говори вместо Бренда, Холкро... нали работата ти е да отгатваш моминските мисли.

Поетът се поклони на красивата девойка с благоговението на поет и галантността на светски човек и след като и прошепна, че няма да носи ни най-малка отговорност за глупостите, които той може да наговори, помълча, вдигна очи към небето, усмихна се самодоволно, като че му бе дошло някакво внезапно озарение, и най-последно изля следните стихове:

КЛОД ХОЛКРО

*Слязла тук от Фитфул Хед
да помогнеш със съвет,
знаеш, че мома красива
диша в думите свенлива.
Та речта си подслади,
злато и седеф вплети
и кажи на Бренда мила:
ще ли бъде тя щастлива?*

Пророчицата отговори почти незабавно иззад своята завеса:

НОРНА

*Сърцето ѝ е чисто, нежно
като на Рона чело снежно,
издигнала в небето ясно
изящна гръд, тело прекрасно.*

*Но щом я слънцето целуне,
потокът звънне водни струни,
през ниви, долове се мята,
обсипе с цвят и плод земята,
дари орачи и овчари
с хамбари пълни и кошари.*

— Хубаво предсказание, а и сполучливо изразено — каза юдалерът, улавяйки поруменялата Бренда, която искаше да избяга. — Тук няма нищо срамно, момичето ми. Да бъдеш стопанка в къщата на честен човек и продължителка на стар норвежки род, отрада за съседите си, подкрепа за бедните и разтуха за странниците е най-завидната; участ за една млада жена и от все сърце я пожелавам на всички тук... Е, чий ред е сега? Ще се наричат избраници на сърцето... Хайде, Меди Гроутсетър, и ти, хубава Клара, елате, и на вас ще се падне нещо.

Лейди Глоуроуръм поклати глава и промърмори, че „не може да одобри това...“

— Добре де, добре — отвърна Магнус, — никого не караме насила: но играта трябва да продължи, докато ни омръзне. Ела тук, Мина... ти си под мое разпореджане. Мръдни напред момичето ми... има много по-срамни неща на тоя свят от тази старомодна и невинна занимавка... Ела, аз сам ще говоря за теб... макар че не съм уверен дали ще мога да си спомня подходящи стихове.

По лицето на Мина премина бързо лека руменина, но тя веднага се овладя и се изправи гордо до баща си, сякаш да покаже, че стои над всяка дребна шега, която положението ѝ би могло да предизвика.

След като с продължителни разтривки на челото и други механични манипулации се помъчи да опресни паметта си, най-после баща ѝ успя да сглоби няколко фрази, за да зададе следния въпрос, макар и не в такава изящна поетична форма, както стиховете на Холкро:

*Майко, виж, девойка лична
търси тук душа обична.
А съдбата що е отредила —
мъка ли или венчило?*

Дълбока въздишка се изтръгна от дъното на нишата, сякаш гадателката съжаляваше тази, за чиято съдба трябваше да изрече пророчество. Но после, както преди, отговори:

НОРНА

*Сърцето ѝ е чисто, нежно
като на Рона чело снежно,
по-ведро даже от небето,
създадено за чувство свето.
Но както мартенската буря
помита всичко, прекатурия,
води разлива и премята
и гибел сее по полята,
така страстта злина разлива
и радост, и живот разбива.*

Като чу този отговор, юдалерът кипна.

— Кълна се в костите на мъченика — кресна той и гордото му лице изведнъж почервения, — това значи да злоупотребяват с гостоприемството ми! И ако не ти, а някой друг бе дръзнал да произнесе с името на дъщеря ми и думата „гибел“, по-добре да не бе отварял уста. Но излизай от шатрата, дърта вещице — додаде той вече с усмивка, — ей богу, трябваше да съобразя, че не можеш да изтраеш дълго на каквато и да било забава! — Но тъй като никой не се отзова на подканата му, той почака малко и заговори отново: — Е, не ми се сърди, братовчедке, че те нагрубих с такива думи... знаеш, че към никого нямам лоши чувства, а най-малко към теб... така че излез и да

си стиснем ръцете... Да беше предрекла беда с мой кораб и лодки или лош улов на селда, нямаше дума да обеля, ала за Мина и Бренда, знаеш, душата си давам. Хайде, излез де, да си стиснем ръцете и да турим пепел на всичко.

Норна не отговори и на тази повторна подкана и гостите започнаха да се споглеждат малко учудени; тогава юдалерът повдигна кожата, която закриваше входа на шатрата, и видя, че вътре няма никого. Всички бяха изумени и дори поуплашени, защото им се струваше невъзможно Норна да се измъкне по какъвто и да било начин от нишата, където бе затворена, без да я забележат. И все пак беше изчезнала, и след като се позамисли, юдалерът спусна отново кожената завеса над входа на шатрата.

— Приятели — произнесе той с весел вид, — всички отдавна познаваме моята сродница и знаем, че не е като обикновените хора на тоя свят. Но тя желае само доброто на Хиалтландия и сестрински обича мен и семейството ми; така че нека никой от гостите ми да не се страхува от нея и да не се обижда. Дори съм уверен, че на обед пак ще бъде между нас.

— О, пази боже! — възкликна мис Бейби Йелоули. — Защото, драга моя лейди Глоуроуръм, ще кажа откровено на ваша светлост; не са ми по вкуса такива, дето долитат и изчезват като слънчев лъч или префучават като вятър.

— Говорете по-тихо, по-тихо — отвърна лейди Глоуроуръм, — да бъдем благодарни, че тази дърта вещица не отмъкна и стените на къщата. Такива като нея са способни на още по-големи дяволии, само че тя умее да ги изпилва по-хитро.

Такива приказки се говореха и между останалите гости, докато най-после юдалерът загърмя с властен глас и накара всички да млъкнат, като ги покани, или по-право им заповяда да дойдат с него да погледнат как лодките ще излязат на *хааф*, или дълбоководен риболов.

— След изгрев имаше силен вятър — каза той. — та задържаше лодките в залива; но сега е попътен и ще могат да отплават незабавно.

Тази внезапна промяна на времето предизвика многобройни кимвания и подмигания между гостите, които побързаха да я свържат с ненадейното изчезване на Норна; но тъй като не можеха да си позволят неприятни за домакина забележки, те последваха крачещия

величествено към брега Магнус като стадо елени водача си, старайки се с цялото си държане да покажат почтителна смиреност.

[1] Гирляндата представлява изкуствен венец, който изплитали от ленти млади жени, взели присърце съдбата на някой китоловен кораб или неговия екипаж. Тези гирлянди се окачвали винаги на мачтата и се пазели грижливо до края на плаването. Б. а. ↑

[2] Най-хубавата мас се получава от челюстите на кита, които за тази цел се закачат на мачтите на кораба. Б. а. ↑

[3] Китоловците са си въвели нещо като телеграфен сигнал: с определен брой махания с метла съобщават на другите кораби колко кита са уловили. Б. а. ↑

[4] Брегова охрана (исп.) Б. пр. ↑

[5] Адмиралът на Испанската армада претърпял корабокрушение кран остров Феър Айл, на половин път между Оркнейските острови и Шетландския архипелаг. Херцог Медина Сидония слязъл с част от хората си на брега и задигнал всичката зимнина на островитяните. И досега се помни, че тези чужденци останали насилствено на острова и били в лоши отношения с местното население чак до пролетта, когато се махнали. Б. а. (Испанската армада е флотът, който в 1588 г. испанският крал Филип II изпратил да покори Англия. Един ураган при Оркнейските острови потопил почти всички испански кораби. Б. пр.) ↑

ГЛАВА XXII

*С усмивка дяволска внушава страх,
събужда гняв, попарва весел смях,
и вежди смръщи ли като кръвник,
надежди и любов изчезват в миг.*
Байрън — „Корсарят“, песен I

Главното занятие на жителите на Шотландските острови е ловът на треска и бяла риба; той е бил някога основният източник за доходи на богатите и средство за препитание на бедните. Затова риболовният сезон, както жътвата в земеделските страни, е най-напрегнатото, най-важното и същевременно най-веселото годишно време.

Рибарите от всеки окръг се събират с лодките и екипажите си на определени места и издигат на брега малки каменни колибки, покрити с трева, за временно жилище, и скио, тоест сушилни, за рибата, тъй че пустият дотогава бряг изведнъж заприличва на индианско селище. Плитчините, към които тръгват за хааф, често отстоят на много мили от мястото, където се суши рибата, затова рибарите отсъствуват по двадесет-тридесет часа, а често и по-дълго; при неблагоприятен вятър и приливно-отливни течения те прекарват н открито море с много хранителни припаси и твърде слабичка на вид лодка по два-три дни, а понякога и вече не се връщат. Ето защо отплаването на далечен риболов е съпроводено с опасности и премеждия, които му придават достойнството на подвиг, а тревогата на жените, които остават на брега да гледат как лодката постепенно се смалпява или да чакат нетърпеливо завръщането ѝ го допълват с трагизъм^[1].

Затова, когато юдалерът и приятелите му дойдоха до брега, там цареше трескаво и тревожно оживление. Екипажите на тридесетина ладийки, всеки от които наброяваше от трима до пет-шест човека, се сбогуваха с жените и роднините си и скачаха в дългите си норвежки

лодки, където бяха струпали мрежите и въжетата си. Магнус не остана безучастен наблюдател на тази сцена: той ходеше от лодка на лодка, осведомяваше се за състоянието на припасите за път и на риболовните принадлежности, от време на време подхвърляше някоя цветиста холандска или норвежка ругатня, наричайки ги тъпоглавци, загдето излизат на море недостатъчно запасени, но на края винаги нареждаше да донесат от собствените му складове някой и друг галон джин, лиспунд брашно или нещо друго, необходимо за попълване на морските им запаси. Суровите моряци изказваха благодарността си за това внимание с няколко недодялани, простички фрази, каквито тъкмо се харесваха на господаря им, а жените изразяваха признателността си по-шумно и често Магнус се принуждаваше да затваря устата им, проклинайки всички женски езици от Ева насам.

На края всички стояха готови на борда, платната се вдигнаха, даде се знак за отплаване, гребците натиснаха веслата и лодките почнаха да се отдалечават от брега, надпреварвайки се коя първа ще стигне мястото за риболов и ще хвърли мрежите преди другите — обстоятелство, което се смяташе за добър знак от екипаж, успял да извърши такъв подвиг.

Докато можеха още да се чуват от брега, рибарите пееха подходяща за случая старинна норвежка песен, която Клод Холкро преведе така:

*Прощавайте, танци, девойки и смях,
далеч от Уестра вървим на хааф,
след труд нечовешки и мъки, и мраз,
в Дънроснес ще бъдем отново при вас.*

*Със ладии стройни по сини вълни
с делфини, тюлени ще скачаме ний,
а вятър ще свири (но тихо!) с тръби,
и чайка със песен над нас ще лети.*

*Припявай ни, чайке, размахвай крила,
а ний сред вълните във слънце, в мъгла*

*ще гоним безчислени рибни стада,
а после със тебе ще правим делба.*

*Ще дърпаме мрежи, ще пеем в екстаз —
улов изобилен ще има за нас:
за бедните — треска, за знатните — скат,
и Магнус ще бъде със риба богат.*

*Дерзайте, другари, да свършим хааф,
ще имаме скоро и танци, и смях —
без смях е животът светилник без плам —
и Магнус ни чака със чашата там!*

Простичките думи на песента скоро потънаха в пляска на вълните, но звуците ѝ още дълго се разнасяха със свистенето на вятъра и грохота на морето, а лодките лека-полека се превърнаха в черни точки на повърхността на океана, и колкото повече навлизаха в открито море, толкова повече се смаляваха, докато ухото започна вече едва да долавя човешките гласове, почти заглушени сред гласовете на стихииите.

Жените на рибарите хвърлиха последен поглед към отдалечаващите се платна и закрачиха бавно, навели скръбно и угрижено глави, към колибите, където трябваше да приготвят всичко необходимо за нарязването и сушенето на рибата, тъй като се надяваха да посрещнат мъже и близки с богат улов. Тук-там някоя веща в тия работи стара врачка гадаеше по разни природни белези благоприятен ли ще бъде вятърът или не, други съветваха да се даде обет в църквата „Свети Ниниан“ за благополучното завръщане на рибарите и лодките (старо католическо поверие, все още неизкоренено напълно), а трети, шепнешком и плахо, изказваха пред околните съжаление, че тази сутрин са накарали Норна от Фитфул Хед да напусне ядосана Бъра-Уестра, „и то не кога да е, ами намериха да я разсърдят тъкмо през първия ден на риболова!“

Знатните гости на Магнус Тройл поостанаха на брега, доколкото разполагаха с време, да гледат отплаването на малката флотилия и да поговорят с бедните женици, които бяха изпратили с нея близките си;

след това почнаха да се разделят на отделни групи и групички, които се пръснаха в различни посоки, кой накъдето му скимне, да се полюбуват на това, което би могло да се нарече *clair-obscure*, или светлосянка на шетландския летен ден, който, макар и да му липсва яркото слънчево сияние, озаряващо други страни през най-хубавото време на годината, все пак се отличава със своеобразна нежност и прелест, омекотяваща и същевременно придаваща тъжен вид на околната природа, в която, макар и пуста, гола, еднообразна и безплодна, имаше нещо величествено сурово.

Из едно от най-усамотените кътчета на брега, където през дълбок пролом в скалите приливът стига до Суортастърската пещера, или хелиера, както ѝ казват, се разхождаха Мина Тройл и капитан Кливланд. Те бяха избрали това място вероятно, защото тук едва ли някой щеше да ги безпокои: силата на приливите и отливите го правеха неудобно нито за риболов, нито за плаване, а и пешеходците го избягваха, защото се смяташе за свърталище на сирена — същество, на което суеверните норвежци приписват едновременно магическа и злотворна сила. Затова Мина бе дошла тук със своя любим.

Малка ивица млечнобял пясък, простираща се в подножието на една от скалите, които обграждаха като със стени заливчето от две страни, им предлагаше суха, устойчива и приятна за разходка пътечка, дълга около сто ярда. От една страна тя опираше в тъмната повърхност на залива, която, едва докосвана от вятъра, изглеждаше гладка като огледало; тук тя беше притисната между две високи канари — нещо като челюсти на заливчето, или пролома, които горе се приближаваха, сякаш искаха да се съберат над разделящите ги води. Другият край на пътеката беше преграден от отвесна и почти непристъпна скала, свърталище на стотици морски птици от всякакъв род, а на дъното пзееше огромна хелиера, или морска пещера, сякаш готова да погълне приливните вълни в бездънната си и безмерна паст. Входът на тази мрачна пещера представляваше не един свод, както обикновено, а го разделяше на две грамадна естествена каменна колона, която, издигайки се от морето и достигайки чак до тавана на пещерата, като че го поддържаше, образувайки нещо като двоен портал на хелиерата, който рибарите и селяните бяха нарекли грубо Дяволските ноздри. В тази дива и усамотена местност, чиято тишина се нарушаваше само от крясъка на морските птици, Кливланд много пъти вече бе имал срещи

с Мина; тя обичаше да се разхожда тук, защото намираше неща, които ѝ допадаха като любителка на дивото, печалното и чудноватото. Но сега разговорът, в който бяха увлечени, бе от такова естество, че отвличаше, вниманието както на дамата, така и на кавалера ѝ от околната гледка.

— Не можеш да отречеш — каза Мина, — че спрямо този младеж си се поддал на чувства, които показват предубеждение и враждебност — незаслужено предубеждение, поне що се отнася до теб, и враждебност, неразумна и неоснователна.

— Мислех — възрази Кливланд, — че услугата, която му направих вчера, ме избавя от такова обвинение. Да не говорим за риска, на който се излагах, защото животът ми винаги е изпълнен с опасности и обичам опасностите; не всеки обаче би се решил да се приближи до разярено животно, за да спаси човек, с когото нищо не го свързва.

— Наистина не всеки би могъл да го спаси — отвърна Мина сериозно, — но всеки смел и великодушен мъж би се опитал. Дори вятърничавият Клод Холкро би постъпил като теб, ако имаше толкова сила, колкото и кураж... баща ми също би го сторил, макар и да има основателна причина да не обича този млад човек, загдето така високомерно и арогантно злоупотреби с нашето гостоприемство. Затова не се хвали прекомерно със своя подвиг, добри ми приятелю, иначе ще си помисля, че той ти е струвал твърде много усилия. Зная, че не обичаш Мордонт Мъртън, макар и да рискува живота си, за да го спасиш.

— Няма ли да бъдеш великодушна — рече Кливланд — поне заради безкрайните мъки, които трябваше да търпя, като слушах от устата на всички, че този голобрад птицеловец стои между мен и най-скъпото ми на тоя свят — любовта на Мина Тройл?

Той говореше едновременно със страстен и ласкав топ, във всичките му думи и маниери прозираше грация и изящество, които контрастираха рязко с говора и обноските на груб моряк, с каквито обикновено си служеше или парадираше. Но оправданията му не задоволиха Мина.

— Ти знаеше — каза тя, — може би много отдавна и много добре колко малко имаше да се страхуваш — ако наистина се страхуваше, — че Мъртън или някой друг има намерения спрямо Мина Тройл... О, не,

благодарностите и уверенията са излишни; за мен най-доброто доказателство за признателност ще бъде да се помириш с този младеж или поне да избягваш спречкванията с него.

— Да бъдем приятели с Мордонт е невъзможно. Мина — отговори Кливланд; — дори любовта, която изпитвам към теб, най-силното чувство, което сърцето ми е познавало досега, не е в състояние да стори това чудо.

— Но защо, моля те? — настояваше Мина. — Между вас няма непримирима вражда, напротив, направили сте си взаимни услуги, защо да не можете да бъдете приятели?... Аз имам много причини да желая това.

— Значи можеш да забравиш оскърбленията, които нанесе и на Бренда, и на теб самата, и на бащиния ви дом?

— Да, мога да простя всичко — отвърна Мина, но защо да не сториш и ти същото, щом като всъщност не ти е нанесена никаква обида?

Кливланд наведе очи и помисли малко; носле вдигна глава и отговори:

— Лесно бих могъл да те излъжа, Мина, като ти обещавам нещо, което в душата си смятам за невъзможно; но макар и да съм принуден да си служа твърде често с измама спрямо други, с теб не искам да постъпвам така. Аз не мога да бъда приятел с този младеж... между нас съществува естествена неприязн... инстинктивно отвращение... нещо като взаимно отблъскване, което ни прави противни един на друг. Запитай него — и ще ти каже, че изпитва същата антипатия и към мен. Задължавайки ме със своята услуга, той се опитваше да надене на ненавистта ми нещо като юзда; но тази юзда така ме дразнеше, че ми се искаше да гриза желязото ѝ, докато устните ми се разкърват.

— Ти толкова дълго вече носиш това, което обичаш да наричаш своя желязна маска — отговори Мина, — че дори когато я сваляш, на лицето ти още личи отпечатък от нейната студенина.

— Ти си несправедлива към мен, Мина — възрази нейният любим, — и ми се сърдиш, загдето съм искрен и пряк към теб.

Но ще ти кажа искрено и пряко, че не мога да бъда приятел на Мъртън, а ако някога стана негов враг, той сам ще си бъде виновен, а не аз. Нямам намерение да му навреждам, но не искам от мен да го обичам. И знай, че дори и да се опитам да го обичам, ще бъде

напразно; защото даже и да направя нещо, за да спечеля доверието му, тукатси ще пробудя у него враждебност и подозрение. Оставете ни да продължаваме да изпитваме взаимно досегашните естествени чувства, които несъмнено ще ни държат колкото се може на по-голямо разстояние един от друг, така че биха предотвратили евентуално сблъскване помежду ни... Е, това задоволява ли те?

— Какво да се прави — рече Мина, — щом казваш, че няма друг изход... Но обясни ми сега защо изглеждаше толкова мрачен, когато чу за пристигането на вашия консорт — че е именно той, ни най-малко не се съмнявам — в Къркоулското пристанище?

— Боя се — отвърна Кливланд, че пристигането на този кораб и екипажа му ще разбие най-съкровениите ми надежди. Аз успях вече да спечеля донякъде благоразположението на баща ти, а с време можех да постигна и нещо повече, но отде се взе тоя Хокинс с останалите, та развали окончателно всичко. Вече ти разказах при какви обстоятелства се разделихме. Тогава бях капитан на далеч по-солиден и добре обзаведен кораб, с екипаж, готов при най-малкото ми кимване да се хвърли срещу самите дяволи, въоръжени с адския огън. А сега съм самичък, предоставен сам на себе си, лишен от всякакви средства да държа в подчинение или да обуздавам тия хора; а те скоро ще покажат така открито неусмиримата разпуснатост на своите наклонности и привички, че неминуемо ще погубят и себе си, и мен.

— Не бой се — каза Мина, — баща ми не може да бъде толкова несправедлив, че да те държи отговорен за престъпленията на други.

— Но какво ще каже Магнус Тройл за собствените ми простъпки, прекрасна Мина? — попита Кливланд с усмивка.

— Моят баща е шетландец, или по-право норвежец — отвърна Мина, — син на подтиснат народ, комуто е безразлично дали си се бил с испанците, тираните на Новия свят, или с холандците и англичаните, които придобиха заграбените им със сила владения. Прадедите му са поддържали и бранили свободата на моретата с ония прославени кораби, чиито знамена са всявали ужас в цяла Европа.

— Боя се обаче — каза Кливланд, — че потомъкът на древен викинг едва ли ще сметне за пристойно познанството си с един съвременен корсар. Не крия от теб, че имам причини да се страхувам от английското правосъдие; а Магнус, макар и голям враг на всякакви данъци, мита, скет, уотъл и тъй нататък, не проявява интерес към

въпроси от по-общ характер, затова с удоволствие би окачил на края на реята един нещастен пират.

— Не мисли така — възрази Мина, — лично той изпитва твърде много на собствения си гръб тираничните закони на нашите горди съседи шотландците, и се надявам, че скоро ще бъде в състояние да се опълчи срещу тях. Нашите врагове — ще ги наричам такива — сега враждуват помежду си, и всеки кораб, който иде от техните брегове, носи вести за все нови и нови вълнения: планинците се вдигнали срещу хората от равнините, уилямшитите срещу якобитите, вигите срещу торите и като венец на всичко — шотландското кралство срещу английското. Кой ни пречи, както много правилно намекна Клод Холкро, да се възползуваме от разприте между тези разбойници и да си възвърнем независимостта, която са ни отнели?

— Да издигнем черното знаме над замъка Скелоуей — вметна Кливланд, подражавайки нейния тон и поза — и да провъзгласим твоя баща за ярл Магнус Първи!

— Моля, моля, ярл Магнус Седми — поправи го Мина, — защото шестима негови предци са носили или са имали право да носят короната... Ти се смееш на разпалеността ми... но има ли нещо, което би попречило на всичко това?

— Нищо няма да попречи — отвърна Кливланд, — защото никоой и не ще се опита да го направи... а са достатъчни силите на един-единствен баркас^[2] от английски военен кораб, за да го осуетят.

— Колко ни подценяваш, сър — каза Мина, — а сам знаеш на какво са способни шепа смелчаци.

— Но те трябва да бъдат въоръжени, Мина — възрази Кливланд, — и готови да дадат живота си за всякакво безнадеждно начинание... Остави тези празни мечти. Дания е сведена до положението на второстепенно кралство, неспособно да размени дори един залп с Англия; Норвегия е дива страна, която умира от глад; а на тези острови любовта към свободата е задушена от дълги години подчинение или се проявява само в някое и друго недоволно роптание над чаша и бутилка. И дори да бяха твоите сънародници такива храбри воители, като дедите си, какво биха могли да направят невъоръжените екипажи на няколко рибарски лодки срещу английския военен флот?... Не мисли повече за това, мила Мина — то е само мечта — принуден съм да го

нарека така, — макар и да разпалва плам в очите ти и да прави походката ти така горда.

— Наистина е мечта! — каза Мина, като оброни глава. — И не подобава на дъщеря на Хиалтландия да гледа и се държи като свободна жена... Очите ни трябва да бъдат забити в земята, а стъпката ни — бавна и смирена, като на покорни слугини пред надзирател.

— Има страни — рече Кливланд, — където очите могат да гледат свободно палмови и какаови горички, а нозете да се движат леко, като ладия с опънати платна, по поля, покрити с килими от цветя, и савани, обградени от дъхави гъсталаци, където никой никому не е подчинен, само храбрият се прекланя пред най-храбрия и всички — пред най-красивите.

Мина се позамисли, преди да проговори, а после отвърна:

— Не, Кливланд. Моята сурова родина, колкото и мрачна да я смяташ и колкото подтисната да е в действителност, крие за мен обаяние, което никоя друга страна на земята не може да ми предложи. Напразно се мъча да си представя дървесата и горичките, които очите ми никога не са виждали; въображението ми не е в състояние да създаде по-величествена природна картина от тези вълни, когато ги разбуди буря, или по-красива от тая, когато те с безметежно спокойствие плискат брега. И най-прекрасната гледка в чужда земя, и най-ярките слънчеви лъчи, озаряващи най-великолепния пейзаж, нито за миг не биха откъснали мислите ми от тази величествена скала, от оня обвит в мъгла хълм и от необятния буен океан. Хиалтландия е земята на моите покойни деди и на живия ми баща и в Хиалтландия искам да живея и да умра.

— Тогава — отвърна Кливланд — и аз искам в Хиалтландия да живея и да умра. Няма да отида в Къркуол... няма да дам на другарите си да разберат, че съм жив, защото така трудно ще се отърва от тях. Баща ти ме обича, Мина; кой знае дали дългото ми внимание и ревностни грижи към него няма да го убедят на края да ме приеме за член на семейството си. Кой би се уплашил от дълъг път, щом той неминуемо ще завърши с щастие?

— Не мечтай за такъв завършек — каза Мина, — защото той е невъзможен. Докато ти живееш в бащината ми къща... докато се радваш на благоволенieto му и делиш трапезата му, ще намираш в негово лице великодушен приятел и сърдечен домакин; ала засегнеш

ли името и семейството му, вместо добродушен юдалер пред теб ще се възправи надменен и горд потомък на норвежки ярл. Ти сам видя: щом и най-малка сянка на подозрение падна върху Мордонт Мъртън, сърцето на баща ми изстина към този младеж, когото доскоро обичаше като син. Никой няма право да се сроди с нашето семейство, ако в жилите му не тече чиста норвежка кръв.

— А в моите може и да тече — рече Кливланд, — ако е вярно това, което зная.

— Как! — възкликна Мина. — Нима имаш основания да се смяташ за човек е норвежко потекло?

— Вече ти казах — отвърна Кливланд, че не зная нищо за семейството си. Прекарах най-ранното си детство в усамотена плантация на малкия остров Тортуга под надзора на баща си, (който тогава съвсем не беше такъв, какъвто стана после. Испанците ни ограбиха и разориха до такава степен, че баща ми, доведен едва ли не до просешка тояга, от отчаяние и жажда за мъст грабна оръжие и като оглави шепа хора, които бяха на същия хал, стана, както им казват, корсар и започна да напада испански кораби, с променлив успех — щастieto ту му се усмихваше, ту му изневеряваше, докато веднъж се намесил да обуздава прекомерната кръвожадност на своите другари и паднал от собствените им ръце участ, която често сполетява главатарите на тези морски разбойници. Но какъв е произходът па баща ми и къде се е родил, не зная, прекрасна Мина, пък и никога не съм се интересувал.

— Във всеки случай е бил англичанин, твоят нещастен баща, нали? — запитва Мина.

— Не се и съмнявам — отговори Кливланд; името му, което аз направих твърде страшно, за да се произнася на глас, е английско; а познаването на английския език и дори на английската литература, както и усилията му да ме научи и на двете през по-добрите времена, ясно показват, че е англичанин. Това, че грубостта, която проявявам към другите, не е присъща на истинския ми характер и държане, дължа на баща си, Мина; нему дължа и оная частица възвишени мисли и подбуди, която може би ме прави достоен, поне в малка степен, за твоето внимание и одобрение. И все пак понякога ми се струва, че имам две различни души, защото не мога да повярвам, че аз, който сега се разхождам по този самотен бряг с прекрасната Мина Тройл и имам

право да ѝ говоря за чувствата, които изпитвам към нея, съм бил някога суров главатар на дръзка шайка, чието име всяваше ужас като ураган.

— Ти нямаше да имаш право — каза Мина — да говориш така смело на дъщерята на Магнус Тройл, ако не беше храбър и безстрашен главатар, който с толкова малко средства е успял да си създаде толкова страшно име. Моето сърце е сърце на девойка от старо време и трябва да бъде спечелено не с нежни думи, а с доблестни дела.

— Уви! Това сърце! — възкликна. Кливланд. — Какво мога да направя аз... какво е способен да направи изобщо човек, за да възбуди в него чувствата, за които жадува?

— Върни се при твоите приятели... следвай предназначения си път... а всичко друго предостави на съдбата — отвърна Мина. — И ако се върнеш начело на славен флот, кой знае какво може да се случи тогава?

— А къде е залогът, че като се върна — ако ми е писано да се върна, — няма да заваря Мина Тройл годеница или съпруга на друг?... Не, Мина, не мога да оставя на произвола на съдбата единствената достойна ла постигане цел, която съм срещал по бурния си житейски път.

Слушай — каза Мина. — Ще ти дам оброк, ако имаш смелостта да се обвържеш с такова задължение, клетвата на Один най-снетия от нашите норвежки обреди, изпълняван и до днес: ще се закълна, че никога няма да удостоявам с вниманието си друг, докато сам не ме освободиш от оброка... Задоволява ли те това? Защото не мога... не искам да дам нищо повече.

— Е, щом е така — проговори Кливланд, като помисли, — волю-неволю ще трябва да се задоволя... Но помни, че ти сама ме връщат обратно към оня начин на живот, който английските закони смятат за престъпен, а буйните страсти на смелчаците, отдали се на него, са направили позорен.

Но аз — отвърна Мина — стоя над такива предразсъдъци. Щом воюваш с Англия, според мен нейните закони са чисто и просто средство на една надменна и деспотична държава да се справя безпощадно със своите противници. Това обаче не ще накара храбреца да се бие с по-малко храброст... — колкото до поведението на твоите

другари, щом ти няма да следваш техния пример, защо лошата им слава да засяга и теб?

Докато тя говореше, Кливланд я гледаше с учудване и възхищение, усмихвайки се вътрешно на нейната наивност.

— Никога не бих повярвал — каза той..., че такава голяма смелост може да бъде съчетана с такова непознаване на сегашния свят и на законите, които го управляват. Що се отнася до моето поведение, тези, които ме познават най-добре, могат да свидетелствуват, че съм правил всичко възможно с риск да загубя влиянието си, дори живота си, за да обуздавам жестокостта на своите другари; но как можеш да научиш на човечност хора, изгарящи от жажда да отмъстят на света, който ги е отритнал, или да ги учиш на умереност и въздържание в удоволствията, които случайността им предлага, за да подсладят живота си, който иначе би бил само непрекъснат низ от опасности и несгоди?... Ала този обет, Мина... този обет — единствената награда за неизменната ми преданост... нека поне да го получа, да не губим време.

— Той не може да бъде даден тук, а в Къркоул... За свидетел на този оброк трябва да призовем духа, който бди над древния Кръг на Стенис. Но може би те е страх да произнесеш името на древния бог на кръвопролитие, суровия, страшния?

Кливланд се усмихна.

— Бъди справедлива към мен, прекрасна Мина. Трябва да знаеш, че дори действителни опасности малко ме плашат, а камо ли въображаеми ужаси.

— Значи не вярваш в тях? — възкликна Мина. — Тогава по-добре да беше залюбил Бренда, а не мен.

— Готов съм да повярвам всичко, което вярваш ти — отговори Кливланд. Готов съм да повярвам във всички обитатели на оная Валхала, за която говорите толкова много с този набеден цигулар и стихоплетец Клод Холкро, и да ги призная за живи и реални същества. Но, Мина, не искам да се страхувам от тях.

— Да се страхуваш ли? О, не... разбира се, не искам да се страхуваш от тях — отвърна девойката. — Защото героите на моя безстрашен народ не са отстъпвали нито крачка пред Тор или пред Один, дори когато им се явявали с цялата си страхотия. Аз не ги признавам за богове... истинската вяра не допуска такава опасна

заблуда. Но в нашата представа те са могъщи духове на доброто и злото. И когато заявяваш, че не те е страх от тях, знай, че предизвикваш враг, с какъвто никога досега не си се сблъсквал.

— Разбира се, в тези северни ширини — каза възлюбленият й с усмивка, — където досега съм виждал само ангели; но на времето съм заставал лице срещу лице с демоните на екватора, които ние, пиратите, смятаме за не по-малко могъщи и зли от демоните на Севера.

— Значи си виждал с очите си чудесата на задгробния свят? — възкликна Мина с благоговеен трепет.

Лицето на Кливланд беше сериозно, когато отговори:

— Малко преди смъртта на баща ми се наложи, макар и още много млад, да командувам един шлюп с тридесет от най-страшните главорези, държали досега мускет. Дълго кръстосвахме моретата и все не ни вървеше: падаше ни се я някоя жалка ладийка, предназначена за лов на морски костенурки, я натоварена с негоден и безценен боклук. С мъка удържах другарите си да не изляят яда си върху екипажите на тези раздрънкани корита, загдето бяха измамили надеждите ни. Най-после, съвсем отчаяни, слязохме на брега и нападнахме едно село, отдето, както бяхме подочули, щяхме да задигнем мулетата, натоварени със съкровищата на някакъв си испански губернатор. Успяхме да превземем селото; но докато се мъчех да спася селяните от яростта на другарите си, мулетарите избягаха със скъпоценния товар в околните гори. Това преля чашата на недоволството от мен. Хората ми, които отдавна роптаеха, открито се разбунтуваха. На тържествен съвет ме лишиха от командирско звание и понеже имах твърде лош късмет и прекалено човеколюбив за избраната от мен професия, ме осъдиха на „сваляне“^[3], както казват моряците, на някой от обраслите с храсталак песъчливи островчета, наричани в Западна Индия *кий*, където живеят единствено костенурки и морски птици. Смята се, че много от тях са обитавани от духове: едни — от демоните, тачени от някогашните жители, втори — от душите на касици^[4] и други туземци, които испанците измъчвали до смърт, за да кажат къде са скрили съкровищата си, а трети — от най-различни други привидения, в които сляпо вярват моряците от всички народности.^[5] Мястото на заточението ми, наричано Кофин кий, тоест Остров на ковчезите, се намираще на около две и половина левги югоизточно от Бермудските острови и се ползуваше с такава лоша слава като обиталище на тези

свръхестествени същества, че, убеден съм, и всички богатства на Мексико не биха накарали най-смелия от негодниците, които ме свалиха там, да прекара самичък един час на острова дори посред бял ден; а когато отблъснаха лодката си от брега, загребах я към шлюпа така, като че не смееха да погледнат назад. И тъй ме оставиха да преживявам, както мога, на ивица неплоден пясък, заобиколена от безбрежния Атлантик и обитавана, според убеждението им, от зли духове.

— А какво стана с теб след това? — запита Мина тревожно.

— Поддържах живота си — отговори смелчакът, — като се хранех с морски птици, наричани олуши, толкова глупави, че ме пускаха да се приближа съвсем до тях и да ги поваля със сопа; а когато тези добродушни мили същества се запознаха по-добре с коварния нрав на човешкия род и започнаха, разбира се, да бягат от мен, преминах към яйца на костенурка.

— А духовете, за които стана дума? — продължаваше да разпитва Мина.

— Дълбоко в душата си се страхувах от тях — отвърна Кливланд... Денем, на светло, или в пълен мрак не се боях толкова от обявяването им; ала в мъглива зора или във вечерен здрач, особено през първата седмица от престоя ми на острова често ми се мяркаха някакви смътни и неясни привидения, които приличаха ту на испанец, загърнат с наметало и с огромно като чадър сомбреро на главата, ту на холандски моряк с груба матроска фуражка и къси бухнати панталони, ту на индиански касик с корона от пера и дълго копие от тръстика.

— А не се ли приближи да им заговориш? — запита Мина.

— Винаги се приближавах — отвърна морякът, — но съжалявам, че ще те разочаровам, моя прелестна приятелко — щом дойдох понаблизо, призрактът се превръщаше или на храст, или на парче дърво, или на валмо мъгла, или на някакъв друг измамен предмет. На края свикнах да не се лъжа вече по такива видения и продължих самотния си живот на Острова на ковчезите, толкова малко разтревожен от страшни призраци, като да се намирах в каюткомпанията^[6] на някой голям кораб, заобиколен от десетки другари.

— Очаквах нещо повече от твоя разказ — рече Мина. — Но колко време прекара на острова?

— Четири седмици жалко съществуване — отговори Кливланд. — Най-после ме прибра екипажът на един кораб, отбил се там да лови костенурки. Ала мъчителното ми усамотение че мина съвсем безполезно: на тази ивица гол пясък намерих или по-право си изковах желязната маска, която оттогава ми е най-сигурното предпазно средство срещу измяна или метеж от страна на моите подчинени. Там взех решението да не изглеждам по-мекосърдечен или по-образован, по-човечен или по-добросъвестен от тия, с които ме е свързала съдбата. Размислих върху предишния си живот и стигнах до заключението, че с по-голямата си храброст, сръчност и предприемчивост печелех власт и уважение, но щом се покажех по-изтънчено възпитан и по-образован от другите, те почваха да ми завиждат и да ме мразят, като че съм същество от друга порода. Затова реших, че тъй като не мога да се откажа от превъзходството си по ум и възпитание, ще правя всичко възможно да прикривам под маската на груб моряк всякаква следа от по-възвишени чувства и дарби. Още тогава предугадох това, което се случи впоследствие: под привидна неумолима строгост установих такава здрава власт над другарите си, че по-късно я използвах за въдворяване на дисциплина и облекчаване участието на нещастниците, попаднали в ръцете ни. С една дума, разбрах, че за да постигна власт, трябва поне външно да приличам на тези, върху които ще я упражнявам. Вестта за смъртта на баща ми, която възбуди у мен гняв и жажда за мъст, потвърди правилността на взетото от мен решение. Той също бе станал жертва на превъзходството си по ум, нравственост и обноски над подчинените сп. Те го наричаха Джентълмена и сигурно си мислеха, че само чака сгоден случай да се примири, може би за тяхна сметка, с опия обществени слоеве, на които като че ли по подходеше по характер, затова и го убиха. Синовният дълг и чувството за справедливост ме зовяха да отмъстя. Скоро застанах начело на нова шайка авантюристи, от каквито гъмжат тези острови. И се впуснах по петите не на хората, които ме бяха изоставили на пустия остров, а на мерзавците, постъпили така вероломно с баща ми; и им отмъстих толкова жестоко, че само по себе си това беше достатъчно да меzakлейми с печата на оная безпощадна свирепост, която исках привидно да си придам, но като че ли лека-полека започна да се просмуква в душата ми. Моите обноски, език и поведение изглеждаха така коренно променени, че тия,

които ме познаваха от по-рано, бяха склонни да приписват тази промяна на общуване с демоните, обитаващи пясъците на Острова на ковчезите; някои по-суеверни дори смятаха, че съм в съюз с тези нечисти сили.

— Страх ме е да слушам по-нататък! — каза Мина. — Действително ли стана такова безстрашно и жестоко чудовище, за каквото си искал да се представиш?

— Ако успях да избягна подобно нещо, Мина — отвърна Кливланд, — това чудо дължа единствено на теб. Наистина винаги съм се стремил да се отлича със смели и опасни подвизи, а не с кроежи за мъст или грабеж; и накрая стигнах дотам, да спасявам живота на хората дори с някаква груба шега, а понякога, като предлагам прекалено сурови мерки, карах подчинените си сами да се застъпват за пленниците; така привидната ми суровост служеше повече за човеколюбиви дела, отколкото ако открито проповядвах човеколюбив.

Той млъкна, и тъй като Мина не проронваше нито дума в отговор, двамата помълчаха известно време, след което Кливланд подзе отново:

— Вие мълчите, мис Тройл — каза той, — аз сам паднах в очите ви с откровеността, с която ви разкрих какъв съм в действителност. Мога само да ви уверя, че неблагоприятните условия, в които бях поставен, само възпираха естествените ми наклонности, но никак не са ги променили.

— Съмнявам се — отвърна Мина след кратко размишление — дали щеше да бъдеш толкова откровен, ако не знаеше, че скоро ще видя твоите другари и ще разбере от думите и държането им неща, които иначе с радост би скрил.

— Ти си несправедлива към мен, Мина, жестоко несправедлива. От момента, когато разбра, че съм джентълмен на слуката, авантюрист, корсар или, ако предпочиташ по-грубата дума, пират, можеше ли да очакваш нещо по-различно от това, което ти разказах?

— Ти си много прав — рече Мина, — трябваше да предвидя всичко и да не очаквам нищо друго. Не ми се струваше, че да воюваш с жестоките и фанатични испанци е нещо облагородяващо — нещо, което възвишава отвратителния занаят, който преди малко назова с истинското му и ужасно име. Аз мислех, че волните воители на западния океан, събрали се уж да търсят възмездие за толкова избити и ограбени

племена, трябва да притежават поне частица от високата доблест на синовете на Севера, които с дългите си галери сеели мъст по много брегове за тиранията на упадащ Рим. Така си мислех, така си и мечтаех — и ми е жал, че съм се пробудила и виждам своята заблуда. Но не виня теб, че мечтите ми остават измамени... А сега сбогом; трябва да се разделим.

— Кажй поне — замоли се Кливланд, — че не се отвращаваш от мен, след като ти казах истината.

— Трябва ми време да помисля — отвърна Мина, — време да претегля казаното, за да разбере напълно чувствата си. Но едно мога да ти кажа отсега: че който за гнусен грабеж пролива кръв, върши жестокости и е принуден да прикрива останките от дарената му от бога съвест под маската на най-долно безпътство, не е и не може да бъде възлюбеният, когото Мина Тройл е очаквала да намери в лицето на Кливланд; и ако би била способна да го обича, то ще бъде като покаял се грешник, а не като герой.

Като рече това, тя отскубна ръката си от неговата (защото той все още се опитваше да я задържи) и с повелителен жест му забрани да я последва.

— Отиде си — промълви Кливланд, загледан подире ѝ. — Колкото да е особена и своенравна, все пак не очаквах това от нея... тя не трепна дори, когато ѝ казах опасната си професия, ала злините, които неизбежно я съпровождат, изглежда са ѝ съвсем непознати; затова всички похвали, които заслужих поради приликата си с нормански витяз или викинг, останаха празни думи, когато се разбра, че шайка пирати не е хор от светци. Дано и Рекъм, и Хокинс, и всички останали да отидат на дъното на Портландския пролив! По-добре от Пентланд Фърт да бяха се понесли към ада, отколкото към Оркнейските острови! Но каквото и да правят тези дяволи, няма да ме накарат да оставя този ангел. Аз искам... трябва да бъда на Оркнейските острови, преди юдалерът да е стигнал там... срещата ни би могла да породя подозрение дори в неговата тъпа глава, макар че, слава богу, в тази дива страна естеството на нашата професия е известно само чрез мълвата от устата на нашите добри приятели холандците, които внимават никога да не говорят лошо за тия, благодарение на които си пълнят кесииите... И тъй, ако Фортуна^[7] ми помогне да спечеля ръката на тази възторжена хубавица, ще престана

да тичам подир колелото ѝ по море, а ще се настаня сред тези скали и ще бъда така щастлив, като че ли те са бананови и палмови горички.

С тези и други подобни мисли, които ту се премятаха из главата му, ту се изтръгваха навън във вид на неясни откъслечни думи и шепот, пиратът Кливланд се върна в замъка Бъра-Уестра.

[1] Доктор Едмънстън, талантливият автор на „Обзор на някогашното и сегашното състояние па Шетландските острови“, е описал много живо това. „Наистина трогателно е да гледаш тревогата и отчаянието на жените на тези клетници, когато се зададе буря. Въпреки умората те напуцат жилищата си и се втурват към мястото, където очакват да се закотвят мъжете им, или се качват на върха на някоя скала да ги търсят сред морските дълбини. Съзрат ли платно, със свито сърце следят как то ту се издига, ту изчезва между вълните, и макар често тревогата им да изчезва, когато завърши с благополучното завръщане на свидните на сърцето им, все пак понякога им се случва «да чакат лодка, която няма нивга да се върне». Поради извънредно променливия климат и необходимостта да излизат на море, отличаващо се по природа със своите бури и бързи течения, почти не минава риболовен сезон, без да се случи някакво нещастие или някой да успее да се спаси с риск за живота си.“ Б. а. ↑

[2] Баркас — най-голямата по размери лодка на кораба. Б. пр. ↑

[3] Да осъдиш моряк на „сваляне“ значи да по оставиш на пуст бряг или остров — жестокост, често прилагана от пиратите и корсарите. Б. а. ↑

[4] Касик — употребявано от испанските колонизатори название на вождовете на индианските племена в Централна и Южна Америка. Б. пр. ↑

[5] По-големият ми брат, вече покойник, възпитан в морския флот и служил като гардемарин в ескадрата на Родни в Западна Индия, често разказваше на автора в юношески години изумителни неща за тези острови на привиденията. На един от тях, който, доколкото си опомням, се наричаше Остров ла ковчезите, моряците отказвали категорично да пренощуват и всяка вечер се връщали на борда; едва слея изгрев слънце слизали отново на брега, за да донесат прясна вода за кораба. Б. а. ↑

[6] Каюткомпания — общо помещение на кораб, където командният състав се събира за ядене, почивка и пр. Б. пр. ↑

[7] Фортуна — у древните римляни — богиня на слепия случай (щастие и нещастие); изобразявали я с вързани очи, застанала на кълбо или на колело, с рога на изобилието в ръка. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXIII

*Кога настъпи за раздяла час,
сбогувахме се с развълнуван глас,
стопанинът предложи ни коне,
напъти ни и нищичко не взе.*
„Лилипут“, поема

Не ще се спираме обстойно на веселбите през този ден, защото в тях няма нищо от особен интерес за читателя. Масата пращаше както винаги от огромни количества лакомства, които гостите унищожаваша с обичайния апетит, купата се пълнеше с пунш и пак се изпразваше с привичната бързина, мъжете се наливаха, жените се смееха. Клод Холкро декламираше стихове, остроумничеше и славословеше Джон Драйдън, юдалерът току вдигаше чаша и пригласяше на песните и вечерта завърши пак в „такелажната“, както обичаше да нарича Магнус Тройл танцувалната зала.

Точно в този момент Кливланд се приближи до Магнус, седнал между двете си дъщери, и подхвърли, че възнамерява да замине за Къркуол с един малък бриг, който брайс Снейлсфут, разпродад с нечувана бързина стоката си, наел с цел да се запаси с нова.

Магнус изслуша неочакваното предложение на госта си с учудване, примесено с известно раздражение, и попита рязко Кливланд откога е взел да предпочита компанията на Брайс Снейлсфут пред неговата? Кливланд отговори с обичайната си прямота, че времето и приливът не чакат и че си има лични причини да тръгне за Къркуол, преди юдалерът да е вдигнал платна; че се надява да се види с него и с дъщерите му на големия панаир, който приближава, и по възможност да се върне с тях в Шетландия.

В това време Бренда наблюдаваше сестра си, като се стараяше да не привлече вниманието на околните. Тя забеляза, че докато Кливланд

говореше, бледите бузи на Мина преbledняха още повече и със стиснати устни и леко сбрани вежди, сякаш се мъчеше да подтисне силното си вътрешно вълнение. Но тя не продума нищо; и когато Кливланд, след като се сбогува с юдалера, пристъпи според тогавашния обичай и към нея да стори същото, тя само кимна, но не посмя и даже не се опита да отговори.

Ала и на Бренда предстоеше изпитание; защото Мордонт Мъртън, някога толкова обичан от баща ѝ, в момента се сбогуваше студено с него, без да бъде удостоен с един-единствен дружелюбен поглед. Дори в тона на Магнус имаше сарказъм, когато пожела на младежа приятно пътуване и го посъветва, ако по пътя срещне някое хубаво девойче, да не си въобразява, че то е влюбено в него само защото са си разменили някоя и друга шега. Мъртън се изчерви, защото сметна това за обида, макар и смисълът да не му беше съвсем ясен; но си спомни за Бренда и подтисна всякакво чувство на възмущение. След това взе да се сбогува със сестрите. Мина, чието сърце се бе значително смекчило към него, прие прощалните му думи донякъде радушно; ала мъката на Бренда личеше така явно в благосклонното държане и насълзените ѝ очи, че дори юдалерът забеляза това и се провикна почти ядосан:

— Е, дъще, може и да си права, защото ни беше стар познат; но имай пред вид: аз вече не желая това познанство!

Мъртън, който излизаше бавно от помещението, долови с едно ухо тази пренебрежителна забележка и почти се обърна, за да отговори с възмущение. Но се възпря, като видя, че Бренда бе принудена да прибегне до кърпичката си, за да скрие своето вълнение, и мисълта, че то се дължеше на заминаването му, го накара да забрави неучтивостта на баща ѝ. Той излезе; останалите гости последваха примера му; мнозина, подобно на Кливланд и на него, се бяха сбогували още същата вечер с намерение да си заминат на сутринта.

Тази нощ душевната болка на Мина и на Бренда, макар и да не можа да премахне напълно студенината, която отчуждаваше сестрите една от друга, поне смекчи грубите си прояви. Те се прегърнаха и заплакаха, и макар нито една да не продума, чувствуваха се още по-скъпи една на друга, защото знаеха, че мъката, която предизвикваше сълзи, имаше една и съща причина.

Възможно е сълзите на Бренда да бяха по-обилни, но пък мъката на Мина беше по-дълбока; защото дълго след като по-малката сестра се наплака и заспа като дете на гърдите на по-голяма, Мина лежа будна, вторачена в смътния полумрак, а в очите ѝ бавно се събираха капка по капка и щом натезаха на дългите ѝ черни копринени ресници, се плъзваха по бузите. Докато лежеше, подтисната от тъжните мисли, които предизвикваха тези сълзи, изведнъж с учудване тя долови под прозореца си звуци на музика. Изпървом помисли, че това е някаква приумица на Холкро, чието весело настроение се изливаше понякога в такива серенади. Но Мина чуваше не гю на стария бард, а китара — инструмент, на който от всички на острова умееше да свири единствено Кливланд, усвоил до съвършенство това изкуство при общуването си с испанците в Южна Америка. Може би по ония места бе научил и песента, която, макар и изпълнявана под прозореца на девойка от Туле, положително не е била измислена за дъщеря на толкова суров северен край, защото в нея се говореше за неизвестни тук растения и твари на друга земя и друг климат.

*Спи хубостта,
бди любовта,
пея за нея, бленувам.
Струна звучи
в лунни лъчи,
сладко девойка сънува.*

*Вятър мълви,
палма шепти,
рояк светулки се мята;
време лети
в сън и мечти,
нежно ухаят цветята.*

*Клепки вдигна,
сън прогони,
сънища празни мечти са.
Чуй песента*

*на любовта:
аз съм за тебе орисан!*

Гласът на Кливланд беше мек, плътен, мъжествен, съзвучен с испанската мелодия и с думите, вероятно преведени от същия език. Зовът му сигурно нямаше да остане без отклик, ако Мина можеше да стане, без да събуди сестра си. Но това беше невъзможно: Бренда, която, както вече споменахме, бе заспала след горчив плач, сега лежеше, прислонила глава на шията на сестра си и прегърнала я с една ръка, в позата на дете, което се е наплакало и заспало на ръцете на бавачката си. Мина не можеше да се освободи от обятията на Бренда, без да я събуди, затова не можа да изпълни хрумналата ѝ веднага мисъл да навлече роклята си, да се приближи до прозореца и да се обади на Кливланд, който несъмнено бе прибягнал до това средство, за да се срещне с нея. Тя едва се сдържаше, защото беше повече от сигурна, че любимият ѝ е дошъл да си вземе последно сбогом; но я измъчваше мисълта, че Бренда, напоследък така враждебно настроена към Кливланд, ще се събуди и ще стане свидетелка на срещата им.

Настъпи кратко мълчание, през което Мина се опита няколко пъти, колкото е възможно по-внимателно, да освободи шията си от ръката на Бренда; но всеки път спящата сърдито промърморваше нещо, като обезпокоено в съня си дете, а това показваше, че ако продължава така, ще се събуди окончателно.

Ето защо, за голямо огорчение на Мина, тя беше принудена да стои неподвижна и да мълчи; в това време нейният възлюблен, сякаш решил да привлече вниманието ѝ с музика от друг род, запя следния откъс от моряшка песен:

*Прощавай, мила, в този час
гласа ми чуваш сетен път,
в море ще бъда скоро аз,
къде другари ме зоват.*

*Безмълвен бях, потънал в срам,
кога те срещнах насаме,
но знай: „Напред!“ — ще викам с плам,*

когато бурята реве.

*Свенливо свеждах аз очи,
трепереха от страх ръце;
но в тях кинжал ще залъци,
насочен в вражеско сърце.*

*На блясък, щастие, любов
ще кажа „сбогом“, търпелив,
да пазя само съм готов
за тебе спомена красив.*

Той пак млъкна, а тази, към която беше отправена серенадата, отново се опита напразно да се повдигне, без да събуди сестра си. Но това беше все тъй невъзможно; и не ѝ оставаше нищо друго, освен една горчива мисъл: че от отчаяние Кливланд ще си отиде, без да си разменят нито един поглед, нито една дума. Въпреки пламенната си натура той се мъчеше да обуздава своите изблици, като така смирено се прекланяше пред волята ѝ... Да можеше тя да издебне само един миг, за да му каже „сбогом“... да го предпази от нови спречквания с Мъртън... да го помоли да се раздели с така описваните от него другари... да можеше да направи всичко това, кой знае как щяха да въздействуват тези прощални молби върху характера му — нещо повече, върху бъдещите събития в неговия живот?

Измъчвана от такива мисли, Мина се канеше да направи последен решителен опит, когато чу под прозореца си гласове и ѝ се стори, че това бяха Кливланд и Мъртън, които говореха с рязък, но същевременно някак предпазливо-приглушен тон, сякаш се страхуваха да не ги чуят. Сега към предишното ѝ желание да стане от леглото се премеси и тревога, която я подтикна най-после да свърши това, което напразно бе опитвала толкова пъти: отстрани ръката на Бренда от шията си, без да обезпокои особено спящата, която само промърмори два-три пъти нещо неразбрано, и също така бързо и безшумно си наметна някаква дреха с намерение да притича до прозореца. Но преди да стори това, навън от разговор се премина към свада и бой, който секна внезапно с глухо стенание.

Ужасена от този звук, който показваше, че се е случило нещо лошо, Мина се втурна към прозореца и се опита да го отвори, защото двамата мъже долу бяха толкова близо до стената на къщата, че можеше да ги види само ако си подадеше главата навън. Но ръждясалата желязна кука не помръдваше и както става обикновено, бързината, с която се мъчеше да я издърпа, само още повече затрудняваше работата. Когато най-после успя и трескаво се подаде почти до кръста навън, тези, които я бяха изплашили с тоя шум, вече не се виждаха; при лунната светлина ѝ се мярна само един силует, който зави зад ъгъла и се скри от очите ѝ. Силуетът се движеше бавно и като че ли беше на мъж, носещ на гръб друг — обстоятелство, което докара Мина до крайно отчаяние. И тъй като прозорецът се намираще на не повече от осем стъпки от земята, без да се колебае, тя бързо скочи от него и се завтече подир това, което толкова я бе уплашило.

Но когато стигна до ъгъла на сградата, където бе видяла силуета, не забеляза нищо, което да ѝ покаже накъде е отишъл, и след кратко размишление се убеди, че всякакъв опит да го настигне ще бъде и безумен, и безполезен. Освен издатините и вдлъбнатините на твърде начупената постройка на замъка и многобройните му служби, освен различните изби, складове, обори и други помещения, където сама не би била в състояние да намери когото и да било, към брега се низеше верига ниски скали, всъщност продължение на крайбрежните възвишения, които образуваха тук нещо като естествено пристанище. В тези скали имаше много цепнатини, кухни и пещери, във всяка от които би могъл да се скрие силуетът със злокобния си товар; а сърцето на Мина подсказваше, че той е именно злокобен.

След кратко размишление, както казахме, тя се убеди, че понататъшното преследване е безполезно. Следващата ѝ мисъл беше да вдигне замъка в тревога; но какво щеше да разкаже тогава и какви имена да спомене? От друга страна, раненият — ако наистина беше само ранен, а не, за нещастие, в предсмъртна агония! — може би ще се нуждае от спешна помощ; при тази мисъл Мина вече се готвеше да извика, когато изведнъж я спря гласът на Клод Холкро, който, изглежда, се връщаше от пристанището, пеейки по навик откъс от стара норвежка балада, която на английски бихме превели приблизително така:

*Каквото найдеш тук от мен,
раздай го, майко мила,
на сиромаша отруден —
месо и хляб, и вино.*

*Конете бързи ми вземи,
раздай ги, майко мила,
раздай и моите земи,
и замъци — дузина.*

*Но мъст недей да сееш ти,
от все сърце те моля;
плътта — в земята, в рая пък — душата,
а другото е божя воля.*

Странното сходство на тези думи с положението, в което се намираше Мина, ѝ се стори като предупреждение от небесата. Тук списваме суеверна страна, където все още вярват в поличби, и може би хора с по-слабо въображение трудно биха разбрали всичко това и силното му въздействие върху човешкото съзнание през определен стадий от развитието на обществото. Едно стихче от Вергилий, открито случайно, било сметнато в английския кралски двор през седемнайсети век като прорицание^[1]: и нищо чудно, че една девойка на далечните и диви Шетландски острови взе стиховете, които по смисъл случайно съвпадаха със сегашното ѝ положение, за воля на небето.

— Ще мълча — промълви тя, — ще сложа печат на устните си,

*плътта — в земята, в рая пък — душата, а другото
е божя воля.*

— Кой говори тук? — попита Клод Холкро малко уплашено, защото, макар и бродил по чужди земи, все още не можеше да се отърси напълно от суеверията на сънародниците си. В състоянието, до което я бяха довели тревогата и ужасът, отначало Мина нямаше сили

да отговори; а Холкро, вперил очи в бялата женска фигура, която виждаше съвсем смътно (защото тя стоеше в сянката на къщата, а и утрото беше мрачно и мъгливо), започна да изрича някакво старинно заклинание, сторило му се подходящо за случая, чието диво и страшно звучене и объркан смисъл може би не са предадени достатъчно сполучливо в следния превод:

*Свети Магнус оттук да те прокуди,
свети Ронан без жал да те пропъди,
свети Мартин, света Мария безпощадно
да те прогонят, о, видение, тъй хладно!
Ако добър си дух, добре дошъл си ти,
ако си зъл, в земя потъвай ти,
от въздух ли си — във мъгла обвий се ти,
07 пръст ли си — със черна пръст покрий се ти,
ако си елф, търси си нощната игра,
русалка ли си ти — гмурни се в своята вода;
а на земята, ако си живяла,
със труд и мъка хляб горчив си яла,
и вкусила си скръб, позор, несрета
и си изпитвала боязън от живота —
тогаз в ковчег студен се скривай ти,
при червея неутолим отивай ти,
в земята черна приюти се ти,
до страшний съд не се явявай ти,
зове те кръста в гроба на изгнание!
Ти вслушай се във мойто заклинание.*

— Аз съм, Холкро — прошепна Мина с такъв слаб и тих глас, че човек би го помислил за едва доловимия отговор на духа, към който бе отправено заклинанието.

— Ти?!... Ти?!... — възкликна Холкро и тревогата му се смени с крайно изумление. — Ти на тази луна, макар че лъчите н вече бледнеят! Кой би помислил, че ще те срещне, моя красива Вечернице, бродеща в собствената си стихия!... Но тогава, значи, и ти като мен си

ги видяла?... Във всеки случай много смело от твоя страна да вървиш по петите им.

— Кой да съм видяла?... Подир кой да съм вървяла?... — запита Мина, надявайки се така да разбере нещо за това, което я плашеше и тревожеше.

— Блуждаещите светлини, които играеха над залива — отвърна Холкро, — но, уверявам те, не е на добро... знаеш какво се казва в старата песен:

*Там, където играят
светлините омайни
в тъмна доба, в зори
или в слънчеви дни —
мъртво тяло лежи.*

Бях стигнал вече на половината път до залива, за да ги погледам, но бяха изчезнали. Стори ми се обаче, че някаква лодка се отдели от брега... сигурно отиваше на хааф... дано да имаме добри вести от рибарите... само че първо Норна си отиде разсърдена, а после пък тези блуждаещи светлини! Ех, бог да ни е на помощ! Аз съм стар човек и мога само да пожелаая всичко да свърши благополучно... Но какво ти става, мила моя Мина, какви са тези сълзи в очите ти? А на всичко отгоре, о свети Магнус, те виждам на тази хубава луна боса! Та няма ли в цяла Шетландия достатъчно мека вълна за чорапи на тези прелестни крачета, така бянали се на луната?... Но ти мълчиш! Сигурно се разсърди на глупостите ми? — додаде той с по-сериозен тон. — Срамота е, безразсъдно момиче! Не забравяй, че по години мога да ти бъда баща и винаги съм те обичал като свое дете.

— Не се сърдя — едва успя да промълви Мина, — но нима не чу нищо... не видя нищо? Те трябва да са минали край теб.

— Те? — повтори Клод Холкро. — Кой те? Блуждаещите светлини ли? Не, те не са минавали край мен, по-вероятно е да са минали край теб и да са те урочасали, защото си пребледняла като привидение... Ела, ела, Мина — добави той, като отвори една странична врата на къщата, — тези разходки на лунна светлина по подходат за престарели поети, отколкото за млади момичета... и то

така леко облечени! Ех, момиче, не се излагай толкова лекомислено на ветровете на шетландската нощ — те носят на крилата си повече суграшица, отколкото аромати... Но влез, момиче, защото, както казва славният Джон... не, не казва той, защото не мога да си спомня сега куплетите му, а казвам аз в едно прекрасно стихотворение, написано, когато музата ми нямаше още и двайсет години:

*Спи, любимке на поета,
до зори, кога в небето
слънце с румен блясък лумне,
сладко розата целуне,
изсуши тревата росна
и цветенцата докосне,
та килим да ти постели
за крачета нежни, бели...*

Чакай, как беше после? Потрай да си спомня...

Когато декламаторският дух обземеше Клод Холкро, той забравяше и време, и място и можеше да държи слушателката си на студения въздух половин час, обосновавайки в поетична форма необходимостта да е легнала. Но Мина го прекъсна, като улови Холкро конвулсивно, с треперещи ръце, сякаш да се задържа да не падне, и сериозно, ала е едва доловим глас попита:

— Никого ли не видя в лодката, която отплава преди малко в морето?

— Ама че си и ти! — отвърна Клод Холкро. — Че как ще видя при такова осветление и от толкова далеч? Можех да забележа само, че е лодка, а не делфин.

— Но сигурно в лодката е имало някого? — настояваше Мина, която почти не съзнаваше какво говори.

— Не ще и дума — отговори поетът, — лодка едва ли ще тръгне сама срещу вятъра... Но влизай де, не върши глупости, а както казва кралицата в една стара трагедия, която талантливият Уил Давенънт^[2] е поставил отново на сцената: „В леглото, в леглото, в леглото!“

Те се разделиха. Мина усещаше, че краката ѝ се подкосяват; по успя да стигне през лъкатушните коридори на замъка своята стая,

където легна предпазливо до все още спящата си сестра, измъчвайки се от най-мрачни предчувствия. Че беше чула Кливланд, вече ни най-малко не се съмняваше: думите на песните убедително потвърждаваха това. И макар да не беше толкова сигурно, че гласът на човека, влязъл в люта разпра с нейния възлюбен, принадлежеше на младия Мъртън, това впечатление не излизаше от главата ѝ. Изохкването, с което изглежда завърши двубоят, страшната гледка, когато ѝ се стори, че победителят отнася на гръб безжизненото тяло на жертвата си — всичко като че ли потвърждаваше фаталния край на свадата. Но кой от тези нещастници е паднал? Кой е намерил кървава смърт? Кой е удържал смъртоносна и кървава победа? На тези въпроси все още слабият глас на вътрешното убеждение отговаряше, че нейният любим Кливланд по телосложение, темперамент и навици имаше най-голям шанс да оцелее от схватката. Тази мисъл неволно успокои Мина, но тутакси почти с отвращение се упрекна, че я бе допуснала, като разсъди, че това утешение беше опетнено от престъплението на нейния любим и огорчено от разбитото завинаги щастие на Бренда.

„Невинна, злочеста сестрице! — мислеше тя. — Ти си десетократно по-добра от мен, защото си така скромна, така непретенциозна! Как да не ме боли сърцето, като знаей, че мъката ще загложди и твоето сърце?“

Подтиквана от тези страшни мисли, тя не се сдържа и притисна сестра си така силно до гърдите си, че като въздъхна дълбоко, Бренда се събуди.

— Сестро — продума тя, — ти ли си? Сънувах, че лежа на един от ония надгробни паметници, които ни описваше Клод Холкро, отгоре с каменно изваяние на човека, който почива в гроба. Сънувах, че до мен лежи такова каменно изображение, което изведнъж оживя, раздвижи се и ме притисна до студените си, влажни гърди... само че твоите гърди, Мина, май са така студени. Ти си болна, мила моя Мина! За бога, позволи ми да стана да повикам Юфейн Фий... Какво ти е? Да не би Норна пак да е идвала тук?

— Не викай никого — каза Мина, като я задържа. — За болката ми няма лек... просто предчувствия за беда, по-страшни дори от тия, които Норна би могла да предрече. Но всичко зависи от волята божия, мила ми Бренда; нека да му се помолим, ако може да превърне злото в добро.

Двете сестри повториха заедно обичайната си молитва към всевишния да им даде сили и закрила, а след това отново легнаха да спят, без да си кажат нищо, освен „бог да те благослови“ — последни думи, които отправяха към небето, преди да заспят, макар че поради слабостта човешка последните им мисли не винаги бяха отправени натам. Бренда заспа първа, а Мина след дълга борба с мрачните и лоши предчувствия, които отново нахлуха в главата ѝ, можа най-после да намери забрава в съня.

Бурята, която Холкро бе очаквал, се изви на разсъмване — задуха внезапно силен вятър, придружен с дъжд, както става често по тези ширини дори лете. Свиренето на вятъра и тропотът на дъжда по плочестите покриви на рибарските колиби събуди много клетки жени и накара дечицата им да прилепят ръчички и да отправят с тях молитви за здравето на скъпия съпруг и баща, който в тези минути беше във властта на развихрилите се стихии. Из замъка Бъра-Уестра виеха комини, трополяха прозорци. Подпорите и мертеците в горните части на сградата, сглобени предимно от греди, изхвърлени от морето, скърцаха и трепереха, сякаш от страх да не ги пръсне пак бурята. Но дъщерите на Магнус Тройл продължаваха да спят сладко и спокойно, като че бяха мраморни статуи, изваяни от ръката на Чантри^[3]. Бурята премина и слънчевите лъчи, разпръсквайки облаците, които вятърът отнесе, вече светеха ярко през решетката на прозореца, когато Мина първа се събуди от дълбокия сън, в който я бяха потопили умората и душевното изтощение, и като се привдигна на лакът, започна да си спомня събитията, които след този промеждутък на пълна почивка ѝ се струваха като нереални нощни видения. Дори си мислеше дали ужасът, преживян, преди да стане от леглото, не е всъщност сън, предизвикан може би от някакви външни звуци.

„Трябва веднага да говоря с Клод Холкро — рече си Мина. — Той може да знае нещо за тези странни звуци, защото в това време сновеше насам-нататък.“

С тая мисъл тя скочи от леглото, но едва стъпи на пода, и сестра ѝ извика:

— Боже мой, Мина, какво има на крака ти... на глезена ти?

Мина се взря надолу и с учудване, което се превърна в ужас, видя, че и двата ѝ крака, особено единият, бяха изцапани с нещо тъмночервено, което приличаше на засъхнала кръв.

Тя даже не се опита да отговори на Бренда, а се завтече до прозореца и погледна отчаяно тревата долу, защото знаеше, че оттам бяха дошли злоещите петна. Но дъждът, излял се там в тройно количество и от небето, и от стрехите на къщата, беше измил това свидетелство за престъпление, ако действително е имало такова. Всичко беше свежо и красиво, а стръкчетата трева, натезали и превити от дъждовни капки, блестяха на яркото утринно слънце като елмази.

Докато Мина гледаше искрящата зеленина с големите си тъмни очи, вторачени и разширени от напрежение и ужас, Бренда все се въртеше около нея и настойчиво, с тревога я разпитваше ранена ли е и как е станало това.

— Парче стъкло ме поряза през обувката — отговори Мина, като разбра, че трябва да измисли някакво обяснение за сестра си. — Тогава, изглежда, не съм го усетила.

— Ала виж колко кръв е изтекла — продължаваше сестра ѝ. — Скъпа Мина — додаде тя, като се приближи с мокра кърпа, — дай да избърша кръвта... раната може да е по-дълбока, отколкото мислиш.

Но едва пристъпи към нея, и Мина, като нямаше друг начин да скрие, че кръвта, с която беше изцапана, никога не е текла в нейните жили, побърза рязко да отхвърли предложената ѝ помощ. Горката Бренда, неспособна да проумее с какво е оскърбила сестра си, виждайки, че услугата ѝ е така грубо отблъсната, отстъпи две-три крачки и вторачи в Мина поглед, в който имаше повече изненада и наранена нежност, отколкото негодувание, но все пак и с известна доза напълно обяснимо огорчение.

— Сестро — каза тя, — мисля, че снощи се разбрахме: каквото и да ни се случи, поне да не престанем да се обичаме.

— Много може да се случи между нощта и утрото! — отвърна Мина, но думите бяха изтръгнати не от собствените и мисли, а от положение, в което се намираше.

— Наистина, много може да се случи в такава бурна нощ отвърна Бренда, — гледай, дори стената около зеленчуковата градина на Юфейн е съборена; но нито вятър, нито дъжд, нито нищо друго не може да охлади нашата обич, Мина.

— Но е възможно да стане така — отговори Мина, — че да се превърне в...

Тя измърмори останалото толкова неясно, че нищо не може да се разбере, и същевременно се залови да бърше кървавите петната от краката и левия си глезен. Бренда, която все стоеше и я гледаше от разстояние, напразно се мъчеше да намери такъв тон, че да възстанови непринудеността и доверието помежду им.

— Ти беше права, Мина — каза тя, — че не позволи никому да ти помогне да превържеш такава най-обикновена драскотина... оттук тя едва се вижда.

— Най-жестоките рани — отвърна Мина — не личат отвън... Но сигурна ли си, че я виждаш?

— О, да! — каза Бренда, мъчейки се да нагласи отговора си така, че да се хареса на сестра ѝ. — Виждам съвсем малка драскотина; а сега, като си obu чорапа, не виждам нищо.

— Вярно, нищо не виждаш сега — отвърна Мина, някак унесено; — но скоро ще дойде време, когато всичко, да, всичко ще се вижда и знае.

С тези думи тя бързо довърши тоалета си и тръгна към залата за закуска, където зае обичайното си място между гостите, но с толкова бледо и посърнало лице, с така променено, неспокойно държане и говор, че направи впечатление на цялата компания и разтревожи много баща си Магнус Тройл. Много най-различни догадки изказаха гостите относно това неразположение, което изглеждаше по-скоро душевно, отколкото телесно. Някои подхвърлиха, че момичето може да е урочасано, и промърмориха нещо по адрес на Норна от Фитфул Хед; други намекнаха за заминаването на капитан Кливланд, шепнейки: „Срамота е млада лейди да се измъчва така заради един скитник, за когото никой нищо не знае“; но особено старателно кичеше капитана с този презрителен епитет мис Бейби Йелоули, мъчейки се същевременно да върже на жилестата си бабешка шия великолепното жалче (така наричаше тя шалчето), подарено ѝ от въпросния капитан. Старата лейди Глоуроуръм пък си имаше свое особено мнение, което сподели с мис Йелоули, след като поблагодари на бога, че се родее със семейството в Бъра-Уестра само по покойната майка на момичетата, която била като нея благонравна шотландка.

— Чуйте какво ще ви кажа за тези Тройловци, мис Йелоули: колкото и да си вирят носовете, има сведущи хора, които разправят (хитро подмигване), че нещо не им е в ред. Например тази Норна,

както ѝ казват, при все че това ле е истинското ѝ име, от време на време не била с всичкия си — хората, които знаят причината, разправят, че фодът бил виновен за тая работа, затова не дава да се каже лоша дума за нея. Но тогава бях в Шотландия, иначе и аз щях да зная истинската причина. Във всеки случай има някаква лудост в кръвта им. Много добре знаете, че лудите не обичат да им се възразява, а забележете: едва ли има в Шетландските острови човек, който така да не търпи да му противоречиш, както нашият фод. Аз лично никога не бих казала нищо лошо за семейството, с което сме толкова близки роднини. Само че, мисис, ние се родеем чрез Синклерови, а не чрез Тройлови, а Синклерови, мисис, са известни на всички като хора, на които главата им е на място... Но виждам, че вече обикаля прощалната чаша.

— Не мога да проумея — каза мис Бейби на брат си, щом лейди Глоуроуръм се отдалечи от нея — защо тази дърта вещица ми вика все мисис, мисис, та мисис? Трябва да знае, че Клинкскейловци не падат по-долу от някакви си Глоуроуръмвци.

В това време гостите започнаха бързо да се разотиват, едва забелязвани от Магнус, който беше толкова загрижен от неразположението на Мина, че противно на навика си като гостоприемен домакин ги оставяше да си вървят, без дори да се сбогува. По тоя начин с тревога и болест завърши тази година празненството в чест на свети Йоан в замъка Бъра-Уестра, тъй че към предупрежденията на императора на Етиопия можем да добавим и още едно: да не разчита човек на дните, които си е определил за щастие.

[1] Известните „Прорицания на Вергилий“ били използвани от Чарлз I и придворните му за предсказание на бъдещето. Б. а. ↑

[2] Уилям Давенънт (1606–1668) — английски поет и драматург, един от основателите на театър „Друри лейн“. Б. пр. ↑

[3] Франсис Чантри (1781–1842) — английски скулптор. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXIV

*Таз болка, що сърцето ѝ терзае,
не е естествена, не е човешка,
причината ѝ страшна, мисля, зная:
магия някаква, ръка зловеща ще е това —
прокоба мрачна, тежка.
Спенсър — „Кралицата на феите“,
книга III, песен III*

Минаха няколко дни, откакто Мордонт Мъртън, напускайки празненството, трябваше, както бе обещал, да се върне в убежището на баща си в Ярлсхоф, а още нямаше вест от него. В друго време такова забавяне не би предизвикало нито интерес, нито особено безпокойство: старата Суърта, която се бе нагърбила да мисли и крои за малкото домакинство, би предположила, че след заминаването на другите гости е останал на някакъв лов или друго развлечение. Но тя знаеше, че напоследък Мордонт не се ползуваше с благоволенieto на Магнус Тройл; знаеше също, че той смяташе да не остава дълго в Бъра-Уестра поради здравословното състояние на баща си, вниманието му към когото ни най-малко не отслабваше, макар че неговата синовна почит намираще слабо поощрение. Тъй като знаеше всичко това, Суърта се разтревожи. Тя започна да следи своя господар, стария Мъртън, но мрачното му и строго лице, неподвижно като повърхността на езеро посред нощ, не позволяваше никому да проникне през него. Научните му занимания, самотната трапеза и уединените разходки се редуваха с неизменна точност и наглед не ги смущаваше ни най-малка мисъл за отсъствието на Мордонт.

На края до ушите на Суърта стигнаха такива слухове от най-различни източници, че тя нямаше сили да крие повече безпокойството си и се осмели, с риск да си навлече гнева на господаря или може би да

загуби мястото си в дома му, да сподели измъчващите я опасения. Веселият нрав и обаятелната външност на Мордонт положително бяха направили впечатление на изнуреното и закоравяло сърце на бедната старица, щом се бе решила на такава отчаяна стъпка, от която напразно се мъчеше да я възпре нейният приятел рансларът. Все пак, съзнавайки, че неуспехът в случая — подобно на загубването на бутилката на Тринкуло^[1] в блатото — ще ѝ донесе не само позор, но и неизмерими щети, тя предприе смелото си начинание с необходимата за този опит предпазливост.

Вече споменахме за една, струва ни се, неизменна природна черта на този студен и необщителен човек, поне откакто се бе уединил напълно в Ярлсхоф — да не търпи никой да му заговаря или да го пита за нещо, несвързано с някаква спешна и неотложна необходимост. Ето защо Суърта знаеше, че за да подхване добре разговора, който възнамеряваше да води с господаря си, трябва да нагласи работата така, че сам той да го започне.

За тази цел, докато нареждаше масата за скромния и самотен обед на мистър Мъртън, тя се постара да сложи прибори за двама вместо за един, а и всичко останало приготви така, като че ли стопанинът щеше да има гост или друг сътрапезник.

Хитростта успя, защото, когато Мъртън излезе от кабинета си м съзря така подредената трапеза, веднага запита Суърта, която се щуреше насам-нататък из стаята, чакайки резултата от тази клопка, както рибарят следи въдицата си:

— Върна ли се Мордонт от Бъра-Уестра?

Този въпрос беше знак за Суърта, която отговори с полуестествена-полупресторена тревога и печал в гласа:

— Не, не! Никой още не е хлопал на вратата ни. Дано младият мистър Мордонт, горкото ни мило момче, да се прибере жив и здрав у дома.

— Щом като го няма в къщи, защо си сложила прибори за него, изкуфяла бабке? — сопна се Мъртън с тон, с който целеше да прекъсне всякакви по-нататъшни разправии със старата жена. Но тя отвърна смело:

— Нали все някой трябва да се погрижи за мистър Мордонт, та поне да му сложа стол и чиния, да му бъдат готови, когато се върне.

Ала милото момче май доста отдавна вече го няма и, право да ви кажа, взема да ме хваща страх дали изобщо ще се върне.

— Страх, а! — изръмжа Мъртън и очите му засвяткаха, както винаги, когато беше готов да кипне. — Никак не ме е грижа за твоя напразен страх, като зная, че всичко в твоя пол, ако не е каприз, глупост, самомнителност и инат, то е идиотски страхове, истерия и нерви. Какво ме интересуват твоите страхове, изкуфяла дърта вещице?

Жените имат едно възхитително качество: забележат ли някакво нарушение на законите за роднинската привързаност, всички се вдигат на оръжие. Достатъчно е да се разнесе по улицата слух, че някой родител малтретира детето си или дете не зачита родителите си — не говоря за отношенията между съпрузи, където жените като заинтересована страна са пристрастни, — и всички жени наоколо застават ревностно и решително на страната на пострадалия. Суърта, въпреки алчността и скъперничеството си, също притежаваше известна доза от благородно чувство, което прави голяма чест на нейния пол, и в случая се прояви така силно, че се нахвърли върху господаря си да го хока за коравосърдечността и безразличието му, и то със смелост, неочаквана за самата нея.

— Право да ви кажа, не е моя работа да бера страх за младия господар, мистър Мордонт, макар че, трябва да призная, ми е много скъп на сърцето; ала всеки друг баща, само не и ваше благородие, би се заинтересувал да запита тук-там къде се е дянало горкото момче, а то вече от осем дни не се е върнало от Бъра-Уестра и никой не знае къде е и какво му е станало. Всички селски дечурлига реват за него, защото им дялкаше лодчици с нож, и ничии очи в целия окръг няма да останат сухи, ако го сполети нещо лошо... да, ничии, освен може би очите на ваше благородие.

Мъртън бе така смаян от дръзката реч на разбунтувалата се икономка, че отначало онемя, но при последните хапливи думи ѝ кресна да млъкне, пронизвайки я с най-страшния поглед, който бяха способни да изразят черните му очи и суровото лице. Но Суърта, както призна впоследствие на ранслара, през цялото време чувствуваше такъв прилив на сили, че не можа да я спре нито гръмкият глас, нито свирепият поглед на нейния господар и тя продължи със същия тон.

— Ваше благородие — каза Суърта — вдигна врява до бога, дете бедните хорица от селото взеха да събират от брега разни там сандъци

и непотребен боклук, а тук се загуби, изчезна, кажи-речи, пред очите ви най-добрият момък в нашия край, а зъб не обелвате да запитате какво ли му е станало.

— Нищо лошо не може да му се случи, дърта глупачке — отвърна Мъртън, — макар че не виждам нищо хубаво в щуротиите, с които си губи времето.

Това бе изречено повече с презрителен, отколкото с гневен тон, и Суърта, която вече се бе распалила, реши да не изпуска инициативата, още повече че пламът на противника и като че ли започна да угасва.

— Добре де, нека да съм дърта глупачка... ами ако мистър Мордонт лежи сега на морското дъно, защото малко ли ладии загинаха сутринта, когато беше оная ужасна буря — добре, че не трая дълго, макар и да беснееше страшно, иначе никой нямаше да се отърве, — или ако се е удавил в някое езеро, като се е връщал пеш, или се е пребил, като се е подхлъзнал на някоя скала — зер целият остров знае колко е, буен, — кой ще бъде тогава дърт глупак, а? — След което Суърта се провикна сърцераздирателно. — Но бог бди над това клето сираче! Защото ако си имаше майчица, отдавна да бяха тръгнали да го търсят.

Тези жлъчни думи така дълбоко жегнаха Мъртън, че челюстта му затрепера, лицето му пребледня и той едва успя да промълви на Суърта да се качи в кабинета му (където тя рядко припарваше) и да донесе едно шише, оставено там.

„Охо — помисли си Суърта, като се завтече да изпълни поръчката, — знае господарят къде да търси утешение и какво да капне при нужда във водата си.“

В кабинета наистина имаше цял сандък с шишета, в които обикновено се държат силни напитки, но покрилите ги прахоляци и паяжини показваха, че от години не са пипани. С голяма мъка, и то с помощта на вилица — защото в Ярлсхоф не признаваха тирбушон, — Суърта успя да извади запушалката на една от бутилките и след като се увери чрез помирисване, а за да не стане грешка н със скромна глътка, че съдържа животворна барбадоска ракия, я понесе към столовата, където господарят й все още не можеше да се съвземе. После наля мъничко в първата попаднала и чаша, след като благоразумно разсъди, че на човек, така несвикнал на спиртни напитки, и малка доза може да действа силно. Но силният нетърпеливо 11 даде знак да напълни

чашата, която побираше почти половин английски пинт, до края и без да му мисли, я гаврътна.

— О, да ни бъдат на помощ светиите небесни!... възкликна Суърта. — Като се напие, съвсем ще го прихванат, та какво ще го правя тогава?

Но Мъртън задиша по-леко, а лицето му възвърна руменината си, без ни най-малък признак на опиване; напротив, както разправяше после Суърта, макар че изобщо нямаше нищо против една хубава глътка, никога дотогава не беше виждала алкохолът да върши такива чудеса: господарят и най-после заговори човешки, както не бе го чувала още от постъпването си на работа у него.

— Суърта — рече той, — в случая ти си права, а аз греша... Тичай веднага при ранслара да му заръчаш да дойде тозчас да си поговорим, но непременно да ми каже колко лодки и хора може да ми предостави — ще ми трябват за диренето, и всички ще възнаградя богато.

Пришпорена от оня порив, който, както гласи поговорката, кара и стара баба да препуска, Суърта се понесе стремително към селото, доколкото ѝ позволяваха шейсетте лазарника, зарадвана, че и нейните благородни чувства ще бъдат възнаградени, тъй като диренията обещаваха да бъдат съпроводени с разноски, от които беше твърдо решена да откъсне полагаемия ѝ се пай. Тичешком, дълго още преди да могат да я чуят, тя завика по име Нийл Роналдсън, Суейн Ериксон и други приятели и побратими, които тази задача би могла да заинтересува. Откровено казано, макар че добрата женица питаше най-искрени чувства към Мордонт Мъртън и отсъствието му много я тревожеше, едва ли нещо би я огорчило така, както ако в тоя миг се изпречеше пред нея жив и здрав, защото с появяването му ставаха излишни всякакви дирения и свързаните с тях разноски и тичане.

Щом свърши работата си в селото и се разбра с местните големци за скромния си дял от приходите, които положително щяха да потекат в резултат от нейните усилия, Суърта забърза обратно към Ярлсхоф, придружена от Нийл Роналдсън, комуто най-старателно обясняваше всички странности на своя господар.

— Запомни следното — разправяше тя: — не го карай да чака, а веднага му отговаряй; и говори високо и ясно, като че викаш лодка, защото не обича да пита повторно; а запита ли те за разстоянието,

казвай му го в левги, а не в мили — защото не знае нищо за земята, която тъпче от толкова време; пък стане ли дума за пари, искай долари, а не шилинги — долларите са за него все едно камъчета.

Напътен по такъв начин, най-после Нийл Роналдсън се яви пред Мъртън, но страшно се обърка, като разбра, че така намислената система за измама ще удари на камък. Когато се опита, преувеличавайки разстоянието и опасностите, да го излъже в цената при пазаренето на лодките и хората (защото търсенето щеше да стане и по море, и по суша), Мъртън веднага го засече, като показва, че познава отлично не само местностите, но и разстоянията, приливите, теченията и изобщо всичко, свързано с корабоплаването по тия морета, а досега го бяха смятали за пълен невежа в тия неща. Затуй рансларът се разтрепера, когато опряха до въпроса за възнаграждаването на труда им — достраша го, че Мъртън е осведомен не по-зле от другите какво е редно и се полага в това отношение; на всичко отгоре Нийл си спомни избухването му, когато скоро след настаняването си в Ярлсхоф изгони Суърта и Суейн Ериксън. Докато обаче се люшкеше така между страха да поиска твърде много или да поиска твърде малко, Мъртън, без дори да му даде да отвори уста, сложи край на неговото раздвоение, като предложи такава цена, за която не би посмял и дума да обели, и на всичко отгоре обеща допълнителна награда, ако се върнат с радостната вест, че синът му е жив и здрав.

След като най-после уредиха този важен въпрос, Нийл Роналдсън, както подобава на добросъвестен човек, се замисли сериозно къде би трябвало да търсят младежа; и като даде честна дума да проверят във всички къщи на знатни хора не само на техния, но и на съседните острови, добави, че „в края на краищата, ако ваше благородие позволи, наблизо има една, която, ако някой се престраши да я попита, а тя благоволи да отговори, би могла да каже за мистър Мордонт повече от всеки друг“.

— Разбиращ за коя става дума, нали, Суърта? Тая, дето беше сутринта на брега — и с тези последни думи рансларът хвърли на икономката многозначителен поглед, в отговор на който тя кимна е глава и смигна.

— Коя имате пред вид? — попита Мъртън. — Кажете кратко и ясно: за коя става дума?

— За Норна от Фитфул Хед — отговори Суърта, — нея има пред вид рансларът. Тази сутрин отишла по някаква работа в църквата „Свети Ринган“.

— А какво може да знае тази особа за моя син? — запита Мъртън. — Тя, доколкото съм осведомен, е някаква луда скитница или измамница.

— Вярно, скита — каза Суърта, — само че не от липса на покрив над главата си; всички знаят, че си има доста нещица, пък и фодът няма да я остави как да е.

— Но какво общо има това с моя син? — попита Мъртън нетърпеливо.

— Господ знае... Харесала тя мистър Мордонт още първия път, когато го видяла, и много пъти оттогава му е подарявала разни хубави неща, между другото и златната верижка, дето виси на врата му... разправят, че била от чародейно злато... не зная що за злато е това, ала Брайс Сейлсфут казва, че струвала сто английски лири, а туй не е дребна работа.

— Тогава вървете, Роналдсън — рече Мъртън, — или пратете някого да доведе тази жена... ако смятате, че тя може да знае нещо за сина ми.

— Норна първа узнава какво става на нашите острови — заяви Нийл Роналдсън, — самата истина ви казвам. Но да тръгне човек да я дири в църквата или в църковния двор — никой в Шетландия няма да се залови с такава работа нито за слава, нито за пари — тази е самата истина.

— Страхливи, суеверни празноглавци! — възмути се Мъртън. — Но я ми подай пелерината, Суърта... Тази жена ходела в Бъра-Уестра... била роднина на Тройловци... може пък да знае какво е станало с Мордонт и защо го няма досега... Аз сам ще отида да я потърся... Казваш, че била в църквата „Свети Кръст“, така ли?

— Не, не в „Свети Кръст“, а в старата църква „Свети Ринган“... мрачно и злокобно място, и ако ме послуша ваше благородие — додаде Суърта, — почакайте да се върне и не я закачайте, докато се занимава, както личи, повече с умрелите, отколкото с живите. Такива като нея не обичат да се надзърна зад гърба им, когато си вършат нечестивата работа — да ни пази бог!

Мъртън не отговори нищо, а наметна пелерината си (защото денят беше мъглив и от време на време рукваше дъжд) и като излезе от порутения замък Ярлсхоф, тръгна с необичайно бърза крачка към развалините на църквата, която се намираше, както му беше добре известно, на три-четири мили от неговото жилище.

Рансларът и Суърта го проследиха мълчаливо с поглед, докато се отдалечи толкова, че да не може да ги чува, и като се изгледаха със сериозен вид и поклатиха печално умните си глави, заговориха едновременно.

— Глупците все търчат и бързат — каза Суърта.

— Който е фей, не се свърта на едно място — добави рансларът, — ала човек не може да избегне каквото му е писано. Зная хора, които са се опитвали да задържат такива фей. Сигурно си чувала за Хелий Ембърстн от Кезмн — как затворила всички прозорци в къщата и запушила пролуките, за да не види благоверният ѝ, че се е съмнало, и да не стане да ходи на хааф, защото я било страх от буря; и как лодката, с която трябвало да тръгне, била отнесена от Руста; и как се прибирала радостна, че мъжът ѝ е жив и здрав... ала напразно било всичко, защото го намерила удавен в бъчвата с малц в собствената му къща; а освен туй...

Но тук Суърта напомни на ранслара, че трябва да слезе в залива да прати рибарските лодки по възложената им работа.

— Защото сърцето ме боли за доброто момче, пък и ме е страх, че може да изскочи сам отнякъде, докато се наканите да тръгнете; а както съм ти казвала много пъти, господарят ми обича да командува, ала не и да подканя, та ако не изпълните заръката му и не отплавате веднага, има да чакате после да наеме пак лодките ви.

— Добре, добре, уважаема стопанке — отвърна рансларът. — ще бързаме, колкото можем. За мой късмет нито Клосън, нито Питър Грот не са излезли тази сутрин на хааф — заек им минал път, когато отивали към лодките си, та като всеки умен човек се върнали — усетили, че днес може да им падне нещо по на сметка. И като си помислиш, Суърта, колко малко умни хора са останали на този остров. Ето например нашият славен юдалер: в трезво състояние е много умен, ала много обича да пътува със своя „Кантонски моряк“ и с „лодката“ си; а сега чувам, че и дъщеря му, мисис Мина, нещо е откачила... Или например Норна: че знае повече от другите, признавам, ама не можеш

да кажеш, че е умна жена. А и нашият тексман, мистър Мъртън, май не е с всичкия си... пък и синът му е малко смахнат. Ех, не виждам аз тук свестен човек, освен себе си, разбира се, и може би теб, Суърта; всички останали така или иначе можеш да наречеш глупаци.

— Дори и така да е, Нийл Роналдсън — опърпа домоуправителката, — тичай по-бързо на брега, да не изпуснеш отлива; а тогава, както казах преди малко на моя господар, ще видим кой е глупакът.

[1] Тринкуло — шут от трагикомедията на Шекспир „Бурята“. Обаяни от музиката на духа Аргаел, Тринкуло и спътниците му Стефано и Калибан нагазили в блато, където загубили бутилка вино, окаляли се и яли бой от Ариел. Б. пр. ↑

ГЛАВЛ XXV

*Обичам много древните руини —
къде кракът ни стъпи, всичко там
говори ни за миналото славно;
под този портик полуразрушен,
открит за бурите и дъждовете,
почиват хора, що с любов и щедрост
дарявали са църквата тогава,
със вяра костите им да приюти
до страшний съд; но всичко има край —
и храмове, и славни градове
тъй както нас болят и умират.
Уебстър — „Херцогиня Малфи“*

Порутената сега църква „Свети Ниниан“ се е радвала на времето на голяма слава; защото могъщата система на римската църква, изтъкана от суевория и пуснала корени из цяла Европа, ги е разпростряла чак до този далечен архипелаг, така че в католически времена Шетландските острови си имаха вече свои светии, светилища и мощи, които, макар и слабо известни другаде, се почитаха от простодушните обитатели на Туле. Особено много се тачеше тази църква на свети Ниниан, или както го наричаха мастните жители — свети Ринган, понеже беше разположена близо до брега и служеше за ориентир на лодките им. С нея бяха свързани толкова много суеверни обреди и поверия, че протестантското духовенство сметна за най-разумно, с разрешение на църковните власти, да забрани там всякакво богослужение, което поддържа дълбоко вкоренената вяра на простото и невежо местно население в светии и други заблуждения на римокатолическата църква.

След като църквата „Свети Ниниан“ бе обявена по този начин за средище на идолопоклонството и, разбира се, закрыта, богослужението се пренесе в друг храм; а когато смъкнаха мертеците и оловната обшивка на покрива, (малката и стара постройка в суров готически стил остана на пустия бряг на произвола на стихииите. Бурните ветрове, които метяха с бесен вой това голямо пространство, както описаното тече при Ярлсхоф, много скоро засипаха е пясък и главния, и страничните кораби на храма, а откъм северозападната страна, най-изложена на вятъра, се образуваха наноси, закриващи повече от половина външните стени, над които стърчаха само голите порутени останки от покрива и малката камбанария в източния ъгъл на сградата.

Но макар и така запустяла, църквата „Свети Ринган“ все още пазеше следи от някогашната си слава като място за поклонение. Простите и невежи рибари от Дънроснес и досега съблюдаваха един обред, чийто произход отдавна бяха забравили и от който протестантското духовенство напразно се мъчеше да ги отучи. Когато лодките им се намираха в крайна опасност, те имаха обичай да дават обет, наричан *омъс*, тоест подаяние към свети Ринган; и когато опасността минеше, никога не пропускаха да изпълнят обета си, като идваха тайно, един по един, в старата църква, изуваха обувките и чорапите си пред вратата на църковния двор и обикаляха трикратно развалините по посока на движението на слънцето. След третата обиколка поклонникът пускаше приношението си, обикновено малка сребърна монета, през каменната решетка на стреловидния прозорец на някой от страничните кораби, след което се оттегляше, внимавайки да не поглежда назад, докато не напусне пределите на това някога свято място, защото имаше поверие, че скелетът на светията вземал подаянието в костеливата си ръка и показвал страшния си мъртвешки череп през прозорчето, отдето е хвърлен дарът.

Но това място беше още по-страшно за невежите и слабите духом поради обстоятелството, че същите бурни, вихрени ветрове, които от едната страна на църквата заплашваха да засилят развалините с пясък и наистина бяха образували огромни насипи, почти закриващи страничната стена с нейните контрафорси, на други места постепенно разкриваха гробниците на тия, които бяха положени на вечен покой в югоизточния ъгъл на църковния двор; а след особено силна буря

ковчезите, понякога и самите останки па покойниците, погребани без саван, се явяваха в най-отвратителен вид пред очите на живите.

Към това запустяло свято място вървеше сега старият Мъртън, макар и не с ония религиозни или суеверни цели, с които обикновено се посещаваше църквата „Свети Ринган“. Той не само беше напълно освободен от суеверните страхове на мастните жители, но и поради уединения си и затворен начин на живот, странейки от хората дори когато се събираха за молитва, се славеше като човек, който се отклонява от общоприетите догми и вярва по-скоро твърде малко, отколкото твърде много в това, което църквата получава и изисква от християните.

Когато стигна малкия залив, на чийто бряг, почти до водата, се намираха развалините, той неволно поспря за миг и се убеди колко разумно е избрано мястото на божия дом сред тази природа, сякаш създадена да въздействува на човешките чувства. Пред него се простираше морето, в което се връзваха два носа, обграждащи залива като огромни вълноломи от тъмни и мрачни скали, на чиито върхове чайките, гларусите и другите морски птици приличаха на снежинки, докато на по-ниските зъбери кормораните се бяха строили в редици, като войници в боен ред, и никакво друго живо същество не се виждаше.

Морето, макар и не бурно, все пак беше доста развълнувано и се разбиваше в тези носове с тътен, подобен на далечна гръмотевица, а вълните, които вдигаха пенести гребени чак до средата на тези мрачни скали, с резките си цветове контрасти предизвикваха едновременно и възхищение, и тръпки.

В деня, когато Мъртън посети това място, между краищата, или носовете, на тези вдадени в морето скали се влачеха бавно гъсти, плътни облачни маси, през които човешко око не можеше да проникне; ограничавайки кръгозора и закривайки изцяло от погледа далечния океан, те напомняха поразително морето във „Видението на Мирза“^[1], забулено от мъгли и буреносни облаци. Стръмно издигащият се бряг, който не позволяваше да се види вътрешността на страната, представляваше отчайваща пустош, в която единствената растителност бяха ниският, закрънъл пирен и дългата, корава, стелеща се по земята трева, поникваща най-напред на песъчлива почва. На едно естествено възвишение, издигащо се над брега в самото дъно на залива, но малко

отдръпнато навътре, така че вълните да не го заливат, стърчаха описаните вече позасипани развалини, обградени със запусната, полуразрушена стена, която, макар и пробита на няколко места, все пак отделяше мястото на гробищата. Моряците, принудени поради някаква беда да потърсят убежище в този усамотен залив, твърдяха, че понякога в църквата се виждали светлини, смятани за лоша поличба — предвестник на корабокрушения и гибел в морето.

Приближавайки се до църквицата, Мъртън неволно и може би без предумисъл се пазеше да не бъде забелязан, докато стигна стената на гробищата, до която случайно се бе приближил тъкмо от оная страна, където пясъкът беше издухан от гробовете и те представляваха описаната по-горе гледка.

Надзъртайки оттук през една от пролуките, образували се с течение на времето в оградата, той съзря точно тази, която търсеше; погълната в занимание, съответстващо напълно на общоразпространената представа за нея, но иначе твърде необикновено.

Тя се занимаваше с нещо до един грубо издялан паметник, едната страна на който представляваше несръчно изображение на някакъв рицар или ездач на кон, а другата — шит с толкова изтрити хералдични знаци, че не можеха да се разпознаят, и то окачен накриво, противно на сегашния обичай да се поставя право и отвесно. Под тази каменна колона почиваха, както бе чувал Мъртън, костите на Риболт Тройл, един от далечните прадеди на Магнус, прославил се с доблестите си подвизи прел петнайсети век. А Норна от Фитфул Хед като че ли разравяше гроба именно на този воин, което не беше трудно при този лек и рохкав пясък, тъй че, по всичко изглежда, скоро щеше да довърши работата, подхваната от свирепите ветрове, и да оголи заровените там кости. А докато вършеше това, пееше полугласно магическо заклинание, защото без рунически стихове не може да мине суеверен обред по тия северни краища. Може би дадохме вече достатъчно образци на такива стихове и все пак не можем да се съдържим да не се опитаме да преведем и следните:

*Риболт Тройл, герой прославен,
в сън гробовен тук забравен,*

твоите исполински кости
ровили са бури злостни.
Нявга в твоите покои
спеше несмутим, спокоен,
и сега дори детето бърка
в твоето ложе свето.

Но недей със гняв и злоба
да обсипваш мен от гроба!
Не, не бой се, на героя
няма да смутя покоя,
няма подло с твоите мощи
да се гавря в здрача нощен.

Позволи на мене, грешна,
мерк олово да отчекна,
ще останеш пак в ковчеза
да те пази в дъжд и жега.

Ето, вадя нож вълшебен
без умисъл лош, враждебен.
Нявга ти безстрашен беше,
сабя, меч кога звънтеше.
Гледай, режа аз олово!
Ще се вдигнеш ли отново?
Не, търпиш в съня си вечен.
Мойта цел постигнах вече!

Риболт, знай, награда давам:
бурята ще заглушавам
и от пенести талази
зорко гроба ти ще пазя.
Аз стихии владя
и дори кога завее,
вятърът ще пей приспивно
над убежище почивно.

*Норна страшна и зловеща,
във таланти чудни веща,
в своята мощ е тъй ужасна,
но и толкова нещастна,
с власт, дарена от съдбата,
с болка адска във душата,
най-презряна, най-омразна,
но на думата си вярна.*

Докато пееше началото на това заклинание, Норна успя да разкрие част от оловния ковчег на стария воин и да откърти от него много предпазливо и с явно благоговение къс метал. След това почтително засипа отново ковчегата с пясък, а когато свърши песента, нямаше вече и следа, че светостта на гробницата е осквернена.

Докато траеше тази церемония, Мъртън стоеше зад гробищната ограда и гледаше мълчаливо Норна — не от някакво уважение към самата нея или към заниманието ѝ, а защото разбираше, че да прекъснеш безумна жена в момента, когато върши нещо безумно, не е най-добрият начин да измъкнеш от нея сведенията, които би могла да ти даде. В това време имаше пълна възможност да я огледа, макар че лицето ѝ беше закрито от разчорлената коса и от качулката на тъмното наметало, тъй че се виждаше не повече от това, което би показала друидска жрица, изпълняваща мистичните си обреди. Често и преди Мъртън бе слушал за Норна, а може би много пъти я бе виждал дори, защото неведнъж бе обикаляла около Ярлсхоф, откакто той живееше там. Но нелепите слухове, които се разпространяваха за нея, го караха да бъде сдържан към особа, която смяташе или за измамница, или за луда, или и за двете заедно. Но сега, когато поради стечението на обстоятелствата вниманието му неволно беше насочено към нейната личност и държане, не можеше да не признае в себе си, че тя е или фанатично убедена в това, което върши, или играе ролята си така изкусно, че и прорицателка от старо време не би я надминала. Величествените ѝ, тържествени движения, високопарният и същевременно внушителен тон, с който говореше на покойния дух, чиито тленни останки бе дръзнала да обезпокои, не можеха да не направят впечатление на Мъртън, колкото и равнодушен и безразличен

да изглеждаше обикновено към всичко, което го заобикаляше. Но едва Норна завърши странното си занимание, и Мъртън, прехвърляйки се с мъка през порутената ограда, влезе в църковния двор и застана пред заклинателката. Без ни най-малко да се сепне или да се покаже изненадана от появяването му на такова усамотено място, тя произнесе с тон, е който като че ли му даваше да разбере, че го е очаквала:

— Значи... най-после реши да ме потърсиш?

И те намерих — отговори Мъртън със същия тон, след като разсъди, че така най-лесно ще получи необходимите сведения.

— Да! — потвърди тя. — И ме намери там, където е писано всички да се срещнат — в последното убежище на мъртвите.

— Тук наистина ще се срещнем на края — съгласи се Мъртън, обгръщайки с поглед тъжната картина наоколо, където се виждаха само надгробни камъни, покрити с надписи или украсени с емблемите на смъртта, едни — полузаровени в пясъка, други — стърчащи над оголената от вятъра земя, в която бяха побити. Тук, в дома на покойниците, всички люде ще се срещнат на края; и блажени са тия, които дойдат по-скоро в това тихо пристанище.

— Само който следва неизменно верен път в морето на живота — каза Норна, — може да се уповава на такова пристанище. Аз не смея да се надявам на такова убежище. А нима ти смееш? И заслужил ли си го с избрания от теб път?

— В момента това не е толкова важно — отвърна Мъртън. — Аз съм дошъл да те питам не знаеш ли нещо за моя син Мордонт Мъртън.

— Бащата възкликна прорицателката, — бащата пита чужда жена какво знае за неговия син! Но какво бих могла да зная аз за него? Нима корморанът пита дивата патица къде са му рожбите?

— Остави тази безполезна престорена тайнственост — каза Мъртън. — Сред простите и невежите тя може да има успех, ала спрямо мен е напразен труд. Селяните от Ярлсхоф ми казаха, че ти знаеш или може да знаеш нещо за Мордонт Мъртън, който не се е прибирал от празненството, състояло се на Ивановден в къщата на твоя сънародник Магнус Тройл. Дай ми сведения за него, ако наистина знаеш нещо, и ще те възнаградя за това, доколкото е по силите ми.

— В цялата вселена — отговори Норна — няма достойна награда и за най-нищожната думица, която изрека в ухото на

простосмъртен. А колкото до твоя син, ако искаш да го видиш жив, върви на Оркнейските острови, на предстоящия Къркуолски панаир.

— Но защо тъкмо там? — учуди се Мъртън. — Доколкото ми е известно, той не възнамеряваше да ходи нататък.

— Нас ни носи течението на съдбата — отвърна Норна, — а нямаме нито весла, нито кормило. Тази сутрин ти също не възнамеряваше да идваш в църквата „Свети Ринган“, ала ето те тука; преди малко също не възнамеряваше да ходиш в Къркуол и все пак ще отидеш там.

— Само ако ми обясниш по-ясно причината за това. Аз, мадам, не съм от ония, които вярват в свръхестествените ви способности.

— Преди да се разделим, ще повярваш — рече Норна. — Малко знаеш ти за мен, но и занапред няма да знаеш повече. Аз обаче зная много за теб и една дума е достатъчна, за да те убедя в това.

— Е, убеди ме тогава — каза Мъртън, — защото, ако не ме убедиш, едва ли ще послушам съвета ти.

— Запомни тогаз — подзе Норна — какво ще кажа за твоя син, защото това, което ще изрека после за теб, ще прогони всякаква друга мисъл от главата ти. Ще отидеш на предстоящия Къркуолски панаир; и на петия ден от панаира, точно по пладне, ще влезеш във външния кораб на катедралата „Свети Магнус“ и там ще срещнеш човек, който ще ти даде сведения за твоя син.

— Говорете по-ясно, мадам — отвърна Мъртън иронично, — ако искате да послушам съвета ви. Много жени са ме мамили навремето, но никоя така грубо, както се мъчиш да ме разиграваш ти.

— Тогава слушай! — възкликна старата жена. — Думата, която ще изрека, ще зачекне най-съкровената тайна на живота ти и ще те разтърси до дъното на душата.

Като каза това, тя прошепна на ухото му една дума, която подействува почти като магия: Мъртън се вцепени от изненада, а Норна с тържествуващ и победоносен вид бавно вдигна ръка към небето, плъзна се край него, зави зад ъгъла на развалините и скоро изчезна.

Мъртън не се и опита да я настигне, нито да я проследи. „Напразно бягаме от съдбата си!“ — промълви той, когато се опомни, и като се обърна, остави зад гърба си запустелите развалини на храма и гробищата. Поглеждайки за последен път от мястото, отдето още се

виждаше църквата, той забеляза силуета на Норна, която, загърната в наметалото си, стоеше на самия връх на порутената кула и развяваше на морския вятър нещо като бял вимпел или флаг. Сърцето му отново потрепера от ужас, както при последните ѝ думи, и той се устреми напред с необичайно бърза крачка, докато църквата „Свети Ниниан“ и песъчливият ѝ залив не останаха далеч зад него.

Когато пристигна в Ярлсхоф, лицето му беше така променено, че Суърта се уплаши да не би господарят ѝ да изпадне отново в един от ония пристъпи на дълбока меланхолия, които тя наричаше негов „черен час“.

„Че какво друго би могло да се очаква — мислеше си Суърта, — като толкова се е засилил да тича при Норна от Фитфул Хед в църквата «Свети Ринган», обитавана от нечисти сили?“

Но без да проявява никакви други признаци на умопомрачение, освен подтиснато, мрачно настроение, господарят и я извести за намерението си да отиде на Къркуолския панаир, което толкова противоречеше на навиците му, че домоуправителката просто не повярва на ушите си. Малко след това той изслуша с явно безразличие донесенията на хората, пратени да търсят Мордонт по море и по суша: всички те се връщаха без никаква вест. Равнодушието, с което Мъртън изслуша съобщението за неуспеха им, още повече убеди Суърта, че в разговора му с Норна този резултат е бил предсказан от гадателката, до която се е допитал.

Селяните се учудиха още повече, като научиха, че техният таксман мистър Мъртън, изглежда като последица от някакво внезапно взето решение, се кани да посети Къркуол по време на панаира, макар че досега най-старателно бе избягвал такива сборища. Суърта доста си блъска главата, но не може да си обясни тази загадка. Тя продължаваше да се безпокои и за съдбата на своя млад господар, но тревогата ѝ бе значително смекчена от известна сума, наистина скромна, но в нейните очи цяло състояние, която господарят ѝ предаде, уведомявайки я същевременно, че възнамерява да замине за Къркуол с една малка ладия, принадлежаща на владетеля на остров Мауза.

[1] „Видението на Мирза“ — нравоучителен очерк от английския моралист и писател Ричард Стил (1617–1729), в който героят му Мирза

вижда безкраен воден поток, забулен но краищата от мъгла (символ на реката на живота). Б. пр. ↑

ГЛАВА XXVI

*Унието след сълзи порой
помисли тя за кротък, тих покой,
помисли за покой, но клюмна тя,
сразена като лилията от елина.
„Продължението на стария Робин Грей“*

Състоянието на Мина много приличаше на това, в което се е намирала селската героиня на цитираната горе прекрасна балада на лейди Ен Линдси. Нейната вродена душевна твърдост не ѝ позволяваше да рухне под тежестта на ужасната тайна, която я преследваше дори когато беше будна, а още повече я измъчваше по време на нейния кратък и неспокоен сън. Няма по-страшна мъка от тази, щ не смеем да споделим и за която не можем нито да искаме, нито да очакваме съчувствие; а когато върху невинното сърце се стовари допълнителната тежест на една престъпна тайна, не бива да се учудваме, че здравето на Мина се огъна под това бреме.

За близките, които я заобикаляха, навиците и държането на Мина, дори нейният нрав изглеждаха толкова поразително променени, че колкото и да е чудно, едни бяха склонни да обяснят тази промяна с урочасване, а други — с начало на лудост. Тя вече не можеше да търпи самотата, в която по-рано обичаше да прекарва времето си; и дори когато влезеше в компания, оставаше безучастна и безразлична към това, което ставаше. Обикновено изглеждаше вгълбена в тъжни и дори мрачни мисли, докато някакво случайно споменаване на името на Кливланд или на Мордонт Мъртън не привлечеше внезапно вниманието ѝ; тогава тя трепваше и се вторачваше ужасена, като човек, който вижда как допират запалена клечка до фитила на заредена мина и всеки миг очаква експлозия. Л когато се убедеше, че не са открили тайната ѝ, това не само не я успокояваше, но и почти събуждаше у нея

желание да се узнае и най-лошото, само и само да не продължава тази мъчителна неизвестност.

Отношението към сестра ѝ беше толкова променливо и същевременно толкова еднакво тягостно за доброто сърце на Бренда, че всички наоколо смятаха това за един от най-убедителните признаци на заболяването ѝ. От време на време Мина чувствуваше нужда да бъде близо до сестра си, сякаш съзнаваше, че и двете са жертва на нещастие, чиито размери само тя беше в състояние да разбере; после изведнъж мисълта за злочестината, сполетяла Бренда може би по вина на Кливланд, правеше присъствието ѝ непоносимо, а още по-малко можеше да търпи утешителните думи, с които сестра ѝ, непознаваща истинската причина за болестта на Мина, напразно се мъчеше да облекчава нейната болка. Освен това често се случваше, когато Бренда умоляваше сестра си да се успокои, несъзнателно да зачекне някой въпрос, който жегваше дълбоко Мина и тя, неспособна да скрие мъката си, бързо избягваше от стаята. Всички тези промени в настроението, които човек, незапознат с истинската им причина, би помислил за капризни прояви на грубост и отчужденост, Бренда търпеше с такава неизменна и невъзмутима кротост, че често караше Мина да облива със сълзи гърдите ѝ; и може би такива минути, макар и вгорчени от мисълта, че злоещата ѝ тайна бе разрушила не само щастията на Бренда, но и нейното собствено щастие, все пак стоплени от сестринската любов, бяха най-поносимите в този най-нещастен период от живота на Мина.

Скоро редуването на пристъп на дълбока меланхолия, на тревожна възбуда и на нервни кризи се отрази върху лицето и цялата външност на клетата девойка. Тя пребледня и отслабна; очите ѝ загубиха постоянното си спокойно изражение на щастие и невинност и ту потъмняваха, ту се въртяха безумно, според това дали я подтискаше вътрешната мъка или я терзаеше някакво по-остро и болезнено чувство. Самите черти на лицето ѝ като че ли се бяха изменили — поизострени и студени, гласът ѝ, обикновено тих и спокоен, сега ту се губеше в някакъв неясен брътвеж, ту се издигаше до неестествена висота в резки и несвързани възклицания. Когато се намираше между хора, тя мрачно мълчеше, а останеше ли сама, често я чуваха (защото в такива случаи смятаха за уместно да я наблюдават) да разговаря сама със себе си.

Напразно опита разтревоженият ѝ баща — всички целебни средства, известни на островите. Напразно викаха знахари и знахарки, които знаеха свойствата на всяка тревица, пиеща роса, и подсилваха действието ѝ със заклинания, докато варяха или прилагаха илачите. Доведен до крайно отчаяние, Магнус реши най-после да помоли за съвет своята роднина Норна от Фитфул Хед, макар че поради известни обстоятелства, които отбелязвахме по-рано в нашето повествование, напоследък имаше известно отчуждение помежду им. Първата му молба остана без отклик. Норна се намираще тогава в постоянното си жилище на морския бряг, край носа, от който носеше прозвището си; и макар че посланието бе донесено лично от Ерик Скамбестър, тя отказа категорично да го приеме или да му даде какъвто и да било отговор.

Магнус се възмути от това пренебрежително отношение и към посланика, и към посланието му, но безпокойството за Мина и уважението, което му вдъхваха злочестата участ на Норна и приписваната ѝ мъдрост и сила, го възпряха този път да даде воля на обичайната си ярост. Напротив, той реши лично да се обърне с молба към своята сродница. Но запази в тайна това свое намерение, само заповяда на дъщерите си да бъдат готови да отидат с него на посещение у една роднина, която отдавна не е виждал, като им заръча същевременно да вземат нещо за хапване, защото им предстои далечен път, а могат да заварят близката си неподготвена.

Несвикнала да иска обяснения за желанията на баща си, но с надежда, че раздвижването и приятните преживявания, съпровождащи такава разходка, може да действуват благотворно на сестра ѝ, Бренда, върху която сега бяха легнали всички грижи за домакинството и семейството, се разпореди да се приготви всичко необходимо за пътуването. А на другата сутрин тръгнаха на дълъг и уморителен път по брега и тресавищата, които деляха Бъра-Уестра от северозападния край на Мейнланд (както се нарича главният остров), завършващ с нос Фитфул Хед, докато югозападният му край завършва с нос Съмбъра. Тук-там, където земята можеше да се обработва, еднообразната местност беше изпъстрена от нивици, засети с овес и ечемик.

Движеха се все напред и напред през пуцинаци и бърда. Юдалерът яхаше здрав, плещест, охранен кон, норвежка порода, издръжлив като обикновените местни понита, но малко по-едър от тях. Мина и Бренда, които покрай другите си качества се славиха като

отлични ездачки, бяха възседнали две от ония държеливи добичета, които, охранени и отгледани с повече старание, отколкото беше нужно обикновено, доказваха както с изящните си форми, така и с пъргавината си, че породата им, толкова много незаслужено презирана, е способна да дава красиво потомство, без ни най-малко да загуби подвижността и здравината си. Придружаваха ги двама слуги на коне и двама пешаци; бяха уверени, че последното обстоятелство няма да ги забавя, понеже голяма част от пътя беше толкова неравен, че конете можеха да се движат само със скорост на пешеходец, а попаднеха ли в местност с твърда и равна почва, достатъчно беше да хванат от най-близкостоящото стадо две понита, за да настанят и тези пешаци.

Пътуването минаваше тъжно, почти без разговори; само от време на време юдалерът, загубил търпение и раздразнен, подкарваше коня си по-бързо, но като си спомнеше болнамото състояние на Мина, тутакси преминаваше пак на бавен ход и я подпитваше как се чувствува и те е ли много изморена. На пладне пътниците поспряха край едно игриво поточе да се подкрепят, за което имаха достатъчно провизии, но тъй като чистата изворна вода не беше по вкуса на юдалера, наложи се да се подсили с щедра добавка от чист нанц. След като за втори, дори и за трети път напълни голямата си сребърна пътническа чаша с релефно изображение на немски Купидон с лула в уста и немски Бакхус, изливащ в гърлото на мечка цяла бъклица, той стана по-разговорлив, отколкото в началото на пътуването, раздразнението му премина и се обърна към дъщерите си със следните думи:

— Е, деца, вече сме на една-две левги от жилището на Норна и скоро ще видим как ще ни посрещне старата заклинателка.

Мина прекъсна баща си със слабо възклицание, а крайно изненаданата Бренда извика:

— Значи при Норна отиваме? Боже, пази ни!

— Че защо да ни пази бог? — намръщи се юдалерът. — Защо, бих искал да зная, да ме пази бог, когато навестявам роднината си, която със своето изкуство може да бъде полезна на сестра ти, ако изобщо някоя жена или мъж в Шетландия може да ѝ помогне?... Глупавичка си ти, Бренда, сестра ти е по-разумна... Горе главата, Мина! Ти още от дете обичаше да слушаш нейните песни и приказки и

да се провесваш на шията ѝ, а Бренда плачеше и бягаше от нея като испански търговски кораб от холандски капер.

— Дано, татко, днес да не ме плаши, както едно време — отвърна Бренда в желанието си да прикрие мълчанието на Мина и същевременно да отвлича вниманието на баща си, като поддържа разговора. — Толкова много съм слушала за жилището ѝ, че просто ме плаши мисълта, че отивам там неканена.

— Глупава си — каза Магнус, — ако мислиш, че гостуването на роднини може да не се, понрави на такава добра и мила хиалтландска душица като братовчедка ми Норна... И сега, като си помисля, съм готов да се закълна, че това именно е причината да не приеме Ерик Скамбестър!... Отдавна не съм виждал пушека на комина ѝ, а и нито веднъж не съм ви довеждал... Как да не ми се сърди тогава! Но ще ѝ кажа направо, че макар това да е в реда на нещата, все пак ми се струва нечестно и неприлично да опразним долапа на самотната женица като у събратята ми юдалери, когато зиме почнем да се мъкнем от къща на къща, докато нараснем като лавина и изпоядем всичко, където отидем.

— Е, този път няма опасност да причиним главоболия на Норна — отговори Бренда, — защото нося достатъчно от всичко, което може да ни потрябва — риба, пушена сланина, солено овнешко, пушена гъска, — за цяла седмица не можем да го изядем, а освен това достатъчно спиртни напитки и за теб, татко.

— Правилно, правилно, момичето ми! — отсъди юдалерът. — Добре снабден кораб — весело плаване. Значи, ще трябва само Норна да бъде така добра да ни даде подслон и постеля за вас; колкото до мен, предпочитам моряшката си пелерина и хубав сух норвежки чам пред вашите пухени възглавници и дюшеци. Тъй че Норна ще има удоволствието да ни види, без да ѝ причиним никакви главоболия.

— Дано да сметне посещението ни за удоволствие, сър — вметна Бренда.

— О, свети мъченико, какво иска да каже това момиче? — провикна се Магнус Тройл. — Да не мислиш моята роднина за езичница, та да не се зарадва, че вижда хора от своята плът и кръв?... Ех, да можех да разчитам на такъв добър улов, както разчитам на Норна!... Не, не! Само ме е страх да не би да не я заварим в къщи, защото често се шляе насам-нататък и все мисли за неща, които не могат да се оправят.

При тези думи на баща ѝ Мина въздъхна дълбоко, а юдалерът додаде:

— И ти ли въздишаш за това, момичето ми? Е, такава е грешката на половината свят... дано да не бъде и твоя, Мина.

Повторна сподавена въздишка показва, че предупреждението е много закъсняло.

— Май и ти като Бренда се боиш от братовчедката ми — продължи юдалерът, взирайки се в бледото ѝ лице. — Ако е така, кажи само една дума и ще се върнем обратно, понесени като в багцаг със скорост петнайсет възла в час.

— Да, за бога, да се връщаме, сестро! — замоли се Бренда. — Ти знаеш... помниш... разбираш добре, че Норна с нищо не може да ти помогне.

— Много вярно — промълви Мина с глух глас, — но кой знае... може да отговори на един въпрос... въпрос, който само нещастница би посмяла да зададе на нещастница.

— О, не, моята сродница не е чак толкова нещастна — възрази юдалерът, недоразбрал последната дума. — Има си хубави доходи — и тук, и на Оркнейските острови, пък и колко лиспунди масло ѝ носят. Но повечето отива за бедните, а срам и позор за оня шетландец, комуто се досвиди да им даде нещичко. Останалото похарчи, не зная как, при скитанията си из островите. Но ще пукнете от смях, като видите къщата ѝ, пък и тоя Ник Стръмпфър, когото нарича Паколет^[1]; мнозина смятат Ник за дявол, ала той е от плът и кръв като всички нас, а баща му живееше на остров Греймзи... Много ще ми бъде приятно да се видя пак с Ник.

Докато юдалерът бръщолевеше така, Бренда, макар и не с дотам пламенно въображение като Мина, но в замяна на това надарена с повече здрав житейски разум, обмисляше възможното въздействие на това посещение върху здравето на сестра си. На края реши при първия удобен случай, който ѝ се представи по време на пътуването, да поговори насаме с баща си. Нему възнамеряваше да опише подробно нощната им среща с Норна, с която между другите причини за вълнение си обясняваше подтиснатото състояние на Мина, а после да му предостави сам да отсъди дали е все още благоразумно да ходи при такава странна личност и да подложи дъщеря си на нервно сътресение, каквото би могла да ѝ причини такава среща.

Но тъкмо бе взела това решение, баща ѝ, отгърсвайки с една ръка трохите от бродираната си жилетка и поемайки с другата четвъртата чаша вода с бренди, пи тържествено за успеха на пътуването и заповяда на всички да се приготвят да продължат. Докато оседлаваха понитата, Бренда малко трудно накара баща си да разбере, че желае да му поговори насаме, което много учуди добродушния юдалер, защото макар че в редките случаи, когато смяташе, че трябва да се пази тайна, беше способен да мълчи като гроб, обикновено дотолкова не обичаше потайността, че най-важните си работи често обсъждаше открито, пред цялото семейство, включително и прислугата.

Но още повече се учуди, когато, отдръпвайки се нарочно с дъщеря си Бренда малко „в килватера“, както се изрази сам, на другите ездачи, чу подробно за идването на Норна в Бъра-Уестра и за разказа ѝ, който така бе потресъл дъщерите му. Дълго време той не можа да произнесе нищо друго, освен възклицания, а на края изсипа хиляди проклетия по адрес на сродницата си, загдето бе имала неблагоприятното да разправя такива страхотии на дъщерите му.

— Често съм чувал — каза юдалерът, — че била луда, макар да е толкова умна и умее да познава времето; но сега, кълна се в костите на моя съименник-мъченик, започвам напълно да ѝ вярвам! Ох, не зная вече накъде да карам, все едно съм загубил компаса си. Да знаех това, преди да тръгнем, може би щях да си остана в къщи; ала след като сме извървели толкова път, а и Норна ни чака...

— Чака ли ни, казваш, татко? — възкликна Бренда. — Как е възможно?

— И аз не зная как... но тази, която познава откъде ще задуха вятърът, може да познае също накъде сме се запътили. А не бива да я дразним... Може тя да е виновна за злото, което сполетя семейството ми, загдето се скарахме заради оня младеж, Мордонт Мъртън, а в такъв случай е способна и да развали магията си... и ще го стори, иначе ще ѝ дам да се разбере. Но първо ще опитам с благи думи.

Убедена по този начин, че ще продължат пътя си, Бренда се опита след това да подразбере, от баща си има ли нещо вярно в разказа на Норна. Той поклати глава, изпъшка тежко и с няколко думи призна, че всичко, що се отнася до нейната тайна любов с чужденец и смъртта на баща ѝ, за която станала случайно и неволно причина, е печална и безспорна истина.

— А колкото до детето ѝ — добави той, — така и не можах да науча какво е станало с него.

— Детето ѝ ли! — възкликна Бренда. — Но тя не каза нищо за дете!

— Ох, езика ми да откъснат, дете се изпуснах за това пред теб! — промърмори юдалерът. — Виждам, че мъжът, бил той млад или стар, може да скрие тайна от вас, жените, толкова, колкото змиорка да остане в дупката си, когато ѝ метнат примка от конски косъм — рано или късно рибарят ще ѝ впримчи шията и ще я измъкне оттам.

— Но детето, татко — настояваше Бренда, жадна да узнае всички подробности на тази необикновена история, — какво е станало с него?

— Мисля, че го е отмъкнал този мерзавец Воън — отвърна юдалерът кисело, което недвусмислено показваше, че не му се говори повече на тази тема.

— Воън ли? — повтори Бренда. — Любимият на клетата Норна, струва ми се!... Що за човек беше той, татко?

— Ами, предполагам, като всички хора — отговори юдалерът. — Никога в живота си не съм го виждал... Той дружеше с шотландските семейства в Къркоул, а аз — с добрите стари норвежци... Ех, ако държеше Норна на своите и не се въртеше около шотландските си познати, нямаше да познава този Воън и работите щяха да се развият другояче... Но тогава и аз нямаше да познавам твоята добра майка, Бренда... а така — додаде той и в големите му сини очи блесна сълза — нямаше да вкуся кратка радост и дълга скръб.

— Норна едва ли би могла да замени майка ни като твоя съпруга и другарка, татко... поне като съдя по това, което съм чувала — каза Бренда след известно колебание. Но Магнус, разнежен от спомени за любимата си жена, отговори по-добродушно, отколкото можеше да се очаква.

— Тогава — рече той — бях готов да се оженя за Норна. Това щеше да изглади старата вражда... да заздравя старата рана. Всичките ни роднини го желаеха, при тогавашното ми положение, особено като се има предвид, че още не познавах добрата ви майка, почти няхах основания да им се противя. Не съди за Норна и за мен по сегашния ни вид... Тя беше млада и красива, а аз — пъргав като планински елен и малко ме беше грижа в кое пристанище ще вляза, тъй като, мислех си, имах колкото щещ такива от подветрената си страна. Ала Норна

предпочете този човек, Воън, и както ти казах вече, това беше комай най-голямото добро, което можеше да ми направи.

— Ах, горката ни роднина! — възкликна Бренда. — Но вярвай! ли, татко, в свръхестествената сила, която тя си приписва... в тайнственото видение — джуджето... в...

Ала Магнус, комуто тези въпроси явно не бяха приятни, я прекъсна.

— Вярвам, Бренда — каза той, — в това, което са вярвали прадедите ми... не се мисля за по-умен, отколкото тях на времето... а всички те са вярвали, че когато на тоя свят те сполети някакво голямо нещастие, провидението отваря духовните очи и ти позволява да надникнеш в бъдещето. Това е нещо като уравновесяване на кораб, с извинение за израза — тук той почтително докосна шапката си, — но и след като си е разместила баласта, клетата Норна пак има по-тежък товар на носа си от която и да било оркнейска ладия, излязла на лов за акули... толкова много злочестини носи на борда си, че напълно уравновесяват даровете, които е получила ведно с нещастията си. Те разкъсват бедната ѝ душа така, както трънен венец би разкъсал челото ѝ, дори да е короната на датската кралица. И ти, Бренда, не се мъчи да бъдеш по-умна от дедите си. Сестра ти Мина например, преди да се разболее така, уважаваше всичко, написано на норвежки, като че е папско послание, написано от горе до долу на чист латински.

— Горката Норна! — повтори Бренда. — Ами детето ѝ... не го ли намериха?

— Какво мога да зная аз за детето ѝ? — тросна се юдалерът, още по-силен от преди. — Зная само, че Норна беше много болна и преди, и след раждането, колкото и да се мъчехме да я развеселяваме и със свирки, и с арфи, и с какво ли не... Детето дойде преждевременно на този опърничав свят, затова сигурно отдавна е умряло... Но ти не разбираш тези неща, Бренда, затуй престани, глупаво момиче, да разпитваш за това, което не ти влиза в работата.

С тези думи юдалерът пришпори юначното си конче и се понесе бързо напред през баири и равнини, с твърдата си и уверена стъпка понито на Бренда също преодоляваше лесно всички трудности на пътя, така че скоро настигнаха тъжната Мина, бащата се изравни с нея и Бренда не можеше вече да разговаря с него, без да я чува сестра ѝ. Оставаше ѝ само да се утешава с надеждата, че тъй като болестта на

Мина, изглежда, се коренеше във въображението ѝ, средствата, препоръчани от Норна, може да се окажат успешни, защото по всяка вероятност ще бъдат насочени именно към тази способност.

Дотук пътят им бе минавал предимно през торфени блата и пущинаци; от време на време го разнообразяваха принудителните обиколки около продълговатите лагуни, наричани воу, които се връзват така дълбоко в сушата, че макар главният остров на Шетландския архипелаг да е дълъг повече от тридесет мили, може би няма място на него, което да е отдалечено повече от три мили от солената вода. Но пътниците вече приближаваха северозападния край на острова и сега се движеха успоредно на огромна верига високи скали, с векове устоявали на яркостта на Северния океан и на всички вилнеещи тук ветрове.

Най-сетне Магнус се обърна към дъщерите си и се провикна:

— Ето го жилището на Норна!... Погледни нагоре, Мина, скъпа моя; ако това не те разсмее, нищо друго няма да помогне... Виждали ли си някой друг, освен рибояд, да си свие такова гнездо?... Кълна се в костите на свети Магнус, че няма друго подобно място, обитавано от живо същество, лишено от крила, но надарено с разум, освен скалите Фроа Стек край остров Папа, където норвежкия крал затворил дъщеря си, за да я опази от любовниците ѝ... ала и това било напразно, ако се вярва на легендата^[2]; защото — запомнете добре — трудно е да опазиш кълчища от пламък.

[1] Паколет — джудже от старинната френска повест „Валентин и Орсон“, притежател на вълшебен дървен кон, с който извежда от тъмница героите на книгата братята-близнаци Валентин и Орсон. Б. пр. ↑

[2] На върха на непристъпната Фроа Стек или Момина скала, разделена от остров Папа с тесен пролив, има развалини, свързани с легенда, подобна на тази за Даная. Б. а. (Според древногръцката легенда на аргоския цар Акрисий било предсказано, че дъщеря му Даная ще роди син, който ще свали и убие дядо си. За да избегне това, Акрисий затворил Даная в подземие. Б. пр.) ↑

ГЛАВА XXVII

*Трикратно в мрачна пещера
гласът ѝ проехтя:*

*„Прекрасна дъще, о, ела,
кажи си тук скръбта!“*

Мийкъл

Макар че никой, освен шетландец-кореняк, свикнал цял живот да гледа какви ли не скали, не би намерил нищо смешно в разположението на жилището на Норна, все пак Магнус Тройл твърде сполучливо го бе сравнил с гнездо на рибояд или морски орел. То беше много малко, стъкмено от една от ония пещери, които на Шетландските острови се наричат *бъра*, или жилище на пиктите, а във вътрешна Шотландия и на Хебридските острови — *дън*; тези, изглежда, са първичните наченки на архитектура — съединително звено между лисичата дупка, образувана от само себе си между естествено натрупани камъни, и опита да се построи човешко жилище от същите тези камъни без помощта на вар или каквато и да било друга спойка и както може да се види от останките им, без никакъв дървен материал и без помен от свод или стълба. Каквито и да са обаче тези многобройни останки от подобни жилища — защото такива може да се намерят на всеки нос, островче или възвишение, което би осигурявало на местните жители изгодна позиция за отбрана, — всички те доказват, че хората, които са строили едно време тези *бъра*, са представлявали многоброен народ и че тогава на островите е имало много по-голямо население, отколкото би могло да се предположи, ако се изхожда от други обстоятелства.

Бърата, за която става дума тук, в по-късно време е била преустроена и ремонтирана вероятно от някой местен деспот или морски разбойник, който, подмамен от изгодното ѝ положение, тъй

като заемала цялата вдадена в морето скала и била отделена от сушата с доста дълбока цепнатина или падина, направил известни нововъведения в най-грубия стил на готическата отбранителна архитектура: измазал отвътре с вар и глина, пробил прозорци, за да влиза светлина и въздух, на края сложил покрив и я разделил на етажи, като използвал греди от разбити кораби, и превърнал всичко това в кула, прилична на пирамидален гълъбарник, с двойна стена, в която и до днес се бяха запазили кръгли галерии във вид на концентрични пръстени, характерни за примитивните укрепления от онова далечно време, изглежда единственото убежище за зъзнещите им обитатели, за които са били предназначени по начало.

Това необикновено жилище, изградено от търкалящи се навред камъни и от векове изложено на произвола на стихииите, беше сиво, проядено от времето и голо като скалата, служеща му за основа, от която трудно можеше да се различи, толкова ѝ приличаше по цвят и с правилните си очертания така много наподобяваше връх или част от скалата.

Обичайното равнодушие на Мина към всичко наоколо, обхванало я напоследък, за миг се разколеба, като видя обиталището, което в друго, по-щастливо време от живота ѝ веднага би възбудило любопитство и възхищение. Дори сега тя като чели разглеждаше с интерес това странно убежище, където ѝ се струваше, че цари мъката и може би лудостта, съчетани с власт над стихииите и способност за общуване с отвъдния свят, както твърдеше самата му обитателка и както вярваше Мина.

— Нашата роднина — промълви тя — добре си е избрала жилището на това късче земя, където само морска птица може да стъпи, а наоколо бушуват бури и кипят вълни. Едва ли би могло да има по-подходящо убежище за отчаянието и магическата сила.

А Бренда потрепера, като погледна жилището, към което се приближаваха по трудна, опасна и несигурна пътека, която тук-там, за голям неин ужас, вървеше по самия ръб на пропастта. И макар да беше истинска шетландка и знаеше, че може да разчита напълно на издръжливостта, съобразителността и уверената крачка на своето пони, все пак от време на време ѝ се завиваше свят; така стана особено на едно място, където, движейки се начело на групата, завиваше край един остър ъгъл на скалата и краката ѝ, които стърчаха от хълбоците

на понито, за миг увиснаха над бездната, така че само празно пространство делеше подметките на обувките ѝ от белите гребени на разбунения океан, който блъскаше, ревеше и се пенеше на петстотин стъпки под нея. Ала това, което би довело момиче от друга страна до лудост, причини на Бренда само мимолетно смущение, което тутакси се стопи в надеждата, че дълбокият отпечатък, който тази гледка навярно оставяше във въображението на нейната сестра, може да ѝ помогне да оздравее.

Бренда се обърна неволно да види как Мина ще премине опасното място, което самата тя току-що бе заобиколила, и чу мощния глас на юдалера; за него такива стръмни пътеки бяха като гладък морски бряг, но все пак извика тревожно: „Внимавай, ярто^[1]!“, когато Мина с пламтящ поглед изведнъж пусна юздата, протегна ръце и издаде дори тялото си напред, над пропастта, като див лебед, който с леко полюшване разперва широките си криле, за да политне от скалата в обятията на ветровете. В този момент Бренда почувствува неописуем ужас, който дълго време я държа, макар че само след миг с облекчение видя, че сестра ѝ се опомни и се изправи на седлото възможността и изкушението (ако наистина ги бе почувствувала) бяха минали, — а в това време невъзмутимото уверено добиче, което бе яхнала, заобиколи издатината и със спокойна и твърда крачка започна да се отдалечава от края на бездната.

Бяха стигнали вече по-равно и открито пространство — плоското било на скалист провлак, който постепенно се стесняваше и завършваше с пропастта, която делеше малкия връх, или стек, с жилището на Норна от главния хребет. Този естествен ров, дълбок, тъмен и ръбест, сякаш създаден от някаква конвулсия на природата, надолу се стесняваше дотолкова, че дъното му едва се виждаше, а горе беше най-широк, така че скалата с постройката изглеждаше полуоткъсната от провлака, чийто завършек беше; това впечатление се усилваше още повече от наклона на скалата, която сякаш се отдръпваше от земята и надвисваше над морето ведно с постройката на върха ѝ.

Ъгълът на този наклон беше толкова голям, че неволно се създаваше впечатление, като че скалата, наведена до такава степен, всеки миг ще се сгромоляса в морето заедно със старата кула, затова страхлив човек би се побоял да стъпи на нея, да не би с незначителната

допълнителна тежест на своето тяло да ускори катастрофата, която и без това изглеждаше неизбежна.

Несмущаван обаче от такива фантазии, юдалерът се приближи до кулата, където слезе с дъщерите си от понитата и ги повери на един от слугите, като му заръча да ги разтовари и да ги пусне да починат и попасат на най-близката поляна. След това пристъпиха към портата, която, изглежда, някога е била съединена със земята посредством груб подвижен мост, част от останките на който още се виждаха. Но останалото отдавна беше разрушено и заменено с постоянен много тесен пешеходен мост без перила, сглобен от дъги на бъчва, покрити с трева и поддържани от нещо като арка от челюсти на кит. По този „мост на ужаса“ юдалерът пое с обичайната си тровава и величествена походка, която застраши не само целостта на моста, но и неговата собствена цялост; дъщерите му закрачиха с по-лека и по-безопасна стъпка и след малко и тримата застанаха пред ниската и тежка врата на жилището на Норна.

— Ами ако наистина я няма? — каза Магнус и черната дъбова порта закъртя под ударите му. — В такъв случай поне ще си починем един ден, докато я чакаме, а за това забавяне ще глобим Ник Стръмифър е бленд и бренди.

Още не се бе доизказал, вратата се отвори и пред уплашената Бренда и смаяната Мина се показа едно набито, плещесто джудже, високо не повече от четири фута и пет инча^[2], с изумително голяма глава и съответстващи ѝ черти на лицето огромна уста, грамаден вирнат нос с големи черни ноздри, невероятно дебели, издути устни и едри изпъкнали очи, които най-напред вторачи страшно в юдалера, а после ги опули смешно, започна да ги върти и да се хили на юдалера като на стар познат, без да проговори нито дума. Девойките не можеха да повярват, че пред тях не е същият оня демон Тролд, конто бе изиграл такава забележителна роля в историята на Норна. Баща мм се обърна към това чудато видение с тон на снизходително дружелюбие, с който висшестоящите говорят на нискостоящите, когато искат с някаква непосредствена цел да ги приласкаят и да спечелят благоразположението им — тен, който впрочем поради своята фамилиарност обикновено е толкова обиден, колкото високомерното, господарско държане.

— Охо-о, Ник, скъпи Ник! — провикна се юдалерът. — Ето те и теб, хубавец и юначага, досущ като съименника си свети Никола, издялан с брадва за носово украшение на холандски риболовен кораб. Как си, Ник, или, ако искаш, ще ти викам Паколет? Никълъс, това са двете ми дъщери, по красотата май не ти отстъпват.

Ник се ухили и в знак на приветствие направи несръчен поклон, но тромавото му, уродливо туловище продължаваше да прегражда неотстъпно вратата.

— Щерки мои — продължи юдалерът, който, изглежда, си имаше причини да разговаря любезно с този цербер, защото само така смяташе да го умилостиви, — това е Ник Стърмпфър, девойки; господарката му го нарича Паколет, защото е, както виждате, пъргаво джудже, като онова, дето хвъркало като чайка с дървеното си конче, както се разправя в старата приказка за Валентин и Орсон, която ти Мина, обичаше да четеш, когато беше малка. И мога да ви уверя, че Ник умее да мълчи за господарката си и не е издавал досега нито една нейна тайна, ха-ха-ха!

Страшното джудже се ухили този път десетократно по-широко и поясни смисъла на шегата на юдалера, като разтвори огромните си челюсти, отметна глава назад и показа в бездънната си уста малък сбръчкан остатък от език, способен може би да му помага да гълта храната си, но негоден да произнеса членоразделни звуци. Дали този орган беше отрязан от жестокост или пострадал от някаква болест, не можеше да се каже, но запазеният слух показваше, че този нещастник не се е родил ням. След тази потресаваща демонстрация той отговори на закачките на юдалера с гръмогласен, вледеняващ, хрипкав смях, който изглеждаше още по-страшен поради това, че бе предизвикан от собствената му злочестина. Уплашените сестри се спогледаха мълчаливо и дори юдалерът като че ли се смути.

— Е, кажи сега — продължи той след кратка пауза — откога не си си плакнал с чашка бренди гърлото, широко комай колкото Пентланд-Фърт? Ех, Ник! Да знаеш, момчето ми, каква царска напитка съм донесъл, а!

Джуджето присви надвисналите си вежди, поклати своята уродлива глава и отговори с бърз многозначителен жест, като вдигна дясната си ръка до рамото и посочи с палец назад.

— — Какво! — възкликна юдалерът, разбрал този знак. Моята роднина ще се кара? Е, тогава, стари приятелю, когато я няма, ще ти дам цяла манерка да си сръбнеш; нали устните и гърлото могат да гълтат, какво от това, че не могат да говорят.

Паколет се ухили тъжно в знак на съгласие.

— А сега — рече юдалерът — дръпни се, Паколет, да заведе дъщерите си да се видят със своята родственица. Кълна се в костите на свети Магнус, няма нищо нередно в това! Е-е, какво си заклатил глава, драги: щом господарката ти си е в къщи, непременно ще я видим.

Джуджето отново ту със знаци, ту с някакви неестествени и крайно неприятни звуци, даде да се разбере, че не може да ги пусне, и юдалерът взе да се ядосва.

Хайде, хайде, драги! — сопна се той. — Стига вече с тези твои галиматии, дръпни се, пък ако стане нещо, аз отговарям.

Като рече това, Магнус Тройл улови с коравата си ръка непокорното джудже за яката на синята вълнена куртка, енергично, но внимателно го отстрани от вратата и влезе, следван от двете си дъщери, които, уплашени от всичко, което бяха видели и чули тук, гледаха да не се отделят от него. Лъкатушният и тъмен коридор, през който Магнус ги поведе, беше осветен слабо от бойница, свързана с вътрешността на постройката и вероятно предназначена първоначално за аркебуза или оръдието, които са пазели входа. Когато се приближиха с бавна и предпазлива стъпка, и без това слабата светлина внезапно помръкна; а когато погледна нагоре да разбере причината за това, Бренда се сепна, виждайки бледото, едва забележимо в тъмнината лице на Норна, която ги гледаше безмълвно отгоре. Всъщност в това нямаше нищо чудно, защото съвсем естествено беше стопанката на къщата да пожелае да погледне какви са тези гости, така неочаквано и безцеремонно нахълтали в нейния дом. Но обичайната бледост на лицето ѝ, подсилвана още повече от околния полумрак, неподвижната суровост на погледа, в който нямаше следа нито от дружелюбие, нито от най-обикновена учтивост, полагаща се пред гостите, мъртвото мълчание и странният вид на всичко в нейното свърталище засилиха още повече ужаса, обхванал Бренда. Магнус Тройл и Мина обаче продължиха бавно напред, без да забележат появяването на странната стопанка.

[1] Ярто — мила. Б. а. ↑

[2] Общо около 127 см. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXVIII

*Ръка си бледа вдигна тя
със пламнали очи
слова магически запя
под бледите лъчи
Мийкъл*

— Това трябва да е стълбата — каза юдалерът, препъвайки се в тъмното в някакви неравномерно изкачващи се стъпала. — Трябва да е стълбата, ако не ми е изневерила съвсем паметта; да, а там обикновено седи тя — додаде той, спирайки се пред една полуотворена врата — с всичките си такъми и сигурно като се развърти, е същински дявол в буря.

След като изрече това непочтително сравнение, Магнус, следван от дъщерите си, влезе в тъмнеещата стая, където Норна седеше сред разхвърляни безредно книги на различни езици, пергаментови свитъци, дъсчици и камъни, нашарени с правите и ъглести букви на руническата азбука, и други предмети от тоя род, които невеж човек би помислил за атрибути на черната магия. Из стаята се търкаляха или бяха окачени над грубо и неумело иззиданата камина ризница с принадлежащия ѝ шлем, алебарда и копие; а на една полица се виждаха грижливо подредени няколко от ония чудновати каменни брадви от зелен гранит, които често се срещат на тези острови, където простолюдието ги нарича „гръмотевици“, държейки ги обикновено като талисман против светкавици. Освен това сред тази странна сбирка можеше да се разпознае каменен жертвен нож, служил може би за принасяне на човешки жертви, и едно-две бронзови сечива, наричани „келти“, въпросът за предназначението на които не е давал покой на толкова антиквари. Различни други предмети, някои от които не можеха нито да се назоват, нито да се опишат, се търкаляха в безредие

из цялата стая; а в един ъгъл, върху купчина изсъхнали морски водорасли, лежеше на пръв поглед нещо като голямо уродливо куче, но погледнато по-отблизо, се оказа тюлен, опитомен за развлечение на Норна.

Като видя, че приближават толкова непознати, това трмаво домашно животно се наежи и застана нащрек в ъгъла си, досущ както би постъпило при такива обстоятелства сухоземно животно като кучето. Ала Норна остана седнала неподвижно зад грубо издялана гранитна маса с грозни крака също от гранит, на която освен старата книга, погълнала вниманието ѝ, лежеше едно от ония безквасни тричени хлебчета, замесени от три части едро овесено брашно и една част борови стърготини, които ядат бедните норвежки селяни, а до него — кана вода.

Цяла минута Магнус Тройл стоя вторачен безмълвно в своята сродница, докато в същото време необичайното ѝ свърталище накара Бренда да потръпне от страх, а Мина, макар и само за миг, се отърси от меланхолията и апатията си, раздвижена от любопитство, примесено с благоговение. Мълчанието бе прекъснато от юдалера, който в стремежа си, от една страна, да не оскърби своята роднина, а, от друга — да покаже, че този странен прием никак не го смущава, подхвана разговора така:

— Добър вечер, братовчедке Норна... дошли сме с дъщерите ми отдалеч да те видим.

Норна вдигна очи от книгата, изгледа гостите си право в лицето, после спокойно сведе отново поглед над страницата, в която изглежда се бе вдълбочила.

— Е, братовчедке — рече Магнус, — не се препирай..., работата ни може да почака, докато се освободиш... Погледни, Мина, каква хубава гледка се открива оттук към носа! Само четвърт миля е до него, а се вижда как го бият вълните, та чак до върха на мачтите пръскат. Ах, какво хубаво тюленче си има нашата роднина! Хей, тюленче, миличкото ми, пет, пет!

Тюленът отговори на опитите на юдалера да завърже запознанство само с глухо ръмжене.

— Личи, че не е така добре дресиран — продължи юдалерът с престорено свободен и непринуден тон — като тюлена на Питър Макро, стария гайдар от Сторноуей: като чуе мелодията на „Кабърфе“,

почва да пляска с опашка и никаква друга мелодия не признава...^[1] Е, братовчедке — завърши той, като забеляза, че Норна затвори книгата, — ще ни окажеш ли най-после гостоприемство, или да се махаме от къщата на нашата роднина да търсим подслон другаде, защото е вече късно?

— О, бездушни, коравосърдечни хора, глухи като пепелянка към гласа на заклинателя — отвърна Норна, обръщайки се към тях, — защо сте дошли при мен? Вие пренебрегнахте всички мои предупреждения за скорошна беда, а щом тя ви сполетя, искате съвет от мен, когато той е вече безполезен.

— Слушай, сроднице — подзе юдалерът с обичайния си искрен и смел тон, — трябва да ти кажа, че е неприлично и грубо да ни посрещаш така. Да си призная, не съм виждал пепелянка, тъй като ги няма по тия места; но доколкото имам представа за тази гадина, искам да знаеш, че такова сравнение никак не подхожда за мен и дъщерите ми. Ако не беше отдавнашното ни познанство и някои други причини, нямаше нито за миг да остана в къщата ти. Но тъй като дойдох тук с добро и с уважение, моля те да ме посрещнеш със същото, иначе ще си отидем и нека позор да падне върху негостоприемния ти праг.

— Как смееш — произнесе Норна — да говориш така дръзко в къщата на тази, при която всички, дори и ти, идвате за съвет и помощ? Който говори на Рейм-кенара, трябва да снишава глас, както ветровете и вълните затихват смирено пред нея.

— Ветровете и вълните могат да затихват, колкото си щат — не отстъпваше юдалерът, — ала с мен това няма да стане. В къщата на приятел аз разговарям като в собствения си дом и пред никого не свалям платна.

— И си мислиш — каза Норна, — че с грубост ще ме накараш да отговарям на въпросите ти?

— Сроднице — отвърна Магнус Тройл, — може да не отбирам като теб от старите норвежки саги, но пък зная, че когато едновременните юнаци имали нужда от врачка и гледачка, те отивали в къщата ѝ с брадва на рамо и як меч в ръка и карали извиканата от нея сила да ги изслушва и да отговаря, ако ще да е дори самият Один.

— Сроднико — рече Норна, като стана от мястото си и пристъпи напред, — думите ти са на място и навреме ги изрече за щастие на тебе и на дъщерите ти, защото ако беше обърнал гръб на моя дом, без да

получиш отговор, утринното слънце нямаше вече да изгрее над вас. Духовете, които ми служат, са ревниви и биха направили нещо за доброто на хората само ако им го измоли смел и свободен човек, който от нищо не се страхува. А сега кажи какво желаеш от мен.

— Здравето на дъщеря ми — отговори Магнус, — което никакви средства не можаха да възстановят.

— Здравето на дъщеря ти ли? — повтори Норна. — А какво е страданието на това момиче?

— Лекуващият — рече Тройл — трябва да определи болестта. Аз мога да ти кажа само, че...

— Мълчи — прекъсна го Норна, — аз зная всичко, което не можеш да ми кажеш, и дори повече, отколкото ти сам знаеш. Седнете всички, а ти, девойко — обърна се тя към Мина, — ето на това кресло — и посочи мястото, от което току-що бе станала; — тук е седяла някога Гиервада, от чийто глас звездите помръкваха, а луната бледнеела.

С бавна и плаха стъпка Мина се приближи до така посоченото ѝ място — нескопосано подобие на кресло, което грубата и неумела ръка на някакъв стар средновековен майстор бе издялала от камък.

Бренда, която се стараяше да бъде колкото се може по-близо до баща си, седна с него на една скамейка на известно разстояние от Мина и вторачи в нея поглед, изпълнен със страх, съжаление и тревога. Трудно е изобщо да опишем чувствата, които вълнуваха в момента тази добра и предана девойка. Тъй като ѝ липсваше основното качество на нейната сестра — силното въображение и затуй не вярваше в чудеса, тя изпитваше само някакъв смътен и неопределен страх пред това, което скоро щеше да стане. Но този страх бледнееше пред опасенията за сестра ѝ, която, отслабнала тялом, отпаднала духом, податлива на впечатленията, които всичко наоколо целеше да ѝ вдъхне, седеше сега замислена и покорна пред тази, чийто целебни средства можеха да ѝ подействуват пагубно.

Бренда следеше неотлъчно Мина, седнала на грубото кресло от тъмен камък, чиито тромави и ъгловати форми контрастираха рязко с изящната ѝ фигура, бузите и устните ѝ бяха пребелили като тебешир, а във вдигнатите нагоре очи светеше някакво възторжено смирение, съответстващо на болестта и на характера ѝ. После малката сестра отмести поглед към Норна, която, мърморейки си монотонно нещо,

ходеше безшумно насам-натам из стаята, събираше разни неща и ги слагаше едно по едно на масата. И на края Бренда погледна загрижено баща си, мъчейки се да познае по лицето му дали и той като нея се страхува от последиците, които предстоящата сцена може да има за здравето и душевното състояние на Мина. Но Магнус като че ли не изпитваше такива опасения; той следеше приготвянията на Норна с невъзмутимо спокойствие и, изглежда, чакаше събитията с такова самообладание, с каквото човек, уверен в майсторството на изкусен хирург, гледа как се подготвя някаква важна и болезнена операция, от чийто изход е заинтересуван като приятел или роднина на болния.

В това време Норна продължаваше приготвянията си, слагайки на каменната маса най-различни предмети, между които мангалче с въглища, малък тигел и тънка оловна тенекийка. След това заговори високо:

— Добре, че знаех за идването ви тук, — да, дълго преди да бяхте го решили, — иначе как щях да се приготвя за това, което ми предстои да извърша?... Девойко — продължи тя, обръщайки се към Мина, — къде ти е болката?

В отговор болната притисна с ръка лявата страна на гърдите си.

— Точно така — каза Норна, — точно така! Там е скрита и радостта, и мъката... А вие, нейни баща и сестра, не мислете, че говоря наслуки празни думи. Щом отгатна къде е злото, може би ще съумея да го смекча, макар че с ничия помощ вече не мога да го премахна напълно... Сърцето... да, сърцето... докоснеш ли го, очите тъмнеят, пулсът отслабва, животворният кръвен поток се забавя и нарушава, ръцете и краката ни увисват като полиняла морска трева под лятно слънце; всякакви мечти и надежди угасват; остава само мисълта за загубеното щастие или страхът от неизбежното зло... Но време е Рейм-кенара да се запретва за работа... добре, че вече всичко съм приготвила.

Тя смъкна дългото си тъмно наметало и остана по къса жилетка от светлосин уодмел и пола от същата материя с причудливи украшения от черно кадифе, препасана с верижка, или колан, от странни сребърни фигури. След това Норна свали панделката, с която беше привързана побелялата ѝ коса, тръсна силно глава и гъсти несресави кичури се посипаха по раменете и лицето ѝ, закривайки почти изцяло чертите му. После сложи тигела на гореспоменатото

мангалче, капна няколко капки от едно мускалче, намокри набръчкания си показалец с някаква течност от друго малко шишенце и като го насочи към въглените, произнесе с дълбок глас: „Огньо, свърши си работата!“ Едва изрече тези думи, и вероятно в резултат от някаква химическа реакция, неизвестна на присъстващите, въглените под тигела започнаха лека-полека да се разпалват. Сякаш раздражена от това забавяне, Норна бързо отметна назад разчорлената си коса и задуха силно, по лицето ѝ заигра червеният отблясък от искрите и огъня, очите ѝ засвяткаха през косата като на диво животно в засада, докато най-последно въглените запламтяха. Тя прекъсна за малко разпалването и като промърмори, че духът на тази стихия чака благодарност, с обичайния си монотонен, но някак диво-възторжен глас подхвана напевно следните стихове:

*Ти летиш с крила червени,
с димни къдри нажежени,
съживяваш със дъха си
Севера студен, навъсен,
във огнище скромно грееш
и дворци гориш, беснееш;
най-горещата стихия,
с твойта огнена магия
ми помагаш всеотдайно.
Благодарна съм безкрайно!*

След това откъсна парче от оловната тенекийка на масата и я сложи на тигела; под въздействието на разпалените въглени късчето метал започна да се топи, а в това време Норна пееше:

*Херта, майко на земята,
с чудни дарове богата,
колко щедро ги раздаваш,
всички живи награждаваш!
Простосмъртен е копал
чародейния метал,*

*що във гробища намерих,
чупих го, не потреперих,
и затуй съм, майко свята,
благодарна на земята.*

После наля малко вода от каната в една голяма чаша или бокал и като я разбъркваше бавно с края на жезъла си, запя отново:

*Наште острови обграждаш
и гасиш пожар и жажда;
твоята вода убива,
щом свирепо се разлива
в нидерландските равнини —
всичко чезне, всичко гине;
тук не плашат ни вълните,
всуе бият по скалите.
Дух на водната стихия,
слушай Норна, подкрепи я!*

След това с щипци свали тигела от мангалчето и изля оловото, което се бе съвсем стопило, в чашата с вода, повтаряйки:

*Тъй смесете се, стихии,
за възшебство и магии.*

Падайки! във водата, разтопеното олово се разпръскваше на капки разбира се, образуваше обичайната комбинация от неправилни фигурки, познати на всички, които като деца са вършили такива опити и според детската си фантазия са разпознавали и отделните късчета домашни предмети, занаятчийски сечива и други подобни. Норна, изглежда, също се увличаше в такива занимания, защото се залови да разглежда много внимателно оловната маса, разчупвайки я на отделни части, но явно не намираще късче с желаната форма.

Най-после тя пак замърмори, по-скоро на себе си, отколкото на гостите:

— Той, Невидимият, се чувства пренебрегнат... иска дар дори за работа, за която не допринася нищо... Неумолими облакогонителю, чуй и ти гласа на Рейм-кенара.

С тези думи Норна пак хвърли олово на тигела, мокрият метал засъска и запръска, когато докосна нажежените до зачервяване стени на съда, и скоро се разтопи. В това време гадателката отиде в ъгъла на стаята, отвори рязко един прозорец, който гледаше на северозапад, и пропусна вътре последните слаби лъчи на слънцето, полегнало вече почти съвсем ниско над огромна маса червеникави облаци, които, струпани на хоризонта и надвиснали мрачно над вълните на безбрежното море, предвещаваха буря. Обръщайки се в тази посока, откъдето в момента виеше глухо морският бриз, Норна отправи към Духа на ветровете следните слова, като подражаваше неговия глас:

*Щом си милостив и благ,
лодка стига роден бряг
и рибар те благославя,
твойта помощ не забравя;
ала щом се разяриш,
над морето заръмжиш —
лодки, кораби разбиваш,
кротки брегове заливаш.
Що така сърдит лудуваш,
своите братя ли ревнуваш?
О, тогава за отплата
кичур скубя от косата,
що си галил, укротен,
с моите думи упоен,
и литни в небето с песен,
на крилете си понесен.
С таз награда, дух суров,
вслушай се във моя зов!*

Норна съпровождаше тези думи със съответното действие: с отривисто движение отскубна от главата си кичур коса и го пръсна на вятъра, като продължаваше заклинанието си. После затвори капациите на прозореца и стаята отново потъна в тайнствения полумрак, който напълно подходеше на характера и заниманията на Норна. Тя още веднъж изля във водата разтопено олово и пак заразглежда много внимателно различните чудновати форми, които се образуваха. И най-после гадателката с възклицание и жест даде да се разбере, че заклинанието ѝ е успяло. Тя избра от разтопения метал късче колкото малък орех, наподобяващо по форма човешко сърце, и като пристъпи към Мина, запя отново:

*Там, къде поток се лее,
дебне злата водна фея;
на вълната посребрена
с песен чака те сирена;
елфите в гората бродят —
там девойките не ходят;
а на гнома в пещерата
страшна чака те разплата.
Поток, вълни, гора и пещера
не крият зло за Мина Тройл добра.
На болката ѝ корена дълбок
гризе потайно червей зъл, жесток.*

Мина, чието внимание напоследък беше отвлечено от мисли за скритата ѝ мъка, изведнъж се опомни и изгледа жадно Норна, сякаш очакваше да научи от стиховете ѝ нещо много интересно. В това време северната пророчица проби сърцевидното парченце олово и вдяна през дупчицата златна нишка, за да може да се окачи на верижка или огърлица. После занарежда пак:

*Тролд невинен е, немощен
пред демона подъл, мощен,
от сирена по-безсрамен*

*и от фея по-измамен.
Той сърцето ти опива,
кръв от бузите изпива,
помътнява ти очите,
подлютява ти сълзите.
Слушаш ли, девойко сладка,
думите на таз загадка?*

Мина отговори със същия ритмичен, напевен тон, с който старите скандинавци са си служили често и при весели, и в най-сериозни случаи:

*Разбирам всичко — поглед, дума, знак;
ще слушам, майко, що ми казваш пак.*

— О, слава на небесата и на всички светии! — възкликна Магнус. — Ето първите смислени думи, които е произнесла от много дни насам.

— И ще бъдат последните й за много месеци — отвърна Норна, раздразнена от тази реплика, — ако пак прекъснеш заклинанието ми. Обърнете се с лице към стената и не поглеждайте насам, ако не искате да си навлечете гнева ми. И ти, Магнус Тройл, с коравосърдечието и надменността си, и ти, Бренда, с безразсъдното си неверие в това, което е непостижимо за ограничения ти ум, сте недостойни да гледате такова тайнство; а взорът на очите ви пречи на магията и отслабва заклинанието, защото силите, към които е отправено то, не търпят недоверие.

Несвикнал да се обръщат към него с такъв властен тон, Магнус понечи да отговори рязко, но като размисли, че от това зависи здравето на Мина и че разговаря с жена, вкусила много горчивини, подтисна гнева си, наведе глава, повдигна рамене и застана в изискваната поза, като отвърна поглед от масата и се обърна с лице към стената. Бренда, подчинявайки се на знака на баща си, направи същото и двамата потънаха в дълбоко мълчание.

Тогава Норна заговори още веднъж на Мина:

*Помни: ще върне мойто слово
руменината ти отново.
Сложи това сърце оловно
на гръд. Знамение съдбовно
ще носи то за твойта болест:
ще мине твойта тежка горест,
кога на Къркуол във храма свят
ръка и крак във кърви се допрат.*

При последните думи Мина се изчерви силно, защото бе разбрала от тях, че Норна знае напълно тайната причина за мъката ѝ. Същевременно това вдъхна на девойката надежда, че всичко ще завърши благополучно, както, изглежда, предричаше гадателката; но тъй като не смееше да изрази по-открито мислите си, тя притисна съсухрената ръка на Норна с цялата топлота, на която беше способна, първо до гърдите, а после до сърцето си, оросявайки я със сълзи.

С повече човешко чувство, отколкото проявяваше обикновено, Норна отскубна ръката си от ръката на клетото момиче, чиито сълзи сега течаха обилно, но после с неприсъща ѝ досега нежност завърза оловното сърце за една златна верижка и го окачи на шията на Мина, като при тази последна част от заклинанието пееше:

*Търпение, търпение и винаги търпение!
Във него от негодите намираме спасение.
Носи сърце с верижка — вълшебен талисман,
от злато и олово, и пламък изкован,
от Норна дар безценен, пази го зорко ти,
не давай да го гледат кощунствени очи,
не давай да го пипне дори любим човек,
дорде слова се сбъднат и ти намериш лек.*

След като секна песента, Норна оправи грижливо верижката на шията на болната, за да я скрие в деколтето ѝ, и така завърши заклинателният обред, който, както е известно и до днес, когато

описвам тези събития, се изпълнява на Шетландските острови, където всяко заболяване без ясна причина се приписва от простолюдието на демон, откраднал сърцето от тялото на болния, и доскоро се прибегваше до заменянето му с оловно сърце по горепосочения начин. В метафоричен смисъл това „заболяване“ е разпространено в цял свят, но тъй като това просто и оригинално лечение е присъщо само за островите на Туле, непросимо би било да не се опише подробно и запази в паметта на поколенията чрез роман, свързан със стария шетландски бит^[2].

Норна напомни повторно на пациентката си, че ако покаже чародейците си дарове или продума някому за тях, свойствата им ще изчезнат — убеждение, вкоренило се в поверията на всички народи. И на края, като разкопча отново яката на Мина, която преди малко сама бе закопчала, тя ѝ показа една брънка от златната верижка, и девойката тутакси позна, че е брънка от верижката, подарена някога от Норна на Мордонт Мъртън. Това навярно означаваше, че той е още жив и се намира под покровителството на Норна. Мина изгледа смаяно вещателката, но тя е пръст на устните си ѝ даде знак да мълчи и отново пъхна верижката между гънките, които скромно и грижливо прикриваха може би най-прекрасните гърди и едно от най-добрите сърца на тоя свят.

След това Норна угаси горящия мангал и когато водата засъска върху жаравата, заповяда на Магнус и Бренда да се обърнат и да смятат работата ѝ за завършена.

[1] Макровци са от рода Макензи, чийто глава се казва Кабърфе, или Еленова глава, по герба на знамето му. Несъмнено достопочтеният гайдар е научил тюлена си на същото уважение към рода, като дресираните кучета, които, както ми разправяха, се научили да танцуват при звуците на „Кабърфе“ и да не обръщат внимание на никаква друга мелодия. Б. а. ↑

[2] Описаните в тази глава заклинания не са измислени. Чрез такова изливане на олово във вода и подборане на късче, което трябва да прилича на човешко сърце и да се носи на шията на болния или болната, шетландските знахари уверяват, че могат да лекуват смъртоносното заболяване, наричано загубване на сърцето. Б. а. ↑

ГЛАВА XXIX

*От таз старица всички се боят,
но идват пак от нея да узнаят
чие сърце с любов ще им отвърне,
коя завистница от злоба ще се пукне,
къде крадец се крие с своята плячка
и как добитъка да излекуват.
А таз гадателка е луда, знайте,
но хитра и умее да накара
глупците тайните си да издават
и после като тайни им ги връща.
Старинна пиеса*

Норна като че ли имаше пълно право да иска юдалерът да ѝ се отблагодари за подобреното здравословно състояние на дъщеря му. Тя още веднъж отвори прозореца, а Мина, избърсвайки сълзите си, пристъпи с нежна доверчивост към баща си, хвърли се на шията му и помоли прошка за безпокойствата, които му бе причинявала напоследък. Излишно е да добавяме, че веднага ѝ бе простено с такъв пламенен, макар и малко груб изблик на бащинска обич и толкова много горещи прегръдки, като че Магнус току-що я бе изтръгнал от ноктите на смъртта. А когато я пусна от обятията си, Мина се хвърли на шията на сестра си да ѝ се извини повече с целувки и сълзи, отколкото с думи за своенравното си поведение напоследък. А в това време юдалерът сметна за редно да изкаже благодарността си на домакинята, чието изкуство се бе оказало така чудотворно. Но едва успя да изрече: „Многоуважаема сроднице, аз съм само един обикновен стар норвежец...“ — и Норна го прекъсна, като сложи пръст на устните си.

— Около нас витаят сили — каза тя, — които не бива да чуват глас на простосмъртен, да гледат изблици на чувствата му... понякога те въстават и против мен, тяхната върховна повелителка, защото все още нося човешка плът. Затова благоговей пред тях и мълчи. Аз, която с делата си съм се издигнала над светската суета с нейните всекидневни нужди и жалко милосърдие, аз, която съм лишила от живот този, който ми го е дарил, и стоя самотна на скала, неизмеримо висока, откъсната от земята, опряна само на малка нейна частица, по която стъпват моите презрени нозе, единствена аз съм способна да се справя е тези мрачни сили. Затова не бой се, но сдържай чувствата си и нека тази нощ бъде за теб време за пост и молитва.

Преди началото на заклинанието юдалерът не смееше да се противи на волята на пророчицата. От само себе си се разбира, че сега, когато явно всичко бе завършило успешно, той беше още по-малко склонен да се противи. Ето защо седна мълчаливо и взе една лежаща наблизо книга като последно средство да избегне скуката, а доколкото беше известно, никога не бе прибягвал до книга за такава цел. Тя се оказа тъкмо по вкуса му — добре известният труд на Олаус Магнус за нравите на древните северни народи. За нещастие книгата беше на латински, а юдалерът знаеше много по-добре датски и холандски. Но пък беше великолепно издание от 1555 г. с изображения на бойни колесници, риболов, военни упражнения и сцени от домашния бит на скандинавците, отпечатани от гравюри на медни плочи, така че познанията, които не можеха да се придобият чрез четене поради непознаване на езика, се почерпваха чрез окото, което, както е добре известно на стари и млади, може да доставя развлечение, ако не и дори нещо по-хубаво.

В това време двете сестри седяха прегърнати, притиснати една о друга, като две цветчета на едно стъбло, сякаш се страхуваха да не би някаква нова, непредвидена причина да предизвика взаимно отчуждаване и охлаждане на едва що възстановените сестрински чувства. Норна беше седнала срещу тях, като ту се навеждаше над дебелия пергаментова книга, в която я завариха вдълбочена, ту поглеждаше вторачено сестрите, и суровата, студена тържественост на лицето ѝ се смекчаваше от непривично за нея нежно внимание. Всичко беше потънало в грабен покой и тишина, и Бренда още не бе успяла да дойде на себе си и да си отговори на въпроса, дали и останалите

часове от вечерта нямаше да минат така, когато изведнъж тази спокойна сцена бе нарушена от влизането на джуджето Паколет, или, както го наричаше юдалерът, Никълъс Стърмпфър.

Норна стрелна с унищожителен поглед на трапника, който, сякаш да усмири гнева ѝ, вдигна ръце и издаде някакъв клокощ звук, след което веднага премина към обичайния си начин за разбиране чрез различни бързи знаци с пръсти, на които господарката му отговаряше също тъй бързо. Девоjkите, които дори не бяха чували за такова изкуство, като видяха сега прилагането му от две толкова странни същества, съзряха в този своеобразен диалог нещо като магия. А когато разговорът завърши, Норна се обърна към Магнус Тройл с недостижимо високомерие и рече:

— Нима, мой сроднико, си се забравил дотам, че си донесъл земна храна в къщата на Рейм-кенара и подготвяш в обиталището на Силата и Отчаянието цяла трапеза, гощавка, дори пиршество?... Мълчи! Не отговаряй! — предупреди тя. — Трайността на току-що приложеното лечение зависи от твоето мълчание и покорство — един поглед или една дума към мен може да направи положението на тази девоjка още по-лошо!

Тази заплаха възпря като с магия езика на юдалера, колкото и да му се искаше да то развърже, за да оправдае поведението си.

— Елате всички е мен — заповяда Норна, тръгвайки към вратата — и никой да не поглежда назад — тази стая не остава празна, макар че ние, простосмъртните, я напущаме.

Тя излезе, а юдалерът даде знак на дъщерите си да я последват и да изпълняват всичките ѝ заповеди. Прорицателката вървеше с бърза крачка пред гостите си, спущайки се по стръмнината (това название би било по-подходящо, отколкото обикновена стълба), която водеше към долното помещение. Когато Магнус и дъщерите му влязоха там, завариха слугите си ужасени от присъствието и държането на Норна от Фитфул Хед.

Дотогава те се бяха занимавали да приготвят от донесените провизии хубава студена вечеря, тъй като знаеха, че юдалерът, чийто апетит настъпваше с редовността на приливите и отливите, може скоро да пожелае да се подкрепи; а сега гледаха уплашени и омаяни как Норна грабеше блюдо след блюдо и с дейно участие на прилежния Паколет изхвърляше съдържанието им през грубия отвор, служещ за

прозорец, и от скалата, на която се издигаше старата бѣра, всичко отиваше в океана, който бушуваше и се пенеше долу. Вифда (сушено говеждо), шунка и солена сланина политаха едно след друго в пустото пространство, пушените гѣски хвръкваха отново във въздуха, а сушената риба се връщаше в океана, тоест в родната си стихия, където обаче нито едните можеха да летят, нито другите да плуват; и опустошението ставаше толкова бързо, че юдалерът едва можа да спаси от унищожение сребърната си чаша; ала голямата кожена манерка с бренди, предназначена да осигури любимата му напитка, бе запратена собственоръчно от Паколет подир останалата част от вечерята, отправяйки при това такава злорадна усмивка към огорчения юдалер, като че въпреки личната си слабост към алкохола по-голямо удоволствие му доставяше да гледа мъката и изумлението на Магнус Тройл, отколкото да опита с него от приятната напитка.

Гибелта на манерката с брендите изчерпа търпението на Магнус и кипнал от яд, той изрева:

— Виж какво, сроднице, това разсипничество е безумие! Къде и с какво според теб ще вечеряме сега?

— Където желаете — отвърна Норна — и с каквото желаете... само не и в моя дом и с храната, с която го осквернихте. Не ме гневете повече и се махайте всички отук! И без друго се задържахте твърде много, а с това можете да навлечете нещастие не само на мен, но и на себе си.

— Как така, сроднице — каза Магнус, — нима ще ни изгониш в такава късна доба, когато дори шотландец няма да затвори вратата си за странник?... Опомни се, мадам, вечен позор ще падне върху нашия род, ако тази твоя буря ни накара да вдигнем котва и да излезем в открито море с толкова оскѣдни припаси.

— Мълчи и си върви — рече Норна. — Достатъчно ви е, че получихте това, за което дойдохте. При мен няма подслон за простосмъртни, няма нищо за задоволяване на човешки нужди. Под тази скала има бряг с най-ситен пясък, поток с вода, бистра като Килдингийския извор, а по камъните — червени водорасли, хранителни като Гиодинските, а добре знаете, че Килдингийският извор и Гиодинските водорасли лекуват всички болести, освен чума^[1].

— А ти разбери — отговори юдалерът, — че предпочитам да ям гнили морски водорасли като скорец или солено тюленово месо като

жителите на Бърафорт, или миди и охлюви като нещастните селяци в Строма, отколкото да отчупя къшей бял хляб или да сръбна червено вино в къща, където им се свиди да ме нагостят... И все пак — възпря се той сам — върша грях, върша голям грях, братовчедке, като ти говоря така и те укорявам, загдето постъпваш според твоите обичаи, вместо да ти благодаря за всичко, което направи за нас. Но виждам, че губиш търпение... ей сега вдигаме платна... А вие, негодници — обърна се той към слугите си, — дето сте се разбързали, когато никой нищо не иска от вас, пръждосвайте се веднага оттук и гледайте да уловите понитата, защото виждам, че тази нощ ще трябва да си търсим друго пристанище, ако не искаме да си легнем и с празни стомаси, и на гола земя.

Слугите на Магнус, и без това вече достатъчно уплашени от буйствата на Норна, не чакаха втора заповед от строгия си господар и побързаха да се измъкнат колкото се може по-скоро от жилището ѝ, а юдалерът, уловил под ръка дъщерите си, тъкмо се канеше да ги последва, когато Норна извика: „Стойте!“ Те се подчиниха и отново се обърнаха към нея. Тя протегна ръка на Магнус и добродушният юдалер веднага я стисна в огромната си длан.

— Магнус — каза тя, — налага се да се разделим, но вярвам, че не ми се сърдиш?

— Разбира се, че не, братовчедке — отвърна добродушният юдалер, като почти заекваше, толкова бързаше да покаже своето благоразположение, — не ще и питане. Аз никога не съм желал зло никому, а още по-малко на моя роднина, която със съветите си много пъти ми е помагала като лоцман да се преборя с вълните на живота, както бих прекарал кораб между Суона и Строма през всички дълбочини, течения и водовъртежи на Пентланд Фърт.

— Достатъчно — рече Норна, — а сега на добър час и приеми от мен благословията, която имам право да ти дам, и нито дума повече!... Девойки — додаде тя, — елате да ви целуна по челото.

Мина, водена от пламенното си въображение, се подчини на вещателката с благоговение, а Бренда поради естествената плахост на характера си — със страх. После Норна ги отпрати и след две минути те се озоваха зад моста, на скалистата площадка пред старата бъра на пиктите, избрана от тази самотница за жилище. Нощта — защото вече се бе свечерило — беше необикновено ясна. Ведър здрач, озаряващ

далеч навътре морето, заместваше лятното слънце; през краткото му отсъствие и вълните сякаш спяха, упоени от него — с такъв слаб и сънлив плясък се влачеха една след друга и се разбиваха в подножието на скалата, на която стояха нашите познати. Пред тях се възправяше мрачната крепост, която в тази еднообразна нощна сивота изглеждаше стара, безформена и масивна като канарата, която ѝ служеше за основа. Нито сянка, нито звук не показваха, че я обитават човешки същества, само през една от грубо издяланите бойници мъждееше слабото пламъче на светилник, на което прорицателката, изглежда, продължаваше своите тайнствени нощни занимания; то пронизваше полумрака с тънък светлинен лъч, който скоро се сливаше и губеше н него, усамотен в околното пространство като старицата и нейния слуга, единствените обитатели на това уединено място, сред заобикалящата ги пустош.

Няколко минути пътниците, така внезапно и ненадейно прогонени от убежището, където разчитаха да пренощуват, стояха мълчаливи, погълнати всеки в собствените си мисли. Мина, от чието съзнание не излизаше тайнственото утешение, което бе получила, напразно се мъчеше да извлече от думите на Норна някакъв по-ясен и разбираем смисъл. А юдалерът още не се бе съвзел от необикновеното: изгонване, и то при обстоятелства, които не му позволяваха да го възприеме като обида; във всички други отношения тази постъпка беше толкова потресаваща за него, отзивчив и гостоприемен по природа, че гневът му все още напираше, само не знаеше как да му даде израз. Бренда първа пи накара да се опомнят, като запита къде ще отидат и как ще пренощуват. Този въпрос, зададен просто, но е известна тревога в гласа, напълно промени хода на мислите на баща ѝ и затрудненото положение, в което така неочаквано се бяха озовали, изведнъж му се видя толкова смешно, че се разкикоти, докато от очите му рухнаха сълзи, скалите около него закънтяха, а спящите морски птици се събудиха, стреснати от гръмовитите взривове на неударимия му, сърдечен смях.

Дъщерите на юдалера, мъчейки се да втълпят на баща си, че с тази своя разюздана веселост има опасност да раздразни Норна, с общи усилия се напрегнаха да го отведат по-далеч от нейното жилище. Колкото и малки да бяха техните сили, Магнус, омаломощен от буйния смях, не можа да им се възпротиви и се остави да го откънат на

значително разстояние от бърата; а после, когато се отскубна от ръцете им и седна, по-право се строполи, на един голям камък, за щастие озовал се край пътя, той отново прихна и се смя така дълго и от душа, че смутените му и разтревожени дъщери се уплашиха да не би това непрекъснато превиване да е признак на нещо по-лошо.

Най-после смехът секна, секнаха и силите на юдалера. Той изпъшка тежко, избърса очите си и като едва се сдържаше да не избухне пак в гороломен кикот, каза:

— Ех, кълна се в костите на свети Магнус, мой предшественик и съименник, да ме беше видял някой как щях да се пукна от смях, щеше да си помисли, че да те изгонят навън в такава късна доба е просто някаква остроумна шега. Седяхме си ние, готвехме се да пренощуваме спокойно и бях уверен, че както винаги ще получа хубава вечеря и чаша вино — и хоп, докато се усетим, ето ни навън! И след всичко туй горката Бренда задава с печален глас нерадостния въпрос: „Какво ще правим и къде ще спим?“ Откровено казано, ако някой от тези негодници, дето се престараха с приготовленията си, та ядосаха горката жена, не изкупи греха си, като ни намери някакво удобно пристанище от подветрената страна, не остава нищо друго, освен да използваме светлата нощ и да поемем курс обратно към Бъра-Уестра, пък каквито и трудности да срещнем, все ще се оправим. Само се тревожа за вас, момичетата ми, за себе си не бера грижа, защото неведнъж съм бивал на път с много по-оскъдна дажба дори, отколкото сме сега... Поне да бях запазил някой и друг залък за вас и капчица за себе си, тогава нямаше защо да се вайкаме.

И двете сестри побързаха да уверят юдалера, че никак не са гладни.

— О, много добре тогава — каза Магнус. — В такъв случай и аз ще забравя, че съм гладен, макар че имам вълчи апетит. А забелязахте ли как злобно ми се хилеше този негодник Никълъс Стръмпфър, когато най-злодейски запокити хубавия ми нанц в солената вода! Зъбеше се, мошеникът с мошеник, като тюлен на камък... Да не ме беше страх от гнева на нашата клета роднина Норна, кълна се в мощите на свети Магнус, дето почиват в Къркуол, щях да запратя този изрод с дървена глава подир манерката си!

В това време слугите се върнаха с понитата, уловени много бързо, тъй като тези умни животни не бяха намерили нищо

привлекателно в пасищата, където ги пуснаха на свобода, затова не се възпротивиха на подканата да се подчинят отново на седлото и юздата. Значително се (подобриха и шансовете на пътниците, като разбраха, че припасите, които бяха натоварени на едно от понитата, не са напълно загубени — за щастие една малка кошница се бе спасила от гнева на Норна и Паколет благодарение на ловкостта, с която един от слугите бе успял да я улови и отнесе. Същият слуга, чевръст и буден момък, забеляза на брега, на не повече от три мили от бърата и на около четвърт миля от правия път, една изоставена *скио*, или рибарска колиба, и предложи да се настанят в нея до сутринта, тъй че и понитата да си починат, и младите дами да пренощуват, предпазени от студения нощен въздух.

Когато избегнем големи и страшни опасности, ние се пропиваме — или би трябвало да се пропием — със сериозни мисли, съответстващи на риска, на който сме били изложени, и с благодарност за закрилата на провидението. Но малко неща могат да повдигнат духа на човека така естествено и безобидно, както неочаквано явилата се възможност да се избавим от някакви неприятности в живота, като например в сегашния случай. Юдалерът, спокоен вече, че дъщерите му няма да се измъчват от умора, а той — от прекомерен апетит и малко храна, пришпори понито си и понесен през полумрака, подхвана норвежки песнички така бодро и весело, като че ли бе излязъл на нощна разходка за собствено удоволствие. Сегиз-тогиз Бренда му припяваше, а към тях присъединиха по-грубите си гласове и слугите, защото е това време на по-непринудени отношения такава постъпка не се смяташе за нарушение на етиката. За Мина, разбира се, това беше още непосилно, но и тя се стараяше да участва някак във всеобщото веселие и противно на държането си след съдбоносната утрин, е която завърши празникът на свети Йоан, като че ли пак наблюдаваше с интерес всичко наоколо и отговаряше вежливо и с охота на въпросите за здравословното ѝ състояние, с които юдалерът от време на време прекъсваше пеенето си. Така нощният поход продължаваше в по-добро настроение, отколкото сутринта, когато бяха поели по същия път, а и сега трудностите им се виждаха лесно преодолими при мисълта, че ще намерят подслон и приятна нощна почивка в изоставената колиба, която вече не беше далеч и очакваха да заварят тъмна и пуста.

Ала този ден на юдалера било писано да греши неведнъж в сметките си.

— Но къде е колибата ти, Лори? — обърна се той към умния слуга, за когото споменахме преди малко.

— Трябва да е нататък — отговори Лорънс Сколи, — в началото на воу... но, дявол да го вземе, ако това е същото място, значи някои вече са ни изпреварили... Да даде бог и свети Ронан тези хора да бъдат сговорчиви!

Наистина в изоставената колиба имаше светлина, и то доста силна, защото прозираше през пролуките между камъните и корабните отломки, от които хижата беше построена, така че приличаше на ковачница нощем. Магнус и спътниците му тутакси бяха обзети от суеверието, разпространено между всички шетландци.

— Това са трау — каза един.

— Вещици — промърмори друг.

— Сирени — прошепна трети, — чуйте само как диво пеят!

Всички се спряха. Действително се чуваха звуци на някаква музика, които Бренда с малко треперлив глас, но с нотка на дяволитост определи като свирене на цигулка.

— Цигулка или зъл дух — отвърна юдалерът, който макар и да вярваше в такива нощни видения, наплашили спътниците му, всъщност никак не се боеше от тях, — цигулка или зъл дух, все едно ми е, ала да пукна, ако позволя на някаква си вещица да ме лиши за втори път от вечеря!

Като рече това, той слезе от коня, стисна здраво в ръка вярната си сопа и се запъти към колибата, последван само от Лорънс; другите слуги останаха на брега при дъщерите му и понитата.

[1] Така поне гласи една оркнейска поговорка. Б. а. ↑

ГЛАВА XXX

*Елате да поскачаме, другари
на лунна светлина. Същински феи,
монаха обградили. Кой се връща
от сватба ли, кръщене ли — не зная.
Щом види ни, пиянската походка ще бърза
да смени със по-достойна,
молитва ще се мъчи да си спомни
и нещо непристойно ще му хрумне.
Старинна пиеса*

Все така с широка и твърда крачка юдалерът се приближи до осветената колиба, откъдето сега ясно чуваше звуци на цигулка. Но макар и да запазваше ширината и твърдостта на стъпката си, нозете му се движеха вече по-бавно от обикновено; защото като предпазлив, макар и храбър пълководец, Магнус искаше да разучи врага си, преди да го нападне. Верният Лорънс Сколи, който вървеше неотстъпно по петите на господаря си, изведнъж му прошепна на ухото:

— Ако щете, вярвайте, сър, но ми се струва, че духът, който така здравата се е разширил на цигулка, ако изобщо е дух, май е духът на мистър Клод Холкро или най-малкото неговият призрак; защото никой, който умее да скрибуца с лък по струни, не е свирил досега хубавата стара песен „Красива и щастлива“ изкусно като него.

Магнус беше горе-долу на същото мнение, защото позна игрищата свирня на жизнерадостното старче и се провикна с все гърло: „Бре, бре, бре!“, на което от колибата тутакси отговори веселият глас на стария му сътрапезник и скоро на брега се появи лично и самият Клод Холкро.

Юдалерът веднага даде знак на спътниците си да се приближат и след сърдечни приветствия и безброй ръкостискания запита своя

приятел:

— Какъв дявол те е домъкнал на такова пусто място да свириш стари песни, както бухал буха на луна?

— Я по-добре ми кажи ти, фоуде — рече Клод Холкро, — как си се домъкнал тук, та да ме чуеш, и то ей богу, с прекрасните си дъщери? Ярто Мина и ярто Бренда, добре дошли на този бряг далечен, ръка ви стискам с привет сърдечен — както е казал славният Джон или някой друг по същия повод. Как сте долетели тук, като два красиви лебеда, що превръщат мрака в ден, а където стъпят, става на сребро?

— След малко ще разбереш всичко — отговори юдалерът; — но кои са с теб в колибата? Счува ми се говор.

— Никой друг — отвърна Клод Холкро, — освен оня нещастник, иконома, и моето дяволче Джайлз. Аз... но влезте, влезте да видите как ще пукнем от глад сред такъв комфорт — даже парченце солена треска няма да намериш тук нито с пари, нито без пари.

— Отчасти можем да оправим това — каза юдалерът, — защото макар че почти цялата ни вечеря хвъркна от Фитфул Хед при тюлените и акулите, все пак остана нещичко в багажа ни... Хей, Лори, дай тук вифдата!

— Йокул, йокул!^[1] — отговори весело Лорънс и се завтече за кошницата.

— Кълна се в чашата на свети Магнус^[2] — провикна се Холкро — и в най-дебелия епископ, който е пил с нея, твоите складове, Магнус, никога не са празни! И дълбоко съм уверен, че ако приятел изпадне в нужда, можеш като стария магьосник Лъги да измъкнеш от Кибстърския вир и сварена, и пържена, риба^[3].

— Тук грешиш, ярто Клод — рече Магнус Тройл, — защото нечистата сила не само не се погрижи да ме нагости, но и ми задигна тая проклетата вечер почти всичко, което имах; ала заповядай да хапнеш с нас каквото е останало — с тези думи новодошлите влязоха в колибата.

Тук, в тази къщурка, цялата вмирисана на сушена риба, с почернели от пушек стени и таван, завариха злочестия Триптолемус Йелоули седнал край огъня, запален от сухи водорасли, малко торф и дъски от разбити кораби; единствен негов другар беше едно босоного, светлокосо шетландче, което при нужда служеше за нещо като паж на Клод Холкро — носеше на рамо цигулката му, оседлаваше понито му и

послушно му вършеше всякакви други услуги. Отчаяният агроном, защото такава чувство беше изписано на неговото лице, прояви малко учудване и още по-малко радост от идването на юдалера и спътниците му; ала когато новодошлите насядаха около огъня (чиято близост никак не беше неприятна след влажния нощен въздух), отвориха кошницата и извадиха огромно количество ечемичен хляб и пушено говеждо, а отгоре на това и цяла манерка бренди (наистина по-малка от онази, която безпощадната ръка на Паколет бе изляла в океана), при тази гледка, обещаваща богата вечеря, достопочтеният иконом се ухили, изкикоти се, потри ръце и запита как са приятелите му в Бъра-Уестра.

Когато всички се подкрепиха от тази така навременна трапеза, юдалерът се обърна към Холкро и особено към икономом и повторно го запита как са се озовали на такова пусто място, и то в такъв късен нощен час.

— Мистър Магнус Тройл — рече Триптолемус, когато втора чаша повдигна настроението му дотам, че да може да разкаже за неволите си, — моля, не мислете, че се тревожа за някаква си дреболия. Аз съм с кораво зърно, което не се рони от какъв и да е вятър. Колко пъти съм посрещал и Мартинов ден, и Света Троица, а тия дни са особено неблагоприятни за хора с моята професия, и съм издържал на всякакви удари; ала ми се струва, че в тази проклета ваша страна на края съвсем ще ми вземат здравето... прости ми, господи, че сквернословя, но както се казва, с какъвто се събереш, такъв ставаш.

— О, боже мой — възкликна юдалерът, — какво му става на този човек? Ех, така е, драги; когато забиеш рало в целина, неизбежно е от време на време да удариш на камък... А щом си дошъл тук да ни учиш на нови неща, трябва сам да даваш пример със своето търпение.

— Сатаната ме напъти да дойда тук — отвърна икономът; — по-добре да бях се заловил да уча камъните на Клохнебенската могила.

— Но какво има в края на краищата? — запита юдалерът. — Какво ти се е случило? От що се оплакваш?

— От всичко, което ми се е стоварило на главата, откакто стъпил на този остров — отговори агрономът, — а той, струва ми се, е прокълнат още от сътворението на света, предопределен за свърталище на просяци, крадци, развратници (моля да ме извинят дамите), вещици, магьосници и всякакви нечестиви сили!

— Ей богу, бива си го списъкът! — рече Магнус. — Да бях чул в друго време макар и половината от него, щях сам да стана учител и да се запретна да те оправя със сопа.

— Бъдете милостив към мен, мистър фоуд, или мистър юдалер, или как още ви казват! — възкликна, икономът. — А щом сте човек с власт, не може да не бъдете и снизходителен, затова трябва да влезете в положението на един нещастник, който, още невест и неопитен, стъпва в този ваш земен рай. Пожелае нещо за пиене — носят му някаква кисела суроватка — не искам да кажа нищо лошо за вашето бренди, фоуде, то е първокачествено. Поиска месо — носят му солени рибета, от които и сатаната би се задавил. Вика ратаите си и им заповядва да работят — излиза, че е празникът на свети Магнус или на свети Ронан, или дявол знае още на какъв светия; или пък са станали от леглото накриво, или са видели бухал, или заек им минал път, или са сънували печен кон — с една дума, не бива да се работи! Даваш им лопата — държат я, като че ли ще им изгори пръстите; ала я ги накарай да танцуват, ще видиш дали ще се уморят от рипане и кълчене!

— Че защо да не си порипат, горките — обади се Клод Холкро, — щом има добри цигулари да им свирят?

— Разбира се, разбира се — поклати глава Триптолемус, — вие сте човек тъкмо за тая работа. Но да продължим: ора аз парче от най-хубавата си земя, идва някакъв нахален парцаланко — искал да си засади зеленчукова градина или по вашенски — плантикрув, тръсва една ограда точно през средата на нивата ми най-безцеремонно, като че ли е лорд или арендатор, и разправяй се после, колкото щеш — засажда си зеленчуците и туйто! А седнах веднъж да обядвам скромно, мислейки си, че най-после съм намерил мир и спокойствие, току гледам: изскачат един, двама, трима, четирима, половин дузина яки дангалаци, кой знае къде мърсували, и започват да ми се карат защо съм си сложил резе на вратата и излапват половината от дажбата, която сестра ми — а тя не е с твърде широка ръка — ми е отпуснала за обед! После пък се домъква някаква вещица с пръчка в ръка и почва ту да разбунва, ту да усмирява вятъра, както й скимне, да се разпорежда из къщата ми като господарка, и трябва да благодаря на бога, че не отмъкна и стените!

— Все пак — рече фоудът — ти не отговори на въпроса ми: кой дявол те е накарал да се закотвиш тук?

— Имайте търпение, уважаеми сър — отвърна икономът докачено, — слушайте по-нататък, защото май ще се наложи да ви разправя всичко от игла до конец. Трябва да ви призная, че веднъж намерих имане, което можеше да оправи положението.

— Какво имане?! Да не би да става дума за останки от корабокрушение, господин икономе? — възкликна Магнус. — Как не ви е срам, вие трябва да давате пример на другите!

— Не бяха останки от корабокрушение — отговори икономът, — но ако искате да знаете, случи ми се да повдигна каменната плоча под огнището на една от запустелите стаи в Стърбъра (защото според сестра ми в къщата е достатъчно едно огнище, а на мен камъкът ми трябваше за чукане на ечемик) и знаете ли какво намерих? Цял рог със стари монети, повечето сребърни, но тук-там между тях лъщеше и злато. Е, помислих си, провървя ми късметът, Бейби мислеше същото и бяхме вече готови да се примирим с тази страна, дето има гнезда с такива яйчица... сложихме внимателно камъка отново върху рога, който ми се струваше същински рог на изобилието, а за по-сигурно Бейби прескачаше IV стаята комай по двайсет пъти на ден, пък и аз сегиз-тогиз надзъртах.

— Честна дума, много приятно занимание — вметна Клод Холкро, — да гледаш рог, пълен с твои пари. Интересно дали славният Джон Драйдън е изпитал това удоволствие поне веднъж в живота си... за себе си мога да кажа, че никога не ми се е случвало.

— Да, но ти забравяш, ярто Клод — каза юдалерът, — че икономът е броил чисто и просто парите на милорда губернатор. Щом толкова зорко следи за правата на негова светлост върху китовите и корабните останки, естествено няма да го забрави и когато става дума за имане.

— Ъ-ъ-ъ, кхе, кхе, кхе! — закашля се без нужда Триптолемус. — Разбира се, правата на милорда тук щяха да бъдат зачетени, защото, смей да кажа, имането беше в ръцете на най-честния човек в Енгъсшир, а да не говорим за Мърнз. Но чуйте какво стана по-нататък. Един ден, тъкмо се качих да видя дали всичко си е на мястото и да отброя колкото се пада на негова светлост, защото, не ще и дума, този, който се е потрудил, тоест който е намерил имането, също заслужава известен пай; някои учени казват дори, че когато намервачът е облечен с пълното доверие и власт на своя dominus^[4], или върховен повелител,

има право да вземе всичко. Но да оставим този деликатен въпрос *in apicibus juris*^[5], както сме свикнали да се изразяваме в „Сент Ендрюз“... И тъй, сър, и вие, лейди, качвам се в горната стая и какво да видя: някакво противно, грозно и страшно джудже — липсваха му само копита и рога, за да бъде същински дявол — брой парите от моя рог! Аз не съм страхливец, мистър фоуд, но като знаех, че в такива работи човек трябва да бъде предпазлив — защото имах основания да мисля, че тук се крие някаква дяволщина, — заговорих на латински (така е най-добре да говориш със зъл дух) и взех да произнасям заклинания *in nomine*^[6] и всякакви думи, които можех да почерпя начаса от оскъдните си познания, а, откровено казано, те не бяха толкова много, нито пък чисто латински, понеже малко години съм прекарал в колеж и твърде много зад ралото. И тъй, джентълмени, най-напред джуджето се сепна, сякаш бе чуло нещо неочаквано; но веднага се окопоти, опули срещу мен зелените си като дива котка очи и отвори уста като пещ, а в нея едва-едва се вижда нещо като езиче, тъй че с цялата си отвратителна физиономия и фигура заприлича на булдог — виждал съм на панаира как насъскваха един булдог подир изтърван кон; в тоя момент нещо ме достраша, та се завтекох да повикам сестра си Бейби — щом става дума за пари, тя не се плаши нито от песове, нито от бесове. А Бейби, право да ви кажа, не си поплюва, като Линдсиевци и Опилвиевци, нали съм ги виждал как се хвърлят, когато Доналд Макдонох или някой друг от тая пасмина слезе от планините на бреговете на Айлей. Ала тъкмо в туй време една дърта никаквица на име Тронда Дронсдотър (най-добре да ѝ викат просто Тронда без никакви други добавки) дотича при сестра ми и взе да пици и да вие като цяла сюррия кучета, затова сметнах за най-добре да не се залавям сам да ора, докато не дойде помощ от сестра ми. Така и сторих, но когато се качихме по стълбата в стаята с гореспоменатото джудже ли, дявол ли или какво друго видение беше, и джудже, и рог, и пари бяха изчезнали, сякаш котката бе олизала мястото, където ги бях видял.

Тук Триптолемус прекъсна необикновения си разказ, докато останалите се спогледаха смаяни, а юдалерът прошепна на Клод Холкро:

— По всичко личи, че е бил или дяволът, или Никълъс Стърмпфър; и ако е бил Ник, значи той е по-голям дявол, отколкото предполагах, та занапред ще знаем какъв е. — После, обръщайки се

към иконома, запита: — А не забелязахте ли как се измъкна това ваше джудже?

— Право да ви кажа, не видях — отговори Триптолемус, оглеждайки се плахо, сякаш сепнат от този спомен. — Нито аз, нито Бейби, на която акълът ѝ беше по на място, понеже не бе видяла това необикновено привидение, не можахме да забележим никаква пролука, от която да се е измъкнало. Само Тронда каза, че го съзряла да изхвърква от прозореца на западната кула на старата къща, яхнало дракон, както твърди тя. Но драконът е животно, ето защо според мен твърдението ѝ е плод на *deceptio visus*^[7].

— А може ли да попитаме — обади се Бренда, която гореше от любопитство да узнае колкото се може повече за обкръжението на роднината си Норна — как в резултат от всичко това мистър Йелоули се е озовал на това място, и то в такова неподходящо време?

— Съвсем подходящо е, мисис Бренда, защото имахме щастието да попаднем във вашата приятна компания — отвърна Клод Холкро, чийто пъргав като живак ум бе изпреварил далеч бавната възприемчивост на агронома, пък и му бе омръзнало да мълчи толкова време. — Да си призная, мисис Бренда, аз посъветвах нашия приятел иконома, чиято къща ми се случи да посетя тъкмо след това нещастие (и където впрочем поради душевния смут на стопаните вероятно ме посрещнаха неучтиво), да навестим нашата приятелка във Фитфул Хед, изхождайки от някои подробности в случая, въз основа на които друг особено близък мой приятел — тук Холкро погледна Магнус — сигурно също е стигнал до извода, че клин клин избива. А тъй като приятелят ми икономът се боеше да пътува на кон поради някои контузии, които му причиниха нашите понита...

— В които се е вселил сатаната — произнесе Триптолемус високо, след което си промърмори под нос: — Като всяко живо същество, което съм срещал в Шетландия.

— И тъй, фоуде — продължи Холкро, — аз се наех да го закарам до Фитфул Хед с малката си лодка, която двамата с Джайлз умеем да управляваме, сякаш е адмиралски катер с всичките му гребци; а мистър Триптолемус Йелоули ще ви разкаже как майсторски, като същински лоцман, прекарах лодката до малкото заливче на четвърт миля от жилището на Норна.

— Да даде господ също тъй благополучно да ме върнете обратно — рече икономът.

— О, разбира се — отговори поетът, — както казва славният Джон, аз

*в опасности безстрашен съм моряк,
не плашат ме ни бури, нито мрак,
във буря съм щастлив, и във покой
на рифове показвам се герой.*

— Аз не постъпих твърде благоразумно, като поверих съдбата си във вашите ръце — каза Триптолемус, — а вие — още по-малко, като преобърнахте лодката точно в устието на това воу, както го наричате, защото дори този нещастен хлапак, който едва не се удави, разправяше, че много сте опънали платното; и на всичко отгоре взехте, че вързахте въжето за оная дъсчица откъм борда, за да можете да свирите на цигулката си.

— Какво? — извика юдалерът. — Вързали сте шкота за седалката? Крайно неблагоприятно, Клод Холкро!

— Така и стана — продължи агрономът. — Щом духна вятър (а по тия краища няма нужда да го чакаш много), преобърна ни, като доячка ведрото е мляко, и нищо друго не интересуваше мистър Холкро, освен да спаси цигулката си. Горкото момче заплува като ловджийско куче, а аз трябваше да се боря с последни сили за живота си, вкопчан за едно от веслата; така и се озовахме тук, съвсем безпомощни, и ако добрият вятър не беше ви довял при нас, нямаше да имаме какво да ядем освен парче норвежки сухар, който съдържа повече дървени стърготини, отколкото ръжено брашно, а на вкус прилича повече на терпентин, отколкото на нещо друго.

— Но когато идвахме по брега — забеляза Бренда, — струва ми се, бяхте много весели.

— Чули сте цигулка, мисис Бренда — рече икономът, — и сигурно си мислите, че където има музика, не може да има гладни хора. Но това беше цигулката на мистър Клод Холкро, който, убеден съм, би свирил на смъртното легло на баща си, а и на собственото си, докато пръстите му могат да дърпат струни. И не стига, дето ми беше

пламнала главата, ами трябваше и да го слушам да ми скрибуца на ухото какви ли не песнички — и норвежки, и шотландски — планински и равнинни, и английски, и италиански, сякаш нищо особено не е станало и не сме оплели конците така, че се чудим какво да правим.

— Е, нали ти казах, икономе: с вайкане нищо не се оправя — каза безгрижният певец, — а аз как не се мъчех да те развеселя, пък ако не съм успял, вината не е нито у мен, нито в цигулката ми. Аз лично съм дърпал лъка пред славния Джон Драйдън.

— Писнаха ми вече ушите от славния Джон Драйдън — сряза го юдалерът, който се ужасяваше от разказите на Холкро толкова, колкото Триптолемус от музиката му, — бих слушал за него само по веднъж на три чаши пунш — ако си спомняш, така се бяхме разбрали. Но я по-добре ми разправете какво ви каза Норна, когато бяхте при нея?

— Както ни потръгна отначало, така беше и там — отвърна мистър Йелоули. — Не искаше нито да ни види, нито да ни чуе; тъкмо нашият общ познат мистър Холкро се канеше да й надума каквото му беше на езика, тя взе, че го обсипа с цял куп въпроси за вашето семейство и вашия дом, мистър Магнус Тройл; а когато измъкна от него каквото й трябваше, помислих, че току виж го изхвърлила през прозореца като празна грахова шушулка.

— А как се отнесе с вас? — запита юдалерът.

— Не само не искаше да изслуша разказа ми, но и не ми даде да обеля нито дума — отговори Триптолемус. — Така ми се пада, като ходя при разни вещици и духове!

— Нямало нужда да търсите помощта на мъдрата Норна, господин икономе каза Мина, която очевидно искаше да спре нападките срещу своята близка, направила й съвсем наскоро такава услуга. — И най-невръстното дете на Оркнейските острови ще ви каже, че който не съумее да употреби вълшебна съкровище разумно за свое добро и за доброто на ближните си, няма да го задържи за дълго.

— Като ваш смирен слуга, мис Мина — каза Триптолемус, аз ви благодаря за съвета и много се радвам, че ви се оправи главата... пардон, здравето. Колкото до имането, нито съм го употребявал, нито съм злоупотребявал е него — който живее в една къща със сестра ми Бейби, му е трудно и едното, и другото! — а да говоря, не смея, за да не се докачат тези, които в Шотландия наричаме „добри, съседи“, вие

— „драу“; даже образите на стари норвежки крале върху монетите не биха мълчали като мен.

— Икономът — подзе Клод Холкро, който искаше да се възползува от тази възможност да си отмъсти на Триптолемус за клеветите по адрес на мореплавателното му изкуство и nelаскавите отзиви за музиката му, — икономът е толкова дискретен, че скри тази работа дори от своя началник, лорд губернатора; но сега, когато всичко стана известно, ще трябва май да му даде сметка за това, което вече не е в ръцете му; защото, струва ми се, лорд губернаторът едва ли повярва на приказката за някакво си джудже. Струва ми се също — смигна той на юдалера, — че Норна не е повярвала в нито една думица от тази странна история; и смея да кажа, че поради това именно ни посрещна, откровено казано, много хладно. Според мен тя чисто и просто е знаела, че приятелят ни Триптолемус е намерил някакво друго скривалище за парите и че историята за злия дух е плод на фантазията му. Що се отнася до мен, аз също никога не бих повярвал, че съществува такова джудже, както го описва мистър Йелоули, докато не го видя с очите си.

— Желанието ви може да се изпълни веднага — каза икономът, — защото, дявол да го... — той измърмори някакво проклетие и скочи ужасен на крака — ето го това чудовище!

Всички извърнаха очи натам, накъдето сочеше той, и видяха грозната, уродлива фигура на Паколет, вторачен страшно в тях през дима. Той се бе вмъкнал неусетно по време на разговора им и останал незабелязан, докато погледът на иконома, както казахме, не се спря на него. Във внезапното му и неочаквано появяване имаше нещо така ужасяващо, че дори юдалерът, комуто беше познат по външност, неволно потрепера. Ядосан и на самия себе си, загдето бе проявил макар и слаба уплаха, и на джуджето, виновно за това, Магнус го запита рязко какво търси тук. В отговор Паколет извади едно писмо и го подаде на юдалера, издавайки звук, наподобяващ думата *шо*^[8].

— Това е на езика на шотландските планинци — поясни юдалерът, — него ли научи, Никълъс, когато загуби своя?

Паколет кимна утвърдително и му даде знак да прочете писмото.

— Не е толкова лесна тази работа на светлината на огън, драги приятелю — отвърна юдалерът, — но сигурно се отнася за Мина, затуй трябва да опитаме.

Бренда му предложи помощта си, но юдалерът отговори:

— Не, не, момичето ми, писмата на Норна трябва да се четат само от тези, до които са адресирани. А ти в това време дай на този негодник Стърмпфър да си сръбне малко бренди, макар че не заслужава, като се има пред вид с каква злорадна усмивка изля тази сутрин от скалата хубавия ми нанц, като че ли е помия.

— Ще благоволите ли да бъдете виночерпец на този достопочтен джентълмен, негов Ганимед, приятелю Йелоули, или аз да се заема с тази работа? — предложи. Клод Холкро полугласно на икономата, в същото време Магнус Тройл обърса грижливо силата си, които бе извадил от голям меден калъф, сложи ги на носа си и зачете посланието на Норна.

— Нито бих се допрял, нито бих припарил до него, ако ще да ми дадат най-плодородната земя на Гаурийската низина — отвърна икономът, чийто страх още не бе съвсем преминал, макар и да виждаше, че всички се отнасяха към джуджето като към същество от плът и кръв, — но ви моля да го попитате какво е станало с моя рог с монети.

Джуджето, което чу въпроса, отметна глава назад и зина с огромната си уста, сочейки я с пръст.

— Е, ако ги е глътнал, няма що да се прави — каза икономът, — само ми се иска да му подействуват като прясна детелина на крава. Значи е слуга на мадам Норна — хм, какъвто слугата, такава и господарката! Но ако кражбата и магьосничеството не се наказват в този край, тогава милордът ще трябва да си търси друг иконом; защото аз съм свикнал да живея в страна, където земното имущество на човека е запазено и от инфанг, и от аутфанг^[9], а безсмъртната му душа — от ноктите на дявола и неговите помагачи, избави ни, господи, от всяко зло!

Сега агрономът изказваше много по-смело оплакванията си, може би защото юдалерът не можеше да го чуе, тъй като се бе отдръпнал с Клод Холкро в друг ъгъл на колибата.

— Я ми кажи, приятелю Холкро — говореше той, — какво търсеше във Фитфул Хед? Струва ми се, че не е било само за удоволствието да се разходиш по море с оная лепка?

— Честна дума, фоуде — отвърна бардът, — ако искаш да знаеш истината, отидох да поговоря с Норна по твои работи.

— Мои работи ли? — учуди се юдалерът. — Че за какви мои работи?

— Ами за здравето на дъщеря ти. Чух, че Норна отказала да приеме Ерик Скамбестър с посланието ти, та си рекох: откакто ярто Мина е болна, не ми прави удоволствие нито яденето, нито пиенето, нито музиката, нито каквото и да било друго; и мога да кажа и в буквален, и във фигуративен смисъл, че и денят, и нощта са тъжни за мел. С една дума, помислих, че може да намеря повече общи интереси със старата Норна, отколкото с когото и да било друг, защото открай време между скалдите и врачките е имало родство; затова тръгнах на път с надежда да бъда полезен с нещо на моя стар приятел и прекрасната му дъщеря.

— Много мило от твоя страна, добри и отзивчиви Клод — рече юдалерът, стискайки му горещо ръката, — винаги съм казвал, че ти имаш добро сърце на истински норман, макар и да си малко завеян и лекомислен... Хайде, хайде, драги, не се мръщи, ами се радвай, че сърцето ти е по-добро от главата. Е, обзалагам се, че не си получил отговор от Норна, а?

— Нищо смислено — отвърна Клод Холкро, — но ме разпитва най-подробно за болестта на Мина... а аз ѝ разказах как я срещнах навън оная бурна утрин и как Бренда ми каза, че сестра ѝ си била порязала крака, с една дума — всичко, което знаех.

— А може и нещо повече — рече юдалерът, — защото поне аз за пръв път чувам, че Мина се е порязала.

— О, драскотина, нищожна драскотина! — каза старецът. — Но се уплаших... много ме достраша да не я е ухапало куче или нещо отровно. Ала разправих всичко на Норна.

— А какво отговори тя? — попита юдалерът.

— Заповяда ми да вървя да си гледам работата и добави, че всичко ще се разбере на Къркуолския панаир; също каза и на този бунак агронома. Ето това е целият резултат от усилията ни — заключи Холкро.

— Интересно — промърмори Магнус. — Сродницата ми пише в това писмо непременно да отида там с дъщерите си. Все този панаир се върти из главата ѝ... ще помислиш, че си е наумила да върти търговия, а доколкото зная, няма нито какво да купува, нито какво да

продава там. Значи се върнахте с празни ръце и на всичко отгоре лодката ви потънала при устието на воу?

— Какво да се прави! — рече поетът. — Сложих момчето на кормилото и когато изведнъж се изви буря, не можех едновременно и да дърпам въжето, и да свиря на цигулката. Но нищо лошо няма... солена вода никога не е навреждала на шетландец, щом умее да се измъкне от нея; и, слава богу, бяхме на дълбочина един човешки бой, та лесно прегазихме до брега, пък и имахме късмет да намерим тази колиба, а като се подслонихме и си запалихме огън, вече се чувствувахме добре, ала още по-добре ни стана, когато дойдохте вие да ни правите хубава компания и ни нагостихте богато. Но вече е късно и старицата Полунощ май затваря клепките и на Вечерницата, и на Зорницата. Тук има една стаичка, където са спали рибарите — доста намирисва на риба, ала това е здравословно. Нека момичетата се настанят там, да се завият с каквито наметала имате, а ние ще обърнем още по една чашка бренди, ще изпеем някоя строфа от славния Джон или някое мое стихче и ще заспим като заклани.

— Пък ако искате, и но две чаши — предложи юдалерът, — стига да не са се свършили запасите ни; но газии ноц нито строфа от славния Джон или от който и да било друг.

Всичко се уреди и стана по волята на юдалера за голямо негово удоволствие, след което всички си легнаха да спят, а на другия ден се разотидоха по домовете си, като Клод Холкро се разбра е юдалера да придружава него и дъщерите му при предстоящото им посещение в Къркуол.

[1] Йокул — „да, сър“; все още широко употребяван тук норвежки израз. Б. а. ↑

[2] Чашата на свети Магнус, дървен съд с огромни размери, се пазела в Къркуол и се поднасяла на всеки новопосветен епископ от Оркнейските острови. Ако той успеел да я пресуши на един дъх — подвиг, който е по силите само на Херкулес или на Рори Мхор от Дънвегън — това се смятало като поличба за богат урожай. Б. а. ↑

[3] Лъги, известен магьосник, имал навик, когато буря му пречела да излезе на риболов в открито море, да хвърля въдицата си от една стръмна скала в местност, която носела името му — Лъгов рид. Друг път, когато били в открито море, вадел от водата сготвена риба,

която другарите му, смелчаци по природа, ядели безстрашно, без да се интересуват кой е готвачът в случая. На края този нещастник бил осъден и изгорен в Скелоуей. Б. а. ↑

[4] Господар (лат.). Б. пр. ↑

[5] На върховете на юриспруденцията (лат.). Б. пр. ↑

[6] В името (божие) (лат.). Б. пр. ↑

[7] Зрителна измама (лат.). Б. пр. ↑

[8] Шог — ето. Б. а. ↑

[9] Инфанг — правото на собственика на имението да съди и наказва крадец, заловен на земята му. Аутфанг — по-широко от инфанга право на лорда да задържи крадец извън пределите на имението си и да го предаде на съд. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXI

Кълна се в ръката си, че ти ме смяташ за такъв закоравял и непоправим слуга на дявола като себе си и Фалстаф. Но времето ще покаже какъв съм... Все пак мога да ти заявя (защото по липса на нещо по-добро съм готов да те нарека приятел), че съм тъжен, много тъжен.

Шекспир — „Хенри IV“, част II

Нека прехвърлим сега мястото на действието от Шетландските на Оркнейските острови и да помолим читателите да ни придружат до развалините на една много стара, но изящна постройка, наричана Ярловия дворец. Тези останки, макар и в много разнебитено състояние, все още могат да се видят близо до масивния и величествен храм, който набожните норвежци са посветили на свети мъченик Магнус, а тъй като в съседство се намира и епископският дворец, също в развалини, цялото това място напомня внушително за промените, конте църквата и държавата са претърпели на Оркнейските острови, макар и по-слабо в сравнение с други страни, подложени на такива сътресения. Някои части от тези порутени сгради биха могли да послужат (с подходящи изменения) като образец на пример за жилище в готически стил, при условие че архитектите се ограничат да подражават на това, което е наистина красиво в такива постройки, а не да правят някаква смесица, както и хрумне, от военния, църковния и гражданския стил на всички епохи, добавяйки разни свои фантастични приумици и комбинации, „все родени в мозъка на строителя“.

Ярловият дворец представлява продълговат четириъгълник с две странични крила и дори като развалина е запазил вида си на изящна внушителна сграда, съчетаваща, като у всички резиденции на едновременните феодали, характерните черти и на твореца, и на замъка. Голямата банкетна зала, съединена с няколко големи изпъкнали кули, използвани за покои, и с по една огромна камина от

двете страни, свидетелствува за норманското гостоприемство на старите оркнейски ярдове: както става обикновено в сегашните постройки, тази зала е свързана с галерия, или приемна, със съответните размери и също с изпъкнали кули. По широка, разкошна каменна стълба и с три площадки се стига до парадната зала, осветена от издълбан в стената красив готически прозорец с каменна стреловидна решетка. Външните орнаменти и пропорции на старата сграда също са много красиви; но тъй като са съвсем занемарени, тези останки от разкоша и величието на някогашните ярлове, които си присвоявали правата и титлата на малки местни суверени, бързо се рушат, и от епохата, изобразена в нашата повест, доста са пострадали.

Със скръстени ръце и обронена глава крачеше бавно пиратът Кливланд из току-що описаната полуразрушена зала — място за уединение, което бе избрал навярно поради отдалечеността от шум и многолюдие. Облеклото му доста се различаваше от това, което носеше обикновено в Шетландия — нещо като униформа с безброй галони и богата бродерия; а шапката с перо и късата сабя с великолепа дръжка, в тия времена постоянна спътница на всеки, който се смяташе за благородник, показваха, че и той претендираше за такова звание. Но макар че в това отношение външността му беше променена в положителен смисъл, не можеше да се каже същото за неговото здраве и настроение. Той беше блед, очите му бяха загубили пламъка си, походката — пъргавостта си и целият му вид показваше душевна болка или телесно страдание, или, съчетание от двете злини.

Докато Кливланд крачеше така из тези стари развалини, един висок и слаб младеж се изкачи с лека стъпка по стълбата и влезе в залата. Той беше елегантно и прилежно облечен, макар че костюмът му показваше повече екстравагантност, отколкото вкус и чувство за мярка, в държането му проличаваше напереното маниерничене на празните и разпуснати безделници от онова време, а във веселото изражение на лицето му прозираше известна дързост. Той се представи на Кливланд, който само му кимна и като прихлупи още по-ниско шапката си, продължи своята самотна и мрачна разходка.

Новодошлият също намести шапката си и кимна, с вид на *petit maître*^[1] взе от една разкошно гравирана златна табакера щипка емфие, предложи я на току-що минаващия край него Кливланд, но когато той хладно я отблъсна, прибра табакерата в джоба си, на свой ред скръсти

ръце и като застана неподвижен, започна да следи внимателно всяко движение на човека, чието усамотение бе нарушил. Най-после Кливланд се спря внезапно, сякаш му беше омръзнало да бъде обект на наблюдение, и каза рязко:

— Не може ли да ме оставиш на спокойствие поне половин час и какво искаш изобщо, дявол да те вземе?

— Радвам се, че заговори пръв — отвърна непознатият небрежно. — Исках да разбера дали си Клемънт Кливланд или призракът на Кливланд, но казват, че призраците никога не вземали първи думата, затова мисля, че си именно ти в плът и кръв; и хубава развалина си си намерил за убежище — по пладне ще се криеш тук като бухал, а нощем като призрак, „ще бродиш пак под лъчите бледи на луната“, както казва божественият Шекспир.^[2]

— Добре де, добре — сръза го Кливланд, — след като си подхвърли шегата, хайде сега да поговорим сериозно.

— Е, нека бъде сериозно, капитан Кливланд — отвърна събеседникът му. — Струва ми се, знаеш, че съм ти приятел.

— Да предположим, че е така — каза Кливланд.

— Не само по предположение — възрази младежът, — аз вече го доказах — доказах го и тук, и другаде.

— Добре, добре — отвърна Кливланд, — признавам, че винаги си ми бил приятел — а после?

— „Добре, добре, а после?“ — повтори другият. — Много кратък е този израз на благодарност. Слушай, капитане, и аз, и Бенсън, и Барлоу, и Дик Флечър, и още неколцина други, които ти желаем доброто, накарахме стария ти другар капитан Гоф да те търси из тия води, когато и той, и Хокинс, и повечето хора от екипажа на кораба на драго сърце биха се върнали в Карибско море, за да започнат пак стария занаят.

— Най-добре би било всички да си гледате работата отвърна Кливланд, — а мен да оставите на съдбата ми!

— Което значи да те предадат и обесят, капитане, щом те зърне някой от тия мошеници — холандци и англичани, които си отървал от товара им; а около тези острови има най-голяма вероятност да срещнеш такива мореплаватели. Но напразно си губихме времето тук, за да те предпазим от такава опасност, докато най-после местните хора

започнаха да ни гледат с подозрение, а когато не ни останат нито пари, нито стока да им запушваме устата, ще сложат ръка и на кораба.

— Тогава защо не отплавате без мен? — тросна се Кливланд. — Подялбата беше справедлива, всеки си получи своето — нека сега всеки прави каквото си иска. Аз загубих кораба си, но след като веднъж вече съм бил капитан, за нищо на света няма да тръгна по море под командуването на Гоф или някой друг. Освен това ти знаеш много добре, че и Хокинс, и той ми имат зъб, загдето не ги оставих да потопят испанския бриг с ония нещастни, негри.

— Какви дяволи са те прихванали? — провикна се събеседникът му. — Ти, Клемънт Кливланд, нашият добър и верен Клем от Клисурата, признаваш, че те е страх от хокинсовци, гофовци и тям подобни, когато имаш зад гърба си и мен, и Барлоу, и Дик Флечър? Кога не сме били с теб било в съвет, било в бой, та да те е страх да не ти изменим сега? А колкото до това, че може да се наложи Гоф да те командува, мисля, че не е нещо ново за джентълмените на слуката, за каквито се смятаме, да си сменят от време на време капитана? Остави на нас тази работа — ще те направим капитан; защото да пукна, ако позволя да ме командува този мръсен копой Гоф!... Не, не, благодаря... човекът, който ще ме командува, трябва да има поне капка джентълменство. Пък и сам знаеш, че ти пръв натопи ръцете ми в мътна вода и от странствуващ артист, който броди по земята, ме направи пират — скитник по морето.

— Уви, клети Бънс! — каза Кливланд. — Не би трябвало да ми благодариш за тази услуга.

— Зависи как гледаш на нещата — отвърна Бънс; — аз лично не виждам нищо лошо в този, нито в друг начин за вземане на дан от населението. Ала искам да забравиш това име Бънс и да ме наричаш Алтамонт, както често съм ти напомнял. Мисля, че джентълмен от пиратската професия има не по-малко право от един странствуващ артист да си избере псевдоним, а аз никога не съм излизал на сцената с друго име освен с Алтамонт.

— Е, тогава, Джек Алтамонт — съгласи се Кливланд, — щом предпочиташ Алтамонт...

— Да, капитане, нека бъде Алтамонт, макар че Джек не ми харесва. Джек Алтамонт? Та това е като кадифен жакет с книжни

дантели... По-добре да бъде Фредрик, капитане, Фредрик Алтамонт — това вече подхожда едно на друго.

— Тогава нека бъде Фредрик, от все сърце подкрепям — каза Кливланд, — но те моля да ми кажеш кое от имената ти ще стои най-добре в заглавието „Прощална реч, изповед и последни думи на Джон Бънс, наричан още Фредрик Алтамонт, обесен тази сутрин в лондонското пристанище за пиратство в открито море“?

— Откровено казано, не мога да отговоря на този въпрос, докато не обърна още една чаша грог, капитане; тъй че ако дойдеш с мен в кръчмата на Бет Холдейн на кея, ще обмислим тази работа с помощта на лула хубав тринидадски тютюн. Ще поръчаме цял галон от най-хубавия грог, който си кусвал, а пък аз познавам няколко весели девойчета, които ще ни помогнат да го пресушим. Но ти клатиш глава... не ти е по вкуса, а? Е, тогава оставам с теб; да ми отрежат ръката, Клем, ако се отървеш занапред от мене. Само че ще те измъкна от тази плесенясала каменна дупка на слънце и чист въздух... Къде да отидем, а?

— Където искаш — каза Кливланд, — само да бъдем по-далеч от нашите нехранимайковци, пък и от всички други.

— Е, тогава — отвърна Бънс, — ще отидем на Уитфърдския хълм, от който се вижда градът, и ще се разхождаме там сериозно и почтително като адвокати с голяма клиентела.

Когато тръгнаха да излизат от порутения замък, Бънс се обърна да го погледне още веднъж и каза на другаря си:

— Слушай, капитане, знаеш ли кой е последният обитател на тоя стар кокошарник?

— Казват, някакъв оркнейски ярл — отговори Кливланд.

— А известно ли ти е от какво е умрял? — попита Бънс. — Защото съм чувал, че било от много стегната яка, конопена треска или как му казват още.

— Тукашните хора разправят — отвърна Кливланд, — че негова светлост имал нещастieto преди няколкостотин години да се запознае с примката и скока във въздуха.

— Ех, просто да му завидиш! — възкликна Бънс. — Голяма чест е било да те обесят тогава, и то сред такова отбрано общество. А с какво е заслужил негова светлост такова повишение?

— Казват, че грабел поданиците на негово величество — отвърна Кливланд, — убивал ги и ги осакатявал, стрелял срещу кралското знаме и тъй нататък.

— Значи нещо като близък роднина на джентълмените-пирати — провикна се Бънс с театрален поклон към старата сграда, — затова, всемогъщи, достопочтени и високоуважаеми синьор ярл, моля за разрешение да ви наричам свой скъп братовчед и най-сърдечно да се сбогувам с вас. Оставям ви в добрата компания на плъховете, мишките и тъй нататък и отвеждам със себе си един почтен джентълмен, който напоследък е станал плашлив като мишка, та желае сега да избяга като плъх от професията и другарите си, затова би бил най-подходящият обитател за двореца на ваша светлост.

— Бих те посъветвал да не викаш толкова, добри ми приятелю Фредрик Алтамонт, или Джан Бънс — предупреди го Кливланд; — когато си на сцената, можеш да крещиш, колкото си искаш; но при сегашната си професия, в която си толкова влюбен, трябва да имаш пред вид реята и примката, когато говориш.

Двамата другари излязоха мълчаливо от малкото градче Къркуол и заизкачваха Уитфърдския хълм, издигаш северно от стария град на свети Магнус увенчаното си с тъмен пирен чело, неосквернено от огради или каквито и да било посеви. Равнината в подножието на хълма вече гъмжеше от народ, зает с приготовления за панаира на свети Ола, който се откриваше на другия ден; на него се събират хора от всички съседни Оркнейски острови, дори мнозина от по-отдалечения Шетландски архипелаг. Според думите на обявлението, това е „свободен пазар и панаир, състоящ се в добрия град Къркуол на трети август, сиреч в деня на свети Ола“, след тази дата той продължава още неопределено време — от три дни до една седмица и дори повече. Панаирът води началото си от много старо време и носи името на Олаус, Олаф или Олау, прославения норвежки крал, който повече е острието на меча си, отколкото с някакво по-меко средство е въвел християнството на тези острови и известно време е бил тачен като патрон на Къркуол, преди да си подели тази чест със свети мъченик Магнус.

Кливланд нямаше никакво намерение да се смесва е това гъмжило, а като свърна с другаря си наляво, скоро се изкачи нависоко, където нищо не нарушаваше усамотението им, ако не се смятат

шотландските яребици, които се вдигаха на ята изпод нозете им (може би никъде друга те н Британската империя няма толкова много яребици, както на Оркнейските острови)^[3]. Двамата продължиха да се изкачват, докато почти стигнаха върха на конусовидния хълм и се обърнаха, сякаш по взаимно съгласие, да се полюбуват на разкриващата се под тях панорама.

Веселата навалица, която гъмжеше между подножието на хълма и прада, оживяваше и разнообразяваше гледката от тази страна; по-нататък се виждаше самият Къркуол, над който като грамада, засенчваща цялото градче, се извисяваше старата катедрала „Свети Магнус“ в тежък готически стил, но величествена, тържествена и грандиозна, творение на далечна епоха и на майсторска ръка. Кеят с корабите придаваше още по-голяма живост на картината; и не само целият красив залив между носовете Инганес и Куонтърнес, в дъното на който е разположен Къркуол, но и цялото море, докъдето поглед стига, и особено целият пролив между островите Шапинша и Помена, или Мейнланд, бяха покрити и оживени от най-различни кораби и помалки плавателни съдове, превозващи пътници или стока от далечни острови за панаира на свети Ола.

Когато стигнаха мястото, откъдето най-добре се откриваше тази чудна, жизнерадостна картина, всеки от двамата чужденци по моряшки навик прибягна до далекогледа си, за да помогне на обикновеното око да види по-добре Къркуолския залив и многобройните кораби, които сновяха из него във всички посоки. Но вниманието на двамата другари очевидно беше насочено към различни обекти. Бънс, или Алтамонт, както предпочиташе да го наричат, наблюдаваше един военен шлюп, който веднага биеше в очи с хоризонталните си рей и дълги напречни греди, а също и е предвидливо вдигнатото английско знаме; той се отличаваше от търговските кораби, сред които беше закотвен със своя стегнат и спретнат вид, както дисциплиниран войник от тълпа селяци.

— Ето го — каза Бънс. — Ех, как ми се иска да бъдем сега с него в Хондураския залив — ти, капитане, на шканците^[4], аз — твой помощник, Флечър — старши-кормчия и петдесет юнаци под наша команда. Не ми се гледат вече тези проклети храсталаци и канари!... Но ти скоро ще бъдеш капитан. Това дърто говедо Гоф всеки ден се натръсква като свиня, па като започне да се перчи, да вади пистолет и нож на всички от екипажа; а с местните хора така се и изпокарал, че

току виж престанали да ни снабдяват с вода и провизии и всеки момент може да се разбунтуват открито.

Като не получи отговор, Бънс се обърна рязко към другаря си, но видя, че вниманието му е насочено другаде.

— Какво става с теб, дявол да те вземе? — възкликна той — Какво си зазяпал онези разхлопани ладийки, натоварени само с треска, морска щука, пушени гъски и качета с масло, по-лошо и от лой? Всичкият този товар не заслужава дори един пистолетен изстрел... Не, не, дай ми ти такава плячка, дето може да се види от марса^[5] край остров Тринидад. Например някой испанец, дето пляска тежко из водата като делфин, натоварен чак до планшира^[6] с ром, захар и бали тютюн, а плюс това с кюлчета, мойдори^[7] и злато на прах; опъни тогава платната, опразни палубата, всички готови за бой, вдигни Веселия Роджър^[8]... ето, приближаваме го вече... личи, че има голям екипаж и добро въоръжение...

— Двайсет оръдия на долната палуба — вметна Кливланд.

— Ако ще и четиридесет да са! — тросна се Бънс. — Ние пък имаме само десет... но това няма значение. Испанецът стреля непрекъснато... ала и това няма значение. Хайде, юнаци, борд до борд! А сега — на абордаж! На работа с гранати, саби, алебарди и пистолети!... Ето и испанецът моли за милост, а ние си делим товара, без дори да кажем: *co licencio, seignior*^[9].

— Ей богу — възкликна Кливланд, — така присърце вземаш занаята си, че всеки би си помислил: хем пират, хем не се е покварил!... Но все пак за нищо на света не би ме накарал да продължа с теб по този дяволски път; защото сам знаеш, че каквато спечелиш с помощта на дявола, бързо изчезва. След една седмица, най-много един месец, няма да има и помен от ром и захар, балите памук ще станат на дим, мойдорите, кюлчетата и златото на прах ще преминат от ръцете ни в ръцете на мирните, честни, добросъвестни жители на Порт Роял или някой друг град, които си затварят очите пред нашата професия, докато имаме пари, но нито минута повече. След това почват да ни гледат накриво, а може и да подхвърлят някоя и друга дума на шерифа; защото когато в джобовете ни няма нищо, нашите добри приятели няма да си поплюят да спечелят нещо срещу главите ни. После — висока бесилка и степната примка — такава смърт го чака джентълмена-пират. Уверявам те: ще се откажа от този

занаят; като местя далекогледа си от лодка на лодка и от ладия на ладия, си мисля: по-добре цял живот да бъда гребец на най-калпавата от тях, отколкото да продължавам, както досега. За тези бедняци морето е средство за честно препитание и за приятелско общуване между един и друг бряг от обща полза за жителите; а ние сме го направили път на разруха за другите и за собствената си гибел тук и във вечността... Така че съм решил да стана честен човек и да сложа край на досегашния си живот!

— А къде, ако мога да зная, смята да се приюти твоята честност? — попита Бънс. — Ти си нарушил законите на всички страни и където и да намериш убежище, ръката на закона ще те издири и смаже, Кливланд говоря ти сериозно като никога. Аз също съм се вдълбочавал в размисъл; а мислите ми, макар и краткотрайни — само за няколко минути, бяха толкова горчиви, че разваляха настроението ми за цели седмици. Но — там е цялата работа — какво можем да направим, освен да продължаваме като досега, ако не сме си поставили за непосредствена цел да украсим реята?

— Можем да се възползуваме от прокламацията за помилване на такива като нас, които се явят да се предадат — каза Кливланд.

— Пфу — изсумтя презрително другарят му, а срокът на тази амнистия отдавна изтече и могат или да те накажат, или да те помилват, зависи какво ще им хрумне. Аз на твое място не бих си изложил шията на такъв риск.

— Но някои бяха помилвани съвсем наскоро, защо да не бъда и аз между тях? — рече Кливланд.

— Да — съгласи се приятелят му. — Хари Глазби и други наистина получиха помилване; но Глазби им направи, както се казва, добра услуга: предаде другарите си и помогна за залавянето на „Веселата фортуна“; а ти, предполагам, не би паднал дотам, дори и само за да отмъстиш на този звяр Гоф.

— По-добре хиляди пъти да умра! — отвърна Кливланд.

— Вярвам на клетвата ти — каза Бънс. — А всички останали са били обикновени моряци, крадци и мошеници на дребно, за които едва ли си е струвало да си хабят въжето, с което са ги обесили. Но твоето име е твърде известно между джентълмените на слуката, за да се отървеш така лесно. Ти си водачът на стадото, затова ще ти окажат подобаващо внимание.

— Но защо, моля ти се? — попита Кливланд. — Ти, Джек, много добре знаещ моите стремления.

— Фредрик, ако обичаш — поправи го Бънс.

— Стига с твоите щуротии! Умолявам те да престанеш с шегите си и поне за малко да бъдем сериозни.

— За малко може — съгласи се Бънс; — но усещам как ме овладява неудържимо духът на Алтамонт: вече десет минути бях сериозен.

— Тогава бъди такъв още малко — каза Кливланд. — Зная, Джек, че искрено ме обичаш, и тъй като разговорът ни стигна толкова далеч, ще ти се доверя напълно. Кажи ми сега: защо да не ми дадат помилването, обещано от тази великодушна прокламация? Наглед може да съм груб, но знаещ, че при нужда съм способен да докажа на колцина съм спасил живота и на колцина съм върнал принадлежащото им имущество, което без моята намеса щеше да бъде безсмислено унищожено. С една дума, Бънс, аз мога да докажа...

— Че си бил благороден разбойник като самия Робин Худ — допълни Бънс; — и по тази причина аз, Флечър и още неколцина от най-добрите ни другари те обичаме като човек, който пази името ми като джентълмени-пирати от пълно опозоряване... Но да предположим, че те помилват, какво ще правиш след тава? Кое обществено съсловие ще те приеме? С кого ще дружиш? Вярно, по време на кралица Бес^[10], бог да я прости, славният Дрейк грабел Перу и Мексико без нито ред разрешение за това, а когато се върнал, бил посветен в рицарско звание. А в по-близко до нас време, при царуването на веселия крал Чарлз, уелсецът Хел Морган докарал цялата плячка у дома си, създал си имение, построил там голяма къща, а и само той ли? Но сега вече не е така — щом си пират, оставаш завинаги отрити ат. Такъв нещастник може да отиде да живее, избягван и презиран от всички, в някое залутано пристанищно градче, като се препитава е частта от престъпните си доходи, която придворните и чиновниците му оставят — защото опрощение не се подпечатва безвъзмездно, — а когато излезе да се поразходи по кея и някой чужденец запита кой е този загорял човек с тъжно наведена глава, от когото всички странят като от чумав, ще му отговорят, че е еди-кой си, помилваният пират! Нито един порядъчен човек няма да му заговори, нито една благонравна жена няма да му даде ръката си.

— Картината ти е в много мрачни краски, Джек — прекъсна го внезапно Кливланд; — има жени — поне една, която ще остане вярна на любимия си, дори и да е такъв, какъвто го описа.

Известно време Бънс помълча, вторачен в приятеля си.

— Честна дума — произнесе той най-после, — започвам да си мисля, че аз самият съм магьосник. Колкото и невероятно да ми се струваше, още отначало подозирах, че тук има пръст жена. Но тогава ти си по-зле от влюбения принц Волсций^[11], ха-ха-ха!

— Смей се, колкото си щеш — отвърна Кливланд, — но това е истината: все пак има момиче, способно да ме обикне, при все че съм пират; и откровено ще ти призная, Джек, че макар понякога да намразвах нашия разбойнически живот, а и себе си, загдето му се бях отдал, съмнявам се дали щях да имам смелост да скъсам е него, както съм решил сега, ако не беше тя.

— Но тогава, боже мой — възкликна Бънс, — няма смисъл да говоря с луд; защото за човек с нашата професия, капитане, любовта е кажи-речи лудост. Това момиче трябва да е рядко същество, за да рискува един умен човек да отиде на бесилката заради него. Но слушай: да не би и тя да е нещо не съвсем в ред като теб? И може би това ви е сближило? Сигурно не е като всеизвестните ни кокетки, а момиче с добро възпитание и характер.

— И едното, и другото е вярно, но тя е и най-прекрасното и очарователно създание, виждано досега на земята — отговори Кливланд.

— И те обича, след като знае, че ти, благородни капитане, си главатар на тези джентълмени на слуката, които простолюдието нарича пирати?

— Въпреки това... аз съм уверен в чувствата й — каза Кливланд.

— Но тогава — рече Бънс — или тя е наистина луда, както казах преди малко, или пък не знае що е пират.

— По отношение на последното си прав — отвърна Кливланд. — Тя е възпитана в такова уединение и простота и пълно непознаване на злото, че ни приравнява със старите нормани, които кръстосвали из морета и спохождали пристанища със своите победоносни галери, основавали колонии, завладявали страни и се наричали крале на моретата, или викинги.

— Това звучи по-добре, отколкото пират, при все че, откровено казано, е едно и също — рече Бънс. — Но твоето момиче трябва да е с мъжко сърце! Защо не я вземеш на кораба? Макар че, за съжаление, може да я разочароваме.

— А да не мислиш — отвърна Кливланд, — че душата ми е дотолкова в плен на зъл дух, та съм способен да се възползувам от възторженото й заблуждение и да обрека един ангел на красотата и невинността на оня ад, който цари на нашия дяволски кораб? Уверявам те, приятелю, дори всичките ми предишни грехове да са двойно по-тежки и по-черни, такова злодейство би било несравнимо по-тежко и по-черно от тях.

— Но тогава, капитан Кливланд — каза довереникът му, — струва ми се, много неблагоприятно си постъпил, че изобщо си дошъл тук. Защото някой ден може да се разнесе слух, че прочутият пират капитан Кливланд е прекрасния си кораб „Мъст“ и целия си екипаж е загинал край Главния остров на Шетландия; така ти би могъл да останеш скрит и от приятели, и от врагове, да се ожениш за твоята прекрасна шетландка, да замениш кърпата и шарфа си с риболовна мрежа, а сабята — с харпун и да почнеш да кръстосваш моретата за риба вместо за флорини.

— Така и бях решил — рече капитанът, — но един амбулантен търговец, интригант, подлец и крадец, донесе в Шетландия новината, че сте закотвени тук, и се принудих да дойда, за да разбера дали сте консьортът, за когото разправях на новите си познайници, дълго преди да бях намислил да се откажа от пиратския занаят.

— Да — каза Бънс, — добре си постъпил. Защото както ти ся чул, че сме в Къркуол, така и те бързо щяхме да научим, че си в Шетландия; и тогава едни от приятелски чувства, други от омраза, а трети от страх да не им погодиш нещо като Хари Глазби, щяха да дойдат тук, за да те върнат отново сред нас.

— Така и подозирах — отвърна капитанът, — затова се принудих да отхвърля любезното предложение на един приятел да ме докара тука тъкмо сега. Освен това, Джек, спомних си, както каза ти, че помилването ми няма да бъде подпечатано без пари, а моите вече се топяха — в това няма нищо чудно, защото знаеш, че никога не съм бил стиснат, — та затова...

— Затова дойде за пая си от пиастрите? — допълни приятелят му. — И умно си постъпил; поделихме си ги честно и почтено — Гоф, трябва да му се признае, се придържаше строго към правилата. Но пази в пълна тайна намерението си да го напуснеш, защото ме е страх да не ти погоди нещо: той е абсолютно уверен, че ще си присвои и твоя дял, и едва ли ще ти прости, ако се явиш жив и здрав, за да му го отнемеш.

— Не ме е страх от него — отвърна Кливланд, — и той много добре знае това. Бих искал да избягна последиците от досегашната дружба между нас, както и възможните последици от злобата му. Но тук може да ми попречи едно друго злополучно обстоятелство: при нелепо спречкване точно сутринта, когато напусках Шетландия, раних един младеж, който напоследък ми мътеше водата.

— А умря ли? — попита Бънс. — Тук се отнасят много по-сериозно към такива работи, отколкото например на Големия Кайман^[12] или на Бахамеките острови, където може посред бял ден да застрелят двоица като теб и никой да не чуе и да не запита вече за тях, като да са чифт диви гълъби. Но тук е друго; затова дано не си пратил приятеля си на оня свят.

— Надявам се, че не — отговори капитанът, — макар че гневът ми е бивал смъртоносен дори за хора, които не са ме предизвиквали така. Право да ти кажа, въпреки всичко жал ми е за това момче, особено като си помисля, че се принудих да го оставя на грижите на една луда.

— На грижите на една луда ли? — учуди се Бънс. — Но какво искаш да кажеш с това?

— Ей сега ще разбереш — отговори приятелят му. — Най-напред трябва да знаеш, че този младеж изскочи изневиделица тъкмо когато се опитвах да убедя Мина да се срещнем насаме, преди да отплавам, за да ѝ изложа намеренията си. И точно в този момент да те прекъсне най-нахално този противен младеж...

— За тази намеса — възкликна Бънс — по всички закони на любовта и честта е заслужавал смърт!

— Стига с твоите театрални пози, Джек, ами послушай още малко... Когато му заповядах да се маха, този млад нахалник има дързостта да ми възрази. Аз, както знаеш, не съм много търпелив и подкрепих заповедта си с удар, на който той ми отговори със същото.

Тогава вече почна истински бой и изведнъж ми се прииска страшно да се отърва на всяка цена от него, а това можеше да стане само е помощта на камата ми, която, както знаеш, по стар навик винаги нося със себе си. Но едва сторих това и тутакси се разкаях; ала нямаше време да мисля за друго, освен да избягам и да се скрия, защото ако събудех цялата къща, свършено беше с мен: опърничавият старец, глава на това семейство, щеше да ме накаже жестоко, дори н да му бях роден брат. Затова метнах бързо тялото на гръб с намерение да го занеса до морския бряг и да го хвърля в някоя ри в а — така наричат тук дълбоките пропасти, — където няма скоро да го намерят. След това смятах да скоча в чакащата ме там лодка и да отплавам за Къркуол. Но докато бързах о товара си към брега, нещастният младеж заохка и разбрах, че раната не е смъртоносна. В това време вече се бях скрил добре между скалите и тъй като не исках да отида в престъплението си докрай, сложих младежа на земята и се мъчех, доколкото ми е възможно, да спра кръвта, когато внезапно пред мен изскочи една стара жена. Често съм виждал тази особа, откакто съм в Шетландия, и зная, че се слави като магьосница, или както казват негрите, жена-оби. Тя поиска да й дам ранения, а тъй като няхах време за губене, без да му мисля много, се съгласих. Тя понечи да ми каже още нещо, но в този момент чухме гласа на един завеян дядка, близък на семейството, който пееше някъде наблизко. Тогава старицата сложи пръст на устата си — знак да пазя тайна, подсвирна тихо и тутакси се яви едно грозно, уродливо джудже и с негова помощ пренесоха ранения в една от многобройните пещери, които се срещат по тия места, а аз се качих на лодката си и побързах да изляза колкото се може по-скоро в открито море. Ако тази стара вещица, както разправят, наистина има нещо общо с Повелителя на ветровете, мога да кажа, че оная сутрин тя ми скрои една достойна за нея шега: даже западноиндийските урагани, които сме изтърпявали с теб, не са беснеели толкова лудешки, както бурята, която ме отнесе така далеч от пътя ми, че ако не беше джобният компас, който случайно носех със себе си, никога нямаше да се добера до Феър Айл, накъдето се бях насочил, и там намерих брига, който ме докара тук. Не зная дали старата жена ми желаше доброто или злото, но на края пристигнахме благополучно и ето ме тук, обзет от съмнения и изправен пред неизброими трудности.

— Ох, пуста да опустее тази Съмбъра Хед или как ѝ викаха там на скалата, в която ти разби нашата мила, хубавичка „Мъст“! — възкликна Бънс.

— Нямах право да казваш, че аз съм я разбил в скалата — възрази Кливланд, — сто пъти съм ти повтарял, че ако тези страхливци не бяха се втурнали към лодката, макар че им посочих опасността и ги предупредих, че всички ще се издавят, както и стана, щом отвързаха фалината^[13], нашата „Мъст“ и досега щеше да се носи по вълните. Да не бяха изоставили и мен, и кораба, щяха да си спасят живота; ако пък аз бях ги последвал, щях да загубя своя — макар че кое е по-добре, господ знае!

— Е — каза приятелят му, — сега вече зная истината, а така по-леано ще мога да ти помогна и да ти дам съвет. Аз ще ти остана верен, Клемънт, както острието — на дръжката; но не мога да повярвам, че ти ще ни напуснеш. Както се казва в една стара шотландска песен: „Боли ме сърцето за нашта разлъка“... Но обещавах поне днес да дойдеш на кораба при нас, нали?

— Аз нямам друго убежище — въздъхна Кливланд.

И като обгърна още веднъж е поглед залива, насочвайки далекогледа си тук към един, ту към друг кораб, които браздяха неговата повърхност, навярно с надежда да открие кораба на Магнус Тройл, той последва мълчаливо другаря си по нанадолнището.

[1] Конте (фр.). Б. пр. ↑

[2] Цитат от „Хамлет“. Б. пр. ↑

[3] Много интересно е, че шотландската яребица, твърде разпространена на Оркнейските острови, както е казано в текста, е абсолютно непозната на съседния Шетландски архипелаг, който отстои само на около шейсет мили от тях, като помежду е разположен остров Феър Айл. Б. а. ↑

[4] Шканци — част от горната палуба на кораб. Б. пр. ↑

[5] Марс — наблюдателна площадка на върха на мачтата. Б. пр. ↑

[6] Планшир — греда по краищата на борда. Б. пр. ↑

[7] Мойдора — стара португалска златна монета. Б. пр. ↑

[8] Така са наричали пиратите черното знаме с различни страшни знаци, целящи да всяват ужас, което станало тяхна любима емблема. Б. а. ↑

[9] По-правилно: *con licencia, señor!* — с ваше позволение, сеньор. Б пр. ↑

[10] Кралица Бес — кралица Елизабет I (1558–1603). Б. пр. ↑

[11] Принц Волсий — действащо лице в комедията „Репетицията“ на Джордж Вилиърс (1628–1687). Влюбен дотам, че забравя за войната и влиза в спор с принц Притименон за превъзходството на своята възлюблена над неговата любовница. Б. пр. ↑

[12] Големия Кайман — един от Кайманските острови в Карибско море. Б. пр. ↑

[13] Фалина — въже, с което се привързва лодка за брега или за кораб. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXII

*Аз съм като кораб в час на отлив,
кога без вятър милостив не може
да се пребори с мощните вълни:
всеки ден пороците отричам,
но навици, случайности, съблазни
ме тласкат във морето пак. О, боже,
опъни платната ми с дъха си,
да стигна аз пристанище заветно!
„Равните ще се погодят“*

Известно време Кливланд и другарят му Бънс се спущаха безмълвно от хълма, докато най-сетне Бънс поднови разговора:

— Не бива да вземаш толкова присърце раняването на този младеж, капитане: зная, че си вършил и по-сериозни неща, а не си се измъчвал чак дотам.

— Но не по такъв дребен повод, Джек — отвърна Кливланд. — Освен туй момчето ми спаси живота; и макар че му се отплатих със същото, все пак не трябваше да стигаме до такова сблъскване; но се надявам, че тази жена ще му помогне, защото положително умее да си служи с разни билки.

— И особено за балами, капитане — вметна приятелят му, — към които причислявам и теб, щом продължаваш да се тровиш така. Да те уплете едно младо момиче — разбирам, на всеки честен човек се случва; ама да лапнеш по дяволиите на една дърта вещица — това е вече глупост, която дори приятел няма да ти прости. Можеш да ми разправяш за твоята Мина — май така я наричаш, — колкото си щеш; но за тази твоя мнима магьосница. А, ето че пак сме между сергиите и палатките, които тези добри хора вдигат — я да видим дали няма да се намери тук нещо смешно и забавно за нас. Да беше весела Англия,

непременно ще видиш в такъв случай две-три трупи пътуващи артисти, също толкова гълтачи на огън, фокусници и менажери; а у тези сериозни хора няма нищо, което да не мирише на търговия и стока — не ще чуеш дори врявата на веселия бърборко Пънч и неговата благоверна Джоан^[1].

Докато Бънс говореше така, Кливланд бе хвърлил око на няколко великолепни дрехи, окачени заедно с друга стока пред една от палатките, значително по-добре подредена и украсена от останалите. На входа имаше малък платнен надпис, на който бяха изредени различните стоки, които собственикът на палатката, Брайс Снейлсфут, продаваше, и сносните цени, на които ги предлагаше на клиентелата. За развеселяване на зяпачите от обратната страна на табелката имаше емблематична картина, представляваща нашите прародители в растителното си облекло, със следния текст:

*Във рая от змията съблазнени,
покривали се със листа зелени.
В Шетландия къде ни са листата,
щом толкова са малко дървесата?
Но много вълна имаме и лен
за разни платове с красив десен,
а стока с чудна тъкан и модел
съперници на нашия уодмел.
В деня на урожая тук елате,
че стока разна, фина и богата
за всяка двойка^[2] Брайс Снейлсфут предлага.
Елате тука, никой да не бяга!*

Докато Кливланд четеше тези духовити стихове, които му напомниха за Клод Холкро, от когото като поет-лауреат на острова, готов да послужи с таланта си и на големи, и на малки, вероятно бяха сътворени, достопочтеният собственик на палатката, забелязал капитана, се залови с трепереща ръка бързо да сваля някои от дрехите, които бе извадил хем да ги проветри, хем да възбуди любопитството на зрителите, защото разпродажбата започваше едва на другия ден.

— Обзалагам се, капитане — прошепна Бънс на Кливланд, — този приятел трябва вече да е попадал в твоите лапи и така добре е запомнил острите ти нокти, че им е взел страха. Гледай как бързо взе да прибира стоката си, щом те зърна!

— Стоката си ли? — промърмори Кливланд, взирайки се по-внимателно в усърдните занимания на търговеца. — О, боже мой, та това са дрехите, които оставих в един сандък в Ярлсхоф след гибелта на „Мъст“ Хей, Брайс Снейлсфут, крадец, подлец и разбойник такъв, какво значи това, а? Не ти ли стига, дете ни оскуба за неща, които не ти струват почти нищо, ами и си докопал сандъка с целия ми гардероб?

Брайс Снейлсфут, който при други обстоятелства навярно не би и погледнал приятеля си — капитан, сега поради ожесточеността на атаката бе принуден да му обърне внимание. Но преди това успя да прошепне на своя малък помощник, който, както вече отбелязахме, обикновено го придружаваше навсякъде.

— Тичай в общината, ярто, да кажеш на кмета и на общинските съветници да пратят бързо няколко стражари, защото, изглежда, голяма работа ще им се отвори на панаира.

Като рече това и подкрепи заръката си с такъв ритник, че вестоносецът му изхвъркна от палатката и се понесе, колкото му крака държат, Брайс Снейлсфут се обърна към своя стар познайник и с онова сладкодумство и превзето държане, което е Шотландия се нарича „витийство“, се провикна:

— О, боже велики! Каква радост за сърцата ни, че високоуважаваният капитан Кливланд, за когото всички скърбяхме, се е върнал при нас! Колко изстрадаха бузите ми заради вас — тук Брайс обърса очите си, — но колко съм щастлив сега, че ви виждам отново в обятията на опечалените ви приятели!

— Опечалени приятели, а, мошенико! — викна Кливланд. — Ей сега ще те опечаля аз, както не си и сънувал, ако не ми кажеш веднага откъде си откраднал дрехите ми.

— Откраднал?! — възкликна Брайс, вдигайки очи към небето. — О, боже милостиви! Горкият джентълмен май е загубил ума си в онази страшна буря.

— Ах, нахален мошеник! — кресна Кливланд, замахвайки с бастуна, който носеше със себе си. — Мислиш да ме баламосваш с твоето дебелоочие, а? Но ако искаш да запазиш главата на раменете си

и кокалите си в здрава кожа, давам ти още едва минута да ми кажеш откъде си откраднал дрехите ми, че иначе дяволите ще те вземат!

Брайс Снейлсфут нададе още веднъж възклицанието си: „Откраднал?! О, боже милостиви!“, но същевременно, усещайки, че капитанът всеки момент ще пристъпи към екзекуция, хвърли неспокоен поглед към града да види не иде ли на помощ бавещото се полицейско подкрепление.

— Отговаряй веднага — заповяда капитанът с вдигнато оръжие, — иначе ще те смажа от бой и ще изхвърля всичките ти партакеша на боклука!

В това време обаче мистър Джон Бънс, който гледаше на цялата тази сцена като на много весела комедия, където особено го забавляваше яростта на Кливланд, улови ръката на капитана, но не с намерение да му попречи да изпълни заплахите си, а колкото да проточи толкова занимателната препирня.

— Недей така, приятелю, остави добрия човек да се изкаже — рече той. — Вярно, рядко съм виждал негодник с такава мошеническа физиономия, и то надарен с толкова цветисто красноречие, че докато говори, може да ти отреже един инч по-малко. Имай пред вид също, че сте колеги: той мери стоката е аршин, а ти със сабя, затова не го накълцвай веднага, ами да го накараме първо да потича.

— Ти не си с всичкия си! — извика Кливланд, мъчейки се да се отскубне от приятеля си. — Пусни ме! Сега ще му дам да се разбере, мръсник е мръсник!

— Дръж го здраво — замоли се амбулантният търговец, — добри ми, скъпи, весели джентълмене, дръж го здраво!

— Тогава докажи, че не си виновен — кипна Бънс; — отвори си плювалника, негоднико, размърдай си езика, че иначе ще пусна капитана, дявол да те вземе!

— Разправя, че съм бил откраднал тези неща — заоправдава се Брайс, който разбра, че няма накъде да бяга, освен да отговори на обвиненията. — Че как мога да ги открадна, като съм ги купил най-честно и законно?

— Купил ли? Ах, ти, мръсен търгащ! — завика Кливланд. — От кого си се осмелил да купиш моите дрехи или кой е имал нахалството да ти ги продаде?

— Ами кой друг, освен оная достопочтена личност, мисис Суърта, домоуправителката на Ярлсхоф — рече амбулантният търговец, — казваше, че изпълнявала последната ви воля и да знаете как ѝ се късаше сърцето!

— Просто е решила да натъпче добре кесията си и това е — каза капитанът. — Но как е посмяла да продава нещата, които ѝ оставих да пази?

— Ама добрата женица имаше най-благородни намерения — отвърна амбулантният търговец, който гледаше да протака спора до пристигането на помощ, — и ако благоволите да ме изслушате, готов съм да ви разкажа и за сандъка, и, за това, което беше в него.

— Говори тогава, само че престани с твоите хитри усуквания — предупреди го капитан Кливланд — и ако поне веднъж в живота си проявиш честност, няма да те натупам.

— О, ще видите, благородни капитане — възкликна търговецът, а после промърмори на себе си: „Пуст да опустее Пейт Патерсън с куция си крак, сигурно този сакат негодник ги бави!“ — след това продължи високо: — Знаете ли, цялата страна е в голяма тревога... да, голяма тревога... страшна тревога наистина: ваша светлост, обичан от мало и голямо, е изчезнал... сякаш вдън земя потънал... никаква вест... загубил се човекът... умрял... издъхнал!

— Първо ще ти покажа, че съм жив, а след това ще издъхнеш, мошенико! — кипна капитанът.

— Но, моля ви, имайте търпение... иначе няма да чуете думица от мен — предупреди амбулантният търговец. — А пък този хлапак, Мордонт Мъртън...

— Как? — прекъсна го капитанът. — Какво е станало с младежа?

— Нима вест от него — отговори търговецът, — изчезнал безследно... изфирясало момчето... смятат, че е паднал от някоя скала в морето... нали беше такъв вироглав. Имахме вземане-даване — разменях му кожата и перата за барут, сачми и какво ли не още; а сега няма помен от него... кой знае де се е дянал... съвсем се е изпарил, като последното облаче пушек от лулата на бабичка.

— Но какво общо има това с дрехите на капитана, приятелю драги? — намеси се Бънс. — Ще трябва май аз да ти дръпна един бой, за да те накарам да изплюеш камъчето.

— Моля, моля, имайте търпение, имайте търпение — замах с ръка Брайс; — всичко по реда си. Та, както казах, двама изчезнали, а на всичко отгоре и тревогата в Бъра-Уестра за тежката болест на мис Мина...

— Хей, господинчо, не замесвай нея в твоята палячовщина — прекъсна го Кливланд е гневен глас, наистина не толкова гръмък, но необичайно рязък и застрашителен. — Кажеш ли за нея нещо непочтително, отрязвам ушите ти и те наказвам моментално да ги налапаш!

— Хм-хи-хи! — закиска се боязливо амбулантният търговец. — Ех, че хубава шега! Голям сте майтапчия. Но щом не трябва да се говори за Бъра-Уестра, тогава ще ви кажа нещичко за оня чешит от Ярлсхоф, стария Мъртън де, бащата на Мордонт: хората мислеха, че стои здраво на мястото си като Съмбъра Хед, ала що да сториш — изчезнал и той като другите, за които стана дума. И на всичко отгоре Магнус Тройл (да бъде благословено името му) заминал за някъде с кон, а пък веселият мистър Клод Холкро — с лодка, макар че няма по-калпав лодкар от него в Шетландия, защото главата му е пълна все с разни вятърничави стихове, а с него се помъкнал и икономът — оня шотландец, дето все дрънка за диги, ровове и други безполезни работи, от които нищо не можеш изкара, та и този иконом се е запилял някъде; тъй че, може да се каже, едната половина от Мейнланд е изчезнала, а другата половина тича да я дири — ох, страшни времена!

Капитан Кливланд бе поусмирил гнева си и изслуша тази тирада на почтения търговец, макар и нетърпеливо, но все пак с надежда да чуе нещо, което да засяга лично него. Но в замяна на това сега другарят му бе загубил всякакво търпение.

— Дрехите! — крещеше той. — Дрехите, дрехите, дрехите! — и при повтарянето на тази дума размахваше бастуна си с такава сръчност, че той префучаваше край ухото на амбулантният търговец, без да го закачи.

Отбягвайки всяко от тези посегателства, търговецът захленчи:

— Недейте, сър... добри ми сър... уважаеми сър... колкото до дрехите... аз заварих почтената дама много опечалена и за стария, и за младия си господар, и за достопочтения капитан Кливланд, и за нещастиято, сполетяло семейството на високоуважаемия фод, и за неприятностите на самия велик фод, и за иконома, и за Клод Холкро,

и за други неща, и по други причини. Затова смесихме скръбта и сълзите си, както се казва в светото писание, па ги поляхме с бутилка и повикахме на съвет един почтен човек, Нийл Роналдсън, ползущ се с добро име.

Тук бастунът пак изсвистя толкова наблизко, че едва не го перна по ухото. Амбулантният търговец отскочи и истината или това, което искаше да представи за истина, излетя от него без по-нататъшни заобикалки, както запушалка след дълго безполезно съскане и пръскане изхвърква най-после от бутилка първокачествено пиво.

— Какво още искате от мен, дявол да го вземе? С две думи, жената ми продаде сандъка с дрехите... те са мои, тъй като съм ги купил, и няма да отстъпя нито крачка от правата си.

— Значи — каза Кливланд, — тази алчна дърта вещица е имала нахалството да продаде чужди вещи, а ти, високопочтени Брайс Снейлсфут, си имал дръзостта да ги купиш?

— О, боже мой — възкликна добросъвестният търговец, — но какво друго можехме да сторим ние, клетите, капитане? Вие, собственикът на тия неща, сам бяхте изчезнали, мистър Мордонт, който се наел да ги пази, също беше изчезнал, а дрехите ви се намираха на влажно място, можеха да мухлясат, да ги изядат молците или...

— И значи тази дърта крадла ги продала, а ти си ги купил, излиза само за да ги запазиш от разваляне? — рече Кливланд.

— Точно тъй — отвърна търговецът, — и мисля, благородни капитане, че правилно съм постъпил.

— Хм, тогава слушай, безсрамни мошенико — каза капитанът. — Не искам да си цапам ръцете с теб или да правя скандал на това място...

— Да, да, много умно сте разсадили, капитане! — подхвърли лукаво амбулантният търговец.

— Ще ти счупя кокалите, ако кажеш още една дума! — срязва го Кливланд. — Слушай, аз ти предлагам изгодни условия: върни ми черния кожен портфейл със ключалката, кесията с дублоните^[3] и някои от нужните ми дрехи, а останалото задръж у себе си, дявол да те вземе!

— Дублоните ли! И — възкликна амбулантният търговец с възходяща интонация, целяща да изрази крайното му изумление. —

Какво разбирам аз от дублони? Моята работа е с дублети^[4], а не с дублони... Пък ако в сандъка е имало дублони, сигурно Суърта ги е прибрала да ги пази за ваша светлост — нали знаете, златото не се поврежда от влагата.

— Върни ми тогава портфейла и другите неща, мошеник и крадец такъв — тросна се Кливланд, — и без много-много приказки, иначе главата ти ще счупя!

Хитрият търговец се огледа и видя, че вече приближаваше помощта в лицето на шестима стражари — честите сблъсквания с екипажа на пиратския кораб бяха принудили къркуолските управници да пращат по-многобройни полицейски отреди, когато имаше някаква разправия с тези чужденци.

— По-добре запазете прозвището крадец за себе си, уважаеми капитане — каза търговецът, окуражен от приближаването на полицейските сили, — защото кой знае отде сте взели тези хубави дрехи и дрънкулки!

Той изрече това с такъв предизвикателен и злобен тон и поглед, че Кливланд, без да се колебае повече, сграбчи амбулантния търговец за яката, праметна го през импровизирания му тезгях, който при тази хватка се прекатури заедно с изложената на него стока, и като го държеше с едната ръка, с другата започна да го налага здраво с бастуна си. Всичко това стана така внезапно и бързо, че Брайс Снейлсфут, макар и як човек, беше сварен съвсем неподготвен от стремителната атака и дори не се и опитваше да се отскубне, а само мучеше като теле за помощ. Когато най-после „закъснялото подкрепление“ пристигна, стражарите се нахвърлиха върху Кливланд и с общи усилия успяха да го накарат да пусне амбулантния търговец и сам да се защитава от тяхното нападение. Той вършеше това с изключителна сила, решителност и ловкост, подкрепян усърдно от приятеля си Джек Бънс, който доскоро бе гледал със злорадство как търговецът яде пердах, а сега се биеше юнашки, за да спаси другаря си от последиците. Но тъй като от известно време враждата между населението на града и екипажа на пиратския кораб все повече се изостряше, къркуолци, възмутени от наглото държане на моряците, бяха решили да се защитават взаимно и в случай на такива спречквания да помагат на полицейските сили; затова толкова много помагачи се завтекоха в подкрепа на стражарите, че Кливланд след мъжествена борба най-

после бе повален и заловен. По-щастливият му приятел потърси спасение чрез бягство, щом видя, че схватката няма да завърши в тяхна полза.

Гордото сърце на Кливланд, което, макар и опорочено, бе запазило вроденото си благородство, едва не се пръсна, когато се почувствува победен в тази недостойна свада — подкаран към града като пленник и натирен по улиците към кметството, където общинските съветници тъкмо заседаваха. През ума му мина мисълта за очакващия го затвор и всички възможни последици от това и той сто пъти прокле безразсъдството, което го бе накарало да бъде така неотстъпчив към измамата на амбулантния търговец и въвлякло го в такава опасна неприятност.

Но тъкмо доближиха вратата на общината, разположена в центъра на градчето, едно ново и неочаквано събитие изведнъж промени цялото положение.

Бънс, който с бързото си отстъпление смяташе да помогне не само на себе си, но и на своя приятел, се завтече към пристанището, където точно в това време стоеше привързана лодката на пиратския кораб, и повика кормчията и гребците да помогнат на Кливланд. В този момент те бяха вече на мястото на действието — безпощадни главорези, както подобаваше на професията им, с лица, загорели от тропическото слънце, под което се бяха подвизавали. Те веднага си запробиваха път през тълпата, удряйки наляво и надясно с подпорките за краката, взети от лодката; когато стигнаха до Кливланд, бързо го измъкнаха от ръцете на стражарите, свършено неподготвени да противостоят на толкова ожесточена и неочаквана атака, и победоносно го помъкнаха към кея — двама-трима се обръщаха от време на време да възпират тълпата, която впрочем не полагаше особени усилия да си възвърне пленника, защото повечето от моряците бяха въоръжени с пистолети и саби, както и с не толкова смъртоносните оръжия, с които досега единствено си бяха служили.

Те стигнаха благополучно лодката и наскачаха в нея, мъкнейки със себе си и Кливланд, комуто обстоятелствата явно не оставяха друг избор, отблъснаха се от пристана и в такт с веслата подзеха стара песен, на която само първият куплет до летя до ушите на къркуолци:

*Робин, върл разбойник, вика екипажа:
„Долу синьо знаме, черно ще покажа!
Стреляйте, където вражи флаг се вее,
стреляйте, та никой да не оцелее!“*

Кресливите им гласове се чуваха още дълго, след като думите престанаха да се разбират. И така пиратът Кливланд почти против желанието си се озова отново сред своите свирели съратници, с които толкова пъти бе решавал да скъса.

[1] Пънч и Джоан — герои на английския комичен театър. Б. пр.

↑

[2] В старо време на панаира на свети Ола в Къркуол имало обичай момчетата и момичетата от простолюдието да образуват двойки за времетраенето на панаира, когато се наричали брат и сестра на урожая Естество, изключителната близост, произтичаща от този обичай, водела до злоупотреби, още повече че, както разправят, конфузните последици от това не са смятали за особено прегрешение. Б. а. ↑

[3] Дублон — стара испанска златна монета. Б. пр. ↑

[4] Дублет — вид мъжки горен жакет от XV—XVII в. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXIII

*Любовта родителска е, драги мой,
по-силна от ума, като сокол със стръв
способна е да смъкне от небето
най-мъдрия. Така свалил Просперо
вълшебния си плащ от обич към Миранда.
Старинна пиеса*

Следвайки лъкатушния път на нашето повествование, сега се излага да се върнем при Мордонт Мъртън. Оставихме го в опасното положение на тежко ранен, а го намираме в положението на оздравяващ, наистина пребледнял и отслабнал както от загубването на много кръв, така и от треската вследствие на раната, но за щастие оръжието, плъзгайки се по ребрата, бе причинило само обилен кръвоизлив, без да засегне някой жизненоважен орган, и раната почти заздравя, толкова целебно бяха подействували специалните за случая билки и мехлеми, с които го бе лекувала мъдрата Норна от Фитфул Хед.

Сега лечителката и нейният пациент седяха заедно в една къщурка на далечен остров. По време на болестта му и преди да се свести напълно, той бе пренесен с една от рибарските лодки, чакащи край Бъра-Уестра, първо в нейното усамотено жилище при Фитфул Хед, а оттам — в новото ѝ убежище. Защото толкова голяма беше властта на Норна над суеверните ѝ сънародници, че винаги намираще верни хора, които да изпълняват нейните заповеди, каквито и да се окажеха те; а тъй като винаги изискваше разпорежданията ѝ да се пазят в пълна тайна, хората все се чудеха как така стават някои неща, които бяха всъщност резултат от техните постъпки и от постъпките] на ближните им; ако можеха да общуват свободно помежду си, нямаше да остане и сянка от чудо.

В момента Мордонт седеше край огъня в една скромно обзаведена стая, с книга в ръка, в която от време на време надничаше с израз на досада и нетърпение; най-после тези чувства така го овладяха, че като захвърли книгата на масата, гой се вторачи в огъня с вид на човек, потънал в неприятни мисли.

Седналата срещу него Норна, която изглеждаше заета с правенето на някакъв илач или мехлем, стана разтревожена от мястото си и като се приближи до Мордонт, опипа пулса му и загрижено го запита дали не е усетил някаква внезапна болка и къде точно. Начинът, по който Мордонт отговори на тези настойчиви въпроси — че не чувства никакво неразположение и че благодари за добрината ѝ — изглежда, не се понрави на гадателката.

— Неблагодарно момче! — възкликна тя. — Ти, за когото направих толкова много, ти, когото спасих със силата на изкуството си от ноктите на смъртта, нима си вече дотам отегчен от мен, че не можеш да скриеш желанието си да прекараш далеч от своята лечителна първите съзнателни дни от живота, който ти възвърнах?

— Ти си несправедлива към мен, моя добра спасителко — отвърна Мордонт; — не ми е омръзнало да бъда с теб, а имам задължения, които налагат да се върна към всекидневния живот.

— Задължения! — повтори Норна — Че какви задължения са в състояние или основателна причина да попречат на признателността, която ми дължиш? Задължения! Ти мислиш само да стреляш с пушката си или да се катериш по скалите да търсиш морски птици. Ето към какви задължения толкова желаеш да се върнеш, ала още нямаш достатъчно сили за такива занимания!

— Не си права, моя добра и мила стопанке — каза Мордонт. — От многото задължения, които сега, когато силите ми позволяват това, ме карат да желая да те напусна, ще спомена само едно — синовния дълг към баща ми.

— Към баща ти! — възкликна Норна през смях, в който имаше нещо безумно. — О, не знаеш как умеем на тези острови да се отказваме веднъж завинаги от такива задължения! А що се отнася до баща ти — продължи тя вече по-спокойно, — какво е направил той за теб, че да заслужи уважението и задължението, за които говориш? Нали именно той, както си ми разказвал, те оставил толкова години да гладуваш при чужди хора, без дори да се заинтересува жив ли си, или

умрял, само от време на време ти пращал по нещичко, както се подхвърля отдалеч милостиня на нещастните прокажени?

А през последните години, когато те накарал да споделиш жалкия му живот, той ти е бил ту учител, ту мъчител, но никога, Мордонт, никога не и баща.

— Има нещо вярно в думите ти — отвърна Мордонт. — Баща ми никога не е изпитвал нежност към мен, но винаги е бил изключително внимателен. Хората нямат власт над чувствата си; а дълг на детето е да бъде признателно за помощта, която получава, макар и дадена със студено сърце. Моят баща ми е осигурил образование и съм убеден, че ме обича. Той е нещастен и дори да не ме обичаше...

— Но той н е те обича — побърза да вметне Норна, — никога нищо и никого не е обичал, освен себе си. Нещастен е, но заслужено. О, Мордонт, ти имаш един-единствен родител... един родител, който те обича от все сърце!

— Зная, че имам само един родител — отвърна Мордонт, — майка ми е отдавна умряла... Но ти сама си противоречиш.

— Не, не си противореча — възкликна Норна в изблик на най-дълбоко вълнение; — ти имаш само един родител. Твоята нещастна майка не е умряла — о, по-добре да беше! — ала не е умряла. Твоята майка е единственият ти родител, който те обича; и аз... аз, Мордонт — тя се хвърли на шията му, — аз съм тази много нещастна... и все пак много щастлива майка.

Тя го притисна до себе си в гореща, конвулсивна прегръдка и сълзи, може би първите, които бе проляла от много години, рукнаха като поток, докато ридаеше на шията му. Замаян от това, което чуваше, виждаше и чувствуваше, покъртен от силното ѝ вълнение, макар и склонен да припише този бурен изблик на лудост, напразно се мъчеше Мордонт да успокои тази необикновена жена.

— Неблагодарно момче! — произнесе тя. — Кой освен майката би бдял над теб като мен? От момента, когато видях баща ти — той и не подозираше кой го следи тогава, защото бяха минали толкова години, — веднага го познах; а като видях теб под неговите грижи — ти беше още дете, — природата заговори силно в моето сърце и ме увери, че ти си кръв от кръвта ми и плът от плътта ми. Спомни си колко пъти с учудване си ме срещал най-неочаквано по местата, където обичаш да се разхождаш и забавляваш! Спомни си колко често очите

ми са те следили над шеметните бездни и съм шепнела заклинания, за да възпра злите демони, които се явяват на катерача на най-опасното място от пътя му и го карат да загуби равновесие! Не окачих ли аз на врата ти, за да те предпазя, златната верижка, която един крал на елфите подарил на основоположника на нашия род? Бих ли дала този скъпоценен дар на друг, освен на родния си син?... Мордонт, със силата си аз съм правила за теб това, за което една простосмъртна майка би се страхувала да помисли дори. В среднощен час заклевах сирените да дарят със сполука лодката ти, когато излизаше на хааф! Усмирявах ветровете и платната на цели флотилии увисваха неподвижно на мачтите, за да можеш спокойно да се отдадеш на заниманията си по скалите!

Като видя, че тя все повече се разпалва, Мордонт се опита да отговори така, че да я поласкае и да я успокои, и да поуталожи разгарящия се плам на въображението ѝ.

— Мила Норна — рече той, — ти си ми направила толкова много добрини, че наистина имам пълно основание да те наричам майка и винаги ще изпитвам към теб синовна привързаност и дълг. Но верижката, за която спомена, е изчезнала от врата ми... не съм я виждал, откакто ме намушка оня побойник.

— Как можеш да мислиш за нея в такъв момент? — произнесе Норна с тъжен глас. — Но няма що — знай, че аз я свалих от врата ти и я вързах на шията на тази, която ти е най-скъпа — в знак, че съюзът между вас, който е единственото земно желание, което мога да имам, въпреки всичко ще бъде сключен — да, дори и всички сили на ада да се опълчат против този брак!

— Уви! — въздъхна Мордонт. — Ти си забравила разликата в нашето положение; баща ѝ е богат и от стар род.

— Не по-богат, отколкото ще бъде наследникът на Норна от Фитфул Хед — отвърна вещателката, — и с не по-добра или по-стара кръв от тази, която тече в твоите жили, дошла от жилите на майка ти, потомка на същите ярлове и викинги, с произхода си от които Магнус се гордее. Или ти, като строгите и фанатизирани чуждоземци, които дойдоха между нас, смяташ кръвта си за опозорена, понеже съюзът ми с твоя баща не получи благословията на свещеник? Знай, че ние се венчахме по стар норвежки обичай: ръцете ни се съединиха в Кръга на Один и произнесохме такива страшни клетви за вечна вярност, че дори

законите на тези натрапници шотландците би трябвало да ги признаят за равносилни на благословия пред олтара. Против плода на такъв съюз Магнус не може нищо да възрази. Това беше слабост... престъпление от моя страна, но не сложи печата на позора върху раждането на моя син.

Сега Норна говореше така спокойно и разсъдливо, че Мордонт започна неволно да вярва в истинността на думите ѝ; при това тя допълваше разказа си с толкова много подробности, убедително и логически свързани помежду си, че едва ли можеше да се сметне за плод на умопомрачението, което проличаваше понякога в говора и постъпките ѝ. Хиляди объркани мисли нахлуха в главата му, когато заключи, че нещастната жена пред него може действително да има право да му иска уважението и обичта, които син дължи към свой родител. Той успя да се отърси от тези мисли, като ги насочи към нещо друго, не по-малко важно за него, и реши в себе си постепенно да проучи допълнително и да обмисли трезво всички факти, преди да отхвърли или да признае правото на Норна за неговата обич и уважение. Несъмнено тя му беше поне благодетелка и като такава не можеше да не ѝ окаже почитта и вниманието, с които син се отнася към майка; по този начин трябваше да изкаже благодарността си към Норна, без да се обвързва с нищо друго.

— Значи наистина мислиш, майко моя — щом ме молиш да те наричам така — заговори Мордонт, — че гордият Магнус Тройл може да бъде предуман да се отърси от враждебността, която изпитва напоследък към мен, и да ми позволи да ухажвам дъщеря му Бренда?

— Бренда ли? — повтори Норна. — Но за Бренда изобщо не е ставало дума — аз ти говорех за Мина.

— Аз пък мислех за Бренда — отвърна Мордонт, — за нея мисля и сега и цял живот ще мисля единствено за нея.

— Не бива така, сине мой! — възкликна Норна. — Нима е възможно сърцето ти да бъде толкова глухо, а душата ти — толкова безчувствена, че да предпочетеш празната веселост и домашна простота на по-малката сестра пред дълбоките чувства и възвишените стремежи на благородната по душа Мина? Кой би се навел да откъсне една проста теменужка, когато има под ръка същинска роза?

— За някои обаче най-простите цветенца са най-омайни — отговори Мордонт и до края на живота си няма да отстъпя от това свое

убеждение.

— Не смей да ми говориш така! — подзе сърдито Норна, но тутакси промени тона си и като улови най-нежно ръката му, продължи: — Недопустимо е... не е редно да ми говориш така, мили синко... не бива да разбиваш сърцето на майката още в първия час, откакто е прегърнала своята рожба!... Не, не ми отговаряй, а слушай. Ти трябва да се ожениш за Мина — аз вързах на шията ѝ съдбоносен талисман, от който зависи щастието и на двама ви. От години усилията ми, животът ми са имали единствено тази цел. Така ще бъде и в никой случай другояче. — Мина трябва да стане жена на моя син!

— Но нима Бренда не ти е също толкова близка, толкова скъпа? — възрази Мордонт.

— Също толкова близка по кръв — каза Норна, — но не толкова скъпа, дори наполовина скъпа на сърцето ми. Нежната, но същевременно възвишена и мечтателна по душа Мина е достойна да бъде другарка на този, чиито пътища, подобно на моите, са далеч от утъпканите пътеки на този свят. Бренда е същество, създадено за скромен, обикновен живот, за безгрижен смях и шеги; за нея изкуството ми е плод на невежество, силата ми — слабост и всичко, което е непостижимо за ограничения ѝ ум, не е достойно за вярване, а само за насмешка.

— Наистина такава е — отвърна Мордонт, — нито суеверна, нито екзалтирана, затова още повече я обичам. Не забравяй също, майко, че тя отговаря на чувствата ми, а Мина, ако обича изобщо някого, това е чужденецът Кливланд.

— Тя не го обича... не смее да го обича — рече Норна, — а и той не смее да я ухажва повече. Когато за пръв път дойде в Бъра-Уестра, аз му казах, че съм я обрекла за теб.

— Значи на тези жестоки думи — каза Мордонт — дължа непреклонната враждебност на този човек... раната и едва ли не загубването на живота си. Виждаш ли, майко, докъде са ни довели вече твоите интриги и те заклевам в името божие да ги прекратиш завинаги!

Този укор като че ли срази Норна със силата и труса на мълния: тя се улови за челото и като че ли щеше да падне. Страшно уплашен, Мордонт се впусна да я подкрепи и като не знаеше какво да каже, опита се да произнесе няколко несвързани фрази.

— Пощади ме, о, боже, пощади ме! — бяха първите думи, които тя можа да промълви. — Не позволявай наказанието за моето престъпление да се стовари върху неговата глава!... Да, младежо — продължи тя след кратко мълчание, — ти дръзна да ми кажеш нещо, което аз самата не смеех да си помисля. Ако това, което ми призна, е истина, не ще мога да я преживея, дори и да ѝ повярвам!

Напразно се опитваше Мордонт да я успокои, уверявайки я, че съвсем не е искал нито да я обижда, нито да я наскърбява и че много съжалява, ако неволно е направил и едното, и другото. Тя продължи неудържимо, с треперещ от вълнение глас:

— Да! Ти събуди скритото подозрение, което трови съзнанието ми за всесилие — единственото утешение, дадено ми в замяна на невинността и душевното спокойствие! В твоя глас звучи гласът на демона, който, дори когато стихииите ме признават за своя повелителка, ми нашепва: „Норна, това е самозаблуда — твоята сила извира от суеверието на невежите, което поддържа с хиляди хитрости.“ Така казва и Бренда, така си готов да кажеш и ти; и макар да е лъжа, нагла лъжа, в моя разстроен мозък — тя докосна с пръст челото си — също възникват бунтовни мисли, които като въстаници в поробена страна се надигат против своята злочеста господарка... Пощади ме, сине мой — продължи тя с умолителен глас, — пощади ме!... Властта, която твоите думи искат да ми отнемат, съвсем не е за завиждане. Малцина биха пожелали да властвуват над брътвещи духове, виещи ветрове и ревящи потоци. Тронът ми е облак, скиптърът — метеор, царството ми — населено само от халюцинации; но аз трябва или да престана да съществувам, или да продължа да бъда най-могъщото и същевременно най-нещастното същество!

— Не изричай такива скръбни думи, моя скъпа и нещастна благодетелко — подзе Мордонт, покъртен дълбоко. — Аз съм готов да повярвам в силата ти, във всичко, което желаеш да вярвам. Но ще бъде от твоя полза, ако погледнеш на нещата с други очи. Откъсни мисълта си от тези мрачни и тайнствени занимания, от тези фантазии и я насочи по друг, по-разумен път. Тогава животът пак ще придобие очарование за теб, а религията ще ти носи утешение.

Тя го слушаше спокойно, сякаш преценяваше съвета му и желаше да го последва; но когато той свърши, вещателката позлати глава и възкликна:

— Това е невъзможно. Аз трябва да остана страшната, тайнствената Рейм-кенара, господарката на стихииите, или да умра! Няма друг избор, няма среден път за мен. Или трябва да стоя гордо на онази висока скала, дето не е стъпвал човешки крак, освен моя, или да заспя на дъното на неизмеримия океан и над безжизнения ми труп да бучат белопенестите талazi. Само така отцеубийцата никога няма да бъде наречена измамница!

— Отцеубийца! — повтори Мордонт като ехо и отстъпи ужасен.

— Да, сине мой! — отвърна Норна с мрачно спокойствие, още по-страшно от предишната ѝ разпаленост. — Между тези злокобни стени баща ми намери смъртта си от моята ръка. Намериха го в онази стая посинял и безжизнен труп. Пази се от синовно непослушание, защото такива са неговите плодове!

Като рече това, тя стана и излезе от стаята, оставяйки Мордонт сам да размишлява спокойно върху необикновеното разкритие. Баща му го бе научил да не вярва на суеверията, разпространени сред простолудието в Шетландия; а ето сега виждаше, че Норна, колкото и умело да мамеше другите, не беше способна да се самоизмами напълно. Това беше убедително доказателство, че е със здрав разсъдък; но, от друга страна, самообвинението ѝ в отцеубийство изглеждаше толкова нелепо и неправдоподобно, че в очите на Мордонт хвърляше съмнение и върху другите ѝ твърдения.

Мордонт Мъртън разполагаше с достатъчно време, за да размисли върху тези неща, тъй като никой не спохождаше усамотеното жилище, чиито единствени обитатели бяха Норна, джуджето и самият той. Суровият, скалист и стръмен остров Хой, където се намираше то, се състоеше от три възвишения или по-право една огромна планина, разделена на три върха, пресечени от пропасти, проломи и долини, които се спущаха чак до морето, а гребенът ѝ, издигащ се на голяма височина и нацепен на отделни скали, наглед почти непристъпни, спира идващите от Атлантика мъгли и често скрит от човешко око, образува мрачни и недосегаеми убежища за ястреби, орли и други хищни птици.

Почвата на острова, обрасла с мъх, е влажна, студена и неплодородна и има еднообразен, пустинен вид; само склоновете на планинските клисури, по които текат малки рекички, са обградени с

храстовидни брези, леска и диво френско грозде, някои толкова високи, че в тази пуста и гола страна биха могли да се нарекат дървета.

Но изгледът, който се откриваше от морския бряг, където Мордонт обичаше да се разхожда, когато се оправи достатъчно, за да може да си позволи такава развлечение, предлагаше прелести, които изкупваха пустинния вид на вътрешността. Широк и красив пролив дели този самотен планински остров от Помона, а в средата на пролива лежи като изумрудена брошка прекрасното зелено островче Греймзи. На далечния Мейнланд се вижда градчето, или село Стромнес, за чието превъзходно пристанище свидетелствува значителният брой кораби, струпани обикновено на рейда; към вътрешността този залив все повече и повече се стеснява, врязвайки се в Помона, където по време на приливи водите му пълнят прелестното езеро, наричано Лох ъв Стенис.

По този бряг Мордонт беше свикнал да броди с часове и очите му съвсем не оставаха равнодушни към красивата гледка, макар че главата му беше заета с най-тревожни мисли за собственото му положение. Той реши да напусне острова, щом възстановеното му здраве позволи да пътува; но признателността към Норна, на която беше, ако не истински, то поне осиновен син, не му позволяваше да замине без нейно разрешение, дори и да успееше да намери превозно средство, което беше малко вероятно. Едва след настойчиви молби той успя да изтръгне от домакинята обещание, че ако изпълнява напътствията ѝ, тя самата ще го заведе до столицата на Оркнейските острови за откриването на предстоящия панаир на свети Ола.

ГЛАВА XXXIV

*Слушайте каква е олелля!
Всеки тук фучи като фурия,
ругатни свистят като куршуми,
като саби чаткат остри думи;
тъй разбойниците вдигат врява;
ала пленникът ще им избяга.
„Плен“ — поема*

Когато Кливланд, благополучно измъкнат от ръцете на своите нападатели в Къркуол, се озова на борда на пиратския кораб, пристигането му бе приветствувано с гръмко „ура“ от значителна част от екипажа, който се втурна да му стиска ръка и да го поздравява по случай завръщането му; защото като пиратски капитан той не стоеше особено по-високо от най-ниските членове на екипажа, които в извънслужебните отношения претендираха за правото да му бъдат равни.

След като бандата — защото така биха могли да се нарекат шумните му приятели — изказа приветствията си, помъкнаха го към кърмата, където Гоф, сегашният им командир, седнал на едно оръдие, слушаше с мрачен и недоволен вид овациите, с които посрещаха Кливланд. Той беше четиридесет-петдесетгодишен човек, сравнително нисък, но с такова здраво телосложение, че екипажът го наричаше Топа. Черната коса, волският врат и надвисналите вежди заедно с грубата сила и свирепото му лице контрастираха рязко с мъжествената осанка и ведрото лице на Кливланд, у когото дори жестоката професия не бе успяла да заличи природното изящество и благородното изражение. Двамата пиратски капитани се гледаха известно време мълчаливо, докато около всеки от тях се събраха привържениците им. Сподвижниците на Гоф бяха най-вече измежду по-старите членове на

екипажа, а младите, на които Джек Бънс беше главен водач и вдъхновител, в мнозинството си стояха на страната на Кливланд.

Най-после Гоф прекъсна мълчанието:

— Добре дошъл на кораба, капитан Кливланд... Да рухне хакбордът ми, но ти май си въобразяваш, че си още старши капитан. Ала, кълна се в бога, откакто затри кораба си, умря вече тая работа, мътните да те вземат!

Тук завинаги трябва да бъдем наясно, че този командир имаше благовъзпитания навик да размесва думи и ругатни в почти еднаква пропорция, което обичаше да нарича „зарездане“ на речта. Но тъй като такива артилерийски заряди никак не са ни по вкуса, занаяпред само ще отбелязваме с многоточие местата, където се срещат такива цветисти думи, и така — да ни прости читателят тази не много сполучлива игрословица — ще превърнем залпа на капитан Гоф с такива заряди в изстрел с халосни патрони. На подмятанията му, че е дошъл на кораба да стане негов старши капитан, Кливланд отговори, че нита желае, нито би приел такова повишение, а само ще помоли капитан Гоф да му даде лодката, за да слезе на някой от останалите острови, защото никак не му се иска нито да командува Гоф, нито да остане на кораб под негова команда.

— А защо не под моя команда, братлето ми? — произнесе Гоф високомерно. — ...да не се мислиш за кой знае какъв... с тази сабя и с този вирнат нос... та да не можеш да служиш под мое командуване, дявол да те вземе, когато има толкова много джентълмени, и по-стари, и по-добри моряци от теб?

— Любопитен съм да чуя — отвърна Кливланд хладно — кой от тези превъзходни моряци подложи кораба на огъня на онази шесторъдейна батарея, която би могла да го вдигне във въздуха, преди да успеете да отрежете или да измъкнете котвеното въже? По-стари и по-добри от мен моряци може да пожелаят да служат на такъв некадърник, но моля аз да бъда освободен от такова задължение, капитане — това е всичко, което исках да ти кажа.

— О, боже мой, вие май и двамата не сте с всичкия си! — намеси се Хокинс боцманът. — Дуел със саби или пистолети би бил страшно забавно нещо по липса на друго; но за какъв дявол джентълмени с вашето положение, ако имат мозък в главата си, трябва да се чепкат

помежду си, та нали така ще дадем възможност на тези наперени гъсоци островитяните да пречукат всички ни?

— Право казваш, побратиме Хокинс! — отсъди старши кормчията Дерик, когото тези морски разбойници почитаха много. — Според мен, ако пък двамата капитани чак толкова не могат да се погаждат и да си подадат ръка, за да защитават с общи сили този кораб, тогава, по дяволите, да ги свалим и двамата, па да си изберем друг на тяхно място!

— Да нямаш пред вид себе си, господин старши кормчия? — обади се Джек Бънс. — Само че този номер няма да мине. Човек, който ще командува джентълмени, трябва според мен сам да бъде джентълмен; а аз гласувам за капитан Кливланд — най-смелия и благороден джентълмен, който е скъсал със света и пет пари не дава за него!

— Какво! Да не би да се смяташ за джентълмен? — подхвърли язвително Дерик. — Има си хас! Всеки шивач би направил по-свестен джентълмен и от най-скапаните дрипи в твоя актьорски гардероб!... Срамота е юначаги като нас да държат на кораба си такова наконтено градинско плашило!

Тези недостойни сравнения така вбесиха Джек Бънс, че без да се церемони повече, грабна сабята си. Но тук се намесиха дърводелецът и боцманът: единият, размахвайки голямата си брадва, се кълнеше, че ще разцепи главата на първия, който започне бой, а другият им напомни, че правилникът строго забранява всякакви кавги, сбивания и особено дуели на борда и че ако някои от джентълмените имат да уреждат някакъв спор, могат да слязат на брега и да го решат там със саби или пистолети в присъствието на двама свои другари.

— Аз нямам спор с никого...! — отвърна Гоф навъсено — Капитан Кливланд тръгнал да се шляе тук от остров на остров, да си кара кефа...! А ние си пилеем времето и парите да го чакаме, докато можехме да сложим в общия кюп още двайсет-трийеет хиляди долара. Ако обаче останалите джентълмени-храбреци желаят това... е, тогава няма дума да обеля.

— Аз предлагам — каза боцманът — според правилника да се свика в каюткомпанията общ съвет, да обсъдим какво да правим по този въпрос.

Предложението на боцмана бе прието единодушно, защото всеки извличаше полза от участието си в този общ съвет, където пиратите имаха еднакво право на глас. Наистина повечето от членовете на екипажа ценяха това свое право дотолкова, доколкото за такива тържествени случаи се отпускат неограничено количество алкохол, което те използват до максимум за стимулиране на дебатите. Но неколцина измежду тях главорези, у които смелостта и разюздаността, присъщи на занаята им, се съчетаваха с известна доза здрав разум, в такива моменти гледаха да запазват относителна трезвост и те именно чрез привидно всеобщо гласуване на съвета всъщност решаваха всички най-важни въпроси, свързани с плаването и другите начинания на пиратите. Останалите членове на екипажа, когато изтрезнееха, лесно можеха да бъдат убедени, че взетото решение е законен резултат от всеобщата мъдрост на целия сенат.

В случая гуляят продължи, докато по-голямата част от екипажа започна, както винаги, да проявява пианството си в най-груби и неприлични форми: да изригва празни и безсмислени ругатни, да бълва в изблик на веселие най-страшни проклетия, да пее песни, чиято непристойност можеше да се сравни само с тяхната кощунственост; и сред този земен ад двамата капитани заедно с един-двама от главните си привърженици, а също и дърводелецът и боцманът, които в такива случаи винаги вземаха инициативата в ръцете си, образуваха нещо като дяволско сборище, или таен съвет, за да обмислят какво да се прави; защото, според образното сравнение на боцмана, те се намираха в теснина и трябваше непрекъснато да следят посоката на течението.

Когато започна съвещанието, приятелите на Гоф за голямо свое неудоволствие забелязаха, че той не спазва полезното правило, което споменахме по-горе: в желанието да удави с алкохол яда си от неочакваното появяване на Кливланд и посрещането, устроено му от екипажа, по-старият капитан бе удавил и разсъдък си. Благодарение на присъщата му мрачна мълчаливост това бе останало незабелязано досега, но когато съветът започна разискванията, повече не можеше да се скрие.

Пръв заговори Кливланд, който заяви, че не само не би станал командир на кораба, но и не иска друга милост от никого, освен да го свалят на някой остров или островче далеч от Къркуол и да го оставят сам да се оправя.

Боцманът се противопостави най-енергично на това решение.

— Всички наши момчета — каза той — познават Кливланд и му вярват като на добър моряк и боец; освен това той никога не се е оставял грогът да го надвие, винаги е бил в добра форма и при плаване, и в бой, затова, когато е бивал на кораба, нито веднъж не го е оставял на произвола. А що се отнася до благородния капитан Гоф — продължи той ролята си на усмирител, — няма друг по-сърцат от него между тия, които хрупат морски сухари, затуй винаги ще го подкрепям; ала претовари ли се с грог — искам да му го кажа в очите, — почва да плещи едни такива приказки и закачки, че не се трае. Всички помните как, уж на майтап, едва не лашна кораба в този проклет Хорс ъв Копинша, както му казват; и знаете също как гръмна с пистолета си под масата, баш по време на големия съвет, и перна Джек Дженкинс в коляното, та заради тази шега горкият остана без крак.^[1]

— Само че Джек Дженкинс все едно бълха го ухапа — обади се дърводелецът; — отрязах му аз крака с трион не по-лошо от кой да е фелдшер, па като нажежих брадвата си, обгорих отрязаното място и му издялах такъв дървен крак, че и досега си куцука с него, сякаш нищо не е станало — Джек, знаете, и по-рано не можеше да „цепи перо“^[2] както трябва.

— Голям си ни майстор, дърводелецо — отсъди боцманът, — за какво ли не те бива, мътните да те вземат! Само че по-добре да се удавя, отколкото да опиташ триона и нажежената си брадва на моите крака! Режи си ти кницовете... Ала тук работата е друга... Въпросът е да се разделим ли с капитан Кливланд, умен и вещ човек, което според мен значи все едно да изхвърлим лоцмана зад борда, когато бурята ни блъска към брега. И освен туй, трябва да кажа, не е прилично възпитан човек да напуща верните си другари, които са го чакали тук и са пропуснали толкова възможности. Водата ни е на свършване, а и така сме лапали, че не ни е останало почти нищо за ядене. Не можем да отплаваме без провизии, а няма как да си ги набавим без съдействието на къркуолци. Ако останем още дълго тук, фрегатата „Халцион“ ще ни загаци — видели са я преди два дни край нос Питърхед, — и тогава ще трябва да ни окачат на реята, та да се сушим на слънце. Ако някой е в състояние да ни отърве от беля, това е капитан Кливланд. Той умее да се държи пред къркуолци като джентълмен и знае как да се погажда с тях, пък и да ги изиграе, ако стане нужда.

— Значи искаш да натириш честния капитан Гоф, а? — обади се един стар, обрулен от ветровете едноок моряк. — Какво от туй, че е шегобиец — аз също от неговите закачки и майтапи загубих единия си фенер, ала иначе е най-свестният човек, който е ходил по шканци; и да пукна, ако не го поддържам, докато още ми свети другият фенер!

— Чакай да се изкажа докрай бе, човек! — ядоса се Хокинс. — Тю да се не види, все едно че се разправям с чернокожи тъпаци!... И тъй, предлагам Кливланд да бъде капитан само от един часа след обед до пет часа сутринта, през което време Гоф е винаги пиян.

Споменатият капитан даде достатъчно доказателство за правдивостта на последните думи, като изръмжа нещо неразбрано и се опита да насочи пистолета си срещу помирителя Хокинс.

— Ето на, гледай! — каза Дерик. — Толкова му стига умът, та се натряскал баш в деня на съвета като най-пропадналия моряк!

— Тъй я — потвърди Бънс, — напил се като свиня, и то пред приятелите си, пред враговете и пред сената!

— Само че — продължи Дерик — не върви да имаме двама капитани в един и същи ден. На седмица е май по-добре... и нека Кливланд да бъде първи.

— Ще се намерят и други, които не падат по-долу от тях — рече Хокинс, — но както и да е, аз нямам нищо против капитан Кливланд и мисля, че той най-лесно може да ни измъкне от дълбокото.

— Точно така — възкликна Бънс, — и ще направи по-добро впечатление на тези къркуолци от „трезвия“ си предшественик! Тогава вече ще мирясат. И тъй, да живее капитан Кливланд!

— Чакайте, джентълмени — намеси се Кливланд, който досега мълчеше; — надявам се, че няма да ме изберете за капитан без моето съгласие?

— Кълна се в лазурния небосвод, че ще те изберем — отвърна Бънс, — защото това е за доброто на всички.

— Но поне ме изслушайте — настояваше Кливланд. — Щом желаете, съгласен съм да поема командването на кораба, понеже виждам, че без мен трудно ще се измъкнете от тая каша.

— Е, тогава ще извикам още веднъж: да живее Кливланд! — провикна се Бънс.

— Млъкни, моля те, драги Бънс... тоест, достопочтени Алтамонт! — рече Кливланд. — И тъй нагърбвам се с тази работа при

следното условие: когато подготвя кораба за пътуване, снабдя го с провизии и тъй нататък, ще трябва отново да предадете командването на капитан Гоф, както казах вече, и да ме свалите на някой бряг да се оправям, както мога. Така ще бъдете сигурни, че не ще ви издам, защото ще бъда с вас до последната минута.

— И след последната минута дори — гръм да ме убие, ако греша! — промърмори Бънс на себе си.

После въпросът бе поставен на гласуване; и толкова голямо се оказа доверието на екипажа в умениято и таланта на Кливланд, че временното сваляне на Гоф срещна много слаба съпротива дори сред собствените му сподвижници, които съвсем основателно забелязаха: „В негов интерес беше поне сега да бъде трезв... Пък ако иска, нека утре сам да се застъпи за правата си.“

Ала когато дойде утрото и пияните моряци узнаха резултата от разискванията в съвета, който фактически с присъствието си бяха одобрили всички, се изказаха така ласкаво за достойнствата на Кливланд, че Гоф, колкото и да се цупеше и да недоволствуваше, сметна за най-благоразумно засега да подтисне яда си, докато се яви по-благоприятна възможност да даде изблик на чувствата си, и да се примири с понижението, което впрочем често се случва между пирати.

Кливланд от своя страна реши най-енергично и без да губи време да се залови да измъкне екипажа на своя кораб от опасното положение, в което се намираше. За тази цел той заповяда да спуснат лодката, с намерение да слезе лично на брега заедно с дванайсет от най-яките и опитни членове на екипажа, всички много хубаво пременени (защото успехът на престъпния им занаят позволяваше на пиратите да се контят като своите офицери) и което беше особено важно, всеки добре въоръжен със сабя и пистолети, а някои — с алебарди и ками.

Самият Кливланд беше изрядно облечен — синя куртка, подплатена с пурпурен атлаз и общита разкошно със злато пурпурна жилетка и брич от дамаска, богато везана кадифена шапка с бяло перо, бели копринени чорапи и обувки с червени токове, които се смятаха за върха на елегантността от тогавашните контета. Около шията му бе увита няколко пъти златна верижка със закачена на нея свирка от същия метал — емблема на неговата власт. И най-важното — носеше обичайната за тези дръзки грабители украса: освен един или дори два чифта пистолети на колана през рамената му висяха на нещо като

превръзка или шарф от червена лента още два чифта пистолети с най-изящна обковка и изработка. Дръжката и ножницата на сабята на капитана бяха разкошни като останалата премяна и всичко това така прилягаше на естествената му красота, че когато се появи на палубата, екипажът го посрещна с единодушен вик на възхищение, защото и пиратите, както и всяка друга тълпа, съдят за човека до голяма степен по външността му.

Кливланд взе със себе си в лодката освен другите и своя предшественик по служба Гоф, който също беше много разкошно облечен, но тъй като нямаше външността на Кливланд, приличаше на груб селяк в дрехи на придворен или по-право на разбойник със зверска мутра, пременил се в облеклото на някой убит от него нещастник, ала още като го погледнеш, от физиономията му, на която е изписана смесица от бруталност, нечиста съвест, жестокост и безочие, ще разбереш, че няма право да притежава това облекло. Кливланд навярно бе решил да вземе Гоф със себе си на брега, за да не му позволи в негово отсъствие да привлече екипажа на своя страна. В това положение те напуснаха кораба и като запяха в такт с веслата, от което лодката още по-силно пенеше водата, скоро стигнаха къркуолския кей.

Междувременно командването на кораба бе поверено на Бънс. Кливланд знаеше, че може да разчита напълно на неговата вяроност и в доста продължителен разговор на четири очи му даде напътствия как да действа при едни или други обстоятелства.

Едва след тези разпореждания и като напомни няколко пъти на Бънс да се пази както от поддръжниците на Гоф, така и от нападение откъм брега, лодката се отблъсна от кораба. Когато наближиха пристанището, Кливланд развя бяло знаме и забеляза, че появяването им очевидно е предизвикало голяма суматоха и тревога. Виждаше се как хората тичаха насам-натам, а някои, изглежда, се въоръжаваха. Прислугата на батареята веднага зае местата си и издигна английското знаме. Това бяха тревожни признаци, защото макар че в Къркуол, доколкото беше известно на Кливланд, нямаше артилеристи, все пак имаше много моряци, способни да си служат отлично с големи оръдия и в случай на нужда да бъдат винаги на разположение за такава работа.

Кливланд, (който много добре виждаше тези недружелюбни приготовления, но се стараеше лицето му да не издаде ни-най-малък страх или тревога, насочи лодката право към кея, където в момента се

бяха събрали няколко души, едни въоръжени с мускети, дългоцевни и ловджийски пушки, други с къси пики и китоловни ножове, сякаш да се противопоставят на слизането му. Те обаче, изглежда, още не бяха решили окончателно какви мерки да вземат, защото, когато лодката стигна до кея, най-предните се отдръпнаха назад и дадоха възможност на Кливланд и другарите му да скочат безпрепятствено на брега. Пиратите тутакси се строиха на кея, с изключение на двама, които по нареждане на капитана останаха на лодката и я отдръпнаха на известно разстояние от брега; тази маневра целеше да предпази лодката (единствената, с която разполагаше корабът) от завземане и същевременно да покаже безгрижната самоувереност на Кливланд и спътниците му, които искаха по този начин да сплашат противника.

Къркуолци обаче проявиха старата си норманска кръв, като посрещнаха смело опасността: застанаха на кея с оръжие на рамо точно срещу пиратите и препречиха улицата, която водеше за града.

Докато двете страни стояха и се гледаха така, Кливланд заговори пръв.

— Какво значи това, уважаеми граждани? — рече той. — Да не би вие, оркнейци, да сте станали шотландски планинци, та сте грабнали оръжие още на ранина? Или сте се събрали на кея да ме поздравите за това, че поех командването на кораба си?

Гражданите се спогледаха и един от тях отговори:

— Ние не знаем кой сте; този, другият — той посочи Гоф, — се представяше за капитан, когато слизаше на брега.

— Джентълменът е помощникът ми и командува в мое отсъствие — каза Кливланд. — Но какво значение има това за нашата работа? Аз искам да говоря с вашия лорд-мер, или как му казвате тук.

— Кметът сега е на заседание с общинските съветници — отвърна представителят на къркуолци.

— Толкова по-добре — рече Кливланд. — А къде заседават тяхна светлост?

— В общината — отговори събеседникът му.

— Тогава, джентълмени, ако обичате, дръпнете се да минем, защото аз и другарите ми отиваме именно там.

Гражданите си зашепнаха; малцина се решаваха да влязат в отчаяна и може би безполезна схватка с такива безжалостни хора, а по-смелите бързо разсъдиха, че по-лесно ще могат да се справят с

чужденците в кметството или може би в тесните улички, през които трябваше да минат, отколкото на кея, където се бяха строили в пълна бойна готовност. Ето защо пуснаха пиратите да продължат необезпокоявани и Кливланд тръгна с бавна крачка напред, като гледаше хората му да вървят близо един до друг и никой да не притиска откъм фланговете малкия му отряд, като същевременно нареди на четиримата от ариергарда да се обръщат от време на време назад — предпазна мярка, която правеше всеки опит за нападение срещу тях рискован.

Така се изкачиха по тясната уличка и стигнаха кметството, където, както бе казал гражданинът, общинският съвет действително заседаваше. Тук жителите почнаха да напират напред с намерение да се смесят с пиратите и възползувайки се от блъсканицата при тесния вход, където няма да могат да си служат с оръжие, да уловят кой когото може. Но Кливланд бе предвидлив и това и преди да влязат в заседателната зала, взе мерки да се разчисти и обезопаси входът, като заповяда на четирима от хората си да застанат с лице към улицата, а друга четворка — към тълпата, която напираше от страни. Гражданите се отдръпнаха, като видяха свирепите, мургави, обгорели от слънцето лица и насочените към тях оръжия на тия главорези, а в това време Кливланд с останалите си другари влезе в заседателната зала, където освен общинските съветници нямаше почти никого. Така тези джентълмени се оказаха напълно откъснати от гражданите, които чакаха разпореждания от тях, и може би повече във властта на Кливланд, отколкото самият той с шепата си хора сред заобикалящото ги множество.

Общинските големци, изглежда, усетиха опасността, защото се спогледаха малко смутено, а Кливланд се обърна към тях със следните думи:

— Добро утро, джентълмени... Надявам се, че няма вражда помежду ни. Дошъл съм да поговорим за снабдяването с припаси на моя кораб, който е хей там, на рейда — а без тях не можем да отплаваме.

— Вашият кораб ли, сър? — попита кметът, умен и смел човек.
— А отде да знаем, че вие сте му капитан?

— Погледнете ме — рече Кливланд — и мисля, че няма да ми задавате повторно този въпрос.

Кметът го огледа добре и очевидно реши, че по-нататъшни разпити са излишни, затова продължи:

— Ако вие сте неговият капитан, тогава кажете отде иде той и накъде му е пътят. Вие приличате твърде много на офицер от военен кораб, за да бъдете капитан на търговски, а знаем, че не служите в английския флот.

— По морето плават сума военни кораби, които не развяват английско знаме — отвърна Кливланд. — Но дори и да съм капитан на контрабандистки кораб, който иска да замени тютюн, бренди, джин и други подобни срещу пушена риба и кожи, нима заслужавам такова лошо отношение от страна на къркуолските търговци, че да откажат да ме снабдят с провизии срещу собствените ми пари?

— Вижте какво, капитане — подхвана секретарят на общината, — ние не сме чак толкова взискателни — когато се случи да прескочат насам джентълмени като вас, винаги съм казвал на кмета, че е най-добре да постъпим с тях като въглищаря, когато срещнал дявола: да не ги закачаме, ако и те не ни закачат. А нека този джентълмен — той посочи Гоф, — който е бил капитан преди вас и може да бъде капитан и след вас — („Право казва дядката“ — промърмори Гоф), — да каже колко добре се отнасяхме с него, докато той и юначагите му не почнаха да вилнеят из града като бесни дяволи... А, ето виждам един от тях! Този гамен спря на улицата слугинята ми тъкмо когато ми осветяваше пътя с фенер и я оскърби пред очите ми!

— Чест и слава на ваша светлост — каза Дерик, „гамена“, посочен от секретаря, — но не съм аз тоя, дето спря консорта ви с фенер на кърмата, а съвсем друг човек.

— А кой тогава, сър? — попита кметът.

— Ами, да прощава ваше високоблагородие — отвърна Дерик, като направи няколко ниски поклона и се залови да описва колкото може по-точно външността на самия достопочтен кмет, — той беше джентълмен вече на напреднала възраст, като холандски кораб — със закръглена кърма, с бяла перука и червен нос — чини ми се, досущ като ваше високоблагородие... — После, обръщайки се към един от другарите си, додаде: — Джек, нали оня тип, дето искаше да целуне хубавото девойче с фенера оная вечер, много приличаше на негова светлост?

— Бог да ме убие, Том Дерик — отвърна запитаният. — ако не е той!

— Ще ви накараме да се разкайвате за тази дързост, джентълмени! — произнесе кметът, основателно възмутен от такава безочливост. — Държахте се в нашия град като в индийско село на Мадагаскар. Вие сам, капитане, ако наистина сте капитан, дори вчера бяхте начело на подобна оргия. Няма да ви дадем никакви провизии, докато не разберем е какви хора имаме работа. И не мислете, че можете да ни уплашите; достатъчно е да махна с тази кърпа от прозореца до мен и корабът ви ще отиде на дъното. Имайте пред вид, че той се намира под дулата на нашата батарея.

— А колко от оръдията й вече за нищо не ги бива, господин кмете? — запита Кливланд. Той подхвърли въпроса наслуки, но от смущението, което кметът напразно се мъчеше да скрие, тутакси разбра, че къркуолската артилерия съвсем не е в пълна исправност. — Хайде, хайде, господин кмете — продължи той, — няма защо да се плашим взаимно. Вашите оръдия ще причинят повече главоболия на клетите стари моряци, които ще ги управляват, отколкото на нашия шлюп; а ако дадем бордов залп срещу града, май ще пострадаат глинените съдини на жените ви. Пък колкото до това, че ние, моряците, сме се държали малко по-свободно на брега, кажете ми кои моряци не са такива? Та нали и гренландските китоловци сегиз-тогиз ги прихващат дяволите, когато са у вас, а и холандците лудуват из улиците на Къркуол като делфини пред буря. Казвали са ми, че сте разумен човек, и съм сигурен, че с петминутен разговор на четири очи ще можем да уредим този въпрос.

— Добре, сър — рече кметът, — готов съм да ви изслушам, ако заповядате тук.

Кливланд тръгна след него към една малка вътрешна стаичка и когато се озоваха там, каза на кмета:

— Ще сложа настрана пистолетите си, сър, щом ви плащат.

— По дяволите пистолетите ви! — отвърна кметът. — Аз съм служил в армията на краля и миризмата на барут ме плаши не повече, отколкото вас!

— Толкова по-добре — рече Кливланд, — защото ще ме изслушате по-спокойно... И тъй, сър, каквито и да сме — такива, за каквито може би ни смятате, или нещо друго, какво ще спечелите, за

бога, като ни задържите тук, освен бой и кръвопролитие? А за това, уверявам ви, сме много по-добре подготвяй от вас. Въпросът е ясен: вие желаете да се отървете от нас, а ние — да се махнем оттук. Дайте ни възможност, да заминем и веднага ще ви освободим от присъствието си.

— Слушайте, капитане — каза кметът, — аз не жадувам за ничия кръв. Вие сте симпатичен човек, такива ги имаше мноГО между пиратите на мое време... но все пак не би било зле да се заловите с по-приличен занаят. Значи за парите си искате припаси и радушен прием, за да се махнете завинаги от тези морета. Но има една пречка: всеки момент очакваме по нашите краища фрегатата „Халцион“, а щом разбере, че сте тук, веднага ще ви погне — белите ревери^[3] най обичат да гонят пирати, защото рядко оставате на кораба си без товар от злато. Та като се нахвърлят върху вас, ще ви подкарат в килватера си...

— И ще ни вдигнат във въздуха, ако такова ви е желанието — вметна Кливланд.

— Не, ако такова е вашето желание, капитане — поправи го кметът, — но какво ще стане с хубавия град Къркуол, като разберат, че сме имали вземане-даване с враговете на краля? Ще друснат на града една хубава глоба, а и кметът може да не се отърве тъй лесно.

— Добре, добре — рече Кливланд, — сега разбирам каква е пречката. Но да предположим, че заобиколя вашия остров и се прехвърля на Стромнеския рейд? Там можем да вземем на борда си всичко необходимо, без да месим в тази работа Къркуол или неговия кмет; ако ли пък стане въпрос, вашите недостатъчни сили и нашето превъзходство ще бъдат задоволително оправдание.

— Може би — каза кметът, — но за да ви позволя да напуснете пристанището ни и да отидете на друго място, трябва да ми дадете някаква гаранция, че няма да причините никакво зло на нашия остров.

— А ние — добави Кливланд — трябва да получим гаранция от вас, че няма да ни разтакавате тук, докато пристигне „Халцион“. Аз лично на драго сърце бих останал на брега като заложник при условие, че ще ми обещаете да не ме предавате и Пратите от своя страна някое длъжностно лице или виден гражданин на борда на моя шлюп, където с присъствието си ще гарантира моята безопасност.

Кметът поклати глава и даде да се разбере, че трудно би се намерил човек, който ще се съгласи да стане заложник при толкова

опасно положение; но добави, че ще отнесе това предложение до ония членове на съвета, на които може да се разчита по такъв важен въпрос.

[1] Всъщност това е подвиг на прочутия пират Ейвъри, който внезапно и безпричинно стрелял с пистолети под масата, на която седял и посрѣбвал другарите си, ранил тежко един от тях и взел цялата работа за остроумна шега. И което е още по-чудно, екипажът се отнесъл по същия начин към постъпката му. Б. а. ↑

[2] Казва се, че кораб, който се движи бързо по морето, „цепи перо“, т.е. прави с носа си бразда по водата. Б. а. ↑

[3] Бели ревери имали на мундирите си моряците от английския военен флот. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXV

Ралото захвърлих, морето да браздя!
Дибдин

Когато кметът и Кливланд се върнаха в заседателната зала, първият се уедини още веднъж с неколцина от съветниците си, с които сметна за уместно да размени мисли; и докато разискваха предложението на Кливланд, прислугата донесе на него и на другарите му нещо подкрепително. Кливланд разреши на хората си да хапнат, но същевременно взе най-строги мерки против евентуална изненада — докато едни ядяха, други стояха на стража.

В това време той самият се разхождаше назад-напред из помещението, разговаряйки за това-онова с присъстващите, като човек, когото нищо не тревожи.

За свое учудване между заобикалящите го забеляза Триптолемус Йелоули, който, намирайки се случайно в Къркуол, бе повикан в общинския съвет като един вид представител на лорд-губернатора, за да участва в това заседание. Кливланд веднага възобнови запознанството си с него, завързано в Бъра-Уестра, и попита агронома що търси на Оркнейските острови.

— Ами да се погрижа за някои и други мои работи, капитан Кливланд. Уморих се да се боря с дивия ефески звяр^[1], та прескочих насам да видя как се развива овощната ми градина, която засадох лани на три-четири мили от Къркуол, а и пчелите ми — докарах девет кошера за облагородяване на тази страна, да правят от цъфналия пирен восък и мед.

— Е, и сигурно се развиват добре? — рече Кливланд, който проявяваше интерес към тези въпроси дотолкова, колкото да поддържа разговора, да стои леденото, тягостно мълчание на околните.

— Как се развиват ли? — кипна Триптолемус. — Развиват се като всичко останало в тази страна — с главата надолу!

— Да не би да не полагате достатъчно грижи за тях? — забеляза Кливланд.

— Не, сър, тъкмо напротив — отвърна икономът, — умряха от прекалени грижи, като билетата на Лъки Кристи... Рекох да видя кошерите и човекът, комуто бях поръчал да ги гледа, даже много се зарадва. „Да бяхте оставили някой друг да се грижи за тях — вика той, — можехте да се любувате сега колкото щете на кошерите си, или как им казвате там, ала ако не си отварях очите на четири, щяхте да видите в тях не мушици, а олуши; пазех ги аз, както трябва, ала една сутрин, още при изгрев, виждам — измъкват се от тия дупчици, и ако не бях ги запушил начаса с малко кал, нямаше да видите нито пчела, нито муха, или как ги наричат там, във вашите кошери, както им викате!“ С една дума, сър, запечатал кошерите ми, сякаш горките твари са чумосани, а моите пчелички измрели, като да са ги опушили — и край на надеждите ми, *generando gloria mellis*^[2], както е казал Вергилий.

— Значи край и на меда ви? — рече Кливланд. — Но не може ли да си направите ябълково вино? Как се развива овощната ви градина?

— О, капитане, същият този Соломон на Оркнейския Офир — уверен съм, че никой не би търсил там нито златни таланти, нито таланти на разума! — та този мъдрец взел в изблик на нежност да полива младите ябълкови фиданки с гореща вода, и изсъхнали и корените, и клонките им! Но каква полза да скърби човек? По-добре ми кажете що за патърдия са вдигнали тия добри граждани за някакви си пирати и защо са се насъбрали пред заседателната зала тези страшни хора, въоръжени като шотландски планинци? Току-що идвам от другата страна на острова и не мога да разбера що става. Пък като гледам и вас, капитане, чини ми се, че сте се накичили с тия глупави пистолети май повечко, отколкото е нужно на един честен човек в мирно време?

— И аз така мисля — обади се миролюбивият тритон, старият Хааген, комуто се наложило, ще не ще, да служи в армията на храбрия Монтроуз, — да бяхте в Едирахилската долина, когато ни сгащи сър Джон Уори...

— Вие всичко сте изпозабравили, съседе Хааген — прекъсна го икономът, — сър Джон Уори се бил на ваша страна и го пленили заедно с Монтроуз, а после и двамата ги обезглавили.

— Тъй ли?! — учуди се тритонът. — Може и да сте прав, защото толкова пъти минава ту на една, ту на друга страна, че дявол знае за кого е загубил главата си... Но там си беше човекът, и аз бях там... пък каквото бой падна, да не дава господ да го преживея повторно!

В тоя момент влезе кметът и прекъсна този несвързан разговор.

— Решихме, капитане — обяви той, — вашият кораб да отиде в Стромнес или в Скапа-Флоу и там да вземе нужните му припаси, за да няма повече спречквания между панаирджиите и моряците ви. А тъй като желаете да останете на брега да видите панаира, намислили сме да пратим на кораба ви някой уважаван джентълмен за лоцман, който да ви преведе около Мейнланд, тъй като корабоплаването тук е трудно.

— Вие говорите като миролюбив и умен сановник, господин кмете — каза Кливланд, — всъщност така и очаквах... Но кой джентълмен ще направи чест на нашите шканци в мое отсъствие?

— И това сме решили, капитан Кливланд — отвърна кметът. — Можете да бъдете уверени, че всеки от нас с удоволствие би извършил това тъй приятно пътуване, и то в такава добра компания; но понеже имаме панаир, почти всички сме заети с някаква работа около него: аз лично поради длъжността си не мога да отсъствам, жената на главния общински съветник ражда, на ковчежника не му понася море, двама от съветниците имат подагра, други двама отсъствуват от града, а останалите петнайсет членове на общинския съвет са натоварени все със специални задачи.

— Вижте какво ще ви кажа, господин кмете — подзе Кливланд, повишавайки глас, — аз очаквах...

— Минутка търпение, ако обичате, капитане — прекъсна го кметът. — Взехме решение нашият високоуважаем мистър Триптолемус Йелоули като иконом на лорд-губернатора на тези острови поради официалното си положение да има честта и удоволствието да ви придружава.

— Аз ли?! — възкликна смаяният Триптолемус. — Но за какъв дявол ми е потрябвало да пътувам по море, щом работата ми е на сушата!

— Джентълмените имат нужда от лоцман — прошепна му кметът, — а не можем да им откажем.

— Сигурно много им се иска да се блъснат в брега? — рече икономът. — Как да им бъда лоцман, дявол да го вземе, когато в

живота си не съм пипвал кормило?

— Ш-шт, ш-шт, мълчете! — спря го кметът. — Ако нашите граждани чуят такива думи, и възможността да принасяте полза, и уважението към вас, и званието ви, и всичко друго ще отиде по дяволите! За нас, островитяните, човек, който не умее да свива и връзва платна и да върти кормило, не е човек. Пък и това е обикновена формалност; ще пратим и стария Пейт Синклер да ви помага. Няма да има нужда да правите нищо, освен цял ден да ядете, да пиете и да се веселите.

— Да ям и да пия! — повтори икономът, който още не можеше да разбере точно с каква цел бързаха да му натрапят това задължение, а беше неспособен нито да се противи, нито да се измъкне от клопката, поставена му от хитрия кмет. — Да ям и да пия ли? Всичко това е много хубаво; но, право да си кажа, и на мен като на ковчежника не ми понася морето; пък и на твърда земя имам по-голям ищах за ядене и пиене.

— Ш-шт, ш-шт, ш-шт! — прошепна пак кметът със сериозен и умолителен тон. — Да не искате да загубите окончателно репутацията си? Как може икономът на негово превъзходителство лорд-губернатора на Оркнейските и Шетландските острови да не обича морето! Все едно да сте шотландски планинец и да кажете, че не обичате уиски!

— Разберете се някак, джентълмени — обади се капитан Кливланд, — защото време е да вдигаме котва... Е, мистър Триптолемус Йелоули, ще имаме ли честта да ни правите компания?

— Откровено казано, капитан Кливланд — запелтечи икономът, — не бих имал нищо против да отида където и да било с вас... само че...

— Няма нищо против — повтори кметът, който долови началото на изречението, но не дочака края му.

— Няма нищо против — извика ковчежникът.

— Няма нищо против — пропяха едновременно четиримата градски съдии; и петнайсетте общински съветници, доловили същия израз на съгласие, го повториха в хор, добавяйки от себе си: „прекрасен човек“... „какво чувство за обществен дълг“... „благороден джентълмен“... „градът ще му бъде вечно признателен“... „къде ще намерите такъв достоен иконом?“ — и тъй нататък.

Замаян и смутен от похвалите, с които го обсипваха отвред, и неспособен да разбере естеството на сключваната сделка, агрономът беше толкова поразен и объркан, че не можа да се възпротиви на толкова коварно натрапваната му роля на къркуолски Курций^[3], и капитан Кливланд го предаде на своите хора с най-строга заръка да се отнасят с уважение и внимание към него. Гоф и другарите му поведоха агронома навън, изпращан с овации от всички насъбрали се тук, както в старо време приветствували с възторжени възгласи накичената с гирлянди жертва, за да я предадат на жреците, които я закарвали на олтара и с удар по главата я пожертвували за общото благо. И докато го водеха така и почти насила го измъкнаха от заседателната зала, клетият Триптолемус, разтревожен, че Кливланд, в когото имаше такова доверие, няма да дойде с другарите си, се опита на излизане от вратата да протестира:

— О, не, кмете, капитане, съдии, ковчезнико, съветници! Ако капитан Кливланд не дойде на кораба да ме пази, работата се разваля и аз няма да отида, ако ще и с юзди да ме дърпат!

Протестът му обаче се удави в единодушния хор на общинските чиновници и съветници, които му благодаряха за гражданското съзнание, пожелаваха му добър път и отправяха към небето молитви за скорошно и благополучно завръщане. Замаян и объркан, мислейки си, ако изобщо беше способен да мисли разумно, че възраженията са напразни, щом и приятели, и съвсем чужди хора са решили да му се наложат, без да се противи повече, Триптолемус се остави да го изведат на улицата, където екипажът на пиратската лодка го наобиколи и закрачи бавно към кея. Много граждани ги последваха от любопитство, но без да се опитват да им пречат или да ги закачат; защото мирното споразумение, постигнато така умело от първенеца на града, се одобряваше от всички като по-добро средство за уреждане на споровете им с чужденците, отколкото прибегването до оръжие, което би имало твърде съмнителен резултат.

Докато се движеха бавно, Триптолемус имаше време да огледа обстойно външността, лицата и облеклото на тия, в чиито ръце бе предаден по тоя начин, и започна да му се струва, че в погледите им долавя не само присъщия израз на такива главорези, но и някакви зловещи помисли, насочени изрично срещу него. Особено го безпокоеше кръвнишкият поглед на Гоф, който притискайки го под

мишница с нежността на ковашко менгеме, току го стрелкаше накриво с ъгълчетата на очите си, както орлица поглежда стиснатата в ноктите си жертва, преди да почне да я оскубва, според техническия термин. Най-подир страхът на Йелоули дотолкова надви стеснителността му, че той направо попита страшния си водач с плачлив шепот:

— Нима ще ме убиеете, капитане, въпреки божиите и човешките закони?

— Мълчи, ако имаш мозък в главата си — срязва го Гоф, който искаше да сплаши още повече своя пленник. — От три месеца вече не сме убивали никого, защо ни навяваш такива мисли?

— Надявам се, че само се шегувате, добри ми, високоуважаеми капитане! — отвърна Триптолемус. — Иначе това би било по-страшно от всички вещици, джуджета, пробождания на китове и прекатурвания на лодки, взети заедно! Дори по-лоша жътва, отколкото може да се очаква! Какво ще спечелите, за бога, като ме убиеете?

— Поне ще се позабавляваме — отвърна Гоф. — Погледнете физиономиите на тези приятели: виждате ли поне един, който да не може да убие човек?... Но за това ще поговорим повече, когато опиташ прангите... освен ако, разбира се, не решиш да се откупиш с шепа испански долари.

— Останал съм само на хляб, капитане — отговори икономът, — онова копеле джуджето ми отмъкна целия рог със среброто!

— Камшикът с девет върви ще те накара да го намериш наново — изръмжа Гоф, — боят с разтривка от сол или оцет помага много добре на човека да си спомни къде му е богатството, а и стягането на черепа с тетива, докато ти изхвъркнат очите, е също много добро средство за възстановяване на паметта.

— Капитане — отвърна Йелоули решително, — аз нямам пари... а и рядко се намира такова нещо у реформатори. Ние превръщаме пасищата в орна земя, ечемика — в овес, пиреновите пуцинаци — в зелени морави, а неплодородната *ярфа*, както тукашните неуки хора наричат торфените си блата — в тучни пасища; но рядко се случва да влезе нещо от това в собствената ни кесия. Селяците и конете вършат всичко, а после изпояждат всичко, даже за дявола не остава нищо!

— Добре, добре — каза Гоф, — щом наистина си толкова беден, както твърдиш, тогава можеш да разчиташ на мен като приятел, — после, като наведе глава, за да стигне ухото на иконома, който от страх

се повдигна на пръсти, додаде: — Ако ти е скъп животът, не се качвай с нас на лодката.

— Но как да избягам от вас, като ме държите тъй здраво за ръката, та не мога да се измъкна, ако ще да се похаби цялата реколта на Шотландия?

— Слушай, глупчо — рече Гоф, — щом стигнем до водата, и момчетата ни скочат в лодката и грабнат веслата, направи бързо ляв завой — в това време аз ще ти пусна ръката, — а после бягай, колкото ти сили държат!

Така и стори Триптолемус, когато Гоф, както бе обещал, му пусна ръката, агрономът отскочи като футболна топка, получила силен удар от крака на някой от играчите, и се понесе през Къркуол със скорост, която изуми не само него, но и всички очевидци. Отстъплението му беше така стремително, сякаш пръстите на пирата още бяха разтворени, за да го грабнат, и не спря, докато не прекоси целия град и стигна открито пространство от другия му край. Които го видяха тоя ден — без шапка и перука, загубени при първия внезапен скок, с изкривена вратовръзка и разкопчана жилетка — и имаха възможност да сравнят закръгленото му туловище и късите крака със страхотната скорост, с която префуча по улицата, с основание биха казали, че ако гневът дава оръжие, то от страха поникват крила. Самият му начин на бягане напомняше походката на поверените на грижите му рунести същества, защото като овен от време на време бежешком подскачаше високо, сякаш да се засили, макар че не срещаше пречки по пътя си.

Никой не подгони агронома и макар че един-двама пирати насочиха мускетите си с намерение да пратят подире му оловен бързоходец, Гоф, превръщайки се за пръв път в живота си в миротворец, представи така преувеличено опасностите, които биха произтекли от нарушаването на примирието с къркуолци, че успя да убеди екипажа на лодката да се въздържа от каквито и да било враждебни действия и я подкара с пълна скорост към кораба.

Гражданите, които гледаха на бягството на Триптолемус като на своя победа, изпратиха лодката с трикратно подигравателно „ура“, докато градските първенци, напротив, се отнесоха с голямо безпокойствие към вероятните последици от това нарушаване на споразумението между тях и пиратите; да можеха тихомълком да уловят беглеца, вместо да го възнаградят с официален банкет за

проявената от него ловкост, положително щяха да предадат избягалия заложник отново в ръцете на враговете му. Но не смееха да прибягнат открито до такова насилие, затова се ограничиха да следят зорко Кливланд, когото решиха да държат отговорен за всяко нападение, което пиратите биха се опитали да предприемат. Кливланд от своя страна веднага се сети, че Гоф е оставил заложника да избяга, за да прехвърли върху капитана отговорността за всички последици, и тъй като разчиташе преди всичко на верността и съобразителността на своя приятел и сподвижник Фредрик Алтамонт, или Джек Бънс, чакаше с голяма тревога какво ще стане по-нататък, защото макар че градските първенци продължаваха да се отнасят учтиво с него, все пак му дадоха ясно да разбере, че по-нататъшното им отношение ще зависи от поведението на екипажа, макар че той вече нямаше власт над него.

Обаче Кливланд не току-тъй разчиташе на неизменната вярност на Бънс: щом преданият му съратник научи от Гоф и от екипажа на лодката за бягството на Триптолемус, веднага разбра, че то е нагласено от бившия капитан, тъй че като ексукутират или осъдят Кливланд на доживотен затвор, Гоф да може да стане отново командир на кораба.

— Ала ако този дърт пияница не удари на камък — каза Бънс на съюзника си Флечър, — готов съм да се откажа от името Алтамонт и до края на живота ми да ме наричат Джек Бънс ли, Джек Дънс ли — както предпочитате.

Впускайки се след това в своеобразно моряшко красноречие, което враговете му наричаха „развързване на ченето“, Бънс описа много живо какъв позор е за всички, че са оставили капитана си, както благоволи да се изрази той, в капана, без заложник, който да отговаря за живота му; и така успя не само да настрои почти целия екипаж против Гоф, но и го подтикна към решението да завладее първия срещнат по-сносен кораб и да обяви, че и с него, и с екипажа, и с товара му ще се отнесе така, както се отнасят към Кливланд на брега. Същевременно сметнаха за уместно да изпитат добросъвестността на оркнейци, като напуснат Къркуол, заобиколят острова и хвърлят котва при Стромнес, където по силата на договора между кмета Торф и капитан Кливланд трябваше да попълнят припасите на своя шлюп. Решиха междуременно да поверят командуването на кораба на съвет,

съставен от Гоф, боцмана и самия Бънс, докато Кливланд бъде в състояние да поеме отново поста си.

След като обсъдиха и приеха тези решения, вдигнаха котва, опънаха платна и отплаваха, без да срещнат пречка или противодействие от страна на батареята, и така се избавиха от една много сериозна опасност, застрашаваща положението им.

[1] „...да се боря с дивия ефески звяр“ — думи на апостол Павел, изразяващи ожесточената борба, която водил в малоазиатския град Ефес в защита на своите принципи. Б. пр. ↑

[2] Честолюбивият стремеж дава мед (лат.). Б. пр. ↑

[3] Курций — легендарен римски герой, който доброволно пожертвувал своя живот, за да спаси родния си град. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXVI

*Платна опъвай! Оръдия — огън!
На абордаж! Вълните да погълнат всички,
ако не бъде моя тя!*
Шекспир — „Веселите уиндзорки“

Един много красив бриг, заедно с няколко други кораба, принадлежащ на Магнус Тройл, великия шетландски юдалер, прие на борда си самия Магнус с двете му прекрасни дъщери и веселия Клод Холкро, който главно от приятелски чувства и от присъщата му като поет любов към красотата ги придружи в пътуването им от Шетландия до столицата на Оркнейските острови, където според Норна загадъчните ѝ пророчества най-после щяха да получат задоволително обяснение.

Те минаха встрани от страшните скали на самотното земно кътче, наричано Феър Айл и разположено на еднакво разстояние между Оркнейските и Шетландските острови, сред морето, разделящо тези два архипелага, и след като се пребориха с неблагоприятните ветрове, най-после приближиха Старт във Санда. Край този така наречен нос се натъкнаха на силно течение, известно на плаващите из тия води под името Руст във дъ Старт, което ги отклони значително от пътя им и в съчетание с неблагоприятния вятър ги принуди да завият от източната страна на остров Стронса и на края да легнат през нощта в дрейф в пролива Папа Саунд, тъй като корабоплаването между многобройните ниски острови по тъмно или в мъгливо време не е нито приятно, нито безопасно.

На другата сутрин продължиха пътуването при по-благоприятни условия и като минаха край остров Стронса, чиито ниски, зелени и сравнително плодородни брегове контрастираха рязко със

сивокафеникавите ридове и мрачни скали на техните острови, заобиколиха носа, наричан Агнешка глава, и се насочиха към Къркуол.

Но тъкмо стигнаха красивия залив между Помона и Шапинша и сестрите започнаха да се любуват на масивната катедрала „Свети Магнус“, която се извисява най-първо пред погледа над по-ниските постройките на Къркуол, вниманието на Магнус и на Клод Холкро бе привлечено от нещо, което им се стори по-интересно. То беше един въоръжен шлюп, който току-що бе напуснал пристана си в залива и сега, опънал всички платна, се носеше във фордевинд, докато бригът на юдалера беше принуден да лавира, за да влезе в пристанището.

— Кълна се в костите на прадедите си, бива си го тоя! — възкликна старият юдалер. — Само не мога да разбера от коя страна е, защото не показва знаме. Ала по конструкцията ми се струва испански.

— Да, да — подкрепи го Клод Холкро, — по всичко личи, че е такъв. И вятърът, с който сме принудени да се борим, го тика напред — ех, така е уреден светът. Както казва славният Джон:

*Вълните пори тежко и красиво,
та чак оръдията лижат те,
с осанка горда над морето сиво
лети като оса сред цветовете.*

След като Холкро издекламира тази строфа с голям патос, Бренда не се съдържа да му забележи, че „макар според описанието да става дума по-скоро за линеен кораб, отколкото за шлюп, все пак сравнението с оса подхожда и за двата случая“.

— Оса ли? — огледа се Магнус някак уплашено, когато шлюпът внезапно промени курс и се насочи право към тях. — Пази боже тази оса да не си покаже след малко жилото!

Казаното от юдалера на шега обаче се изпълни наистина: без да вдига знаме или да сигнализира, шлюпът даде два изстрела — едното гюле с подскоци над вълните мина точно покрай носа на шетландския бриг, а другото проби грота^[1] му.

Магнус грабна един рупор и подвижна на шлюпа да му кажат кои са и какво значи това непредизвикано нападение. Отговориха му само

със строга команда: „Веднага свалете марселите и свийте грота на мачтата — след малко ще разберете мои сме.“

Нямаше как да не се подчинят на тази заповед, защото в противен случай шлюпът веднага щеше да я подкрепи с бордов залп; така че докато двете сестри и Клод Холкро гледаха уплашено, а юдалерът — с гняв и изумление, бригът легна в дрейф и зачака разпорежданията на капера.

Шлюпът незабавно спусна лодка с шестима въоръжени моряци под командуването на Джек Бънс, които загребаха право към пленения кораб. Когато приближиха до него, Клод Холкро прошепна на юдалера:

— Ако са верни слуховете за пирати, тези хора с копринени кърпи и ризи ми приличат именно на такива.

— О, щерки мои, щерки мои! — промърмори Магнус на себе си с мъка, каквато само баща може да изпитва... — Бързо слезте долу и се скрийте, момичетата ми, докато аз...

Той захвърли рупора и грабна един лост, ала дъщерите му, които се бояха от последиците на неговия избухлив нрав повече за самия Магнус, увиснаха на врата му и го замолиха да не се съпротивява. Клод Холкро също се присъедини към тези увещания, добавяйки:

— Най-хубаво ще е да се разберем с добро с тези хора. Може да са дюнкеркци или разюздани моряци от военен кораб, на които им е хрумнало да се позабавляват.

— Не, не — отвърна Магнус, — това е шлюпът, за който ни разправяше амбулантният търговец. Но ще послушам съвета ти — заради тези момичета ще бъда търпелив, макар че...

Той не можа да се доизкаже, защото в този момент Бънс скочи на палубата с хората си и като изтегли сабя, заби я в стълбата и обяви кораба за завладян.

— С чие разрешение и на какво основание ни спирате в открито море? — обърна се Магнус към него.

— Ето ви половин дузина разрешения — отвърна Бънс, сочейки пистолетите, затъкнати на пояса му по описаната вече пиратска мода, — изберете си, който желаете, стари господине, и веднага ще ви дам възможност да се запознаете със съдържанието му.

— Значи възнамерявате да ни ограбите? — рече Магнус. — Е, така да стане... с нищо не можем да се противопоставим... само

бъдете учтиви към жените, иначе вземете от кораба каквото пожелаете. Тук нямаме много, но съм готов да добавя още нещо, ако се отнасяте добре с нас.

— Учтиви към жените! — промърмори Флечър, който също бе дошъл на кораба с останалите. — Че кога не сме били учтиви към тях? И на всичко отгоре услужливи!... Я погледни, Джек Бънс, какво хубаво парче има тук! Бога ми, няма да е зле да дойде с нас, пък каквото ще да казва този дъртак!

Той улови с една ръка уплашената Бренда, а с другата грубо смъкна качулката на пелерината, с която беше загърната.

— Помогни ми, татко! Помогни ми, Мина! — завика ужасената девойка, която не съзнаваше, че в момента не бяха в състояние с нищо да ѝ помогнат.

Магнус пак вдигна лоста, но Бънс спря ръката му.

— Стой, дядка — каза той, — ако не искаш това пътуване да завърши лошо за вас!... А ти, Флечър, пусни момичето!

— Че защо да я пусна, дяволите да я вземат? — възрази Флечър.

— Защото аз ти заповядвам, Дик — отсече другият, — иначе ще си имаш разправии с мен... А сега позволете ми да зная, хубавици, носи ли някоя от вас това чудновато езическо име Мина, към което аз лично изпитвам известно уважение?

— Благородни сър! — намеси се Холкро. — Това ми подсказва, че сигурно имате поетично сърце!

— Някога поезията не слизаше от устата ми — отговори Бънс, — ала това време мина, стари господине... Но както и да е, ей сега ще разбера кое от тия момичета е Мина. Само че свалете качулките от лицата си, мои хубавици, и не бойте се — никой тук няма да ви пипне и да ви направи нещо лошо. О, боже мой, какви прекрасни създания! С яйчена черупка да се нося по морето, и то право към канарите, ако не мм се падне дори и по-лошата!... Слушайте, девойчета: коя от вас би желала да се полюлее на пиратска койка? За това биха ви позлатили!

Уплашените девойки се притиснаха една о друга и пребледняха от този дързък и фамилиарен език на опасния донжуан.

— Е, не бойте се — каза той, — никоя не би останала при благородния Алтамонт против волята си — джентълмените на слуката никого не насилват. И не ме гледайте тъй свенливо, сякаш никога не ви

е идвало на ум такова нещо. Поне едната от вас е чувала за капитан Кливланд пирата.

Бренда пребледня още повече, но кръвта тутакси обля лицето на Мина, като чу така неочаквано името на своя любим; защото всичко около тях беше така ужасно, че никому освен на юдалера и през ум не минаваше, че този кораб може да е консьортът, за който Кливланд бе говорил в Бъра-Уестра.

— Сега разбирам — рече Бънс, като кимна съчувствено — и ще се съобразявам с това... А вие, старче, не се тревожете, нищо лошо няма да ви направим — додаде той, обръщайки се фамилиарно към Магнус — и макар че на времето съм карал не едно хубаво момиче да ми плаща дан, вашите щерки ще бъдат върнати на брега живи, здрави и без откуп.

— Ако ми гарантирате това — рече Магнус, — ще ви предоставя и брига, и товара му така радушно, както бих поднесъл на госта си чаша пунш.

— Наистина не е зле да има сега чаша пунш — каза Бънс, — стига да се намери тук човек, който да умее да го приготвя.

— Аз ще го направя — обади се Клод Холкро, — от всички, които знаят да изстискват лимон, само Ерик Скамбестър от Бъра-Уестра може да ми съперничи в майсторството на пунша.

— А от него сме само на една абордажна кука — вметна юдалерът. — Хайде, слезте, щерки мои — додаде той, и пратете тук този рядък старец ведно с купата за пунша.

— Купа ли? — възкликна Флечър. — Ведро е нужно според мен, дявол да го вземе! За купи разправяйте в каютата на някое нищожно търговско корабче, а не пред джентълмени на сукката... на слуката, исках да кажа — поправи се той, като забеляза, че Бънс го изглежда кисело при тази грешка.

— Но искам тези две хубавици да останат на палубата и сами да ми напълнят чашата — каза Бънс, — поне за великодушието си заслужавам такова внимание.

— И моята да напълнят — обади се Флечър, — чак догоре! И за всяка разлята капка ще им искам целувка — жив да ме опекаат, ако не го направя!

— Е, това няма да го бъде! — срязва го Бънс. — Проклет да съм, ако позволя някой да целуне Мина, освен един-единствен човек, но

нито ти, нито аз няма да позволя да пипнете и нейната малка спътница — на Оркнейските острови има колкото щете момичета за такава работа. И тъй, мисля, най-добре е тези девойки да слязат долу и да се затворят в каютата си, а ние ще прием пунш тук, на палубата *al fresco*^[2], както предлага старият джентълмен.

— Слушай, Джек, ти май не знаеш какво правиш — намеси се Флечър. — От две години вече плавам с теб и си ми приятел, ала ще ти кажа направо, пък ако щеш одери ме като вол — опърничав си като маймуна! Че с какво ще се забавляваме, като пращаш момичетата долу?

— Е, нали имаме под ръка пуншмайстора — отвърна Бънс, — той ще вдига наздравици и ще ни пее песни. А в това време вие там застанете на шкотове и халсове и дайте ход!... А ти, кормчийо, ако искаш да запазиш мозъка в черепа си, карай в килватера на шлюпа... Речеш ли да ни погодиш някакъв номер, ще ти счупя тиквата!

Съгласно тези разпореждания бригът потегли и заплава бавно подир шлюпа, който според предварителната уговорка се насочи не обратно към Къркуолския залив, а към чудесния рейд в така наречения Инганески залив, образуван от един нос, проточил се на три-четири мили източно от оркнейската столица, където корабите щяха да имат удобна котвена стоянка, докато пиратите преговарят с общинските съветници, което явно се налагаше от новото положение.

Междувременно Клод Холкро напрегна всички сили да покаже майсторството си и накрая направи за пиратите цяло ведро пунш, което те се запретнаха да пият с големи канчета; Й обикновените матроси, и началниците им Бънс и Флечър, отклонявайки се час по час от обичайните си задължения, бъркаха най-безцеремонно във ведрото. Магнус, който много се страхуваше да не би алкохолът да събуди зверските страсти на тия главорези, все пак остана смаян от огромното количество, което те изпиха, без да подействува забележимо на съзнанието им, и не можа да се сдържи да не изкаже учудването си пред Бънс, който въпреки своя буен нрав му се струваше най-свестния и разбрания от цялата шайка, затова може би реши да спечели неговото благоразположение с един комплимент, който ласкае всички пиячи.

— Кълна се в костите на свети Магнус — възкликна юдалерът, — аз пък мислех, че обръщам чашата като джентълмен, а като гледам как се наливат хората ви, капитане, бих рекъл, че търбусите им са

бездънни като Лейфелската падина край Фула, която съм измервал лично с лот, дълъг сто клафтера^[3]. Бога ми, чашата на свети Магнус би била за тях не повече от една глътка.

— За хора като нас, сър — отвърна Бънс, — няма спиране, докато дългът не ни призове или бъчвата не се изпразни.

— Честна дума, сър — рече Клод Холкро, — според мен всеки от вашите юнаци може да пресуши до дъно голямата Скарпейска чаша, която поднасят на оркнейския епископ винаги пълна догоре с най-хубав бъмък^[4].

— Ако с пиене могат да станат епископи — каза Бънс, — целият ми екипаж щеше да бъде преподобен; ала тъй като нямат други качества, подобаващи на духовно лице, днес не възнамерявам да ги напивам, затуй да сложим точка с някоя песен.

— Аз ще я изпея, дявол да го вземе! — извика или по-право изруга Дик Флечър и тутакси подзе старата песен:

*Корабът ни славен, строен и напет
със юнаци снажни — сто и петдесет,
млади и безстрашни като лъвове,
впусна се към диви чужди брегове.*

— По-добре под кила да ме влачат, отколкото да чуя повторно тази песен — извика Бънс; — и да се затъкне това твоє бездънно гърло, ако нищо друго не можеш да изкараш от него!

— Я си гледай работата — тросна се Флечър, — ще си пея каквото си искам, пет пари не давам харесва ли ти или не — и зави отново като североизточен вятър, който стене тъжно между шкоти и ванти^[5]:

*Капитанът също бе такъв юнак —
ни от буря трепва, ни от стръвен враг;
Глен се той зовеше. Корабът ни смел
Африка далечна имаше за цел.*

— Не разбираш ли от дума — завика Бънс, — стига си кряскал като кукумявка; вдън земя да потъна, ако ти позволя да продължаваш да ни изтезаваш тук с тази адска музика!

— Виж какво, Джек Бънс — изправи се Флечър, — тогава ще се разхождам и ще пея по палубата, и се надявам, че това никому няма да навреди — И наистина, като стана от мястото си, той закричи назад-напред по палубата на шлюпа и пак закръка безконечната си и досадна балада.

— Виждате ли как им излизам наглава — усмихна се Бънс самодоволно. — Оставиш ли тоя приятел да си развява свободно байрака, за цял живот ще стане бунтовник. Ала аз му държа здраво юздите и той ме слуша като ловно куче, след като е яло хубав пердах... А сега да чуем вашата наздравица и вашата песен, сър — обърна се той към Холкро, — или по-добре само песента без наздравицата. Защото наздравицата ще произнеса аз: успех на пиратските саби, по дяволите честните хора!

— За съжаление, ако ми позволите, няма да се присъединя към тази наздравица — заяви Магнус Тройл.

— Я гледай! Сигурно се смятате за честен човек, а? — рече Бънс. — Разкрийте ми професията си и ще ви кажа какво мисля за нея. А що се отнася до пуншмайстора, от пръв поглед познах, че е шивач и затова има право да се нарича честен толкова, колкото да твърди, че няма краста. А вие, обзалагам се, сте капитан на холандски търговски кораб, готов, когато е в Япония, да стъпче кръста и да се откаже от вярата си заради печалбата.

— О, не — отвърна юдалерът, — аз съм шотландски джентълмен.

— Така ли? — възкликна жлъчният мистър Бънс. — Значи сте от щастливата страна, където джинът струва четири пени бутилката и винаги е светло като ден?

— На вашите услуги, капитане — каза юдалерът, който едва се съдържаше да не отговори, както подобава, на тези подмятания по адрес на родината му въпреки рисковете и неприятностите.

— На моите услуги ли?! — провикна се Бънс. — Вярно, ако претърпим корабокрушение и от нас до брега се опъне въже, наистина ще ми бъдете на услугите, за да го прережете, та да се възползвате от правото си на флотсьм и джетсьм върху кораба и товара му, и късмет

ще имам, ако не ме халосате с брадвата по главата. И на всичко отгоре се наричате честен човек? Но както и да е... хайде, да вдигнем наздравицата, която произнесох... а вие, мистър Модист, изпейте ми някоя песен и гледайте да не бъде по-лоша от вашия пунш.

Холкро, който в душата си се молеше да бъде надарен с таланта на Тимофей^[6], та да съчинява песните си и да стопява гордостта на слушателите като славния Джон, подзе една трогателна песничка със следните думи:

*О, девойки, рози свежи,
чуйте моите слова...*

— Не ми се слуша за девойки и за рози — възрази Бънс, — напомнят ми какъв товар имаме на борда си, а, бога ми, искам да остана верен, доколкото мога, на моя приятел и капитан!... И като размисля, май не бива да пия повече пунш... последната чаша ми размъти мозъка, та няма да мога тази вечер да играя ролята на Касио^[7]... а не пия ли, никой друг не ще може да я играе.

Като рече това, той ритна с все сила ведрото, което въпреки многократното му ползуване беше все още пълно до половина, стана от мястото си, поотърси се, за да оправи курса си, както се изрази сам, накриви шапка и като премина тържествено по шканците, с думи и знаци заповяда да закотвят корабите. И на двата кораба изпълниха покорно нареждането му, тъй като сега Гоф явно не беше в състояние да се меси решително.

В това време юдалерът мрачно разглеждаше е Холкро положението, в което се намираха.

— Много сме зле — казваше коравият стар норвежец, — защото тези хора са отявлени разбойници... ала да не бяха момичетата, нямаше да ме е страх от тях. Все пак този вятърничав младок, който изглежда им е командир, не ми се струва такъв закоравял мошеник, колкото би могло да се очаква.

— Ама има странни приумици — забеляза Холкро — и няма да е зле да се отървем от него. Само луд може да ритне ведро, до половина пълно с най-хубавия пунш, който съм правил, да прекъсне най-

хубавата песен, която съм съчинявал досега, право да ви кажа, просто не зная какво още може да му хрумне.

Докато закотвиха корабите, славният лейтенант Бънс повика Флечър и като седна отново при неволните си пътници, им каза, че тъй като това до известна степен ги засяга, би искал да чуят какво послание възнамерява да прати на къркуолските идиоти.

— Ще бъде от името на Дик — поясни той, — а също и от мое име. Обичам от време на време да попришпорвам горкото момче — така ли е, Дик, глупаво магаре?

— Е, така е, Джек Бънс — отговори Дик, — не ще и дума... само че все ме закачаш за това-онова... но както и да е, искам да ти кажа, че...

— Стига приказки, вържи си ченето, Дик — прекъсна го Бънс и се залови да пише посланието си, след което го прочете гласно. Съдържанието му се оказа следното:

„До кмета и общинските съветници на Къркуол

Джентълмени, тъй като изменихте на дадената от вас честна дума и не ни пратихте на борда заложник, който да отговаря за сигурността на нашия капитан, останал по ваше настояване на брега, с настоящото искаме да ви уведомим, че няма да оставим да ни разигравате така. В ръцете ни е вече един бриг с намиращото се на него знатно семейство в качеството на негови собственици и пътници; и както вие се отнесете с нашия капитан, така и ние ще се отнасяме с тях във всяко отношение. И това е първата, но, уверяваме ви, не и последната злина, която ще причиним на вашия град и вашата търговия, ако не върнете нашия капитан и не ни запасите с провизии, както бе уговорено.

Написано на борда на брига «Морска патица» от Бъра-Уестра, закотвена в Инганеския залив. Потвърждаваме със саморъчния си подпис — командири на «Любимка на съдбата» и джентълмени-смелчаци...“

След това се подписа: „Фредерик Алтамонт“ и подаде писмото на Флечър, който като разчете с голяма мъка този подпис, изпадна в

неописуем възторг от неговата звучност и се закле също да си сложи ново име, още повече че „Флечър“ било според него най-неудобната за писане и произнасяне дума в целия речник. Затова се подписа „Тимъти Тъгмътън“.

— Няма ли да добавите няколко реда към тези фанфарони? — обърна се Бънс към Магнус.

— Не — отговори юдалерът, който дори при такива драматични обстоятелства се придържаше упорито към разбиранията си за криво и право. — Къркуолските управници знаят дълга си и ако бях на тяхно място... — Но тук мисълта, че дъщерите му са в ръцете на тези главорези, накара благородното лице на Магнус Тройл да пребелее и възпря дръзките думи, готови да се изтръгнат от устата му.

— Дявол да го вземе — промърмори Бънс, който лесно се досети какво става в душата на неговия пленник, — колко ефективна би била тази пауза на сцената — и партерът, и ложите, и галерията биха примрели от възторг, ей богу, досущ като Бейз^[8].

— Не искам и да чувам за тоя Бейз! — отсече Клод Холкро (също малко „на градус“). — Това е безочлива сатира за славния Джон; но пък хубаво е подредил Бъкингъм:

*Пръв между тях бе Зимри^[9],
човек тъй коварен...*

— Стига — кресна Бънс, заглушавайки почитателя на Драйдън с още по-гръмкото си и енергично възклицание. — „Репетиция“ е най-великолепният фарс, написан досега... и който отрече това, ще го накарам да се разцелува с дъщерята на топчията. Ами че аз, дявол да го вземе, бях най-добрият принц Притиман, който е излизал на сцената:

Ту принц, ту син на прост рибар...

Но да се върнем на въпроса. Слушайте, стари господине — обърна се той към Магнус, — вие сте направили такава кисела

физиономия, за която някои от моя занаят биха ви отрязали ушите и опекли за обед с червен пипер. Доколкото ми е известно, Гоф погледил това на един нещастник, загдето го гледал накриво и осмъртително, когато шлюпът му отишъл в сандъка на Дейви Джонс барабар е единствения му син. Но аз съм замесен от друго тесто; и ако вие или дамите нещо пострадате, виновни ще бъдат къркуолци, а не аз, което е и право; тъй че по-добре съобщете им в какво положение сте, как стоят нещата и тъй нататък — и това си е право.

Вслушвайки се в тези думи, Магнус взе перото и се опита да пише; но гордостта и личната му тревога се вкопчаха в такава свирепа борба, че ръката отказа да изпълни дълга си.

— Не мога — каза той след един-два безуспешни опита да напише нещо смислено, — не съм способен да драсна нито буква, ако ще и от това да зависи животът ни.

И наистина, колкото повече се мъчеше да потисне вътрешното вълнение, толкова по-силно разтърсваше то цялото му тяло. Върбата, превита от буря, често издържа по-добре от дъба, който се противи; така и при големи бедствия понякога се случва нехайните и повърхностни натури да възвърнат жилавината и самообладанието си по-бързо от хората с по-силен характер. В случая Клод Холкро за щастие можа да свърши това, което по-дълбоките чувства на неговия приятел и покровител не позволяваха. Той взе перото и с колкото се може по-малко думи обясни положението, в което се намираха, и страшните опасности, на които бяха изложени, като същевременно намекна по възможност най-деликатно, че за управниците на страната животът и честта на гражданите им трябва да бъдат по-важни от залавянето и наказанието на виновниците, като се постара обаче да смекчи до крайност последния израз, от страх да не обиди пиратите.

Бънс прочете писмото, което за щастие получи одобрението му; но като видя отдолу името на Клод Холкро, се провикна учудено и с още по-цветисти изрази, отколкото бихме си позволили да приведем тук:

— О-о, значи вие сте човечето, дето свиреше на цигулка в трупата на стария менажер Гедабаут в Хогз Нортън още първата година, когато играех там! Затуй долових нещо познато в репликата ви за славния Джон.

В друго време това разпознаване не би погъделичкало твърде музикалното самолюбие на Холкро; но при сегашното положение даже откриването на златна мина едва ли би го направило толкова щастлив. Той веднага си спомни за многообещаващия млад артист, който изпълняваше ролята на дон Себастиан, и недвусмислено вметна, че през цялото време, докато е свирил първа (тук спокойно можеше да добави „и единствена“) цигулка в трупата на мистър Гедабаут, музата на славния Джон не е имала такъв превъзходен служител.

— Е, да — отвърна Бънс, — може би сте прав... Мисля, че умеех да разтърся публиката не по-зле от Бут или Бетъртън^[10]. Ала ми било писано да играя на друга сцена — той тупна с крак по палубата — и съм решил да остана на нея, докато още имам на какво да стъпвам. Но сега, стари познайиико, искам да направя нещо за вас... елате малко настрана... да си поговорим насаме.

Те се наведоха през хакборда и Бънс зашепна с необичайна за него сериозност:

— Жал ми е за този честен и як като норвежки бор добряк... вдън земя да потъна, ако ви лъжа... а също и за дъщерите му... а и си имам причини да бъда внимателен с едната от тях. Кипне ли ми кръвта, аз не си поплювам, особено ако и момичето няма нищо против; ала пред такива скромни и невинни създания, дявол да го вземе, ставам като Сципион в Нумансия^[11] или Александър в палатката на Дарий^[12]. Спомняте ли си какъв Александър бях? — Тук той изпадна в патос:

*От гроб събуди ме любовен зов,
вдигнете мечове за бой суров!
Не ще ми устои врагът, любима,
ще те спася, пък нека да загина.*

Клод Холкро не пропусна да изкаже полагаемите се похвали за декламацията, заявявайки, че според честното му мнение мистър Алтамонт винаги е произнасял тази реч с далеч по-изразителен тон и с повече пламенност дори от Бетъртън.

Бънс, или Алтамонт, му стисна горещо ръката.

— О, вие ме ласкаете, драги приятелю — каза той, — ех, публиката да беше ме оценила така! Тогава нямаше да бъда на тоя хал. Бог ми е свидетел, скъпи мистър Холкро, бог ми е свидетел с какво удоволствие бих ви оставил при себе си на борда, за да имам поне един приятел, който обича да ме слуша така, както аз обичам да декламирам най-отбраните откъси от нашите най-добри драматурзи. Защото ние почти всички сме зверове... и заложникът в Къркуол се отнася с мен, дявол да го вземе, така, както аз с Флечър, и колкото повече се мъча да му угодя, толкова повече ме подритва. Но как приятно ще бъде в тропическа нощ, когато корабът, разпънал всички платна, едва помръдва под слабия ветрец, да декламирам словата на Александър, а вие да ми бъдете и партер, и ложа, и галерия! Ех, кой знае (защото, доколкото си спомням, вие също сте поклонник на музите), може ние двамата, като Орфей и Евридика^[13], да пробудим възхищение и чисти чувства у спътниците си, та да смекчим сърцата им?

Това бе изречено с такъв екстаз, че Клод Холкро се уплаши да не би да е направил пунша много силен и да е примесил в чашата на ласкателството прекалено много омайващи съставки, та под влиянието на тези две напитки сантименталният пират да го задържи силом, само и само да осъществи сцени те, които си представяше. Положението обаче беше твърде деликатно, за да може Холкро да си позволи някакво по-енергично усилие за поправяне на своята грешка, затова на сърдечното ръкостискане на приятеля си само отговори със същото и възкликна „уви!“ с колкото се може по-патетичен тон.

Бънс тутакси подхвана отново:

— Имате право, приятелю, това са празни мечти за щастие и на злочестия Алтамонт му остава единствено да направи една последна услуга на приятеля си, с когото вече трябва да се раздели. Решил съм да сваля вас и двете момичета на брега заедно с Флечър като телохранител; затуй повикайте младите лейди и им кажете да тръгват, докато не се е вселил дяволът в мен или в някой друг на борда. Ще занесете писмото ми на общинските съветници, ще го подкрепите със собственото си красноречие и ще ги предупредите, че ако падне дори един косъм от главата на Кливланд, ще си имат работа с дявола и няма да се отърват само с горещ катран.

Като чу този толкова неочакван завършек на словоизлиянието на Бънс, Холкро почувствува, че на сърцето му олекна, и прескачайки по

две стъпала наведнъж, слезе по стълбата, почука на вратата на каютата и едва намери думи да предаде на ясен и разбираем език поръчението на пирата. Чувайки така ненадейно, че им предстои да слязат на брега, зарадваните сестри се загърнаха с пелерините си, а като разбраха, че лодката е вече готова за спускане, побързаха да излязат на палубата, където за голям свой ужас най-после узнаха, че баща им ще остане на борда на пиратския кораб.

— Каквото ще да става, ще бъдем и ние с него — заяви Мина. — Може да се наложи да му помогнем с нещо, макар и за малко... искаме да живеем и да умрем заедно!

— Ще му помогнем по-добре — обади се Бренда, която разбираше повече от Мина истинското положение, — ако накараме къркуолци да изпълнят исканията на тези джентълмени.

— Вие говорите като ангел на разума и хубостта — рече Бънс, — но тръгвайте, защото, бога ми, все едно че има запален фитил в барутния ни погреб... още една дума от ваша страна и уверявам ви, няма да намеря сили да се разделя с вас!

— За бога, вървете, щерки мои — каза Магнус, — аз съм в ръцете божи; и когато си отидете, няма да се безпокоя за себе си — докато съм жив, ще мисля и ще казвам, че този добър джентълмен заслужава по-почтена професия... Вървете... вървете... махайте се! — настояваше той, защото още се бавеха и не искаха да го напуснат.

— Само без целувки, моля — предупреди Бънс, — защото ме е страх, че ще се изкуша да поискам и аз пая си. Качвайте се на лодката... не, почакайте малко — и дръпна тримата пленници настрана. — Флечър — каза той — ще отговаря за вас и ще ви закара благополучно до брега. Но как да ви предпазя от самия него, не зная, само ще дам на мистър Холкро този малък защитник.

И подаде на барда един малък двуцевен пистолет, пояснявайки, че и двете цеви са заредени. Мина забеляза, че ръката на Холкро трепереше, когато я протегна да вземе оръжието.

— Дайте го на мен, сър — каза тя, вземайки пистолета от ръцете на разбойника, — и бъдете уверени, че ще съумея да защитя и сестра си, и себе си.

— Браво, браво! — извика Бънс. — Така може да говори жена, достойна за Кливланд — царя на пиратите!

— Кливланд ли? — повтори Мина. — Значи познавате Кливланд, щом втори път вече споменавате името му?

— Да го познавам ли? — възкликна Бънс. — Че има ли човек на тоя свят, който да познава по-добре от мен най-доблестния и най-храбър юнак, който е газил между носа и кърмата? Когато се измъкне от плен, което, ако бъде такава волята божия, трябва да стане скоро, обзалагам се, че ще дойдете на нашия кораб и ще станете кралица на всички морета, по които плаваме. Но сега си имате малък пазач; предполагам, че знаете как да си служите с него? Ако Флечър се държи неприлично с вас, достатъчно е да натиснете това железце с палеца си, ето така; а ако упорствува, прегънете миличкия си показалец ей по този начин, и ще загубя най-предания си другар, който съм имал като моряк... макар че, мътните да го вземат този негодник, ще си заслужи смъртта, ако не изпълнява заповедите ми. И тъй, хайде в лодката... но почакайте, една целувчица от името на Кливланд.

Бренда, изплашена до смърт, изтърпя този израз на внимание, ала Мина се отдръпна презрително крачка назад и протегна ръка. Бънс се засмя, но с театрален жест целуна прелестната ръчица, подадена му вместо устните, и най-последно сестрите и Холкро се настаниха в лодката, която отплава под командуването на Флечър.

Бънс остана на шканците, където в духа на предишната си професия произнесе следния монолог:

— Да разкажа това в Порт Роял или на остров Провидънс, или в Пти Гуав, какво ли ще си помислят за мен! Сигурно, че съм мекотело, будала, чучело, магаре... Е, нека си приказват. Аз съм направил толкова лоши неща, че заслужава да се замисля над тях; тъй че си струва труда да извърша поне една добрина — това рядко се случва, пък и повдига настроението.

После, обръщайки се към Магнус Тройл, продължи:

— Бива си ги вашите щерки, дявол да ги вземе! Голямата би се прославила на лондонските сцени. Колко наперена беше, когато грабна пистолета! Бога ми, само с тези жест би съборила театъра от ръкопляскания! Каква Роксалана^[14] може да бъде, никаквица такава! (В увлечението си Бънс подобно на Томас Сесиал, приятеля на Санчо, беше склонен да си служи с най-цветистите думи, които му дойдеха на ум, без да го е грижа дали са подходящи в случая.) Бих дал дела си от следващата плячка, само да я чуя да декламира:

*Махни се, буря ще се разрази
и като прах ще те издухам аз!
Бесът бледней пред мойта люта ярост.*

— А после другата — малка, нежна, свенлива, печална в треперлива — да занарежда в ролята на Статира^[15].

*С такива благи думи и обноски,
с такива клетви страстни те омайва,
че просто ти е драго да те мами.*

Ех, каква пиеса можем да изиграем! Сглупих, че не се сетил за това, преди да ги отпратя... Аз ще бъда Александър, Клод Холкро — Лисимах, а в краен случай този стар джентълмен би могъл да играе Клит. Какъв съм идиот, че не ми дойде на ум!

Много нещо в това излияние би могло да не се хареса на юдалера; но, откровено казано, той не му обърна никакво внимание. Първо само с очи, а после с далекоглед той следеше връщането на дъщерите си на брега. Видя ги как слязоха там, видя как, придружени от Холкро и от още един човек (вероятно Флечър) изкачиха стръмнината и поеха пътя за Къркуол; забеляза дори, че Мина, сякаш чувствувайки се закрилница на всички, вървеше малко настрана и като че ли бдеше зорко срещу неприятна изненада, готова при нужда да действа. Най-после, когато вече щяха да се изгубят от погледа му, юдалерът изпита неописуема радост, като видя, че групата се спира и пиратът се разделя с тях, след като се побавя, колкото да им каже учтиво „сбогом“, и поема бавно обратно към брега. Благодарейки на всевишния, загдето го бе избавил така от най-мъчителния страх, който може да изпита баща, от тези момент нататък достойният юдалер се примири със съдбата си, каквато и да бъдеше тя.

[1] Грот — долното платно на гротмачтата. Б. пр. ↑

[2] На чист въздух (лат.). Б. пр. ↑

[3] Клафтер — мярка за морска дълбочина, равна на 182 см. Б. пр. ↑

[4] Бъмък — питие, което варели за Коледа. Б. пр. ↑

[5] Шкоти и ванти — корабни въжета. Б. пр. ↑

[6] Тимофей (450–360 пр.н.е.) — древногръцки поет. Б. пр. ↑

[7] Касио — помощник на Отело и оръдие на Яго в трагедията на Шекспир „Отело“. Б. пр. ↑

[8] Бейз — под това име в комедията „Репетиция“ Бъкингъм е изобразил сатирически Джон Драйдън. Б. пр. ↑

[9] Зимри — под това име Драйдън язвително осмял Бъкингъм в поемата си „Авесалом и Ахитофел“. Б. пр. ↑

[10] Бартън Бут (1681–1733) и Томас Бетъртън (1635–1713) — прочути на времето английски артисти. Б. пр. ↑

[11] Сципион (185–129 пр.н.е.) — римски пълководец, завладял испанския град Нумансия. Б. пр. ↑

[12] Дарий II — персийски цар (336–330 пр.н.е.), чиято държава била унищожена от Александър Македонски. Б. пр. ↑

[13] Орфей — тракийски митически певец и поет; Евридика — нимфа, негова жена. Б. пр. ↑

[14] Роксалана, или Роксана — първата жена на Александър Македонск в трагедията на Натаниел Ли „Кралици-съперници, или Смъртта на Александър Велики“. Б. пр. ↑

[15] Статира — втората жена на Александър, убита от Роксалана. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXVII

*Над урви, непристъпни планини,
в гробове и бездънни падини,
във Нептунови води,
бури страшни где реват,
по високите скали
любовта ще наиде път.
Старинна песен*

Флечър бе принуден да се раздели с Клод Холкро и със сестрите от Бъра-Уестра между другото и понеже откъм Къркуол се зададе малка въоръжена група, която поради едно възвишение юдалерът не можа да забележи с далекогледа си, но пиратът видя много добре, затова реши веднага да се върне в лодката, където щеше да бъде в безопасност. Тъкмо тръгваше обратно и Мина го спря за малко — обстоятелство, което баща ѝ не пропусна да забележи.

— Почакайте — каза тя — и чуйте какво ще ви заръчам? Предайте от мое име на вашия главатар, че какъвто и отговор да получи от Къркуол, непременно да заобиколи с кораба си към Стромнес, да се закотви там и щом съзре дим на Бройзгарския мост, да прати на брега лодка за капитан Кливланд.

И Флечър като приятеля си Бънс мислеше да си изпроси целувка поне за грижата да придружи тези хубави девойки и може би нито страхът от приближаващите се къркуолци, нито от оръжието на Мина щяха да спрат дързостта му. Но името на капитана и още повече спокойното, гордо и властно поведение на Мина Тройл го държаха на разстояние. Той се поклонил по моряшки, обеща да следи зорко за сигнала и като се върна при лодката си, тръгна към кораба да занесе заръката.

Когато Холкро и сестрите се приближиха до забелязания то къркуолския път отряд, който на свой ред също се спря, сякаш да ги наблюдава, Бренда, превъзмогнала страха си от присъствието на Флечър, поради което досега бе принудена да мълчи, възкликна:

— Милостиви боже! В чии ръце оставихме скъпия си баща, Мина?

— В ръцете на храбреци — отвърна сестра й спокойно. — Затова не се боя за него.

— Храбреци, щом така казвате — обади се Клод Холкро, — то същевременно много опасни шарлатани... Аз познавам този Алтамонт, както се нарича, макар че това не е истинското му име — най-поқварения тип, който е излизал на сцената с плам и бели стихове. Той започна с ролята на Барнуел и всички мислеха, че ще свърши на бесилката, както в последното действие на „Спасена Венеция“.

— Това няма значение — възрази Мина, — колкото по-бесни са вълните, толкова по-моцтен е гласът, който властвува над тях. Самото име на Кливланд укроти най-големия злодей измежду тях.

— Жал ми е за Кливланд — каза Бренда, — ако такива са другарите му... но какво е той за мен пред баща ми?

— Запази съчувствието си за хора, които имат нужда от него — рече Мина, — и не бой се за татко. Бог ми е свидетел, с всеки сребърен косъм от главата му е за мен по-скъп от всички подземни богатства, но зная, че там, на кораба, няма опасност за живота му и че скоро ще се озове благополучно на брега.

— Бих искал да видя това — каза Клод Холкро, — но ме е страх да не би къркуолци, досещайки се, че Кливланд е такъв, какъвто се опасявам, че е, да решат да го разменят за юдалера. Шотландците имат много строги закони против укриването на разбойници от правосъдието срещу подкуп.

— Но какви са тези на пътя пред нас? — попита Бренда. — И защо са се спрели и ни гледат така враждебно?

— Това е патрул на общинската стража — отвърна Холкро. — Славният Джон, нали е якобит, се изказва много остро за тях:

*Търбуси само гледат да натъпчат,
за бой ги няма, ала все се перчат,*

*на месеца веднъж с кураж са пълни,
но где са те, когато най са нужни?*

Предполагам, че се спряха, понеже са ни забелязали от върха и са ни помислили за хора от шлюпа, а сега, като виждат, че сте с поли, продължиха напред.

И така въоръжените хора се приближиха и наистина, както бе предложил Клод Холкро, се оказа, че са патрул, пратен да следи движението на пиратите и да им попречи да слязат на брега, за да опустошават страната.

Стражите, мнозина от които познаваха Клод Холкро, го поздравиха сърдечно за избавянето му от пленничество; а командирът на отряда, който предложи на дамите всестранна помощ, все пак не можа да се сдържи да не им изкаже съчувствието си за положението на баща им и да намекне деликатно и твърде мъгляво за трудностите, с които може да бъде съпроводено неговото освобождаване.

Когато пристигнаха в Къркуол и получиха аудиенция с кмета в присъствието на един-двама от общинските съветници, тези трудности им бяха представени като още по-сериозни.

— Фрегатата „Халцион“ кръстосва край брега — каза кметът, — забелязали са я около Дънкансбей Хед; и макар да изпитвам най-дълбоко уважение към мистър Тройл от Бъра-Уестра, все пак ще отговарям пред закона, ако освободя от плен капитана на този подозрителен кораб заради безопасността на един човек, чийто живот за нещастие може да бъде застрашен от по-нататъшното му задържане. Знаем, че капитанът е сърцето и душата на тези пирати, и имам ли право да го пусна на свобода, за да плякосва страната и може би да нападне кораба на негово величество? Защото с дързостта си той е способен на всичко.

— Със смелостта си е способен на всичко, искате да кажете, господин кмете — поправи го Мина, която не можеше повече да сдържа раздражението си.

— Е, наричайте го, както обичате, мис Тройл — отвърна достопочтеният управник, — но според мен такава смелост, която налага един да се бие срещу двама, не е нищо друго освен най-безочлива дързост.

— Но какво ще стане с татко? — възкликна Бренда със страстна молба в гласа. — Защото нашият баща е приятел, бих казала — баща на всички свои сънародници и мнозина се отнасят до него за съчувствие и дори подкрепа, а да загине той, все едно да угасне фар в буря. Как може да сравнявате застрашаващата го опасност с такава дреболия като освобождаването от затвора на един клетник, който и другаде пак би намерил злочестата си участ?

— Мис Бренда е права — каза Клод Холкро, — аз съм за принципа „не ме закачай и няма да те закачам“, както казват учениците. А не е и нужна заповед за освобождаване, кмете, ами чуйте съвета на един прост човек: нека пазачът забрави да пъхне резето на килията или да остави прозореца леко откренат, или нещо от този род, и ще се отървем от този пират, а след някакви си пет часа най-честният човек на Оркнейските и Шетландските острови ще бъде отново на чаша пунш с нас.

Кметът отговори почти в същия дух, както преди: че макар и да уважава много мистър Магнус Тройл от Бъра-Уестра, не може от уважение към едно частно лице, колкото и порядъчно да е то, да пренебрегне изпълнението на служебния си дълг.

Тогавя Мина със спокоен тон, в който обаче се долавяше сарказъм и гняв, се обърна към сестра си:

— Ти забравяш, Бренда, че говориш за сигурността на един клет, нищожен юдалер от Шетландия не с кого да е, а с върховния управител на оркнейската столица. Можеш ли да очакваш такава високопоставена личност да се унижи да се занимава с толкова дребен въпрос? Господин кметът има достатъчно време да обмисли предложените му условия... защото на края волю-неволю ще ги приеме... когато църквата „Свети Магнус“ се срути на главата му.

— Може да ми се сърдите, хубава девойко — отвърна добродушният кмет Торф, — но аз не съм в състояние да се обидя. Църквата „Свети Магнус“ съществува от векове и мисля, че ще надживее и вас, и мен, а най-вече оная пасмина, която заслужава само бесилка. И макар че баща ви е полуоркнеец и има при нас и имоти, и приятели, давам ви честната си дума — бих помогнал на шетландец в беда както на всеки друг, с изключение на нашите къркуолци, които, разбира се, имат предимство. И ако се съгласите да се настаните в нашия дом — додаде той, — двамата с жена ми ще се постареем да ви

докажем, че сте добре дошли в Къркуол така, както и в Лъруик или в Скелоуей.

Мина дори не благоволи да отговори на тази любезна покана, а Бренда я отхвърли учтиво, оправдавайки се, че трябва да отседнат у една своя роднина в Къркуол — богата вдовица, която вече ги очаква.

Холкро се опита още веднъж да умилостиви кмета, но видя, че е неумолим.

— Бирникът — каза мистър Торф — вече заплашва да ме доложи, че влизам в заговор, или както се изрази той, върша далавери с тези чужденци, макар че само така мога да предотвратя кръвопролитие в града; и ако сега изпусна предимството, което ми предлага затварянето на Кливланд и бягството на иконома, може да си навлека нещо по-лошо от порицание. Изобщо много съжалявам за юдалера, съжалявам дори за този момък Кливланд, у когото все пак има някакви проблясъци на чест, но не мога да отбягна дълга си, трябва да го изпълня.

След това кметът сложи точка на всякакви по-нататъшни спорове, като каза, че трябва незабавно да се занимае с един друг шетландски въпрос. Някой си джентълмен на име Мъртън, живеещ в Ярлсхоф, подал жалба против амбулантния търговец Снейлсфут, загдето с помощта на една негова слугиня му задигнал някои ценни неща, оставени му да ги пази; затуй трябва сега да разследва тази работа и да накара виновниците да върнат вещите на мистър Мъртън, който отговарял за тях пред законния им собственик.

В това обяснение нямаше нищо особено интересно за сестрите, освен името Мъртън, което прониза като кинжал сърцето на Мина, напомняйки ѝ обстоятелствата, при които бе изчезнал Мордонт Мъртън, и предизвиква тъжно, макар и не толкова болезнено чувство у Бренда, която се поизчерви и очите ѝ леко се навлажниха. Но скоро се разбра, че сановникът има пред вид не Мордонт, а баща му, и дъщерите на Магнус, за които по-нататъшните подробности не бяха интересни, се разделиха с кмета, за да се отправят към квартирата си.

Когато пристигнаха при своята роднина, Мина се залови да се осведоми — доколкото можеше да разпитва, без да буди подозрение — за положението на нещастния Кливланд и скоро научи, че то е изключително опасно. Наистина кметът не бе го пратил в тъмничен затвор, както предполагаше Клод Холкро, защото помнеше може би с

каква готовност той се бе предал и не искаше да престъпва думата си, освен в случай на крайна принуда. Но макар и привидно оставен на свобода, Кливланд беше под зоркото наблюдение на добре въоръжени, специално поставени за тази цел лица, които имаха нареждане да го задържат със сила, ако се опита да прекрачи определените му тесни граници. Той беше настанен в една стая със здрави стени в така наречения кралски замък, чиято врата нощем се заключваше отвън и я пазеше стража, достатъчна, за да не му позволи да избяга. Така че Кливланд се радваше на свободата, която котката в жестоката си игра благоволяваше да даде понякога на уловената мишка; и все пак страхът от находчивостта, смелостта и жестокостта на пиратския капитан беше толкова голям, че и бирникът, и много други благоразумни граждани на Къркуол упрекнаха кмета, загдето изобщо му предоставил такава условна свобода.

Естествено, при тези обстоятелства Кливланд никак нямаше желание да се явява пред хора, съзнавайки, че е обект на смесени чувства — любопитство и страх едновременно. Ето защо любимото място за разходка му бяха страничните кораби на катедралата „Свети Магнус“, от които само източният беше пригоден за богослужение. Тази величествена стара сграда, избягнала опустошенията, които съпровождаха първите конвулсии на Реформацията, все още е запазила отчасти някогашния си блясък. Мястото, където става богослужението, е отделено от главния кораб и от западната част на храма с преграда и навсякъде се пази чистота и ред, който би могъл да служи за пример дори на гордите грамади на Уестминстърското абатство и на катедралата „Свети Павел“.

В тази именно външна част на катедралата Кливланд имаше право да се разхожда, най-вече защото тук стражата, следейки само един изход, можеше без особен труд да предотврати евентуален опит за бягство. А и, самото място беше в унисон с мрачното му настроение. Високите сводове се издигаха върху редица масивни колони в саксонски стил, четири от които, най-големите, са поддържали някога високата камбанария, отдавна разрушена, но сега възстановена, макар и в несъразмерен и осакатен вид. Светлината прониква в източния кораб през висок готически прозорец с хармонични форми и богати украшения, а плочите на пода, покрити с надписи на различни езици,

отбелязваха гробовете на благородните оркнейци, погребани в различно време в свещените предели на храма.

Тук ставаха разходките на Кливланд, потънал в размисъл над събитията от пропиления си живот, чийто насилствен и позорен край като че ли приближаваше, докато беше още в своя разцвет. „Скоро — мислеше си той, гледайки плочите — и аз ще бъда като тези мъртъвци... но нито един божи служител не ще ми прочете молитва, нито една приятелска ръка няма да издълбае надпис и ще бъда без горд потомък, който да сложи родовия герб над гроба на пирата Кливланд. Побелелите ми кости ще се люлеят във вериги на бесилката на някой див бряг или самотен нос, който заради мен ще почнат да смятат за съдбовен и прокълнат. Когато някой стар моряк минава през пролива, ще поклаща глава, ще споменава името ми и ще разказва за делата ми като поука за по-младите му другари... Но Мина, Мина! Какво ще си помислиш, когато чуеш за моята участ? Дай боже, вестта за това да потъне в най-дълбокия водовъртеж между Къркуол и Бъра-Уестра, преди да е стигнала до твоите уши! О, боже, по-добре да не бяхме се срещали, щом никога вече не ще можем да се видим!“

С тези думи той вдигна очи и видя пред себе си Мина Тройл, загърната със същата широка пелерина, с която се бе наметнала, напускайки кораба. Лицето ѝ беше бледо, косата — разрошена, ала погледът — спокоен и твърд, все тъй с обичайното си изражение на горда печал. Първото чувство на Кливланд беше смайване; следващото — радост, примесена с известен страх. Той понечи да извика... готов да се хвърли в нозете ѝ... но като вдигна пръст, тя моментално го накара да замълчи и да запази спокойствие, след което с тих, но властен глас изрече:

— Внимавай... наблюдават ни... навън има хора... едва ме пуснаха да вляза. Не смея да остана дълго... ще си помислят... може да си помислят... О, Кливланд! Готова съм на всичко, за да те спася!

— Да ме спасиш ли? Уви, клета Мина! — отвърна Кливланд. — Невъзможно е да ме спасиш... Достатъчно ми е, че те видях още веднъж, макар и само за да ти кажа „сбогом навеки“!

— Да, наистина трябва да се простим навеки — каза Мина, — защото съдбата и твоите престъпления ни разделиха завинаги... Кливланд, аз се видях с твоите приятели... Има ли нужда да ти казвам нещо повече... нужно ли е да ти казвам, че сега зная що е пират?

— Значи ти си била в ръцете на тези негодници! — кипна Кливланд, потръпвайки от ужас. — Нима си позволиха...

— Не си позволиха нищо, Кливланд — отвърна Мина, — името ти им действа като магия. И единствено властта на тази магия над тия свирепи бандити ми напомни за достойнствата, които съзирах някога у моя Кливланд!

— Да — каза гордо Кливланд, — името ми има и винаги ще има власт над тях, дори когато са най-разюздани; и да бяха те оскърбили дори с една-единствена непристойна дума, щях да им дам да... Но що за глупости бълнувам... та аз съм пленник!

— Но няма да останеш повече — заяви Мина. — Твоят живот... животът на скъпия ми баща... всичко налага да бъдеш незабавно освободен. Аз имам план как да стане това и ако го изпълним смело, не може да не успее. Навън вече се смрачава — загърни се в моята пелерина и лесно ще минем край пазачите... Аз им дадох нещо да се почерпят и сега те са заети с това. Бързай към Лох във Стенис и се крий там до зори; след това запали огън с много пушек на мястото, където сушата се връзва от двете страни на езерото и го дели почти надве при Бройзгарския мост. Корабът ти, който чака недалеч, ще прати лодка на брега... Не се двоуми нито миг!

— Ами ти, Мина? Ако този безразсъден план успее — попита Кливланд, — какво ще стане с теб?

— За участието ми в твоето бягство — отговори девойката — почтеността на моите намерения ще ме оневини пред всевишния, а спасяването на баща ми, чиято съдба зависи от твоята, ще ме оправдае пред хората.

С няколко думи тя му разказа за пленяването им и за поледиците от него. Кливланд вдигна очи и ръце към небето да благодари за избавянето на сестрите от ръцете на злите му другари, след което побърза да добави:

— Но ти си права, Мина, трябва да бягам на всяка цена... заради спасението на баща ти трябва да бягам... Тогава да се разделим... и се надявам, че няма да бъде навеки.

— Навеки! — отвърна глас, който звучеше сякаш изпод свод на гробница.

Те се сепнаха, озърнаха се, после се спогледаха. Като че ли ехото на сградите бе повторило последната дума на Кливланд, но

произношението беше твърде натъртено.

— Да, навеки! — каза Норна от Фитфул Хед, излизайки иззад една от масивните саксонски колони, които поддържаха свода на катедралата. — Тук се срещат окървавен крак с окървавена ръка. За щастие и на двама ви раната е зарасла, щом кръвта е изтекла... за щастие и на двама ви, но най-вече на този, който я е пролял... И тъй срещате се тук... но се срещате за последен път!

— Не е вярно — възрази Кливланд, като понечи да улови Мина за ръката, — докато съм жив, само по волята на Мина може да стане тази раздяла.

— Уви — произнесе Норна, като застана помежду им, — ще трябва да се простиш с тази безумна мечта! Не храни напразни надежди за бъдещи срещи — тук ще се разделите, и то навеки. Ястребът не се събира с гълъба, престъплението не може да върви ръка за ръка с невинността... Мина Тройл, ти гледаш за последен път този безочлив и престъпен човек... Кливланд, ти виждаш Мина за последен път.

— И си въобразяваш — избухна Кливланд, — че твоите комедии могат да ме заблудят и че съм от глупците, които съзират в мнимото ти изкуство нещо повече от фокус?

— Недей така, Кливланд, недей! — замоли го Мина, чийто вроден страх от Норна се засили още повече от ненадейното ѝ появяване. — О, бъди търпелив! Тя е могъща... неимоверно могъща... А ти, о Норна, спомни си, че спасението на баща ми зависи от спасението на Кливланд.

— Късмет има Кливланд, че помня това — отвърна пророчицата — и че заради единия съм дошла тук да помогна и на двамата. А ти с твоята детинска наивност, дето си намислила да скриеш мъж с такъв ръст и такава снага под гънките на твоето жалко наметало, не разбираш ли, че по този начин само ще ги накараш веднага да го оковат и да го хвърлят в тъмница? Аз съм тази, която ще го спаси... с моя помощ той ще се върне благополучно на своя кораб. Ала трябва да се прости завинаги с тези брегове и да отиде да сее другаде ужас с черното си знаме и още по-черното си име; защото ако слънцето изгрее два пъти и го завари още закотвен тук, сам ще бъде виновен за смъртта си... И тъй, погледнете се... погледнете се за последен път —

позволявам това на една мимолетна обич — и си кажете, ако можете: „Сбогом навеки!“

— Послушай я — едва промълви Мина, — не възразявай, а я послушай.

Кливланд улови ръката ѝ, целуна я горещо и каза, но толкова тихо, че само тя да го чуе:

— Сбогом, Мина, но не навеки!

— А сега, девойко, върви си — заповяда Норна — и остави всичко друго на Рейм-кенара.

— Още една дума само — замоли се Мина — и ще те послушам. Каж ми правилно ли съм те разбрала: оздравял ли е Мордонт Мъртън и няма ли опасност за живота му?

— Оздравял и няма опасност за живота му — отговори Норна, — иначе тежко тогава, чиято ръка проля неговата кръв!

Мина закричи полека към вратата на катедралата, като сегизтогиз се обръщаше да погледне тъмния силует на Норна и снажната, мъжествена фигура на Кливланд, застанали един до друг в сгъстяващия се сумрак на стария храм. Когато погледна за втори път, те бяха вече тръгнали: Кливланд вървеше подир старицата, която с бавна и тържествена походка се насочваше към един от страничните кораби. Когато Мина погледна за трети път, бяха вече изчезнали. Тя се опомни и продължи към източната врата, отдето бе влязла, и се поослуша в гласовете на стражите, които разговаряха навън.

— Много се забави шетландката при тоя пират — казваше един. — Дано да говорят само за откупа на баща ѝ.

— Така е то — обади се друг, — момичетата жаят повече красив млад пират, отколкото немощен старец.

Тук разговорът им бе прекъснат от тази, за която ставаше дума; сякаш уловени на местопрестъплението, те ѝ свалиха шапка и се поклониха неловко, малко смутени и засрамени.

Мина се върна в къщата, където беше настанена, много развълнувана, но, общо взето, доволна от своята експедиция, в резултат на която баща ѝ изглеждаше вече вън от всякаква опасност, бягството на Кливланд — осигурено, а младият Мордонт — жив и здрав. Тя побърза да съобщи тези новини на Бренда и двете отправиха благодарност към всевишния; Бренда беше дори склонна да повярва в свръхестествените способности на Норна — толкова я смая начинът,

по който бяха изявени. Мина известно време, докато споделят радостта си, примесена едновременно със сълзи на надежда и страх; и чак късно вечерта излиянията им бяха прекъснати от Клод Холкро, който с важен, но малко нервен и дори уплашен вид им доложи, че пленникът Кливланд е изчезнал от катедралата, където му било разрешено да се разхожда, и че кметът, научавайки за съучастието на Мина в това бягство, е тръгнал много разтревожен насам да разследва случая.

Когато пристигна достойният сановник, Мина не скри заинтересоваността си от бягството на Кливланд, защото виждаше з него единствения начин да спаси баща си от надвисналата опасност. Но категорично отрече каквото и да било непосредствено съучастие в бягството и заяви, че „се разделила с Кливланд в катедралата преди повече от два часа, като го оставила там с лице, чието име не се смята за задължена да разкрива“.

— А и не е нужно, мис Мина Тройл — отвърна кметът Торф, — защото макар и никой друг освен вас и този капитан Кливланд да не е забелязван да влиза днес в църквата „Свети Магнус“, знаем добре, че вашата роднина, старата Ула Тройл, която вие, шетландците, наричате Норна от Фитфул Хед, кръстосва насам-натам и по море, и по суша, и комай по въздуха, ту с лодки, ту с понита, а може би и с метла; пък и нейният ням драу също се върти тук и шпионира всички — впрочем бива си го за шпионин, защото чува всичко, но нищо не може да каже, само господарката му го разбира. Осведомени сме освен това, че тя може да влиза в църквата дори когато всички врати са заключени, много пъти са я виждали там, да ни пази господ от нечестивия! И тъй, без да разпитвам повече, идвам до заключението, че именно старата Норна сте оставили в църквата с този главорез; а в такъв случай хвани ги, ако можеш! Трябва обаче да ви кажа, прекрасна мис Мина, че вие, шетландците, изглежда, забравяте и законите, и свещеното писание, когато прибегвате до услугите на магьосници, за да измъквате престъпници от законен затвор; и най-малкото, което вие или вашата сродница, или баща ви може да направите, е да убедите този вироглавец да се маха оттук, колкото се може по-бързо, и да не напаkostява на града или на търговията му — тогава във всичко туй няма да има голяма беда. Защото, бог ми е свидетел, животът на този нещастник не ми е потребен и мога да го пусна спокойно, без да ме

упрекуват за това; а още по-малко бих желал във връзка със затварянето му да пострада и високоуважаемият Магнус Тройл от Бъра-Уестра.

— Разбирам къде ви стяга чепикът, господин кмете — обади се Клод Холкро, — затова мога да ви гарантирам, че и моят приятел мистър Тройл, и аз ще кажем и ще направим всичко по силите си, за да накараме този човек, капитан Кливланд, незабавно да напусне вашите брегове.

— А аз — добави Мина — съм напълно убедена, че вашето предложение е изгодно за всички, затова още утре сутринта ще отидем със сестра ми в замъка Стенис, ако мистър Холкро ни придружи дотам, за да посрещнем баща си, когато слезе на брега, да му предадем желанието ви и да положим всички усилия да увещаем този нещастник да напусне страната. Кметът Торф я изгледа малко учудено.

— Не всяка млада жена — рече той — би се съгласила да се приближи на осем мили от пиратска банда.

— Но нас не ни заплашва нищо — намеси се Клод Холкро. — Замъкът Стенис е здраво укрепен и роднината ми, комуто принадлежи, разполага и с хора, и с оръжие. Младите лейди ще се чувствуват там спокойни като в Къркуол; а и колкото по-скоро се срещне Магнус Тройл с дъщерите си, толкова по-добре. И съм щастлив, че във ваше лице, добри ми стари приятелю, виждам човек, който, както казва славният Джон,

*...след като дълго е спорил,
съдийския си нрав надвил.*

Кметът се усмихна, кимна с глава и заяви, доколкото му позволяваше приличието, че ще бъде щастлив, ако „Любимка на съдбата“ и нейният разюздан екипаж напуснат Оркнейските острови без каквато и да било намеса или насилие от едната или другата страна. Не е властен да разреши да ги снабдят от брега, каза той, но могат да бъдат сигурни, че в Стромнес — от страх или от собствен интерес — ще им дадат каквото трябва. След това миролюбивият сановник се сбогува с Холкро и с двете лейди, които възнамеряваха още на другата сутрин да се преместят в замъка Стенис, разположен на

брега на едноименното солено езеро и на около четири мили по вода от Стромнеския рейд, където чакаше закотвен пиратският кораб.

ГЛАВА XXXVIII

Бягай, бягай, Флинс!
Ти поне спаси се.
Шекспир — „Макбет“

Един от многото начини, чрез които Норна се стремеше да поддържа претенциите си за свръхестествена сила, беше да се запознае отблизо и подробно с всички тайни ходове и скривалища както естествени, така и изкуствени, за които чуваше по някакви предания или по друг начин, и благодарение на това можеше често да върши неща, които иначе изглеждаха необясними. Така например, когато изчезна от шатрата в Бъра-Уестра, това стана, като отмести една подвижна дъска, закриваща таен вход в стената и известна само на нея и на Магнус, комуто вярваше, че няма да я издаде. Освен това щедростта, с която раздаваше значителните си доходи, иначе безполезни за нея, ѝ позволяваше да се сдобива бързо със сведения за всичко, което я интересуваше, и същевременно да си осигури всякаква друга помощ, необходима за изпълнението на плановете ѝ. В случая Кливланд имаше пълно основание да се възхищава както от находчивостта ѝ, така и от средствата, с които си служеше.

Като натисна малко по-силно, тя отвори една врата, скрита под богатата дърворезба на преградата, която делеше източното крило от останалата част на катедралата, и пред нея се разкри тъмен и тесен лъкатушен коридор, в който влезе, като прошепна на Кливланд да я последва и внимателно да затвори вратата подире си. Той покорно тръгна след нея в мрак и тишина, като ту слизаха по някакви стъпала, за броя на които Норна винаги го предупреждаваше, ту се изкачваха и често правеха остри завои. Тук се дишаше по-леко, отколкото бе очаквал, тъй като коридорът се проветряваше на няколко места от незабележими, майсторски устроени отдушници, свързани с външния

въздух. Най-после дългият им път свърши, като Норна дръпна някаква подвижна дъска на стената, скрита зад едно дървено легло, или креват-сандък, както му казват в Шотландия, и двамата се озоваха в старинна, но много отблъскваща на вид стая с решетест прозорец и таван с кръстовиден свод. Мебелировката беше много овехтяла и единственото украшение беше окачената на едната стена гирлянда от избелели панделки, каквито често се употребяват за украса на китоловни кораби, а на другата — щит с герба и короната на ярла, обкръжен с обичайните емблеми на смъртта. Кирката и лопатата, захвърлени в единия ъгъл, и фигурата на старец в протъркан чер кафтан и нахлупена шапка, който седеше и четеше на една маса, показваха, че се намират в жилището на църковния клисар и гробар и в присъствието именно на този достоен служител.

Когато шумът от отместената дъска привлече вниманието му, той стана, много почтително, но без ни най-малко да се учуди, свали широкополата шапка от орделите си побелели коси и остана гологлав пред Норна с вид на дълбоко смирение.

— Бъди ми верен — обърна се Норна към стареца — и внимавай да не издадеш на нито един смъртен тайния път до светилището.

Старецът се поклони в знак на покорство и благодарност, защото с тези думи вещателката сложи в ръката му монета. С пресеклив глас той изрази надежда, че тя няма да забрави сина му, заминал за Гренландия, и ще направи така, че да се върне щастливо и благополучно, както миналата година, когато донесъл — старецът посочи към стената — тази гирлянда.

— Ще възвra котела си и ще изрека заклинание за негово здраве — отговори Норна. — Паколет чака ли навън с конете?

Старият клисар кимна утвърдително и заклинателката, заповядвайки на Кливланд да я последва, през задната врата на помещението излезе в малка градинка, занемарена като жилището, което току-що бяха напуснали. Ниската и порутена стена им позволи лесно да минат в друга, по-голяма градина, не по-добре поддържана от първата, а после през една портичка, затворена с резе — в дълга и криволичетца уличка — единствената опасна част от пътя им — прошепна Норна на своя спътник, — по която закрачиха бързо. Беше вече почти тъмно и обитателите на бедните къщурки от двете страни се бяха прибрали по домовете си. Видяха само една жена, която

надникна от вратата си, но се прекръсти и побърза да се скрие вътре, като съзря високата фигура на Норна, минаваща край нея с широки крачки. Уличката ги изведе извън града, където нямото джудже, скрито зад стената на един изоставен сайвант, чакаше с три коня. Норна възседна незабавно единия от тях, Кливланд яхна втория и следвани от Паколет на третия препуснаха стремително в мрака, защото пъргавите и издръжливи добичета, на които язدهа, бяха по-едри по порода от шетландските понита.

След повече от час усилена езда, при която Норна им служеше за водачка, спряха пред някаква колиба, толкова жалка на вид, че приличаше по-скоро на обор, отколкото на човешко жилище.

— Трябва да останеш тук де зори, когато от кораба ще могат да видят сигнала ти — рече Норна, като предаде конете на Паколет и въведе Кливланд в мизерната колибка, където веднага запали малкия железен светилник, който обикновено носеше със себе си.

— Бедно, но сигурно убежище — каза тя, — защото, ако ни настигнат тук, земята ще зейне и ще ни скрие в недрата си, преди да успеят да те хванат. Знай, че това място е посветено на боговете на древната Валхала... А сега кажи, човече, опетнен от злодеяния и кръв, приятел ли си или враг на Норна, единствената жрица на тези отречени днес божества?

— Как мога да ти бъда враг? — възкликна Кливланд, — Дори от най-обикновена благодарност...

— Обикновена благодарност! — прекъсна го Норна. — Много слаба е тази дума, а думите са обичайната дан, която глупците приемат от хитреците; Норна иска отплата с дела... с жертви.

— Добре, майко, кажи какво желаеш.

— Никога да не се опитваш да се срещаш отново с Мина Тройл и до двацет и четири часа да напуснеш този бряг — отговори Норна.

— Това е невъзможно — каза разбойникът, — не ще успея толкова бързо да запая шлюпа с необходимите му припаси.

— Ще успееш. Аз ще се погрижа да ви снабдят с всичко, а и Кейтнес и Хебридските острови не са далеч... Можете да тръгнете, когато пожелаете.

— Но защо да тръгвам — възрази Кливланд, — щом не желая?

— Защото ако останеш, поставяш в опасност други — каза Норна — и ще навлечеш собствената си гибел. Изслушай ме

внимателно. Още от първия миг, когато те видях проснат в несвяст на пясъка под скалите на Съмбъра, прочетох по чертите на лицето ти, че съдбата ти е свързана с мен и с тия, които са ми скъпи, ала за добро ли, или за зло това беше скрито от очите ми. Аз помогнах да спасят живота ти и да запазят имуществото ти. В това отношение помагах на същия младеж, комуто ти после навреди, като нарани най-съкровените му чувства... навреди с доносничество и клевети.

— Аз да съм клеветил Мъртън! — възкликна Кливланд. — Кълна се в бога, почти не съм споменавал името му в Бъра-Уестра, ако това имаш пред вид. Оня странствуващ търговец, Брайс, изглежда, в желанието си да ме спечели за приятел, защото се е надявал да измъкне нещо от мен, както подочух, е подшушнал това-онова на стария — лъжа или истина, не зная, ала се разнесло след това из целия остров. А що се отнася до мен, аз не го смятах за съперник, иначе щях да намеря по-почтен път да се отърва от него.

— Нима острието на твоята кама, насочено към гърдите на невъоръжен човек, целеше да прокара този по-почтен път? — попита Норна строго.

Жегнатият дълбоко в душата си Кливланд помълча за миг, преди да отговори:

— Наистина тук сгреших, но, слава богу, той оздравя и съм готов да му дам почтено удовлетворение.

— Не, Кливланд! — произнесе гадателката. — Злият дух, който те използва като оръдие, е могъщ, но мен не може да надвие. Ти си човек с такъв темперамент, който силите на мрака с радост биха използвали за своите цели — смел, високомерен и безстрашен, невъзпиран от никакви закони, ръководен само от стихийно чувство на неукротима гордост, която хора като теб наричат чест. Такъв си ти и такъв е пътят ти в живота — неудържимо напред, през кръв и бури. Но аз ще те усмиря — заключи тя, като протегна своя жезъл, сякаш да потвърди непреклонната си воля, — да, дори и демонът, който те направлява, да се яви в тоя миг с целия си ужас.

Кливланд се засмя презрително.

— Добра майко — каза той, — запази този език за прости моряк, който те умолява да го дариш с попътен вятър, или за бедния рибар, който проси успешен улов. Аз отдавна съм недосегаем от страх и суеверие. Призови твоя демон, ако действително го имаш под властта

си, и го изправи пред мен. Човек, който е прекарал толкова години сред дяволи в плът и кръв, едва ли ще трепне пред безтелесен дух.

В безгрижната и мрачна горчивина на тези думи имаше такава сила, че разклати издъно дори илюзиите, вкоренени дълбоко в разстроения разсъдък на Норна, и тя с глух и треперещ глас попита Кливланд:

— За каква ме мислиш тогава, щом отричаш силата, за която съм платила толкова скъпо?

— Ти си самата мъдрост, майко — отвърна Кливланд. — Владееш едно изкуство, а изкуството е сила. За мен ти си жела, която умее да плава по течението на събитията, но отричам способността ти да ги направляваш. Ето защо не си пилей напразно думите, като ми разправяш за ужаси, пред които съм безчувствен, а ми кажи направо: защо искаш да си замина?

— Защото не искам да се срещаш повече с Мина — отговори Норна. — Защото Мина е отредена за жена на този, когото наричат Мордонт Мъртън... Защото ако не се манеш отгук до двацет и четири часа, чака те сигурна гибел. В тези прости и ясни думи няма никакъв скрит смисъл. Затуй и ти ми отговори ясно.

— Тогава, казано просто и ясно — отвърна Кливланд, — няма да напусна тези острови... поне докато не видя още веднъж Мина Тройл и докато съм жив, тя никога няма да принадлежи на твоя Мордонт.

— Я го гледай! — възкликна Норна. — Смъртен да се противи, когато му предлагат начин да продължи живота си! Грешник... голям грешник да отказва да се възползува от времето, което съдбата му дава, за да се покае и да спаси безсмъртната си душа! Я го гледай как се е изправил, горд и уверен в младежката си сила и смелост! Очите, несвикнали на сълзи — дори очите ми, които имат толкова малко причини да плачат за него, се замъгляват от мъка при мисълта какво ще стане с такъв прекрасен човек, преди слънцето да залезе два пътя!

— Майко — произнесе Кливланд твърдо, но с тъжна нотка в гласа, — разбирам донякъде заплахите ти. Ти по-добре от нас знаеш пътя на „Халцион“ — може би имаш средства (защото признавам, че показва изумително умение да се справяш с такива работи) да го насочиш по следите ни. Но дори и да е така, тази опасност няма да ме отклони от целта ми. Ако фрегата дойде насам, ние все още имаме възможност да минем плитчина, където ще бъдем недосегаеми; а и

едва ли ще могат да ни откъснат с лодки от брега и да ни хванат като испанска шебека^[1]. Ето защо съм решил да вдигна отново знамето, под което съм плавал до днес, да се възползуваме от хилядите възможности, които са ни помагали досега и в по-опасно положение, и в най-лошия случай да се съпротивяваме докрай, а когато простосмъртен не може да направи нищо повече, достатъчен е един пистолетен изстрел в барутния погреб и ще умрем така, както сме живели.

Когато Кливланд млъкна, настъпи гробна тишина. Той я прекъсна, като заговори вече с по-мек тон:

— Ти чу отговора ми, майко, нека да не спорим повече, а да се разделим с мир и любов. Искам да ти оставя нещо за спомен — да не забравяш един нещастник, комуто направи голямо добро и който се разделя с теб без лоши чувства, колкото и да се противиш на най-съкровените му желания... Не, не ми отказвай този скромен подарък — рече той, пъхайки насила в ръката на Норна малката инкрустирана сребърна табакера, за която някога се бе скарал с Мъртън, — не заради метала, зная, че той няма стойност за теб, а просто като спомен за срещата ти с тоя, за когото дълго още ще се разказват чудни легенди из моретата, по които е бродил.

— Приемам подаръка ти — рече Норна — в знак на това, че ако дори имам донякъде пръст в твоята съдба, то е било като неволна и печална изпълнителка на нейните повели. Правилно каза ти, че не сме способни да направляваме течението на събитията, което ни носи устремно напред и прави дори най-ревностните ни усилия напразни; така уелите на Тъфтилоу^[2] въртят и най-тежкия кораб въпреки всички платна и кормила. — Паколет! — извика тя високо, — Хей, Паколет!

При тези думи един голям камък, търкулнат до стената на колибата, се отмести и за учудване на Кливланд, който даже се поуплаши, се показва уродливата фигура на джуджето, което като чудовищно влечуго изпъзля от някакво подземно скривалище, чийто вход камъкът скриваше.

Норна, на която, изглежда, бяха направили впечатление думите на Кливланд за свръхестествените ѝ способности, не само не се опита да се възползува от тази възможност да ги потвърди, но и побърза да обясни явлението, на което той беше свидетел.

— На нашите острови — каза тя — често се срещат такива подземни галерии с грижливо скрит вход; в тези убежища тукашните хора са търсели някога спасение от гнева на норманите, тогавашните пирати. Доведох те тук, за да го използваш в случай на нужда. Забележиш ли, че са тръгнали по следите ти, можеш или да се скриеш в земните недра, докато потерята отmine, или да избягаш, ако искаш, през другия изход, край езерото, отдето дойде Паколет... А сега — на добър път! Размисли върху това, което ти казах; защото както се движиш и дишаш сега като жив човек, така и съдбата ти те бъде написана и подпечатана, ако до двацет и четири часа не заобиколиш нос Бъра Хед.

— Сбогом, майко! — отвърна Кливланд, когато тя си тръгна, хвърляйки му поглед, в който при пламъка на светилника можа да долови и тъга, и гняв.

Завършилият по такъв начин разговор остави дълбок отпечатък дори в съзнанието на човек като Кливланд, свикнал да бъде постоянно в опасност и на косъм от смъртта. Напразно се мъчеше да се отърси от впечатлението, което му бяха направили думите на Норна, още по-силно поради това, че в тях почти не се долавяше обичайният тайнствен тон, който му беше противен. Хиляди пъти той съжали, че все отлагаше отдавна взетото решение да се откаже от страшния си и опасен занаят; и хиляди пъти се заричаше, ако успее да види Мина Тройл; поне още веднъж, макар и за последно сбогом, да напусне шлюпа, щом другарите му се измъкнат от критичното положение, да се помъчи да получи помилване от краля и да се отличи, ако е възможно, в по-достойни бойни подвизи.

Това решение, което няколко пъти се заклеваше тържествено да изпълни, накрая подеждува успокоително на смутената му душа и като се загърна в пелерината си, за известно време се отдаде на оня не напълно отморителен сън, който изтощеното човешко тяло изисква като дан дори от оня, над; които е надвиснала неминуема опасност. Но ако престъпникът! може да успокои душата си и да притъпи угризенията на съвестта с такова условно покаяние, бихме могли да запитаме; няма ли да бъде това в очите на всевишния по-скоро отегчаваща вината му самонадеяност, отколкото изкупление на греховете му?

Когато Кливланд се събуди, сивкавата зора вече се смесваше със здрача на оркнейската нощ. Той видя, че се намира на брега на прекрасна водна шир, която близо до мястото, където почиваше, беше почти разполовена от две ивици суша, вдадени една срещу друга от противоположните страни на езерото и съединени от Бройзгарския мост — дълъг яз с отвори за пропускане на приливните и отливните вълни. Зад Кливланд и точно пред моста се извисяваше оня забележителен полукръг от огромни изправени камъни, който няма равен на себе си в Британия, като се изключи неподражаемият паметник при Стоунхендж. Тези грамадни каменни блокове, високи над дванайсет, а някои — и четиринайсет-петнайсет стъпки, се възправяха около пирата в сивкавата светлина на зората като призрачни силуети на допотопни гиганти, които, загърнати в мъртвешки савани, са дошли да споходят отново при тази бледа светлина земята, която са измъчвали със своя гнет и осквернявали с греховете си, докато най-последно са си навлекли гнева на безкрайно търпеливото небе.

Кливланд се интересуваше не толкова от този странен паметник на древността, колкото от Стромнес, който все още едва се забелязваше в далечината. Без да губи време, с помощта на един от pistolетите си той получи искра, с която запали малко влажна папрат — достатъчно гориво за огъня, с който щеше да даде уговорения сигнал. А това се чакаше с нетърпение на шлюпа, защото от ден на ден некадърността на Гоф ставаше все по-очевидна и дори най-отявлените му привърженици признаваха, че най-добре ще бъде да се подчинят на Кливланд, докато се върнат в Западна Индия.

Бънс, който дойде с лодката да вземе любимия си командир, танцуваше, ругаше, крещеше и декламираше от радост, че го вижда отново свободен.

— Вече сме натоварили доста провизии на шлюпа — каза той — и можехме да бъдем почти готови, ако не беше този закоравял пияница Гоф, който е непрекъснато „мокър“.

Екипажът на лодката, обзет от същия възторг, гребеше така юнашки, че въпреки неблагоприятното течение и безветрието, скоро стовари отново Кливланд на шканците на кораба, който той имаше нещастията да командува.

Първият акт на капитанската му власт беше да уведоми Магнус Тройл, че е напълно свободен да замине, че са готови според възможностите си да го обезщетят за забавянето му по пътя за Къркуол и че капитан Кливланд желае, ако това е приятно на мистър Тройл, да го удостои с посещението си на борда на брига, за да му благодари за предишната благосклонност и да се извини за обстоятелствата, свързани със задържането му.

На Бънс, комуто като най-възпитан от целия екипаж Кливланд възложи да предаде това послание, старият добродушен юдалер отговори следното:

— Кажете на вашия капитан, че бих пожелал всеки, когото спре в открито море, да пострада толкова малко, колкото пострадах аз. Кажете също, че ако иска да останем приятели, най-добре да се държим на разстояние, защото съскането на гюлетата от оръдията му по море ми е толкова неприятно колкото за него свистенето на куршума от моята ловна пушка по суша. С една дума, кажете, че за съжаление съм се излъгал в него и че по-добре да удостои испанците с „вниманието“, с което се отнася към своите сънародници.

— Значи такъв е отговорът ти, заядливо старче! — произнесе Бънс. — Ех, да ми се пукне джигерът, ама много ми се ще да ти натикам думите обратно в устата и да те науча как се уважават джентълмените на слуката! Но няма да сторя това най-вече заради двете ти хубави щерки и заради стария ми приятел Клод Холкро, чийто лик ми напомня хубавото старо време — как сменяхме декорите и секнехме свещите. Така че много ти здраве, тюленова капо, казахме си каквото беше нужно.

Едва лодката с пиратите се отблъсна от брига и потегли към своя кораб и Магнус, който не хващаше твърде вяра на тези джентълмени на слуката, както сами се наричаха, побърза да потегли със своя бриг; а тъй като вятърът задуха в благоприятна посока и с изгрева на слънцето все повече се засилваше, нареди да вдигнат всички платна и да се насочат към Скапа-Флоу; там възнамеряваше да слезе и да стигне по суша до Къркуол, където се надяваше да намери дъщерите си и своя приятел Клод Холкро.

[1] Шебека — тримачтов платноход, често пиратски. Б. пр. ↑

[2] Уел — на езика на мореплавателите по тия краища значи водовъртеж, който се върти и кипи с изумителна сила и е много опасен. Б. пр. ↑

ГЛАВА XXXIX

*Решавай, Ема, какво ще избереш —
с кого ще тръгнеш, кого ще отречеш.
Но знай, звездите лошо ни вещаят
и водят там, къде го няма раят.
Прайър — „Хенри и Ема“*

Слънцето беше високо на небето; лодките усърдно пренасяха от брега обещаните запаси от храна и вода, които, тъй като за тази работа бяха заети много рибарски ладии, се прехвърляха на кораба неочаквано бързо и се поемаха от екипажа на шлюпа също тъй незабавно. Всички работеха прилежно, защото, с изключение на самия Кливланд, им бе омръзнал брегът, където всяка минута забавяне увеличаваше опасността в на всичко отгоре нямаше плячка, което пък беше за пиратите най-голямото нещастие. Бънс и Дерик се заеха с непосредственото ръководство на цялата тази работа, докато Кливланд, който се разхождаше мълчаливо сам по палубата, само от време на време се намесваше, колкото да даде някакво разпореждане, налагано от обстоятелствата, а после пак потъваше в собствените си печални миели.

Има две категории хора, които престъпленията, ужасите и размириците изкарват на преден план като дейни личности. Първите са души, така създадени и пригодени от природата за страшни деяния, че изпълзяват от бърлогите си като истински демони, за да се подвизават като в родна стихия; такъв беше например зловещият Брадат човек, появил се във Версайл на паметния 5 октомври 1789 г., за да екзекутира с най-голяма наслада жертвите, предадени му от кръвожадната тълпа. Но Кливланд спадаше към втората категория от тези нещастни същества, които са заплетени в злото по-скоро поради стечение на външни обстоятелства, отколкото по природно влечение.

Всъщност, впускайки се в този престъпен живот, той следваше примера на баща си и може би се стремеше да отмъсти за него, а това донякъде смекчаваше вината му и дори го оправдаваше; често гледаше с ужас на престъпната си професия и много пъти се опитваше, макар и безрезултатно, да скъса с нея.

Такива мисли, такива угризения терзаеха сега душата му и естествено в тях се примесваше и ги поддържаше споменът за Мина. Кливланд се взираше в другарите си и макар да знаеше колко разюздани и безпощадни са те, не можеше и да допусне, че трябва да плащат за собственото му упорство. „Ще бъдем готови да отплаваме с отлива — мислеше си той, — защо да излагам тези хора на опасност, като ги задържам до съдбоносния час, предречен от онази странна жена? Нейните сведения, по какъвто и начин да са придобити, винаги са се оказвали изумително точни, а предупреждението ѝ беше строго като на майка, която напомня на блудния син за престъпленията му и за близкото възмездие. Пък и каква е вероятността да видя още веднъж Мина? Тя е сигурно в Къркуол, а да отида там, все едно да поведе кораба към скалите. Не, няма да излагам на опасност тези клетници... ще отплаваме с отлива. На пустите Хебридски острови или на северозападния бряг на Ирландия ще оставя кораба и ще се върна тук предрешен... Но не, защо да се връщам, ако ще е само да видя Мина може би жена на Мордонт? Не... нека корабът замине е отлива без мен. Аз ще остана да чакам съдбата си.“

В този момент размишленията му бяха прекъснати от Джек Бънс, който доложи на „благородния капитан“, че са готови да отплават, когато пожелае.

— Когато ти пожелаеш, Бънс, защото аз ще поверя командването на теб и ще сляза на брега в Стромнес — отвърна Кливланд.

— За бога, няма да го сториш! — възрази Бънс. — Да командувам аз!... Че как, дявол да го вземе, ще накарам екипажа да ми се подчинява, като дори Дик Флечър час по час ми се зъби? Много добре знаеш, че без теб няма да мине и половин час, и ще се уловим за гушите; а когато ни напуснеш, кой ще го е грижа дали ще ни пречукат кръстосвачите на негово величество или взаимно ще се пречукаме? Хайде, хайде, благородни капитане, чернооки хубавици на тоя свят

колкото щещ, ала къде ще намериш такъв гиздав кораб като нашата малка „Любимка“, и то с екипаж от такива юнаци,

*света способни да размирят
и всички бесове да укротят.*

— Джек Бънс, ти не си с всичкия си — каза Кливланд раздразнен и едновременно неволно развеселен от високопарния тон и импозантните жестове на изпадналия в театрален екстаз пират.

— Може и така да е, благородни капитане — отвърна Бънс, — но може и някои мои другари да не са с всичкия си. Ето ти например се готвиш сега да играеш във „Всичко за любовта“ и „Потъналият свят“, а не можеш да понасяш и най-невинната тирада в бели стихове. Е, този път мога да ти говоря и в проза, защото имам много новини, и то какви, просто смайващи!

— Тогава те моля да ги кажеш (ще си послужи с твоя език) като простосмъртен.

— Стромненските рибари не желаят нищо нито за припасите, нито за труда си — каза Бънс, — чудно, нали?

— И по каква причина, ако мога да зная? — попита Кливланд. — За пръв път чувам да се отказват от пари в морско пристанище.

— Вярно, обикновено скубят безбожно. Но ето каква е работата: собственикът на оня бриг, бащата на твоята прекрасна Имоинда^[1], е уредил сметката в знак на благодарност за кавалерското ни отношение към дъщерите му и за да не си получим заслуженото, както се изразил той, на тези брегове.

— Така може да постъпи само благородният стар юдалер! — възкликна Кливланд. — Но в Стромнес ли е той? Аз пък мислех, че вече е прекосил по суша острова и се намира в Къркуол.

— Такива били намеренията му — отвърна Бънс, — но колцина още като крал Дънкън^[2] променят пътя си. Едва слязъл на брега и го посрещнала някаква тукашна стара магьосница която все си пъхала носа в чужди работи, и го предумала да не ходи в Къркуол, и сега той се е закотвил в ей оная бяла къща, която можеш да видиш с далекогледа си оттатък езерото. Казаха ми, че бабичката също

заплатила част от припасите на нашия шлюп, макар че не мога да проумея защо трябва да влиза в разноски, освен ако си е наумила като магьосница да се сприятели с дяволи от нашия сой.

— Но кой ти каза всичко това? — попита Кливланд, който даже не докосна далекогледа и, изглежда, не проявяваше очаквания от другаря му интерес към тези новини.

— Ами — отговори Бънс — тази сутрин се поразходих покрай брега до селото, почерпихме се по халба бира с един стар познат, пратен от мистър Тройл да наглежда работата, та измъкнах от него всичко туй и даже още нещо, което по-добре ще бъде да не ти разправам, благородни капитане.

— А кой е твоят осведомител? — запита Кливланд. — Няма ли той име?

— Ами един стар мой познат, цигулар и фанфарон, казва се Холкро, щом искаш да знаеш — отговори Бънс.

— Холкро! — повтори Кливланд и в очите му блесна учудване. — Клод Холкро? Но нали той слезе в Инганес с Мина и сестра й?! Къде са те сега?

— Виж, точно за това не исках да ти споменавам — промърмори довереният му приятел, — но... обеси ме, не мога да издържа, не мога да пропуона такова интересно положение!... Охо, началото вече има добър ефект: далекогледът е насочен към замъка Стенис!... Е, трябва да призная: там са... и не ги пазят особено строго. Неколцина от хората на старата вещица са дошли от оная планина, дето й викат остров Хой, а и старият джентълмен е въоръжил няколко души. Но какво от това, благородни капитане! Кажете само една дума и още тая вечер пипваме хубавиците, скриваме ги в трюма, призори вдигаме котва, опъваме платната и отплаваме е утринния отлив.

— Твоята низост ме отвращава — обърна му гръб Кливланд.

— Пфу... низост... отвращавала те! — изсумтя Бънс. — Че какво съм казал, моля ти се? Нима джентълмените на слуката като нас не са вършили хиляди пъти такива неща?

— Нито дума повече! — сръза го Кливланд; после премина дълбоко замислен по палубата, зави обратно, върна се при Бънс, улови го за ръката и рече: — Джек, искам да я видя още веднъж.

— От все сърце ти пожелавам да успееш — промърмори Бънс навъсено.

— Още веднъж искам да я видя, за да се отрека в нозете ѝ от тази проклета професия и да изкупя престъпленията си...

— На бесилката! — довърши Бънс. — От все сърце ти пожелавам да успееш! „Изповядай се и увисни на въжето“ е много поучителна пословица.

— Ама ти, скъпи Джек... — понечи Кливланд.

— Скъпи Джек, а! — повтори Бънс със същия мрачен тон. — Скъпо струваш ти на скъпия си Джек. Ала върви по пътя, който си избрал — аз вдигам вече ръце от теб... нали те отвращавам с низките си съвети!

— Ето на, сега пък трябва да усмирявам този глупчо като глезено дете — промърмори Кливланд сякаш на себе си, макар и да беше обърнат към Бънс. — А ще речеш — не му липсва нито ум, нито смелост, нито великодушие да разбере, че в буря човек не подбира думите си.

— Хм, прав си, Клемънт — отвърна Бънс, — и ето ти ръката ми. Сега вече си мисля: ти трябва наистина да се срещнеш за последен път с нея, защото не ми е в амплото да се бъркам в сцени на раздяла. А и толкова ли е важен отливът? Както можем да отплаваме днес, така ще можем и утре.

Кливланд въздъхна, защото тутакси си спомни предсказанието на Норна, но възможността да се срещне за последен път с Мина беше твърде изкусителна, за да се откаже от нея заради някакво си предчувствие или предсказание.

— Веднага ще отида на брега при тях, където и да са те — каза Бънс. — Уреждането на сметката за припасите ще ми бъде удобен повод; готов съм да предам на Мина писмо или съобщение от теб със сръчността на истински камериер.

— Но там има въоръжена стража... може да попаднеш в опасност — възрази Кливланд.

— Ни най-малко, ни най-малко — отвърна Бънс. — Нали аз защитих девойчетата, когато бяха в ръцете ми! Обзалагам се, че баща им не ще ми направи нещо лошо, не ще позволи дори да падне косъм от главата ми.

— Имаш право — каза Кливланд, — това не му е в характера. Ей сега ще напиша бележка за Мина.

И с такова намерение се завтече надолу към каютата, където похаби сума хартия, докато успее с треперееща ръка и разтуптяно сърне да надраска такова писмо, с което се надяваше да накара Мина да му разреши прощална среща на другата сутрин.

В това време неговият помощник Бънс потърси Флечър, напълно уверен, че може да разчита на подкрепата му във всяко начинание, и следван от този верен спътник се яви пред страшния боцман Хокинс и старши кормчията Дерик, които след уморителната дневна работа се наливаха с ром.

— Ето човек, който ще ни разправи всичко — каза Дерик. — Е, господин лейтенанте — защото май така трябва да ти викаме вече, — позволи ни да надникнем във вашите тайни. Кога най-после ще вдигаме котва?

— Когато рече бог, господин старши кормчия — отговори Бънс, — защото това ми е известно толкова, колкото на ахтерщевена^[3].

— Ама дявол да го вземе — изруга Дерик, — няма ли да тръгнем е този отлив?

— Или поне с утрешния? — вметна боцманът — Че защо тогава озорвахме хората да товарят провизии?

— Джентълмени — рече Бънс, — трябва да ви съобщя, че Купидон е нападнал нашия капитан чрез абордаж, завладял кораба му и затворил разсъдъка му в трюма.

— Я стига с тия театрални номера! — срязва го боцманът. — Ако имаш да ни казваш нещо, кажи го човешки, с две думи.

— Както и да е — намеси се Флечър, — ала според мен Джек Бънс винаги говори и се държи човешки, така че...

— Не се обаждай, Дик, мили мой, потрай малко — спря го Бънс. — И тъй, джентълмени, с две думи, капитанът е влюбен.

— Втасахме я! — възкликна боцманът. — И аз като всеки човек съм се влюбвал, ама само когато корабът е закотвен.

— С тази разлика — продължи Бънс, — че този път влюбеният е капитан Кливланд! Да, принц Волсций е влюбен! И макар че на сцената това звучи смешно, тук никак не ни е до смях. Утре той се надява да се срещне е момичето си за последен път; а това, както знаем всички, води до втора среща, после — до трета и тъй нататък, докато „Халцион“ ни спипа, а тогава ще ядем повече лобут, отколкото баница.

— Тю да се не види... — изригна боцманът цветиста псувня. — Тогаз ще се разбунтуваме и няма да го пуснем на брега. Така ли е, Дерик?

— Няма как иначе — подкрепи го Дерик.

— А ти, Джек Бънс, какво мислиш? — попита Флечър, комуто тази идея се струваше много умна, но все пак попоглеж-даше другаря си да чуе неговото мнение.

— — Ако питате мен, джентълмени — отговори Бънс, — аз с бунтове няма да си цапам ръцете и да ми се пукне джигерът, ако позволя някому от вас това!

— Е, тогава и аз няма да се цапам — обяви Флечър, — но какво да правим, щом като...

— Затваряй си устата, Дик! — спря го Бънс. — И тъй, боцмане, аз съм отчасти на твоето мнение: да вкараме в пътя капитана с малко благотворно насилие. Нали знаете, че има лъвско сърце и нищо не е в състояние да го спре, щом си науми нещо. Значи, аз ще сляза на брега ще уредя тази среща. На сутринта момичето ще се яви на randevuto, капитанът също ще отиде; ще вземем лодка с добри гребци, защото ще трябва да карат и срещу прилива, и срещу течението, и ще бъдем готови по даден сигнал да скочим на брега и да задигнем капитана и момичето, щат не щат. Нашият сополанко няма да се опъва много, защото заедно с него ще вземем и дрънкулката му; а ако все пак се инати, е, ще вдигнем котва и без негово разрешение, пък после лека-полека ще му уври главата и ще разбере кои са му приятели.

— Какво ще кажеш, мистър Дерик, така май не е лошо? запита Хокинс.

— На Джек Бънс му сече пипето — отсъди Флечър. — Но както и да е, капитанът без друго ще тегли куршума на някой от нас...

— Затваряй си устата, Дик! — оряза го Бънс. — Че кой го е грижа, дявол да го вземе, дали ще те застрелят или обесят?

Е, за това не споря — отвърна Дик, но както и да е...

— Млъкни, ти казвам — скара му се строгият му началник, — и ме изслушай... Та, значи, ще го сгащим, без да ни усети, тъй че да не свари да вкара в работа нито сабята, нито пистолетите си; и лично аз, от голяма любов към него, пръв ще му се хвърля на врата. А сърничката, подир която е тръгнал капитанът, винаги е придружена от една хубава лодчица; та ако мога, бих я грабнал за себе си.

— Да, да — рече Дерик, — да те остави човек, какво ли няма да докопаш.

— Бога ми, не си прав — отвърна Бънс, — аз вземам само каквото ми падне под ръка или спечеля с ума си; а никому от вас не би му дошъл на ум такъв план. Така капитанът ще ни принадлежи изцяло — с глава, е ръце, със сърце и с всичко друго, а отгоре на туй ще изиграем една сцена, достойна за финал на всяка комедия. И тъй отивам на брега да подготвя срещата, а вие осведомете за намеренията ни джентълмените, които са все още трезви и може да им се вярва.

В съгласие е този план Бънс и приятелят му Флечър тръгнаха веднага, а двамата стари пирати останаха сами и дълго се гледаха мълчаливо, докато най-последно боцманът заговори:

— Убий ме, Дерик, ала не ми допадат тези вятърничави младоци — не са чиста порода. Доколкото разбирам от такива неща, те са толкова пирати, колкото този шлюп е линеен кораб. Ето например стария Шарп, дето всяка неделя четеше молитви пред екипажа си: какво би рекъл той, ако чуе, че възнамеряваме да вземем на борда си две хлапачки?

— А какво би рекъл оня стар главорез Черната брада — отвърна другарят му, — ако разбере, че тези искат да пи приберат само за себе си? За това нахалство заслужават да ги накараме да се поразходят по дъска^[4], или да ги вържем гръб за гръб и бух във водата, и то колкото по-скоро, толкова по-добре.

— Добре, ама кой ще командува кораба тогава? — възрази Хокинс.

— Че лош ли е нашият Гоф? — отвърна Дерик.

— Само че толкова често и дълго цица от бутилката — казз боцманът, — че се е скапал. Даже в трезво състояние е като бабичка, а пиян не можеш го озапти... Не, сърбали сме му попарата на тоя Гоф.

— Какво ще кажеш тогава за себе си, боцмане, или за мен? — попита старши кормчията. — Хайде да хвърляме езя тура.

— Не, няма да го бъде — отговори боцманът, като помисли малко. — Да бяхме по-близо до пасатните ветрове, иди-дойди, ще се оправим някак двамата с теб; но за да стигнем дотам, е нужен майсторлъкът на Кливланд; тъй че засега май не ни остава нищо друго, освен да приемем плана на Бънс. Чуй, той вече вика за лодката... Ще

трябва да отида на палубата и да я спусна за „негово виескоблагородие“, да пукне дано!

Спуснаха лодката, тя прекоси благополучно езерото и свали Бънс на няколкостотин ярда от стария замък Стенис. Когато застана пред къщата, той видя, че са взети спешни мерки за защитата ѝ: прозорците на долния етаж бяха барикадирани, тук-там с пролуки за мускетите, а пред входа освен двама часови беше поставено и корабно оръдие. На портите Бънс поиска да го пуснат, но получи кратък и безцеремонен отказ, като същевременно го подканиха да си върви по работата, докато не го е сполетяло нещо лошо. Но тъй като продължи най-упорито да настоява да се види с някого от семейството, допълняйки, че е дошъл по много спешна работа, най-после се показа Клод Холкро и с неприсъща на неговия характер грубост почитателят на славния Джон се нахвърли върху стария си познайник, упреквайки го за упорството и безразсъдството му.

— Ти — каза той — си като глупавите нощни пеперуди, които пърхат около свещта, а на края тя непременно ще ги изгори.

— А вие — отвърна Бънс — приличате на търтеи без жило, които можем като нищо да измъкнем от кошерите, като ги опушим с половин дузина ръчни гранати.

— Опуши си празната чутура! — тросна се Холкро. — Послушай съвета ми и си върви по работата, докато не са дошли да те опушат, както трябва. Или се махай, или ми кажи с две думи какво желаш, защото тук няма да те посрещнат с друго освен с куршум на мускет. Имаме достатъчно хора, а и от остров Хой е дошъл младият Мордонт Мъртън, когото вашият капитан едва не уби.

— Грешиш, драги — рече Бънс, — пусна му само малко кръв, за да не се пали толкова.

— Ние нямаме нужда от такова кръвопускане — възрази Клод Холкро, — а освен това твоят пациент ни се оказа по-близък, отколкото бихме предположили ние с теб, затова можеш да си представиш колко нежелан ще бъде тук вашият капитан или който и да е от екипажа му.

— Добре де, но какво ще кажеш, ако съм донесъл пари за припасите, пратени на кораба ни?

— Запази ги у себе си, докато ти ги поискат — отговори Холкро. — Има два вида лоши платци: който плаща преждевременно и който изобщо не плаща.

— Е, тогава позволи ми поне да поднеса благодарността ни на дарителя — каза Бънс.

— Запази и нея, докато не ти я поискат — отвърна поетът.

— Значи така ме посреща един стар познат? — рече Бънс.

— Но какво мога да направя за вас, мистър Алтамонт? — каза Холкро вече поомекнал. — Да зависеше от младия Мордонт, щеше да ви посрещне с червено бургундско номер хиляда. За бога, вървете си, докато не са сложили ремарка: „Влиза стражата и улавя Алтамонт.“

— Няма да ти създам такъв труд — рече Бънс, — а веднага ще се махна от сцената... Но чакай, едва не забравих, че имам бележчица за по-високото от момичетата ви тук... Мина, да, Мина ѝ беше името. Прощално писъмце от капитан Кливланд — няма да откажеш да ѝ го предадеш, нали?

— Ах, горкичкият! — възкликна Холкро, — Разбирам... разбирам... Сбогом, прекрасна Армида^[5],

*Как страшно е в буря, сред пики, куршуми,
но още по-страшно е без обични думи!*

Каж ми само: има ли в писмото поезия?

— Така претъпкано е с песни, сонети и елегии, че чак печатът му пращи — отговори Бънс, — но гледай да ѝ го дадеш предпазливо я скришом.

— Ех, драги, ти ля ще ме учиш как се предава *billet-doux*^[6]! Мен, постоянния клиент на Кафенето на талантите, чул всички наздрависи в Кит-Кет клуб^[7]! Тъй че Мина ще получи тази бележчица както заради старото ни познанство, мистър Алтамонт, така и заради вашия капитан, който не е такъв чер дявол, какъвто изисква професията му. Няма нищо лошо в едно прощално писмо.

— Тогава сбогом, стари приятелю, завинаги и навеки! — провикна се Бънс и така здраво стисна ръката на поета, че той изрева и дълго си тръска китката като куче, на чиято лапа е паднал горещ въглен.

Да оставим пирата да се връща на кораба си и да споходим семейството на Магнус Тройл, събрано у роднината си в замъка

Стенис, където стражата ги пазеше зорко и неотстъпно от неочаквано нападение.

Магнус Тройл прие много радушно Мордонт Мъртън, когато той му дойде на помощ е малка група верни на Норна хора, които тя му бе дала на разположение. Юдалерът бързо се убеди, че сплетните, подшушнати от амбулантния търговец с цел да го направи благосклонен към по-доходния му клиент Кливланд и неприязнен към Мъртън, са неоснователни. Наистина те бяха подкрепяни от почтената лейди Глоуроуръм и от най-обикновените клюкари, които се мъчеха да представят Мордонт като безочлив претендент за ръката на някоя от сестрите в Бъра-Уестра, който като султан само се колебае на коя да подхвърля кърпичката си. Но за Магнус мълвата беше най-обикновена лъжа, а колкото до клюкарството, понякога беше склонен да гледа на почтената лейди Глоуроуръм като на рядък екземпляр от тая порода. Ето защо посрещна Мордонт с предишната любезност, с изумление изслуша какви претенции има Норна към младия човек и с не помалък интерес чу за намерението ѝ да прехвърли на Мордонт значителното състояние, което е наследила от баща си. И макар да не отговори веднага на намеците ѝ за възможен брак между голямата му дъщеря и нейния наследник, все пак като че ли сметна такъв съюз за желателен не само поради личните качества на младежа, но и заради предлаганата му по тоя начин възможност да обедини отново големите имоти, поделени някога между баща му и бащата на Норна. Във всеки случай юдалерът посрещна младия си приятел много любезно и заедно със собственика на замъка му възложи като най-млад и най-енергичен от всички тук да командува нощната стража и да отговаря за смяната на часовете около замъка Стенис.

[1] Имоинда — красавица, любимка на африканския принц Оруноко в романа на английската писателка Афра Бен (1640–1689) „Оруноко, или Царственият роб“. Б. пр. ↑

[2] Крал Дънкън — герой в трагедията на Шекспир „Макбет“. Б. пр. ↑

[3] Ахтерщевен — специална метална или дървена конструкция, с която завършва кърмовата част на кораба. Б пр ↑

[4] Пиратите карали плевниците си или провинилите се да вървят със завързани ръце по дъска, сложена на борда на кораба,

докато стигнат края и паднат в морето. Б. пр. ↑

[5] Армида — магьосница в поемата на италианския поет Торквато Тасо (1544–1595) „Освобожденият Ерусалим“. „Сбогом, прекрасна Армида“ е заглавието на едно от стихотворенията на Драйдън. Б. пр. ↑

[6] Любовно писъмце (фр.) — Б. пр. ↑

[7] Кит-Кет клуб — лондонски клуб на витите, членове на който били видни писатели. Б. пр. ↑

ГЛАВА XL

*Закона който наруши,
не ще да оцелей:
увисна скоро на възже
и вятър го люлей.
„Балада за девойката с кестенявите коси“*

Още преди зазоряването Мордонт смени часовите, постъпили на пост след полунощ, и като се разпореди следващата смяна на караула да стане при изгрев слънце, се оттегли в една малка гостна, сложи оръжието до себе си, тръшна се на едно кресло и заспа. Изведнъж усети, че някой го дръпна за наметалото, с което се бе загърнал.

— Съмна ли се вече? — извика той, но когато скочи, видя, че първите слънчеви лъчи още едва докосват хоризонта.

— Мордонт! — произнесе глас, всеки звук на който отекваше в сърцето му.

Той извърна очи към гласа и с радостно учудване видя пред себе си Бренда Тройл. Понечи да ѝ заговори страстно, но се спря, като забеляза мъката и вълнението по бледите ѝ бузи, треперещи устни и просълзени очи.

— Мордонт — подзе тя, — трябва да направиш на мен я на Мина една услуга; пусни ни да се измъкнем тихомълком от къщата, без никой да усети — непременно трябва да бъдем пра Стениските изправени камъни.

— Каква е тази странна приумица, скъпа Бренда? — полита Мордонт, смаян от молбата ѝ. — Може би някакъв суеверен оркнейски обичай? Но времето сега е твърде опасно, а имам много строго нареждане от баща ви да не ви пускам без негово разрешение. Имай пред вид, Бренда, че аз съм войник на пост и съм длъжен да изпълнявам заповедите.

— Мордонт — каза Бренда, — въпросът не е за шега; разсъдъкът на Мина, не, животът на Мина зависи от твоето позволение.

— Но защо е нужно това? — запита Мордонт. — Кажи ми поне причината.

— Става дума за нещо отчаяно, безумно — отвърна Бренда. — Тя трябва да се срещне с Кливланд.

— С Кливланд?! — възкликна Мордонт. — Стъпи ли този негодник на брега, ще го посрещнем с град от куршуми. Нека посмее да дойде само на сто ярда от мен — добави той, грабвайки пушката си, — и за всички злини, които ми е причинил, ще му платя с една унция олово.

— Но ако умре, Мина ще полудее — каза Бренда, — а който навреди с нещо на Мина, никога вече няма да бъде удостоен с поглед от Бренда.

— Това е безумие... истинско безумие! — извика Мордонт. — Помисли за честта си... помисли за дълга си.

— Аз не мисля за нищо друго, освен за опасността, която застрашава Мина — отговори Бренда и сълзите ѝ бликнаха. — Предишната ѝ болест беше нищо в сравнение със състоянието, в което се намираще цяла нощ. Тя държи в ръка писмото му, написано не с мастило, а с огън, с което той я моли за прощална среща, ако иска да спаси едно грешно тяло и една безсмъртна душа; заклева се, че гарантира нейната безопасност и че никаква сила не е в състояние да го прогони от брега, докато не я види... Ти *трябва* да ни пуснеш.

— Невъзможно! — отвърна Мордонт, страшно объркан. — Този главорез може да се кълне, колкото си ще, ала каква гаранция може да даде? Аз не мога да позволя на Мина да отиде при него.

— Значи — каза Бренда с известен упрек, като обърса сълзите си, но продължи да хълца, — наистина има нещо между теб и Мина, както подхвърли Норна, и ти просто от ревност към тази клетница не му позволяваш да поговори поне за миг с нея, преди да замине.

— Ти си несправедлива — отвърна Мордонт обиден и все пак малко поласкан от подозренията ѝ, — несправедлива и неблагоприятна. Знаеш... не може да не знаеш, че Мина ми е скъпа преди всичко като твоя сестра. Кажи ми, Бренда, кажи ми чистосърдечно: ще ви помогна в това безумно начинание, но вярваш ли в честната дума на този пират?

— Да, вярвам — отговори Бренда. — Ако се съмнявах, мислиш ли, че щях да настоявам толкова? Той е безразсъден нещастник, но смятам, че можем да му се доверим.

— Значи мястото на срещата са Изправените камъни, а времето — на разсъмване? — запита повторно Мордонт.

— Да, и е време вече — каза Бренда, — за бога, пусни ни да излезем!

— Аз сам — отвърна Мордонт — ще сменя за няколко минути часовая пред главния вход и ще ви пусна да минете... Но нали тази среща, криеща толкова опасности, няма да продължи много?

— В никакъв случай — увери го Бренда. — Но нали и ти няма да се възползуваш от идването на този нещастен човек, за да му направиш нещо лошо или да го задържиш?

— Разчитай на честната ми дума — заяви Мордонт. — Никой нищо лошо няма да му направи, ако мирува.

— Тогава отивам да повикам сестра си — рече Бренда и бързо излезе от стаята.

За минута Мордонт обмисли положението, после се отби при часовая пред главния вход и му заповяда да притича веднага до караулното помещение и да нареди всички да се въоръжат, да следи дали ще изпълнят нареждането и когато бъдат готови, да се върне обратно. Дотогава, каза Мордонт, той иде го замества на поста.

Докато часовая го нямаше, външната врата полека се отвори и се показа Мина и Бренда, загърнати в пелерините си. Първата се облягаше на сестра си и гледаше в земята, сякаш засрамена от стъпката, която се готвеше да предприеме. Бренда също мина мълчаливо край любимия си, но му хвърли поглед на благодарност и обич, който удвои, ако може да се каже така, безпокойството на Мордонт за тяхната безопасност.

Когато сестрите загубиха от очи замъка, Мина, която дотогава едва креташе с колеблива походка, се изправи и закрачи така уверено и бързо, че Бренда с мъка вървеше в крак с нея, умолявайки я да се успокои и да не хаби безразсъдно силите си, защото не е необходимо да се бърза толкова.

— Не бой се, мила ми сестро — отвърна Мина, — душевните сили, които чувствавам у себе си, ще ме подкрепят... трябва да ме подкрепят по време на тази ужасна среща. Краката ми се подкосяваха

и не смеех да вдигна глава, докато усещах погледа на този, който сигурно ме смяташе достойна единствено за неговото съжаление или презрение. Но ти знаеш, мила ми Бренда, а и Мордонт ще разбере, че любовта, която изпитвах към този нещастен човек, беше чиста като слънчевите лъчи, отразяващи се сега във вълните. И се осмелявам да призова за свидетел това ярко слънце и това лазурно небе, че ако не успея да го убедя да промени злочестия си живот, за никакви земни съблазни не бих се съгласила да се срещам с него.

Докато говореше така с тон, който поуспокои Бренда, сестрите стигнаха върха на един хълм, отдето се виждаха отлично Оркнейските менгири, тоест огромният кръг и полукръг на така наречените Изправени камъни, които при лъчите на изгряващото слънце излъчваха вече синкавобял блясък и хвърляха далеч на запад дългите си исполински сенки. В друго време тази гледка би пленила въображението на Мина и най-малко възбудила любопитството на не толкова чувствителната ѝ сестра. Но в момента нито едната, нито другата нямаше време да се наслаждава на този дивен паметник на древността, който винаги прави дълбоко впечатление на съзерцаващите го, защото забелязаха по езерото в низината, до така наречения Бройзгарски мост, една лодка, пълна е въоръжени хора. Един от тях, наметнат с моряшка пелерина, слезе и закрачи сам към монументалния каменен кръг, до който двете момичета щяха да стигнат по друг път.

— Много са, и то все въоръжени — прошепна уплашената Бренда на сестра си.

— Взели са предпазни мерки, които, уви, положението им налага — отвърна Мина. — Но не бой се от вероломство — поне този порок Кливланд не притежава.

Докато изрече тези думи, тя вече бе стигнала средата на кръга, където между изправените ръбести каменни грамади, на по-ниски стълбове, чиито останки още се виждаха, лежеше плоска плоча, вероятно служила някога за жертвеник.

— Тук — каза Мина — в езически времена (ако можем да вярваме на легендите, което досега ми е струвало много скъпо) нашите прадеди са принасяли жертви на езически божества — и тук, заклевам се, ще се откажа и отрека от заблудите, които изкушаваха моето младо

въображение, ще ги принесе в жертва на по-добър и по-милосърден бог, непознат за тях.

Тя застана до лежащата каменна плоча и видя Кливланд, който крачеше към нея с плаха стъпка и наведена глава, толкова различен от обичайното си държане и характер. Колкото гордата, величава фигура и спокойна, съзерцателна стойка различаваха Мина от оная смазана от любов и мъка девойка, която излизаше от замъка Стенис, едва подкрепяна от сестра си. Ако е вярно, че тези необикновени паметници са творение на друидите, бихме оприличили Мина на хаксата, върховната жрица на този култ, от която някой юнак от племето чака напътствия. Ако ли пък припишем на тези кръгове готически или нормански произход, бихме приели Мина за олицетворение на Фрея, съпругата на бога-гръмовержец, пред която някой храбър викинг или герой е скланял глава в благоговение, каквото никаква земна опасност не би била в състояние да му вдъхне. Бренда, обзета от неописуем страх и смут, остана една-две крачки по-назад, като следеше с тревога всяко движение на Кливланд и на нищо друго наоколо не обръщаше внимание, освен на него и на сестра си.

Кливланд се приближи на две крачки от Мина и наведе глава. Настъпи гробно мълчание; най-после тя произнесе с твърд, но тъжен глас:

— Нещастнико, защо засилваш така нашата неволя? Върви си с мир и дано небето те насочи по път, по-щастлив от досегашния!

— Небето може да ми помогне — отвърна Кливланд — само чрез твоите уста. Аз дойдох тук суров и необуздан, почти не съзнавах, че професията ми, страшната ми професия е по-престъпна пред хората и бога от каперството, което вашите закони признават. Аз се пропих с нея и ако не бяха чувствата, които ти ми вдъхна, може би щях да умра с нея, непреклонен и непокаян. О, не ме отблъсвай! Дай ми възможност да изкупя греховете си и не оставяй започнатото недовършено!

— Кливланд — каза Мина, — няма да те упреквам, че злоупотреби е моята неопитност или че се възползува от илюзиите — плод на доверчивата младост, които ме накараха да смесия твоя опасен начин на живот с подвизите на нашите древни герои. Уви, още щом видях сподвижниците ти, илюзиите се разпръснаха! Но не те укорявам за тях. Върви си, Кливланд; раздели се с тези жалки нещастници, с които си се свързал, и, повярвай ми, ако всевишният ти даде

възможност да прославиш името си с някакво добро дело или подвиг, на тези усамотени острови все още ще има очи, които ще заплачат от радост, така както... както... са готови сега да заплачат от мъка.

— Това ли е всичко? — попита Кливланд. — И няма ли никаква надежда, че ако скъсам със сегашните си другари... ако успея да получа помилване с честна служба за доброто, както досега служих на злото... ако след известно време — няма значение кога, но все пак в определен срок — мога да се похваля, че съм възвърнал почтеното си име, — нима и тогава... нима и тогава не мога да се надявам Мина да ми прости това, което бог и родината ще са ми простили?

— Никога, Кливланд, никога! — отговори Мина с непоколебима твърдост. — На това място ние се разделяме, разделяме се навеки, безвъзвратно. Ако останеш такъв, какъвто си сега, смятай ме за мъртва; но ако — дай боже промениш опасния си път, тогава знай, че и сутрин, и вечер ще се моля за твоето щастие, макар и да съм погубила своето... Сбогом, Кливланд!

Сломен от мъка, той коленичи и понечи да улови протегнатата ръка, но в този миг верният му приятел Бънс изскочи иззад един от големите каменни стълбове и със сълзи на очи завика:

— Никога досега не съм виждал такава сцена на раздяла! Но бог да ме убие, ако ви позволя да я завършите така, както сте решили!

И с тези думи, преди Кливланд да успее да протестира или да се възпротиви, дори преди да успее да се изправи на крака, Бънс лесно се справи с него, като го повали по гръб, а двама-трима от гребците го уловила за ръцете и краката и го понесоха бързо към езерото. Мина и Бренда запищяха и се опитаха да избягат, но Дерик сграбчи първата с лекота, с каквато сокол улавя гълъб, а Бънс грабна Бренда, при което, изглежда за успокоение, избълва една-две ругатни; така всички, придружени от още двама-трима пирати, промъкнали се тихомълком от брега до мястото на засадата, забързаха към лодката, оставена под надзора на двама техни другари. Бягството им обаче бе неочаквано спряно и престъпният им план — напълно осуетен.

Когато Мордонт Мъртън нареди на стражата да се въоръжи, естествено неговата цел беше да предпази двете сестри от опасност. Така че хората му следяха внимателно всяко движение на пиратите и като видяха, че почти всички слязоха от лодката и се запромъкваха крадешком към мястото на срещата, съобщено на Кливланд,

естествено се усъмниха в предателство и под прикритието на някогашен коловоз или ров, изглежда в старо време съединен с каменния кръг, се озоваха незабелязано между пиратите и тяхната лодка. Когато сестрите нададоха писък, стражите се втурнаха да препречат пътя на злодеите с насочени към тях пушки, но не смееха да стрелят от страх да не ранят младите лейди, намиращи се в лапите на похитителите. Мордонт обаче се хвърли с бързината на елен върху Бънс, който не искаше да пуска жертвата си, но тъй като не можеше да се защитава, започна да се върти насам-натагък, така че Бренда да бъде изложена на ударите на Мордонт, насочени срещу него. Тази защита обаче се оказа неефикасна спрямо най-пъргавия и най-сръчен младеж в Шетландия и след една-две маневри за заблуждение на противника Мордонт повали пирата с един удар на приклада на карабината, която не смееше да използва другоаче. В същото време тези, които не зачитаха такива правила на сдържаност, започнаха престрелка, и пиратите, хванали Кливланд, го пуснаха, разбира се, за да се погрижат за собствената си защита или отстъпление. Но така те само увеличиха броя на своите врагове, защото Кливланд, забелязвайки Мина в ръцете на Дерик, с една ръка я отскубна от злодея, а с другата го застреля на място. Двама-трима от пиратите паднаха или бяха пленени, останалите дотичаха до лодката си, отблъснаха се, после я обърнаха с борд към брега и дадоха няколко изстрела по посока на оркнейците, които им отговориха със същото, но без особена вреда за двете страни. В това време Мордонт, като се увери първо, че сестрите са освободени и бягат с всички сили към замъка, се хвърли към Кливланд с оголена сабя. Пиратът вдигна пистолет и като извика: „Мордонт, аз никога не съм пропускал целта“, стреля във въздуха и захвърли пистолета в езерото, после изтегли сабя, размаха я над главата си и с все сила я запрати в същата посока. Обаче вярата на всички в силата и сръчността на Кливланд беше толкова голяма, че Мордонт пристъпи към него много предпазливо и го запита предава ли се.

— Аз никому не се предавам — отвърна пиратският капитан, — но, както виждаш, сам хвърлих оръжието си.

Неколцина оркнейци тутакси го хванаха, без ни най-малко да им се противи, но поради незабавната намеса на Мордонт не посмяха нито да му направят нещо лошо, нито да го вържат. Победителите

заведоха Кливланд в замъка Стенис и го затвориха в една стая на горния етаж, поставяйки часовой на вратата. Бънс и Флечър, също надвити при схватката, бяха настанени в същото помещение, а други двама пленници, очевидно от простите моряци — в избата на замъка.

Неспособни сме да опишем радостта на Магнус Тройл, когато събуден от шума и изстрелите, разбра, че дъщерите му са здрави и читави, а врагът — пленен; ще кажем само, че от радост той забрави, поне първоначално, да запита по какви причини са се намирали в опасност, безброй пъти притисна Мордонт до гърдите си като техен спасител и още толкова пъти се закле в костите на своя светец покровител, че ако имаше хиляда дъщери, такъв храбър момък и верен приятел щеше да има право да си избира която и да е от тях, пък каквото и да разправя лейди Глоуроуръм.

Съвсем друга сцена се разиграваше в стаята, където беше затворен Кливланд с другарите си. Капитанът седеше до прозореца, вторачен в ширналото се пред него море, видимо така погълнат от тази гледка, че не забелязваше останалите. Джек Бънс пък се мъчеше да си спомни някакви стихове, с които да подхване помирителен разговор с Кливланд, защото от случилото се разбра, че номерът, който бе изиграл на капитана, макар и с най-благороден умисъл, е завършил трагично и едва ли ще получи благодарност за това. Неговият почитател и сподвижник Флечър лежеше, изглежда, в полудрямка на сгъваемото легло в стаята, без да се опитва ни най-малко да се меси в подхванатия разговор.

— Хайде, кажи ми поне нещо, Клемънт — замоли се разкаялият се лейтенант, — пък дори и да ме наругаеш за моята глупост!

*Мълчиш? Ех, опак свят в туй, щом Клифърд
приятеля си даже не ругае.^[1]*

— Моля те да се махнеш и да ме оставиш на мира! — каза Кливланд. — Останал ми е само един верен приятел и ще ме накараш да изпразня съдържанието му или в теб, или в себе си.

— Проговори! — възкликна Бънс. — Най-после проговори! — И продължи в духа на Джафиър:^[2]

*Ти можеш да се мръщиш и гневеш,
кълна се в ада, няма да те пусна,
дорде със себе си не се сдобриш!*

— Моля те още веднъж, млъкни — каза Кливланд. — Не стига, че ме погуби с вероломството си, но и ми додяваш с глупавата си палячовщина! Не мога да повярвам, Джек, че от всички хора или дяволи на нашия нещастен кораб единствен ти се намери да вдигнеш ръка срещу мен.

— Кой, аз ли? — възкликна Бънс. — Аз да вдигна ръка срещу теб! Дори и да е така, то е просто от приятелско чувство — да те направя най-щастливия човек, който е газил по палуба, с любимата ти до тебе и петдесет отбор юнаци под твое командване. Ето на, Джек Флечър може да ми бъде свидетел, че направих всичко това само за твое добро, стига да поиска ла говори, вместо да се търкаля там като холандска риболовна шхуна, преобърнатата за ремонт. Стани, Дик, да кажеш една дума за мен!

— Добре бе, Джек Бънс — отвърна Флечър с отпаднал глас, като едва се привдигна, — ще кажа нещо, стига да мога... Зная, че каквото си говорил и вършил, все е било за добро... ала както и да е, да си признаем, този път излезе лошо за мен, защото кръвта ми изтича и май ще се мре.

— Я не се прави на магаре! — извика Джек Бънс и заедно с Кливланд се завтече да му помогне. Но късно беше вече да му помогне човешка ръка: той се строполи на леглото, извърна се ничком и издъхна, без да издаде звук.

— Знаех си аз, че му хлопа дъската — промърмори Бънс, обърсвайки една сълза, — но не очаквах така идотски да хвърли топа. Загубих най-добрия си приятел — отново обърса окото си.

Кливланд гледаше безжизнения труп, грубите черти на който не бяха променени от предсмъртната агония.

— Чистокръвен английски булдог — каза той — и ако имаше подобър съветник, щеше да излезе по-свестен човек.

— Ако искаш да бъдеш справедлив, същото би могъл да кажеш и за други, капитане — рече Бънс.

— Наистина бих могъл, и особено за теб — отвърна Кливланд.

— Е, тогава кажи: „Джек, прощавам ти.“ Не са много думи, бързо ще ги, изречеш.

— Прощавам ти от все сърце, Джек — рече Кливланд, който отново бе заел предишната си поза до прозореца, — преди всичко защото безразсъдната ти постъпка вече няма особено значение — настъпи утрото, което ще донесе гибел на всички ни.

— Какво?! Нима вярваш в предсказанието на оная бабичка, за което говореше?

— То скоро ще се сбъдне — отвърна Кливланд. — Ела тук. Какъв е според теб оня голям кораб с хоризонтални рей, който заобикаля носа от изток и се насочва към Стромнеския залив?

— Само че не мога да го видя добре — каза Бънс, — ала нашият приятел Гоф, изглежда, го мисли за търговски кораб от Западна Индия, натоварен с ром и захар, и да пукна, ако не вдигне котва и не го подгони!

— Вместо да се приюти в плитчините, където е единственото му спасение — промърмори Кливланд. — Глупак! Изкуфял дъртак! Лигльо! Празноглав пияница! Ей сега ще му припари! Та това е „Халцион“! Гледай, вдига знаме и дава залп! И скоро ще настъпи краят на „Любимка на съдбата“! Дано поне да я защитават до последна възможност. Боцманът е държелив, Гоф също, макар и да е жив дявол... Охо, опънали са всички платна и бягат — уврели са им главите.

— Вдигат Веселия Роджър, старото черно знаме с череп и пясъчен часовник, значи не са пъзльовци — додаде другарят му.

— В случая пясъчният часовник отмерва нашето време, Джек... а пясъкът изтича бързо... Но стреляйте, момци-пирати! По-добре дълбокото море или сините вълни, отколкото с въже на реята!

За момент настъпи напрегнато, пробно мълчание; шлюпът, макар и преследван жестоко, се оттегляше с бой, а фрегатата продължаваше упорито да го гони, но почти без да отговаря на огъня. Най-последно корабите се приближиха един до друг и пролича, че военният няма намерение да потапя шлюпа, а да го завземе с абордаж, вероятно за да си присвои намиращата се на пиратския кораб плячка.

— Хайде, Гоф... хайде, боцмане! — провикна се Кливланд, разпален и нетърпелив, като че ли можеха да чуят командите му. Готови за завой! Когато минете под носа им, пометете ги с бордов

залп, после завийте и бягайте на друг хале, като дива патица! Платната им се тресат, кормилото им е под вятър... Тю, вдън земя да потънат, некадърници такива! Не успяха да завият навреме и сега фрегатата ще ги пипне!

Наистина различните маневри при гонитбата толкова бяха приближили двата кораба до брега, че Кливланд ясно виждаше с далекогледа си как хората на военния кораб наскочаха неудържимо от рейте и бушприта към шлюпа и оголените им саби засвяткаха на слънцето, но в този съдбоносен миг гъст облак чер дим, вдигнал се внезапно от палубата на завладения пиратски кораб, обви и двата.

— *Eheunt omnes!*^[3] — възкликна Бънс, сключил молитвено ръце.

— Отива и „Любимка на съдбата“, и екипажът ѝ! — провикна се едновременно и Кливланд.

Но пушекът моментално се разпръсна и показа, че щетите са само частични и че поради липса на достатъчно барут пиратите не са успели в отчаяния си опит да вдигнат във въздуха заедно със собствения си кораб и „Халцион“.

Скоро след завършването на битката капитанът на „Халцион“ Уедърпорт изпрати офицер и взвод морска пехота в замъка Стенис да изискат от малкия му гарнизон морските пирати, задържани там, и поспециално Кливланд, главатаря на тази банда, и неговия помощник Бънс.

На искането никой не можеше да се възпротиви, макар че Магнус Тройл от все сърце желаше покривът, под който се намираше, да бъде признат за убежище поне на Кливланд, Но офицерът имаше изрично нареждане в това отношение и добави, че капитан Уедърпорт възнамерява да свали останалите пленници на брега и да ги прехвърли под строга охрана през целия остров до Къркуол, да ги разпитат там гражданските власти, преди да ги препратят в Лондон, за да се явят пред върховния съд на адмиралтейството. Затова Магнус не можеше да стори нищо друго, освен да помоли да се отнасят добре с Кливланд, да не му отнемат облеклото или каквото и да било друго, което офицерът, покъртен от благородната външност на пленника и съчувствайки на положението му, с готовност обеща да изпълни. Почтеният юдалер искаше да каже нещо за утешение на самия Кливланд, но като не можа да намери думи да го изрази, само поклати глава.

— Стари приятелю — рече Кливланд, — за много бихте могли да ме упрекнете... ала ме съжалявате, вместо да се радвате на нещастieto ми... Заради вас и близките ви няма вече да причиня зло на човешко същество. Вземете това от мен... последната ми надежда, но и последното ми изкушение — той извади от вътрешния си джоб един малък пистолет и го подаде на Магнус Тройл. — Поздравете от мен... Но не... нека всички ме забравят... Аз съм ваш пленник, сър — обърна се той към офицера.

— И аз също — вметна клетият Бънс и с театрално изражение на лицето и почти без да трепне гласът му, издекламира думите на Пиер^[4]:

*Като човек почтен, о, капитане,
махнете тая сган от моя път,
да мога с чест смъртта си да посрещна.*

[1] Думи на Ричард към умирация му враг лорд Клифърд в драмата на Шекспир „Хенри VI“. Б. пр. ↑

[2] Джафиър — главен герой на трагедията на Отуей „Спасена Венеция“. Б. пр. ↑

[3] Всички отиват (лат.). Б. пр. ↑

[4] Пиер — най-близкият приятел на Джафиър от „Спасена Венеция“ Б. пр. ↑

ГЛАВА XLІ

О, радост, радост — в Лондон сме вече!
Саути

Вестта за залавянето на пиратския кораб стигна до Къркуол около единайсет часа сутринта и изпълни всички с удивление и радост. Тоя ден оживлението на панаира почти замря, защото хора от всички възрасти и професии се втурнаха да видят как карат пленниците към Къркуол и да злорадствуват за жалкия вид на тези, които доскоро така наперено се разхождаха и безчинствуваха из улиците на града. Скоро се показаха святкащите на слънцето щикове на морските пехотинци, а после се зададе и печалното шествие на пленниците, оковани по двама. Контешкото им облекло беше или свалено от победителите, или висеше на парцали по телата им; мнозина бяха ранени и окървавени, други — почернели от дима или обгорени от експлозията, с която неколцина от най-големите смелчаци напразно се опитаха да вдигнат във въздуха кораба. Повечето имаха мрачния вид на непокаяли се грешници, някои напълно съзнаваха отчаяното си положение, а други пет пари не даваха за нищо и пееха същите неприлични песни, от които бяха къртели къркуолските улици по време на пианските им оргии.

Боцманът и Гоф, оковани един до друг, се обсипваха взаимно с ругатни и проклетия; първият обвиняваше Гоф в некадърност като командир на кораб, а вторият упрекваше боцмана, че му попречил да подпали барута в носовата част на шлюпа и по този начин да прати всички вкупом на оня свят. Последни крачеха Кливланд и Бънс, на които бяха позволили да вървят без окови; смиреният и тъжен, но решителен вид на първия контрастираше рязко на театралната поза и походка, с която клетият Джек бе сметнал за уместно да парадира, за да прикрие някои не толкова изтънчени чувства. Към Кливланд зрителите се отнасяха със съчувствие, към Бънс — със смесица от

презрение и съжаление, докато почти всички останали — с външния си вид и езика си предизвикваха погнуса и дори смях.

Един-единствен човек в Къркуол не само не бързаше да види зрелището, привлякло погледите на всички, но дори и не знаеше за събитието, развълнувало града. Това беше старият Мъртън, който вече от два-три дни се намираше в Къркуол; част от времето си бе загубил по разни юридически процедури във връзка с жалбата, подадена до прокурора срещу благочестивия Брайс Снейлсфут, В резултат от разследването на дейността на този почтен търговец сандъкът на Кливланд с книгата и другите вещи бе върнат на Мъртън, негов законен пазител, докато истинският му собственик бъде в състояние да докаже правата си върху него. Отначало Мъртън искаше да прехвърли тази отговорност върху съдебните органи, но когато прегледа един-два документа, изведнъж промени решението си — със сподавен глас помоли съдията да прати сандъка в квартирата му и като забърза затам, заключи се в стаята си да обмисли и прецени необикновеното сведение, случайно попаднало в неговите ръце, което усилваше десетократно нетърпението му да се срещне с тайнствената Норна от Фитфул Хед.

Читателите сигурно си спомнят, че при разговора им в двора на църквата „Свети Ниниан“ тя му бе заръчала точно по пладне на петия ден от панаира на свети Ола да бъде ВЪР външния кораб на катедралата „Свети Магнус“, където ще се срещне с човек, който ще го осведоми за съдбата на Мордонт. „Трябва да е самата тя — рече си той, — а точно сега е наложително да говоря с нея. Но не зная как да я намеря по-скоро; все пак по-добре да потърпя още няколко часа, макар че въпросът е крайно важен, отколкото да я разсърдя, като ѝ се натрапя преждевременно.“

Ето защо дълго преди уречения час, дълго преди град Къркуол да бе разтърсен от новините за събитията от другата страна на острова, старият Мъртън вече крачеше из пустото крило на катедралата, очаквайки с нетърпение и тревога какво ще му съобщи Норна. Часовникът удари дванайсет... нито една врата не се отвори... никой не влезе в катедралата; но едва отекнаха последните звуци в сводестия купол, от едно от вътрешните крила тихомълком изскочи Норна и застана пред Мъртън. Без да се интересува по какъв тайнствен начин

се бе появила тъй неочаквано тук (тайна, вече известна на читателя), той веднага пристъпи към нея и възкликна умолително:

— Ула... Ула Тройл... помогни ми да спася нашия нещастен син!

— На името на Ула Тройл — каза Норна — аз не отговарям... оставих това име на ветровете, на нощта, която отне баща ми!

— Не споменавай тази страшна нощ — каза Мъртън, — сега ни е нужен разум... затова да не мислим за спомените, които може да го разстроят... Но помогни ми, ако можеш, да спасим нашето злочесто дете!

— Воън — отвърна Норна, — то е вече спасено... отдавна спасено. Мислиш ли, че майчината ръка — и то ръката на майка като мен — ще чака твоята мудна, закъсняла, безполезна помощ? Не, Воън, аз ти се разкривам само за да ти покажа, че възтържествувах над теб! Това е единственото отмъщение, което всемогъщата Норна си позволява за злините, причинени на Ула Тройл.

— Наистина ли ти го спаси... спаси го от ръцете на убийците? — попита Мъртън, или Воън. — Говори! Говори истината! Ще ти повярвам всичко... съгласен съм на всичко, което поискаш, само ми докажи, че е спасен и извън всякаква опасност!

— Спасен и извън всякаква опасност, и то благодарение на мен — отвърна Норна, спасен и готов да встъпи в почтен и щастлив брачен съюз. Да, горделиви невернико! Да, самонадеяни мислителю! Всичко това е дело на Норна! Аз още преди години те познах и никога нямаше да ти се разкрия, ако не съзнавах със задоволство, че съм надвила съдбата, която застрашаваше моя сия. Всичко беше против него: и планетите, които му предричаха удавяне, и съчетанията на звездите, които го заплашваха със смърт, но силата ми се оказа по-голяма от тяхната. Аз уредих... нагласих всичко... намерих средства... използвах ги... и всички нещастия бяха предотвратени. И кой неверник на земята, кой упорит демон извън нейните предели ще отрече след всичко това могъществото ми?

Дивият екстаз, с който говореше, толкова приличаше на изблик на лудост, че Мъртън отвърна:

— Ако не се превъзнасяше така и говореше по-човешки, щях да бъда по-уверен, че синът ми е жив и здрав.

— Продължавай да се съмняваш, горди невернико! — възкликна Норна. — Но знай, че не само синът ни е жив и здрав, но и аз получих

възмездие, макар и да не го желяех — отмъстих си на човека, който беше мощно оръдие на тъмните сили, пречили толкова пъти на плановете ми и дори застрашавали живота на сина ми... Като доказателство, че казвам истината, ще ти съобщя една новина: в този момент Кливланд влиза в Къркуол като пленник и скоро ще плати с живота си, загдето е пролял кръвта на човек, толкова близък на Норна.

— Кой, казваш, бил пленник? — извика Мъртън гръмогласно. — Кой, жено, казваш, трябвало да плати с живота си за своите престъпления?

— Кливланд... пиратът Кливланд! — отговори Норна. — И така му се пада, като не ме послуша!

— О, нещастнице, най-нещастна от всички жени! — процеди Мъртън през зъби. — Ти убиваш сина си, както уби баща си!

— Моя син ли?! Какъв син? Какво искаш да кажеш? Мордонт е твоят син... твоят единствен син! — възкликна Норна. — Не е ли така? Кажи ми по-скоро: не е ли така?

— Мордонт наистина е мой син — отговори Мъртън, — поне законът ми го признава за такъв... Но, о злочеста Ула? Кливланд е и твой, и мой син... кръв от нашата кръв, плът от нашата плът; и ако ти си го предала на смърт, аз също ще сложа край на моя нещастен живот!

— Чакай... недей... спри се, Воън! — извика Норна. Аз не съм още убедена... докажи ми, че говориш истината, и ще намеря начин да помогна, дори и да се наложи да призова силите на ада! Но докажи истинността на думите си, иначе не мога да ти повярвам.

— Ти да помогнеш?! Жалка, самонадеяна жена! Докъде са те докарали кроежите и хитрините ти, твоите налудничави фокуси, шарлатанството на твоето умопомрачение? Но въпреки това ще ти говоря като на разумно същество... готов съм дори да призная всемогъществото ти... И така, чуй, Ула, доказателствата, които искаш, и намери изход, ако можеш.

— Когато избягах от Оркнейските острови — продължи той след кратко мълчание, — двайсет и пет години има оттогава, аз отнесох със себе си нещастното отроче, на което ти бе дала живот. Изпрати ми го една твоя роднина, която ми разказа за заболяването ти, а скоро след това се разнесе слух, че си умряла. Излишно е да ти описвам колко съкрушен напуснах Европа. Приютих се на остров Еспаньола^[1], където една хубава млада испанка се зае с ролята на утешителка.

Ожених се за нея..., тя стана майка на младежа, наричан Мордонт Мъртън.

— Оженил си се за нея! — повтори Норна с дълбоко укорителен тон.

— Да, Ула — отвърна Мъртън, — но ти получи възмездие. Тя се оказа невярна и измяната ѝ ме накара да се усъмня има ли право роденото от нея дете да ме нарича баща... Но и аз получих възмездие.

— Ти си я убил! — извика Норна ужасена.

— Вярно — потвърди Мъртън, без да дава по-пряк отговор, — и това ме принуди незабавно да избягам от Испаньола. Сина си отнесох на остров Тортуга, където имах малко имение. Мордонт Воън, синът от брака ми, около три-четири години по-млад, остана да живее в Порт Роял, за да получи английско образование. Бях решил никога вече да не го виждам, но продължавах да го издържам. Когато Клемънт беше едва на петнайсет години, имението ни бе разграбено от испанците... Към отчаянието и угризението на съвестта се прибавиха лишенията. Аз станах корсар и въвлякох Клемънт в този жесток занаят. Благодарение на храбростта си и отличното владение на морското изкуство той, макар и още младеж, стана командир на отделен кораб; а след две-три години, когато кръстосвахме моретата далеч един от друг, екипажът ми се разбунтува и ме изостави полумъртъв на един от Бермудските острови. Аз обаче оживях и първата ми грижа след продължителното боледуване беше да потърся Клемънт. Научих, че и неговият разбунтувал се екипаж го оставил на пуст остров, да загине там от глад — и помислих, че наистина е умрял.

— Как разбра, че не е? — попита Ула. — И какво те кара да мислиш, че този Кливланд е именно Воън?

— Тези авантюристи имат навика да променят имената си — отвърна Мъртън, — та, изглежда, Клемънт е сметнал, че името Воън е вече твърде известно и тази промяна именно ми попречи да науча нещо за него. Тогава съвестта започна пак да ме измъчва и като намразих всички на тоя свят и най-вече пола, към който принадлежи Луиса, реших да прекарам остатъка от живота си в покаяние на дивите Шетландски острови. Благодестивите католически свещеници, от които потърсих съвет, ми препоръчаха да се отдам на пост и самобичуване. Но аз избрах по-благородно изкупление: реших да доведа тук нещастното дете Мордонт, да имам винаги пред очите си

жив спомен за моята несрета и вина. Така и сторих, и често си мислех и за двете, така че много пъти едва не загубвах разсъдъка си, А сега, за да ме накара да полудея съвсем, моят Клемънт... моят роден, безспорен син, възкръсва от мъртвите и благодарение на козните на майка си е обречен на безславна смърт!

— Стига, стига! — извика Норна със смях, като изслуша докрай този разказ. — Всичко това е небивалица, измислена от стария корсар, за да ме макара да помогна на виновния му другар. Как бих могла да приема Мордонт за свой син, когато разликата в годините им е толкова голяма?

— Мургавото лице и мъжествената осанка може да са те подлъгали — отвърна Безил Мъртън, — силното въображение е довършило останалото.

— Но дай ми доказателства... дай ми доказателства, че този Кливланд е мой син и, уверявам те, по-скоро слънцето ще залезе на изток, отколкото да позволя да падне косъм от главата му.

— Ето тези документи, този дневник — подаде и Мъртън портфейла.

— Не мога да чета — промълви тя с усилие, — вие ми се свят.

— Клемънт също имаше неща, които може би помниш, но когато го уловили, сигурно са му ги отнели. Например сребърната табакера с рунически надпис, която ти ми беше подарила някога, и златната огърлица.

— Табакера ли?! — извика Норна възбудено. — Вчера Кливланд ми я даде... но още не съм я поглеждала.

С вълнение тя извади табакерата, с вълнение погледна надписа около капака и със същото вълнение се провикна:

— Сега вече наистина могат да ме нарекат Рейм-кенара, защото от тези стихове разбрах, че съм убийца на сина си, както бях убийца на баща си!

Разкриването на страшната грешка, с която бе живяла досега, ѝ подеждува така силно, че се строполи в подножието на една от колоните. Мъртън завика за помощ, макар и да не се надяваше твърде някой да се притече, ала в тоя момент влезе клисарят. Но като се убеди, че и този с нищо не може да помогне на Норна, отчаяният старец се втурна навън поне да узнае, ако е възможно, съдбата на своя син.

[1] Еспаньола — старото име на о-в Хаити, дадено му от Колумб.
Б. пр. ↑

ГЛАВА XLII

Вървете да помолите за милост!

Гей — „Просешка опера“

В това време капитан Уедърпорт вече бе пристигнал лично в Къркуол, посрещнат с голяма радост и благодарност от общинските големци, събрали се за тази цел на съвет. Кметът специално му изказа задоволството си от навременното явяване на „Халцион“, точно когато пиратският кораб не можеше да му се изплъзне. Капитанът го изгледа малко учудено и каза:

— За това, сър, трябва да благодарите на сведението, което лично ми изпратихте.

— Да съм изпратил аз?! — изненада се кметът.

— Да, сър — отговори капитан Уедърпорт, — ако се не лъжа, вие сте Джордж Торф, кмет на Къркуол, подписал това писмо?

Смаяният кмет пое писмото, адресирано до капитан Уедърпорт на „Халцион“, съдържащо сведения за пристигането, въоръжението и други подробности за пиратския кораб, но, добавяше авторът, тъй като пиратите са узнали, че „Халцион“ се навърта край брега, вече са нащрек и се готвят да му се изплъзнат, като минат по плитчините между островите и островчетата, където няма да бъде лесно на фрегатата да ги преследва, но което е най-лошото, пиратите са такива луди глави, че няма да им мигне окото да блъснат шлюпа в брега и да го взривят, а така преследвачите ще загубят много плячка и ценности. Затова в писмото се препоръчваше „Халцион“ да кръстосва два-три дни между Дънкансбей Хед и нос Рот, за да успокои пиратите, разтревожени от близостта му, и да приспи бдителността им, още повече, както било известно на автора на писмото, ако фрегатата се отдалечи от брега, те възнамерявали да се приютят в Стромнеския залив и там да свалят оръдията си на брега за някои наложителни поправки и дори, ако намерят средства, да ремонтират самия кораб.

Писмото завършваше с уверение, че ако капитан Уедърпорт вкара фрегатата си в Стромнеския залив сутринта на 24 август, ще пипне голяма плячка от пиратите; ако ли пък подрани, има вероятност да я изпусне.

— Това писмо нито е писано, нито е подписвано от мен, капитан Уедърпорт — заяви кметът, — а и не бих се осмелил да ви съветвам да забавите пристигането си.

Капитанът на свой ред се учуди:

— Зная само, че ми донесоха писмото, когато бях в залива Търсо и че дадох на гребците на лодката пет долара, загдето са прекосили Пентланд Фърт в такова бурно време. Кормчия им беше едно нямо джудже, най-страшният изрод, който съм виждал досега. Моите най-искрени поздравления за точността на сведенията ви, господин кмете.

— Добре, че са точни — промърмори кметът, — все пак се питам дали авторът на писмото не е искал да намерите гнездото празно и птичката хвъркнала.

Като рече това, той подаде писмото на Магнус Тройл, който го върна с усмивка, но без никаква забележка, несъмнено досетил се едновременно със схватливия читател, че Норна е имала свои причини да изчисли точно деня на пристигането на „Халцион“.

Без да си блъска повече главата с това наглед необяснимо обстоятелство, капитанът поиска да започне разпитът на пленниците, така че Кливланд и Алтамонт, който продължаваше да се нарича така, като капитан и помощник-калитан на пиратския кораб, бяха докарани първи. Едва започна разпитът им обаче, след кратко спречкване със стражата при входа в залата се втурна Безил Мъртън и вик:

— Пожертвайте мен, стареца, вместо този млад човек!... Аз съм Безил Воън, добре известен на Наветрените острови... Вземете моя живот, но пощадете живота на сина ми!

Всички останаха смаяни, а най-вече Магнус Тройл, който побърза да обясни на членовете на общинския съвет и на капитан Уедърпорт, че от години вече този джентълмен живее мирно и почтено на Мейнланд.

— В такъв случай — рече капитанът — аз вдигам ръце от този нещастник, защото по силата на две прокламации за помилване той не подлежи вече на преследване, и, честна дума, като гледам как бащата и синът се прегръщат, бих желал да мога да кажа същото и за сина.

— Но как е възможно... как е възможно това? — недоумяваше кметът. — Винаги сме наричали стареца Мъртън, а младия — Кливланд, а сега излиза, че и двамата се казват Воън.

— Воън — рече Магнус — е име, което имам причини да помня; а ако се съди по това, което чух напоследък от братовчедката си Норна, този старец има право да го носи.

— Вярвам, и младият човек също — вметна капитанът, който преглеждаше бележника си. — Послушайте за момент — обърна се той към младия Воън, когото досега наричахме Кливланд. — Слушайте, сър: твърдят, че името ви е Клемънт Воън. Вие ли сте той, който още като младеж застанал начело на шайка пирати, които преди осем-девет години оплячкосали испанското село Кемпоа в района на Карибско море с цел да си присвоят някакво съкровище?

— Безполезно е да отричам това — отвърна пленникът.

— Вярно — каза капитан Уедърпорт, — но от ваша полза ще бъде да си признаете... Ала мулетарите избягали със съкровището, докато вие с риск на живота си сте се мъчили да защитите честта на две испански дами от наглостта на вашите съучастници. Спомняте ли си това?

— Как да не го помня — обади се Джек Бънс, — когато за тази благородна постъпка оставиха нашия капитан на пуст остров, а мен едва не наложиха с камшици и със сол, загдето му помагах.

— Щом това бъде доказано — рече капитан Уедърпорт, — Воън е извън всякаква опасност. Жените, които е спасил, са били високопоставени особи, дъщери на губернатора на провинцията, и признателният испанец отдавна се е обърнал към нашето правителство с молба да прояви милост към техния спасител. Така че имах специални нареждания за Клемънт Воън още когато преди шест-седем години ме пратиха да преследвам пиратите в Западна Индия. Но Воън тогава им беше неизвестен като име, макар че за Кливланд чувах много неща. Но както и да е, капитане, Кливланд ли се казвате или Воън, мога да ви уверя, че като герой на Кемпоа ще получите пълно помилване, когато пристигнете в Лондон.

Кливланд се поклони и кръвта нахлу в лицето му. Мъртън падна на колене и отправи благодарност към всевишния. И двамата бяха изведени при съчувствените ридания на присъстващите.

— А сега, уважаеми господин лейтенант, какво ще кажете за свое оправдание? — обърна се капитан Уедърпорт към *ci-devant*^[1] Росций^[2].

— Ами съвсем малко или почти нищо, ваше високоблагородие. Имам само ваше високоблагородие да намери името ми в тази книга за помилванията, която държи в ръката си, защото аз подкрепях капитан Клемънт Воън при онази работа в Кемпоа.

— Вие се казвате Фредрик Алтамонт, така ли? — попита капитан Уедърпорт. — Не виждам тук такова име; дамата е вписала някой си Джон Баунс или Бънс.

— Но това съм аз... лично аз, капитане... мога да го докажа; и предпочитам да живея под името Джек Бънс, макар и да звучи малко плебейски, отколкото да увисна на въжето като Фредрик Алтамонт.

— В такъв случай — рече капитанът — мога да ви дам известна надежда като Джон Бънс.

— Благодаря на ваша височайша светлост! — извика Бънс, после добави с променен тон: — Ех, да бяха всички измислени имена така чудотворни, горкият Дик Флечър можеше да се отърве като Тимъти Тъгмътън; но, да си послужи с неговите думи, както и да е, ама...

— Изведете лейтенанта — заповяда капитанът — я докарайте тук Гоф и останалите; струва ми се, че много от тях ще смажат въжето.

И това предсказание май щеше наистина да се сбъдне, толкова сериозни бяха уликите срещу тях.

Затова „Халцион“ получи нареждане да закара всички пленници в Лондон, закъдето и се отправи след два дни.

Докато нещастният Кливланд се намираще в Къркуол, капитанът на „Халцион“ се отнасяше много внимателно с него, а старият му познат Магнус Тройл, който тайно знаеше колко близко кръвно родство ги свързва, любезно му предлагаше всякакви услуги, много от които Кливланд отказваше да приеме.

Норна, чието предразположение към нещастния пленник беше още по-голямо, в това време не можеше да даде израз на чувствата си. Клисарят я намери паднала в несвяст на плочите на храма, а когато се съвзе, разсъдъкът ѝ беше разстроен, че се наложи известно време да бъде поставена под зоркото наблюдение на болногледачки.

За сестрите от Бъра-Уестра Кливланд чу само, че още не са се оправили от преживяната уплаха, и едва вечерта преди отплаването на

„Халцион“ получи по таен път следната бележка:

„Сбогом, Кливланд. Разделяме се завинаги, така ни е писано. Бъди чистонравен и щастлив. Илюзиите, насадени у мен от уединеното възпитание и ограниченото познанство със съвременния свят, са мъртви и разсеяни завинаги. Но в теб, уверена съм, никога досега не съм се лъгала: ти си човек, за когото доброто винаги е било по-привлекателно от злото и когото само необходимостта, примерът и навикът са тласнали напоследък по такъв път. Смятай, че аз вече не съществувам, освен ако не заслужиш всеобща похвала така, както сега заслужаваш всеобщо порицание — тогава знай, че ще се радвам на възстановеното ти добро име, макар и да не мога вече да те видя!“

Бележката беше подписана М. Т. и Кливланд с дълбоко вълнение, което се изрази дори в сълзи, я чете и препречете сто пъти, след което я скри под ризата си.

Мордонт Мъртън също получи писмо от баща си, но от съвсем друго естество. Безил се сбогуваше завинаги с него и го освобождаваше занапред от синовните му задължения, тъй като въпреки дългогодишните си усилия не бе могъл да го дари с бащинска обич. Авторът на писмото съобщаваше също, че на тайно място в стария замък Ярлсхоф е скрил значителна сума в пари и скъпоценности и изказваше желание Мордонт да ги употреби, както сметне за добре.

„Не бой се — казваше се в писмото, — че те задължавам с нещо или че участвуваш в подялба на пиратска плячка. Това, което ти давам, принадлежи почти изцяло на твоята покойна майка Луиса Гонсаго и имаш пълно право върху него. Нека си простим взаимно — завършваше писмото, — като хора, които няма вече да се видят.“

И наистина никога вече не се видяха, защото старият Мъртън, срещу когото не бе отправено никакво обвинение, изчезна, след като се реши съдбата на Кливланд, и всички смятаха, че се е оттеглил в манастир някъде извън страната.

Съдбата на Кливланд може най-кратко да бъде описана с писмото, което Мина получи два месеца след като „Халцион“ напусна Къркуол. Тогава цялото семейство се бе събрало в Бъра-Уестра и Мордонт беше вече негов член, защото добрият юдалер смяташе, че никога не ще бъде в състояние да се отплати напълно за усилията му да защити неговите дъщери. Норна, започнала да се оправя след

временното си душевно разстройство, също гостуваше на семейството, и Мина, която полагаше неуморни грижи за тази нещастна жертва на трагични заблуди, седеше до нея и следеше всеки признак на избистрящ се разум, когато ѝ връчиха гореспоменатото писмо.

„Мина — гласеше то, — скъпа Мина! Сбогом, сбогом навеки! Повярвай ми, аз никога не съм ти мислил злото, никога. От момента, когато те опознах, реших да скъсам с омразните си другари и кроях хиляди планове, които заслужено не се сбъднаха, защото за какво и по какъв начин тази, която е тъй прекрасна, чиста и невинна, трябва да свързва съдбата си с един престъпник?... За тези мечти няма да говоря повече. Горчивата действителност, която ме заобикаля, не е толкова сурова, колкото очаквах или заслужавах; и малкото добро, което съм извършил, за почтените и милостиви съдии натежа над злините и престъпленията, за които съм виновен. Те не само ме спасиха от позорна смърт, на която бяха осъдени някои от сподвижниците ми, но и капитан Уедърпорт, който се готви да отплава наново за Карибско море поради очакваната неизбежна война с Испания, великодушно измоли и получи разрешение да ме вземе заедно с двама-трима от не толкова провинените ми другари — мярка, която дължа на благородните му симпатии към мен, а също и на други, които се надяват, че ще можем да използваме в служба на родината познанията си за крайбрежието и местните условия, независимо по какъв начин сме ги придобила. Мина, или ще чуеш да произнасят името ми с уважение, или изобщо няма вече да го чуеш. Ако добродетелта може да осигури щастие, не е нужно да ти го пожелавам, защото ти вече го имаш... Сбогом Мина.“

Мина плака така горчиво над това писмо, че привлече вниманието на оздравяващата Норна. Тя го грабна от ръката на своята сродница и го прочете, отначало объркана, сякаш не разбираше смисъла му, после като че ли си спомни нещо и на края я обзе такава радост, примесена е мъка, че писмото падна от ръката ѝ. Мина го вдигна бързо и се оттегли със съкровището си в своята стая.

От тоя ден нататък Норна сякаш се промени. Облече се по-просто и непретенциозно. Освободи джуджето, като го възнаградя достатъчно богато, за да живее без лишения. Не проявяваше никакво желание да се върне към предишния си скиталчески живот и заповяда да се събори обсерваторията ѝ, както бихме могли да я наречем, на

Фитфул Хед. Отрече се от името Норна и искаше да я наричат само с истинското ѝ име Ула Тройл. Но за най-важната промяна още не сме споменали. По-рано, под страшното въздействие на душевното отчаяние, в което бе изпаднала след смъртта на баща си, тя се смяташе недостойна за божие благоволение; освен това, увлечена в лъжовните окултни науки, в които се считаше веща, тя приличаше на оня Чосърв лекар^[3], който „не се погаждал твърде с библията“. Сега тя почти не се разделяше с тази свещена книга, а на невежите нещастници, които идваха както преди да я молят да използва силата си срещу стихииите, отговаряше само: „Ветровете са в ръцете божии.“ Приказките ѝ не бяха твърде разумни — пречеше ѝ може би душевното състояние, нарушено от такова стечение на страшни събития. Но думите и изглеждаха искрени и всичко това несъмнено беше полезно за нея. Очевидно тя се разкайваше дълбоко за някогашните си самонадеяни опити да се меси в хода на събитията в човешкия живот, предопределян от по-висша сила, и горчиво съжаляваше, когато ѝ напомняха по някакъв начин за предишните и претенции. Тя беше все тъй внимателна към Мордонт, макар и може би най-вече по навик; а и не се знаеше доколко помнеше сложните събития, в които бе замесена. Когато умря, което стана около четири години след описаните от нас събития се разкри, че по изрично настояване на Мина Тройл е оставила значителното си състояние на Бренда. Нейното завещание съдържа специално поръчение всички книги, лаборатории уреди и други неща, свързани с някогашните ѝ занимания, да бъдат изгорени.

Около две години преди смъртта на Норна Бренда се омъжи за Мордонт Мъртън. Трябваше да мине доста време, докато старият Магнус Тройл, въпреки цялата обич към своята дъщеря и симпатиите към Мордонт, можа от сърце да се примири с този брачен съюз. Но качествата на Мордонт много допадаха на юдалера, а и старецът съзнаваше, че никой друг не е достоен да заеме мястото му в семейството, така че на крак норвежката му гордост отстъпи пред естествените чувства на сърцето. И като се оглеждаше и виждаше това, което според него беше нахълтване на шотландското дворянство в страната (така с умиление наричат местните жители Шетландия), се утешаваше с мисълта, че „по-добре дъщеря му да е омъжена за син на английски пират, отколкото на шотландски крадец“ — презрителен намек за ония семейства от планинските и пограничните райони на

Шотландия, които са дали на Шетландските острови много порядъчни земевладелци, чиито предци обаче по всеобщо признание са се славели повече със стария си род и голямата си храброст, отколкото с добросъвестно отношение към такива дреболии като разликата между *meum* и *tuum*^[4]. Жизнерадостният юдалер доживя до дълбока старост, щастлив, че след него остава многобройното потомство на малката му дъщеря. На трапезата ту го развеселяваше с песните си Клод Холкро, ту го просвещаваше с лекциите си мистър Триптолемус Йелоули, който, като се отказа от големите си претенции и се запозна по-добре с обичаите на островитяните и помнейки разните несполуки, съпровождали преждевременните му опити за преобразования, стана добросъвестен и полезен представител на своя началник и се чувствуваше най-щастлив, когато успееше да избяга от оскъдната паша на сестра си Барбара и да отиде на богатата трапеза на юдалера. Характерът на Барбара също доста се смекчи след ненадейното връщане на рога със сребърните монети, собственост на Норна, която го бе скрила в старата къща при Стърбъра с кой знае каква цел, ала сега го даде обратно на онези, които случайно са го намерили, като намекна обаче, че пак ще го загубят, ако не използват поне скромна част от него за домашни нужди — предупреждение, на което Тронда Дронсдотър (навярно помощничка на Норна) дължеше спасяването си от бавна и изтощителна гладна смърт.

Мордонт и Бренда бяха щастливи, доколкото им позволява положението на простосмъртни. Те се уважаваха и обичаха, живееха охолно, изпълняваха вярно задълженията си и с чиста съвест и леко сърце се смееха, пееха, танцуваха, без да ги е грижа за външния свят и без да се месят в работите му.

Но Мина — Мина с възвишената душа на пламенното въображение, надарена с такава дълбочина на чувствата и възторзите, ала обречена да ги види попарени толкова рано, тъй като поради неопитността на една романтична, но непознаваща живота натура бе изградила замъка на щастието си върху подвижни пясъци вместо върху камък — беше ли тя, можеше ли тя да бъде щастлива? Да, читателю, щастлива беше, защото колкото и да отричат това скептиците и песимистите, всеки изпълнен дълг носи душевно спокойствие и дълбоко удовлетворение от благородните ни усилия, съответно на трудността на това, което сме свършили. Отмората, която тялото

изпитва след напрегнат и прилежен труд, е нищо в сравнение с отдиха, на който се наслаждава душата при такива случаи. Примирението ѝ обаче и постоянното внимание, което проявяваше към баща си, болната Норна и всички, към които се чувствуваше задължена, не бяха нито единственото, нито най-ценното ѝ утешение. И тя като Норна, но вече при по-здрав разсъдък, замени възторжените, фантастични блянове, които бяха водили въображението ѝ по неверен път, е по-правилно и по-естествено отношение към света, недостъпен за нас, в сравнение е онова, на което можеха да я научат сагите на езическите барди или фантазиите на по-сетнешните стихотворни. В това тя намери опора, благодарение на която, след като чу много слухове за почтени и геройски дела на Кливланд, с примирение и дори с известно облекчение, примесено с болка, посрещна вестта, че най-после е паднал в честен и доблестен бой, успешно завършен от другарите му, на които отворил пътя е безпримерната си храброст. Бънс, неговият ексцентричен спътник по добрия друм, както по-рано по лошия, съобщи на Мина за това печално събитие с думи, които показваха, че макар и нещо да не е наред в главата му, все пак сърцето му не е съвсем покварено от разюздания живот, който бе водил известно време, или най-малкото не се е променило, откакто се бе отказал от него; тъй че отличаването му в този бой и повишаването му след това като че ли не са от такова значение за него, както загубата, която е претърпял със смъртта на своя бивш капитан и другар^[5]. Мина прочете това писмо и макар че от очите ѝ, вдигнати към небето, се лееха сълзи, отправи благодарност към всевишния, че Кливланд е паднал на полето на честта; в благодарствената молитва има дори смелостта да изкаже радостта си, че смъртта го е грабнала, преди изкушенията да са надделели над възвърнатата му добродетелност; и това чувство беше толкова силно, че когато премина първата болка от това събитие, животът ѝ изглеждаше не само спокоен, но дори и по-радостен от преди. В мислите си обаче тя беше далеч от този свят и се връщаше в него, подобно на ангел-пазител, само когато се налагаше да се погрижи за близките си, е които живееше в любов, или за бедните, които подкрепяше и утешаваше. Така мина нейният живот — обичана и уважавана от всички, които я заобикаляха, и когато дойде време близките ѝ да оплакват нейната кончина, която настъпи в дълбока старост, те се утешаваха със съкровената мисъл, че плътта, която легна

в земята, е единственото, което я поставя, по думите на писанието, „малко по-ниско от ангелите“.

[1] Бившият (фр.). Б. пр. ↑

[2] Росций (130–62 пр.н.е.) — прочут римски комичен актьор. Б. пр. ↑

[3] Става дума за един от героите на „Кентърберийските разкази“ на Джефри Чосър. Б. пр. ↑

[4] Мое и твое (лат.). Б. пр. ↑

[5] Не можахме да научим нищо достоверно за по-нататъшната съдба на Бънс, но нашият приятел д-р Драйъсдъст (измислен от Скот автор на някои от предговорите към романите му — б. пр.) смята, че той е същият стар джентълмен, който в началото на царуването на Джордж I редовно посещавал „Кафенето на розата“, всяка вечер ходел на театър, разказвал безкрайно дълги истории за Карибско море, проверявал сметките, ругаел прислужниците и бил известен на всички под името капитан Баунс. Б. а. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.